ՇԱԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
1
SAMEDI
1er NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ըդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·430

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.430

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ

— o —

(Անաթոլ Ֆրանսի
մահուան յիսնամեակին առթիւ)

—o—

Բ.

Սորպոնի հրապարակային մեծ ցոյցը 1916ին

Անաթոլ Ֆրանս կրկին ապարդէզ կ'իջնէր 1916ին։ Ֆրանքեւօտար Բարեկամութեանց Ընկերակցութիւնը, որուն նախագահն էր ինք, ի յարգանս Հայաստանի կը կազմակերպէր հրապարակային մեծ ցոյց մը, Կիրակի 1916 Ապրիլ 9ին Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, ներկայութեամբ հայ եւ Ֆրանսացի ընտիր հասարակութեան մը։ Հանրապետութեան նախագահը ղրկած էր իր ներկայացուցիչը։ Անձամբ ներկայ էին կրթական նախարար Փօլ Փէնլեվէ, երեսփոխանական խարար Փօլ Տէշանէլ (եաքէն Հանրապետութեան նախագահ), Մ. Լեւացեալ Նահանգներու, Ճափոնի, Փորթուկալի, Սերպիոյ դեսպանները եւ ուրիշ կարեւոր դիւանագիտական դէմքեր։

Կը նախագահէր Փօլ Տէշանէլ, *որ իր բացման ճառին մէջ Հայերը ներկայացուց իբրեւ խելացի, աշխատասէր, մշակուած, ասիական խորագիտութիւնը եւ – բոպական մտքին միացնող ազգ մը, որ յոյն-լատինական քաղաքակրթութեան յառաջապահն է եղած Արեւելքի մէջ։ Որ զօրութիւն եւ փառք վայելելէ ետք ինկաւ օսմանեան լուծին տակ, կորսնցնելով իր ազատութիւնը եւ ենթարկուելով կոտորածի, հրդեհի, թալանի, բռնաբարումի, աքսորի, բռնի կրօնափոխութեան եւ ամէն տեսակ հարստահարութեան։*

Տէշանէլ իր ճառը վերջացուց յուսադրիչ խօսքերով.—

« ... Այսօր Ֆրանսայի ճառագայթն է, որ պիտի երթայ սփոփել Հայաստանի տխրութիւնը։ Մեր վաղեմի Սորպոնէն՝ սրբազան բլրակէն, Դպրութեան եւ Գի – տութեան տաճարէն, ուսկից հինգ դարերէ ի վեր ֆրանսական միտքը աշխարհի վրայ կը սփռէ լոյսը, Ֆրանսան՝ իր բոլոր զաւակներով շրջապատուած՝ սիրոյ ճիչով մը կը պատասխանէ Ձեզ հեծեծանքներուդ, ո՛վ փառաւոր Հայաստան, դո՛ւ, որ գերութեան խաւարին մէջ իսկ կը պահէիր Դպրութեան, Արուեստի եւ Խղճի ազատութեան գաղտնիքը։ ... Եւ երբ Սթրազպուրկի ու Մէձի կաթուղիկէներուն վրայ Դուն տեսնես մեր դրօշակները, նոր արշալոյս մը պիտի լուսաւորէ Ձեզ սարեսաղ սիգաճիը։ դո՛ւ, վերջապէս պիտի նետես Ձեզ խաչդ եւ դուն պիտի բալես, այո՛, դո՛ւ ալ, արդարութեան շաւղին մէջ»։ (*Արճաղանդ Փարիզի*, Ա· տարի, թիւ 2, 1916 Ապրիլ 25)։

Նախագահին բուռն ծափերով ողջունուած ճառէն ետք քարտուղարը կը կարդայ Անգլիոյ Լորտերու ժողովի նախագահին Լորտ Ճէյմս Պրայսի, Անգլեւհայ Կոմիտէի կողմէն, ինչպէս նաեւ Ջուլիես Լիայէն, Իտալիայէն, Մոսկուայէն ստացուած հեռագիրները, որոնցմով իրենց յարգանքն ու համակրութիւնը կը յայտնէին ասնջուղ Հայաստանին, անոր ազգային մասին վառ յոյսերով։

Ցետոյ կը խօսի Կրթական նախարար Փօլ Փէնլեվէ, որ Լէնկթմուրի ճիւաղային ոճիրներուն նմանցուցեր է այն կատորածները, որ տարիէ մը ի վեր արիւնաթաթախ կ'ընեն Հայաստանը եւ որոնք իրենց անգթութեամբ կը գերազանցեն ամենասարսափելի առասպելները։ Հայկական Հարցի մասին հակիրճ ակնարկէ մը եւոք, Տէշանէլի պէս ինք ալ չեշտած է Գերմանիոյ մեղսակցութիւնը Թուրքերու հայաջինջ ծրագրին մէջ։

Գերմանական Ռայխսթագի մէջ Ալզաս-Լօրէնի երեսփոխան հայր Վէքերլէ մարտաչունչ կարճ ճառով մը չարչարուղ Ալզաս-Լօրէնցիներու եղբայրական ողջոյնը բերած է բազմաչարչար Հայութեան եւ չեշտած՝ որ «Վէրտէօնի մէջ կռուող զինուորները Հայաստանը փրկելու վրայ են...»։

Վերջին խօսողն է եղած Անաթոլ Ֆրանս, նախագահ հրապարակային այդ մեծ հաւաքոյթը կազմակերպող Ֆրանքեւօտար Բարեկամութեանց Ընկերակցութեան, որ դրական բարձր ոճով, ներչնչուած ճառ մը խօսած է։ Ցիշելէ վերջ քանի տարի առաջուան Համիտեան կոտորածները, յարգելի ակադեմականը յայտնած է, որ Եւրոպայի մէջ միայն քանի մը ձայներ՝ զայրացած՝ բողոքած են ժողովուրդի մը խողխողման դէմ։ Ֆրանսայի մէջ ամէնէն հակամարտ կուսակցութիւններու պատկանող քիչ մարդիկ միացած էին պահանջելու մարդկային իրաւունքները, որ ա՛յնքան նախատեսուած էին։

« ... Արժան է, որ Ֆրանսացիներու հաւաքոյթի մը հանդիսաւոր յարգանք մատուցանէ այս ժողովուրդին՝ իր մեծ եւ ազնիւ դժբախտութեան մէջ։ Սրբազան պարտականութիւն մը կը կատարենք, մեծարանք մը կը մատուցանենք Հայաստանին, որ իր մեծ դժբախտութիւնները կը կրէ հաստատակամութեամբ։ Մենք զայն կը գովենք այն անընկճելի սիրոյն համար, որ զայն կը կցէ մեր քաղաքակրթութեան։ Հայաստան մեզի հետ միացած է ընտանեկան կապերով։ ... Անիկա արեւելքի մէջ կը շարունակէ լատինական հանճարը։ Դարերէ ի վեր կը ջանայ պահպանել Յունաստանի եւ Հռոմի մտաւոր եւ բարոյական ժառանգութիւնը։

« ... Բնաջնջումը այն ժողովուրդին, որ մեզ կը սիրէ, որոշուած էր Թուրք կառավարութեան Խորհուրդին մէջ, Սուլթանի հրամանով եւ Գերմանիոյ մեղսակցութեամբ։ Սամսոնէն Տիարպէքիր ո՛րչափ երիտասարդներ, ծերեր, կիներ եւ երախաներ կային, մեռան սպանուած։

« Հայաստան հոգեվարքի մէջ է, բայց անիկա պիտի վերածնի։

« Այն բիչ մը արիւնը, որ դեռ ունի, անգին արիւն մըն է, որմէ պիտի ծլի հերոսական սերունդ մը։ Ժողովուրդ մը, որ չուզեր մեռնիլ, չի մեռնիր»։

« Ցաղթութենէն ետք մեր բանակներուն, որոնք արդարութեան եւ ազատութեան համար կը կռուին, կատարելիք մեծ պարտականութիւններ ունին դաշնակիցները։ Ասոնցմէ ամէնէն նուիրականը պիտի ըլլայ կեանք տալ մարտիրոս ժողովուրդներուն՝ Պելժիայի, Սերպիայի։ Այն ատեն անոնք պիտի երաշխաւորեն Հայաստանի ապահովութիւնն ու անկախութիւնը։ Անոր վրայ խոնարհելով, պիտի ըսեն անոր, «ՌՈ՛ՅՐՍ, ՈՏՔԻ Ե՛Լ, ՀԱ՛ՅԼԵՍ մի տառապիր։ Դու այլեւս ազատ ես ապրելու ոտիդ եւ ոտի կրօնիդ համեմատ »։

Անաթոլ Ֆրանսի այս կոչը մեզի կը յիշեցնէ պատկեր մը, որ կը ներկայացնէր Մրիանը (Ֆրանսա) ոտքի կանգնած, ձեռքը երկնցուցած իր քրոջ՝ գետնամած Մայր Հայաստանին, ըսելով· «ՌՈ՞ՂՈՒ, ոտքի ե՛լ»։ Այս պատկերը խորհրդանշանն էր Փարիզի Ազատ Որմնադիրներու օթեակին, ցուցադրուած Ազատ Որմնադիրներու Նուիրուած ցուցահանդէսին, զոր Գերմանները կազմակերպերէ էին պատերազմի ընթացքին Կրան Փալէի մէջ։

Սորպոնի հաւաքոյթին Անաթոլ Ֆրանսի խօսած ճառը ողջունուած է ջերմ ծափերով։ Հայ եւ Ֆրանսացի երկսեռ ծանօթ արուեստագէտներ իրենց մասնակցութիւնը բերած են հանրաժողովին, որ մեծ տպաւորութիւն գործած է ներկաներուն վրայ։

Փարիզի կիսապաշտօն Թաւ մեծ օրաթերթը հանդէսի օրուան՝ 1916 Ապրիլ 9ի խմբագրականը խորագրած էր «Ֆրանսա եւ Հայաստան»։

Շնորհաւորելի են Հայ Դատի Պաշտպան Ցանձնախումբն ու Ժան – Մարի Գառղու, որոնք յաջողեր էին ապահովել հայկական բաժին մը՝ Անաթոլ Ֆրանսի յիշատակին նուիրուած ցուցահանդէսին մէջ։ Լաւ առիթ մը՝ Հայկական Դատը ծանօթացնելու միջազգային հասարակութեան։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՒԱՆ ԿԱՐԼՈՍ ՍՊԱՆԻՈՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ ՊԵՏԸ

Հինգշաբթի իրիկուն, Սպանիոյ կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց, թէ ժամանակաւոր կերպով իշխան Խուան Կարլոս կը ստանձնէ Պետութեան ղեկավարի իրաւասութիւնները, այլ խօսքով կը փոխարինէ Ֆրանքոյի։ Իշխանութեան փոխանցումը կատարուած է համաձայն յաջորդականութեան օրէնքին 11րդ յօդուածին, ուր ճշդուած է, թէ « Պետութեան ղեկավարին երկրէն բացակայութեան ժամանակ, կամ հիւանդութեան պարագային, գահաժառանգը կը ստանձնէ այդ պաշտօնը, եթէ 30 տարեկանէ աւելի է... »։ Կառավարութիւնը իր որոշումը հաղորդած է Քորթէզի (Սպանիոյ Խորհրդարանը)։

Իշխանը, որ 37 տարեկան է, եւ Ֆրանքոյի կողմէ նշանակուած էր իր մահէն ետք Սպանիոյ գահը բարձրանալու, 15 ամիս առաջ նոյնպէս ժամանակաւոր կերպով իր այսօրուան պաշտօնը կը ստանձնէր, Ֆրանքոյի հիւանդութեան հետեւանքով։

Ցամենայն դէպս Խուան Կարլոս անմիջապէս գահ կը բարձրանայ, երբ Ֆրանքոյ մեռնի։

Ֆրանքոյի առողջական վիճակը Ուրբաթ օր դեռ «կայուն» կը նկատուէր, անշուշտ յարաբերական իմաստով։

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԿՌԻԻՆԵՐԸ ՆՈՒԱԶԱԾ ԵՆ ՀՐԱԴԱԴԱՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԵՑԱՒ

Հեռաձայնով (Հինգշաբթի իրիկուն) մեր ստացած տեղեկութիւնները հաստատեցին, թէ Հինգշաբթի օր բախումները բուռն չեն եղած եւ, բացի հոս ու հոն աձանապրուած փոքր միջադէպերէ, ընդհանուր ձեւով կռիւները նուազած են, թեեւ գիշերը կրկին սաստիկ եղած են։

Այսուհանդերձ Ուրբաթ առաւօտ ձայնափնաւը կը հաղորդէր, թէ կրկին հրադադար հաստատուած է եւ բոլորն ալ համաձայնած են յարգել։ Հրադադարի որոշումը տրուեցաւ, երբ վարչապետը՝ Քամարէզ սպառնաց հրաժարիլ։ Որոշումը տրուեցաւ ի ներկայութեան Արաֆաթի եւ Ձումպլաթի։ Ներքին նախարարը՝ Շամուն, փաղանգաւորներու առաջնորդը ձեմայէլ խոստացան հրահանգել իրենց հետեւորդներուն, որպէսզի յարգեն հրադադարը։

Մնակ ընդհանուր քարտուղարը՝ Վալտհայմ կոչ ուղղեց Լիբանանի քաղաքական բոլոր կուսակցութեանց ղեկավարներուն, որպէսզի վերջ տան արիւնահեղութեան եւ «երկրին ներքին խաղաղութիւնը վերահաստատեն»։

Քանի մը տողով

ՊՈԼՍՈՆ անգլիական հիւպատոսարանին եւ Թուրք – պարսկական ընկերակցութեան կեդրոնատեղիին վրայ պայթուցիկներ նետուած են։ Ոստիկանութիւնը հաղորդեց, թէ ռումբ մը նետուած է նաեւ պարսկական հիւպատոսարանին վրայ։ Իշխանութեանց կարծիքով այս արարքները բողոքի արտայայտութիւններ են Շահին Թուրքիա այցելութեան դէմ։

ՋՈՆՔՈՒԼՏԱՔԻ ածխահանքին մէջ, Թուրքիոյ հիւսիսը, պայթումի մը հետեւանքով եօթը հանքագործներ մեռած եւ նոյնքան մըն ալ վիրաւորուած են։

ԱՆԿՈԼԱՑԻ մէջ արիւնալի կռիւները կը չարունակուին հակամարտ ուժերու միջեւ։ Անկոլայի Ազատագրական Ազգային Ճակատը, որուն զօրավիդ կեցած են Մ· Նահանգներն ու համայնավար Ձինաստան, դրաւած են երկրին երրորդ նաւահանգիստը՝ Մոսամեդէս։ Ցորհ· Միութիւն զօրավիդ կեցած է Անկոլայի Ազատագրութեան Ժողովրդական Շարժումին։ Անկոլա անկախ Պետութիւն կը դառնայ Նոյեմբեր 11ին։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ· 27)

ԷԼՄԻՐԱ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ՑԱՂԹԱՆԱԿՆԵՐԸ

Լվովի մէջ տեղի ունեցաւ փինկ-փոնկի համամիութենական մրցաշարքը, որուն «Թաղուհին» դարձաւ Էլմիրա Անտոնեան։ Արդարեւ, երեւանցին անպարտելի մնաց բոլոր մրցումներուն մէջ։ Այսպէս, առաջին տեղը գրաւեց մենախաղերուն մէջ, այնուհետեւ ամերդլովցի Տատիանա Ֆերգմանի հետ չահեցաւ առաջնութիւնը զուգախաղերուն եւ խառն զուգախաղերուն մէջ ալ պաթումցի Սարգիս Սարխոյեանի հետ։

×

ՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Վարչատայի մէջ 30 ծաղրանկարներով ցուցահանդէս մը բացուեցաւ։ Ներկայացուած գործերը կը պատկանին ծաղրանկարիչ Սերգէյ Աբուշէեանի։

ԱՄԵՆԱՑՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ, «Ցառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ (Նայ· 2ի թիւ)։ Մեր յաջորդ թիւը՝ Երեքշաբթի Նոյեմբեր 4։

ՆՈՒՎԱԿ ԳԱՒԱՌՈՑ ՄԸ ՎԱՂՆՏՈՒՈ

— Ֆուրո՛ւ մուշտուկս, դուն ալ ուզես ինծի պէս բէրպէրնոպոլ մը ըլլալ, ես ալ կ՚ուզեմ որ քու տղուդ ալ ինծի պէս ամերիկացի ըլլայ։ Ընդհակառակը, ինչ որ ես ըրի, ան չընէ։ Ես ամերիկացի ըլլալով ինչ որ ուզեցի ըրի, ան ալ ինչ որ ուզէ ընէ։ Ես ինչ որ ուզեցի ըրի, որովհետեւ ամերիկացի էի։ Ան ալ ինչ որ ուզէ ընէ, որովհետեւ ամերիկացի պիտի ըլլայ։

Տէ՛ր Պօղոս Ֆուրունճեան այս խօսքերը կ՚ըսէր «Ամերիկեան Հայրենիք» շաբաթաթերթի խմբագրատունը այցելած ատեն։ Ան ամերիկացի էր, ինչպէս որ ըսաւ, ամերիկացի ըլլալով ալ շատ հպարտ էր։ Ամերիկացի ըլլալով ինչ որ ուզեցի ըրի, ինչ որ ուզեցի ըսի, ինչ որ ուզեցի գրեցի, ինչ որ ուզեցի ընկերացայ, ինչ որ ուզեցի ուրացայ, ինչ որ ուզեցի հաւատացի, ինչ որ ուզեցի ատեցի, ինչ որ ուզեցի սիրեցի, ինչ որ ուզեցի ատելութիւն տարածեցի, ինչ որ ուզեցի սէր տարածեցի, ինչ որ ուզեցի ամուսնացայ, ինչ որ ուզեցի ամուսնալուծուեցայ

ԿԱՐՄԻՐ ՓՈՍԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ

ԳՈՒՅՔԻ ՕՏԱՐՈՒՄ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՓՈՍԻ ԿԱՐՄԻՐ

ՅՈՒՆԱՁԻ ՎԱ ՅՈ ՂՎԱՓՎԱՆՁԻՄՈՍ

ՎԱՂԱԿԱՆՈՒՆ ՂԱԿԱՈՅՈՒՆԸ

ԿԱՂԱՔԱՑԻ Ի. ՍԱՀԱԿՅԱՆ

Ի.

Մոսկվա, տասնհինգ տարի առաջ ես ծանոթացա Ղազարոս Աղայանի հետ։ Ես ձեզ կպատմեմ մեր ծանոթության մասին, որովհետև այդ ինձ համար մեծ պատիվ է։ Ես ուզում եմ ձեզ ասել, թե ինչպես ես դարձա Աղայանի ընկերը

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Վարդուհի Ռըստիկեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր բարեկամներուն ու ազգական-ներուն ինչպէս նաեւ Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէին, Կապոյտ Խաչին, Նոր Սերունդին, Ազգ. Մխիթեան, որոնք անձամբ, մամուլով, ծաղկեպսակով, նամակով, նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր՝

ՆՇԱՆ ՌԸՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ԴԷՊԻ ԼՈՆՏՈՆ

Ճամբորդութիւն դէպի Լոնտոն «Արարատ» – Ուեսթ Հեմ» մրցուցին ներկայ գտնուելու համար: Մեկնում Նոյեմբեր 5ին, առաւօտեան ժամը 8ին, կառ տիւ Նորէն (հաւաքուիլ ֆաֆէ Ֆուրվէօր): Օթոքառով ֆալէ, ապա «թռչող նաւով» դէպի Բամսկէյթ ուրկէ Լոնտոն: կարճ այցելութիւն մայրաքաղաքին տեսարժան վայրերուն. կէսօրին ճաշ ճաշարանը, որմէ ետք մեկնում դէպի մարզադաշտ:

Մրցումէն անմիջապէս ետք վերադարձ դէպի Բամսկէյթ: Նոյեմբեր 6ին, ժամը 8ին մեկնում եւ ժամանում կառ տիւ Նոռ ժամը 12ին:

Գինը՝ 195 ֆր. (ամէն ինչ հաշուուած է)

Դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

Հայ Մշակոյթի Տունը
17, rue Bleue 75009 Paris
Tél. 324 14 96 (le matin)
824 63 89 (de 14 à 19 h)
Association sans but lucratif
régie par la loi du 1-7-1901
ԷՏՈՒԱՐ ՃԻՋԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատասխանատու

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նիւ-Ճըրզիէն, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան թերթին յիսնամեակին առթիւ 20 տոլար կը նուիրեն:

Հ. Յ. Դ.

ՍԷն-ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք – Վարուժան» կոմիտէներու ժողովը Հինգշաբթի Նոյ. 6, ժամը 20.30ին Հայ Տան մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է:

ARARAT - WEST HAM

ԵՒՐՈՊԱԿԻ ԲԱԺԱԿԱԿԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱԿ
1/8 եզրափակիչ
Լոնտոն, Նոյեմբեր 5

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութիւնը կը հրաւիրէ իր անդամները եւ համակիրները քաջալերել հայրենի մարզիկները:

Մեկնում՝ Շաբաթ Նոյ. 5 ժամը 15ին
Վերադարձ՝ Հինգշաբթի Նոյ. 6 ժամը 12ին

Հաւաքուիլ Պուրժէ օդակայանը Շաբաթ ժամը 14ին:

Նախընթաց մասնակցութիւն՝ Փարիզ – Լոնտոն երթ-ուղարձ օդանաւով — պանդոկ Լոնտոնի կեդրոնը եւ նախաճաշ — Մարզադաշտի մուտք — Օթոքառով պտոյտ Լոնտոնի մէջ, երթ-ուղարձ մարզադաշտ, պանդոկ եւ օդակայան՝

470 ՖՐԱՆԿ

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ՊԵՐԼԻԻՔ *հաստատութիւն* (ՃԷզվէճեան)
236-54-48 *վոսթ* 15
Նաւասարդեան 985-36-53

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ կին մը հիւանդի մը ընկերութիւն ընելու համար ժամը 9էն 19:
Հեռաձայնել՝ 770-78-44

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼ-ՊՕՄՈՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ Նոյ. 8 ժամը 22էն սկսեալ
Samedi 8 Novembre dans les salons de l'Hôtel Splendid
au profit de la Croix Bleue des Arméniens de France, Section Beaumont
animée par
BEDIK ET SON ORCHESTRE
AMBIANCE — BUFFET — COTILLONS

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 20 Décembre au 3 Janvier

à partir 2580 F

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS **Sonia Coumryantz**
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON **Varoujan Sarkissian**
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

A MARSEILLE **Dicran Cazarian**
61, rue Paradis — 13 Marseille — Tél. 54 07 51 et 93 36 19

Licence Voyages : A. 721.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան 85րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր խումբերուն

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 7, ժամը 20.30ին
SALLE CHAILLOT GALLIERA
28, Ave. Georges V
Métro : George V ou Alma-Marceau
Կը նախագահէ.— ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԻԼ
Կը խօսին.—
LIONEL JOSPIN
(Secrétaire international tiers-monde, membre du Bureau et du Comité Directeur du P. S.)
Հ. Ց. Դ. կեդրոնական կոմիտէի ներկայացուցիչը (Ֆրանսերէն)
Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը (Ֆրանսերէն)
եւ ընկ. ԱՐԱ ՊԻՊԻՐԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Grand Bal Annuel de l'A.A.A.S.

ԱՂՔԱՏԱՀՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կազմակերպուած իր 85ամեակին առթիւ
Բարձր հովանաւորութեամբ Առողջապահութեան նախարար
MADAME SIMONE VEIL
ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8ԻՆ ԺԱՄԸ 20ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՒՑ
DANS LES SALONS DE L'HOTEL GEORGE V A PARIS
Եղանակի խիստ փայլուն եւ առաջին բարեսիրական հաւաքոյթը
Orchestre et Show Antillais de Gérard La VINY
Ses Attractions, sa chaude ambiance des Tropiques
ՇԱՆՕԹ.— Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով 878-02-99
Աղքատախնամի կեդրոնը
ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վերապահուած սեղանները ժամը 22էն վերջ, եթէ չդրաւուին, կը տրամադրուին ուրիշներու:
Մուտք 30 ֆր.
Etudiants et moins de 21 ans : Entrée gratuite.

SALLE RAMEAU
Rue Hippolyte-Flandin — LYON

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ԿԱԼԱ

(Դաշնակցութեան 85ամեակին առթիւ)

Կիրակի, Նոյեմբեր 9, ժամը 15ին
sous la présidence de M. JEAN POPEREN, député du Rhône
avec la participation de :
LIZ SARIAN et son orchestre
La troupe de danses « NAVASSART »
Vente des billets :
A LYON : Suzanne Boutique, 28 rue Bugeaud (6e), Tél. 24-58-44
A VIENNE : Boutique Alice, 87, rue Marchande, Tél 85-14-30

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE
AGENCE DES INVALIDES
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, ամիսական թէ համոխական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
4
MARDI
4 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

5ԼՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·431

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.431

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

12ՐԴ ՀՐԱԴԱԴԱՐ

— o —

Սաստիկ կռիւներէ ետք Ուրբաթ գիշեր եւ Շաբաթ (չուրջ 200 մեռեալի մասին կը խօսուէր) կը թուի թէ կիրակի աւելի հանդարտ եղած է։ Ներկայիս կը դոր – ծաղուի (?) 12րդ հրադադարը։ Բայց 11րդ հրադադարէն ետք չատ բուռն եղած էին կռիւները։ Գլխաւորաբար Շիայի շրջանը տեղի ունեցած են ուր երկու հակամարտ ուժերու բախումները աւելի քան 35 մեռեալ եւ հարիւր վիրաւոր պատճառած էին միայն այդ ճակատին վրայ։ Կռիւը տեւած էր 36 ժամ։

Շաբաթ օր Ֆիկառօի մէջ Թիէրի Տէ – ժարտէն չահեկան յօդուած մը սորա – գրած էր, ուր հրաժեշտի խօսք կ'ըսէր Ղէյրութի, ձեռնհասօրէն վերլուծելով կացութիւնը եւ յաջորդաբար քննելով՝ «փոքրիկ Լիբանանը», «լիբանանեան հրաշքը» եւ «լիբանանեան օրինակը»։ Սկիզբը արդէն կ'ըսէր «Լիբանանը մեռաւ եւ ոչ ոք անդրադարձաւ»։ Արդարեւ ամբողջ երկիր մը, «Մերձաւոր Արեւելքի Զուիցերիան» այսօր պատակոտած երկիր մըն է, պատերազմական դաշտի վերածուած ուր ամէն ոք կը փորձէ գիտնալ թէ ո՞վ կայ այս եղածին ետին, այլ խօսքով որո՞ւ օգուտ կը բերէ ոճիրը, ինչպէս կ'ըսուի։ Արդարեւ Լիբանանցին չէ, եղեր է քրիստոնեայ թէ մահմետական, որ կրնայ չահ ունենալ այս կացութենէն։

Ֆալանժներու պարագլուխը՝ Ճեմայէլ Պաշտոնեաները պատասխանատու կը նկատէ։ Շաբաթ կէսօրէ ետք, արդիական նորակառոյց պանդոկը Հոլիտէ Ին չատ խիստ ռմբակոծութեան ենթարկուեցաւ եւ մասնական վնասուած է։ Շաբաթ մըն է կեդրոնատեղի մը եղած էր Ֆալանժներուն համար բայց Շաբաթ գիշեր իր 22 յարկերուն ամէնէն բարձր յարկերը հըսկայ յարդախուրձի մը վերածուած էին, քաղաքը կը լուսաւորէին բոցերով։ Էօրտի 1 կայանէն, Ճեմայէլ յստակ կերպով յայտարարեց.— ԵԹԷ Լիբանանը այսօր կրակի եւ արեան մէջ է, ատիկա 400 հազար Պաղեստինցիներուն պատճառով է, որոնք չահագործեցին մեր հիւրասիրութիւնը։ Ողբերգութիւնը, կ'ըսէ Ճեմայէլ, այն է որ 4–5 պաղեստինեան դիմադրութիւն կայ։ Այդ է իրենց եւ մեր դժբախտութիւնը։ Մէկուն հետ լեզու կը գտնէք եւ միւսները ճիշդ հակառակը կ'ընեն»։

Կը սպասուի նաեւ որ Ֆրանսա մէջտեղ մտէ։ Այս առընչութեամբ Արտաքին Նախարար Սօվանեարկ յայտարարած էր Ճեռուայի մէջ, ուր կը դտնուէր Անգարա անցնելէ առաջ, «կրնայ ըլլալ որ Ֆրանսա քաղաքական նախաձեռնութիւն մը ըլլատանձնէ լիբանանեան տագնապին լուծում մը գտնելու համար»։

Ներկայիս եթէ որոշ յոյսեր կան այս 12րդ հրադադարով, պատճառն այն է որ համաձայնութեան կէտերը աւելի յանձնառութեան բնոյթ ունին քան մտադրութեան։ Բայց եւ այնպէս Պէյրութցիք թերահաւատ են, ունենալով նախորդ 11 հրադադարներու դառն փորձառութիւնը։

Մնաց որ կառավարութեան մէջ ալ տարաձայնութիւնները կը խորանան, մանաւանդ Քարամէի եւ Շամունի միջեւ եւ կը խօսուի այս վերջնոյն հաւանական հրաժարման մասին։

Ցարդ 250 հազար հոգի մեկնած է Լիբանանէն, գլխաւորաբար Ֆրանսա (2500) ու նաեւ Սուրիա եւ Եգիպտոս։

Երկրին մէջ նաեւ կացութենէն օգտուողներ կան կողոպուտ ընելու եւ թալանի տալու համար տուներ եւ չէնքեր։ Ջուրը սկսած է պակսիլ։ Արիւնը կը պակսի եւ հիւանդանոցները կոչ կ'ընեն։ Համաճարակի վախն ալ միշտ կայ։ Հինգ դրամատուները, ամերիկեան եւ անգլիա – կան տեղափոխուեցան Ամման եւ Ազէնք։ Գահիրէ նաեւ սկսած է փոխարինել Բեյրութի Պէյրութը։

× Ռ. Խոտէ յայտարարած է թէ անկարելի չի նկատեր որ իսրայելամերիկեան ծրագիր մը գոյութիւն ունենայ Լիբանանի բաժանման մասին։

ՍՕՎԱՆԵԱՐԿ ԱՆԳԱՐԱ ԳՆԱՑ

— o —

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը Ան – գարա գնաց եւ անմիջապէս յայտարարեց թէ Ֆրանսա չանք պիտի չխնայէ դանելու համար Փարիզի Թուրք դեսպանին սպա – նութեան հեղինակները։ Խօսակցութեանց դլխաւոր նիւթերն են՝ Կիպրոս եւ զէնքի վաճառքը։ Ֆիկառօ այս այցելութեան առթիւ անդամ մը եւս կը յիշէ թէ առաջին անդամն է որ Ֆրանսայի նախարար մը կ'ընդունուի Թուրք կառավարութեան կողմէ, 1973 Փետրուարէն ի վեր երբ դժուարութիւններ ծագած էին Մարսէյլի հայկ. յուշարձանին առթիւ (ոչ մէկ յուշարձան հաւանարար այսքան դեր խաղացած է մեր պատմութեան մէջ...)։ Թուրքերը կ'ուզեն որ Ֆրանքեւթուրք յարաբերութիւնները բարելաւուին բայց նաեւ չատ զոհ չեն Ֆրանսայի «յունասէր» քաղաքականութենէն։

× Հիւրրիէթ «Փարիզի ձայնասփիւռին անպատկառութիւնը» խորագրին տակ դժգոհութիւն կը յայտնէ որ Փարիզի դեսպանին սպանութեան օրը (Հոկտ· 24) Փարիզի ձայնասփիւռը Ֆրանս – էնֆէոն ծանրացած է հայկ· ջարդերուն վրայ։

× Էլազըղի մէջ երկու Հայերու տուներուն վրայ ռումբ նետուած է (Սարգիս Եթքինի եւ Գուրգէն Լազօղլուի) բայց միայն նիւթական վնասներ կան։

Քանի մը տողով

ՓԻԵՐ ՓԱՕԼՕ ՓԱՋՈԼԻՆԻ իտալական չարժարուեստի մեծերէն մէկը, նաեւ բանաստեղծ եւ գրագէտ, սպաննուեցաւ առ – ջին գիշեր 17 տարեկան պատանիի մը կողմէ։ Հաւանական է որ միասեռական խընդիր մըն է, փազուլինիի այս նախընտրութիւնը ծանօթ ըլլալով։ Երիտասարդը ըստ է որ ուզած է ինքզինքը պաշտպանել բեմադիրին «սիրային յարձակումներուն» դէմ։

ԽՈՒԱՆ ԿԱՐԼՈՍ անակնկալօրէն Սա – հարա գացած է առջի օր։ Գալով Ֆրանքոյի, կը չարունակէ իր «մահը ապրիլ» եւ առջի առտու հաղորդութիւնն ալ ա – ռած է։ Վիճակը կայուն է եւ այս առթիւ ստորագրուած առողջական զեկոյցը ստորագրած են 23 բժիշկներ (նախապէս 16 էր)։

ԼՈՆՏՈՆԻ ամերիկեան դեսպանատան մօտերը ռումբ մը պայթած է՝ վիրաւորելով 17 անցորդներ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է եօթնհոգի։

ԻՏԱԼԻԱ. վերադարձած են, ներկայ տարուան առաջին հինգ ամիսներուն, 250 հազար իտալացի բանուորներ Արեւմտեան Գերմանիայէն եւ Զուիցերիայէն։ Տնտեսական տագնապի հետեւանքով կորսըն – ցուցած են իրենց գործերը։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ· 27)

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՃԱՓՈՆՑԻ ԵՐԳԱՀԱՆԻՆ ՀԵՏ

Հինգ օրով Հայաստանի պաշտօնական հիւրը եղաւ ճափոնցի ծանօթ երգահան Միտիօ Մամիա։

— Այցելութեանս նպատակն է, ըսաւ ան, ծանօթանալ հայկական ժողովրդական երաժշտութեան, հայ երգահաններու նոր ստեղծագործութիւններուն։ 13 տարի առաջ իբրեւ հիւր մասնակցեցայ Մոր. Մխիթեան երգահաններու համադումարին, ուր առիթ ունեցայ ունկնդրելու Արամ Խաչատուրեանի, Առնօ Բաբաջանեանի, Եղուարդ Միրզոյեանի եւ Ալեքսանդր Ցարուխիւնեանի ստեղծագործութիւնները։

Մամիա ապա աւելցուց, թէ Երեւանի մէջ տեսակցութիւններ ունեցաւ եւ ունկնդրեց Ե. Միրզոյեանի, Ղ. Սարեանի, Ժ. Խուդոյեանի, Ալ. Աճէմեանի, Է. Աբիտակէսեանի ստեղծագործութիւնները, կոմիտասի երգերը՝ հեղինակին ձայնագրութեամբ. լաւ տպաւորութիւններ ունեցած է։

— Կշիռքի նժարին վրայ դնելով փոքր Ասիոյ ժողովուրդներու երաժշտութիւնը, ես այն եզրակացութեան եկայ, որ Հայաստանի եւ Պարսկաստանի ժողովրդական երաժշտութիւնները իրենց խոր արմատներով հետք ձգած են մշակոյթներու պատմութեան վրայ եւ, ազգային շրջանակներէն դուրս գալով, հասած են Արեւմուտք, մինչեւ Ֆրանսա եւ Սրեւելք՝ մինչեւ Ճափոն։

Հայկական երաժշտութեան ծանօթա – նալէ ետք Մամիա այցելեց նաեւ Էջմիածին, Գառնի–Գեղարդ, Դիլիջան։

×

« ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ » ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

Լենինականի «Աւ. Իսահակեան» գրադարանը ամէնէն հինն է քաղաքին մէջ։ 150·000է աւելի գիրք ունի։

Բանաստեղծին ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ գրադարանին մէջ բացումը կատարուեցաւ ցուցահանդէսի մը, նպատակ ունենալով այցելուներուն ծանօթացնել Իսահակեանի կեանքն ու գործունէութիւնը։ Ներկայացուած են բանաստեղծին ստեղծագործութիւններուն հին հրատարակութիւններուն հազուագիւտ օրինակներ, զանազան մենագրութիւններ։

×

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՔՈՆԵԱԿՆԵՐԸ

Երեւանի Քոնեակի գործատան մէջ հաստատուեցաւ չիշերը լեցնելու նոր ճիւղ մը՝ արդիական սարքաւորումներով։ Ասոնք հնարաւորութիւն կուտան զգալի չափով աւելցնելու քոնեակներու արտադրութիւնը։

Գործատան արտադրած բոլոր 11 տեսակի քոնեակներն ալ արժանացած են պետական որականիշի։

Հայկական քոնեակները 1957էն ցայսօր

Ա.ռարատ յաղթեց Զարիայի

1 – 0

Կիրակի օր, Արարատ Օի դէմ մէկ կէտով յաղթեց Զարիայի։

53 ոսկի եւ արծաթէ չքանչաններ չահած են միջազգային մոնավաճառներու մէջ։

×

ԹԱՒՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ Վ. ՍԱՐԱՋԵԱՆԻ ՑԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ժընեւի մէջ տեղի ունեցաւ երաժիշտներու 31րդ միջազգային մրցանակաբաշխութիւնը, որուն մասնակցեցան թաւջութակահարներ, դաշնակահարներ, չեփորահարներ, կլթառահարներ եւ երգիչներ։ Մոր. Մխիթեանը ներկայացուց միայն երկու թաւջութակահար՝ Վահրամ Սարաջեան եւ Ալ. Պոնամարիով։

Վահրամ Սարաջեան երկրորդ տեղին համար սահմանուած առաջին մրցանակը ձեռք ձգեց (առաջին տեղի համար մրցանակ չէր սահմանուած)։ Երկրորդ տեղին միւս մրցանակը ապահովեց Ֆ. Զլոտկին, Մ. Նահանգներէն։

Վահրամ Սարաջեան 27 տարեկան է եւ ծնած Երեւան։ Աւարտած է Երեւանի եւ Մոսկուայի երաժշտանոցները։ 1965ին, երբ 10րդ դասարանի աշակերտ էր, առաջին տեղը գրաւած է Անդրկովկասի մրցոյմին, որ տեղի ունեցած էր Թիֆլիս։ Հինգ տարի ետք չորրորդ տեղը գրաւած էր Զայկովսկիի անունին նուիրուած միջազգային մրցանակաբաշխութեան, Մոսկուա։ 1971ին ոսկի չքանչան ստացած էր Փլեւէնի մէջ, Պուլկարիա, երաժիշտներու միջազգային փառատօնին։

×

ԱՑՑԵԼՈՒՆԵՐ ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ ԿՂԶԻՆԵՐԷ

Փիլիպպեան կղզիներու կառավարութեան պատուիրակութիւնը, ծերակուտական Ռոքի Ապլանի գլխաւորութեամբ, Մոր. Մխիթեան մէջ ծանօթացաւ «Ինտուրիստ»ի գործունէութեան, զբօսաշրջիկութեան։ Պատուիրակութիւնը, որուն մաս կը կազմէին զբօսաշրջիկ ընկերութիւններու տնօրէններ, երեք օրով Հայաստան այցելեց։

Պատուիրակութեան անդամները այցելեցին Երեւանի, Սեւանի պանդոկները եւ խօսակցութիւն ունենան Իլիա Կէվորկովի հետ, որ զբօսաշրջիկութեան պետն է։

×

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀԻՒՐԵՐ Ա.Ի. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՑՈՒԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Բանաստեղծ Ա.Ե. Իսահակեանի ծննդեան հարիւրամեակի տօնակատարութեան մասնակցելու համար Երեւան ժամանած են արտասահմանեան երկիրներու գրողներ եւ քննադատներ։ Անոնց մէջ կը գտնուին՝ Անգլեխորհրդային Ընկերակցութեան նախագահ՝ գրող Ֆիտցրոյ Մակլէյն, ամերիկացի գրող Ռոբերտ Կրայտոն, Ֆրանսացի գրող՝ Գլերմոնֆերանի համալսարանի ռուս գրականութեան փրոֆեսօր Ժան Փերիւս, պուլկարացի գրող Իվան Արժենտինսկին, բանաստեղծ, թատերագիր եւ թարգմանիչ Ռոլան Սալվադոր Տինիոն (Ֆիլիփինները), Ռոլոմպիացի արձակագիր Մանուէլ Մեխիա Վալկէօ, եգիպտացի բանաստեղծ, հրապարակախօս Ապուռահման Ալ–Համխին։

Հանդիսութիւններուն մասնակցելու համար Երեւան ժամանած են նաեւ հայգէտ Փրոֆ. Ֆրետերիք Ֆէյտի (Ֆրանսա), «Արարատ» թերթի խմբագիր Ժիրայր Նայիրի (Լիբանան), «Զարթօնք» թերթի խմբագիր Գերսամ Ահարոնեան (Լիբանան), գրագէտ Վահրամ Մավեան (Փորթուկալ), Զարեհ Որբունի (Ֆրանսա), Արամ Արաքս, Վահէ Հայկ (Մ. Նահանդներ), Միհրան Մավեան (Ֆրանսա), երգիչ Տիգրան Ժամկոչեան (Միացեալ Նահանդներ)։

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ)

«ԳԵՐԱՀԱՐՁԱԿ ՈՒԽՏՆ ՀԱՂԱՐԾԻՆ (*) ԵՒ ԻՐ ԴՊՐՈՑԸ

Հաղարծին կամ Հողարծին վայրանունը կը դանէք Լոռիի Դսեղ գիւղին (ծննդա – վայր Ցովհ. Թումանեանի) եւ Նոր Գե – ղարիկի մէջնէ, դէպի արեւմուտք, այդ եր- կուքէն գրեթէ հաւասար հեռաւորութեան վրայ, Սեւանայ լճի հիւսիս – արեւմտա- կողմը: Վանական բոյնը, զոր ունեցած ենք այստեղ՝ կը յիշատակուի կանու - խէն՝ 9րդ դարէն, սակայն համանուն վա- նական գպրոցը վարկ եւ համբաւ կ'ապա- հովէ 13րդ դարուն, երբ ուսումնակրթա- կան գործի ղեկավարութիւնը կը տանձնէ Աչաւուր Տարօնցի՝ ուսուցիչ իմաստա- սիրական գիտութիւններու եւ մեծանուն երաժշտագէտ:

Մ[ի]ջնադարեան մեր կեանքի երկու յայտ- նի պատմիչները — Կիրակոս Գանձակեցի եւ Ստեփան Օրպէլեան — Հաղարծինի վանական, դաստիարակչական եւ մի[ա]բա- նական կեանքին մասին տեղեկութիւն – ներ կուտան իրենց «Պատմութիւն Հայոց» եւ «Պատմութիւն նահանգին Սիւնեաց» անուն գործերուն մէջ՝ պարզելով Հա - ղարծինի վանական օջախին եւ անոր հըր- չակաւոր ղեկավարներէն Աչաւուր Տա- րօնցի վարդապետին ղեկավարութիւնը 12րդ եւ 13րդ դարերուն:

Կիրակոս Գանձակեցի, օրինակ, պատ - մելէ ետք թէ Հաղարծինի վանական ամ- բոցը անցեալի մէջ (նախ քան 12րդ դար) *անշուք հաստատութիւն մը միայն եղած է եւ զարգացած ու անուանի դարձած է Աչաւուր Տարօնցի ուսումնապետու - թեան օրով, կը գրէ·*

— «Աչատուր Տարօնացի, այր առա- քինի եւ գիտութեամբ հռչակեալ, մանա- ւանդ երաժշտական արուեստիւ· սա պայ- ծառացոյց զուխտն՝ որում առաչնորդն էր ինքն, որ յառաջ քան զգալն նորա ամայի էր եւ խամրացեալ:

«Սա (*Տարօնացի, Մ·*) եբեր զխազսն ի կողմանս յարեւելից, զանմարմին եղանա- կսն ի մարմին ածել, զարարեալսն յի- մաստ, մեծ մայրիկը կը կարգուի կոր···

Տղան բնաւ չհարցուց թէ ո՞վ է անոր «ընտրեալը»: Իրենց պարտէզին յառա - ջակողմը չատ անգամ նշմարած էր որ Նունիկ հանըմի նայուածքը երկար կանգ առած էր վարպետ Մանուկի վրայ:

Միջահասակ, թիկնեղ, լայն պեխերով այս վանեցի խոհարարին առնական կեր- պարանքը երեւի սիրտը փոթորկած էր դերապատուին, որ անյուսօրէն կ'օրօր - ուէր երջանկութեան ցնորքներով:

Իրականին մէջ, սիրային վիշտի մը հե- տեւանքով ինքնալքման անձնատուր եղած այդ համակրելի պոհէմը՝ միակ սիրուհի մը ունէր, այն ալ «կենաց ջուր»ն էր···

Հը՛մ, մեծ մայրիկը կը կարգուի կոր··· զգայացունց բան մըն էր ասիկա, սատա- նան չղթայազերծելու համար իրենց մատ- չաշ երեւակայութեան մէջ:

— Հրաշալի՛ է, արձագանգեց տղան խանդավառութենէն վերացած, բան մը կը գրեմ անոր վրայ եւ ձեզմէ մէկը կը զարնէ դաշնակի վրայ, «Սարխոչ Մա - նուկ»ի եղանակով:

Նորահարսի մը երազներով յափշտակ- ուած, միամիտ հանին միտքէն չէր ան- ցըներ թէ ծուղակ մը կը լարուէր իրեն դէմ, անառակ թոռունէրուն մեղ - սակցութեամբ···

Վերջապէս, օր մըն ալ չկրցաւ համ- բերել եւ հրամայեց Անգինէին որ իր «կրօն փէչ»ը բերէ: Մեծ Նորգեղցի սպա- սուհին օգնեց պառաւին, որ չրջազգեստը և սաթէն կօշիկները հագնի, եւ նոյնիսկ ի- րեն ընկերացաւ մինչեւ հարեւանին պար- տէզը:

Վարպետ Մանուկ քամակը վերցնելով ծաղիկներու ածուին վրայէն, հարցա - կանօրէն նայեցաւ այցելուհիին: Ի՛հ, տարեց կինը դէչ աղէկ կոկած էր մա - զերը, բայց երեսը կորսուած էր բռնաճ- փոչիի մէջ···

Այն առեն, տղան նշան ըրաւ Զարմի - նէին որ անցնի դաշնակին առջեւ, իսկ պառաւհանն էր արդէն: Ճանկարծա- կինք պառաւհանն էր արդէն: Ճանկարծա- րէն, նուագին բամբ ձայնը կարեց մի - ջոցը, տարածուեցաւ պարտէզին մէջ: Պառաւհանէն վար կախուած, Հերմինէն ընկերացաւ եղանակին վայրի կտրուքին, չարաճճի դրացիին հետ·

Եայեան հին միւնտերը ձգած,
Երեսին փուտրա,
Աչքին ալ սիւրմէ քաշած,
Վիզիթ-քայի գացած է:
Զաւալլըն չի նայիր իր փոքերուն,
Ութսուն տարին շալակն առած,
Կարգուելու եղած է···

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(Շար· – 8)

ՖԻՐԴՈՒՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՀԱՅ ԶՕՐԱՎԱՐԻՆ ՄԱՍԻՆ

— o —

Ա·

Ֆիրդուսի, ժ· դարու անուանի բա - նաստեղծը, իր աշխարհահռչակ «Շահ - նամէ»ին մէջ բնութագրելով իր հայրե - նիքին հերոսական անցեալը, յաճախ ան- դրադարձած է դրացի երկիրներու, որոնց չարքին՝ հայ-պարսիկ յարաբերութիւն - ները:

Մէկ կողմ ձգելով պատանեկի հարցը, պարսիկ բանաստեղծը դրուատանքով ար- տայայտուած է Հայաստանի մասին, չատ համակրելի դիծերով ներկայացուցած է Հայերը, ընդգծած է մեր ազգին խաղաղա- տենչ եւ աշխատասէր ոգին, իսկ Մուշեղ Մամիկոնեանին ալ ջերմ ու արտարուխ տողեր նուիրած է:

Դ· դարու իրադարձութիւններուն եւ այդ ժամանակաշրջանի հայ զօրավարին դիմագիծին պատկերացումը դրեթէ կէս հազարամեակ ետք օտար բանաստեղծին ստեղծագործութեան մէջ ոչ միայն լաւ երեւոյթ է, այլեւ բանասիրական, որուն արմատները թաղուած են երկու ազգերու պատմա - քաղաքական եւ մշակութային դարաւոր կապերուն խորը:

Ցեղակից եւ պետական կեանքով ալ ի- րարու կապուած ժողովուրդներ ըլլալով, Հայերն ու Պարսիկները հոգեւոր ամուր կապեր հաստատած են իրենց միջեւ: Այդ կապերը յարատեւած են դարեր շարու - նակ եւ չեն ընդհատուած նոյնիսկ այն ժամանակ, երբ քրիստոնէութիւնը Հա - յաստանի մէջ պետական կրօնք դառնա - լով տխուր յարաբերութիւններու դուռ բացած է երկու երկիրներու միջեւ:

Եւ, արդարեւ, հակառակ հայ եւ պար- սիկ հոգեւոր դասին ստեղծած պաշտօ - նական գրականութեան ներհակ բնոյթին, անոնց իրերամերժ ոգիին, երկու ազգե- րու բանաւոր գրոյցներն եւ անգիր ե- րգերը քանդած են բոլոր սահմանները եւ փոխադարձ ձեւով ապրած են ժողովուրդ- ական խաւերու հոգիին մէջ եւ ապա՝ իրենց արտայայտութիւնն են գտած նոյն այդ պաշտօնական գրականութեան մէջ:

Ասոր վկայութիւնը կը գտնենք ե· դ· յետագայ դարերու մեր պատմագիրնե- րու թանկարժէք տեղեկութիւններուն եւ պարսկական ծագում ունեցող վիպական աւանդութիւններուն մէջ, որոնք կը գլու- խին Ագաթանգեղոսի, Բուզանդի, Խո- րենացիի, Սեբէոսի աշխատութիւններուն մէջ:

Կը բաւէ յիշել, որ կանխելով պարս - կական գրաւոր աղբիւրները, մեր պատ- մահայրը առաջին անգամ իր «Պատմու - թիւն Հայոց»ին մէջ յիշատակած է «հա- րիւր քսան փղոց» ուժ ունեցող, արեւելքի ժողովրդականացած հերոս Ռուստամ Զա- լի անունը· դեռ չենք խօսիր Բիւրասպ - Աժդահակի եւ պարսկական ծագում ու- նեցող ժողովրդական այլ աւանդութիւն- ներու մասին, որոնք յար եւ նման են Խորենացիի եւ մեր միւս պատմագիրնե- րու պատմածներուն:

Այսպէս, մէկ կողմէ Հայաստան թա- փանցած են պարսկական ժողովրդական ստեղծագործութիւնները եւ, միւս կող- մէ, Պարսկաստան տարածուած է հայ - կականը: Ասով պէտք է բացատրել պար- սիկ ժողովրդական անգիր աւանդութիւն- ներու հիման վրայ ստեղծուած, ե·-Ջ· դարերուն չարադրուած «Եատկարի Զա- րիրանը» (Զարիրի յիշատակը) եւ «Կար նամակ Արտաշիրի պապականը» (Արտա- շիր պապականի գործերու մատեան) ծա- նօթ մատեանները եւ Մ· Խորենացիի, Ագաթանգեղոսի ու Բուզանդի երկերուն վիպական մոթիվներուն նմանութիւննե- րը: Այդ մատեաններէն առաջինը կը նկա- րագրէ զրադաշտականութեան յաղթա - նակը, իսկ երկրորդը կը փառաբանէ Սա- սանեան հարստութիւնը եւ անոր հիմնա - դիրը՝ Արտաշիր: Այսինքն՝ այն դարա- շրջանը, երբ Պարսկաստան, որ քաղա - քական եւ անտեսական բուռն վերելք մը կ'արձանագրէր, երկարատեւ բախումնե- րու մէջ էր քրիստոնեայ Հայաստանի դէմ: Եւ քանի որ վերոյիշեալ մատեան- ները բանաւոր աւանդութիւններուն հետ հանգիսացած են «Շահնամէ»ին պղիւր- ները, հետք, անմշակ նիւթը այդ սքան- չելի երկին, ուստի տարակոյս չի կրնար ըլլալ, որ այդ ճամբով ալ Դ· դարու է- րազարձութիւնները, ինչպէս նաեւ Զօր· Մուշեղ Մամիկոնեանի անունն ու գործը հասած են Ֆիրդուսիի եւ տեղ գտած են «Շահնամէ»ի մէջ:

Հետաքրքրականը այն է, որ պարսիկ բանաստեղծը հայ զօրավարը պատկեր- ացուցած է վեհ գործերով եւ ազնիւ նկա- րագիրով, այլ խօսքով ճիշդ այնպէս, ինչպէս զօրավարը ներկայացուցած է հայ պատմագրութեան եւ գրականութեան մէջ: Ահա, օրինակ, «Շահնամէ»ի «Խո- րասմ եւ Զուբին» պոէմին այն գլուխը, որ կը կրէ «Հայերը կ'օգնեն Պարսիկնե- րուն» խորագիրը: Այս հատուածին մէջ Ֆիրդուսի պատկերացուցած է պարսիկ «վեհաշուք» արքունիքէն Խոսրով Փար - սուհին օգնեց պառաւին, որ չրջազգեստը և սաթէն կօշիկները հագնի, եւ նոյնիսկ ի- րեն ընկերացաւ մինչեւ հարեւանին պար- տէզը:

Վարպետ Մանուկ քամակը վերցնելով ծաղիկներու ածուին վրայէն, հարցա - կանօրէն նայեցաւ այցելուհիին: Ի՛հ, տարեց կինը դէչ աղէկ կոկած էր մա - զերը, բայց երեսը կորսուած էր բռնաճ- փոչիի մէջ···

Այն առեն, տղան նշան ըրաւ Զարմի - նէին որ անցնի դաշնակին առջեւ, իսկ պառաւհանն էր արդէն: Ճանկարծա- կինք պառաւհանն էր արդէն: Ճանկարծա- րէն, նուագին բամբ ձայնը կարեց մի - ջոցը, տարածուեցաւ պարտէզին մէջ: Պառաւհանէն վար կախուած, Հերմինէն ընկերացաւ եղանակին վայրի կտրուքին, չարաճճի դրացիին հետ·

Եայեան հին միւնտերը ձգած,
Երեսին փուտրա,
Աչքին ալ սիւրմէ քաշած,
Վիզիթ-քայի գացած է:
Զաւալլըն չի նայիր իր փոքերուն,
Ութսուն տարին շալակն առած,
Կարգուելու եղած է···

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(Շար· – 8)

(*) Կը յիշատակուի նաեւ ՀՈՂԱՐԾԻՆ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎՃՊԸ

Հոս ամէն ինչ պարզ էր, երկու քոյ - րերը սառանուէթեան պէտք չունէին, հա- րեւան մանչուն հետ «թեմաշա» ընելու համար, պատուհանէ պատուհան, պա - տըշգամէ պատշգամ:

Հայ Ռոպինը ձանձրոյթէն կը մեռնէր, — ոչ պակաս նաեւ իր անբաժանելի քոյ- րը, — չարաչար պարուտակը կ'աչխատ- ցնէր, խենթի պէս գուարճանալու հնարք մը գտնելու դիտաւորութեամբ:

Տարօրինակ փելիսոփայութիւն մը ու- նի կեանքը, վիշտ եւ երջանկութեան բաղակցութեամբ, որ կարծես սովորա - կան երեւոյթ մը գործած է աչխարհի մէջ: Թէեւ խորապէս զգացուած բարի պապիկին կորուստէն, Հերմինէն ու Զար- մինէն հիանալի պատեհութեան մը կը տիրանային իրենց սիրտը պաղչակեցնե - լու համար:

Դժնդակ խղճահարութեան հետ, թա - քուն զգացում մը ծնունդ առած էր Նու- նիկի սրտին մէջ: Օ՛հ, ոչ մէկուն պիտի ուզէր յայտնել, բայց բնազդաբար գիտէր թէ ուրկէ կուգար: Նորափթիթ վարդե - րու չունչին տակ, պառաւ կինը կը զգար զարթնումը տենչանքին, որ վաղուց թաղուած կ'երեւէր անցեալի մշուշին մէջ: Օր մը չէ՞ր փորձած Զարմինէին բերնէն կորզել թէ մինչեւ ո՞ւր գացած էր իտա- լացի պարմանին, իր զգուանուշ մատ - նները սահա՞ծ էին պարանոցէն վար···

Հապա ինչո՞ւ այդ խստութիւնը դէ - ղանի թոռնուհիներուն հանդէպ, որոնք վերակոչած էին իր ծոպկատի տարիներու ապրումները, իրենց անմեղ սիրարկածով: Ա՛հ, մեծ մայրիկը երեւի այն տեսակի կիներէն էր, որոնք ամէն բանէ կրնան հրաժարիլ, բացի իրենց երիտասարդա - կան ցանկութիւններէն: Եսասէր, տարի- ներու բեռէն մզլոտած իր ուզեղը, ան- շուշտ պիտի չուզէր ճշմարտութիւնը խոս- տովանիլ բարձրաձայն, սակայն ինքզինքը կը մատնէր անխոհեմ պչրամոլութեամբ:

Ժամանակ մը լ վեր, Նունիկ հանըմ իրօք յանձնուած էր անսովոր արդու - զարդի մը պերճանքին, ինչ որ չէր խու- սափած իր չարաճճի թոռնուհիներուն ու- շադրութենէն: Անոնք պատուհանէն վար- պէնին յայտնած էին եղելութիւնը·

— Ա՛խ, տեսնելու բան է, մեծ մայ - րիկը նոր «սութիէն-կորժ» մը չինել կու-

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆԻ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ ՂԱՐԱԳԱՆՑԻ

ԿԱՐԱՊԵՏ Բ. ՓԱՓԱՋԱՆՈՎ

Ամսվիար, 20 Հոկտեմբեր 1908

Թ.

Մեծարի վիմով,

Նախ քան ձեզի հետ խօսիլ ինչպէս ես կ՚ուզէի, կ՚ստիպուիմ ձեզ յայտնել թէ ինչ պատճառներով ես չկրցայ ներկայանալ ձեր հրաւէրին, որ ինծի ուղղեցիք 100 ռուբլի տալու համար։ Ես այս փոքրիկ գումարը կ՚ընդունիմ, այլեւ ինձի համար ամենայն պատիւ պիտի ըլլայ ձեր հրաւէրին հետեւիլ եւ ձեր հիւրընկալութեան արժանանալ, բայց ես ներկայ չկրցայ գտնուիլ, որովհետեւ ես ինքս ալ հրաւիրուած էի ուրիշ տեղ մը, եւ ինձ համար անկարելի էր ձեր հրաւէրը մերժել։ Ես ձեզ կը խնդրեմ որ ներողութիւն խնդրէք ինծի համար ձեր հիւրերէն, որոնց հետ ես չկրցայ տեսնուիլ։

Ես ուրախ եմ, որ Բեռլինի եւ Մոսկուայի մէջ ունեցած ձեր յաջողութիւնները ձեզ կը քաջալերեն ձեր գործունէութեան մէջ, որ ես կը համարեմ ամենէն կարեւորը ձեր կեանքին մէջ։ Ես ձեզ կը մաղթեմ նոր յաջողութիւններ, որոնք ձեզ պիտի ուրախացնեն եւ ինծի ալ մեծ հաճոյք պիտի պատճառեն։

Ես ձեզ կը խնդրեմ որ ինծի գրէք ձեր ապագայ ծրագրերուն մասին, որպէսզի ես ալ կարենամ ձեզ ծանօթացնել իմ ծրագրերուս հետ

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկին Վարժապետեանի (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Մամասի եւ զաւակներուն (Լիոն) իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր Ծովհ. Վարժապետեանի մահուան տխուր առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Լիոնի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկին Լուսաբեր Մանուկեան, Դաւիթեան եւ Տիւմչճեան ընտանիքներուն իրենց մօր՝ Վերժին Տիւմչճեանի մահուան տխուր առթիւ։ Նոյն առթիւ այրի Տիկ. Անանա Խազնէճեան 50 ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի մանուճիւղին:

×

Մարսէյլ քաղաքի Կապ. Խաչի մանուճիւղը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Ե. Վարժապետեանի, Տէր եւ Տիկին Մամասեանի եւ բոլոր ընտանեկան պատգաններուն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝ Ծովհ. Վարժապետեանի մահուան տխուր առթիւ:

×

Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի ընկերուհի Երանուհի Վարժապետեանի իր ամուսնոյն Յակոբ Վարժապետեանի մահուան տխուր առթիւ եւ յիսուն ֆր. կը նուիրէ Փարիզի մանուճիւղին:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻՔ

Ի դիտութիւն Սէն Շամոնի գաղութին՝ «Հայ Հասարակութիւն Սէն Շամոնի» Միութիւնը միօրեայ հայկ. վարժարանին հայերէնի դասընթացքները վերսկսած են արդէն Հոկտ. 2էն ի վեր: Ուրեմն կը խընդրուի դպրոցասէր ծնողքներէ, առաջնորդել իրենց մանուկները դէպի հայ դպրոց, շաբթուան իւրաքանչիւր Հինգշաբթին՝ կէսօրէ վերջ ժամը 6ին:

ՓԱՐԻԶԻ ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ
TOUS LES SAMEDIS
15 - 16 h. Photo - Ciné club
— Echec
16 - 17 heures
— Ping-pong
— Cours de guitare
— Orchestre
17 - 18 heures
— Danse folklorique avec professeur

TOUS LES SAMEDIS de 18 à 22 h.

DISCOTHEQUE BUFFET

Արձանագրութիւններու եւ մանրամասնութիւններու համար դիմել՝
Պր. Ասլանեանի Հեռ. 842–08–57

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան 85րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր խումբերուն

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 7, ժամը 20·30ին
SALLE CHAILLOT GALLIERA
28, Ave. Georges V
Métro : George V ou Alma-Marceau
Կը նախագահէ.— ընկ. ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ
Կը խօսին.—
LIONEL JOSPIN
(Secrétaire international tiers-monde, membre du Bureau et du Comité Directeur du P. S.)
Հ. Ը. Դ. կեդրոնական կոմիտէի ներկայացուցիչը (Ֆրանսերէն)
Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը (Ֆրանսերէն)
եւ ընկ. ԱՐԱ ՊԻՊԼԻԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Ը. Դ.

ՍԷՆ–ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ը. Դ. «Անտոք – Վարուժան» կոմիտէներու ժողովը Հինգշաբթի Նոյ. 6, ժամը 20·30ին Հայ Տան մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ը. Դ. Վալանսի Քրիստափոր կոմիտէի մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի տեղի կ'ունենայ Շաբաթ Նոյ. 8ին, երեկոյեան ժամը 8·30ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ
Խօսք կ'առնեն Հայ Դատի Կեդր. Ֆրանսայի ներկայացուցիչը եւ Տոմ նահանգի ընկերվարական ներկայացուցիչը:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Շաբաթ Նոյեմբեր 15, ժամը 20·30ին, ԹԷԱԹՐ ՄԻՒՆԻՍԻՓԱԼԻ մէջ
Փարիզի «ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ» թատերախումբը
ղեկավարութեամբ դերասան Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ կը ներկայացնէ

ՀՆԱՐՔԸ

երիջալիր կատակերգութիւն, 3 արար
ՄՈՒՏՔ՝ 20, 15 եւ 10 ֆրանք
Կը խնդրուի վաղանսի եւ չրջաններու ազգայիններէն կանխաւ ապահովել իրենց տոմսերը

ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

ԺԱՔ ՇԵԼԵԼԷՔԵԱՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՉԵՋԻ ԻՐ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Գիւն, մարդ գլուխ Մարսէյլէն.—
2.500 ՖՐ.
ՅԱՏՈՒԿ ԿԱՂԱՆԴԻ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻՆ

Մեկնում Դեկտ. 26 — վերադարձ Յուն. 8

ԱՅՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ.—
— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ երթուդարձերը
— Բնակութիւն երկու հոգիանոց սենեակներ, Ա. կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ

ԿԱՐԵՒՈՐ
ԱՐՋԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱՋԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ

Renseignements et réservations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

Grand Bal Annuel de l'A.A.A.S.

ԱՂՔԱՏԱՀՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կազմակերպուած իր 85ամեակին առթիւ
Բարձր հովանաւորութեամբ Առողջապահութեան նախարար
MADAME SIMONE VEIL
ՇԱԲԱԹ ՆՈԵՄԲԵՐ 8ԻՆ ԺԱՄԸ 20ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՒՍ
DANS LES SALONS DE L'HOTEL GEORGE V A PARIS
Եղանակի խիստ փայլուն եւ առաջին բարեսիրական հաւաքոյթը
Orchestre et Show Antillais de Gérard La VINY
Ses Attractions, sa chaude ambiance des Tropiques
ՄԱՆՕԹ.— Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով 878–02–99
Աղքատախնամի կեդրոնը
ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վերապահուած սեղանները ժամը 22էն վերջ, եթէ չզբաւուին, կը տրամադրուին ուրիշներու:

Մուտք 30 ֆր.
Etudiants et moins de 21 ans : Entrée gratuite.

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼ–ՊՕՄՈՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Շաբաթ Նոյ. 8 ժամը 22էն սկսեալ
Samedi 8 Novembre dans les salons de l'Hôtel Splendid
au profit de la Croix Bleue des Arméniens de France, Section Beaumont
animée par
BEDIK ET SON ORCHESTRE
AMBIANCE — BUFFET — COTILLONS

SALLE RAMEAU
Rue Hippolyte-Flandin — LYON

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ԿԱԼԱ

(Դաշնակցութեան 85ամեակին առթիւ)

Կիրակի, Նոյեմբեր 9, ժամը 15ին
sous la présidence de M. JEAN POPEREN, député du Rhône
avec la participation de :
LIZ SARIAN et son orchestre
La troupe de danses « NAVASSART »
Vente des billets :
A LYON : Suzanne Boutique, 28 rue Bugeaud (6e), Tél. 24-58-44
A VIENNE : Boutique Alice, 87, rue Marchande, Tél 85-14-30

ՀԱՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
5
MERCREDI
5 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·432

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.432

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՒՆՈՒՏ ՃՈՋԷԿ ԹՈՓՉՊԻ

1889 – 1975

— o —

Ա·

ՀԱՅԵՐՈՒ ՎԱՂԵՄԻ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Ինչպէս գրեցինք (Յառաջ, Հոկտ· 24), Հոկտեմբեր 22ին Անգլիոյ Եորք քաղաքի մէկ դարմանատան մէջ իր մահկանացուն կնքեց աշխարհահռչակ պատմաբան Ա֊նոլտ Ճոզէֆ Թոյնպի, հայ ազգի վաղեմի եւ լաւագոյն բարեկամներէն մէկը։

Ծնած էր Լոնտոն 1889 Ապրիլ 14ին։ Ուսումը կատարելագործած էր Օքսֆորտի Պալիոլ քոլէճին մէջ՝ 1912–1915։ Ու անմիջապէս նետուած էր հանրային գործունէութեան ասպարէզ։ Նուիրուելով հանդերձ պատմական ուսումնասիրութեանց, պատասխանատու պաշտօնի կոչուած էր Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան Քաղաքական Տեղեկատուութեանց Գրասենեակին մէջ՝ 1914–1918։

Զինադադարին մաս կազմած է Փարիզի Հաշտութեան Ժողովի Բրիտանական Պատուիրակութեան։ 1919էն 1924 բիւրոյի պատմագիտութեան եւ արդի Ճունաստանի պատմութեան դասախօս Լոնտոնի համալսարանին մէջ։ Մի քանի տարի վարիչ է եղած «Տարեկան Քննութիւն Միջազգային Հարցերու» կոչուած հրատարակութեան։ Անդամակցած է Միջազգային Հարցերու Արքայական Կաճառին, որուն ուսումնասէր նշանակուած է 1925ին։ Լոնտոնի համալսարանի միջազգային պատմութեան ուսումնասիրութեանց տնօրէն՝ 1943–1946 Արտաքին նախարարութեան հետազօտութեանց ճիւղին վարիչն է եղած։ Անդամ ընտրուած է Ակէնքի Հնագիտական Կաճառին, Նոյնպէս Բրիտանական Ակադեմիային։ 1965 Նոյ· 15ին յաջորդած է Ուինսթըն Զըրչիլի՝ իբրեւ անդամակից Փարիզի Բարոյական եւ Քաղաքական Գիտութեանց Ակադեմիային։

Արտադրելու արտակարգ տաղանդով օժտուած գրիչ՝ շուրջ չիսուն հատոր հրատարակած է պատմական զանազան նիւթերու շուրջ։ Ուսումնասիրելով հանդերձ ընդհանուր ազգայ պատմութիւնը սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, միջազգային արդիական հարցերու մասին զանազան թերթերու եւ պարբերականներու մէջ պարզած է իր անձնական տեսակէտները, որոնք երբեմն տեղի տուած են հակառակութեանց։ 1924էն 1950 հրատարակած է 24 հատոր՝ պատմական նիւթերու շուրջ։

Իր ամէնէն հեղինակաւոր եւ բոլորէն գնահատուած գործն է Պատմութեան ուսումնասիրութիւնը՝ 12 հատոր, որուն վրայ աշխատած է 27 տարի, 1934էն 1961։ Այս կոթողական գործին համառօտու֊թիւնը Ֆրանսերէն մէկ հատորով լոյս տեսաւ տարուոյս սկիզբը Փարիզի մէջ։

Ըստ Թոյնպիի, պատմական շրջանի սկիզբէն մինչեւ այսօր իրարու յաջորդած են 34 քաղաքակրթութիւններ, որոնցմէ ներկայիս կանգուն կը մնան հինգը միայն, — արեւմտեան քրիստոնէականը, օրթոտոքս քրիստոնէականը, իսլամական, հնդիկ եւ ծայրագոյն արեւելքինը։

1922ին հրատարակեց « Արեւմտեան Հարցը Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ » հատորը, որուն մէջ Հելլէններուն կողմէ Իզմիրի գրաւման դէմ կ'արտայայտուէր։ Այդ պատճառաւ վերջ տրուեցաւ Քինկ'ղ քոլէճի մէջ դրականութեան եւ պատմութեան դասախօսի իր պաշտօնին։ Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք քննադատեց Անգլիան, որ կը մերժէր արեւմտեան Եւրոպայի մի֊անալու շարժումին։ 1969ին Կալկաթայի «Մէյթամէն» պարբերակա֊նին մէջ կանտին կը համեմատէր Մու֊համմէտի հետ, զայթակղեցնելով Հընդկաստանի իսլամները, որոնք արիւնալի ցոյցեր կատարեցին այդ առթիւ։

Միջազգային մամուլը մեծ համակրան֊քով ու գրուատիքով արտայայտուեցաւ ողբացեալ պատմաբանի մասին, որուն երկոտասան հատորնոց « պատմական ու֊սումնասիրութիւն »ը մնայուն արժէք ներկայացնող գործ մը կը նկատուի։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՓՈՓԹՐՔԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

— o —

ԹՈՒՐՔ ԱՐՏ· ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԿԸ ՇԵՇՏԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻ «ԲԱՑԱՌԻԿ ՏԵՂԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ ԿԱՐԳԻՆ»

—o—

Զաղլեանկիլ, Թուրքիոյ Արտաքին նախարարը Ֆրանսացի իր պաշտօնակիցին հետ տեսակցութեան առթիւ, չէշտած է թէ կ'ուզեն ջնջել բոլոր «տարակարծու֊թիւնները», որոնք արատ բերած են երկու երկիրներու յարաբերութեանց, վերջին տարիներուն։ Այս «տարակարծու֊թիւնները» ծանօթ են եւ սկիզբ առին 1973 Փետրուարին, Մարսէյլի յուշար֊ձանի բացման առթիւ։

Սօվանեարկի ի պատիւ արուած ճաշին վերջաւորութեան, Թուրք նախարարը չէշտած է այն բացառիկ տեղը զոր Ֆրան֊սա ունի Թուրքիոյ բարեկամներու շար֊քին։ Ֆրանսայի նախարարը իր պատաս֊խանին մէջ ոգեկոչած է Փարիզի դէս֊պանին մահը, ապահովութիւն տալով որ իր կառավարութիւնը ամէն բան պիտի ընէ որպէսզի այս «զազրելի մահավոր֊ճին հեղինակները արդարութեան առջեւ քաշուին» ու աւելցուցած է· «Էրէկլին անձնատուրութիւնը եւ իր արժանիքները անկասկած օգնած են իրենց ճշդիւտ չա֊փին լիշեցնելու դժուարութիւնները, ո֊րոնք երբեմն խափանած են մեր յարա֊բերութիւնները եւ ցոյց տալու որ իրա֊կանին մէջ այս յարաբերութիւնները, խորքին մէջ, կը մնային այնքան սերտ որքան գնահատանքը որ այնքան երկար առենէ կը կապէ մեր երկու երկիրները»։

Մամուլն ալ, կը գրէ Լը Մոնտ, կ'ուզէ որ երկու երկիրներու յարաբերութիւն֊ները «տաքնան» եւ միայն ալ թերթերն են, որ քիչ մը ակռայ կը ցուցնեն։ Ար֊դարեւ Սօվանեարկի «հոգեշահ խօսքերը» դիւրաւ չեն կրնար սիրաշահիլ Թուրքերը, որոնք դժգոհ են նաեւ Ֆրանքեւրոնական սերտ կապերէն եւ Ֆրանսայի բռնած դիրքէն կիպրոսի առթիւ։ Անկախ օրա֊թերթը՝ Միլլիէթ «այս բարեկամութիւնը կ'արժէ փրկել» խորագրին տակ կը գրէ թէ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարին դործը դիւրին պիտի չըլլայ, վասնզի մթնոլորտը ջերմ չէ ու կը չեչտէ· «Մեր կարծիքով, Ֆրանսա կոչուած է աւելի կարեւոր տեղ մը ունենալու բազմակող֊մանի քաղաքականութեան մէջ զոր Թուր֊քիա պիտի ընարէ կանուխ կամ ուշ»։

Ֆրանսա դէնք ծախելու առաջարկ չը֊ներ քանի Ճունաստանի հայթայթիչն է, բայց լատեղեակ աղբիւրները կ'ըսեն թէ հարցը կը «քննուի» եթէ Թուրքիա նման դիմում մը ընէ։ Կը մնայ գլխաւոր «փուչը» կիպրոս եւ Սօվանեարկ ըսած է «բոլորն ալ մեր բարեկամներն են։ Չենք ուզեր ստիպուիլ ընտրութիւն ընել մեր դինակիցներուն մէջ»։

Թուրքիոյ տեսակէտը յստակ է, նուի֊րագործել կատարուած իրողութիւնը։ Զաղլեանկիլ կ'ըսէ թէ միջազգային ատ֊եաններու (իմա՝ ՄԱԿի) առջեւ վիճա֊բանութիւնները միայն «փուճ քարոզչու֊թեան նպատակներ» ունին եւ կ'ուզէ վեր֊սկիլ մէջ֊համայնական բանակցութիւն֊ները։ Անգարա կ'ուզէ «քաղաքական լու֊ծում մը որ ծնունդ տայ երկչոքնային դաշնակցային Պետութեան մը», կեդրո֊նական իշխանութիւնով մը, որու երկու համայնքները կը մասնակցին հաւասար իրաւունքներով (յիշենք որ Ճոյները 82 առ հարիւր են եւ Թուրքերը 18 առ հա֊րիւր, բայց կը գրաւեն կղզիին 40 առ հա֊րիւրը, յանուն հաւասարութեան սկզբ֊մունքներու···)։

Բանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆ սկսած է հանդարտիլ թէեւ Օրիան – Լը Թուռ կ'ըսէր թէ կացութիւնը միշտ խախուտ է Քանթարի եւ Շեխ։ Միշտ կը խօսուի Ֆրանսական նախաձեռ֊նութեան մը մասին։ Վերջին բախումնե֊րու ընթացքին ծանրօրէն վիրաւորուած ներու կարգին կը յիշուի Ճակոբ Արթին Զաքարեան, 50 տարեկան, որ գլխուն գնդակներ ստացած է Ժեսը–Նահր–Պէյ֊րութ։

ՊԱՆԿԱՍ – Տիշրի մէջ դէպքեր պատա֊հած՝ են որոնց մասին ճշդիւտ լուր մը չկար երեքշաբթի, քանի հաղորդակցու֊թիւն չկայ երկրին հետ եւ Տաքքայի օ֊դակայանն ալ փակ է։ Երկրին գլուխը նոր մարդ մը կայ՝ Զօր· Թալիա Մուշա֊րաֆ, որու համար կ'ըսուի թէ պետա֊կան հարուածին զրկիչն է։

ՖՈՐՏ կ'ուզէ ցոյց տալ որ լինք է գե֊կավարը եւ կարգ մը պաշտօնակիցներ ըրաւ առջի օր, որոնց գլխաւորն է Պաշտպանութեան նախարարին հեռացու֊մը ու նաեւ Սէ· Ի· Ա·ի անօրէնին։ Դալ տարուան նախագահական ընտրութիւն֊ներէն առաջ Ֆորտ կ'ուզէ չեչտել իր ան֊հատականութիւնը։ Այս անակնկալ պաշ֊տօնազրկումները «Ամենայն սրբոցի ջար֊դերը» կ'որակուին ամերիկեան մամու֊լին մէջ։

ՖՐԱՆՀՕ երեք ժամ վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուեցաւ երկու֊շաբթի դիւերը ստամոքսի խլսէրի համար։ Ցետ գործողութեան վիճակը բնականոն կը նկատուէր։ Սպանիոյ մենատէրին այս պայքարը մահուան դէմ բոլորը կը զար֊մացնէ։ Արդարեւ 18 օր է, Ֆրանքօ կը տակաւ հակառակ 8–10 մահացու հիւան֊դութիւններու որոնք իրարու յաջորդե֊ցին եւ 18 օր ետք տակաւ նաեւ գործո֊ղութեան թէեւ կ'ըսուի թէ վիճակը շատ ծանր է։ Երեքշաբթի առաւու հրատա֊րակուած զեկոյցները կը հաստատէին թէ հիւանդին վիճակը բնականոն է։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ· 28)

Ա.Ի· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՑ ՎԻԼՆԻՒՍԻ ՄԷՋ

Վիլնիւսի մէջ տեղի ունեցած է բանաս֊տեղծ Ալեքսէք Իսահակեանի ծննդեան հարիւրամեակին նուիրուած երեկոյ մը։ Գրողի կեանքի ու ստեղծագործութեան մասին խօսած է բանաստեղծ Ա· Ժու֊կաուսկաս, որ անձամբ կը ճանչնար Ի֊սահակեանը եւ լիթուաներէնի թարգմա֊նած է անոր ստեղծագործութիւնները։ Վիլնիւսի հանրապետական գրադարանին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են «Վաչա» հրատարակ֊չութեան լոյս ընծայած Ա·Ի· Իսահակեանի երկերը։

×

« ԱՐԱՐԱՏ » ՀԱՆՔԱՑԻՆ ՋՈՒՐ

Հայաստան հարուստ է հանքային ջու֊րերով, որոնց օգտագործումը վերջին տարիներուն զգալիօրէն աւելցած է։ Կը բխին տարբեր բաղադրութեան շուրջ 400 աղբիւրներ, որոնց մէկ մասի հիման վրայ ստեղծուած են առողջարանները՝ Ջեր֊մուկ, Արզնի, Դիլիջան եւայլն։ Հայկա֊կան հանքային ջուրերը կը մրցին աշ֊խարհի լաւագոյն ջուրերու հետ։ Ջեր֊մուկի աղբիւրները թէ՛ բաղադրութեամբ, թէ ջերմութեամբ գրեթէ հաւասար են, իսկ երբեմն ալ կը գերազանցեն համաշ֊խարհային փառքի հասած Կարլովի Վա֊րիին։ Երեւանի առեւտրական կազմակեր֊պութիւններն ու առողջապահական հաս֊տատութիւնները ստացած են հայկական նոր բուժիչ ջուրը, որ կը կոչուի «Արա֊րատ»։ Ջուրը օժտուած է բուժական բարձր յատկանիշներով եւ խորհուրդ կը տրուի օգտագործել յատկապէս աղեստա֊մոքսային, լեարդի հիւանդութիւններու բուժման նպատակով։ Ներկայիս, Երե֊ւանի մէջ աշխատանքներ յառաջ կը տար֊ուին այդ հարստութիւնը արդիւնաւէտ դարձնելու համար։ Կը կառուցուին նոր գործարաններ եւ ուժ կը տրուի հինե֊րուն։ Ցառաջիկայ հնգամեակին Հայաս֊տանի հանքային ջուրերու արտադրու֊թիւնը պիտի կրկնապատկուի։

×

Ա.Ի· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ԽՕՍՔԵՐՈՎ ԵՐԿՈՒ ՆՈՐ ՍԱԼԵՐ

Մոսկուայի «Մելոդիա» ձեռնարկութիւ֊նը պատրաստած է երկու նոր սալեր, ո֊րոնք կ'ընդգրկեն Ա·Ի· Իսահակեանի խօս֊քերով երգեր ու ռոմանսներ։ Սալերէն մէկը կազմուած է Ա· Տիգրանեանի «Սեւ աչեր»էն, Ց· Ստեփանեանի « Գրկիր ինձ մեղմիկ», Է·Միրզոյեանի «Աւազ են թէ», Գ· Զթչեանի «Կ'ուզեմ լինել» և այլ ռո֊մանսներ, իսկ երկրորդը՝ Դ·Ղազարեանի «Քոյր իմ նազելի», Ա· Տէր–Ղեւոնդեանի «Ուռենի», Ե· Սահառունիի «Մայրիկիս», Ց· Բաղալեանի «Միայն թէ մայրս մահս չիմանայ», Է· Ցարութիւնեանի «Ես հո֊վիկ լինէի» և այլ երգեր։ Ցոբելենական սալերու կողքին վրայ կան Ա·Ի· Իսահակ֊եանի մեծագիր դիմանկարը եւ հայերէն, ռուսերէն եւ անգլերէն լեզուներով տըպ֊ուած երաժշտագէտ Նիկողայոս Թահ֊միզեանի ծանօթագրող յօդուածը։

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՆԱՐՈՒԵՍՏԸ

Ժողովրդական բանաստեղծը միշտ եղել է Ա. Իսահակեանի ստեղծագործական կեանքի անդաւաճան ուղեկիցը: Գրականութիւն մուտք գործելով անցեալ դարի 90ական թուականներին զեղչկական, դուսանական խաղերի հետեւողութեամբ գրուած «Ալագեազի մանիներ» բանաստեղծական շարքով, նա յետագային էլ կապերը երբեք չխզեց ժողովրդական բանարուեստի հետ:

«Ես ծնուել եմ Հայաստանի պատմական Շիրակի գաւառում: Այստեղ մանկական իմ երեւակայութիւնը թեւաւորուեց դարերի խորքից եկող բանաստեղծական ֆոլքլորով, գուսանների ու գիւղացիների երգերով... Այստեղ մեր անուշ տատիկներից լսել եմ հոգի կախարդող հէքեաթներ, մեր փորձաշրջան պապիկներից իմաստուն ղրոյցներ, խօսք, առած... Մեր հնադարեան խորհրդաւոր ֆոլքլորը, որին ես այնքան ու այնքան պարտական եմ», խոստովանել է բանաստեղծը:

Իսահակեանի հետաքրքրութիւնը, սակայն, չի սահմանափակուել միայն Շիրակի եւ միայն հայ բանահիւսութեամբ: Նա մօտիկից ծանօթացել եւ ուսումնասիրել է նաեւ հնդկական, չինական, հրէական, իրանական, արաբական, կովկասեան, ռուսական, սերբական, ֆիննական, գերմանական, ֆրանսական եւ ուրիշ ազգերի առասպելները, ղրոյցները, վէպերն ու երգերը:

Յատկանշական է, որ բանաստեղծը առանձնապէս բարձր է դնահատել հայ եւ այլազգի այն ղրոնչերին ու արուեստագէտներին, ովքեր իրենց ստեղծագործութեան մէջ, ինչպէս ինքն է գրել «Ազգային ֆոլքլորի տարրեր են ունեցել»: Այս առումով նա յիշատակել է Ա. Արովեանի, Յովհ. Յովհաննիսեանի, Ց. Թումանեանի, Կոմիտասի, Սպենդիարեանի, Պուշկինի, Լերմոնտովի, Շեւչենկոյի, Նիզամու, Ռուսթաւելու, Լոնկֆելլոյի, Հայնէի, Կէօթէի եւ ուրիշների անունները:

Ժողովրդական բանարուեստի ազդեցութիւնը Իսահակեանի ստեղծագործութեան վրայ ունեցել է բազմակողմանի բնոյթ: Նա մշակել, փոխադրել, թարգմանել է տարբեր ժանրի բանահիւսական գործեր, այդ գործերի ոգով ու ոճով գրել ինքնուրոյն գրական երկեր, մէկբերումներ է արել ժողովրդական բառ ու բանից:

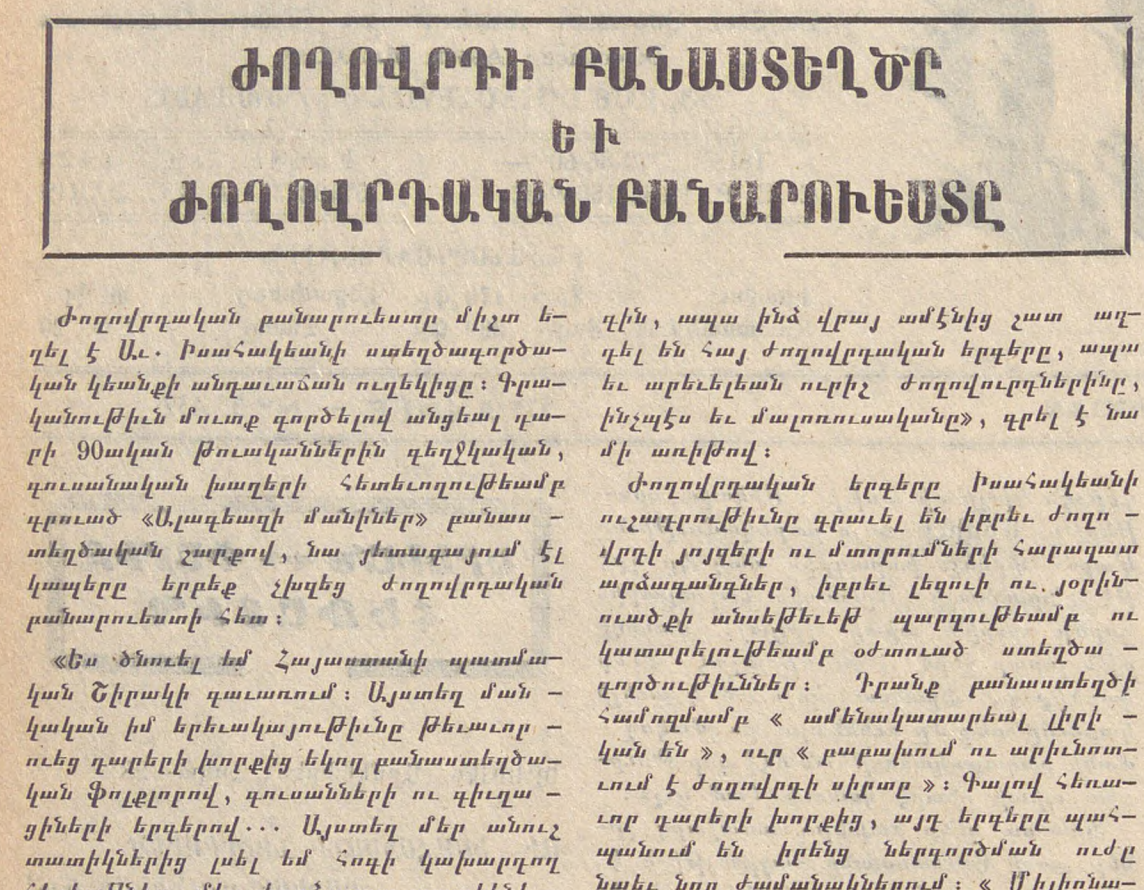
Բանաստեղծի ստեղծագործութեան վրայ նշանակալից ազդեցութիւն են ունեցել նախ եւ առաջ հայ եւ այլազգի ժողովրդական երգերը: «Այնքան, որքան իմ ստեղծագործութեան մեծ մասը պատկանում է ժողովրդական մոթիվների կարդին, ապա ինձ վրայ ամէնից շատ ազդել են հայ ժողովրդական երգերը, ապա եւ արեւելեան ուրիշ ժողովուրդներինը, ինչպէս եւ մալոռուսականը», գրել է նա մի առիթով:

Ժողովրդական երգերը Իսահակեանի ուշադրութիւնը գրաւել են իբրեւ ժողովրդի յոյզերի ու մտորումների հարազատ արձագանգներ, իբրեւ լեզուի ու յօրինուածքի անսեթեւեթ պարզութեամբ ու կատարելութեամբ օժտուած ստեղծագործութիւններ: Դրանք բանաստեղծի համոզմամբ «ամենակատարեալ լիրիկան են», ուր «բաբախում ու արիւնոտւում է ժողովրդի սիրտը»: Գալով հետաքրքրութեան երգերի խորքից, այդ երգերը պահպանում են իրենց ներգործման ուժը նաեւ նոր ժամանակներում: «Միլիոնաւոր մարդիկ են ծնւում ու մեռնում առանց մի հետք թողնելու, ստուերի պէս, որ անցնում է ժամանակի անապատի վրայով, բայց մի անտունի, չանգիւղումի մի քառեակ անմահ յաղթանակ է ժամանակի վրայ»:

Ժողովրդական երգերը իրենց կնիքն են դրել Իսահակեանի քնարական լաւագոյն բանաստեղծութիւնների վրայ: Սկզբունքի պէս է կատարել այստեղ ժողովրդական երգերի «անանուն» հեղինակների եւ ժողովրդի անուանի բանաստեղծի հոգեհարազատութիւնը, ստեղծագործական զգայողութեան ու մտածողութեան մերձաւորութիւնը, ճաշակի ու գեղագիտական ըմբռնումների ընդհանրութիւնը:

Իր բանաստեղծութիւններում Ա. Իսահակեանը ժողովրդական երգիչների նման գովերգել է հայրենի բնաշխարհի լեռները, ձորերը, գետերը, աղբիւրները, ծառերն ու ծաղիկները, արտայայտել հայ գեղջուկի մաքերն ու զգացմունքները: Բանաստեղծի երգերի նիւթ են դարձել նոյն այդ գեղջուկի ուրախութիւնը, վիշտը, աշխատանքը, հանգիստը, կարօտը, սէրը, նրա ներքին ու արտաքին թշնամիները, հայ քաղաքացիների անձնուրաց հետեւողութիւնը: Ժողովրդական երգերին մօտ ու հարազատ են նաեւ Իսահակեանի բանաստեղծութիւնների լեզուն, ոճը, դարձուածքները, մակդիրները, ձայնարկութիւնները, գեղարուեստական պատկերաւորման հնարները, յանգաւորման ու տաղաչափական ձեւերը: Դրանք ժողովրդական քնարերգութեան արտայայտչական միջոցների ստեղծագործական հիանալի օրինակներ են:

Ժողովրդական եւ գուսանական երգերի ոգով ու ոճով են ստեղծուած Իսահակեանի «Օխտը սարով հեռու քեզնից», «Հայրենիքէս հեռացել եմ», «Էս ճամբէն ո-

լոր-մոլոր», «Երազ տեսայ ձեր տան առաջ», «Ախ մեր սիրտը դարդ, ցաւ», «Սեւ-մութ ամպեր ճակտիդ դիզուան», «Դարդըս լացէք, սարի ամբուլ», «Մաճկալ ես, բեզարած ես», «Սեւ աչերէն չատ վախեցիր», «Զմեռն անցաւ, եկաւ գարուն», «Որսկան ախպեր» հանրայայտ բանաստեղծութիւնները եւ նման տիպի երեք տասնեակի չափ ուրիշ ոչ պակաս տարածուած ստեղծագործութիւններ:

Իսահակեանի նախասիրած բանահիւսական միւս ժանրը եղած է աւանդութիւնների ժանրը: Տարբեր առիթներով արտայայտուել է ժողովրդական աւանդութիւնների մասին, բնութագրել վեր-ջինների առանձնայատկութիւնները, գնահատել արժանիքները:

«Աւանդութիւնները մի որեւէ ժողովրդի լաւ, ազնիւ, վեհ, գեղեցիկի ցանկութիւնների իրականացումներն են: Մարդկային տենչերը, ձգտումները առասպելների, աւանդութիւնների մէջ են դնում բաւարարութիւն, վարձատրութիւն՝ դրել է նա մի տեղ:

«Հայրենիքի ձորերը, դաշտերն ու գետերը, այրերն ու անտառները բնակեցուած են աւանդութիւններով, պատմական յուշերով: Դրանք երկիրը չէնցնում են, բովանդակութիւն, խորութիւն, խորք տալիս, իմաստաւորում, բանական դարձընում, բանաստեղծացնում, վիպային ընում, անհատականացնում, ազգայնացնում, վրան կնիք, դրոշմ դնում, կերպարանք տալիս, թէ՛ ձեւ, թէ՛ հոգի: Ժողովրդի համար իր երկրի աւանդութիւնները կենդանի են անցեալն ու հերոսները: Ժողովուրդը հաւատում է ազգային աւանդութիւններին, նրանց իրական լինելուն, պատմականութեանը», գրել է բանաստեղծը մի այլ առիթով:

Իսահակեանի մշակած աւանդութիւնների մէջ յիշարժան են յատկապէս հայրենիքին, մօրը եւ սիրուն նուիրուած ստեղծագործութիւնները: Եւ դա պատահական չէ: Ինչպէս հայրենիքը, այնպէս էլ մայրն ու սէրը հանդիսացել են բանաստեղծի փայփայած հաւատամքի առարկաները, մշտահոլով թեմաները նրա ինչպէս չափածոյ, այնպէս էլ արձակ ողջ ստեղծագործութեան:

Իր երկերի համար նիւթ ու առաղձ քաղելով հայ եւ այլազգի աւանդութիւններից, Իսահակեանը էական փոփոխութիւններ է մտցրել դրանց մէջ: Ժողովրդական աւանդութիւնների բարբառային արձակ պատումը նա վեր է ածել դրական չափածոյ ոտանաւորի, այն օժտել է բազմաթիւ ինքնուրոյն գունեղ պատկերներով զգալիօրէն ընդարձակել է ծաւալը: Ընդգծելու համար հայրենիքի, մօր եւ սիրոյ նուիրականութեան խորհուրդները, բանաստեղծը կատարել է համապատասխան քնարական չեզոքումներ, բացել է իր սկզբնաղբիւրներում առկայ «փակագծերը», սեղմ եւ արտայայտիչ նկարագրութիւններով ու երկխօսութիւններով բացայայտել ժողովրդական աւանդութիւնների գործող անձանց բնաւորութիւնները, աւելացրել չըշապատի միջավայրի ու բնութեան գեղարուեստական հիանալի պատկերներ, կատարել գաղափարական ու գեղարուեստական կարեւոր ընդհանրացումներ:

Ժողովրդական աւանդութիւնների հէնքի վրայ, կամ այդ աւանդութիւնների ղրմամբ տարբեր տարիների ղրուած ստեղծագործութիւններ են Իսահակեանի՝ «Հայրենի հողը», «Արաքսի ծնունդը», «Ժողովրդի քնարը», «Մայրը», «Մօր սիրտը», «Յաւերժական սէրը», «Ասպետի սէրը», «Լիլիթ» խորագրերով ոգեշնչելի աւանդութիւնները:

Իսահակեան անհաղորդ չի մնացել բանահիւսական միւս ժանրերի հանդէպ եւս: Ոչ պակաս վարպետութեամբ նա մշակել, փոխադրել ու թարգմանել է նաեւ հայ եւ այլազգի բանահիւսութիւնից ստեղծ ուրիշ բազմաթիւ գործեր: Յիշենք՝ «Աղա Նաղար» հայկական հէքեաթը, «Սասմայ Մհեր» ժողովրդական վիպերգը, «Ուչինարա» հայկական ղրոյցը, «Սոկրատես»ը յունական ղրոյցը, «Օմար Խայեամի վէճը Աստծու հետ» իրանական ղրոյցը եւայլն:

Ժողովրդական բանարուեստի օգտագործման ուրոյն ձեւերից մէկին էլ Իսահակեանի ստեղծագործութեան մէջ հանդիպացել են համապատասխան բանահիւսական մէկբերումները: «Ուստա Կարօ» վէպում, «Հօրս դուքանը», «Հին պիւզը», «Համբերանքի չիբուխը» պատմուածքներում եւ այլուր հանդիպում ենք այդօրինակ բառական մէկբերումների: Իր ինքնուրոյն հէնքի մէջ մերթ բառացի, մերթ էլ մասնակիից ոճաւորումով հիւսելով ժողովրդական առած – ասացուածքների, առակների, ղրոյցների, աւանդութիւնների եւ երգերի առանձին նմոյշներ, բանաստեղծը դրանով իսկ ներարկել է նրանց ժողովրդի իմաստութեան ու հանճարի չունչը:

Առատօրէն ու ազատօրէն օգտագործելով ժողովրդական բանարուեստի անսպառ մայրաղբիւրից, Ա. Իսահակեան այդ մայրաղբիւրից քաղուած նիւթերը անց է կացրել իր ստեղծագործական բովով, յղկել ու բիւրեղացրել է դրանք, դրել դրանց վրայ իր մեծ անհատականութեան անջնջելի դրոշմը:

Ժողովրդական բանարուեստի հետ կապուած Իսահակեանական բոլոր ստեղծագործութիւնները, անկախ իրենց ժանրային, ոճական ու այլ կարգի տարբերութիւններից, տոգորուած են ժողովրդին ու նրա բանարուեստին բնորոշ այնպիսի յատկութիւններով, ինչպիսիք են՝ հայրենասիրութիւնը, ազատասիրութիւնը, խորը հաւատքը լուսաւոր ապագայի նկատմամբ: Այդ ստեղծագործութիւնները կ'ապրեն այնքան ժամանակ, որքան ժամանակ կանգուն կը լինի բանաստեղծի կողմից խորը ներշնչանքով երգուած՝

«Արագածը՝ աստղերի մէջ
ադամանդէ թագը գլխին...»:

Ակադ. ԱՐԱՄ ՂԱՆԱԼԱՆԵԱՆ

«ԾԱՒԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԷՊԸ

Հանին բնաւ չէր սպասեր այս հարուածին: Դեռ չնստած իրեն երկարած աթոռին վրայ, դունչը սարսափահար դէպի պատուհանը, ձեռքը-ոտքը դողդողալէն.

— Չէ՞ք խպնիր, եռմուրճախներ, մեծ մայրիկը մասխպա ընելու եղած էք, մըրմոռաց ակռաներուն մէջէն:

Բայց, ո՞վ էր մարիկ ընողը, տգո՞ն թէ այդ ըմբոստ աղջիկները: Պզտիկ վրէժ մը ունէին ընդդէմ իրենց հանիին, որ հալածած էր զիրենք փորձութեան մը համար, որմէ ինք ալ չէր կրցած խուսափիլ այդ հասուն տարիքին: Ծաղրելու ան-դութ փափաքէ մը մղուած, անոնք չարունակեցին հետեւիլ նուագին զարկերուն, յարաճուն խանդավառութեամբ.

Նուռիկ հանըմին խելքին է եկած,
կրօն փիստանը վրան խաշած,
Պէյօղլուի աղջիկներուն պէս,
կը վազէ իր սիրածին ետեւէն,
Խրանիթօշ Մանուկին,
Սարխոշ Մանուկին...

— կերած ապուրնին նայեցէք... մատ մը պօյով, գործիս խառնուելու ելած են, որոտաց հանին, յուսահատօրէն հոսանքին դէմ թումբ կանգնելու ակներես ճիգով մը:

Սակայն, անոնք նման այն սահակ տղոց, որոնք խրտուիլակին կեղծիքը երեան հանելէն վերջ, ա՛լ չեն վախնար անկէ, չարունակեցին անողոքելի յամառութեամբ.

Նուռի՛կ, մի ելլեր վեր միւնտերէդ,
Շէնիմ շնորհիմ պայաթցած ես:
Նուռի՛կ, տեղդ ծանր նստէ,
Կարգուիլը ֆու գործդ չէ...

— Կրո՛ղ, ձեզի ի՞նչ կ'ըլայ կոր. ես ազապ կնիկ եմ, ինչ որ ուզեմ ան կ'ընեմ:

Ծիծաղի պոռթկում մը կարկեցուցիչ պատասխանը եղաւ դերասանուհին փսաստրկութեան, որ խոհական ըլլալէ շատ հեռու էր:

Մեծ մայրիկին երբեք խելքին պիտի գար: Շշմած՝ բան չէր գտներ ըսելիք. ճակտին քրտինքը վար տուաւ տենդահար: Ապահովաբար կը զգար որ իրենները առջեւ խայտառակուած է սարսափելի կերպով: Կամաց մը փչչերը ժողվեց եւ չնչաստաւ տուն նետուեց ինքզինքը: Երկար ամիսներ ամօթէն չհամարձակեցաւ նկատել պարտէզին պատուհանին առջեւ, իր սիրական բազմոցին վրայ, որուն ընտելացած էր տարիներէ ի վեր:

Երուանդ էֆէնտիին կիսամիջոցները չէր սիրեր, տխուր օր մը բարեպատ Յովհաննէսի ընտանիքը փոխարինուեցաւ աւելի բախտաւոր վարձակալներով, իսկ իրենք գացին Սամաթիոյ շիտակ ճամբէն քիչ մը վար՝ համեստ տուն մը, ուր օրն ի բուն լուսթիւնը կը խռովուէր ձկնավաճառներու եւ բանջարավաճառներու վայնասունէն:

Ընդհ. պատերազմի ամէնէն տագնապալի շրջանն էր, Սահակեան – Վարդուհեան վարժարանները լեցուած էին ռուս, անգլիացի եւ ռումէն գերիներով: Դասախօսութիւնները կը չարունակուէին դպրաց դասու տան, Ս. Գէորգ եկեղեցիին ու դիմացի շէնքին մէկ յարկաբաժնին մէջ, թաղականապետ Միհրան էֆէնտիի նախաձեռնութեամբ: (Ցետագային Խորով Ծ. Վրդ. Մխիթարեան): Դասախօսներն էին Կոպեռնիկոսը, Գէորգ Ծ. Վրդ. Իրանոսեանը, Արմենակ Տէր-Ցակոբեանը, Եղիշէ Փափազեանը, Աշխէն Պէրպէրեանը, Ֆերիմը, Արտաշէս Տէր-Յովհաննէսեանը: Իսկ ուսուցչուհիներէն Լուիզը, Զարուհին, Ազնիւը, Նիկտարը, Նոյեմին եւ Վիքթորիա Շահլամեանը:

Վերջապէս, ամբողջ վեց ամիս, վարդէն հարկադրուեցաւ ոտքով ճամբայ ընել մինչեւ մայր վարժարան, որուն տնօրէնն էր Գէորգ Պօղոսեան: Դասախօսներն էին Նազարէթ Պօղոսեան, Գէորգ Սիմքէշեան, Յովհաննէս Գաբէթեան, Յակիչ Պապիկեան եւ Աբշալ Վարդանեան, — նախկին քարտուղար Պատրիարքարանի:

Մահ ու կենաց այդ շրջանին, վապէրն ստիպուած էր դարձեալ թողուլ վարժատունը, հայրը փոխարինելու համար զբանը, հայրը փոխարինելու համար զգային պաշտօնատան մէջ: Պատուական մարդը չատ քիչ անգամ կ'ուշնէր էմիրկեանէն, կարծես այցելութիւն մը տալու համար ընտանիքին, մօտ օրէն պիտի ըլլար ընտանիքին, մօտ օրէն պիտի ըլլար Իրաքի ճակատը: Զարհուրելի հակուէր Իրաքի ճակատը: Զարհուրելի հակուէր Իրաքի ճակատը: Զարհուրելի հակուէր

ՖԻՐԴՈՒՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ՀԱՅ ԶՕՐԱՎԱՐԻՆ ՄԱՍԻՆ

— o —

(Բ. եւ վերջ)

Գաղէբացնելով հին Պարսկաստանի անցեալը, իր ժողովուրդին ապրած զիւցազնական, զիւցազնական եւ պատմական ըրջանները, Ֆիրդուսի ի յայտ բերած է անսահման հայրենասիրութիւն մը, որ ցայտուն կը դառնայ 30 դլուխէ բաղկացած «Շահնամէ» կոչուող դիւցազներգութեան իւրաքանչիւր տողին մէջ: Եւ որքան բուռն է եղած քանաստեղծին սէրը իր հայրենիքին հանդէպ, այնքան ալ յախտուն է եղած իրատելութիւնը բոլոր նուաճողներուն եւ, յատկապէս, իր ժողովուրդին ազատութեան սպառնացող թուրանական ցեղերուն դէմ: Այս վերջինները մասին քանաստեղծը «հնեղ», «չարամիտ», «քինախնդիր», «վայրագ» եւ բազմաթիւ նման արտայայտութիւններ ունեցած է:

Անկէ տեսակ բռնակալներու դէմ ցցուելով, պարսիկ մեծ քանաստեղծը սի-րով եւ խոր յարգանքով խօսած է աշխատասէր եւ խաղաղասէր ժողովուրդներու մասին եւ առանձին սիրով արտայայտուած է Պարսիկներու հինաւուրց դրացիին՝ Հայերուն մասին: Աւդարեւ, տարբեր առիթներով դրուատանքի խօսքեր արտասանած է Հայերու եւ Հայաստանի հանդէպ: «Բիժան եւ Մանիժէ» հատուածին մէկ դլուխը խորագրած է «Պարսիկները կ'օդնեն Հայերուն»: Այս հատուածին մէջ Ֆիրդուսի գոված է «լեռնակուսական Հայաստանի» բնակիչները, զրական խօսքի ուժով պատկերացուցած է Հայութեան խաղաղասէր եւ աշխարհաչէն նկարագիրը եւ, որ, ամէնէն կարեւորն է, ցոյց տուած է հայ մարդուն արժանիքը՝ գոհ եւ երջանիկ զգալ իր հայրենիքին մէջ.

Մենք պարտք ենք Հայաստանում,
մշտախոպաղ ու հանգիստ:
Մեր գիւղերը բարակոփ են,
անասիկ ու վեհանիստ,
Մեր լեռները կանաչել են, ինչպէս
պարտէզ մի ծաղկանց,
Իսկ բերքատու ճոխ արտերը մեզ
տալիս են առատ հաց:

Այս երկրին մարդիկն են ահա, որ զիման են Բէյ-Խոսրով արքային այն օրհասական պահուն, երբ ժողովուրդին հանդիսաը խռոված է կատաղի մոլուցքով հայրենիք խուժած օտար թշնամին: Ֆիրդուսի այս վերջինները ներկայացուցած է աշխարհակործան յաղթութիւնները՝ անուանելով զանոնք «վայրագ», համեմատելով «վայրի» ու «ժանիքաւոր» փիղերու հետ.

Նրանք փղի ժանիք ունեն ու գեր
մարմին սարի պէս,
Մեր երկիրը կը մոխրանայ, երբ Շահը
չօգնի մեզ:

Այսպիսի «թախծահեծ» լուրեր լսելով պատգամաւորներէն, Պարսից արքան որոշած է օդնել: Ան ոչ միայն «սրտահաճոյ» խօսքեր ըսած է պատուիրակներուն, այլեւ առանց յապաղելու բերել տուած է «ոսկեսանձ» ու «հրամարակ նժոյգներ», բացած է իր անբաւ դանձարանին դուռները եւ արքայական գահ խոստացած է այն քաջին

Ով որ Հայոց երկիր գնայ՝
վարազների դէմ կռուի,
Արիւնական գանձատունը նրա
առաջ կը փռուի,
Մեծապատիւ այդ հերոսին ես
տեսնելով կը խնդամ,
Եւ պատուաբեր գործի համար
արքայական գահ կը տամ:

Արքային կոչին արձագանգած է «Շահնամէ»ի անուանի հերոսներէն մէկը՝ զօրավար Բիժան, որուն բանաստեղծը, ինչպէս առհասարակ, այնպէս ալ այս առթիւ օժտած է անհուն կամքով, նուիրումի ոգիով:

Հայերուն օդնելու պատրաստակամութիւնը տեսնելով Խոսրով արքան իր զօրավարը որակած է «մեծաչուք» «քաջերի քաջ», «մխակ նեցուկ«», «յոյսերի վահան» եւայլն:

Ապա Շահը մեր Միլադի բաջ
Գուրգէնին ճառ ասաց.
«Հայոց երկիր տանող ճամբան
դու լաւ գիտես անկասկած:
Թամբիր բոլոր ճժոյգները, զօրք
հաւաքիր արժանի
Եւ զինաշող ընկեր եղիր,
եւ ուղեկից՝ Բիժանի:

Հազարամեակ մը անցած է այն ժամանակներէն, երբ Ֆիրդուսի 30ամեայ երկունքէ ետք լոյս աշխարհ հանած է մարդկային միտքին այս հրաշալիքը՝ «Շահնամէ»: Լուսաւորելով ժամանակի թանձր խաւարը, այս երկիրը բիրտ հալածանքներու զոհ բացած է հեղինակին համար, սակայն միաժամանակ հարթած է ճամբայ մը, որ ուղղուած էր ժողովուրդներու սիրտերուն: Այդ սիրտերուն մէջ պիտի անմահանար պարսիկ հանճարը: Ան իր անմահութիւնը գտած է նաեւ հայ ազգին սիրտին մէջ, ոչ միայն համամարդկային իր գաղափարներուն ու թովիչ արուեստին չնորհիւ, այլեւ «Շահնամէ»ի էջերը զարդարող ջերմ ու հոգերուխ այն տողերուն համար, որոնք նուիրուած են Հայաստանի եւ հայ զօրավարին:

Հ. ՅՈՎՍԱՓԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՉԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐԱՑԱՑՏ ՏՈՒԵԱԼ ՄԸ ՍՍՌՈՑՑԻ ՊԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

— o —

Բանասիրական դիտութիւններու թեկնածու Կարօ Սուքիասեան իր ուսումնասիրութիւններու ընթացքին հետաքրքրական տուեալ մը յայտնաբերեց սաոոյցի վրայ կատարուած պարի մասին:

Կ. Սուքիասեան, երբ կ'աշխատէր կազմել դիտական ընդարձակ «Աղուանից պատմութեան», որ հայ մատենագրութեան մեծարժէք աշխատութիւններէն մէկն է, ի յայտ բերաւ ենթահատուած մը հետեւեալ խորագիրով՝ « Յովհաննէս Մկրտչի պատուական դլուխին վերաբերեալ, թէ ինչպէս բերուեցաւ Արցախ զաւառ եւ տեղուեցաւ Գանձասար, որ Աղուանքի աթոռն է»: Ս. Յովհաննէս Մկրտչի գլխատումին պատմութիւնը հայերէնի թարգմանուած է Ե. դարուն՝ Սահակ Պարթեւի եւ Մեսրոպ Մաշտոցի դրական - թարգմանչական գործունէութեան ընթացքին: Սակայն այնտեղ երբեք խօսք չըլլար աղջկան գլխատին, ինչպէս նաեւ սաոոյցի վրայ պարած ըլլալուն մասին: Ե. դարու այդ թարգմանութեան հիման վրայ ստեղծուած հայկական տարբերակին մէջ, «Աղուանից պատմութեան» ձեռագրին մէջ, կը հանդիպինք հետեւեալ տողերուն.

« ... Ուղարկեց իր դուստրը, որպէսզի կաքաւէ անոնց առջեւ: Եւ աղջիկը պիղծ զարդարուած եւ պճնուած (հոս խօսքը անոր պարին համապատասխան հագուստին մասին է) կը խաղար ու կը պարէր խելքէ հանելով անօրէն դինարքուները, որ եւ հաճոյացաւ թագաւորին... աղջիկը դարձեալ դնաց թագաւորին քով, կը խաղար եւ կը կաքաւէր սաոոյցին վրայ: Յանկարծ սաոոյցը կոտրուեցաւ եւ աղջիկը սուզուեցաւ...»:

Այս ենթահատուածը, որ կը յաջորդէ Ե. դարուն ձեռնարկուած « Աղուանից պատմութեան » երկրորդ հատորին 50րդ դլուխին, միայն երկու ձեռագիր ընդօրինակութիւններու մէջ կայ: Առնչմէ մէկը պատկանած է վիպասան Րաֆֆիի, իսկ միւսը եղած է սեփականութիւնը Աբգար դաւառի Գանձասար վանքին: Այս վերջին ձեռագիրը ներկայիս կը գտնուի Երեւանի Մատենադարանը:

Համաշխարհային գրականութեան մէջ մուտք գործած վերոյիշեալ պատմութեան հայկական տարբերակը ենթադրել կուտայ, թէ Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցած է սաոոյցի վրայ պարելու արուեստը: Յատկանշական տեղեկութիւններ Թերեւս երեւան կ'գան հայերէն հին ձեռագիրներու մէջ:

Գերման գաղթականները

Ոմանք կը փորձեն ականներով ծածկուած դաշտերէ անցնիլ: Ուրիշներ՝ փոխուստ տալ սահմանապահ զինուորներու աչքին առջեւ: Մէկն ալ վերջերս փորձեց երկաթուղիի կամուրջի մը վրայ մագլցիլ: Բոլորին ալ նպատակը նոյնն է՝ փախուստ տալ Արեւելեան Գերմանիայէ: Անոնք, որ ի վիճակի են, կը փորձեն Արեւմտ. Գերմանիա անցնիլ կեղծ անցագիրներով, իսկ նիւթական լաւ միջոցներ ունեցողներ ալ երբեմն օդանաւով փախուստ կուտան, օդանաւուորը կաշառելով:

Ոմանք Արեւելեան Գերմանիայէն արձակուրդով այլ երկիր մը կ'երթան եւ հոնկէ կ'աշխատին Արեւմտ. Գերմանիա անցնիլ: Վերջապէս, ուրիշներ ալ իրենց երազը կ'իրականացնեն չնորհիւ Պոննի վճարած փրկապինին:

Արդարեւ, իրողութիւնն այն է, որ Արեւելեան Գերմանիայէն Արեւմուտք անցնող Գերմանացիներու թիւը վերջին տասնամեակին կայուն մնացած է, հակառակ համայնավար կառավարութիւններու ջանքին՝ ամուր փակելու իրենց սահմանները:

Այսպէս, Պոննի համաձայն, այս տարի կրկին աւելցած է փախստականներու թիւը, անցեալ տարի նոյնպէս մը արձանագրելէ ետք: Կը թուի, թէ փոխստականները նոր միջոցներ գտած են:

1961 Օգոստոսէն ցայսօր 160·000 Գերմանացիներ անցած են Արեւմտ. Գերմանիա: Ճշդենք, որ 1961ին համայնավար իշխանութիւնները երկար պատ մը հիւսելով փակեցին բոլոր ճամբաները քաղաքը երկուքի բաժնելով:

Միայն 1965 Յունուարէն մինչեւ 1975 Օգոստոս 68·900 հոգի Արեւել. Գերմանիայէն Արեւմուտք անցած է: Այս տարուան համար կը նախատեսուի 5500 հոգի:

Շուտով այս գաղթականներուն պիտի միանան Լեհաստանէն ժամանած Գերմանացիները: Աւդարեւ, Վարշաւայի մէջ Հոկտ. Ցին պայմանագիր մը ստորագրուեցաւ Արեւմտ. Գերմանիոյ եւ Լեհաստանի մէջեւ, որպէսզի 120·000 Գերմանացիներ յառաջիկայ չորս տարիներուն իրաւունք ունենան գաղթելու Դաշնակցային Գերմանիա: Նոյն բնոյթի համաձայնագիր մը կնքուած էր 1970ին, որմէ օգտուեցան 58 հազար Գերմանացիներ:

Պոնն կ'աշխատի նաեւ, որ Վոլկայի Գերմաններն ալ հնարաւորութիւն ունենան Խորհ. Միութենէն Արեւմտ. Գերմանիա գաղթելու: Այդէն տարին 6000 Գերմանացիներ կը գաղթեն: Գերմանիոյ կառավարութիւնը 1969էն ի վեր 90 միլիոն տոլար փրկապին վճարած է Արեւել. Գերմանիոյ, որպէսզի 6000 քաղաքական բանտարկեալներ Արեւմուտք անցնին: Պոննի այս տարուան պիւտճէին 19 միլիոն տոլար է:

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ԾԱՂԱԿԱՒԱՐ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ
ԸՆԿԵՐ Բ. ՓԱՆՋՈՒՆԻԷ

Գ.

Ծաղկավար, 20 Հոկտեմբեր 1908

Եւ սկսայ երբեմն պարզել դիտական սոցիալիզմի տեսութիւնները հողային հարցերու մասին: Ըսի թէ գեղացիները երբեմն ուն ու հողային սեփականութիւնը մի-այն այն ժամանակ կրնան փրկել՝ երբ զանոնք զարձնեն ընկերական սեփակա-նութիւն եւ ընկերական արտադրութիւն. իսկ անհատական սեփականութեամբ գեղացին կը դիմէ դէպի կորուստ եւ կապիտալիստական խոշոր արտադրութիւնը դուրս կը չպրտէ անոր արտադրութեան հնացած եղանակը: Եւ յիշեցի այս մասին Էնգելսի, Կաուցկիի, Մարքսի, Շեչկոյի, Պրամպոլինիի, Զերնովի, Վիխլիայեվի եւ այլոց զանազան տեսութիւնները:

Քէղ Տէր Սահակ՝ զարմուր խաւարէ կուրցած իր աչքերը խոշոր բացած՝ ապուշ ապուշ երեսս կը նայէր, ատեն ատեն մրմռալով:

— Բայց, օրհնա՛ծ, ատոնք ի՞նչ կապ ունին Սմենք Վարդանի ճամբուելուն հետ:

Վերջապէս լինճ ըսաւ որ մեր վերջնական պատասխանը տամ իրեն որպէսզի հաղորդէ Րէս Սերքոյի:

Որպէսզի յետոյ ուրացումներ կամ խեղաթիւրումներ տեղի չունենան, գրաւոր կերպով ներկայացուցի հետեւեալ նուազագոյն պահանջմունքները, իբրեւ նախահիմք մեր ապագայ բանակցութիւններուն:

Ա.) Րէս Սերքօ պէտք է վճարէ Սմենց վարդանի ճամբուած թուականէն մինչեւ գործի սկսած թուականը անցած օրերու օրականները:

Բ) Օրականի յստելում և աշխատութեան ժամերու նուազում:

Գ) Հանգստեան արկղ մշակներու համար:

Դ) Աշխատանքի արկածներու դէմ ապահովագրութիւն:

Ե) Րէս Սերքօ պէտք է յանձնառու ըլլայ առնուազն քսան տարի իր քով պահելու Սմենց Վարդանը:

Զ) Րէս Սերքօ այս միլադեպին կարգադրման համար յեղափոխական կուսակցութեան իրեն մատուցած ծառայութեանց իբրեւ փոխարժէք, դրամական կարեւոր նուէր մը պէտք է ընէ կուսակցութեանս Ծաղկավարի գանձին:

Ինչպէս կը տեսնէք հարցը տեղափոխեցի բոլորովին սկզբունքային հողի վրայ:

Տէր Սահակ մեկնեցաւ նշանակալից կերպով դլուխը օրօրելով: Անցան մի քանի օրեր եւ ես որեւէ պատասխան չստացայ: Վարդան սկսաւ անհամբերութեան նշանները ցոյց տալ:

— Քանի որ Րէս Սերքօ ներեր է ինձ երթամ գործիս սկսիմ, կը կրկնէր այդ ապուշը, ուզելով այսպէս եսասիրաբար տնտակոխ ընել միլիոնատէր պրոլետարիներու իրաւունքը, իր անձնական չահին համար:

Վերջապէս առջի երեկոյ, տեսնելով որ պատասխանը կ'ուշանայ, մեր կողմէ, իբրեւ վերջնագիր ներկայացուցիչ, կը դրկեմ Թեւ Աւօն Րէս Սերքոյի մօտ, ստանալու համար վճռական պատասխան: Կ'երեւայ թէ մեր ընկեր Աւօն, որ յեղափոխականի լաւ խմոր ունի, մի քիչ խիստ լեզու կը գործածէ եւ զինքը ծեծելով դուրս կը վանեն Սերքոյի բնակարանէն. քիչ յետոյ կուգայ նաեւ լինճ մօտ Տէր Սահակ եւ կը յայտնէ թէ Րէս Սերքօ այլեւս չուզեր նոյնիսկ Վարդանի անունը լսել:

Դա պարզապէս պատերազմի յայտարարութիւն էր: Կապիտալիզմի եւ օպորտունիզմի միացեալ ուժերն էին որ կը կանդնէին ընչազուրկ դասակարգի կոթաքամակ ուսերուն վրայ: Կարելի չէր լռել այդ ակնյայտնի պրովոքացիայի հանդէպ եւ չգործել: Նոյն գիշերն իսկ պատրաստեցի հետեւեալ հրաւէր – յայտարարութիւնը, զոր այս առտու, արշալոյսին, Թեւ Աւօ տարաւ փակցուց եկեղեցիի պատին վրայ.

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ–Սէնթ Մարկրիթի Թաղակա – նուԹիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Պ. Լեւոն Փէշաքարեանի Թոռնիկին մկրտութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ա. Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Հորոյեան 50ական ֆր., Տէր եւ Տիկին Լեւոն Փէշաքարեան, Տէր եւ Տիկին Ստ. Ադիլեան 100ական ֆր., Տէր եւ Տիկին Տիգ. Հորոյեան 10 ֆր.: Տիկին Սիրվարդ Պաղդըճեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ժան Պաղդճեան 100, Տէր եւ Տիկին Գ. Գալուստեան 50, Տիկին Ազատի Գլիճեան, Պր. Գալուստեան 20ական ֆր.:

×

Վարդան Մուրատեան 50 ֆր. կը նուիրէ «Ճառաչ»ի բարգաւաճման:

×

Կապ. Խաչի Պօմոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ֆէրտի Հրաչեանէ 50 ֆր., Տէր եւ Տիկին Արամ Տէրտէրեանէ ողբ. Դանիէլեանի հոգեհանգստեան առթիւ 50 ֆ.:

×

Սէն Ժեռմի կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հաւաքուած նուէրները փոխան ծաղկեպսակի. Այրի Տիկին Մկրտիչեանի մահուան առթիւ Տէմիրճեան Վարդավառ 50 ֆր., Տէր եւ Տիկին Վրոյր Շալճեան եւ այրի Տիկին Աղաւնի Սանտալեան 100: Պօղոս Տիւատուրեան կիրակոս Մինասեանի թաղման առթիւ 20: Այրի Տիկին Արմենուհի Ալթունեան Պէրպէրեանի թաղման առթիւ 20: Այրի Տիկին Գարզուհի Դաւիթեանի քառասունքի պատարագին առթիւ Պր. Բարաղամ Դաւիթեան եւ զաւակները 50: Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան իր քրոջ Արաքսի Թօզայեանի մահուան առթիւ 50: Ցովհաննէս Պօյաճեանի մահուան առթիւ Վահէ Մերտինեան Լօռան եւ Տէր եւ Տիկին Ժիլպէր Մերտինեան 100: Նոյն առթիւ Զիֆթէեան ընտանիք 100 ֆր.:

×

ՍԷՆ ՄՕՐԻՍ.— Կապ. Խաչի Սէն Մօրիսի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ցովհ. Հաբեթեանէ 100 ֆր., Տէր եւ Տիկին Սահակ Կէնճեանէ 30, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ այրի Տիկին Վերժին Տիւմճեճեանի մահուան տխուր առթիւ, ի նպաստ իր զաւրոցին:

COURS

Le séminaire de Mme A. TER-MINASSIAN reprend dans le cadre de l'Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, 131 Bd. Saint Michel, Paris (5e), le 5 Novembre à 17 h. 30 (17 h. 30-19 h.30).

Renseignements et inscriptions :

E. H. E. S. S. (anciennement E.P.H.E.)
54, rue de Varenne, Paris (7e)
Tél. : 222-68-20

ou au Centre d'Etudes sur l'URSS et l'Europe Orientale
131, Bd. Saint-Michel, Paris (5e)
Tél : 033-99-61

Sujet : Nationalité et mouvements nationaux au Caucase à la fin du 19e et au début du 20e siècle : Le Cas Arménien.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան 85րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր խումբերուն

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 7, ժամը 20·30ին
SALLE CHAILLOT GALLIERA
28, Ave. Georges V
Métro : George V ou Alma-Marceau
Կը նախագահէ.— *ընկ. ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ*
Կը խօսին.—
LIONEL JOSPIN
(Secrétaire international tiers-monde, membre du Bureau et du Comité Directeur du P. S.)
Հ. Ց. Դ. կեդրոնական Կոմիտէի ներկայացուցիչը (ֆրանսերէն)
Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը (ֆրանսերէն)
եւ ընկ. ԱՐԱ ՊԻՊԻՐԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Պօմոնի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Դ. Վարժապետեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, քեռայրին՝ Ցովհաննէս Վարժապետեանի մահուան տխուր առթիւ:

×

Սէն Ժեռմի կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկերուհի Վարժապետեանի եւ իր ընտանեկան պարագաներուն իր ամուսնոյն Ցովհաննէս Վարժապետեանի կսկծալի մահուան առթիւ, նոյն առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Քալֆայնունի Ցովհաննէսեան 100 ֆր., Ցակոբեան ընտանիք 30, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գուլումեան 20, Իօրտէքեան ընտանիք 20:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՌԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, Նոյեմբեր 8, ժամը 20·30ին, Պառ տը լա Կառ, Սէնթ Անթուան: Անդամներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՔ

ԿԵՐՈ ՄԵՀԵԱՆ-Ի

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԿՐԹԱԿԱՆ
ՑԻՍՆԱՄԵԱՑ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ
ՅՈՒԲԵԼԵԱՆԸ

որ կը տօնուի Փարիզի մէջ
նախագահութեամբ բեմադիր

HENRI VERNEUIL
(ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ)

Կիրակի, Նոյեմբեր 16, ժամը 15ին
Մանրամասնութիւնները՝ յետագային

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

SALLE RAMEAU
Rue Hippolyte-Flandin — LYON

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ԿԱԼԱ

(Դաշնակցութեան 85ամեակին առթիւ)

Կիրակի, Նոյեմբեր 9, ժամը 15ին
sous la présidence de M. JEAN POPEREN, député du Rhône
avec la participation de :
LIZ SARIAN et son orchestre
La troupe de danses « NAVASSART »

Vente des billets :
A LYON : Suzanne Boutique, 28 rue Bugeaud (6e), Tél. 24-58-44
A VIENNE : Boutique Alice, 87, rue Marchande, Tél 85-14-30

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Վալանսի Քրիստափոր Կոմիտէի մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի տեղի կ'ունենայ Շաբաթ Նոյ. 8ին, երեկոյեան ժամը 8·30ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԹԱՋԻԿԵԱՆ Խօսք կ'առնեն Հայ Դատի կեդր. Քրանսայի ներկայացուցիչը եւ Տոմս նահանգի ընկերվարական ներկայացուցիչը:

Հ. Ց. Դ.

ՍԷՆ–ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Անտոք – Վարուժան» կոմիտէներու ժողովը Հինգշաբթի Նոյ. 6, ժամը 20·30ին Հայ Տան մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է:

Grand Bal Annuel de l'A.A.A.S.

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Հ Ն Ա Մ Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կազմակերպուած իր 85ամեակին առթիւ
Բարձր հովանաւորութեամբ Առողջապահութեան նախարար
MADAME SIMONE VEIL
ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8ԻՆ ԺԱՄԸ 20ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՒՑ
DANS LES SALONS DE L'HOTEL GEORGE V A PARIS
Եղանակի խիստ փայլուն եւ առաջին բարեսիրական հաւաքոյթը
Orchestre et Show Antillais de Gérard La VINY
Ses Attractions, sa chaude ambiance des Tropiques
Թոմպոլա արժէքաւոր նուէրներով
ՄԱՆՕԹ.— *Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով* 878–02–99
Աղքատախնամի կեդրոնը
ԿԱՐԵԻՈՐ.— *Վերապահուած սեղանները ժամը 22էն վերջ, եթէ չզբաւուին, կը տրամադրուին ուրիշներու:*

Մուտք 30 ֆր.
Etudiants et moins de 21 ans : Entrée gratuite.

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅ Լ–ՊՕՄՈՆ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ Նոյ. 8 ժամը 22էն սկսեալ
Samedi 8 Novembre dans les salons de l'Hôtel Splendid
au profit de la Croix Bleue des Arménien s de France, Section Beaumont
animée par
BEDIK ET SON ORCHESTRE
AMBIANCE — BUFFET — COTILLONS

ՓԱՐԻԶԻ ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
կը կազմակերպէ

ATELIER DE TRAVAUX MANUELS sur thèmes arméniens

Pour enfants de 6 à 14 ans par animatrice diplômée des Arts Décoratifs

TOUS LES MERCREDIS de 14 à 16 h.

dans la MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE

17, Rue Bleue, 75009 Paris, Métro Cadet

En fin d'année UNE GRANDE EXPOSITION PREVUE

DESSIN
PEINTURE
MODELAGE
TERRE CUITE
MARIONNETTE
COLLAGE (papiers, tissus, feuilles mortes, etc...)
DEGUISEMENT
MENUISERIE
TAPIS
TRICOTAGE
COUTURE
etc.

Les cours commenceront le Mercredi, 12 Novembre 1975 à 14 heures

ENSEIGNEMENT DE LA MUSIQUE théorie, solfège, piano

par Professeur de musique
TOUS LES SAMEDIS à partir de 15 h. dans la Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue, 75009 Paris, Métro Cadet

Արձանագրութիւններու եւ մանրամասնութիւններու համար զիմել՝
Պր. Ասլանեանի Հեռ. 842–08–57 (ժամը 18էն վերջ)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
6
JEUDI
6 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·433

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.433

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՆՈԼԴ ՃՕԶԷՖ ԹՈՅՆՊԻ

1889 – 1975

— Օ —

Ք.

Ողբացեալ Առնոլտ Ճ· Թոյնպի Մեծ Եղեռնի առաջին օրերէն իսկ ծառացաւ ցեղասպանին դէմ եւ անխոնջ աշխատանքով դրեց համաոօտ Հայոց պատմութիւն մը, դիմաւոր աշակիցը դարձաւ մեր ազգի վաղեմի բարեկամ Լորտ Ճէյմս Պրայսի, հաւաքելու, դասաւորելու եւ հրատարակելու համար հայկական ջարդերու եւ տարագրութեանց վաւերագրերու հատընտիրն, որ կը կոչուի

The treatment of Armenians in the Ottoman Empire 1915-16,

ներկայացուած Մեծն Բրիտանիոյ Արտաքին Նախարար Սըր Էտուըրտ Կրէյ ավ Ֆալլոտոնի, Լորտ Պրայսի յառաջաբանով, Լոնտոն 1916, խր· 684 էջ, մեծ քառածոյ։

Անգլիոյ Արտաքին Նախարարութեան պաշտօնական «կապոյտ Տետրակ»ներու շարքին լոյս ընծայուած այս հատորը, որուն երկրորդ տպագրութիւնը հրատարակուեցաւ Պէյրութ 1972ին, կը կազմէ ահռելի հատորներու եւ արժանահաւատ անձնաւորութեանց վաւերական եւ անհերքելի փաստերը պարունակող կոթողական ամբաստանագիր մը, որուն դէմ անզօր են օսմանեան եւ Թուրք հանրապետական կառավարութեանց պաշտօնական հերքումներն ու Օսման Օլչայներու, Սա՛ի Ֆոչաներու, Թուլկաճներու, Իհսան Ըլկարներու եւ պատմութիւնը խեղաթիւրող բոլոր Թուրք հեղինակներու արդարացման բռնազբօսիկ ճիգերն ու փորձերը։

Անգլիական այս կապոյտ Տետրակին հիմնական մասերը Ֆրանսերէնի թարգմանուելով, 1916ին հրատարակուեցան Լաւալի մէջ, 555 էջ, մեծադիր քառածոյ։

Թարգմանիչի Ծանօթութիւնէն կը տեղեկանանք, որ Առնոլտ Թոյնպիի գրչին կը պատկանին պաշտօնական այս հրատարակութեան մէջ տեղ գտած Ցուշագիրը (անգլ· բնագրին էջ ԼԵ–ԼՒ, Ֆրանսերէն թարգմանութեան էջ 33–55), ինչպէս նաեւ Հայաստանի համառօտ պատմութիւնը (անգլ· բնագրին էջ 591–653, Ֆրանսերէն թարգմանութեան էջ 56–147)՝ մինչեւ 1915 Թուականը։

Թոյնպի 25–26 տարեկան երիտասարդ էր, երբ իրրեւ աշ բազուկը Լորտ Ճէյմս Պրայսի, ա՛յնքան կարեւոր աշխատանք կատարած է, ահագին նիւթ հայթայթելով Մեծն Բրիտանիոյ Արտաքին Նախարարութեան պաշտօնական հրատարակութեան՝ Հայոց ցեղասպանութեան մասին։

Լորտ Պրայս Արտաքին Նախարար Լորտ Կրէյ ավ Ֆալլոտոնի ուղղած 1916 Յունիս մէկ Թուակիր նամակով կը բացատրէ, որ հայկական ջարդերու մասին տեղեկութիւններ քաղելու համար անձնական նամակներ գրած է Միացեալ Նահանգներու, Զուիցերիոյ եւ այլ չեզոք երկիրներու իր բարեկամներուն։ Ու երբ բաւականաչափ նիւթ հաւաքած է առժամեայ, սակայն արժանահաւատ պատմութիւն մը կազմելու համար, բարեբախտութիւնն է ունեցած ապահովելու գործակցութիւնը ականաւոր քարտուղարի մը, Առնոլտ Ճ· Թոյնպիի, Օքսֆորտի Պալիոլ քոլէճի չորս նաւարտներէն։ Անիկա քննած, միացուցած, կարգի դրած է նիւթերը, անոնց վրայ աւելցնելով պատմական ու աշխարհագրական ծանօթութիւններ, որոնք անհրաժեշտ էին։

Այդ դասաւորուած նիւթերն է, որ Լորտ Պրայսի կողմէ ներկայացուած՝ կազմած

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ա Ն Գ Ա Ր Ա
ՋԷՆՔ Կ'ՈՒԶԷ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՍՕՎԱՆԵԱՐԿ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

Ամպերը փարատիլ սկսած են Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ կը թուի թէ Ֆրանսա բաւական ջուր խառնած է իր գինիին, (ինչ որ պէտք չէ Ֆրանսական սովորութիւն մը ըլլար) եւ նոյնքան անպիղծ չէ կիպրոսի համար ու աւելի անորոշ է իր դիրքը։ Նախարարաբար Սօվանեարկ կը գոհանայ ըսելով թէ «մեզի համար լուծումը միջհամայնական խօսակցութեան մէջ է։ Մեր փափաքն է աշխատիլ մեր բարեկամներուն մօտ որպէսզի խօսակցութիւնները վերսկսին ամբողջութեան լուծումի մը յանգելու համար կիպրական կարգադրութեան բոլոր երեւոյթներուն»։ Ինչպէս կը պարզուի «ընդհանուր խօսքեր» են, որոնք այն տպաւորութիւնը կը թողուն որ Ֆրանսա այլեւս դէշ մարդ ըլլալ չուզեր ոչ ոքի հետ։

Թուրքիա զէնք ալ կ'ուզէ Ֆրանսայէն քանի Ամերիկա մասնակի կերպով ջնջած է արգելքը եւ Անգարա ալ չուզեր միայն Միացեալ Նահանգներէն կախում ունենալ։ Սօվանեարկի տուած մամուլի ասուլիսէն կը հետեւի սակայն թէ Ֆրանսա «պատեհ» չի գտներ ծանր զէնք ծախել առ այժմ։ Անգարա թռան կ'ուզէ, մարզիչ օդանաւեր, Մերմեր էքոսէք հրթիռներ եւ հակահրասայլ հեռաթիռներ բայց ոչ Միրաժ ոչ ալ Ա· Եմ· Իքս հրասայլեր։ Ֆրանսական պատասխանը բոլորովին բացասական չէ՝ «բազմաթիւ կէտերու վրայ նպաստաւոր պատասխաններ կը տրուին կամ պիտի տրուին» ըսած է Սօվանեարկ, բայց ճշդած է թէ լիազօրուած չէ զէնքի վաճառքի մասին խօսելու։ Ֆրանսացի նախարարին աչքին ալ «Ցունաստանի ապահովութիւնը հակասութեան մէջ չէ Թուրքիոյ ապահովութեան հետ բայց եթէ կիպրոսի պալարը չմաքրուի բոլորին ապահովութիւնն է որ կը վտանգուի»։ Այդ պալարը մաքրելու համար Սօվանեարկ նոր գաղափար չունի, բայց ինչ պէս վերը կ'ըսէինք, երկու երկիրներու (Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ) տեսակէտները իրարու մօտեցած են։

Այս հարցերէն զատ Ֆրանսացի եւ Թուրք Արտաքին նախարարները խօսած են նաեւ Լիբանանի մասին որ ղիրենք կը մտահոգէ։ Անգարա չատ չախորժիր Ֆրանսայի «սիրաբանութենէն» պաղեստինեան ճակատին հետ, որ իր կարգին կը «սիրաբանի» յոյն – կիպրացիներուն հետ։

Այս այցելութեան առթիւ կազմուած է նաեւ աշխատանքի յատուկ մարմին մը, որ պիտի զբաղի երկու երկիրներու փոխանակութիւններով։ Ֆրանսա աւելի բամպակ պիտի ներածէ։ Միւս կողմէ Ֆրանսա աւելի զարկ պիտի տայ Պուրսայի Ռընօ գործատան (կրկնապատկէ կարողութիւնը)։ Պայմանագրութիւն մը պիտի ստորագրուի Պերլիէի հետ ծանր բեռնակառքերու կազմութեան գործատան մը չինութեան համար։ Ֆրանսա կը հեռաձգէ նաեւ Թուրքիոյ ճամբաներու ցանցին վերանորոգումով։

Սօվանեարկ Փարիզ վերադարձաւ Երեքշաբթի օր։

Բանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆԻ 12րդ հրաձգարանը կը տեւէ ինչ որ պատճառ է որոշ լաւատեսութեան։ Երեքշաբթի օր միայն երկու մեռեալ կար Պէյրութի մէջ։ Ռաշիտ–Լիբանանի խօսնակն ալ կ'ըսէր թէ «բոլոր ճամբաները այլեւս ապահով են»։

ՖՐԱՆՔՈ միչա ծանր վիճակի մէջ է, բայց կ'ապրի եւ նոյնիսկ խօսած է իր կնոջ եւ աղջկան՝ մարքիզուհի Վիլլա–վեռտէի հետ։ Ըստ բժիշկներուն եւ զբօսաւորաբար մեծ վիրաբոյժին որ գործողութիւն ըրաւ կիրակի իրիկուն, Ֆրանքօ հազարէն մէկ չէր կրնար ապրիլ այդ գործողութենէն ետք։ Բայց մարդը կ'ապրի ասպարէզ կարդալով բժշկութեան եւ փաստը կուտայ որ ամէն ինչ կախում ունի մարդուն կազմէն եւ ոչ հիւանդութեան տեսակէն։ Չորեքշաբթի առաւօ Ֆրանքոյի վիճակը ծանր բայց բնականոն կը նկատուէր։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ օր մասնակի զործադուլ կար Փարիզի մէջ, ուր մեթրօ եւ հան–րակառք կը բանէին 60 առ հարիւր համեմատութեամբ։ Հինգշաբթի ալ խանգարումներ նախատեսուած են էլեկտրակառնութեան, կազի եւ Թղթատարի սպասարկութեանց մէջ։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 3)

ԱՐԱՐԱՏ – ՋԱՐԻԱ ՄՐՑՈՒՄԸ (*)

«Արարատ», Խորհ· Միութեան ախոյեանութեան նախավերջին՝ 29րդ շրջանին Վորոշիլովգրադի «Զարիա» ակումբին յաղթեց 1–0 արդիւնքով, այս վերջինի դաշտին վրայ։

Հետաքրքրական է նշել որ ասիկա Խորհրդային Միութեան նախկին երկու ախոյեաններու երրորդ հանդիպումն էր այս խաղաշրջանին։ Երեւանցիները «Զարիա»ի յաղթեր էին Հրազդան մարզադաշտին վրայ (1–0), իսկ յետոյ՝ Մոսկուայի մէջ, Խորհ· Միութեան բաժակի եզրափակիչ խաղին՝ 2–1 արդիւնքով։ Ուստի, այս հանդիպումին դաշտի տէրը կը ձգտէին իրենց երկրպագուներուն մօտ արդարանալ լաւ խաղով եւ, անշուշտ, յաղթանակով։ Արարատցիներ իրենց կարգին կը մտածէին միայն յաջողութեան մասին, որով կարելիութիւն ունէին տեղ գրաւելու ախոյեանութեան ցանկի երրորդ – չորրորդ դիրքին վրայ։

Մրցումը ընթացաւ հետաքրքրական եւ գեղեցիկ պայքարի մէջ։ Մինչեւ առաջին կիսախաղին 20–25 վայրկեանները դաշտին տէրերը անընդհատ կը գրոհէին, ձգտելով գրաւել երեւանցիներու դարպասը։ Բայց հիւրերը կը գործէին վըստահ։ Այնուհետեւ «Արարատ»ի տղաքը հետզհետէ անցան հակագրոհի եւ բերդասպահ Տկաչենկօ գժուարութեամբ ետ կը մղէր իրարու յաջորդող հարուածները։

Երբ խումբերը ընդմիջումէն ետք նորէն պայքարի սկսան, խաղի ընթացքին մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն տեղի ունեցած էր։ Խաղի 47րդ վայրկեանին էր որ Սամուէլ Պետրոսեան գնդակը ղրկեց մրցակիցի դարպասէն ներս։ Այդ կոլն ալ եզաւ յաղթական եւ «Արարատ»ին ապահովեց այնքան կարեւոր երկու կէտեր։

Այժմ «Արարատ» 34 կէտերով կը գրաւէ հինգերորդ տեղը։ Վերջին մրցումը երեւանցիները կ'ունենան Նոյ· 9ին՝ Դոնեցկի մէջ, «Շախտէօր» ակումբին հետ։

(*) Այս մրցումին արդիւնքը տուած էինք մեր Նոյ· 4ի թիւով։ Հիմա՝ մանրամասնութիւնները)։

×

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հեղինակի իրաւունքի համամիութենական գործակալութեան հրաւէրով երեւանի հիւր եղած են Չեխոսլովաքիոյ երաժշտական Փոնտի տնօրէն Վլադիմիր Շեւչիկ եւ փրոփականտի բաժնի վարիչ Ալենա Եունգերովա։ Հիւրերը հանդիպում ունեցած են հայ երաժշտագէտներու հետ, ունկնդրած անոնց ստեղծագործութիւնները, այցելած՝ Հանրապետութեան տեսարժան եւ պատմական վայրերը։ Վ· Շեւչիկ ըսած է, որ իրեն հետ կը տանի մեծ քանակութեամբ երաժշտական գրականութիւն, 1976ին Չեխոսլովաքիոյ մէջ հայկական սենեակի երաժշտութեան երեկոներ կազմակերպելու նպատակով։ Իսկ տարի մը ետք չեխոսլովաքեան սենեակի երաժշտական երեկոներ կը կազմակերպուին Հայաստանի մէջ։

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ)

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՏԱՐՕՆԱՑԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏ՝ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽԱԶԵՐՈՒ

Հայ երաժշտութեան պատմութիւնը ուսումնասիրող ոեւէ անձ՝ հինգերորդէն մինչեւ 13րդ դարերու ժամանակաշրջանին մէջ կը դանէ եկեղեցական երաժշտութեան յատուկ երկու տեսակ նշանադրեր, — «երգեցողական տառեր» (որոնք ծանօթ են նաեւ «առոդանական նշաններ» անունով) եւ «խազեր» (բառական նշանակութեամբ՝ դիծ, դիր· յունարէն՝ նեւմա):

Երգեցողական տառերը կամ առոդանական նշանները կէտադրութիւններ էին, ճիշդ այնպէ՛ս՝ ինչպէս բութը, չեչալը, պարոյկը (հարցման նշան), երկարը· ու կը ծառայէին ո՛չ թէ եղանակի յօրինման՝ այլ արտասանական ճշդրտութիւնը պահելու:

Խազերը երաժշտական գիծեր էին· նշանագրեր՝ որոնք կը ծառայէին երգի մը եղանակը կազմելու:

Ապահովելու համար մանրամասնութիւններու մէջ մտնել եւ երաժշտական հմտութեան տէր մարդոց կը վստահինք պարզաբանումը հայ երաժշտութեան պատմական հոլովոյթին հետ կապ ունեցող կէտերու:

Մենք պատահիներ էինք տակաւին եւ եկեղեցիներու շրջափակէն դուրս չէինք ելլեր, երբ Աւետիս Տէր – Սարգիսեանի, Ներսէս Մխիտարեանի եւ Մեհթեր – եանի նման երաժշտագէտներ մեզի կը սորվեցնէին հայկական ութեակին (այսինքն չորս ձայներուն ու չորս կողմերուն) տարբերութիւնները: Առաջին ձայնը (Ա2) արաբական հէփթիկեահն էր, կամ ռաս-քը· առաջին կողմը (Ա4)՝ սեկեահ կամ շեթաեմ· երկրորդ ձայնը (Բ2)՝ հիւսէյնի, երկրորդ կողմը (Բ4)՝ աճէյրմ կամ աճէմ աշիրաճ· երրորդ ձայնը (Գ2)՝ հիճազ, երրորդ կողմը (Գ4)՝ սեպահ· չորրորդ ձայնը (Դ2)՝ խսֆահան, չորրորդ կողմը (Դ4)՝ իւշշաֆ...

Պարզելով բիւզանդական, պարսկական եւ արաբական երաժշտութեան հետ հայ եկեղեցական երաժշտութեան կապերը, անոնք կը չեշտէին որ՝ բաղդատմամբ եւրոպականին՝ հայկ· երաժշտութիւնը շատ աւելի հարուստ է իր կիսաձայնե – րով եւ թէ հայկական ութեակը հիմ – նուած է 85 խազերու վրայ, որոնցմէ 54-ին անուանները միայն յայտնի են, իսկ մնացեալ 31ի անուանները կը մնան անծանօթ, — թէեւ կան ու կը գործածուին իրրեւ նշանակ:

Այդ երանելի՛ օրերուն՝ մեզի «օրհնութիւն» ու «հարց» երգել կուտային նախքան պատարագի դիւերային եւ առաւօտեան ժամերգութեանց ընթացքին: Իրենք «հայկական նոթագրութեամբ» (խազե – րով) կ'երգէին, մենք՝ «գոց» կը սորվէինք, — այսինքն կ'երգէինք վարժու – թեամբ, տաժանելի ու չամառ աշխատանքով:

« Հայկական նոթագրութիւն » ըսուածը հայկական խազագրութիւնն է՝ որուն նուիրուած հնագոյն ձեռագիրը կուգայ 13րդ դարէն (1278) ու ներկայիս կը գըտնուի Երեւանի մատենադարանին մէջ (թիւ 759): Ձեռագիրը – գրչագրութիւնը կը պատկանի Ստեփանոս անուն քահա – նայի մը, Սկեւռայ անապատէն (վանք):

Հիմնուելով պատմիչ Կիրակոս Գանձա – կեցիի եւ ուրիշներու վկայութեանց վրայ, հայկական խազագրութեան հիմնադիր նկատուած է Մաշտոց Վրդ· Տարօնացին, Հաղարծինի վանական դպրոցի ղեկավարը այս երաժշտագէտը, որ ինչպէս ըսինք, հեղինակն է նաեւ «Մար – կոսեան խորին» չարականին:

Գանձակեցի կ'ըսէ, Տարօնացին մա – տին խօսելով, որ «Սա երեք գիսագն ի կողմանս արեւելից՝ գանմարմին եղա – ւնական ի մի ածել», այսինքն թէ Տարօ – նացին ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ է բերած հայ երա – ժշտութեան խազերը՝ որոնցմով «մար – մին առին» (այսինքն նոթագրութեան կամ ձայնագրութեան) մինչեւ այդ օրերը «եր – եգեցողական տառերով» կամ առոդանա – կան նշաններու օգնութեամբ միայն եր – գուող եղանակները: Սակայն հայ բանա – սիրութիւնը այսօր կը հաստատէ որ Տա – րօնացի հմուտ էր նաեւ արեւմտեան – բիւզանդական երաժշտագիտութեան:

Քանի որ խօսք եղաւ միջնադարեան հայ երաժշտութեան եւ Տարօնացի վարդա – պետի մասին, արագօրէն թուենք նաեւ անունները յայտնի այն երաժշտագէտ հոգեւորականներուն՝ որոնք 10–13րդ դա – րերուն կը յիշատակուին իրրեւ կարկա – ռուն դէմքեր՝ կամրջաձորի վանքին առաջնորդ Սամուէլ Վրդ· (10րդ դար), Թէոդորոս Ալախօսիկ՝ «մեծ երաժիշտ եւ սիւն սրբոյ եկեղեցւոյ», ինչպէս կը կոչէ զինք Մատթէոս Ուռհայեցի (11րդ դար): Նոյն դարուն կը պատկանին Պետ – րոս Գետադարձ կաթողիկոս՝ հեղինակը «Մանկունք» անունով ծանօթ չարական – ներուն եւ Մարտիրոսաց ու Հանգստեան կանոններուն: Դանիէլ անուն երաժիշտ մը, որ կը յիշատակուի Գրիգոր Մագիս – տրոսի « Թուղթ »երուն (նամակներուն) վրայ:

ՍԵՐԳՕ ՓԱՐԱՋԱՆՈՎԻ ՅԱՆՑԱՆՔԸ

— o —

1974 *թուի Յունուարին էր, երբ Փրան – սական «Լը Մոնտ» թերթը հաղորդեց մեր դարի մեծագոյն չարժանկարային բեմա – դիրներից Սարգիս Փարաջանեանի ձեր – բակալման մասին կիեւում: Նա ամբաս – տանուում էր գողութեան, խարդախու – թեան, դրամաշորթութեան, մխասեռա – կանութեան, այլոց անձնասպանութեան դրդելու եւ մի շարք մեծ ու փոքր ուրիշ յանցանքների մէջ: Միջազգային մամու – լը մի պահ աղմկեց: Եւրոպայի ամէնից անուանի բեմադիրներն ու արուեստա – գէտներն մի հաւաքագրով բողոքեցին խորհրդային իշխանութիւններին այդ ան – արդարութեան դէմ: Սփիւռքահայ մա – մուլի աչալուրջ օրկանները արձագանգե – ցին այդ բողոքին: Այնուհետեւ լիակատար լռութիւնը: Մոռացուեց Փարաջանով:*

Աբեմուած հասած վերջին լուրերի հա – մաձայն, Սարգիս Փարաջանեանը դա – տապարտուել է վեց տարուայ բանտար – կութեան, ըստ երեւոյթին, Ուկրանիա – յում:

Թէ ինչո՞ւ Փարաջանովի անունը ծա – նօթ չէ հասարակութեան լայն խաւերին, դրա պատճառն այն է, որ Սայաթ Նո – վայի կեանքը պատկերող նրա «Նռան գոյնը» խորագրով չարժանկարը կարճ ժամանակ Խորհրդային Միութեան մի քանի կեդրոններում ցուցադրուելուց յե – տոյ արգելուել է, իսկ ժապաւէնի հայե – րէն բնագրի ռուսացման մէջ այնպիսի կրճատումներ ու խեղաթիւրումներ են պարտադրուել, որ արտասահմանեան հա – մապատասխան ընկերութիւնները չեն համաձայնուել աղաւաղուած տարբերա – կը ներկայացնել միջազգային հանրու – թեանը:

«Նռան գոյնը» Փարաջանովի գլուխ գործոցն է, սակայն նա աշխարհին ծա – նօթ է իր «Մեր մոռացուած նախնիքների ստուերները» գործով, որը միջազգային տաւնըլեց մրցանակների է արժանացել: Շարժանկարային արուեստի ամէնից

մէջ, եւ վերջապէս՝ Ներսէս Շնորհալին՝ որուն համար Կիրակոս Գանձակեցի կը վկայէ 13րդ դարու· «Կարգեաց հաղցր եղանակաւ շարականս, մեղեդիս, տաղս եւ ոտանաւորս»:

13րդ դարու երաժշտագէտ եկեղեցա – կաններէն կը յիշատակուին Մշոյ Առա – քելոց վանքէն Ստեփանոս, Աւետիս, Յու – սիկ, Ներսէս, Ռըստակէս (Արիստակէս), Մաշտոց եւ Յովհաննէս անուն վանա – կանները, ինչպէս նաեւ ուրիշներ՝ Դրա – գարկի վանքէն (Կիլիկիա):

Մ. Թ.

հեղինակաւոր դէմքերի կարծիքով Ս. Փարաջանովն ու Անդրէյ Տարկովսկին հանդիսանում են խորհրդային կինո – ար – մատրուէթեան արդի վերածնունդի հսկա – ները ժառանգելով ու զարգացնելով Այ – զենչթայնի, Դովժենկոյի եւ Օլսոպկովի չարժանկարային արուեստի ուրոյն ա – ւանդոյթները: Փարաջանեանի վերոյիշ – եալ երկու գործերում էլ ակնյայտ են մարդկային զեղերումները, խորհրդա – պաշտական խորացումներն ու կրօնի նը – կատմամբ յարգանքն ու ակնածանքը, ո – րոնք որեւէ կերպ չեն համապատասխա – նում «ընկերվարական իրապաշտութեան» խորհրդային հանգամանակին:

«Սայաթ Նովա — Նռան գոյնը» չար – ժանկարը արտադրուել է Երեւանում: Ըստ բրիտանացի վաստակաւոր բեմա – դիր Հըրպըրթ Մարշալի, «Նռան գոյնը» դրուագային է, ամէն փուլ ու դրուագ մի անգամայն ինքնամփոփ: Ոչ մի տող կամ կառոյց չաղկապուած չէ, բացի Սայաթ Նովայի զարգացման հոլովոյ – թից՝ պատանեկութիւնից մինչեւ երի – տասարդութիւն, հասունութիւն, բա – նաստեղծ, պալատական աչուղ, սիրող, ճգնաւոր, ապա յարակցութիւն բանաս – տեղծի ու իր արուեստի մէջեւ, սիրոյ, մահուան եւ ճակատագրի մէջեւ: Նիթի զարգացումը ընթանում է պատկերների ու կառոյցների անհամեմատելի ու ան – նման դեղեցկութեամբ: «Նռան գոյնը» դեղարուեստական ձեւի ու համադրման մի անվերջ յորձանք է՝ դրուագից դրու – ագ, դէպքից դէպք, պատկերից պատ – կեր, տալով կեանք ու պատմութիւն Սա – յաթ Նովայի, որն իրականում արտա – յոլոմն է Փարաջանեանի վիթխարի տա – ղանդի, որը վարարած գետի պէս գալիս, քանդում է ամէն ինչ, կլանում, առնում ու տանում՝ հանդիսատեսին թողնելով իր ղեկավարական ու դեղարուեստական աշ – խարհի ահռելի մենութեան մէջ:

Ինքը Փարաջանով «Նռան գոյնը» նա – տում է որպէս առաջին ցատկատախտակը իր ապագայ ստեղծագործութիւնների: Այսուհանդերձ «Նռան գոյնը» չարժա – նկարի նիւթը տիեզերային է: Շարունակ առկայ է մարդու ու սիրոյ, եկեղեցու ու սիրոյ, բանաստեղծի ու հասարակայ – նութեան պայքարը: Ներկայ է պայքարը բանաստեղծութեան ու քարացած վար – դապետութիւնների, բանաստեղծութեան եւ մահուան միջեւ:

«Նռան գոյնը» չարժանկարի ոճը ոչ միայն եզակի է խորհրդային կինո – ար – ուեստում, այլեւ համաշխարհային պատ – մութեան մէջ: Այդ գործը իր ազգային ձեւով ու բովանդակութեամբ անկասկած իր դրոշմը թողել է խորհրդային չար – ժանկարային արուեստի վրայ: «Սայաթ Նովա» գործով Սարգիս Փարաջանեան հիմքն է դրել հայկական ազգային չար – ժանկարի աւանդութեան:

Եւ այսօր Փարաջանով բանտարկուած է: Այն հանճարը, որն իր ազգային չա – ղախով նոր ուղիներ պիտի պեղէր հայ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎՀՊԸ

Բնաւ ցանկալի չէր հէք տղուն համար, ղէմ յանդիման դտնուիլ երուանդ էֆէն – տիին, որ խլէզ յորջորջած էր զինքը: Գո – նէ առ երեսս քաղաքավար էր իրեն հետ, որովհետեւ նորատի պատանին պարկեշ – տօրէն կը կատարէր բոլոր աշխատանք – ները· — Մաքրութիւն, ծառայութիւն, նամակներու ընդօրինակութիւն՝ ծանր մամուլով: Իսկ յեսաղային որբերու եւ որբուհիներու փոխադրութիւն, Ս. Փրկչի հիւանդանոցը կամ Պոլսոյ այս կամ այն թաղամասի կայանները: Անգամ մը, է – ֆէնտին նոյնիսկ յօժարեցաւ իրեն վըս – տահիլ թուրքերէն պաշտօնագրի մը ընդօ – րինակութիւնը՝ եղէգնեայ գրիչով, ո – րուն վարժութիւնը կը խուսափէր իրմէ: Պարտադրուած էր այս բոլորը ընել քա – ջարար, տեսակ մը սրտի սեղմումով, այդ վօքր տարիքին իրմէ կախուած էր ճա – կատագիրը ամբողջ ընտանիքին (մայր, եղբայր, երկու քոյր եւ կրտսեր հօրեղ – բայրը):

Զինագադարի յաջորդ տարին, Վազգէն յաջողած էր մտնել կեդրոնական վար – ժարան եւ աչքը մտնել Յակոբ Օշականի: Գեղամ Գալաֆեան անօրէնն էր պատմա – կան ուսումնարանին: Դասախօսներն էին Ստեփան Կուրտիկեան, Յորդն Գաբրիկեան, Լեւոն Թաշճեան, Փրոֆ· Զաքրեան, Ա· Քիւրքճեան, Յովսէփ Դուլումճեան, Յա – րութիւն Սարաֆեան, Գարեգին Գալաֆ – եան, Եղուարդ Ճանկէօզեան, Մարկրիթ Երկանեան եւ տարաբախտ Եսթեր Տէր – Սահակեան:

Շատոնց ի վեր Վազգէնի ընտանիքը փոխադրուած էր Էէնի Շէհիրի բարձուն – քը, ղէմ յանդիման Թաթաւլայի, որուն ներքեւ կ'աշտարակէր Ակա Թրխատայի կաթողիկէն: Շաբթուան դադարի օրե – րուն, երբ պատանին մօրը հետ Նեչտե – րէճեանց բնակարանը կ'ըլլար, Տիկին Ա – տեմիս սրտաբաց ընդունելութիւն մը կ'ը – նէր իրենց: Զոյգ մը տատրակները այլեւս ոսկի վանդակի մը մէջ բանտարկուած չէին զգար իրենք զիրենք, ազնական օր մը կը նկատէին իրենց նախկին հարեւան – ներուն այցելութիւնը: Նունեան – Վար – դուհեան վարժարանի երբեմնի ուսուց – չուհին՝ չատ լաւ կը յարմարէր Տիկ· Հե – ղինէին հետ, մտերմօրէն կը զրուցէին իրենց զաւակներուն եւ աշխարհի բաներու մասին: Միշտ կը չփացնէր զինքը իր հիւ – րամեծարութեամբ:

Պատանեկութեան ամէնէն կրակոտ չըր – ջանին, Վազգէնի վերնաբաժ ձայնը իր զազաթնակէտին հասած՝ սիրային տա – ղերը կ'արտացայտեցնէր անհաւատալի ուժականութեամբ մը: Զոյգ մը տատ – րակները զգլխած եւ չափշտակուած, բիւր բիւր յոյզերու անձնատուր կ'ըլլային, մասնաւորաբար Խոհակեանի «Սիրուհիս քեզ համար»ի սիրազեղ ելեւէջներէն: Զարմինէն լքած Շուիէնի մելամաղձոտ առնաթները, դաշնակին վրայ կը միահար քրոջը ու սրտագրաւ ձայնով մը կ'երգէր «Իս գիշեր լուսը տեսայ»ն:

Ընդարձակ պարտէզին մէջ, նախկին կեանքը կը վերակսէր զուարթ ճոռողուն – ներով եւ պահուըտուքներով: Վազգէն բարձր ոստումներ կը կատարէր չուանին վրայէն, յետոյ կը նստէր սարփինային տակ եւ աղջիկներուն հետ կը խօսէր քիչ մը ամէն բանի մասին: Մեհնակէտը Սէրն էր բնականաբար, կարելի չէր վարդը պոկել իրենց սրտէն, բայց ամէնէն աւելի կանգ կ'առնէին երաժշտութեան եւ Պոլ – սոյ Տրամաթիքի ներկայացումներուն վրայ: Նոր ձգտում մը աշխարհ եկած էր, անուշիկ Տիանան, պատանին կը սիրէր իր պիրկն առնել մանկիկը ու զգուել անոնց համար յատկապէս ստեղծուած անուններով մը:

Նորափթիթ պատանեկութեան տարի – ներուն, չատ միամիտ էր Վազգէնը, ղէ – տատանան կը զրզռէր, մինակը էֆէնտիին աչքին երեւելով, Կիրակի օրուան հան – դիսին օրը: Ո՛չ իր մտաւորական ար – ժանիքները, ո՛չ ալ մօրաքոյր Մերսինա – յին նուիրած Թիրինկի վայելուչ զգեստը, որեւէ տպաւորութիւն գործած էին ար – նուշուկ էֆէնտիին վրայ, որ չէր յօժա – րեր մարդու տեղ դնել համեստ պաշտօն – եայի մը, որդին: Ի զո՛ւր, կրակոտ պա – տանութեան բովանդակ հմայքով, աղա – նամիտ ուսանողը չէր յաջողեր գտնել հատատիտր գանձապահին առջեւ...:

Բնաբանը սէրը չէր անշուշտ, երբ եր – ուանդ էֆէնտին պատանին կը տեսնէր տիւանին վրայ, ղէմ յանդիման իր ղոյդ մը տատրակներուն: Յօնքերը պռտած՝ ցուցամատը մէկէն ղէպի դուռը ուղղեց եւ հրամայեց անոնց որ առանձին թողուն անբաղձալի հիւրը:

Շատ հետաքրքրական է պիտնալ թէ այս նորօրինակ Տօքթ· Փարթոլօն նոյնքան պիտի մոլեգնէ՞ր նախանձէն, եթէ իմա – նար որ իր աղջիկները պարզապէս եայ – նար որ իր աղջիկները պարզապէս եայ – եային մահը կը նկարագրէին համակրելի պատանիին...:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(Շար· – 10)

ՎԱՂ ՎԱՂԻՑ ՄՆԱՑԱԾ ԱՂՋԻԿ

ԵՐԿՈՒ ՕՏԱՐՈՒՀԻՆ

ՎՐԱՑԵՐԵՆԻ ՂԱՐԱԽԱՆՅԱՆ

ԵՂԲԱՐ Ի. ՓՈՂՈՍՅԱՆԻ

Ա. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՆԻՇՔԻ ՊՈՒՆԿԵՐԸ

Ֆանտաստիկական երազ

Լուսնի վրա ապրող մարդկանց մասին գրքերը ինձ միշտ հետաքրքրել են, ուզում էի ինքս էլ մի անգամ լինել լուսնի վրա, տեսնել, թե ինչպես են ապրում այնտեղ մարդիկ, ինչ կերակուր են ուտում, ինչ հագուստ են հագնում, ինչ խաղալիքներ ունեն երեխաները, ինչ գրքեր են կարդում, ինչ երգեր են երգում, ինչ պարեր են պարում, ինչ նվագարաններ ունեն, ինչ ֆիլմեր են նկարում, ինչ թատրոններ ունեն, ինչ ուսումնական հաստատություններ ունեն, ինչ գիտություն ունեն, ինչ տեխնիկա ունեն, ինչ մեքենաներ ունեն, ինչ ավտոմեքենաներ ունեն, ինչ ինքնաթիռներ ունեն, ինչ հրթիռներ ունեն, ինչ ռադիոներ ունեն, ինչ հեռուստացույցներ ունեն, ինչ հեռախոսներ ունեն, ինչ ֆոտոապարատներ ունեն, ինչ ժամացույցներ ունեն, ինչ գրամեքենաներ ունեն, ինչ հաշվիչ մեքենաներ ունեն, ինչ ռադիոակտիվ նյութեր ունեն, ինչ ատոմային ռումբեր ունեն, ինչ ջրածնային ռումբեր ունեն, ինչ ատոմային սառցահատներ ունեն, ինչ ատոմային սուզանավեր ունեն, ինչ ատոմային էլեկտրակայաններ ունեն, ինչ ատոմային շարժիչներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ շարժիչներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ինքնաթիռներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ հրթիռներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ռադիոներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ հեռուստացույցներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ հեռախոսներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ֆոտոապարատներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ժամացույցներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ գրամեքենաներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ հաշվիչ մեքենաներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ռադիոակտիվ նյութեր ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռումբեր ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ջրածնային ռումբեր ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային սառցահատներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային սուզանավեր ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային էլեկտրակայաններ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային շարժիչներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ ինքնաթիռներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ հրթիռներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ ռադիոներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ հեռուստացույցներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ հեռախոսներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ ֆոտոապարատներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ ժամացույցներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ գրամեքենաներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ հաշվիչ մեքենաներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ ռադիոակտիվ նյութեր ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռումբեր ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ ջրածնային ռումբեր ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ ատոմային սառցահատներ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ սուզանավեր ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ էլեկտրակայաններ ունեն, ինչ ատոմային ռեակտիվ ատոմային ռեակտիվ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՑԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.—

Սարգիս Սարգիսեան եւ զաւակները՝ Ասատուր Սարգիսեան, Ժանին Դաւիթ – եան լրենց կնոջ եւ մօր՝ Պայծառ Սարգիսեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ փոխան հոգեհանգիստի 200 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի:

×

ԿՈՒՍԻՆՎԻԼ.— Պ. Շահէն Ճիհանչահեան 50 Ֆր.:

×

ՓԱՐԻԶ.— Տիկին Մարի Մարտիկեան 80 Ֆրանք:

×

ՏԷՕՁ – ԼԱ – ՊԱՌ.— Տիկին Ա. Մարանկոզեան 50 Ֆր.:

×

ՄԻՐԻՊԻԼ.— Տիկին Սոմունճեան 30 Ֆ.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յակոբ Նիկողոսեան փոխան ծաղկեպսակի Յովհաննէս Կարապետեանի մահուան առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անթիլիի հանգստեան տան համար վրձառու խոհարար մը կ'ուզուի: Դիմել գրաւոր կամ անձամբ Աղքատախնամի գրասենեակը.

77, Rue Lafayette, Paris (9e)
Tél. : 878-02-99

Cours d'Arménien

LES COURS D'ARMENIEN
A L'UNIVERSITE LYON III

s'adressent :

1 — Aux lycéens qui désirent subir le baccalauréat avec option *arménien*.
2 — Aux étudiants de DEUG qui choisissent l'arménien comme unité de valeur.
3 — Aux personnes qui passent l'examen spécial d'entrée à l'Université avec option *langue arménienne*.
4 — A toutes les personnes qui souhaitent apparendre l'arménien ou qui désirent parfaire leur connaissance en cette langue.

CES COURS ONT LIEU :

Niveau I, Lundi 18 h. 30 à 20 h.
Salle Allix
Niveau II, Mardi 18 h. 30 à 20 h.
Salle Allix
Bâtiment A, escalier de droite, 1er étage
(demander à l'appariteur)
74, rue Pasteur — 69007 Lyon

INSCRIPTIONS : Secrétariat de la Faculté des Lettres et Civilisations
BTC — 74, rue Pasteur — Lyon
Tél. : 69-24-93, paste 716-717

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Ծաչի 25րդ պատգամաւորական ժողովին առթիւ, ընկերահամակրական թէյասեղան մը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի, ժամը 20ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

SALLE RAMEAU
Rue Hippolyte-Flandin — LYON

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ԿԱԼԱ

(Դաշնակցութեան 85ամեակին առթիւ)

Կիրակի, Նոյեմբեր 9, ժամը 15ին

sous la présidence de M. JEAN POPEREN, député du Rhône

avec la participation de :
LIZ SARIAN et son orchestre
La troupe de danses « NAVASSART »

Vente des billets :
A LYON : Suzanne Boutique, 28 rue Bugeaud (6e), Tél. 24-58-44
A VIENNE : Boutique Alice, 87, rue Marchande, Tél 85-14-30

«ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեւի

Տիկին Ազնիւ Ասլանեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր եղբօր՝ Ասատուր Շիկերեցեանի (Մարսէյլ):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

«ՆՈԹՐԸ ՏԱՄ ՏԸ ԼԱ ԿԱՐՏ»Ի ԱՍՏՈՒԱԾԱՄՕՐ

Կիրակի Նոյեմբեր 9ին, առաւօտեան ժամը 11ին, հայկական ծէսով ձայնաւոր պատարագ կը մատուցուի Մարսէյլի «Նոթրը Տամ տը լա կարտ»ի պազիլիքային մէջ:

Կը պատարագէ՝ ՆԻԿՈՂՈՍ Ծ. ՎՐԴ. ՔԵՀԵԱՑԵԱՆ՝ առաջնորդ Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէներու, նախագահութեամբ Մարսիլիոյ Վիճակաւորին՝

ՐՈԺԻ ԱՐՔ. ԷԶԿԱՐԱՑԻ

Այս արարողութեան ընթացքին տեղի կ'ունենայ թեմիս երախտագիտական մեծալի տուչութիւնը երկու հոգւոյ որոնք յիսուն տարի մեծ նուիրումով ծառայեցին եկեղեցւոյ:

Ցաւարտ պատարագին, տեղի պիտի ունենայ նոյն առիթով սարքուած ճաշ, «Նոթրը Տամ տը լա Կարտ»ի սրահներուն մէջ:

ՅԱՒԵԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՅԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, Նոյեմբեր 8, ժամը 20·30ին, Պառ տը լա կառ, Սէնթ Անթուան: Անդամներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան 85րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ը. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր խումբերուն

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 7, ժամը 20·30ին
SALLE CHAILLOT GALLIERA
28, Ave. Georges V
Métro : George V ou Alma-Marceau
Կը նախագահէ.— ընկ. ՀՐԱՆՏ–ՍՄՄՈՒԻԼ
Կը խօսին.—
LIONEL JOSPIN
(Secrétaire international tiers-monde, membre du Bureau et du Comité Directeur du P. S.)
Հ. Ը. Դ. Կեդրոնական Կոմիտէի ներկայացուցիչը (Ֆրանսերէն)
Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը (Ֆրանսերէն)
եւ ընկ. ԱՐԱ. ՊԻՊՒՐԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ը. Դ. Վալանսի Քրիստափոր Կոմիտէի մասնակցութեամբ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Ծաչի տեղի կ'ունենայ Շաբաթ Նոյ. 8ին, երեկոյեան ժամը 8·30ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Հ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Հայ Դատի կեդր. Ֆրանսայի ներկայացուցիչը եւ Տոռոմ նահանգի ընկերվարական ներկայացուցիչը:

Հ. Ը. Դ.

ՍԷՆ–ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ը. Դ. «Անտոք – Վարուժան» կոմիտէներու ժողովը Հինգշաբթի Նոյ. 6, ժամը 20·30ին Հայ Տան մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Ը. Դաշնակցութեան Վրանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօրլսի Վրացեան խումբի ընկերները, Ուրբաթ Նոյ. 7, երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆԻ

Գրական – կրթական յիսնամեայ գործունէութեան
Կիրակի Նոյեմբեր 16, ժամը 15·30ին
9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի ՐՈՍՍԻՆԻ սրահին մէջ, Մեթրօ Ռիշըլիէօ Տրուօ
Նախագահութեամբ
ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ
(HENRI VERNEUIL)
Խօսք կ'առնեն
Հ. Ռ. ՎՐԴ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, Հ. Ը. ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. ՈՒԻԼԵՄ ՍԱՐՈՑԵԱՆ
Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տ. ՊԱԼԵԱՆ
Գեղարուեստական յայտագրին կը մասնակցին
Ա. Պետրոսեան, Ս. Պապիկեան, Այտա Մուրատեան (դաշնակ), Սիփան–Կոմիտաս երգախումբ, *ղեկավարութեամբ* Կ. Ափրիկեանի
Սիրով կը հրաւիրուի գրասէր եւ կրթասէր հասարակութիւնը:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

LES AMIS DE LA FONDATION MARIE-NUBAR

Organisent deux journées d'amitié les 15 et 16 Novembre de 14 h. à 22 heures au profit des étudiants boursiers de la Cité Universitaire Paul Guth, Kiraz, Jean-Marie Carzou dédicaceront leurs ouvrages Dimanche 16 de 16 à 20 heures.

Buffet, spécialités arméniennes
57, Bd. Jourdan,

Métro Porte d'Orléans

Grand Bal Annuel de l'A.A.A.S.

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՄԸ

Կազմակերպուած իր 85ամեակին առթիւ
Բարձր հովանաւորութեամբ Առողջապահութեան նախարար
MADAME SIMONE VEIL
ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 9ԻՆ ԺԱՄԸ 20ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ
DANS LES SALONS DE L'HOTEL GEORGE V A PARIS
Եղանակի խիստ փայլուն եւ առաջին բարեսիրական հաւաքոյթը
Orchestre et Show Antillais de Gérard La VINY
Ses Attractions, sa chaude ambiance des Tropiques
Թոմպոլա արժէքաւոր նուէրներով
ԾԱՆՕԹ.— Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով 878–02–99
Աղքատախնամի կեդրոնը
ԿԱՐԵՒՈՐ.— Վերապահուած սեղանները ժամը 22էն վերջ, եթէ չգրաւուին, կը տրամադրուին ուրիշներու:

Մուտք 30 ֆր.

Etudiants et moins de 21 ans : Entrée gratuite.

ԿԱՊՈՑՏ ԾԱՉԻ ՄԱՐՍԻԼԻՈ Լ–ՊՕՄՈՆ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՄ

Շաբաթ Նոյ. 8 ժամը 22էն սկսեալ
Samedi 8 Novembre dans les salons de l'Hôtel Splendid
au profit de la Croix Bleue des Arménien s de France, Section Beaumont
animée par
BEDIK ET SON ORCHESTRE
AMBIANCE — BUFFET — COTILLONS

ՈՒՐԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
7
VENDREDI
7 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍԻՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 ֆր.	Վեցամսեայ	90 ֆր.
Արտասահման	Տար. 200 ֆր.	Հատը	1 ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.434

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.434

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

85 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Ս. ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆ ԱՐՇԱԻԱՆՔԸ

— o —

Ա.

1890ը յիշատակելի թուական մը կը կազմէ հայ ազատագրական չարժման տարեգրութեանց մէջ։

Ամբողջ հինգ դար օտար բռնակալին – րու անարգ լուծին տակ տառապող հա– յութիւնը անցեալ դարուս քառասունական թուականներէն սկսեալ զարթօնքի շրջան մը պիտիապրէր։

Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղա– քին մէջ խաւարամիտ մեծատուններու կամայական իշխանութեան դէմ ղլուխ պիտի բարձրացնէին «Լուսաւորեալ»ները։ Սահմանին երկու կողմը տազնապաւոր դրագիտներ ու բանաստեղծներ հայրե – նասիրութեան կրակը պիտի վառէին ազա– տասէր հոգիներու մէջ։

1860ին Ազգային Սահմանադրութիւնը նոր դարաշրջան մը պիտի բանար Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ։ 1878– ին Հայկական Հարցը միջազգային դի – ւանագիտութեան սեղանին վրայ պիտի դրուէր։ Քանի մը տարի վերջ, Արեւմտա– հայութեան ազատագրական չարժումի օրգան Վանի մէջ հիմը պիտի դրուէր քաղաքական առաջին կուսակցութեան — Արմենական։ Կարնոյ մէջ պիտի կազմուէր « Հայրենեաց Պաշտպան » ընկերութիւնը։ 1887ին Ժընեւի մէջ՝ Հնչակեան կուսակ– ցութիւնը։

Անդին՝ Կովկասի մէջ նոյնպէս վերա – ծնունդի շրջան մը կը բոլորէր Հայու – թիւնը՝ Թիֆլիզէն մինչեւ Կարս, Ալեք – սանդրապոլ ու Երեւան։

Ութսունեւհինգ տարի առաջ, 1890ին, հայ ազատագրական չարժումի տարեթա– ւին, ինքնաբուխ պոռթկումներ տեղի կ'ունենային երեք տարբեր կեդրոններէ, – Կարին, Պոլիս եւ Կովկաս, բոլորն ալ ուղղուած օսմանեան բռնակալ, վայրագ վարչաձեւին դէմ։

Կարնոյ մէջ 1890 Յունիս 20ին Հայերը կը ծառանային թուրք քաղաքային ու զինուորական իշխանութեանց դէմ, որոնք ազգային բարերար պզտ Մկրտիչ Սանա– սարեանի մահուան վաղորդայնին, զէնք պինտելու պատրուակով խուզարկութիւն– ներ կը կատարէին Առաջնորդարանին եւ եկեղեցիին մէջ, կիրակի օրով, պատա – րագի ընթացքին։

Ամիս մը վերջ, Յուլիս 15ին Հնչակեան կուսակցութիւնը մեծ ցոյց մը կը կազ – մակերպէր Դամգափուի մայր եկեղեցիին մէջ՝ տոփելու համար պատրիարք Յով– հաննէս Աշըքեանը, որ ժողովուրդին գլուխն անցած Բարձրագոյն Դուռ երթայ՝ պա– հանջելու Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդ– ուածին գործադրութիւնը, — Բարենո – րոգումները հայաբնակ նահանգներու մէջ, որ կեանքն անտանելի էր դարձած։

Ձիշդ այդ օրերուն, 1890ի ամրան, 24 տարեկան հայ ուսանող մը՝ Սարգիս Կու– կունեան՝ միւնակը գաղափարը կը յղա – նայ կարգ մը երիտասարդ ընկերներով արշաւանք մը կազմակերպելու դէպի Թրքահայաստան, օգնութեան հասնելու համար համիտեան հայաջինջ վարչաձե– ւին տակ հեծող իրենց եղբայրներուն։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԻԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔՐԱՀՆԱՄԱ ԻՐ ՀՕՓԵՐՈՎ

Շորեքշաբթի օրուան մանակի գոր – ծադուլէն ետք, մեթրոյի եւ հանրակառ– քի, որուն չէր մասնակցեր Օքտոմմներու սենտիքան, Հինգշաբթի օր կարգը եկած էր կազին եւ էլեկտրականութեան։ Գոր– ծադուլի չարժումներ կային նաեւ թղթա– տարի առաքման սպասարկութեանց մէջ։

Շորեքշաբթի օր, Նախարարաց Խոր – հուրդը կարգ մը որոշումներ կուտար, որոնց ամէնէն յատկանշականը կը նկատ– ուի Ալեքսանդր Սանկինեթթիի հեռացու– մը Օրսքոմի (անդրծովեան հողամասե – րու գիտական հետազօտութեանց գրա – սենեակ) նախագահի պաշտօնէն։ Հաւա – նական է որ այս պաշտօնազրկումը հե– տեւանք ըլլայ Իւ. Տէ. Էռ.ի նախկին քար– տուղարին կարգ մը խօսքերուն։ Այսպէս Սանկինեթթի, որու կծու ոճը եւ յաճուկ հիւմըրը ծանօթ են, ոգեկոչելով նախա – գահական ընտրութիւնները չեչտած էր. «Ֆրանսա ոչ ոք ունէր մեծ տարողութեան տէր։ Պայքար մը եղաւ երկու միականե– ներու եւ մէկ կոյրի միջեւ, մէկ միա – կանի կար որ միւսէն աւելի լաւ աչք մը ունէր, այսինքն ժիսքար»։

× Նախագահ ժիսքար կ'ուզէ որ Նո – յեմբեր 11ը յիշատակի բացառիկ օր մը ըլլայ Ֆրանսայի համար, եւ այդ օրը ոգեկոչուին բոլոր անոնք որոնք զոհուե – ցան Ֆրանսայի անկախութեան, արժա – նաւորութեան եւ միութեան համար։ Կը թուի թէ չնչելէ ետք Մայիս 8ը (զինա – դադարի տօնը), ժիսքար կ'ուզէ Նոյեմ– բեր 11ին մէջ համախմբել ամէն ինչ, զայն վերածելով տեսակ մը ամերիկեան Մեմօրիըլ տէյ։

× Նախագահ ժիսքար Թունուզ մեկ – նեցաւ պաշտօնական այցելութեան։

Քանի մը տողով

ՊԱՆԿԱՄ. ՏԷՇԻ նախագահը՝ Խոնտաքեր Ահմէտ հրաժարեցաւ։ Երկիրը կառավա– րելու համար Ցեղափոխական Խորհուրդ մը պիտի ստեղծուի, որուն մաս պիտի կազմեն հինգ զինուորականներ։ Քաղա – քական շրջանակներու համաձայն բանա – կին մէջ խլրտումներ ծայր տուած են, երբ նախկին նախագահ Մուժիպիւր Ահ– մէտի մօտիկ չորս գործակիցները սպան– նուած են։ Մայրաքաղաքին մէջ ընդհա– նուր գործադուլ մը սկսած է բողոքելու համար այս սպանութիւններուն դէմ։ Այսպէս է, որ բանակը պետական հար– ուած մը կազմակերպեց։

ՖՈՐՏ Դեկտեմբեր 1ին չորս օրուան պաշտօնական այցելութեամբ Փեքին պի– տի երթայ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը Լոնտոն անցաւ տասը օր Մ. Նահանգներ մնալէ ետք։ Սատաթի համաձայն «հարիւր տոկոս յա– ջողութիւն» արձանագրած է իր այցելու – թիւնը։ Տնտեսական գետնի վրայ Մ. Նա– հանգները 750 միլիոն տոլարի օժանդա– կութիւն պիտի ընեն եւ հիւլէական կա– յան մը պիտի հայթայթեն Եգիպտոսի։

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔԸ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐՈՒ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—o—

Թրքական *Միլլիյէթ* թերթը հարցա – զրոյց մը ունեցած է Պատերազմական նախկին նախարար Հասան Ըշըգի հետ (յիշեցէք որ Ըշըգ Փարիզ դեսպան էր 1973ին եւ մեկնեցաւ Անգարա քաղաքական համար Մարսէյլի հայկ. յուշարձանին դէմ)։ Ահա թէ ինչ է Ըշըգի կարծիքը.—

— *Վիէննայի եւ Փարիզի մէջ գործուած մահափորձերը իսկական ոճրագործութիւն – ներ են։ Միայն թէ զգացումներէ չտար– ուինք եւ տրամաբանօրէն դատենք դէպ– քերը։ Ֆրանսայի մէջ երբ դեսպան էի, Մարսէյլի Հայոց եկեղեցիին մէջ մեզի դէմ վիրաւորական դէպք մը պատահե – ցաւ, յուշարձանի մը կանգնումով։ Մի– այն թէ սխալ պիտի ըլլար այս դէպքը կապել Վիէննայի եւ Փարիզի մէջ պա– տահած մահափորձերուն։ Անոնց չարժա– ռիթները պէտք է տարբեր տեղ փնտռել։ Մարսէյլի հայկական յուշարձանի դէպքը անցեալին խառնուեցաւ, չատ ետ մնաց։ Լոս Անճելոսի մէջ գործուած ոճիրն ալ անցեալին կը պատկանի եւ որեւէ կապ չունի վերջին մահափորձերուն հետ։ Այդ ոճիրը անհատական բնոյթ կը կրէր, մաս– նաւոր կազմակերպութեան մը գործը չէ։*

«Ինչ կը վերաբերի վերջին դէպքերուն, անոնք անհատ մը քինախնդրութեան արդիւնքը չեն, չատ լաւ ծրագրուած են կազմակերպութեան մը կողմէ։ Հետեւա– բար, չեմ խորհիր թէ Հայերը ուղղակի կապ մը ունեցած ըլլան վերջին մահա – փորձերուն հետ»։

×

Ասկէ զատ սակայն ուշագրաւ յօդուած մը լոյս տեսած է թրքական *Փոլիթիքա* թերթին մէջ, Ալի Թալէաթի ստորա – գրութեամբ, զոր կուտանք յաջորդով։ Արդարեւ թուրք լրագրողը բոլորովին նոր (վերջապէ՞ս) անկիւնէ մը կը ճնշէ հայկ. հարցը, կ'ընդունի ջարդերը եւ պատաս– խանատու կը նկատէ Իթթիհատը, ու իր յօդուածը կը վերջացնէ սա նախադա – սութեամբ.— « ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑ ՄԸ ՈՒՆԻՆՔ ՄԵՐ ԱՌ – ՋԵՒ··· »։

Ասա՛նկ Թալէաթ ալ կայ եղեր···

Արարատ պարտուեցաւ Ուէսթ - Հէմ-ի՛ն

1 – 3

ԵՒ ԴՈՒԲՈՒ ԿԸ ՄՆԱՑ ԱՁԼԵՒՍ ՄՐՑԱՇԱՐՔԷՆ։

Մեծ յոյս չկար արդէն այն 2000 Հա– յերուն համար, որոնք իրենց չունչը Լոնտոն առած էին, ներկայ ըլլալու հա– մար Արարատ – Ուէսթ–Հէմ վերադարձի մրցումին (երթի մրցումին, Երեւան, արդիւնքը միայն 1–1 եղած էր)։

Եւ ինչպէս կը նախատեսուէր Արարատի տղաքը պարտուեցան իրենց դէմ ունե – նալով չատ զօրաւոր խումբ մը։

Առաջին կիսախաղին Անգլիացիները նշանակեցին երկու կէտերը։ Երկրորդ կիսախաղին սկիզբը Արարատի հաշուոյն Պետրոսեան նշանակեց առաջին եւ միակ կէտը եւ քիչ ետք Անգլիացիք երրորդ կէտով մը կ'ամրապնդէին իրենց յաղ – թանակը։

Այս պարտութեամբ Արարատ այլեւս դուրս կը մնայ Եւրոպայի բաժակներու բաժակին մրցաշարքէն։

× Հինգշաբթի իրիկուն Լոնտոնի մէջ ընդունելութիւն մը կը տրուէր հայ գո– ղութին կողմէ, Արարատի տղոց եւ հա– յատանի պարախումբին (Երեւանի եր – կաթուղիի Մշակութային տան ժողովըր– դական պարախումբ) ի պատիւ։

×

Գուբպոլի բաժակներու բաժակի այս ուղերորդ աւարտականներու մեծ ար – դիւնքներն են.—

Լա Հէ կը յաղթէ Լանսի, որ դուրս կը մնայ այլեւս (3–1), Շթուտկրաց հաւա– սար կը մնայ (1–1) Հալատաս Վասու – թասի հետ, որ դուրս կը մնայ։ Զաքսըն– ռինկ Զվիքաու (Արեւելեան Գերմանիա) կը յաղթէ Ֆլորէնթինայի, որ դուրս կը մնայ (1–0), Անտէրլեխթ թէհէ կը պար– տուի Եուկոսլաւիոյ Պորաք Պանժալու – քէն բայց ինք կը մնայ մրցաշարքին մէջ, նախորդ արդիւնքին պատճառով։ Պելժիոյ Վրեքհամը հաւասար կը մնայ (1–1) լե– հական Սթալ Ռզեշովի հետ, որ դուրս կը մնայ։ Արեւմտեան Գերմանիոյ Սչն – թրախթ Ֆրանքֆորթը պարտութեան մատնեց սպանական խումբը (1–0) որ դուրս կը մնայ եւ Սելթիքը յաղթեց (3–1) Պօավիսթա Փորթոյի որ դուրս կը մնայ։

×

Ախոյեան ակումբներու ուղերորդ գար– ձի աւարտականներու մեծ անակնկալը ե– ղաւ Սէնթ–Էթիէնն որ Սկովտացիներու դաշտին վրայ իսկ, յաղթեց Ռանճըրս – ներուն (2–1) որ դուրս կը մնան։ Սէնթ– Էթիէնի զօրավիգ էին 3000 սկովտացի կա– թոզիկէնները··· Այս չարքին մէջ կը մնան նաեւ չորրորդ աւարտականներու համար որակուած՝ Պենֆիքա (Փորթու – կալ), Պայէրն (Գերմանիա), Այնտհովէն (Հոլանտա), Հաճուք Սփլիթ (Եուկոսլա– վիա), Մ'Կլարպախ, Ռէալ – Մատրիտ եւ Կիեւի Դինամօն։

Իւէֆայի 16րդ աւարտականներու գար– ձի չարքին որակուած կը մնան այս մըր– ցումէն ետք՝ Սթալ Միէլէք (Լեհաստան), Հռոմ, Մոսկուայի Տորպեդօն (որ յաղթեց Կալաթասարայի 0ի դէմ 3 կէտով, նա – խապէս ալ յաղթած էր Թուրքերուն (4–2), Տրէզտի Դինամօն, Աթէնք, Համպուրկ, Աժաքս, Լիվերփուլ, Լեւսկի, Սոֆիա, Սպարտակ Մոսկուա, Պրիւժ, Սլասք Վրոքլավ, Միլան, Պարչելոնա, Փորթօ, Վասաս Պուտափեշտ։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ՝

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄՈՒՇԵՂ ԻՇԽԱՆԻ ՀԵՏ

Մօտ երկու ամսից ի վեր՝ Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկայի հայ գաղթօջախներում մեծարուեց եւ շարունակու-ւում է մեծարուել հայ մշակոյթի սպա-սարկուներից բանաստեղծ Մուշեղ Իշխան, իր գրական եւ կրթական վաստակի քա-ռասունամեակի առիթով:

Մեծարանքի այս հանդիսութիւնը ինք-նաբուխ եւ առողջ արտայայտութիւնն են հայ երիտասարդութեան, Համազգային Հայ Մշակութային Միութեան միջոցով, բացայայտելու համար թէ հայ մշակոյթի գործիչը հայ կեանքի իրականութեան մէջ այլեւս մեկուսացած անձ չէ, այլ՝ իր կենդանութեան իսկ արժանի է մե-ծարուելու իր ժողովուրդից:

Մուշեղ Իշխան, բուն անունով Մուշեղ Ճենտերեճեան՝ բանաստեղծ գրագէտ, հը-րապարակագիր եւ դաստիարակ, ծնած է Սիվրիհիսար, Անգարա: Նախնական կըր-թութիւնը ստացել է Դամասկոսի ազգա-յին վարժարանում, 1928 – 1930 ուսա-նած է Կիպրոսի Մելգոնեան Հաստատու-թիւնում, ուսուցիչ ունենալով Յակոբ Օ-չականը: Ապա անցել է Պէյրութի նորա-բաց Համազգային ճեմարանը, որի ըն-թացքը աւարտել է 1935ին: Մօտ երկու տարի էլ հետեւել է Պրիւսէլի (Պելճիա) համալսարանի գրականութեան եւ ման-կավարժութեան ճիւղերին: Գերմանական արշաւանքի օրերին վերադարձել է Պէյ-րութ եւ մինչեւ օրերս պաշտօնավարած Համազգայինի Նշան Փալանճեան ճեմա-րանում՝ իբրեւ դասախօս եւ փոխ – տնօր-էն:

Մուշեղ Իշխանի ստեղծագործութիւն-ները 1932ից մինչեւ 1975ի տարածքին ընդգրկում են աւելի քան մի տասնեակ գործեր, — բանաստեղծութիւններ, վէ-պեր, թատերգութիւն եւ վերլուծական մի հատոր «Արդի Հայ Գրականութիւն» լոյ-սը տեսել:

Հոկտեմբեր 5ին Նիւ Ճըրզիում կայա-ցաւ առաջին յոբելենական հանդիսու-թիւնը՝ նուիրուած բանաստեղծ եւ ու-ուցիչ Մուշեղ Իշխանի:

Օգտուելով իր կարճ ներկայութիւնից Նիւ Եորքում՝ հետեւեալ հարցազրոյցը ունեցանք իրեն հետ.

Հարցում.— Սիրելի Մուշեղ Իշխան, ի՞նչ կը մտածէիր Սփիւռքի ներկայ գրա-կանութեան մասին, դրի ամենափայլուն ներկայացուցիչներից մէկն էիր եւ դուք:

Պատասխան.— Սփիւռքը կրնայ գրա-կանութիւն ունենալ՝ եթէ նպաստաւոր հող եւ միջավայր ունենայ. ըսել կ'ուզեմ՝ եթէ ըլլան հայ վարժարանները, որոնք հա-յեցի դաստիարակութեամբ պատրաս-տուած սերունդ արտադրեն եւ այդ սե-րունդը հայերէնով արտայայտուելու եւ հայերէնով կարդալու հոգեկան պահանջ զգայ:

Արդ, նման միջավայր ներկայիս կը տեսնեմ միայն Լիբանանի և Սուրիոյ մէջ. ըսենք՝ Մերճաւոր Արեւելքի:

Այսօրեայ, Ամերիկայի մէջ, դպրոցներ կը պակսին: Հակայ տարածութեանց պատ-ճառով՝ դպրոցներ ստեղծելու դժուա-րութիւնն ալ ակներեւ է, որուն հետե-ւանքով՝ նոր սերունդը ,այսինքն ուղ-ղակի Ամերիկայի մէջ ծնած եւ մեծցած մեր տղաքն ու աղջիկները, դժբախտա-բար մայրենի լրենց լեզուին գրեթէ ծա-նօթ չեն: Արդ, ի՞նչ է գրականութիւն սպասել:

Եղաւ ըրլան, երբ Ամերիկան ունեցաւ իր գրականութիւնը, Համաստեղով, Ա. -րամ Հայկազով, Բենիամին Նաւրիկեան-ով, Վահէ Հայկով եւ ուրիշներով. բայց անոնք եկած էին երկրէն ու իրենց հետ բե-րած էին թէ ոգի եւ թէ լեզու: Այսօր այդ կարելիութիւնը չկայ. չկայ թէ՛ Ամերի-կայի մէջ, թէ՛, դժբախտաբար Ֆրան-սայի մեր գաղութին մէջ: Ուրեմն՝ կը մնայ Լիբանանը, իր հոծ հայութեամբ եւ դպրոցներով:

Եթէ այժմու քաղաքական տխուր լուր-դարձութիւնները վերջ գտնեն, (եւ կը յուսամ որ գտնեն) եւ Լիբանան վերա-դառնայ իր խաղաղութեան, մեր կրթա-կան, գրական եւ մշակութային շար-ժումները հոն առաջուան նման կը շա-րունակուին աւելի, նորանոր ճիգեր կը թափուին, զոհողութիւններ կ'ըլլան դպրոցներու ցանցը զօրացնելու, մակար-դակը բարձրացնելու: Ունինք այնտեղ ամսագիրներ, շաբաթաթերթեր, օրա-թերթեր, թատերական շարժում, դա-սախօսական շարժումներ: Այս բոլորը, անշուշտ, այն նպաստաւոր հողն են, որ կրնայ երիտասարդութիւնը մղել նորանոր ստեղծագործութիւններու: Հոն ծնած ու մեծցած հայ գրողներ կան այսօր, երի-տասարդներ՝ 20 – 25 տարեկան, որոնց գրականութեան մէջ կարելի է հանդիպիլ նոր չունչի, նոր ոգիի եւ նոր ոճի: Անոնք թերեւս անցեալէն որոշ չափով կտրուած են, սակայն հայ մշակոյթին կը պատկա-նին եւ հայ գրականութիւնը հարստա-ցընելու կը ծառայեն:

Հարցում.— Ուրախ եմ որ ձեր յոբել-եանը գաղութների մէջ կը տօնուի, եւ այդ առթիւ կ'ուզեմ իմանալ նաեւ ձեր մտա-ծումները:

Պատասխան.— Յոբելեանը անձի մը վարձանութեան հանդէսը չէ՝ իմ կար-ծիքով: Եթէ այդպէս ըլլար, անիմաստ բան մը պիտի ըլլար եւ նոյնիսկ՝ անտեղի:

Ի՞նչ նշանակութիւն ունի մէկը բեմ հա-նել եւ անոր արժանիքներուն մասին խո-սիլ, եթէ ատիկա պիտի չծառայէ հան-րային կամ մշակութային նպատակի մը: Ես կը խորհիմ թէ ամէն յոբելեան, ինչ-պէս եւ իմը, պէտք է ծառայէ եւ կը ծա-ռայէ այս զաղութներուն մէջ հայու -թիւնը քիչ մը չարժելու. անձը կը զատ-նայ մէկդի՝ որպէսզի սրահներուն մէջ ի մի հաւաքուին ցրուած մեր հայրենա -կիցները եւ այս առթիւ գրականութեան եւ հայ մշակոյթի չուրջ ոգեւորութեան պահեր ստեղծուին, ըլլայ բանախօսներու ըլլայ յոբելեարի խօսքով, Այս տեսա -կէտով է որ նման մեծարանքի հանդէս -ներ նշանակութիւն, իմաստ եւ արժէք կը տանան:

Իմ պարագայիս, կը խորհիմ թէ յոբել-եանը կը ծառայէ եւ պէտք է ծառայէ հա-ռաւոր այս գաղութներուն մէջ ոգեւո -րութիւն ստեղծելու, — ինչ որ եղաւ ա-րուշ չափով եւ որուն համար գոհ եմ:

Հարաւային Ամերիկայի չորս գլխաւոր քաղաքներուն մէջ՝ ուր մենք եղանք եւ ուր տօնուեցաւ յոբելեանը, բաւական հոծ բազմութեան ներկայութեան: Այդ հան-դիսները վերածուեցան մշակոյթի տօնա-հանդէսներու, ոգեւորութեան, ջերմ իսօքի: Ահա թէ ինչու գոհունակութիւնը ունիմ այս չրջապտոյտը կատարած ըլլա-լուս: Տակաւին պիտի չարունակուին ա-նոնք մինչեւ Գանատա եւ մինչեւ Միացեալ Նահանգներու արեւմտեան մասը:

Ամէն տեղ ունինք բարեբախտաբար մեծ թիւով Հայեր՝ որոնք յոբելեանի մը կամ այլ հանդէսի մը առիթով, հայ մշակոյթի արժէքը գիտեն գնահատել, փառաւորել, սիրել, ոգեւորուիլ, յուզուիլ: Ահա թէ ինչի՛ կը ծառայէ նաեւ, կը խորհիմ, իմ յոբելեանի այս հանդէսները:

Հարցում.— Պարոն Իշխան, ո՞ր չափով կ'իրագործուի Հայրենիքի եւ Սփիւռքի մշակութային կապը՝ ձեր կարծիքով:

Պատասխան.— Գիտէք թէ Երեւանի մէջ կայ Մշակութային Կապի Կոմիտէն, որ ունի նաեւ «Հայրենիքի Ձայն» անուն իր թերթը եւ արտասահմանի Հայութեան հետ կ'աշխատի մշակութային կապ ստեղ-ծել, կապը պահել՝ ուղարկելով իր թեր-թը, ինչպէս նաեւ գիրքեր, դասագիր -քեր, եւայլն:

Նոյն այս չարժումին կը պարտինք, տա-կաւին, գոնէ Լիբանանի եւ Մերճաւոր Արեւելքի չրջանէն հայ ուսուցիչներու համեմատական այցելութիւնը Հայաստան: Այս բոլորը չատ գնահատելի են եւ կը զօրա-ցընեն Սփիւռքի եւ Հայրենիքի փոխա -դարձ յարաբերութիւնները:

Իմ կարծիքով՝ ինչ որ բաւարար չէ-փով տեղի չունենար, Սփիւռքէն դէպի Հայրենիք մշակութային կապի սերտա -ցումն է: Պէտք է հայրենիքը հետզհետէ աւելի աշխատանք կատարէ՝ ճանչնալու եւ տարածելու համար Սփիւռքի արժէք-ները՝ մայր Հայրենիքի մէջ:

Եթէ փոխադարձ կապերը կարելի ըլ-լայ սերտացնել աւելի լաւ կազմակեր -պուած եւ լրիւ կերպով՝ կը խորհիմ թէ կ'օգտուի մեր ժողովուրդը, մանաւանդ-բար արտասահմանի՝ Սփիւռքի մէջ, ուր ցրուած Հայութիւնը պէտք ունի Մայր Հայրենիքի ճայնին, անկէ եկած հայեցի ջերմութեան, ոգիին, որովհետեւ աշ -խարհի բոլոր ազգերն ալ դուրսը, հայ -րենիքէն հեռու զաղթօջախներ ունին եւ այդ զաղթօջախները կը յարատեւեն, կը պոյատեւեն հայրենիքի հետ ունեցած ի -րենց կապով միայն:

Իմ մաղթանքս է որ այս կապը ըլայ աւելի իրական, աւելի ամուր ու տեւա -կան, մանաւանդ ներկայիս՝երբ լայն պայմաններ ստեղծուած են Հայաստան այցելելու: Ատիկա պէտք չէ ըլայ պարզ զբօսաչրջական այցելութիւն մը՝ քանի մը տեսարժան վայրեր տեսնելու նպատակով, այլ՝ ըլայ հոգեկան կապ մը, մշակութա-յին իրական կապ մը, որպէսզի այդ միու-թեան մէջ Հայութիւնը հայրենիքի սահ-մանէն սպին եւ անդին աւելի հայ զգայ ինքզինք եւ աւելի զօրաւոր մնայ:

ՀԵՆՐԻԿ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

ՆՈՐ - ՋՈՒՂԱՅԻ ՄԷՋ

— o —

Իրանա – Հնդկաստանի Հայոց Թեմա-կան Մարմնոյն հրաւէրով, Հոկտեմբեր 10ին, Սպահան ժամանած են խումբի Փրոֆ. Ա. Նովելլօ, Իտալիոյ Հայ Մշա-կութային Միութեան նախագահ Տոքթ. Օննիկ Մանուկեան, Պր. Հրանդ Բամ -պակեան, Իտալիոյ Արտաքին նախարա-րութեան բարձր պաշտօնատարներէն Փրոֆ. Լէոնարտօ Սալէմի եւ Հարտապա-պետ Սարօ Մուտավերտեան:

Հիւրերը այցելած են Նոր Ջուղայի վանքը, խոնարհած են Նահատակաց Յու-չարձանին առջեւ, որմէ ետք այցելած են Մատենադարանն ու Թանգարանը: Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 7ին, Նոր Ջուղայի Հայ Ակումբին մէջ տեղի ունեցած է Փրոֆ. Ա. Նովելլոյի դասախօսութիւնը «Հայկական ճարտարապետութիւնը 4-18-րդ դարերուն» նիւթին չուրջ: Դասա -խօսը մօտ 40 վայրկեան տեւող իր ելոյ-թով անդրադարձած է հայկական ճար -տարապետութեան զանազան զարաչըր -ջաններուն, լուսապատկերներով գոյց տալով Հայաստանի քարերը, որոնք կը

գոյմն է: Պէտք է հայրենիքը հետզհետէ աւելի աշխատանք կատարէ՝ ճանչնալու եւ տարածելու համար Սփիւռքի արժէք-ները՝ մայր Հայրենիքի մէջ:

Եթէ փոխադարձ կապերը կարելի ըլ-լայ սերտացնել աւելի լաւ կազմակեր -պուած եւ լրիւ կերպով՝ կը խորհիմ թէ կ'օգտուի մեր ժողովուրդը, մանաւանդ-բար արտասահմանի՝ Սփիւռքի մէջ, ուր ցրուած Հայութիւնը պէտք ունի Մայր Հայրենիքի ճայնին, անկէ եկած հայեցի ջերմութեան, ոգիին, որովհետեւ աշ -խարհի բոլոր ազգերն ալ դուրսը, հայ -րենիքէն հեռու զաղթօջախներ ունին եւ այդ զաղթօջախները կը յարատեւեն, կը պոյատեւեն հայրենիքի հետ ունեցած ի -րենց կապով միայն:

Իմ մաղթանքս է որ այս կապը ըլայ աւելի իրական, աւելի ամուր ու տեւա -կան, մանաւանդ ներկայիս՝երբ լայն պայմաններ ստեղծուած են Հայաստան այցելելու: Ատիկա պէտք չէ ըլայ պարզ զբօսաչրջական այցելութիւն մը՝ քանի մը տեսարժան վայրեր տեսնելու նպատակով, այլ՝ ըլայ հոգեկան կապ մը, մշակութա-յին իրական կապ մը, որպէսզի այդ միու-թեան մէջ Հայութիւնը հայրենիքի սահ-մանէն սպին եւ անդին աւելի հայ զգայ ինքզինք եւ աւելի զօրաւոր մնայ:

ՀԵՆՐԻԿ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԷՊԸ

Ձակատագիրը այնպէս տնօրինած է, որ Նունիկ հանըմ իր կեանքը վերջացնէ Սամաթիոյ այդ գեղատեսիլ տանը մէջ: Ծանօթ տարիներու բեռէն, իմաստուն համակերպութեան մը անճնատուր եղած էր, խսպառ հրաժարելով անկարելի տեն-չերէն: Ոչ մէկ ղէնում եղածին, ոչ ալ ըլալիքին մասին:

Կեանքը ապրած էր լայնօրէն, իր հա-կըցած ձեւով, ու հիմա կ'երթար դէպի անծանօթը, որուն սպասած էր ստոյգ -եան հանդարտութեամբ: Ցեաին պահե -րուն՝ տնարին վերեւ արտասուալից կանգ-նած Հերմինէն ու Զարմինէն, հետզհետէ նուաղուն աղօթքի մրմունջներէն, միակ պարբերութիւն մը կրցած էին քաղել մեծ մայրիկին շրթներէն.— «Եղիցի կամք Ք»:

Ցակոբ աղայի մահէն ետքը, յաղթա -հասակ նոճին կտրեցին իր օղիի զարանով ու պատմական յիշատակներով, Երուանդ էֆէնտիի որոշումով: Այն օրէն տպին տան համայքն ալ նսեմացաւ:

Ցաւելուածական գործառնութիւնները ալ պակասած՝ գանճապետը ուզեց ձեռքէ հանել երկու տուները եւ խնդրեց Աղեք-սանդր Փանոսեանէն որ պատշաճ ոտա -նաւոր մը յօրինէ, վաճառումը դիւրացնե-լու համար:

Երեւելի յանգաբանը մի՛չտ զուարթ, համակրելի եւ վայելչօրէն պերեւեթուած, կեանքի վերջալոյսին ողբալի վիճակ մը կը պարզէր եւ ալ չէր կրնար գոհացնել Երուանդ էֆէնտիի աղնուապետական քը-մայքները: Օրին մէկը ճամբու դրաւ պին-քը:

Հայրենի տունը ա՛լ չէր խօսեր էֆէն -տիին սրտին, կ'ուզէր ինքզինքը դուրս նետել ժողովրդական թաղէն եւ հաս -տատուիլ ծովեզերեայ գիւղ մը: Այս որո-շումը նախ զինքը կը փրկէր երեւակայա-կան կասկածէն, յետոյ գոհացում կու -տար իր աղնուականի հովերուն, որ վե-րէն կը նայէր խոնարհներուն վրայ:

Բացայայտ է որ այս փոխադրութիւնը բախտաբեր կ'ըլլար սկզբնական չրջանին, այլ չատ չանցած ժժքախտութեան վիհը կը գլորէր ամբողջ ընտանիքը:

Պոլսահայ մամուլը մեծատուր կը ծա-նուցանէր նշանառուքը Զարմինէին, Սա-մաթիոյ Նեչտերէճեան աղնուական ըն -տանիքի այս աղջկան, գեղանի, յոյժ զար-դացած եւ օժտուած գեղարուեստական բազմազան չնորհներով:

Երիտասարդ փեսացուն՝ Տոքթ. Ռե -թէոս Տիոնիսեան, փայլուն կերպով ա -ւարտած Փարիզի բժչկական համալսա -րանը, յետագային պիտի փայլէր նաեւ իր երաժչտական եւ արտասանական ընդու -նակութիւններով:

Ի՞նչ կ'ուզէր աւելին Զարմինէն, այս տեսակ օժտուած բժիչկի մը նուիրած մատանին կրելով, խոստում մը որ կ'եր-չանկացնէր պարմանուհին ու իր կեանքը կ'ապահովէր մինչեւ եօքը:

Տարակոյս չկայ թէ Վազդէն մամուլէն լմացած էր փառաւոր ընդունելութիւնը եւ չուայլ գովասանքները, այնքան սովո-րական Պոլսոյ բարքերուն մէջ: Մտքէն բնաւ չէր անցուցած թեկնածուն ըլլալ Զարմինէին, որ լրմէ երեք տարի մեծ էր եւ հարուստ դասակարգին կը պատկա -նէր: Այսուհանդերձ, տեսակ մը սրտի սեղմումով կարդացած էր լուրը, ի խո-րոց սրտի մաղթելով որ Սամաթիացի գե-ղուհին երջանիկ ըլլայ այս միութեամբ:

Զաւալը Երուանդ էֆէնտի, կասկածոտ իր խելապատակէն արդեօք անցուցա՞ծ էր, որ անձրեւէն փախած պահուն՝ զար-հուրելի կարկուտի մը պիտի բռնուէր, հիմնիվայր քանդելով բարձրամիտ հօր իր յաւակնութիւնները:

Օրն ի բուն զրաւուած իր ընտանիքին ապրուստը չահելու մտահոգութեամբ, բնականաբար չէր կրնար զբաղիլ իր ա-ջիկներով, որոնց հակոտնութիւնը կապ -ուած էր պատահականութեան: Դժբախտ զուգադիպութիւններ երբեմն ահաւոր պէր մը կը կատարեն կեանքի մէջ, չենք պի-տեր որ չար ոգիին մղուած, բայց ար -դիւնքը ճակատագրական կ'ըլլայ ենթա-կաններուն համար:

Տիկին Արտեմիս իր հոգեհատորները վստահած էր նոր սպասուհիին, որ քիչ մը չատ կ'ախորժէր սիրաբանիլ երիտա-սարդներուն հետ: Եալը մը ունէին Պէօ-յիւքտէրէ, ուր իր մանկութեան վազդէնն ալ քանի մը օր գացած էր օդափոխու -թեան, այժմ հոն կը գտնուէին մինչեւ իրիկուն: Տոքթորը գիտէր այս պարա -գան, գործէ դարձին փուճացած էր այդ դէպքէ դարձին փուճացած էր այդ դեղատեսիլ վայրը, Զարմինէն տեսնելու չեմ քաղձանքով: Բանդագուշա՞նք թէ չեմ քաղձանքով: Բանդագուշա՞նք թէ դժպհի իրականութիւն, չդիտնալին մէջէն մը կը կատարուին երբեմն ահաւոր պէր -մը կը կատարեն կեանքի մէջ, չենք պի-տեր որ չար ոգիին մղուած, բայց ար -դիւնքը ճակատագրական կ'ըլլայ ենթա-կաններուն համար:

Տիկին Արտեմիս իր հոգեհատորները վստահած էր նոր սպասուհիին, որ քիչ մը չատ կ'ախորժէր սիրաբանիլ երիտա-սարդներուն հետ: Եալը մը ունէին Պէօ-յիւքտէրէ, ուր իր մանկութեան վազդէնն ալ քանի մը օր գացած էր օդափոխու -թեան, այժմ հոն կը գտնուէին մինչեւ իրիկուն: Տոքթորը գիտէր այս պարա -գան, գործէ դարձին փուճացած էր այդ դեղատեսիլ վայրը, Զարմինէն տեսնելու չեմ քաղձանքով: Բանդագուշա՞նք թէ չեմ քաղձանքով: Բանդագուշա՞նք թէ դժպհի իրականութիւն, չդիտնալին մէջէն մը կը կատարեն կեանքի մէջ, չենք պի-տեր որ չար ոգիին մղուած, բայց ար -դիւնքը ճակատագրական կ'ըլլայ ենթա-կաններուն համար:

Տիկին Արտեմիս իր հոգեհատորները վստահած էր նոր սպասուհիին, որ քիչ մը չատ կ'ախորժէր սիրաբանիլ երիտա-սարդներուն հետ: Եալը մը ունէին Պէօ-յիւքտէրէ, ուր իր մանկութեան վազդէնն ալ քանի մը օր գացած էր օդափոխու -թեան, այժմ հոն կը գտնուէին մինչեւ իրիկուն: Տոքթորը գիտէր այս պարա -գան, գործէ դարձին փուճացած էր այդ դեղատեսիլ վայրը, Զարմինէն տեսնելու չեմ քաղձանքով: Բանդագուշա՞նք թէ չեմ քաղձանքով: Բանդագուշա՞նք թէ դժպհի իրականութիւն, չդիտնալին մէջէն մը կը կատարեն կեանքի մէջ, չենք պի-տեր որ չար ոգիին մղուած, բայց ար -դիւնքը ճակատագրական կ'ըլլայ ենթա-կաններուն համար:

Տիկին Արտեմիս իր հոգեհատորները վստահած էր նոր սպասուհիին, որ քիչ մը չատ կ'ախորժէր սիրաբանիլ երիտա-սարդներուն հետ: Եալը մը ունէին Պէօ-յիւքտէրէ, ուր իր մանկութեան վազդէնն ալ քանի մը օր գացած էր օդափոխու -թեան, այժմ հոն կը գտնուէին մինչեւ իրիկուն: Տոքթորը գիտէր այս պարա -գան, գործէ դարձին փուճացած էր այդ դեղատեսիլ վայրը, Զարմինէն տեսնելու չեմ քաղձանքով: Բանդագուշա՞նք թէ

(11 – Շար.)

ԲԱՐԵԿԱՄ ՕՏԱՐԸ

ԿԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԽՄԲԱԳԻՐ Ի. ՓՈՂՈՍՅԱՆՑ

ՄԱՀՄԱՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՏԱՊԱԼԱՆ

ՎՂՈՒՀԱՆՈՒՆ ՂԱՆԴԻԱՐԻ ԿԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԵԱՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ 20 ԷՆ ՍԿՍԱԾ

ԲԱՐԵԿԱՄ ՕՏԱՐ

Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՎՂՈՒՀԱՆՈՒՆ ՂԱՆԴԻԱՐԻ ԿԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԵԱՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ 20 ԷՆ ՍԿՍԱԾ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԽՄԲԱԳԻՐ Ի. ՓՈՂՈՍՅԱՆՑ

ԲԱՐԵԿԱՄ ՕՏԱՐԸ

ԿԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՄԱՀՄԱՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՏԱՊԱԼԱՆ

ՎՂՈՒՀԱՆՈՒՆ ՂԱՆԴԻԱՐԻ ԿԱՂԱՔԱՑԻՈՒԹԵԱՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ 20 ԷՆ ՍԿՍԱԾ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԽՄԲԱԳԻՐ Ի. ՓՈՂՈՍՅԱՆՑ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան 85րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Փարիզի Շրջ· Կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր խումբերուն

Ուրբաթ, Նոյեմբեր 7, ժամը 20·30ին

SALLE CHAILLOT GALLIERA

28, Ave. Georges V

Métro : George V ou Alma-Marceau

Կը նախագահէ·— ընկ· ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԻԼ

Կը խօսի·—

LIONEL JOSPIN

(*Secrétaire international tiers-monde, membre du Bureau et du Comité Directeur du P. S.*)

Հ· Յ· Դ· կեդրոնական Կոմիտէի ներկայացուցիչը (Ֆրանսերէն)

Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը (Ֆրանսերէն)

եւ ընկ· ԱՐԱ ՊԻՊՐԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Յ. Դ.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ· Յ· Դ· Վալանսի Քրիստափոր կոմիտէի մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Աշէի տեղի կ'ունենայ Շաբաթ Նոյ· 8ին, երեկոյեան ժամը 8·30ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ· Հ· ՄԱԶԻԿԵԱՆ

Ասոք կ'առնեն Հայ Դատի Կեդր· Ֆրանսայի ներկայացուցիչը եւ Տոմո նահանգի ընկերվարական ներկայացուցիչը։

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ

Սէն-Շամոն·— Հ· Յ· Դ· «Անտոք - Վարուժան» կոմիտէներու ժողովը Հինգշաբթի Նոյ· 6, ժամը 20·30ին Հայ Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է։

×

Լիոն·— Հ· Յ· Դաշնակցութեան Վրանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօրիսի Վրացեան խումբի ընկերները, Ուրբաթ Նոյ· 7, երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Լիոն·— Այրի Տիկին Մուշեղ Կարապետեան, Պ· Շահէն Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Եոհան Տէր-Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Օպոզեան եւ զաւակները, Պ· Ա· Գասպարեան, այրի Տիկին Արսլանկիւլեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Սարաֆեան եւ զաւակները, Պ· Վահագն Կարապետեան, այրի Տիկին Մ· Կարապետեան (Ժընեւ), Տիկին Ա· Կարապետեան (Ժընեւ), Տէր եւ Տիկին Ռուտի Կարապետեան եւ զաւակները (Ժընեւ) ինչպէս նաեւ Կարապետեան ընտանիքը (Տրակինեան), Մխիթարեան եւ Գափամաճեան ընտանիքները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր եւ աղգականին՝

ՄՈՒՇԵՂ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ· 5ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ Նոյ· 7, ժամը 15ին Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Քալիւիրի գերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Անթիլիի հանգստեան տան համար փոքր ձաւռւ խոհարար մը կ'ուզուի։ Դիմել գրաւոր կամ անձամբ Աղքատախնամի գրասենեակը։

77, Rue Lafayette, Paris (9e)

Tél. : 878-02-99

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Աշէի 25րդ պատգամաւորական ժողովին առթիւ, ընկերահամակրական թէյասեղան մը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, ժամը 20ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ։

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, Նոյեմբեր 8, ժամը 20·30ին, Պառ տը լա Կառ, Սէնթ Անթուան։ Անդամներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։

×

ԿԱՐՏԱՆ· — Համախարբերդցիական Միութեան անդամական ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէն յետոյ ժամը 3ին· Պր· Սիմոն Անթոյեանի տունը։ Կը խնդրուի բոլորին ներկայութիւնը։ Օրակարգ՝ տեղւոյն վրայ։

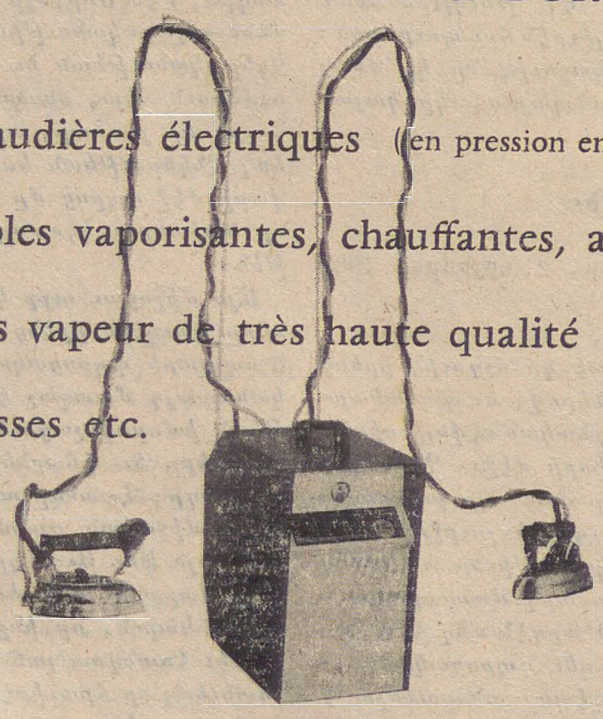
Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

FNAIM *Membre O.R.P.I. Sud*

ETUDE RIVE GAUCHE

Adminstration de biens
Transaction Immobilière
Directeur Jacques TORANIAN
Cartes Professionnelles Too 69 Goo45
122, Boulebard Raspail, 75006 Paris
544-19-46 — 544-11-25
222-70-63 — 548-67-61

MATERIEL DE REPASSAGE INDUSTRIEL & ARTISANAL
Pour CONFECTIONNEURS & BONNETIERS

- Chaudières électriques (en pression en 8 minutes)
- Tables vaporisantes, chauffantes, aspirantes
- Fers vapeur de très haute qualité
- presses etc.

s.a. APPREX 61 rue de Chabrol 75010 Paris
téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

Պ· Մեսրոպ Տէր-Գրիգորեան, Օր· Աշտուհի Տէր-Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Ռընէ Թարտիէօ եւ զաւակները, Օր· Ռոզէթ Տէր-Գրիգորեան, Տէր եւ Տիկին Ժոզէֆ Պապիկեան եւ զաւակները, Վարդանեան Նիկար (Երեւան), Տէր-Գրիգորեան Ղազար, Տէր-Գրիգորեան Հայկուհի (Երեւան), Տիկին Ստեփանեան Լուսին, Գումրուեանց, Տէր-Գրիգորեան Լեւոն, Տիկին Աշունի Տէր-Գրիգորեան (Ամերիկա), Տէր-Գրիգորեան Ժորժ (Սպանիա), Տէր-Գրիգորեան Ռուբէն, այրի Տիկին Զապէլ Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Յակիկ Կուպաթեան, Տէր եւ Տիկին Կուրգէն Գարամուրատեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Գարամանուկեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Պաղտասար (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Գասպար Աւետեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Գազոսեան (Թիֆլիզ), Տէր եւ Տիկին Թոնոյաղ Յակոբեան (Պաթում), այրի Տիկին Սալվար Ինկիլիզեան (Երեւան), այրի Տիկին Սիրոյշ Պաղտասարեան (Երեւան) ընտանիքները իրենց զաւակներով ինչպէս նաեւ Պապիկեան, Սիմոնեան, Պետրոսեան, Մխրզոյեան, Խաչիկեան, Կիրակոսեան, Թօփալեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ-մօր, հարսին եւ աղգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԳԻՏ ՏԷՐ - ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

(ծնեալ Յակոբեան)

մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 5ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Նոյ· 7, ժամը 15·45ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անթէոնի հին-գերեզմանատունը (Ռիւ Տիւ Մէնիլ) ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել։

Հասցէ·— 77 Ռիւ Փիէր Տիւփոն, Անթէոն հաւաքուիլ բնակարանը, եկեղեցին կամ գերեզմանատունը։

« ՅԱՌԱՋ »·— Մեր ցաւակցութիւնները Պ· Մեսրոպ Տէր-Գրիգորեանի եւ զաւակներուն։

Grand Bal Annuel de l'A.A.A.S.

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կազմակերպուած իր 85ամեակին առթիւ
Բարձր հովանաւորութեամբ Առողջապահութեան նախարար
MADAME SIMONE VEIL
ՇԱԲԱԹ ՆՈԵՄԲԵՐ 8ԻՆ ԺԱՄԸ 20ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՒՑՍ
DANS LES SALONS DE L'HOTEL GEORGE V A PARIS
Եղանակի խիստ փայլուն եւ առաջին բարեսիրական հաւաքոյթը
Orchestre et Show Antillais de Gérard La VINY
Ses Attractions, sa chaude ambiance des Tropiques
Թոմպոլա արժէքաւոր նուէրներով
ՇԱՆՕԹ·— *Սեղանները կարելի է ապահովել հեռաձայնելով* 878-02-99
Աղքատախնամի կեդրոնը
ԿԱՐԵՒՈՐ·— *Վերապահուած սեղաններ րոպէ մը առաջ 22էն վերջ, եթէ չգրաւուին, կը տրամադրուին ուրիշներու։*
Մուտք 30 ֆր·
Etudiants et moins de 21 ans : Entrée gratuite.

SALLE RAMEAU
Rue Hippolyte-Flandin — LYON

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ԿԱԼԱ

(Դաշնակցութեան 85ամեակին առթիւ)

Կիրակի, Նոյեմբեր 9, ժամը 15ին
sous la présidence de M. JEAN POPEREN, député du Rhône
avec la participation de :
LIZ SARIAN et son orchestre
La troupe de danses « NAVASSART »
Vente des billets :
A LYON : Suzanne Boutique, 28 rue Bugeaud (6e), Tél. 24-58-44
A VIENNE : Boutique Alice, 87, rue Marchande, Tél 85-14-30

ԿԱՊՈՑՏ ԱՇԱՀ ՄԱՐՍԼԻՑ Լ-ՊՕՄՈՆ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ Նոյ· 8 ժամը 22էն սկսեալ
Samedi 8 Novembre dans les salons de l'Hôtel Splendid
au profit de la Croix Bleue des Arméniens de France, Section Beaumont
animée par
BEDIK ET SON ORCHESTRE
AMBIANCE — BUFFET — COTILLONS

ՇԱԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
8
SAMEDI
8 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 ֆր.	Վեցամսեայ	90 ֆր.
Արտասահման	Տար. 200 ֆր.	Հատը	1 ֆ. 20

ՅԱՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.435

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.435

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈՒՅՆ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆԻՆ

Նոյեմբեր 8-9 Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ տեղի կ'ունենայ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի 25րդ Պատգամաւորական ժողովը:

47 տարեկան է արդէն Կապոյտ Խաչը, որ իր հիմնադրութեան առաջին օրերէն սկսաւ լայն ժողովրդականութիւն գտնել Ֆրանսայի հայ նոր գաղութի բոլոր խաւերուն մէջ:

Կանացի բարեսիրական այս կազմակերպութիւնը կուգար ճիշդ ատենին՝ լրացնելու համար անհրաժեշտ դարձած պահանջ մը: Օրակարգի հրատապ հարցն էր ազգապահպանումը: Քաղաքական, հայրենակցական, երիտասարդական, մարզական, գեղարուեստական, բարեգործական և այլ կազմակերպութիւններ լծուած էին գե – րազանցօրէն հայրենասիրական այդ գործին:

Կար նաեւ Հայ Կարմիր Խաչ մը՝ ամփոփուած Փարիզի հին գաղութի բարե – կեցիկ կանանց սեղմ շրջանակին մէջ:

Կապոյտ Խաչը լայն ծաւալ տուաւ բարեսիրական այս նոր կազմակերպութեան՝ զոր ծնելով մեր մայրերն ու քոյրերը, մասնաւորապէս, փորձառու եւ ձեռնհաս հայուհիներու ղեկավարութեան տակ:

Մեր երկրի փոքրիկներու վերկութիւնը զարթուց իր գործունէութեան գլխաւոր առարկան: Մելոցներ որոնց լաւագոյնս կատար ածելու համար իր առաքելութիւնը:

Կազմակերպել հայերէնի դասընթացք – ներ, մայրենի լեզուն սորվեցնելու համար այս հիւրընկալ հողին վրայ, կամքէ անկախ պատճառներով, ազգային վար – ժարանէ զրկուած մեր ազգ եւ աղջնակ – ներուն:

Եւ ամէնէն առաջ Կապոյտ Խաչն է, որ ղացաւ կազմակերպելու ամառնային արձակուրդի առթիւ կազդուրման կայան, ուր քաղաքներու ժխորէն հեռու, բնու – թեան ծոցին մէջ, ֆիզիքականին հետ հոգեկան կազդուր պիտի վայելէին մեր փոքրիկները: Պիտի ապրէին հայաշունչ մթնոլորտի մէջ, պիտի խօսէին ու երգէին հայերէն, պիտի սորվէին հայկական պարեր:

Կապոյտ Խաչի օրինակը վարակիչ գործ եաւ մեր այլ բարեսիրական ու երիտասարդական կազմակերպութեանց համար:

Տարիներով ստանձնական քաղաքէ քաղաք ու ծովափէ ծովափ, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը երկու տասնեակ տարի – ներէ ի վեր ունի իր սեփական Տունը ժիւռալի զովասուն բարձունքին վրայ, Պէլֆոնթէնի, մշտադալար անտառին դիմաց:

Տարուէ տարի նորոգուած, ներկայիս արդիական յարմարութիւններով օժտուած նոր շէնքի մը եւ հոգային նոր տարածութեան մը յաւելումով, Պէլֆոնթէնի Կապոյտ Խաչի Տունը ամէն տարի Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն չուրջ երեք հարիւր երկսեռ փոքրիկներ կ'ընդունի իր յարկին տակ:

Իր համբաւը տարածուած է Ֆրանսայէն դուրս Եւրոպայի զանազան երկիր – ները՝ մինչեւ Ճունաստան, նաեւ մինչեւ Աֆրիկէ, Ալժերիա եւ Թունուզ, ուսկից հայ փոքրիկներ կուգան վայելելու խաղերուն մայրական հոգածութիւնը:

Պէլֆոնթէնի Տունը քանի մը տարիէ ի վեր գործած է նոյնպէս հաւաքավայր երկսեռ հայ ուսանողներու, որոնք Մնունդի եւ Զատկի արձակուրդներուն կուգան բացի Ֆրանսայէն՝ Պելճիայէն, Զուիցերիայէն, Իտալիայէն, նոյնիսկ հեռաւոր երկիրներէ, մասնակցելու «սէմինար»ներու, կազմակերպուած Եւրոպայի Հայ Ուսանողական Միութեան կողմէ:

Կայանի նոր շէնքին լրացումն ու կահաւորումը կը կազմեն մեծ ծախքերու: Վստահ ենք, որ մեր հայրենակիցները իրենց լումաներով պիտի թեթեւցնեն Կապոյտ Խաչի ծանր բեռը:

Բացի կազդուրման կայանէն, Կապոյտ Խաչը կը շարունակէ կազմակերպել նաեւ Հայերէնի Դասընթացքներ՝ Փարիզի եւ գաւառի մէջ, պայմաններուն ներած չափով:

Ցիշատակութեան արժանի է նաեւ «Մանուկներու Օր»ը, զոր Կապոյտ Խաչը կը կազմակերպէ ամէն տարի Կաղանդի առթիւ, արձանագրելով մեծ յաջողութիւն:

Հաւատարիմ իր առաքելութեան, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը չուրջ կէս դարէ ի վեր կանգուն է՝ պատնէշի վրայ, նուիրուած ազգապահպանման սրբազան գործին: Իր չարքերը կը բազմանան ու կը թարմանան՝ ամէն տարի երիտասարդ ուժերու յաւելումով:

Ողջո՛յն Պատգամաւորական ժողովին եւ յաջողութի՛ւն իր աշխատանքներուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԻՍՔԱՐ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՄԷՋ

Թունուզի օդակայանը հասած ատեն Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէն յայտարարեց.— «Ինձի համար, Ֆրանսայի եւ Թունուզի միջեւ պայմանագրութիւն մը կայ այսօրուան, վաղուան եւ երէկ մեզի կը պատկանի ապագան առաջնորդել, ընդմիշտ»:

Ժողովուրդին ընդունելութիւնը չատ չերմ եղած է եւ օդակայանէն մինչեւ Կարթագոն պալատը, համախմբուած ժողովուրդը եւ դպրոցականները ողջունած են Ֆրանսայի Նախագահը: Մայրաքաղաքին մէջ ալ հազարաւորներ հաւաքուած ողջոյնի խօսքեր պոռացած են ու կեցցէներ:

Թունուզցիք կ'ուզեն որ այս այցելութիւնը ծառայէ ամրապնդելու Ֆրանսայի հետ իրենց գործակցութիւնը, զոր «օրինակելի» կը նկատեն: Բայց մանաւանդ Թունուզ երկու կարեւոր կէտերու մէջ է որ Ֆրանսայի վրայ կը հաշուէ: Նախ հաւասարակշռելու համար իր առեւտրական պիւտճէն, որու բացը օրէ օր կը ծանրանայ եւ կը հասնի նաեւ հոդագործական արտադրութեանց: Ապա, Թունուզ կը սպասէ Ֆրանսայէն իր օժանդակութիւնը սիրաշահելու համար Եւրոպայի տնտեսական Հաւաքականութիւնը:

ՍԱՀԱՐԱՅԻ ԱՐՇԱԻԱՆՔԸ

Մարոքցիներու «կանաչ քայլարշաւը» սկսաւ Հինգշաբթի հակառակ Ապահովութեան Խորհուրդի կոչին, որպէսզի ջնջուի: 350 հազար Մարոքցիներ, դէպի սահմանները վարչապետին, սպանական Սահարա մտան եւ տասը քիլոմեթր յառաջանալէ ետք կանգ առին: Եթէ չորս քիլոմեթր եւս յառաջանան ականադաշտ – ներուն վրայ ոտք պիտի դնեն եւ սպանական զինուորական ուժերուն դէմ յանդիման պիտի գտնուին: 20.000 ական զինուած է եւ սպանական բանակը հրահանգ ստացած է կեցնել արշաւը ամէն գինով: Ուրբաթ առաւօտ դեռ յայտնի չէր, թէ Հասան Բ. քայլարշաւը չարունակելու որոշում պիտի տա՞ր թէ ոչ: Հաւանական է սակայն որ կողմերը խուսափին արիւնալի բախումէ մը: Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւը միաձայնութեամբ քուէարկուած է կեցնելու համար արշաւանքը, ինչ որ թէեւ չատ բան չի նշանակեր եւ Ուրբաթ առաւօ Քոթիտիէն տը Փարի սրամտօրէն կը խորհրդէր. «Սահարա՝ Ալլահ աւելի մեծ քան ՄԱԿը»: Ամէն պարագայի մէջ եթէ Հասան որոշ ինքնավստահութիւն ցոյց տուաւ այս ձեւով, չի կրնար երկար ասպարէզ կարդալ տրուած ըլլալով որ Ալժերիա պատնեշած է: Սպանացիք ցարդ դիտողի դիրքին մէջ են, կացութիւնը փափուկ ըլլալով նաեւ Հուան Կարլոսի համար, որ չուզեր իր իշխանութիւնը ձախող կերպով սկսիլ, մանաւանդ որ մասնաւոր ժողովրդականութիւն մըն ալ չի վայելեր եւ վստահութիւն չի ներշնչեր:

Բանի մը տող

«ՖՐԱՆՍԱ ՇԱՏ ԶԳԱՑԱԿԱՆ» է եղեր ըստ Թրքական անկախ Միլլիէթ օրաթերթին, որ անդրադառնալէ ետք թէ Ֆրանսա զէնք պիտի չտայ Թուրքիոյ ցորչափ Կիպրոսի հարցը լուծուած չըլլայ, կը դրէ թէ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը Ճունաստանի հանդէպ հիմնուած է սա սկզբունքին վրայ «տկարին եւ ժողովրդավարութեան պաշտպանութիւնը»: Ասիկա մարդկային դիրք մըն է բայց չատ զգացական: Արդ, արտաքին իրատես քաղաքականութիւն մը պէտք է հիմնուած ըլլայ իրականութեանց վրայ եւ ոչ՝ զգացումներուն:

ՊՈԼՍՈՑ Տնտեսութեան եւ Առեւտրական Գիտութիւններու Ֆաքիւլթէին մէջ ուսանող մը մեռած եւ ուրիշներ ալ վիրաւորուած են: Ոստիկանութեան համաձայն ուսանողը սպանուած է տրճգանակով, երբ բախումներ տեղի ունեցած են աջակողմեան եւ ձախակողմեան ուսանողներու միջեւ: Անցեալ չաբաթ ուրիշ ուսանող մըն ալ մեռած էր բախումներու ընթացքին:

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՏԻԿ. ԱՐՇԱԿ ՉԱՄԱԼԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Հինգշաբթի օր, Նոյեմբեր 6ին, իր մահկանացուն կնքած է Տիկին Ժերթրիւտ Չամալեան, այրին մեր ողբացեալ ընկերոջ՝ Արշակ Չամալեանի:

Տիկին Ժերթրիւտ Չամալեան երաժշտասէր եւ երաժշտագէտ ընտանիքի մը զաւակն էր, ընտանիք մը որու զանազան անդամները եղած են տնօրէն թէ դասախօս Պերլինի, Մոսկուայի կամ Անգարայի պետական երաժշտանոցներուն: Ինք ալ օժտուած էր երաժշտական ձիրքով, եւ շրջանաւարտ էր Պերլինի երաժշտանոցի, պէլ-քանթոյի ճիւղէն:

Ծնած էր Պերլին, ծանօթացած էր Արշակ Չամալեանի 1908ին որու հետ պիտի ամուսնանար Կովկաս, 1910ին: 85 տարեկան էր:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Մեր ցաւակցութիւնները՝ իր զաւակներուն — Էրնայի եւ Արմիկի:

ԼՈՒԻԶ ՍԵՐՎԻԶԷՆ

Մոր ցաւով լմացանք որ Մեռելոցի օրը, Նոյեմբեր 1ին, չետ կարճատեւ հիւանդութեան իր մահկանացուն կնքած է Լուիզ Սերվիչէն:

Ողբացեալը, թոռն էր Ազգ. Սահմա – նադրութեան հեղինակներէն Սերովբէ Վիչէնեանի (Սերվիչէն), ծնած էր Պոլիս ասկէ 79 տարի առաջ:

Հմուտ թարգմանիչ, գլխաւորաբար Թոմաս Մանի, Լուիզ Սերվիչէն արժանացած էր բազմաթիւ մրցանակներու ի չարս որոնց Հալփերեն – Կամանակի (1972ին) եւ Ֆրանսական Ակադեմիայի: Երբ 1972 Փետրուարին կը ստանար Հալփերեն – Կամանակի մրցանակը, ժաք Պրէնէր յօդուած մը կը նուիրէր իրեն Ֆիկարօ-ի գրական բաժնին մէջ, ուր կը չեշտէր Լուիզ Սերվիչէնի մեծ տաղանդը, ազնիւ նկարագիրը եւ այնքան լայնածաւալ աշխատանքը: Լուիզ Սերվիչէն թարգմանած է աւելի քան 100 հատորներ (եւ յօդուածներ), քալ գիտեր հինգ լեզու եւ ծանօթ էր նաեւ ուրիշներու:

Իր հայրը, Սանթրալիէն, եղած է պետական խորհրդատու եւ Հանրային Շի – նութեանց բարձր պաշտօնեայ Թուրքիոյ մէջ, բայց Լուիզ Սերվիչէն առաւելաբար մօրը — տիկին Աստինէ Սերվիչէնի — կը պարտի չատ բան եւ որու աշխատակցութեամբ կատարած է բազմաթիւ թարգմանութիւններ: Ինք ալ կը սիրէր յիշել այն – քան թծախնդիր մօրը խօսքը «Լաւը ոչ մէկ լմաստ ունի երբ Լաւագոյնը կայ»:

Թոմաս Մաննէ զատ, թարգմանած է Լէոնարտօ տա Վինչիի «Տետրակները» (յարաջարան՝ Փօլ Վալերիի) եւ ուրու համար ստացած է Ֆրանսական ակա – դեմիայի Լանկլուա մրցանակը, ինչպէս նաեւ գործեր Փիրանտելլոյէ, Հէնրի Ճէյմսէ, Պերթրանտ Ռըսըլէ եւլն:

Փարիզ հաստատուած էր 1929ին ուր եւ կը փակէ իր աչքերը, անոյշ յիշատակ մը թողլով անոնց մօտ որ գինքը ճանչցած են եւ մեծ թարմանիչի մը անունը Ֆրանսական գրականութեան մէջ:

Ցարգանք իր թարմ յիշատակին:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը ամբաստանեց բանակը, որ իր հրահանգին չէ ենթարկուած: Փաղանգաւորներ նաեւ մը գաղտնի զէնք եւ ռազմամթերք ցամաք կը հանէին եւ Քարամէ հրահանգած է բանակին, որպէսզի գրաւեն զէնքերը: Այս հրահանգն է, որ չէ գործադրուած: Դէպերու կարծիքով Քարամէ այս ամբաստանութիւնը հրապարակաւ կատարած է մահմետական շրջանակներու ճնշումին հետեւանքով: Արդարեւ, բոլորն ալ գիտեն, թէ փաղանգաւորներն ալ զէնք կը ստանան, մահմետականներն ալ: Միւս կողմէ Ֆրանսական առաքելութեան աշխատանքները սկսան: Ծանօթ է որ «տեղեկատուութեան Ֆրանսական յանձնախումբ» մը կազմուած է որ չփոխանակներ ստեղծած է կողմերու հետ: Ասոր տուած արդիւնքէն եռք է միայն որ Ֆրանսա բանագնաց մը պիտի ղրկէ Լիբանան գտնելու համար տեղական ղեկավարներուն հետ «հիմերը որոնց վրայ կրնայ հաստատուիլ նոր հաւասարակշռութիւնը անհրաժեշտ՝ Լիբանանի ներքին խաղաղութեան»: Ընդհանուր ձեւով այս 12րդ հրադադարը կը յարգուի բայց հոս ու հոն միջադէպեր կը պատահին: Առջի օր Զահլէի մօտ դիակներ գտնուած են որոնց մէջ դիակը՝ Գրիգոր Աւետիսեանի մը (Օռիան-Լը Ժուռ, Նոյ. 4): Ոտքէն վիրաւորուած է 12 տարեկան Հրաչ – Արամ Սարգիսեան, էշրէֆիէ (Օռիան, Նոյ. 6):

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ]

•

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

[ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ]

ԺԴ. ԴԱՐՈՒ ՍԻՒՆԵԱՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Համաշրջական մեր ներկայ աշխատա – սիրութեան մէջ, որ նուիրուած է մէջ – նադարեան ուսումնա – դաստիարակչա – կան կեանքին, ուրուագծային կարգ մը նշումներով կ'ուզենք յիշատակել նաեւ անունները վանական այն դպրոցներուն՝ որոնք 1300ական թուականներուն դար – ձած են Սիւնեաց աշխարհի սահմաննե – րուն մէջ, վկայութեամբ շրջանի պատ – միչներուն կամ ձեռագիր յիշատակարան – ներու:

Ինչ որ փոխանցուած է անոնց մասին հայ դաստիարակութեան պատմութեան՝ անբաւարար է անոնալ եւ ամբողջական որեւէ արժեւորումի համար. դիտական ամուր առաջնորդները կը պակսին: Ո – րոշ յիշատակութիւններ եւ ակնարկու – թիւններ միայն կան՝ առաւելապէս Ստե – փան Օրպելեանի, Կիրակոս Գանձակեցիի, ձեռագիր յիշատակարաններու եւ զանա – զան աշխատասիրութիւններու մէջ՝ որոնք կը պատկանին Հայր Ղուկաս Ինճիճեանի եւ Հայր Ղեւոնդ Ալիշանի: Ասոնց զոր – ծերուն վրայ հիմնուած է նաեւ հայրենա – բնակ գիտնական փրոֆ. Աբգար Մովսէ – եան՝ որուն «Հայ դպրոցի եւ մանկավար – ժութեան պատմութեան ուրուագծեր»ը վերջին խօսքն են (1958) հայ դպրոցի միջնադարեան պատմութեան մասին:

×

Գլխաւոր չորս վանական դպրոցներն են Թանահատի (կամ Թանատի) վանական ամբողջը, Հաւուց Թառ, Հերմոն եւ Քոնա դպրոցները:

Թանահատը ծանօթ անուն է արդէն ու – թերորդ դարէն (728) իբրեւ «վանք», սակայն 13րդ դարէն եռք միայն կը յի – շատակուի իբրեւ «ուսումնատեղիք»: Կը դտնուի Գլաձորի շատ մօտիկ, դէպի հա – րաւ–արեւելք, Վայոց Ձորի շրջանին մէջ:

Պատմիչ Ստեփանոս Օրպելեան կը յիշէ իր գործին մէջ թէ 728 թուականին Թա – նահատ վանքի շրջափակին մէջ ամփոփ – ուած է Ստեփանոս Սիւնեցիի աճիւնը, ա – ռանց «դպրոց»ի որեւէ յիշատակութիւն ընելու. սակայն, 13րդ դարէն սկսեալ ժա – մանակակիցներ զայն կը յիշեն նաեւ իբ – րեւ «յայտնի վանք եւ ուսումնատեղիք», ուր կային «փիլիսոփաներ եւ իրենց աշա – կերտները»:

Նկատելով որ Օրպելեան 1273 թուակա – նը կուտայ իբրեւ մեծ վանքի չինութեան տարի (այսինքն նախապէս գոյութիւն ու – նեցող ճգնարանին ընդարձակուած ու նո – րաշէն վիճակը), կ'ենթադրուի որ դպրո – ցի բաժինը դործած պէտք է ըլլայ այդ թուականէն ետք, 1300ական տարինե – րուն:

Հաւուց Թառը կը դտնուի Ներկայի Գառնիին մօտիկ. յաճախ կը յիշատակ – ուի անունը՝ 13րդ և 14րդ դարերու յայտ – նի վանական դպրոցներու կարգին: 1170 – ական տարիներէն մինչեւ 1370ական թուականներ, մօտ երկու դար, պարբե – րական ընդմիջումներով, եղած է «եպիս – կոպոսարան»: Փրոֆ. Աբգար Մովսես – եանի համաձայն, «Մխիթարի օրօք (Մխի – թարը անունն է 13րդ դարու յայտնի ե – պիսկոպոսներէն մէկուն, Մ.)՝ այստեղ, Սիւնեաց իշխանները, հայկական յայտնի վանքերու եպիսկոպոսներն ու վարդա – պետները, մեծ դպրոցներու դլուխ կանգ – նած վարժապետները հաւաքուեցին մեծ ժողովի եւ դրեցին իրենց պատասխան բողոքի թուղթը՝ Գրիգոր կաթողիկոս Անաւարզեցիի (*)»:

Հաւուց Թառի յիշատակութիւնը կ'ընեն այս դպրոցի աշակերտներէն ոմանք՝ ի – րենց ձեռագրային վկայութիւններուն մէջ, տալով մանաւանդաբար անունները կարկառուն երկու ղէմքերու, «Յովսէփ վարժապետ»ի եւ «երաժիշտ Եղիա»յի ու ճշդելով որ «բազում աշակերտաց» խումբ մը կը հետեւէր անոնց իմաստասիրական եւ երաժշտական դասընթացքներուն:

Փրոֆ. Աբգար Մովսիսեան կը գրէ մեր այս նիւթի սկզբնաւորութեան յիշա – տակուած իր գործին մէջ (էջ 277).

— «Ելնելով մեզի ծանօթ բազմաթիւ ձեռագրերում Հաւուց Թառի դպրոցի մա – սին եղած յիշատակարաններից եւ տպագ – րուած հին մատենագրութեան միջոցով հաղորդուած վկայութիւններից՝ պէտք է ասել որ այս վանքը եւ դպրոցը մեծ հըռ – չակ են վայելել մինչեւ 13րդ դարի կէսը: Սա եղել է խոշոր ուսումնատեղ եւ հոգե – ւոր կենտրոն»:

Իրրեւ «համոզիչ» հաստատում այս կ – ըսղութեան, հայրենաբնակ գիտնականը կը յիշատակէ նաեւ Հաւուց Թառի ղեկա – վար դէմքերէն Մանուէլ Բջնեցիի հետեւ – եալ քառեակը՝ զայն արտադրելով «Բազ – մավէպ»ի 1915 Թուի հատորէն.

— «Ցնծա՛ հրաշարան, ո՛վ համալսարան
Ո՛ւխտ հռչականուն՝

Սուրբդ մեծաստան Հաւուց Թառ անուան, Թա՛ռ թարգմանութեան»:

Հաւուց Թառը 1350ական տարիներէն եռք աստիճանաբար կը կորսնցնէ իր փայ – լը եւ կը չքնի: Լենկթիմուրեան արշա – ւանքներէն եռք դպրոցի յիշատակութիւնը կը պակսի մեր մատենագրութեան մէջ:

Մ. Թ.

(*) Գրիգոր է. Անաւարզեցի՝ ամենայն Հայոց 73րդ կաթողիկոսն է, որ գահա – կալած է 1293 – 1307, աթոռատեղի ունե – նալով Կիլիկիան: **Ծանօթ է իր համա – կրանքով** եւ հակումներով դէպի հռոմէա – դաւան եկեղեցին ու անոր ծիսակատարա – կան – խորհրդապատարակաան ձեւերը: Իր այս բայլերուն ու տրամադրութեանց դէմ ծառացան արեւելեան եպիսկոպոսներէ եւ վարդապետներէ շատեր: Այս այն շըր – ջանն է, երբ Ունիթորական շարժումը խոր անդրադարձներ կ'ունենայ եկեղե – ցական մեր կեանքին մէջ:

Մ. Թ.

«Հաւուց Թառ» ճարտարապետական կոթողը

— o —

«Հաւուց Թառ» ճարտարապետական կոթողը կը դտնուի Գառնիի հիւսիս – ա – րեւելքը, բարձունքի մը վրայ: Հայաս – տանի քնաչխարհը եղակի կերպով ուսում – նասիրած Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, բազմա – վաստակ բանասէր Գարեգին Յովսէփեան կաթողիկոս եւ մեծանուն ճարտարապետ Թորոս Թորոմանեան մատենագրական եւ հնագիտական հարուստ աստղ տուեալ – ներու հիման վրայ ուսումնասիրած են Հաւուց Թառի պատմութիւնը: Պարզուած է, որ «Հաւուց Թառ»ի նախապէս գոյու – թիւն ունեցած վանքին մէջ Գրիգոր Մա – պիսարոս 1013ին կառուցած է եկեղեցի մը: Մնացած է արձանագրութիւն մը կառուցման մասին, «Թուին ՆԿԲ (1013), ի թագաւորութեանն Գագիկայ և ի հայրա – պետութեանն տեառն Սարգսի. ես՝ Գրի – գոր Մապիսարոս, վերատին չինեցի զե – կեղեցիս յիշատակ եւ ծնողացն իմոց...»:

«Հաւուց Թառ»ը ուսման եւ գիտու – թեան կարեւոր օջախ մը եղած է: Մա – տենագրական տուեալներու համաձայն հոն գրուած են բազմաթիւ արժէքաւոր ձեռագիրները: Առաւել անուանի է Երե – ւանի Մատենադարանի 1190ին գրչագրը – ուած ձեռագիրը, որուն պատրաստու – թեան մասնակցած է Յօղիկ անունով կին մը: Մատենադարանը ունի նաեւ «Հա – ւուց Թառ»ի մէջ գրուած եւ նկարազար – դուած բազմաթիւ ձեռագիրներ: Ասոնց – մէ յատկապէս կարեւոր են ԺԹ. դարուն դրչագրուած ձեռագիրները, որոնք հա – րուստ են չքեղ մանրանկարներով: Եր – կար ատեն «Հաւուց Թառ»ի մէջ պահ – ուած է Է. դարու չափազանց արժէքաւոր կոթող մը՝ «Խաչէն էջեցնել»ը վայտեայ փորագրութիւնը, որ արժանացած է մաս – նագէտներու բարձր դնահատանքին:

Բազմաթիւ ձեռագիրներով եւ վիմա – գիր արձանագրութիւններով ապացոյց – ուած է, որ «Հայոց Թառ»ը իրրեւ մշա – կութային մշակոյթի կեդրոն, մեծ հըռ – չակ վայելած է ԺԲ.–ԺԹ. դարերուն: Այս իրողութիւնը հաստատած է ԺԹ. դարու դործիչ եւ բանաստեղծ Մանուէլ Բջնեցի՝ «Հաւուց Թառ»ին նուիրած իր մէկ բանաստեղծութեան հետեւեալ տո – ղերով.

«Ցնծա՛, հրաշարան, ով համալսարան,
ուխտ հռչականուն,
Սուրբդ մեծաստան «Հաւուց Թառ»
անուն, թառ թարգմանութեան»:

Մխիթարեան հայ մշակոյթի եւ պի – տութեան բազմաթիւ անուններ կապ ու – նեցած են «Հաւուց Թառ»ի հետ: Ասոնց – մէ եղած են մատենագիր եւ մանկավարժ Գրիգոր Մապիսարոս Պահլաւունի, բա – նաստեղծ Մանուէլ Բջնեցի, ԺԵ. դարու մատենագիր եւ մանկավարժ Թոմա Մե – ծոփեցի, ԺԷ. դարու անուանի վիպասի – փայ, լեզուագէտ եւ մանկավարժ Սի – մէոն Ջուղայեցի:

«Հաւուց Թառ» կարեւոր դեր խաղա – ցած է նաեւ պատմական, քաղաքական կեանքին մէջ:

Հնագոյն եկեղեցիներու հիմնադրու – թիւնը Հայաստանի մէջ վերագրուած է Գրիգոր Լուսաւորիչի: Այդպէս է նաեւ «Հաւուց Թառ»ին մօտ դտնուող Գեղար – դի վանքը: Սակայն մեզի ծանօթ ուսում – նասիրութիւնները «Հաւուց Թառ»ի ծագումը վերագրած են ոչ թէ Լուսաւորիչին, այլ հայ դպրոցի ու մանկավարժութեան ան – դրանիկ երախտաւորներ Սահակ Պարթե – ւի եւ Մեսրոպ Մաշտոցի:

Այդ ուսումնասիրութիւնները հաղորդած են Մանուէլ Բջնեցի եւ Սիմէոն Ջուղայեցի «Հաւուց Թառ»ի նուիրած իրենց ներբող – ներուն մէջ: ԺԴ. եւ ԺԵ. դարերու երկու հեղինակներու տուած տեղեկութիւնները, դիրար լրացնելով, հաստատած են, թէ Սահակ Պարթեւ եւ Մեսրոպ Մաշտոց ոչ միայն հիմնադրած են «Հաւուց Թառ»ը, այլեւ իրենց կեանքին մէկ մասը հոն անց – ուցած են: Անկարելի պէտք չէ նկատել, որ այդ դեղատեսիլ վայրին մէջ, այդ առեղուան մայրաքաղաքին՝ Վաղարշա – պատէն ոչ շատ հեռու, հայ դիրի եւ դպրութեան հիմնադիրները զբաղած ըլ – լան դրական – թարգմանական աշխա – տանքով:

«Հաւուց Թառ» անունին բացատրու – թիւնն ալ վերագիտեալ աւանդութիւնը կը հաստատէ: «Նոր բառդիրք Հայկական

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԷՊԸ

Խեղճ եղ նետուած էր չոգենաւէն դուրս, անհամբերութենէն ինքզինքը ուտելէն ապատած էր որ նաւակը մօտենայ ծովա – փին եւ այրած սրտին դառնութիւնը թա – փէ անհատարիմ խօսեցեալին դլխուն:

Տոքթ. Ռ. Տիոնիսեան կը սիրէր այդ դեղուհին, խենթի պէս կը սիրէր, պահ մը կարծած էր որ դէչ կատակ մըն է ե – ղածը, չէր հաւատար իր աչքերուն: Թեր – եւս ներէր այդ հուրիի պէս աղուոր աղ – ջըկան, եթէ խոստովանէր որ իր դիւրա – հաճութիւնը մնացած էր պզտոնական ահմանին մէջ:

Զարմինէն դիւրին դիւրին առապատա – ները լճեցնողներէն չէր, վայրկեանի մը չփոթութենէն վերջ պապային աղնուա – կանի հովերը առած էր ու մատանին նչա – նածին երեսին չպրտած բարկացաւթ:

— *Ա՛հ, մեսիէօ Տոքթոր, կը խորհիս որ մինակ դո՞ւն կաս աշխարհի վրայ, ժայթքած էր անհանդուրժելի ամբարտա – ւանութեամբ մը: Ես ուղեղ աղջիկ մը չեմ կարծեմ, եթէ դուն երես դարձնես ինձ – մէ, քեզմէ աւելի «քոմ իլ ֆօ» թեկնածու մը վազելէն ոտքս կուգայ...*

Հէ՛ք Զարմինէ, եթէ միայն պիտնար որ այս անապարծութիւնը կը յեղուր այն – քան փխրուն հօր մը դիրքին վրայ, բեր – նէն չչունչ մը պիտի չհամարձակէր հա – նել վստահաբար: Ցեւաղային այս ինք – նագոհ յոխորտանքը մահավճիռի մը չափ ծանր պիտի կշռէր իր վրայ:

Տոքթ. Տիոնիսեան արամադիր չէր այս միջադէպը աւելի հեռուն տանելու, սինք – քոր Տոն Ժուանը իր վրայ կը յառաջա – նար ապառնականօրէն, մինչ սպասուհին կը փութար պատնէշ կանգնել իրենց մի – ջեւ: Ի վերջոյ, ի՞նչ պիտի մատծէր ժո – զովուրդը, եթէ թերթերը արձագանգ ըլ – լային Վոսփորի ափերուն վրայ պատա – հած այս անճոռնի գայթակղութեան, յա – րուցուած խոսամնալից դիտական մար – դու մը կողմէ:

Ժամանակ չկորսնցուցած՝ նետուեցաւ չոգեմակոյկի մը մէջ, որ զինքը քսան վայրկեան վերջ ցամաք հանեց Երուանդ էֆէնտիի ապրած գիւղը: Ցաւութէն ինք – զինքը կորսնցուցած՝ քաջութիւն չունէր հանդիպելու Տիկին Արտեմիսի, զոր չատ կը յարդէր եւ չէր ուղեր իրեն վիշա – պատճառել: Ծովափնեայ սրճարան մը մտաւ, այնտեղ հապճեպ նամակ մը խա – խտեց ջղային գիրերով մը, որ հազիւ ըն – թեռնլի էր: Նոյն պահուն հոնկէ կ'անց – նէր Միհրան աղան, նչան ըրաւ ու հրա – ւիրեց որ բան մը առնէ իրեն հետ:

Երուանդ էֆէնտիի մտերիմ բարեկա – մը, ջղին ի մի ուժգ կուլ տալով, մտիկ ըրաւ թիւիկին, որ սրտէն խոցուած եւ աչքերը կարմրած արցունքներէն, ահա կը պատմէր իր ողիսականը, սեզանին վրայ փուլ եկած: Մօրը քով պիտի եր – թար անմիջապէս, բայց կը խնդրէր ծե – րունկէն, որ նամակը յանձնէ Տիկին Արտեմիսի:

Միհրան աղան «թինթոն» մարդ մըն էր, մէկ ուսը միւսէն վեր, միշտ ալ կալն է կալն կը քալէր, ներքանին տակ պոյա – ցած զամերուն պատճառաւ: Այսուհան – դերձ, սիրայօժար ընդունեցաւ թիւիկին խնդրանքը ու չտապեց Երուանդ էֆէն – տիին տանը չախչախը ձեռք առնել:

Ախտ փափուկ էր իր պաշտօնը, հարկ էր նախապատրաստել Տիկինը, որպէսզի ջղային տագնապ մը չունենար այդ վատ լուրին ազդեցութեամբ: Ի զո՛ւր. Տիկին Արտեմիսի ուշքը գնաց, ծերունիին վի – ճակեցաւ սթափումի գործողութեան փո – փուկ պաշտօնը, ի չդոյէ սպասուհիին, բնականաբար:

Զարմանալի պիտի թուի, որ հազիւ աչքերը բացած ծանր ուշարերութենէն, վչտաբեկ Տիկինը չատ պնդեց որ իրեն կարդայ Տօքթորին նամակը: Ցուչիկ մը, հազիւ լսելի ձայնով մը, ծերունին կա – տարեց խնդրանքը Տիկին Արտեմիսի, որ մտիկ ըրաւ գլխիկոր, հեկեկանքներէն չունչը բռնուած:

Ազնիւ Տիկին,

Ցորմէ հետէ յօժարեցայ կեանքս միա – ցնել Զարմինէի, ես տարուեցայ իր ան – դիմադրելի հրապոյրէն ու սիրեցի զինքը այնպէս, ինչպէս չէի սիրած մինչեւ այն ատեն: Երկնային էակ մըն էր ան ինծի համար, որ չէր ապրեր այս աշխարհին այլ երերային ոլորտներուն մէջ, որպէս աստղ մը լուսաճաճանչ:

Աւա՛ղ, ասիկա պատրանք մըն էր միայն, ես ուղղակի սահմռկեցայ հիասթա – փութենէս, երբ գինքը նշմարեցի պէօ – յիւմէրէի նաւակին մէջ, անձնատուր սինկիօրի մը համբոյրներուն: Աշխարհը գլխիս փուլ եկաւ, ինծ կ'իյնար սասս ուղղել իրեն, բայց խոսեցեալս իր ամ – բարշտութիւնը առ ոչինչ գրելով, գոեհիկ կնոջ մը լեզուն գործածեց ու երեսիս շը – պրտեց իրեն նուիրած մատանիս: Եթէ պարկած մը համարէր այս գաշտելի պա – տուած, թերեւս անյիշաչար ըլլայի եւ տր – րամադիր ներելու իրեն:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(12 – Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒՐԱՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՂՈՒՑՈՒՆՔ ՆՈՒՐԱՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ
ՏԵՂԱՎԱՑՔՈՎ Բ. ՀՈՒՆԱՑԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ՊԷՏՔ Ի ԾՈՎԱՍՈՒՆԸ

ՎԱՂՎԱՆՑԻՆ ՀԱՅԿԱՆ

ԲՈՒՀԱՐ ՕՏԵԱՆ

ՅԱՂԱԿՈՂԵՐ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀԱԶԻԶ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՍԱՐԳԻՍ ՏԱՐԱԿՉԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՀՐԱՆՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐԵԼԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐՈՅԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՎԱՀԱՆ ՔԱՐԱՓԵՏԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՎԱՀԱՆ ՔԵՀԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՀԱՅԿԱԶՆԱՒՐԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՏԵՐ-ՀՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՔԱՐԱՓԵՏԵԱՆ

Ա՛ր ձեր ու ժողովուրդ
Ընտրեցէ՛ք ձեզի համար
Ձեր ճամբան։

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՔԵՀ

Իր ազգականներն ու բարեկամները խոր ցաւով կը ծանուցանեն

ԼՈՒԻԶ ՍԵՐՎԻԶԻՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 1ին յեա կարճատեւ հիւանդութենէ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մաերիմ շրջանակի մէջ, ըստ ողբացեալին փափաքին։

ՁԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ Քէչեան եւ Վարդուհեան ընտանիքի անդամներուն, իրենց հօր եւ վարչութենանս անդամ Յարութիւն Քէչեանի մահուան առիթով։

×

Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ Պ. Մկրտիչ Աթթոյեանին եւ զաւակներուն, վարչութենան անդամ Պ. Ռընէ Աթթոյեանին, կառքի արկածի զոհ՝ իրենց 28ամեայ զաւակին, եղբօր, տաբաբախտ Հայկ Աթթոյեանի դառնաղէտ մահուան առիթով։

×

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Ֆրանսայի շրջանի կեդր. Վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով իրենց խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Մարսէյլէն Պր. Մկրտիչ Ադոյեանին եւ զաւակներուն, նմանապէս ազգականներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց զաւկին, եղբօր եւ ազգականին, երիտասարդ Քրիստիան – Հայկ Ադոյեանի արկածալի վաղահաս մահուան առիթով։

LES AMIS DE LA FONDATION MARIE-NUBAR

Organisent deux journées d'amitié les 15 et 16 Novembre de 14 h. à 22 heures au profit des étudiants boursiers de la Cité Universitaire Paul Guth, Kiraz, Jean-Marie Carzou dédicaceront leurs ouvrages Dimanche 16 de 16 à 20 heures.

Buffet, spécialités arméniennes
57, Bd. Jourdan,

Métro Porte d'Orléans

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՅԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Ամթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, Նոյեմբեր 8, ժամը 20·30ին, Պատ տը լա կատ, Սէնթ Ամթուան։ Անդամներու ներկայութիւնը խիստ կարեւոր է։

×

ԿԱՐՏԱՆ. — Համահայրենակցական Միութեան անդամական ժողովը այս Երկուշաբթի կէսօրէն յետոյ ժամը 3ին. Պր. Սիմոն Անթոյեանի տունը։ Կը խնդրուի բոլորին ներկայութիւնը։ Օրակարգ՝ տեղւոյն վրայ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի 25րդ պատգամաւորական ժողովին առթիւ, ընկերահամակրական թէյասեղան մը տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի, ժամը 20ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը, 17 Ռիւ Պլէօ։

Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

Cours d'Arménien

LES COURS D'ARMENIEN
A L'UNIVERSITE LYON III

s'adressent :

1 — Aux lycéens qui désirent subir le baccalauréat avec option *arménien*.
2 — Aux étudiants de DEUG qui choisissent l'arménien comme unité de valeur.
3 — Aux personnes qui passent l'examen spécial d'entrée à l'Université avec option *langue arménienne*.
4 — A toutes les personnes qui souhaitent apparendre l'arménien ou qui désirent parfaire leur connaissance en cette langue.

CES COURS ONT LIEU :
Niveau I, Lundi 18 h. 30 à 20 h.
Salle Allix
Niveau II, Mardi 18 h. 30 à 20 h.
Salle Allix
Bâtiment A, escalier de droite, 1er étage
(demander à l'appariteur)
74, rue Pasteur — 69007 Lyon

INSCRIPTIONS : Secrétariat de la Faculté des Lettres et Civilisations
BTC — 74, rue Pasteur — Lyon
Tél. : 69-24-93, paste 716-717

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Grand Bal Annuel de l'A.A.A.S.

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած իր 85ամեակին առթիւ
Բարձր հովանաւորութեամբ Առողջապահութեան նախարար
MADAME SIMONE VEIL

ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 8ԻՆ ԺԱՄԸ 20Ի ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՑՍ
DANS LES SALONS DE L'HOTEL GEORGE V A PARIS

Եղանակի խիստ փայլուն եւ առաջին բարեսիրական հաւաքոյթը
Orchestre et Show Antillais de Gérard La VINY
Ses Attractions, sa chaude ambiance des Tropiques
Թոմպոլա արժէքաւոր ընծաներով

ՇԱՆՕԹ.— *Սեղանները կարելի է ապա հովել հեռաձայնելով* 878-02-99
Աղքատախնամի կեդրոնը
ԿԱՐԵՒՈՐ.— *Վերապահուած սեղաններ ըր ժամը 22էն վերջ, եթէ չդրաւուին, կը տրամադրուին ուրիշներու։*

Մուտք 30 ֆր.
Etudiants et moins de 21 ans : Entrée gratuite.

ՅՈՒԲԻԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆԻ

Գրական – կրթական յիսնամեայ գործունէութեան
Կիրակի Նոյեմբեր 16, ժամը 15·30ին
9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի ՐՈՍՍԻՆԻ սրահին մէջ, Մեթրօ Ռիշըլիէօ Տրուօ
Նախագահութեամբ
ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ
(HENRI VERNEUIL)
խօսք կ'առնեն
Հ. Ռ. ՎՐԴ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, Հ. Ց. ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. ՈՒԻԼԵՐՄ ՍԱՐՈՑԵԱՆ
Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տ. ՊԱԼԵԱՆ
Գեղարուեստական յայտագրին կը մասնակցին
Ա. Պետրոսեան, Ս. Պապիկեան, Այտա Մուրատեան (դաշնակ), Սիփան–Կոմիտաս
երգախումբ, ղեկավարութեամբ Կ. Ափրիկեանի
Սիրով կը հրաւիրուի գրասէր եւ կրթասէր հասարակութիւնը։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

SALLE RAMEAU
Rue Hippolyte-Flandin — LYON

ՀԱՅԿ. ՄԵԾ ԿԱԼԱ

(Դաշնակցութեան 85ամեակին առթիւ)

կիրակի, Նոյեմբեր 9, ժամը 15ին
sous la présidence de M. JEAN POPEREN, député du Rhône
avec la participation de :
LIZ SARIAN et son orchestre
La troupe de danses « NAVASSART »

Vente des billets :
A LYON : Suzanne Boutique, 28 rue Bugeaud (6e), Tél. 24-58-44
A VIENNE : Boutique Alice, 87, rue Marchande, Tél 85-14-30

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 20 Décembre au 3 Janvier

à partir 2580 F

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS — Sonia Coumryantz
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON — Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

A MARSEILLE — Dicran Cazarian
61, rue Paradis — 13 Marseille — Tél. 54 07 51 et 93 36 19

Licence Voyages : A. 721.

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

venez goûter
son excellente cuisine
et ses spécialités arméniennes
dans le cadre entièrement rénové
de son premier étage

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.

ԿԻՐԱԿԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
9
DIMANCHE
9 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍԱՆԵԱՑ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱՒԻՒ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82
Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·436 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 51e ANNÉE — N° 13.436

ՕՐՒՆԱՆ ԽՕՍՔԸ

85 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Ս. ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆ ԱՐՇԱԻԱՆՔԸ

— o —

Բ.

Կուկունեան ծնած էր 1866ին Նուխի գաւառի Նիժ գիւղը, Ուտիացի չքաւոր ընտանիքէ։ Էջմիածնի Գէորգեան ճեմա – րանի եւ Թիֆլիզի Ներսիսեան վարժա – րանի մէջ ուսանելէ ետք, 1885ին Բաքուի Հայկուն ծախքով կ'երթայ Սէն Փե – թերսպուրկ, մանկավարժութեան հետե – ւելու։ Երիտասարդ ուսանողը Ռուսիոյ մայրաքաղաքին մէջ նախ կը մտնէ հա – մալսարանի իրաւաբանական, յետոյ լեզ – ուաբանական բաժինը։ Այնտեղ մտերիմ կապեր կը ստեղծէ լեհ եւ պուլկար ազա – տամիտ ուսանողներու հետ եւ անոնց շրջանակին մէջ կը թրծուի յեղափոխա – կան – ազատական դաղափարներով։ Իրեն կը մխանան երկու հայ ընկերներ Թիֆ – լիզի Ռուբէն Ծովհաննիսեան եւ Սղնախ – ցի Կոստանդին Լիսինեան, որոնց հետ 1890ի ամառը կ'երթայ Թիֆլիզ, ուր 15 հայրենակիցներ կ'արձանագրուին խում – բին։

Մրագրուած արշաւանքի արձագանգը կը հասնի մինչեւ Շիրակ։ Կարսի եւ Ալեք – սանդրապոլի Հայերը խանդավառուած կին էրզրումի դէպքով։ Ամէն կողմէ ե – րիտասարդներ կը դիմէին Կուկունեանին՝ մասնակցելու համար արշաւախումբին, որուն թիւը պիտի հասնէր 125ի, 150ը ձիաւոր։

Հ· Յ· Դաշնակցութիւնը կեանքի չէր կոչուած տակաւին եւ բանակցութիւններ կը կատարուէին կազմելու համար «Հայ յեղափոխականների Դաշնակցութիւն»ը, երբ Սար·Կուկունեան, տարուած իր ծրա – գրին չուրջ ստեղծուած ընդհանուր խան – դավառութենէն եւ ժողովրդական անվե – րապահ համակրանքէն, կը չարունակէր իր պատրաստութիւնները մօտալուտ ար – շաւանքին համար։

Նախապատրաստական աշխատանքները լրացնելէ ետք, երիտասարդ յեղափոխա – կանը կը խնդրէ աջակցութիւնը Հ· Յ· Դաշնակցութեան, որ գնահատելով հան – դերձ ծրագիրը, խորհուրդ կուտայ յե – տաձգել անոր գործադրութիւնը մինչեւ 1891ի գարունը։ Այս ուղղութեամբ կոս – տանդին Խատիսեանի, իշխան Ցովսէփ Արղութեանի եւ Սիմոն Զաւարեանի դի – մումները անհետեւանք կը մնան։ Կու – կունեան չէր կրնար զսպել իր արշաւա – խումբի տաքարիւն տղաքը, որոնք օր ա – ռաջ կ'ուզէին գործի անցնիլ։ Դաշնակ – ցութիւնը կ'աջակցի խումբի սպառազին – ման։

Անփորձ էին բոլորն ալ, զեկավար – հրամանատար թէ զինուոր։ Զուներին սահ – մանային չրջաններու ճամբաներուն ծա – նօթ հաւատարիմ առաջնորդներ։ Շատեր առաջին անգամ է, որ զէնք պիտի պար – ծածէին։ Զկային խմբապետներ, որոնց հրամանին հետեւէին զինուորները։ Կար – գապահութեան պակաս։ Զուներին յար – ձակումի թիրախ ծառայելիք կէտերու յստակ քարտէս։ Մինչ զինուորներէն մաս մը մտած էր Թրքական սահմանէն ներս եւ բախտ կ'ունենար Քիւրտերու հետ, ուրիշներ տակաւին ճամբայ կ'որոնէին ռուսական հողի վրայ, հանդիպելով կո – զակ զինուորներու յարձակումներուն։

Սարըղամըշն էր Կուկունեանի բանա – կատեղին։ 1890 Սեպտեմբեր 23ին սահ – մանամերձ Զիւրիւք գիւղէն սկսած էր Զէյթունի կիրճով դէպի Թրքահայաստան արշաւանքը, որուն մասին նախապէս լուր ունէին Ռուսերն ու Թուրքերը։

Քիւրտերը օգնութեան կը կանչեն սահ – մանապահ Թուրք պինուորները։ Նոյնը կ'ընեն կողակները ստիպողաբար դիմե – լով ռուս հրամանատարութեան։ Կուկուն – եան աքցանի մէջ առնուած՝ կը փորձէ կազմակերպել արշաւախումբի նահանջը, փրկելու համար իր զինուորները ռուս եւ Թուրք զոյգ Թշնամի դերակշիռ սպառա – զէն եւ հեծեալ ուժերու մահասփիւռ կրա – կէն։ Առաջնորդները ճամբան կը կորսըն – ցնե՞ն թէ կը փախչին։ Երկու օրուան պա – շար միայն ունէին։ Հազար դժուարու – թիւններով, գիշեր – ցերեկ անօթի – ծա – րաւ քալելով ցիրուցան կամաւորներէն որոշ թիւ մը Կուկունեանի չուրջ համա – խմբուած՝ Սեպտեմբեր 26ի առաւօտեան կաղզուանի մօտակայ Խառ գիւղի այգի – ներուն մէջ խումբ խումբ նստած կը հան – դչստանան, զէնքերը մէկ տեղ հաւաքած։ Հինդ հոգի միայն իրենց վրայ պահած էին հրացանները։

Ցանկարծ մեծ թիւով կոզակներ կը պաշարեն խումբը եւ իրենց հրացանը կ'արձակեն զէնքերու կոյտին վրայ։ Խումբ մը արիւնարբու Քիւրտեր կը մխա – նան կոզակներուն եւ կը սկսին զնդակ պարպել Հայերուն վրայ։ Կարճ ընդհա – րումէ մը ետք, ոմանք կը յաջողին փախ – չելով ազատիլ։ Մեւսները, 36 հոգի, ո – րոնց մէջ Կուկունեան, կը բռնուին եւ կազդուրան տարուելով կը բանտարկուին։ Փախչողներէն եօթը հոգի եւս կը ձեր – բակալուին, որով բանտարկեալներու թի – ւը կը բարձրանայ 43ի։ Ընդհարումներու ընթացքին քանի մը հոգի կը սպաննուին։ Արշաւախումբի տղաներուն մեծ մասը փախչելով կը փրկուի։

Արշաւանքը սկսած էր Սեպտեմբեր 23–ին· կը վերջանայ Սեպտ· 26ին, առանց հասնելու իր նպատակին։

Ռուսերը Թշնամական դիրք կը բռնեն Կուկունեանի արշաւախումբին դէմ։ Ա – զեքսանդը Գ· կայսեր բռնապետական վարչաձեւը դէմ էր յեղափոխական ամէն ձեռնարկի՝ իր հողին վրայ։

Կարսի հայ օրիորդները կամաւորներու համազգեստին համար ուսադիրներ պատ – րաստած էին վրան Մ· Հ· մակագրու – թեամբ՝ Մայր Հայրենիք իմաստով։ Դա – տավարութեան առեն ընդհանուր դատա – խազը չարամտօրէն Միացեալ Հայաստան մեկնաբանած էր այդ, ապացուցանելու համար, որ հայ յեղափոխականները ռու – սական Հայաստանն ալ պիտի միացնէին Թրքականին…։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Քանի մը տող

ՓՐԱՆՍԱՅ Ուրբաթ օր Փարտայի իր պա – լատէն Մատրիտի Լա Փազ հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ ուր նոր գործողութեան մը ենթարկուեցաւ։ Իր հոգեվարքին 22րդ օրը, Ֆրանքօ ի վիճակի եղած է չորս ժամուան գործողութեան մը դիմանալ։ Այս անգամ ստամոքսին 3/4ը հանած են եւ հինգ լիթր արիւն ներարկած։ Շաբաթ առաւօտ կը հաղորդուէր թէ իր վիճակը ծանր կը մնայ բայց ազիքային արիւնա – հոսութեան առաջքն առնուած է։ Ցիշենք որ Ֆրանքօ այս գործողութեան ենթարկուած էր կուեցաւ երբ յետ–գործողութիւն շրջանի մը մէջ էր, քանի կիրակի օր արդէն գոր – ծողութեան ենթարկուած էր։

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԵԱՆ յեղափոխութեան տա – րեդարձին առթիւ, Փարիզի խորհրդային դեսպանատան հիւրասիրութեան ներկայ եղան ժաք Շիրաք եւ կառավարութեան այլ անդամներ։

ՍԱՀԱՐԱՑի Մարոք – Սպանիա սահմա – նին վրայ դէմ առ դէմ իրարու ասպարէզ կը կարդան Մարոքցիները եւ Սպանացիք, որոնք կը չանան ալ ծայրայեղութեան չդիմել։ Ժիսքար եւ Պուրկիպա դիր մը ղրկած են Հասան Բ·ի ուր իրենց մտա – հոդութիւնը կը յայտնեն։

ԼԻԲԱՆԱՆի համար Ֆրանսական նախա – ձեռնութիւնը տարբեր ձեւով դիմաւոր – ուած է կուսակցութեանց կողմէ։ Մինչ հրաժարարը կ'ամրապնդուի, միւս կողմէ սակայն՝ քաղաքական տագնապը կը կար – ծրանայ։ Քրիստոնեաները կը յուսան որ Ֆրանսացի բանագնացը պիտի կարենայ համոզել մահմետականներն ու յառաջդի – մականները, որ երկհամայնական Լիբա – նան մը, բայց քրիստոնեայ նախագահ – ութեամբ իրենց չահուն կը համապա – տասխանէ (Արաբներուն եւ Պաղեստին – ցիներուն մանաւանդ)։ Ուրեմն մահմե – տականները պէտք է ընդունին բարեփո – խումներ, որոնք սակայն չդպին երկրին ներկայ կառոյցին։ Մահմետականներն ալ կը յուսան որ Ֆրանսացին պէտք է հա – մոզէ քրիստոնեաները որ Լիբանանի տէ – ֆաքտօ բաժանում մը, կամ նոյնիսկ «պզտիկ քրիստոնեայ Լիբանան» մը Ֆը – րանսայի եւ Եւրոպայի դործին չի դար։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 6)

«ԱՐԱՐԱՏ»–ՈՒԵՍԹ ՀԵՄ» ՄՐՑՈՒՄԸ (*)

Նոյեմբեր 5ին Լոնտոնի մէջ «Արարատ» 1–3 կէտով պարտուեցաւ «Ուեսթ Հէմ» խումբին։

Մրցումը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղ – ծած էր մարզասէրներու չրջանակին մէջ։ «Իփրըն Փարք» մարզադաշտը լեփ–լեցուն էր մարզասէրներով, որոնք զօրավիգ կե – ցան «Ուեսթ Հէմ»ի խաղացողներուն։

Արարատցիները առաջին կիսախաղին բաւական կաշկանդուած էին եւ դաշտի տէրերը յաջողեցան 16 եւ 28րդ վայր – կեաններուն երկու կոլեր նչանակել։ Ա – նոնք նչանակուեցան Փաթընի եւ Ռոպ – սընի կողմէ։ Երբ երկու խումբերը դա – դարէն ետք վերատին դաշտ իջան, երե – ւանցիները անցան ուժեղ յարձակումի եւ 47րդ վայրկեանին Նազար Պետրոսեան արագ թափով մը գնդակը մրցակցին բերդը ուղարկեց։

Երեւանցիները դաշտին կողքերէն ան – ընդհատ կը յարձակէին եւ Անգլիացինե – րու բերդին առջեւ կը յայտնուէին։ Չէ՞ որ նոր կոլը կրնար յաղթանակը ապահո – վել իրենց։ Բայց 9րդ վայրկեանին Ալըն Թէյլոր կոլ մը նչանակեց, որմէ ետք Ե – րեւանցիները հոգեբանական ճնշումի տակ չյաջողեցան դիմադիծը փոխել։

«Ուեսթ Հեմ»ի մարզիչը՝ Ճոն Լայոլա յատկապէս գովեց Աբրահամեանն ու Ան – դրէասեանը։ «Արարատ»ը, ըսաւ ան, բաւական զօրաւոր մրցակից էր։ Խումբը յարձակողական ոճով խաղացող եւրոպա – կան լաւագոյն ակումբներէն է»։

(*) Նոյեմբեր 7ի մեր թիւով տուած էինք այս մրցումին արդիւնքը կարգ մը մանրամասնութիւններով։ Այժմ կը ներ – կայացնենք Արմէնփրէսի հաղորդածը։

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵՆԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՌՉՈՒՆՆԵՐ

ԱՆԻ – 1975

փնտռիր fո անցեալը
եւ fո դէմքը ներկայ
մեռած խաղաթի աւերակներուն,
ուր մրջիւնները ուսերին կրում են
աւերակների աղբերգութիւնը,
եւ մի հարբեցող
փլատակին անած ծաղիկը խաղում է՝
մեռած իր սիրածին տանելու համար։
Թիավարիր դանդաղ fո անցեալի միջով
դէպի սկիզբը յայտնութեան,
դէպի խաղաթը մեռած,
որովհետեւ ահա
երեւում է մի ձեռ անիրական,
որ բարձրացնում է ծովը փլատակների,
և օրօրում է մրջիւնի կրած
աղբերգութիւնը
եւ ծաղիկները օրօրում է՝
երազներիդ հեռու հորիզոնում։
Փնտռիր fո անցեալը
եւ fո դէմքը ներկայ
աղբերգութեան եւ ծաղկի,
ծաղկի և աղբերգութեան սահմանագծում,
որտեղ ճախրում են ճերմակ աղաւնիներ
եւ նրանց թեւերի տակ արտացոլուել է
մեռած խաղաթի պատկերը նախկին։
Գնա, ուրեմն, դէպի fո անցեալը՝
մեռած խաղաթի աւերակներով,
եւ կը գտնես կանգուն զանգակատունը,
զանգակատունը,
ուր բնակւում են աղաւնիները։
Բաց թող աղաւնիները fո ձեռքերով
եւ հնչեցրու ղօղանջը զանգակատան
որպէս մօտեցումը fո անցեալին,
որից կառուցում ես fո դէմքը ներկայ
մեռած խաղաթի նախկին պատկերով,
որ թեւերի տակ պահել են ճերմակ
աղաւնիները։

ԱՐՄԷՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ԱՐեւԵԼԵԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐՈՒՒ ՎԻՃԱԿԸ

Փիկարօ Ուրբաթ օրուան (Նոյ· 7) թիւին մէջ «Արեւելեան Թուրքիոյ զժուարին կացութիւնը» խորագրին տակ կ'անդրա – դառնայ Անատոլուի քրիստոնեաներու վի – ճակին, չեշտելով սակայն թէ դժուարու – թիւններ կան բայց ոչ հալածանք։ Այս առթիւ կրկին կ'անդրադառնայ 1915ի ջարդերուն։ Կը հաստատէ թէ նոր եկե – ղեցի կարելի չէ կառուցել Պոլիս թէ Ան – գարա բայց կ'աւելցնէ թէ պէտք ալ չկայ որովհետեւ քրիստոնեաները միայն մէկ առ հարիւրը կը ներկայացնեն բնակչու – թեան եւ կը չարունակեն արտագաղթել ու Մարտինի չորս եկեղեցիներէն երկուքը աւելորդ է, հաւատացեալներու չգոյու – թեան պատճառով։ Պուրտարիաս կ'ըսէ նաեւ թէ Թուրքերը կը խուսափին հալածանքներէ, քանի Հայերու եւ Ցոյ – ներու հետ բախտակիցներու յիշատակը չատ կենդանի է դեռ եւ նման բան մը պիտի վնասէր Թուրքերու վարկին։

Կը Թուի թէ իր ամբողջութեան մէջ, Պուրտարիաս իր այս նոր յօդուածով կ'ուզէ, մասամբ գոնէ, հերքել այն լու – րերը զոր հրատարակած էր հինուելով Հայր Սամուէլ Խոշտմիրի տուած տեղե – կութեանց վրայ (արձագանգ եղած ենք առեներն թէ՛ իր եւ թէ պելժիական թեր – թին մէջ Ան–Մարի Մուրատեանի յօդ – ուածին)։ Կ'ըսէ նաեւ թէ նման լուրեր կրնան աւելի զրգռել եւ ծանր միջադէ – պերու ծնունդ տալ անոնց համար որ հոն են, մինչ Հայր Խոշտմիր ապահով է արտասահմանի մէջ։

ՀԱՅԿ ԴԱՒԹԵԱՆ

«ՅՈՒՍԱՍ»Ի ԱՍՏՂԱԳՐԱՏՈՒ ՎԱՃԱՌԱՑ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

Ձարմանալի ատեն չուտը Թաքց Նրատա-
րակչութիւն Հայ, Ճաշտաճրիկ Եղուարդ Եղ-
պո Թեոտիկեան, Հրատարակեց իր ճեպագիր
Թեոտիկեան ու Ամերիկա Հայ Ժողովուրդին
Ե ու Իրենց ազդեցութիւն: Ընդարձակ չեմ
կրնար ըլլալ ատոր մասին, որ պիտի ուզէի
կարդալ Հայ Ժողովուրդին ամբողջ ուշադրու-
թեամբ, որովհետեւ ներկայ ժամանակներուն
մէջ Հայ Ժողովուրդին ամենէն մեծ պէտքը
Հայ Ժողովուրդին ամենէն մեծ պէտքը
Հայ Ժողովուրդին ամենէն մեծ պէտքը

ԱՄԵՆԱՓԱՌԱՏ ՈՐ ՉՈՒՆԻ ԿՈՂՄՆԱԿԱՆ ՂՆԴԿԱՐԱՆ
ԿՈՂՄԻ Բ. ՓՈՂՈՍՅԱՆԻ

ԿՈՂՄՆԱԿԱՆ ՓՈՂՈՑ

ԲՈԼՈՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՆՐԱՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

Իրեն շատ հետաքրքիր ու ինքնատիպ է թվում Ռուսաստանի «պատմական» ճակատագրի մասին Ռուսաստանի ժողովրդական ներկայացուցիչների տեսակետը։ Ռուսաստանի ժողովրդական ներկայացուցիչները, որոնք ներկայացնում են ռուսական ամենաառաջադեմ ուժերը, ամենաառաջադեմ տարրերը, ամենաառաջադեմ մտածողությունը, ամենաառաջադեմ ձգտումները, ամենաառաջադեմ ապագան, ամենաառաջադեմ հեռանկարները, ամենաառաջադեմ հավատամքը, ամենաառաջադեմ ամեն ինչը, ամենաառաջադեմ ամեն ինչ, որ կա Ռուսաստանում

Իր զաւակները՝
Տիկիններ Էրնա, Արաքսի եւ Պ.Ամիկ Ջամալեան
Իր թոռները՝
Սեդա եւ Էվլիթա
Իր ծոռները՝
Թալի, Տիգրան, Սեարիկ
խոր ցաւով կը ծանուցանեն
ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՋԱՄԱԼԵԱՆԻ
մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 6ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի Նոյ. 10, ժամը 9ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՍ

ԻՋՄԻՐԻ ԵՂԵՌՆԻՆ 53ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Նոյեմբեր 16, կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։

Կէսօրէ հաք ժամը 13·30ին Հոգեհանգիստ Հ. Բ. Ը. Միութեան «Ալեք Մանուկեան» մշակութային կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Métro Courcelles

Ծախքերու մասնակցութիւն 30 Ֆր.։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Ս. Դավուդեան 100 Ֆր. կը նուիրէ «Ծառաջ»ին Տիկին Նազենիկ Զարիկեանի մահուան առթիւ։

LES AMIS
DE LA FONDATION MARIE-NUBAR

Organisent deux journées d'amitié les 15 et 16 Novembre de 14 h. à 22 heures au profit des étudiants boursiers de la Cité Universitaire Paul Guth, Kiraz, Jean-Marie Carzou dédicaceront leurs ouvrages Dimanche 16 de 16 à 20 heures.

Buffet, spécialités arméniennes
57, Bd. Jourdan,

Métro Porte d'Orléans

ԱՐԱՐԱՑԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՑ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՑ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Միասնաբար կ'ոգեկոչեն Արարայի ճակատամարտին 57րդ տարեդարձը
Կիրակի, Նոյեմբեր 16ին

Առաւօտուն՝ Հոգեհանգստեան հանդէս – սուրբ պատարագ՝ Արարայի զոհերուն յիշատակին, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Ճեմ պատարագի՝ ոգեկոչում եւ յարգանք յուշաքարին առջեւ եւ դիւնեաօն՝ եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Cours d'Arménien

LES COURS D'ARMENIEN
A L'UNIVERSITE LYON III

s'adressent :

1 — Aux lycéens qui désirent subir le baccalauréat avec option *arménien*.
2 — Aux étudiants de DEUG qui choisissent l'arménien comme unité de valeur.
3 — Aux personnes qui passent l'examen spécial d'entrée à l'Université avec option *langue arménienne*.
4 — A toutes les personnes qui souhaitent apparendre l'arménien ou qui désirent parfaire leur connaissance en cette langue.

CES COURS ONT LIEU :
Niveau I, Lundi 18 h. 30 à 20 h.
Salle Allix
Niveau II, Mardi 18 h. 30 à 20 h.
Salle Allix
Bâtiment A, escalier de droite, 1er étage
(demander à l'appariteur)
74, rue Pasteur — 69007 Lyon

INSCRIPTIONS : Secrétariat de la Faculté des Lettres et Civilisations
BTC — 74, rue Pasteur — Lyon
Tél. : 69-24-93, paste 716-717

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տիկին Ամպինէ Կարապետեան (Փավիյոն սու Պուա) կը նուիրէ 50 Ֆր. Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանին ննջարաններըը արդիականացնելու նպատակին, իր սիրեցեալ ամուսնոյն յիշատակին։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑ ՄԵԾԱԿՈՑՔԻ ՏԱՆ

Պատուոյ անդամակցութիւն

Օր. Մանիկ Մեծատուրեան	100 Ֆր.
Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան	100 Ֆր.
Պր. Վազգէն Սէրէնկիւլեան	100 Ֆր.
Պր. Կարպիս Ճակոբեան	100 Ֆր.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է իր դպրոցին համար, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Յովսէփեանէ 100 Ֆր., իրենց եղբօր կարապետ Կուլուքեանի եւ Զուարթ Յովսէփեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ։

Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Վարուժան Եսայեանէ 50 Ֆր. իրենց երկրորդ զաւկին Վահէի ծննդեան ուրախ առթիւ։

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆԻ

Գրական – կրթական յիսնամեայ գործունէութեան
Կիրակի Նոյեմբեր 16, ժամը 15·30ին
9րդ թաղամասի քաղաքապետարանի ՐՈՍՍԻՆԻ սրահին մէջ, Մեթրօ Ռիշըլիէօ Տրուօ
6, rue Drouot
Նախագահութեամբ
ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ
(HENRI VERNEUIL)
խօսք կ'առնեն
Հ. Ռ. ՎՐԴ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, Հ. Յ. ՎՐԴ.ՊԶՏԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. ՈՒԻԼԵՄ ՍԱՐՈՑԵԱՆ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տ. ՊԱԼԵԱՆ
Դեղարուեստական յայտագրին կը մասնակցին
Ա. Պետրոսեան, Ս. Պապիկեան, Այտա Մուրատեան (դաշնակ), Սիփան–Կամիտաս
երգախումբ, ղեկավարութեամբ Կ. Ափրիկեանի
Սիրով կը հրաւիրուի գրասէր եւ կրթասէր հասարակութիւնը։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

L'ARCHE DE NOE
42, RUE DESCARTES, 75005 PARIS - Tél 326 31 37

Venez Déjeuner
Venez Diner
OU MIEUX
Après le théâtre
Venez Souper
et goûter sa fameuse soupe aux tripes (*Khache*)
DES SPECIALITES ARMENIENNES
UN AIR DE FLAMENCO
×
Vous trouverez tous les produits orientaux à des prix imbattables chez
CHIRAG
Entièrement rénové
26 Rue de Trévise — 75009 Paris — Téléphone 770-38-63
Livraison à domicile à partir de 150 Fe

AVEC LE CONCOURS DE
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
JACQUES CHELELEKIAN vous propose ses
VOYAGES EN ARMENIE
Spécial Jour de l'An et Noël en Arménie
Départ 26 Décembre — Retour 8 Janvier 1976
Prix par personne au départ de MARSEILLE
F 2500
Ces prix comprennent :
— Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille
— Transferts aéroport — Hôtel et V. V.
— Logement en chambre double Hôtel 1ère classe
— Pension complète
— Visite Erévan — Etchmiadzin
— Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan
IMPORTANT : Inscriptions; minimum un mois avant la date de départ
Renseignements et résérvations :
toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

le voyage en grèce
Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours
Paris - Athènes - Paris
A partir de
850 Fr.
YASSOU A NOS PRIX GRECE
Week-End et séjours de moins d'un mois
INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUTRES CHARTERS
ՀԵՐ ԱՄԱՓՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ
LE VOYAGE EN GRECE
Ամէն օր ժամը 9է 19

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
11
MARDI
11 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ԼՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·437

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.437

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

85 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Ս. ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆ ԱՐՇԱԻԱՆՔԸ

— o —

Գ.

Բանտարկեալները կաղզուանէն կը փոխադրուին կարս, ուր չղթայակապ կը հասնին Հոկտ· 24ին, ժողովուրդի «կեցցէ՛ք» բացագանչութիւններու մէջ եւ կը տարուին բերդի բանտը: Այդ օրը Կարսի Հայերը կը փակեն իրենց խանութները՝ ի նշան սուգի: Ամբողջ Կովկասի Հայերը խորապէս կը ցնցուին ռուս կառավարութեան թշնամական, տմարդի վերաբերումէն:

Կուկունեան եւ ընկերները Կարսի բանտը մնացին մինչեւ 1893: Երեւանի Նահանգային Դատական Առեանը իր ամբողջ կազմով կ'երթայ Կարս, ուր 1893 Ապրիլ 7ին կը սկսի դատավարութիւնը, որ կը տեւէ մէկ ամիս: Կը լսուին 350 վկաներ, մեծ մասամբ Քիւրտեր եւ Թուրքեր, որոնք սուտ վկայութիւններ կուտան: Դատախազը քրէական հանդամանք կուտայ գործին: Ամբաստանեալներու եւ պաշտպան փաստաբանի փաստերը չեն լսուիր:

Դատավճիռը կը տրուի Մայիս 7ին: Կուկունեան կը դատապարտուի 20 տարի տաժանակիր աշխատանքի: 19 հոգի, որոնց չարքին Ստեփան Ճարուխեանեան (Խալջան) Երեւանցի եւ Կոստ· Լիսինեան, 15 տարուան: Վեց հոգի, չորսը անչափահաս, 8ական տարի տաժանակիր աշխատանքի: Ասոնց մէջ էր ապագայ Եփրեմ Խանը (Դաւթեան): Մէկ հոգի՝ երեք տարի բանտարկութեան: Բանտին մէջ մեռած էին երկու հոգի: Միւսները ազատ կ'արձակուին:

Դատապարտեալները Սեպտ· 30ին չղթայակապ ճամբայ կը հանուին Կարսէն դէպի Թիֆլիզ, ուր դատաստանական պալատը 1894 Յունուարին պիտի մերժէր վերաքննել գործը, որով ի զօրու կը մնայ Երեւանի նահանգային դատարանի վճիռը: Բանտարկեալներէն մաս մը Սիպէրիա, ուրիշներ Սախալին կղզին աքսորուեցան: Ճաշոզեան փախչիլ եփրեմ, Խալջան, Ռուբէն Դերճակեան (Փայլակ) եւ ուրիշներ, որոնք եռքէն կարեւոր դեր պիտի կատարէին Հ· Յ· Դաշնակցութեան չարքերուն մէջ:

1905ի ռուսական յեղափոխութենէն եաք ազատ արձակուեցան բոլորը, մէկն ըլլալով Ս· Կուկունեանը, որ ամուսնացած էր աքսորական կնոջ մը հետ եւ պատկներ ունէր: Վերադարձաւ Բագու: Սակայն Դաշնակցութեան դէմ յարուցած հալածանքներու ատեն կրկին ձերբակալուեցաւ իբրեւ դաշնակցական եւ 1913 Նոյեմբերին մեռաւ Օրէովի բանտին մէջ:

Կուկունեան արշաւանքը պերճախօս փաստ մըն է, դիմակազերծ ընելու համար Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը Հայերու հանդէպ՝ 85 տարի առաջ: Այդ փաստը սակայն դաս չեղաւ զժբախտաբար մեզի համար եւ ազգովին մեր յոյսը դրինք հիւսիսի «խաչապաշտ քեռի»ին վրայ: Իսկ ցեղասպանը ինքնարդարացման համար ցարդ իբրեւ փաստ առաջ կը ջչէ Հայերու յամառ ռուսասիրութիւնը...

Աւելցնենք, որ Կուկունեան արշաւանքի համբաւը չուտով տարածուած էր Թուրքիոյ մէջ, մինչեւ Կիլիկիա: 1895էն առաջ մեր տան մէջ ունէինք պատկերները Կարսի դատարանին կողմէ դատապարտուած եւ Սիպերիա աքսորուած 23 կամաւորներու, դանկին կէս (աջ) մասը ածիլուած ձեւով: Այս պատկերները հրատարակուած են 1894ին, Հ· Յ· Դաշնակցութեան Ազատ տպարանին կողմէ՝ Վիէննա (իրականին մէջ Թրնեւ): Ներկայիս անգտանելի:

Հակառակ իր բացասական արդիւնքին, Կուկունեան արշաւանքը կը կազմէ հայ ազատագրական շարժման եւ յեղափոխական ոգիի առաջին զանգուածային արտայայտութիւնը, որ պիտի յեղաշրջէր մըտքերը, ապագայի փայլուն հեռանկարներով:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

— o —

Կառավարութեան ի նպաստ կարեւոր ցոյց մը տեղի ունեցած է Լիզպոնի մէջ, աւելի քան 30 հազար համակիրներու մասնակցութեամբ: Մովակալ Փինհէյրօ տէ Ասեվեսօ յայտարարած է այս առթիւ թէ կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ դէմ դնելու համար քաղաքական բռնութեան որ երկրին կը սպառնայ: Վարչապետը դատապարտած է աշխատավարձերու պահանջները զորս անկարելի է դոհացնել, «վայրի» գործադուլները, հողերու զրաւումը ու նաեւ կարգապահութեան պակասը զինուորականներու մէջ, ձախ տիրապետութեան տակ: Առաջին անգամն է որ փորթուկալի վարչապետը բացէ ի բաց կը քննադատէ ծայրայեղ-ձախը: Ժողովուրդն ալ նշանաբան ընտրած էր՝ «Ընկերվարութիւն՝ այո՛, մենատիրութիւն՝ ո՛չ»:

Ցոյցի ընթացքին փոքր բախումներ պատահած են ձախակողմեան խմբակներու եւ զինուորական ոստիկանութեան մի քանի: Ոստիկանները օդին մէջ կրակած են եւ արտասուաբեր ռումբեր նետած:

Նոյն ատեն Համայնավար կուսակցութիւնը իր շարքերը հրաւիրած էր մայրաքաղաքին մէկ ուրիշ հրապարակը, թէժ ափին եւ կը դատապարտէր կառավարանպաստ հանրաժողովը իբրեւ հաւաքոյթը «յետադիմականներու եւ ֆաշիստներու, պատրաստ պետական հարուած մը ընելու»:

Քանի մը տողով

ՀԱՍԱՆ Բ· հրահանգեց 300 հազար Մարոքցիներուն որոնք Սահարայի սպանիական սահմանը գացած նստած էին, որ ետ գան: Այսպէս կը սկսէր Մարոքի նահանջը առանց երգի եւ Խուան Կարլոսի «յաղթանակը»: Արդարեւ ինչ որ անխուսափելի բախումի մը սպառնալիքը կը կարծուէր, հաչտարար ձեւով վերջացաւ եւ անցեալ շաբթուան թշնամիները, Սպանիա եւ Մարոք, որ հողային հարց ունէին, ամէնէն լաւ բարեկամները դարձան յանկարծ:

ՏԸ ԿՕԼԻ մահուան հնգամեակը ոգեկոչուեցաւ Քոլոմպէ, Կիրակի օր, ուր հազարաւոր ուխտաւորներ եկած են ամէն կողմէ :200 հաւատաւորներ ոտքով գացած

ՎԱՃՕՒՆԱՄԵԱԿԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Թէեւ ամիսներու յապաղումով, բայց բծախնդիր պատրաստութեամբ (գլխա – ւորաբար առաւօտեան պատարագին համար) Պրիւսէլի հայ գաղութը, Կիրակի օր Նոյ· 9ին, ոգեկոչեց Ապրիլեան վաթ – սունամեակը:

Առաւօտեան ժամը 10ին Կաթող· Պատուիրակ Սերովբէ Արք· Մանուկեան պատարագեց քաղաքին մայր տաճարին՝ Սէն–Միշէլի (Նախապէս Սէնթ–Կիւտիւլ) մէջ եւ պատարագը ուղղակի հեռատեսիլով տրուեցաւ Ֆլամանտ կայանէն, ամբողջութեամբ: Եկեղեցին որ չուրջ 3000 հոգի կ'առնէ, գրեթէ լեցուն էր օտար անձնաւորութիւններով, պելժիացի բազմութեամբ եւ Հայերով, եկած ոչ միայն Պրիւսէլէն այլեւ մանաւանդ՝ Ֆրանսայէն: Պատարագին անհրաժեշտ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 6)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ՊԱՆԻՐՆԵՐԸ

Երեւանի մէջ վերջ գտաւ հայկական պանիրները համտեսելու մրցումը: Լաւագոյն գնահատականին արժանացաւ Կալինինօ գործատան արտադրած «Զուիցերական» պանիրը:

Առաջին կարգի վկայականներ ստացան «Լոռի», «Զանախ», «Բրինզա», ինչպէս նաեւ հալած պանիրները:

Այս ձեւի մրցումները տեղի կ'ունենան երկու տարին անգամ մը:

Հայաստանի մէջ քանի մը գործատուներ մասնագիտացած են յատկապէս մեծ տարողութեամբ պանիրներ արտադրելու մէջ: Նման պանիրներու աւելի քան 60 տոկոսը Հայաստան կ'արտադրէ Խորհ· Միութեան մէջ:

Ներկայիս տարեկան 1400 թոն այդպիսի պանիր կ'արտադրուի, իսկ յառաջիկայ հինգ տարիներուն արտադրութեան տարողութիւնը կը հասնի 2500 թոնի:

×

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ «ԱՒ· ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ» ՓՈՂՈՑԸ

Հոկտեմբեր 30ին ժողովրդական տօնախմբութիւն մը տեղի ունեցաւ Երեւանի «Աւ· Իսահակեան» փողոցին մէջ: Կէսօրէն «Աբովեան» եւ «Տէրեան» փողոցներէն դէպի բանաստեղծին յուշարձանը սկսան երթալ Երեւանցիներու անվերջանալի խումբերը, իրենց հետ բերելով աշնանային ծաղիկներ: Ապա երգ ու պարով, դհոլ – զուռնայի հնչիւններով հոն ժամանեցին գեղարուեստական տասնեակ մը խումբեր:

Ժողովրդական բառ ու բանի սիրահար էր Իսահակեան եւ ահա այդ օր անոր խօսքին եւ երգին երկրպագու ժողովուրդն է, որ արժանին կը հատուցանէ իր զաւկին յիշատակին: Այս առթիւ եղան երգեր, պարեր եւ արտասանութիւններ:

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՀԻՒՐԵՐԸ

Երեք օրով Հայաստանի հիւրերը եղան Պերլինի մէջ գումարուած կիներու համաշխարհային խորհրդաժողովի պատգամաւորները:

Կանայք, Փիլիպպեան կղզիներու, Սիեռա–Լէոնէի, Մաւրիկիոս կղզիի պատուիրակները տեսակցութիւններ ունեցան եւ այցելութիւններ կատարեցին, ծանօթացան Երեւանի թանգարաններուն, ցուցահանդէսներուն եւ տեսարժան վայրերուն:

ՁԻՆԱԴԱԴԱՐԻ տօնին առթիւ, «Ցարաջ» վաղը լոյս չիտեսներ, Երեքշաբթի (Զորեքշաբթի Նոյ· 12ի թիւ): Մեր յաջորդ թիւը՝ Հինգշաբթի Նոյ· 13:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐԻՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵՏՐՈՆՆԵՐ)

ՀԵՐՄՈՆԻ ԵՒ ՔՌՆԱՅԻ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Սիմեսաց Նահանգի պատմիչը՝ Ստեփանոս Օրպելեան, իր «Պատմութիւն Նահանգին Սիսական» անուն գործին մէջ (էջ 340), կարդ մը այլ ղպրոցներու յիշատակութեան կարգին կ՚ուսյ նաեւ Հերմոնի ուսումնական ամրոցին անունը. «ուսումնատեղիէ՝ Խոտակերաց, Հերմոնի, Նորավանիէ, Աբիստեսի, Գնդեվանիէ, Ցախաբար»...

Մինչնադարեան կրթական օջախներու համապրական մէկ քարտէզին մէջ (զոր հրատարակած ենք նաեւ, ներկայ աշխատասիրութեան սկզբնական մասերուն հետ) կը փորձենք գտնել լուսյ այս կեդրոններուն աշխարհագրական դիրքը:

— «Ուսուակերաց» անունով յիշատակուղ ուսումնարանը կը գտնուի Վայոց Ձորի չրջանին մէջ, Գլաձորի եւ Թանահատի կուշտին, չատ մօտիկ, դէպի արեւելք: «Հերմոն»ը եւս անոնց կողքին է, քիչ մը աւելի հարաւ: «Նորավանք»ը՝ Թանահատէն դէպի հարաւ – արեւմուտք, Արփա գետի անմիջական մերձաւորութեան մէջ: «Արիստես»ը և «Գնդեվանք»ը չգտանք՝ տակաւին կ՚ենթադրենք որ իր լուսեղբայրներէն չատ հեռու պէտք չէ ըլլայ. իսկ «Ցախաքար»ը հո՛ն է, Գլաձորի հիւսիս – արեւմտակողմը...

Ի՞նչ հաճելի զլխապտոյտ է հակիլ հինաւուրց հայրենական օրրաններու վրայ եւ առաղերո՛ւ չափ առատասփիւռ վեհ թակներուն մէջ փնտռել, գտնե՛լ կամ չգտնե՛լ դարաւոր օջախները մեր մտքի եւ հոգիի երկունքին...

Հերմոնի ղպրոցին համբաւը կ՚ամրանայ մանաւորաբար 14րդ դարուն, երբ ուսումնական տեսչութեան կը կոչուի Գլաձորի կարկառուն ուսուցիչներէն Տիրատուր:

Իր «Ստորագրութիւն հին Հայաստանեայց» անուն աշխատասիրութեան մէջ՝ Հ. Ղուկաս Ինճիճեան կը գրէ թէ Տաթեւի մէջ ուսանողներէ ոմանք նախապէս Հերմոնի ղպրոցի աշակերտներէն են եղած. իսկ Հ. Ղեւոնդ Ալիշան իր «Սիսական»ին մէջ կուսյ Հերմոնի ուսումնարանին աշակերտող պատկառելի մը հետեւեալ վկայութիւնը Տիրատուրի մասին.

— « Երանելի հռետորի Տիրատուր աւանդեալոյ, առ որ կամք դեգերեալ ի վարժ կրթութեան»...:

Տիրատուրի կողքին կը յիշատակուի անունը Յովհաննէս Կոլոտիկ անուն ուսուցչին՝ որուն համար Սարգիս Զրիմեցի ակնյայտնի յուզումով կը խօսի, 1410 – ական տարիներու Հերմոնի ղպրոցը անուանելով «աթոռ վարժապետական» եւ իր ընդօրինակած մէկ յիշատակարանին մէջ արձանագրելով որ իր այդ դիրքը գրի առած է «առ ոտս մեծ վարժապետին Յովհաննիսի՝ աշակերտին Գրիգորի Հայոց փիլիսոփայի, որ եւ կրկին ընթերցմամբ լուսաւորեալ առաջնորդեցայ ի նմանէ»: (Հասկնալի է անշուշտ, որ այստեղ յիշատակուած «Հայոց փիլիսոփայ Գրիգորը»՝ Տաթեւացին է, Մ.):

Ինչպէս գլխաւոր բոլոր օջախները՝ Հերմոնի ղպրոցը եւս չիջած է 1450ական տարիներուն, բարբարոսական արշաւանքներու հետեւանքով:

Քռնայի ղպրոցը, Սիսնեայ Նահանգի երնջակ անուն գաւառին մէջ, համանուն վանքին կից, իր անունին կը կապէ մեծ յիշատակը Ունիթոռական չարժման՝ որ — ինչպէս պարզած ենք այս աշխատասիրութեան սկզբնական բաժիններուն մէջ — Հռոմէադաւան ու լատին եկեղեցւոյ յառաջապահներուն եւ անոնց յարած հայ եկեղեցականներու կողմէ ուղղուած էր Հայ. Առաքելական եկեղեցիի դէմ:

Հայաստանի մէջ գործունէութեան լծուած Ունիթոռականներու կեդրոնն էր Քռնայի վանքը՝ որ կը ղեկավարուէր Աթոռատեղիի Մարաղա քաղաքին մէջ հաստատուած ունիթոռական պետերէ:

Եւ վանքին աշխարհագրական դիրքը եւ այնտեղ գործող ունիթոռական Քռնեցի եկեղեցականներու (Յովհաննէս եւ Յակոբ Քռնեցի վարդապետներ) ներկայութիւնը պատճառներ էին՝ որ յատկապէս Գլաձորի, Տաթեւի եւ Ապրակունեաց վարդապետարաններուն դէմ այս ղպրոցէն մղուէր «միաբարական» (ունիթոռական) մոլեռանդ պայքարը:

Հռոմի եւ կաթոլիկ եկեղեցիի դէմ վճռական «պատերազմ» յայտարարող հայ հոգեւորականութեան մէջ մատենագիրը – ներու կողմէ կը յիշատակուին մանաւանդ Եսայի Նչեցի, Յովհ. Որոտնեցի, Սարգիս Սորբեցի եւ Գրիգոր Տաթեւացի:

Հակառակ դաւանական զծով շրջայարձուած պայքարին, սակայն, Քռնեի ղպրոցը գիտական մարզի մէջ ու քարոզմանական ճամբով իրագործած իր վաստակով օգտակար եղած է շրջանի ուսումնական չարժումին, ինչպէս կը վկայեն Գլաձորի ու Տաթեւի ղպրոցին պատկառ – նող կարգ մը գրիչներ:

Մ. Թ.

ԵՐԿՈՒ ՓԱՍՏ Մ. ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ ՄԱՍԻՆ

— o —

(Բ. եւ վերջին մաս)

2.

1908 թ. «Արեւելեան Մամուլ» հանդէսի յաւելուածում (Ա. եռամսեայ) տպագրուեց Մեծարենցի «Անտիպ բանաստեղծ մը» յօդուածը, որ գրողի վերջին ելոյթներից է: Նախորդ տարիներին հրատարակած չափածոյ ու արձակ քերթուածները, յօդուածները եւ առաջին հերթին «Միաձան» ու «Նոր տաղեր» ժողովածուները (1907) լայն ճանաչում էին բերել նրան, հանդամանք, որ խոստովանում էին շատ գրախօսներ: Բայց միեւժամանակ հէնց այդ ժողովածուների, ինչպէս եւ գրանցից յետոյ մամուլում լոյս տեսած մի քանի տաղերի դէմ էր, որ Մեծարենցի գրական հակառակորդները կազմակերպեցին իսկական խաչակրաց արշաւանք:

Տակաւին չէին լռել Մեծարենցի բանաստեղծութիւնների դէմ բորբոքուած վէճերը, երբ նրա յիշեալ յօդուածի դէմ հանդէս եկաւ Մ.Իսրան Ուղուրլեանը: «Անտիպ բանաստեղծ մը» յօդուածը նուիրուած էր Մեծարենցի մտերիմներից մէկին՝ Վահրամ Թաթուլին, որ թէեւ գրքի հեղինակ չէր (այս իմաստով էլ «անտիպ»), բայց մամուլում երբեմն – երբեմն հրապարակւում էին նրա չափածոյ գրական փորձերն ու քննադատական յօդուածները: Մասնաւորապէս 1908 թ. Փետրուար – Մարտ ամիսներին «Բանաստեղծ մը եւ բանաստեղծութիւն» խորագրով ծաւալուն գրախօսականում Վ. Թաթուլը ոչ միայն ժխտում էր Մեծարենցի Պարսամեանի «Պատրանքի ծաղիկներ» ժողովածուի գրական արժէքը՝ հեղինակին համարելով «հասարակ ու հետեւակ բանաստեղծ», «ոտանաւորի անմրցելի մեքենայ», այլեւ պաշտպանում էր Մեծարենցին ենթվք Ամէնի յարձակում – ներից (1):

Հարկաւ, Վ. Թաթուլի հետ ունեցած անձնական ու գրական մտերմութիւնը իր կնիքն է դրել Մեծարենցի յօդուածի վերայ: Դրանով պէտք է բացատրել նրա ակնհերեւօրէն չափազանցուած գովասանքները («Նորանշան բանաստեղծ մը», «Լուսին բանաստեղծ» եւայլն): Դրա հետ մէկտեղ չի կարելի չնկատել, որ Մեծարենցը անում է որոշ դիտողութիւններ՝ յոյս յայտնելով, թէ Վ. Թաթուլը «ճըշմարիտ աստիճանի վրայ պիտի գտնուի», պէտք է հասնի իր «գաղափարական – նին» (2): Աւելի գնահատելի է այն պարագան, որ թէեւ յօդուածը Վ. Թաթուլի մասին է, բայց այնտեղ առաջադրուած են խիստ հետաքրքիր կարծիքներ սիմվոլիզմի, ժողովրդայնութեան եւ գրական այլուսյլ խնդիրների չուրջը: Հասու չվինելով այդ ամէնին եւ ըստ էութեան ձայնակցելով աչառու քննադատներին, Մ. Ուղուրլեանը «Գրական ճոխ փունջի մը համդէպ («Արեւելեան Մամուլ»ի Ա. եռամսեայ տարեթուի») գրախօսականում Մեծարենցի յօդուածը որակում էր սոսկ որպէս «կանխահաս յոգնութիւն մը» եւ «ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն»: «Ինչ անհամբերութիւն, գրում է նա, մանաւանդ թէ ինչ աճապարանք է աս: Բոլոր այդ խանդաղատալից չարժուձեւերը, այդ ներողամիտ, վայրկեանիչ սիրաշահումները, այդ ընկերասիրական չափազանց սրտագեղ պոռթկումները եւ նրբահնչուն ներբողները ինչի՞ համար» (3):

Մեծարենցը չարձագանգեց այս քննադատութեանը. «Քննադատ մըն ալ» պատասխանով հանդէս եկաւ Վ. Թաթուլը (4): Նա փորձեց, պաշտպանել Մեծարենցի յօդուածից Մ. Ուղուրլեանի քաղած ու ծաղրած օրինակները եւ կամածի տակ առաւ գրախօսի գրական ունակութիւնները (վերջինս նոյնպէս պարբերականներում տպագրում էր չափածոյ ու արձակ մի քանի գործեր): Սրան հետեւեց Մ. Ուղուրլեանի «Կարճ պատասխան մը» ելոյթը, որտեղ Վ. Թաթուլին ուղղուած հետեւեալ խօսքերի մէջ առանց անունը տալու դարձեալ կշտամբում էր Մեծարենցը:

«Դուք կրնաք ուզածնուդ չափ ձեր ծանօթ յենարանին կռթնիլ ու սոնքալ: Ամէն պարագայի մէջ, իմ գրական համեստ անունս պէտք չունի ուրիշներու ջնջիծանօթացուելու: Մնաց որ իմ նկարագիրս ու դաւանանքս յայտնի են արդէն, ես անոնցմէ չեմ, որոնք իրենց գրիչը ստրկօրէն ի սպաս կը դնեն ենթադրական կամ վիճելի արժանիքներու պանծացումին: Չհասկնա՞ք Պարոն իմ յիշած հեղոսիս» (5):

Այս պատասխանը տպագրուեց Յունիս 10ին, իսկ 12 օր անց (հին տոմարով) «Հիւսուդ, հանճարեղ պատանին» արդէն կենդանի չէր:

Ա. ՇԱՐՈՒՐԵԱՆ

(1) «Բիւզանդիոն», կ. Պոլիս, 1908, թիւ 3464, 3470 եւ 3476:

(2) Մ. Մեծարենց, Երկերի ժողովածու, Երեւան, 1956:

(3) «Արեւելեան Մամուլ», իզմիր, 1908, թիւ 18:

(4) Նոյն տեղում, թիւ 22:

(5) Նոյն տեղում, թիւ 24:

«ԾԱՒԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎՀՊԸ

Երբ ուսուդ էֆէնտին այլեւս չկրցաւ պիմանալ, փիղիքական տկարութեան ծայրակէտին հասած էր, արեւքները կը դանդաչէին եւ անկարող էին վերցնելու իր հասարակաց մարմինը: Զարհուրելի ցաւ մը զգաց կուրծքին վրայ: Սրտանօթը խծկուած թանձրացած արիւնէն, կարծես ռումբի մը պէս պիտի պայթէր եւ օդը հանէր գինքը: Աղեկտուր ճիչ մը արձակելով, մէկէն տապալեցաւ քարափին վրայ, գետնախնձորի պարկի մը պէս:

— Պակաս ըլլան ասանկ աղջիկները, հռնդաց հատկտեալ եւ հեգնամղձուկ ձայնով մը: Ա՛խ, անոնք տունս քանդեցին, պատիւս մէկ փարայի ըրին: Պատի՛ւս, պատի՛ւս, պատի՛ւս...

Ոտերիանները հասած միջոցին, էֆէնտին յետին չունչը փչած էր արդէն ու իրենց կը մնար դիակը պատշարակով մը դիւղին եկեղեցին փոխադրել:

Տիկին Արտեմիս պաշտօն մը յանձնած էր ծերուկին, բայց ան այդ փափուկ առաքելութիւնը «փանֆլէյ»ի մը վերածած էր, էֆէնտիին երեան ի վար պոռալով անողոք ճշմարտութիւնը: Մեղքը կ՚ելյնար նախ Տիկինին ճիտը, չատ չտապած էր ծայրագոյն կացութենէ մը խուսափելու համար եւ աման կտրած իր փութաջանութեամբ:

Միհրան աղան չէր խորհած օգուտ քաղել իր կեանքի փորձառութենէն, համոզուն տարիքին մանկացած էր ու անխտրհեմաբար ինկած հարցաղրոյցի մը գործունեայ յորձանապտոյտի մէջ: Հիմա խիղճը կը տանջէր սաստիօրէն, կը խորհէր թէ լատագոյն բանը ըրած պիտի ըլլար ժամանակ մը էֆէնտիէն ծածկել իրողութիւնը ու մեղմօրէն մօտենալ հարցին լուծման: Վերջին հանդիպումը ճակատագրական եղած էր բարեկամին համար:

Երուանդ էֆէնտիի փառաշուք յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Գետը դիւղի եկեղեցին, 1922 Նոյեմբեր 25ին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Վազ – պէն բնաւ ոտք կոխած չէր մեծատունին ծովեզերեայ բնակարանը, չատոնց խըզուած էր անոր ընտանիքին հետ: Դեկտ. 2ին արդէն պիտի մեկնէր Յունաստան:

Յովհաննէս աղային կ՚ինար յարդել յիշատակը ողբացեալին, որուն հետ կապուած էր երկար տարիներէ ի վեր ու քիչ չատ բարիք տեսած իրմէ: Քաջարի հայրը յուզումով ունկնդրեց Գնել եպիսկոպոսի դամբանականը, որ կը փառաբանէր ուղղամիտ, պատուախնդիր եւ անձնուէր հանրային գործիչը: Գերեզմանատունէն ելքին՝ քիչ էր մնացեր փղձկէր վիշտէն, երբ Տիկին Արտեմիս աղջիկներուն թեւերուն մէջ լինկած, սրտաճմլիկ ձայնով մը կը մրմնջէր.

— Ա՛խ, Յովհաննէս աղբար, ո՞ւր կը թողուս էֆէնտիդ...

Նոր կեանք մը կը սկսէր վշտահար ընտանիքին համար, ծանր, թախծալից ու քաօսային: 1924ի աշունէն ի վեր Ցրանսա հաստատուած, Վապղէն տարուած էր լոյսի ոտանին տաժանքներէն, չատ սիրտ չունէր զբաղելու արտաքին աշխարհով: Պոլսէն ստացած լուրերը երբեք լաւատես չէին, Զարմինէն ու Հերմինէն մոլորած էին եւ հեռուհեռուէ մխրճած ճախճախուտին մէջ:

Տիկին Արտեմիս, որ ծանրաչուք տանտիկին մը եղած էր մինչեւ ամուսնին մահը, չատ քիչ կրցած էր զսպել գոյդ մը տատրակները: Ջերբաղատած դաժան հօր մը հակոդութենէն, անոնք զերին եղած էին իրենց բուռն խառնուածքին եւ արձակ – համարձակ ինկած ամենաղղի տարփածուներու զիրկը:

Հայահոծ դիւղի մը մէջ, ուր բարոյականը բարձրագոյն տեղը կը գրաւէ ա-ւանդաբար, դրացիները թեթիւ կը նայէին յիմար քոյրերուն, որոնք ամէն չափ ու սահման անցած էին: Անոնք կ՚այցելէին, կը հայհոյէին, կ՚անիծէին եւ նոյնիսկ յանդուգն ծրագիրներ կ՚որոճային, չարիքը արմատէն վերցնելու համար:

Դժբախտաբար այս յոռի զրոյցները կը հաստատուէին Նեչատերճեան ընտանիքի հարեւաններէն, ազգականներէն եւ վաղպէնի ծեղքէն, որոնք 15 օր հիւրընկալած էին երկու քոյրերը: Անոնք կը ճըլէին երեսնց չաւիղն հասցէն կորզել, բայց հայրը դժկամակած էր դոհացում տալ իրենց, խուսափելու համար մոլորեալ աղջիկներուն հետ սրտի կապ մը ստեղծելու անպատուութենէն: Նոր տրամուլորեալ անձի մը քայքայման վրայ, ճշմարիտ տառապանքի մը կրակներ ոստ մը, որ յետագային պիտի յանգէր ահաւոր ողբերգութեան:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(14 – Շար.)

ԿԱՐՄԻՐ ՕՏԱՐԸ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԳՐՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԿ ՂԱՐԻԲՋԱՆԵԱՆ

ՀՎԱՆՎԱՇՂՈՒՆՔ Բ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ

Ծաւիւառ, 10 Նոյեմբեր 1908

Թ.

Ընտանիքին մէջ ծիծաղելի կը տարուին մեր թուացեալ թերութիւնները, իսկ ուրիշներուն առջեւ ամէն ինչ կը ծածկենք, կը ջանանք մեր վատ կողմերը չերեւան։ Ընտանիքին մէջ ամէն ինչ կ՚ըսենք, ամէն ինչ կ՚ընենք, առանց մտածելու թէ ինչ կ՚ըսեն կամ կ՚ընեն ուրիշները։ Ինչպէս որ ընտանիքին մէջ ամէն ինչ կ՚ըսենք, ամէն ինչ կ՚ընենք, նոյնպէս ալ ամէն ինչ կը գրենք։ Ընտանիքին մէջ կը գրենք այն ինչ որ կ՚ըսենք, ինչ որ կ՚ըն

Պ. Վարդան Գրիգորեան, զաւակներն ու թոռները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ–մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ուրբաթ Նոյեմբեր 7ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Նոյ. 13, ժամը 15·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԻԶՄԻՐԻ ԵՂԵՌՆԻՆ 53ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Նոյեմբեր 16, կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Կէսօրէ հառ ժամը 13·30ին Հոգեճաշ Հ. Բ. Ը. Միութեան «Ալեք Մանուկեան» մշակութային կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Métro Courcelles

Մատքերու մատնակցութիւն 30 ֆր.:

ԱՐԱՐԱՑԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՑ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՌԱՋՄԻԿՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՑ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Միասնաբար կ'ոգեկոչեն Արարայի ճակատամարտին 57րդ տարեդարձը

Կիրակի, Նոյեմբեր 16ին

Առաւօտուն՝ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ՝ Արարայի զոհերուն յիշատակին, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Ճետ պատարագի՝ ոգեկոչում եւ յարգանք յուշաքարին առջեւ եւ գինեճաշ՝ եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը Ամենայն Սրբոց օրինի առթիւ չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գնել Կօչկարեանէ 50 ֆր. Կէօչկարեան, Հաճի–Պօղոսեան, Ղազարոսեան եւ Օհանեան ընտանիքներուն ննջեցեալ–ներու յիշատակին:

ՆՈՒԷՐ

Շաւարշ Հազարապետեան 50 ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման եւ 10–ական ֆր. Աղքատախնամին, կարմիր եւ կապոյտ Խաչերուն (ստանալ Ցառաջէն):

×

Իվէթ Ճանիկեանի եւ ժիրայր Շալճեանի նշանախօսութեան առթիւ (Մարսէյլ) Տիկին Աստղիկ Ճանիկեան 30 ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի:

LES AMIS
DE LA FONDATION MARIE-NUBAR

Organisent deux journées d'amitié les 15 et 16 Novembre de 14 h. à 22 heures au profit des étudiants boursiers de la Cité Universitaire Paul Guth, Kiraz, Jean-Marie Carzou dédicaceront leurs ouvrages Dimanche 16 de 16 à 20 heures.

Buffet, spécialités arméniennes
57, Bd. Jourdan,

Métro Porte d'Orléans

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՑԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մասիս Գուլումեան 200 Ֆրանք կը նուիրէ մաղթելով անկուն կամք չարունակելու համար մեծ «Շ»ի սկսած ազգանուէր եւ խոր հայրենասիրական գործը:

Հ. Ց. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն (Նոյ. 13) ժամը 20·30ին, Իսիի Մշակոյթի տունը:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Ս. Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Նոյ. 14ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, ժամը 9ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, Շաբաթ Նոյ. 15 ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. Մուրեան վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գնել Կօչկարեան 500 ֆր., Տիկին Շնորհիկ Օհաննէսեան արկածէ մը ազատելուն առթիւ 100 ֆր.: Յակոբ Գուլումճեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ Տիկին Թօփալեան 30 եւ Յովհ. Թօփալեանի յիշատակին 50: Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տեմոնեան, Թումմասեան եւ Վեհիսեան զերդաստաններու հոգեհանգստեան առթիւ 100: Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փափազեան, փոխան ծաղկեպսակի Մարգրիտ Կարմիրեանի մահուան առթիւ 30: Պր. Մարգարեան իր հօր Կոստան Մարգարեանի մահուան առթիւ 100: Տիկին Զապէլ Պօյաճեան 15: Տէր եւ Տիկին Արամ Թաթուլեան 20 տոլար:

Տէր եւ Տիկին Ա. Օպոզեան, փոխան ծաղկեպսակի Հռիփսիմէ Պատմաճեանի մահուան առթիւ զպրոցին 100: Վարդանոյշ Տօնապետեանի մահուան Ա. տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ Պր. Շահուրշ Խաչատուրեան զպրոցին 100: Պր. Աւետիս Տօնապետեան եկեղեցւոյ 200: Պ. Պ. Ցարութիւն եւ Առաքել Գալուստեան, Խաչիկ Գալուստեանի յիշատակին եկեղեցւոյ 100, զպրոցին 100: Վասիլ Խրիմեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի՝ այրի Տիկին Սառա Խրիմեան եւ զաւակները, Աբրահամ Խրիմեան ընտանիք, Պ.Պ. Ց. Գազոյեան, Կ. Կարապետեան, Գ. Ճէնտէրճեան, Ե.Նիկողոսեան, Ա. Մարտիրոսեան, Գ. Քէշիշեան, Ց. Սալլախեան, Պաշեան ընտանիք եկեղեցւոյ եւ զպրոցին 220:

Cours d'Arménien

LES COURS D'ARMENIEN
A L'UNIVERSITE LYON III

s'adressent :

1 — Aux lycéens qui désirent subir le baccalauréat avec option *arménien*.
2 — Aux étudiants de DEUG qui choisissent l'arménien comme unité de valeur.
3 — Aux personnes qui passent l'examen spécial d'entrée à l'Université avec option *langue arménienne*.
4 — A toutes les personnes qui souhaitent apparendre l'arménien ou qui désirent parfaire leur connaissance en cette langue.

CES COURS ONT LIEU :
Niveau I, Lundi 18 h. 30 à 20 h.
Salle Allix
Niveau II, Mardi 18 h. 30 à 20 h.
Salle Allix
Bâtiment A, escalier de droite, 1er étage
(demander à l'appariteur)
74, rue Pasteur — 69007 Lyon

INSCRIPTIONS : Secrétariat de la Faculté des Lettres et Civilisations
BTC — 74, rue Pasteur — Lyon
Tél. : 69-24-93, paste 716-717

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ
ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆԻ

Գրական – կրթական յիսնամեայ գործունէութեան
Կիրակի Նոյեմբեր 16, ժամը 15·30ին
9րդ թաղամասի քաղաքապետարանի ՐՈՍՄԻՆԻ սրահին մէջ, Մեթրօ Ռիշըլիէօ Տրուօ
6, rue Drouot
Նախագահութեամբ
ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ
(HENRI VERNEUIL)
Խօսք կ'առնեն
Հ. Ռ. ՎՐԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆ, Հ. Ց. ՎՐԴ.ՊԶՏԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. ՈՒԻԼԵԼՄ ՍԱՐՈՑԵԱՆ
Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տ. ՊԱԼԵԱՆ
Գեղարուեստական յայտագրին կը մասնակցին
Ա. Պետրոսեան, Ս. Պապիկեան, Այտա Մուրատեան (դաշնակ), Սիփան–Կոմիտաս երգախումբ, ղեկավարութեամբ Կ. Ափրիկեանի
Սիրով կը հրաւիրուի գրասէր եւ կրթասէր հասարակութիւնը:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին
Շաբաթ, Նոյեմբեր 15, ժամը 22էն առաւօտեան 4
CASINO DE CHARBONNIERES
Ensemble attractif de ROGER CREVAT
Avec la participation de la chanteuse
FLORENCE NOEL

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ
Հ. Ռ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Շաբաթ Նոյեմբեր 15, ժամը 20·30ին, ԹԷԱԹՐ ՄԻՆԻՍՓԱԼԻ մէջ
Փարիզի «ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ» թատերախումբը
ղեկավարութեամբ դերասան Մ.ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ կը ներկայացնէ
ՀՆԱՐՔԸ
Բռնջալիր կատակերգութիւն, 3 արար
ՄՈՒՏՔ՝ 20, 15 եւ 10 Ֆրանք
Կը խնդրուի Վալանսի եւ շրջաններու ազգայիններէն կանխաւ ապահովել իրենց տոմսերը

ՓԱՐԻԶԻ ԷՍԱՆԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
կը կազմակերպէ

ATELIER DE TRAVAUX MANUELS
sur thèmes arméniens

Pour enfants de 6 à 14 ans par animatrice diplômée des Arts Décoratifs

TOUS LES MERCREDIS de 14 à 16 h.
dans la MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
17, Rue Bleue, 75009 Paris, Métro Cadet

En fin d'année UNE GRANDE EXPOSITION PREVUE

DESSIN
PEINTURE
MODELAGE
TERRE CUITE
MARIONNETTE
COLLAGE (papiers, tissus, feuilles mortes, etc...)
DEGUISEMENT
MENUISERIE
TAPIS
TRICOTAGE
COUTURE
etc.

Les cours commenceront le Mercredi. 12 Novembre 1975 à 14 heures

ENSEIGNEMENT DE LA MUSIQUE
théorie, solfège, piano
par Professeur de musique
TOUS LES SAMEDIS à partir de 15 h. dans la Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue, 75009 Paris, Métro Cadet

Արձանագրութիւններու եւ մանրամասնութիւններու համար դիմել՝
Պր. Ալպաճեանի հետ. 842–08–57 (ժամը 18էն վերջ)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
13
JEUDI
13 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·438

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.438

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 6)

ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՄԸ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ԱՌԻԹ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՐԴԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄՓՈՓ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ 1975Ի ԻՆԸ ԱՄՍՈՒԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

— Ո —

Հայաստանի կեդր. Վիճակագրութեան վարչութիւնը Հոկտեմբեր 25ին հրապարակեց պաշտօնական վիճակագրութիւնը՝ «Հայկական ՍՍՀ արդիւնաբերութեան 1975 թուականի ինն ամսուայ պետական պլանի կատարման արդիւնքների մասին»:

Անցեալ տարուան (1974) համապատասխան ժամանակամիջոցին համեմատած արդիւնաբերութեան արտադրութեան ծաւալը 9,3 տոկոս եղած է, տարեկան ծրագրով նախատեսուած 7,2 տոկոսի փոխարէն: Աճի կարեւոր յաջողութիւն մըն է անկասկած, թէեւ 1974ին, նոյն շրջանին, արդիւնաբերութեան արտադրութեան աճը աւելի եղած էր (11 տոկոս):

Կարեւորագոյն ճիւղերու աճն ալ կը ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը.

Ելեկտրաէ՝ 6 տոկոս նախորդ տարեշրջանի ինը ամիսներու բաղդատութեամբ: Սեւ եւ գունաւոր մետաղագործութիւն՝ 4 տոկոս, քիմիական եւ նաւթաքիմիական արդիւնաբերութիւն՝ 8 տոկոս, մեքենաշինութիւն եւ մետաղամշակում՝ 13 տոկոս, անտառային; փայտամշակման եւ խորշանիւթ (սելիւլոզ) թուղթի արդիւնաբերութիւն՝ 12 տոկոս, շինանիւթերու արդիւնաբերութիւն՝ 6 տոկոս, թեթեւ արդիւնաբերութիւն՝ 9 տոկոս, սնունդի արդիւնաբերութիւն՝ 7 տոկոս, կենցաղային եւ տնտեսական գործածութեան ապրանքներու արտադրութիւն՝ 8 տոկոս:

Բազդատութիւնը անցեալ տարուան համապատասխան ժամանակաշրջանի վիճակագրութեան հետ ցոյց կուտայ, թէ անտեսութեան չորս ճիւղերու մէջ՝ ելեկտրաէ, սեւ եւ գունաւոր մետաղագործութիւն, սնունդի արդիւնաբերութիւն եւ կենցաղի ապրանքներու արտադրութիւն, անցեալ տարուան աճը մէկէն մինչեւ ինը տոկոս աւելի եղած է: Երկու ճիւղերու մէջ՝ մեքենաշինութիւն եւ մետաղամշակում, աճը նոյնը կը մնայ: Երեք ճիւղերու մէջ ալ՝ քիմիական եւ նաւթաքիմիական, անտառային, փայտամշակման եւ խորշանիւթ թուղթ, ինչպէս նաեւ թեթեւ արդիւնաբերութիւն, այս տարուան ինը ամիսներու աճը աւելի եղած է:

Ինչ կը վերաբերի ներկայ տարեշրջանի ծրագիրներու իրագործումին, զոհունակութեամբ պէտք է արձանագրել, թէ ընդհանուր ձեւով ապահովուած է: Աւելին՝ կարեւոր նուաճումներ արձանագրուած են: Այսպէս.

Սեւ եւ գունաւոր մետաղագործութիւն, ծրագրով 3,8 տոկոս է, արձանագրուած է 4 տոկոս:

Քիմիական եւ նաւթաքիմիական արդիւնաբերութիւն, ծրագրով 6,5 տոկոս, արձանագրուած է 8 տոկոս:

Մեքենաշինութիւն եւ մետաղամշակում՝ կամ՝ 11,8 տոկոսի փոխարէն 13 տոկոս:

Թեթեւ արդիւնաբերութիւն՝ 4,8ի տեղ 9 տոկոս:

Սնունդի արդիւնաբերութիւն՝ 3,5ի տեղ 7 տոկոս:

Միւս կողմէ, ելեկտրաէժը 7 տոկոս աճի տեղ 6 տոկոս յաւելում արձանագրած է:

Տարիներէ ի վեր իրրեւ զլխաւոր թերացում կը մատնանշուէր աշխատանքի արտադրողականութեան անբաւարար ա-ճը: Ծրագիրները տարիներէ ի վեր չէին իրագործուեր: Արդ, ընթացիկ տարուան վերջին ինը ամիսներուն (Յունուարէն Սեպտեմբեր) աշխատանքի արտադրողականութիւնը արդիւնաբերութեան մէջ ծրագրով ճշդուած 5,1 տոկոսի փոխարէն 6 տոկոս է: Միւս կողմէ, սակայն, արտադրութեան աճին 67 տոկոսը աշխատանքի արտադրողականութեան հնորհիւ եղած է, երբ ծրագրով 72 տոկոսը պէտք է ըլլար: Ասիկա կը բացատրուի այն իրողութեամբ, որ ձեռնարկութիւններու մէկ կարեւոր մասը չապահովեր ծրագրերուն իրագործումը այս մարզին մէջ:

Հրապարակուած վիճակագրութիւնը Յունուարէն Սեպտեմբերին վերաբերեալ՝ ամփոփ դիծերու մէջ պարփակուած է: Մանրամասնութիւնները կը տրուին տարեշրջանը լրանալէ եռք: Այս պատճառով է, որ հոս չեն ներկայացուած գիւղատնտեսութեան, շինարարութեան, կրթական եւ այլ ճիւղերու մանրամասն տուեալները:

Այսուհանդերձ, հետեւելով Հայաստանի մամուլին, հնարաւոր կը դառնայ կարգ մը տուեալներ ներկայացնել:

Առաջուան նման ետ կը մնայ շինարարութիւնը: «Սով. Հայաստան» օրաթերթը Սեպտեմբեր 18ի թիւով կը հաղորդէր, թէ «մեծ չափով թերակատարուել են հիմնական փոնդերի գործարկման եւ շինմոնտաժային աշխատանքների ծրագրերի առաջադրանքները: 98 կարեւոր կառոյցներից 77ում թերակատարուել են կապիտալ ներդրումների պլանները: Առաւել անհանգստացնող այն է, որ դրանցից 17ում պլանի կատարումը չի հասնում նոյնիսկ 50 տոկոսին: ... Թէեւ լրիւ յատկացուել են բնակարանային շինարարութեան համար նախատեսուած կենտրոնացուած կապիտալ ներդրումները, բայց բնակարանային փոնդի շահագործման պլանը թերակատարուել է, 3,6 տոկոսով պակաս բնակատարածութիւն է յանձնուել, քան անցած տարուայ համապատասխան ժամանակամիջոցում»:

Գիւղատնտեսութեան մարզին մէջ հետեւեալ տուեալները ընդհանուր զաղափար մը կուտան: Բերքահաւաքի Հոկտեմբեր 20ի տուեալներով չաքարի ճակնդեղի հաւաքուած բերքը 72,500 թոնի հասած է, ծրագրով նախատեսուած 115 հազար թոնի փոխարէն: Այսուհանդերձ, կան բոլոր նախադրեալները ոչ միայն իրագործելու ծրագրին առաջադրանքները, այլեւ գոցելու հնգամեակի նախորդ տարիներու բացը:

Գետնախնձոր՝ 10·370 հեկտար ցանքին վրայ հաւաքուած է միայն 7·500 հեկտարինը: Մթերման ծրագիրը 60 տոկոսով իրականացած է:

Անասուններու կերին մթերումը չափազանց դոհացուցիչ է: Նախորդ տարուան համեմատութեամբ կուտակուած է 27 տոկոս աւելի խոտ, 60 տոկոս աւելի ծղոտ եւայլն:

Ծխախոտ՝ անցեալ տարուընէ աւելի բարձր բնագիծ սահմանուած է՝ չուրջ 153 միլիոն թելամեթր: Այսուհանդերձ անցեալ տարուան քանակին չէ հասած, քանի 128,5 միլիոն թելամեթր չարուած է:

Ընթացիկ տարուան ինը ամիսներու վիճակագրական տուեալներով, 1974ի նոյն ժամանակաշրջանի համեմատութեամբ, միսի արտադրութիւնը աւելցած է 3,2 տոկոս, կաթինը՝ 4, հաւկիթինը՝ 15, բուրդինը՝ 19:

Աւելցնենք, որ տարեվերջին կը փակուի իններորդ հնգամեայ ծրագրին ժամանակաշրջանը (1971–1975):

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՎԱՐԱԿԻՉ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վարակիչ հիւանդութիւնները երկրաչարժներէն, ջրհեղեղներէն աւելի աւեր կը գործեն, համաճարակի ձեւով: Շարժը դեւի մը պէս մէկ կամ երկու անգամ կը սարսէ երկիրը ու կը հանդարտի, հեղեղն ու փոթորիկը արշաւասոյր կ'անցնին ու կ'երթան, հրդեհը արագ կը լափէ ամէն բան ու կը մարի: Համաճարակը, սակայն, յուշիկ քայլերով կը սկսի յառաջանալ եւ ապա վազել քաղաքէ քաղաք՝ աչ ու ձախ անողոք հարուածելով, անհիտելով ընտանիքներ, զգեստելով բազմութիւններ, նոյնիսկ ժողովուրդներ:

Համաճարակին մահաբոյր հարուածները ծնունդ կ'առնեն չնչին էակներէ՝ լուեր եւ ճանճերէ, որոնք մանրէ փոխադրելու յատկութիւնը ունին. անըմբռնելի արագութեամբ բազմանալով քանի մը օրէն միլիոններու կը հասնին, կը տեղաւորուին մարդոց գործարաններուն մէջ, կը ծծեն մեր արիւնը, կը սնանին անոր, եւ ինչ որ յոռետոյնն է՝ իրենց կղկղանքներով կը լեցնեն մեր անդամները ու զանոնք ճահճացոտ ախոռներու կը վերածեն: Մէկ խօսքով կը թունաւորեն մարմինը:

Վարակիչ հիւանդութիւններէն ամէնէն կընդգեղի հաւաքուած բերքը 72,500 թոնի հասած է, ծրագրով նախատեսուած 115 հազար թոնի փոխարէն: Այսուհանդերձ, կան բոլոր նախադրեալները ոչ միայն իրագործելու ծրագրին առաջադրանքները, այլեւ գոցելու հնգամեակի նախորդ տարիներու բացը:

Գետնախնձոր՝ 10·370 հեկտար ցանքին վրայ հաւաքուած է միայն 7·500 հեկտարինը: Մթերման ծրագիրը 60 տոկոսով իրականացած է:

Անասուններու կերին մթերումը չափազանց դոհացուցիչ է: Նախորդ տարուան համեմատութեամբ կուտակուած է 27 տոկոս աւելի խոտ, 60 տոկոս աւելի ծղոտ եւայլն:

Ծխախոտ՝ անցեալ տարուընէ աւելի բարձր բնագիծ սահմանուած է՝ չուրջ 153 միլիոն թելամեթր: Այսուհանդերձ անցեալ տարուան քանակին չէ հասած, քանի 128,5 միլիոն թելամեթր չարուած է:

Ընթացիկ տարուան ինը ամիսներու վիճակագրական տուեալներով, 1974ի նոյն ժամանակաշրջանի համեմատութեամբ, միսի արտադրութիւնը աւելցած է 3,2 տոկոս, կաթինը՝ 4, հաւկիթինը՝ 15, բուրդինը՝ 19:

Աւելցնենք, որ տարեվերջին կը փակուի իններորդ հնգամեայ ծրագրին ժամանակաշրջանը (1971–1975):

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

վտանգաւորը ժանտախտն է, Ասիոյ բնակիչ, որ սակայն յաջողած է քանիցս արշաւել դէպի Եւրոպական ցամաքամաս: Ժդ. դարուն, երեք տարուան մէջ, 25 միլիոն մարդ, այսինքն այդ ժամանակաշրջանի Եւրոպայի բնակչութեան մէկ չորրորդը մեռաւ վարակուելով ժանտախտէ: Հնդախտը (քոլերա) յաճախ տարածուած է Միջին Արեւելք, Ծայրագոյն Ասիա: Ծաղիկը, հակառակ պատուաստին, տակաւին բաւական աւերներ կը գործէ թերաճ երկիրներու մէջ: Ծաղիկը վարակիչ հիւանդութիւններու առջեւ մէնէն ընտանին կը նկատուի, արդարեւ, պատուաստի դիւտէն առաջ հարիւր հազարաւորներ զոհ կ'երթային ասոր: Հարսանիքը թէեւ նուազ վտանգաւոր է, սակայն երբեմն բարդութիւններ կը ստեղծէ, թոքերու բորբոքում յառաջ կը բերէ մահացու դառնալով: Ժանտատենդը (թիֆիւս), ժանտաջերմը (փիէվր թիֆոյիտ) յաճախ կը տարածուին հոս ու հոն: Հիւծախտը կամ թոքախտը ամէնէն չատ տարածուածն է: Այսպէս, հակառակ դարմանումի լայն կարելիութիւններուն եւ ձեռք առնուած արդելիչ միջոցներուն, դեռ ամէն տարի մեծ թիւով մարդիկ թոքախտէ կը մեռնին: Քաղցկեղը (քանսէր) մեր օրերու պատուհասն է. տարափոխիկ չէ, ըստ բժիշկներու հաւաստիացումներուն:

Ի՞նչ տարբերութիւն կայ վարակիչ եւ փոխանցիկ բաներուն միջեւ: Ախտ մը փոխանցիկ կը նկատուի, երբ դիւրութեամբ հիւանդէ մը առողջի մը փոխանցուի պատճառութիւնը ներկայանալու պարագային: Այսպէս, հիւանդին մարմնէն դուրս եկած նիւթերը — չունչ, քրտինք, մէզ, կղկղանք, մաղաս կրնան ախտին մանրէները բովանդակել. ասոնք կրնան ուրիշին մարմնէն ներս թափանցել: Վարակումը մանրէներու հոլովոյթն է, իրենց բոյն դրած մարմնին մէջ բազմանալով կը ծաւալին եւ սարսուռ, ջերմ, ուշաթափութիւն յառաջ կը բերեն:

Ախտածին մանրէներուն մարմնին մէջ մտնելէն անմիջապէս ետք չէ, որ հիւանդութիւնը կը սկսի. թիւռմի շրջան մը պէտք է, որովհետեւ մանրէները իրենց տեղէն տապարէզը քաց չեն գտներ, պատուարներ, պահակներ կը ցցուին իրենց դէմ. մանրէն պէտք է յաղթէ անոնց, պէտք է մարմնին մէկ անկիւնը զեռեղուի, կերակրուի, սերունդ հասցնէ եւ թոյն արտադրէ այնքան քանակութեամբ, որ մարմինը զգայ եւ ազդուի ընդհանուր ձեւով:

Ամէն վարակիչ ախտ իր յատուկ մանրէն ունի, իսկ ամէն մանրէ՝ իր յատկանիշներն եւ դիմադրութեան իր մանուող աստիճանը, ինչպէս իւրաքանչիւր անհատ: Այս պատճառով ալ թիւռմի շրջանը միեւնոյն տեւողութիւնը չունենար ամէն ախտի համար, եւ ոչ ալ նոյն ախտին թիւռմը ամէն անհատի մէջ:

Օրինակ՝ Ֆրանկախտի թիւռմը 20էն 30 օր կը տեւէ սովորաբար, այսինքն

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԷՊԸ

×

Մահուան չափ տխուր էր Տիկին Արեմիա, դիշեր – ցերեկ կը խորհէր անդադար, որ տեսիլքի մը պէս կ'անցնէր իր աչքին առջեւէն: Թարմաւի աղջիկ մըն էր, երբ նշանուած էր Սամաթիոյ զարդոցի Թրքերէնի ուսուցիչ մխիթարեան Երուանդի հետ: Վարժարանը հաստատուած էր Պերիփիտոսի վանքին աւերակներուն վրայ, որոնցմէ կը վերապրի ժամուն չրջաբակի Այազման, որուն առջեւ թեր թաղուած էր Ս. Կոյսի մենաստանին հիմնադիր Ռոմանոս Գ. Արկիրին, (1034ին թեզդամահ, Զոյէ վատահամբաւ կնոջ կողմէ, Մերթ ներկայ եղած էր Ս. Յովհաննու – Մկրտչի նուիրուած աւազանի խաչահանդիսին:

Սամաթիոյ այդ բարձունքին վրայ, Ցունաց Ս. Գէորգ եկեղեցին ամբողջ 180 տարի եղած էր Հայոց պատրիարքանիստ մայր տաճարը (1461–1641): Ոչ մէկ սիւն չուք կը ձգէր այս աղօթավայրին վրայ, ամէն ինչ վճիտ ու ներդաշնակ էր հոն: Աւա՛ղ, գեղակերտ յախճապակիները ճեղքուեցին, ներքնակողմէն դէպի արեւմուտք Միքայէլ Փալէոլոկի եւ Թէոտորա կայսրուհիին նկարները՝ մոխրացած էին 1782ի եւ 1876ի հրդեհներէն: Բարեբախտաբար, շնորհիւ տաղանդաւոր Ճարտարապետ Փիզա Պետրոսի, զարճեալ վերյարնած էր այդ «Ջրատ Մենաստանը», որ անյիշատակ ժամանակէ ի վեր իր անունը առած էր Թաղին: Ջինջ երկինքէն՝ մոզայիքէ պատուհանները իրենց երփնագոյն լոյսը կը սփռէին սրբատաշ քարե – րուն վրայ եւ մայր տաճարը կը պարուրէին ակնախտիղ պայծառութեամբ (*):

Ս. Հեղինէի ոդին միշտ կը սաւառնի հնամեայ աղօթավայրին վրայ, պերճ ու հոյաչէն, ինչպէս արքենի զարապաս մը: Պերբերուժէնի յիշած Փառաթիոյ Ս. Մարիամայ Հարուստ մենաստանն էր հին զարերուն: Քրիստոսի խաչափայտը, — Երուսաղէմէն բերուած «զգուռն Սամաթիայու» բարեպաշտ կայսրուհիին կողմէ, — բուրումնաւէտ ծաղիկներու մէջէն կը տարածէ իր լոյսը եւ կը նուիրագործէ համբաւը Ս. Գէորգ եկեղեցիին:

Պատմական այս տաճարին կամարներէն՝ ծաղկափթիթ Արեմիսը անցած էր հպարտօրէն, շրջապատուած Նունեան – Վարդուհեան վարժարանի ուսուցիչներով եւ աշակերտուհիներով: Համակ սպիտակ հագուստ՝ հարսանեկան քօղը դլխին, յառաջացած էր մինչեւ լայնատարած պատին եզերքը:

Դիմացը, Սկիւտարի ծովեզերքը զորավարին կը պարուրէր Լէանդրի աշտարակը, որ կը փայլփլէր արեգակին ոսկի ցոլքերով: Եկեղեցւոյ չուքին տակ, խոնարհներու կեանքը կը բաբախէր իր ժամերով, պայքարներով և առօրեայ հնհնուքներով: Թեթեւ զառիվայրին սաորոտէն՝ Սամաթիոյ պղտոտան գեղաշէն տուներու ընդմէջէն ազատօրէն կը տարածուէր մինչեւ արեւելեան դուռը, ուրկէ անգին ծայր կուտար երկարաձիգ չարանը պոսֆանններուն:

Բիւզանդիոնի այս լայն պղտոտայէն, առեղծ անցած էր Թէոտորա Թագուհին, մեղկօրէն ընկողմանած դեսպակին վրայ: Գեղանի պարմանուհիներ խեղայեղ ողջունած էին, պատչամներէն ազիկներ սփռած հռչակաւոր կայսրուհիին վրայ: Փոխն ի փոխ, հոնկէ անցած էին օրհասական կայսրութեան մը եւ Ֆաթիհ սուլթանին զօրաբանակները: Եօթը բլուրները, որոնք իրենց յաղթ կերպարանքը կը ցցեն Եառլը–Գափուի ծովափէն, կենդանի վկաներն են այդ մահուկենոց պայքարներուն:

Ա՛խ, ինչո՞ւ էֆէնտին լքած էր Սամաթիան, ուրիչ ծովափ մը վրայ ճղնած էր գոհացում տալ իր ազնուականի փառասիրութեան: Հոն՝ հայրենի տան մէջ, ապրած ու մեռած էին իր պապերը ու իրեն փոխանցած թանկագին ժառանգութիւնը: Հոն ծնած էին նաեւ իր հինդ զաւակները:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(15 – Շար.)

(*) Այս եկեղեցին, այսիճմն Ս. Գէորգը թուի մեզ լինել այն զոր Պերբերու – ժէն կոչէ մենաստան Փսամաթիոյ, սակս կառուցեալ գոլոյ առ դրամբ Սամաթիայու, այսպէս կարծէ Տիւբանժ, կանգնեալ Սրբուհիին Հեղինէ, զոր գրէ Կոդինոս, ընդ նմին կառոյց նաեւ զպալատ եւ ծերանոց յանուն Սամաթիոյ, այլ մենաստանն կոչեցաւ «Ղասթրիա» որ նշանակէ «ծաղկաման»:

Այս այն Հեղինէ կայսրուհին է, որ Քրիստոսի Ս. խաչափայտը գտաւ երուսաղէմէն ու բերաւ Ստամպուլ «ընդ դառն Սամաթիայու»: Եւ որչափ լինչ ծաղիկս գտեացեր ի վերայ հողոյ ընդ որով Ս. խաչն տնկեաց յանօթս զոր յուշարձն կոչի « Ղասթրիա, որ յայսմ մենաստանի, յայսմն է մենաստան ընկալաւ զիւր ա – նուն »: — Հայր Ղուկաս Ինճիճեան, «Աշխարհագրութիւն», հատոր 5, էջ 132:

ԲՈՄԲԱՅԻ ՕՏԵԼԸ

ԳՈՒՅՔ ՉԿԱ ԱՅԼԵՒՍ

ՄՈՒՏՔԻ ՄԸ Ի ՊԱՏՈՒԱՐ ՈՐ ԱՆԿԱՐԵԼԻ ԷՐ ԱՅՍ ՀԻԱՆԱԼԻՆ ՄԷՋ ԶԱՆԱԶԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ ԿԱՆ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆ ԱՅՍՕՐ ՄԵՐ ՀԱՄԱՐ ԱՄԵՆ ՈՐ ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԱՆ ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅՐԸ ՄԵՌԱՒ ԱՌԱՆՑ ՄԱՅՐԻԿԻ

ՄԵՐ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գարակէօզեան եւ Սարաճեան ընտա – նիքները հոգեհանգստեան պաշտօն կա – տարել կուտան այս կիրակի (Նոյ· 16) առաւօտ Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ ե– կեղեցին

ՍԱԹԵՆԻԿ ԵՒ ՌՈՒԲԻՆ
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահերուն քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա– տակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գալպայեան – Ազնաւոր– եան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգե– հանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իրենց սիրելի մօր եւ մեծ–մօր՝

ՆՈՒՒԻՐԻ

եւ եղբօր ու հօր՝

ՎԱՉԳԻՆ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆԻ

մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ, նաեւ իրենց քրոջ ԱՐՇԱԼՈՑՍԻ եւ նահատակ հօր ՑՈՎՀԷԼԵԱՆ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆԻ հոգինե– րուն համար, ինչպէս իրենց ծննդավայր Առափազար աստուածաբեալ հայահոծ քաղաքի 1915ի Մեծ Եղեռնին Տէր–Զօրի ճամբաներուն եւ անապատներուն մէջ բազմահազար նահատակներու եւ 1921ին նոյն քաղաքին մէջ քեմալականներու կողմէ սպաննուած բազմահարիւր անմեղ նահատակներու հոգիներուն համար, Փրատոյի մայր եկեղեցին, կիրակի առա– ւօտ Նոյ· 16։

Ի գիտութիւն ասոնց յիշատակը յար– գողներուն։

ԻԶՄԻՐԻ ԵՂԵՌՆԻՆ 53ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Նոյեմբեր 16, կիրակի առաւօտ Փարի– զի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։

Կէսօրէ ետք ժամը 13·30ին հոգեճաշ Հ· Բ· Ը· Միութեան «Ալեք Մանուկեան» մշակութային կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Métro Courcelles

Ծախքերու մասնակցութիւն 30 Ֆր·։

LES AMIS
DE LA FONDATION MARIE-NUBAR

Organisent deux journées d'amitié les 15 et 16 Novembre de 14 h. à 22 heures au profit des étudiants boursiers de la Cité Universitaire Paul Guth, Kiraz, Jean-Marie Carzou dédicaceront leurs ouvrages Dimanche 16 de 16 à 20 heures.

Buffet, spécialités arméniennes
57, Bd. Jourdan,

Métro Porte d'Orléans

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Աճէմեան իրենց քրոջ Սիրաճոյշ Թայեանի մահուան տա– րելիցին առթիւ 100 Ֆր· կը նուիրեն «Ցա– ռաջ»ի։

ԱՐԱՐԱՑԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՑ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՌԱՁՄԻԿՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՖՐԱՆ– ՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՑ ԴԻՄԱԴ– ՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱԶԳԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Միասնաբար կ'ոգեկոչեն Արարայի ճա– կատամարտին 57րդ տարեդարձը

կիրակի, Նոյեմբեր 16ին

Առաւօտուն՝ հոգեհանգստեան հանդի – սաւոր պատարագ՝ Արարայի զոհերուն յիշատակին, Պօմոնի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Ճետ պատարագի՝ ոգեկոչում եւ յար– գանք յուշաքարին առջեւ եւ դիւնեճօն՝ եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե– ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը սիրով կը հրա– ւիրէ Վալանսի եւ շրջակայքի բոլոր հա – ւատացեալները կիրակի Նոյ· 23, եկե – ղեցւոյ օծման 22րդ տարեդարձին առա– ւօտեան ժամը 10ին հանդիսա – ւոր քառաձայն պատարագին, ղեկավա – րութեամբ Պ· Հայազատ Օհանեանի ա– րեւշատութիւն եւ բարեմաղթութիւն ե– կեղեցւոյ բարերարներուն եւ աշխատող անձերուն հոգիներուն համար։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(կաթող· Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

×

Ի պատիւ Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք· Մանուկեանի տեղի պիտի ունենայ ճաշ մը Շաբաթ Նոյ· 22 ժամը 21ին, Հ· Բ· Ը· Միութեան Հիւսիսեան սրահին մէջ։ Փափաքողները կրնան ար– ձանագրուիլ Հոգաբարձութեան անդամ – ներուն մօտ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պուլ· Օտտոյի մասնա– ճիւղի ընկերուհիները խորին ցաւակցու – թիւններ կը յայտնեն ընկերուհի Դ· Վար– ժապետեանի եւ իր ընտանեկան պարա – գաներուն, իր ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, քեռայրին՝ Ցովհաննէս Վարժապետեանի մահուան առթիւ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

«ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեւի

Պ· Պարգեւ Քերոսլեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ քոյր Մարի–Փասքալ Սվազլեանի (Տըքազվիլ)։

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի։

FNAIM *Membre O.R.P.I. Sud*

ETUDE RIVE GAUCHE

Adminstration de biens
Transaction Immobilière
Directeur Jacques TORANIAN
Cartes Professionnelles Too 69 Goo45
122, Boulebard Raspail, 75006 Paris
544-19-46 — 544-11-25
222-70-63 — 548-67-61

ՎՐԻՊԱԿ

Տիկին Արշակ Ջամալեանի կենսագրա– կան գիծերուն մէջ Անգարան պէտք է ըն– լայ Թիֆլիզ։

Հ. Ց. Դ.

ԻՍԻ.— Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն (Նոյ· 13) ժամը 20·30ին, Իսիի Մշակոյթի տունը։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· «Ս· Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Նոյ· 14ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, ժամը 9ին։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ· Ց· Դ· Վարդան Եղթակոմիտէի ժողովը այս Ուր– բաթ (Նոյ· 14) իրիկուն ժամը 20·30ին սովորական հաւաքատեղին։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ· կոմիտէն ընդհ· ժո– ղովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկեր – ները, Շաբաթ Նոյ· 15 ժամը 21ին Ահա– րոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆԻ

Գրական – կրթական յիսնամեայ գործունէութեան

կիրակի Նոյեմբեր 16, ժամը 15·30ին

9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի ՐՈՍՍԻՆԻ սրահին մէջ, Մեթրօ Ռիշըլիէօ Տրուօ
6, rue Drouot

Նախագահութեամբ
ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՓԵԱՆԻ
(HENRI VERNEUIL)
խօսք կ'առնեն
Հ· Ռ· ՎՐԴ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ, Հ· Ց· ՎՐԴ·ՊԱՉՏԻԿԵԱՆ, Պ· Պ· ՈՒԻԼԵՄ ՍԱՐՈՑԵԱՆ Ց· ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տ· ՊԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական յայտագրին կը մասնակցին
Ա· Պետրոսեան, Ս· Պապիկեան, Այտա Մուրատեան (դաշնակ), Սիփան–Կոմիտաս *երգախումբ, ղեկավարութեամբ* Կ· Ափրիկեանի
Սիրով կը հրաւիրուի գրասէր եւ կրթասէր հասարակութիւնը։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին
Շաբաթ, Նոյեմբեր 15, ժամը 22էն առաւօտեան 4
CASINO DE CHARBONNIERES
Ensemble attractif de ROGER CREVAT
Avec la participation de la chanteuse
FLORENCE NOEL

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ամսական դասախօսութեանց չարք մը կը կազմակերպէ, նուիրուած Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը

Ուրբաթ 14 Նոյեմբեր — *Ուրարտական շրջան, Աբմէնները*
Ուրբաթ 12 Դեկտեմբեր — *Արտաշէսեան հարստութիւն*
1976 — 16 Յունուար — *Արշակունեաց հարստութիւն — Գրերու գիւտ — Վարդանանք*
Ուրբաթ 13 Փետր· — *Արաբական գերիշխանութիւն — Բագրատունեաց հա – րստութիւն*
Ուրբաթ 19 Մարտ — *Կիլիկեան Հայաստան — Լեւոն Ա· Մեծագործ*
Ուրբաթ 23 Ապրիլ — *Հայկական Հարցը Պերլինի վեհաժողովէն մինչեւ Լօզան*
Ուրբաթ 14 Մայիս — *Խամսայի Մելիքութիւնները — Դաւիթ Բէկ — Մխիթար Աբբահայր*

ԲԱՆԱԽՕՍ
Հ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԱՉՏԻԿԵԱՆ

Առաջին դասախօսութիւնը Ուրբաթ Նոյեմբեր 14, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ· Բ· Ը· Միութեան «Ալեք Մանուկեան» Մշակութային սրահին մէջ, 118, Ռիւ տը Գուրսէլ — 75017 Փարիզ նիւթ ունենալով՝

— Աշխարհագրական Հայաստան — Հայաստանի առաջին բնակիչները — Նայիրի Ուրարտու — Հիմնարկութիւն ուրարտական թագաւորութեան — Ուրարտական բաղաքակրթութիւնը — Արմէնները — Երուանդունիները — Հայերը պարսիկ իշխանութեան տակ։

ԾԱՆՕԹ.— Այս բանախօսութիւնները տեղի պիտի ունենան հարցում–պատաս– խանի ոճով։

ՊԱՐԱՆՅԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ,

GRANDE SOIRÉE DANSANTE *organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France*

Samedi 22 Novembre 1975 à 20 h. 30
Salle des Fêtes de Sevran

Deux orchestres : BEDIKIAN et le groupe SEVANE
En attraction : le chanteur arménien LUDOVIC
BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE
Tenue correcte exigée

ՈՒՐԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
14
VENDREDI
14 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·439

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.439

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 6)

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Լենինականի հարաւ – արեւմուտքը, պատմական Կուսայրիի բլուրներուն վրայ հիմնուեցաւ նոր պանդոկ մը՝ 12 յարկանի եւ լաւ հագեցուած։ Ունի մէկ, երկու եւ երեք տեղնոց սենեակներ։ Կայ 320 տեղնոց սրահ մը։

×

ԵՐԱՇԽԱԿԱՆ ՖՈԼՔԼՈՐԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Ամէն ազգի համար կենսական հարց դարձած է հաւաքել իր բանաւոր ժողովրդական երաժշտութեան ստեղծագործութիւնները եւ զանոնք ենթարկել երաժշտագիտական լուրջ դասաւորման։

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի արուեստի հիմնարկութիւնը՝ Վ. Թոլստովի ղեկավարութեամբ, Երեւանի Բարձրագոյն հիմնարկութեան ուսուցչազիտներուն հետ հետազօտական աշխատանք կատարած է այս ուղղութեամբ։ Մասնագէտները այն եզրակացութեան եկած են, որ Ֆոլքլորի արժէքները պահպանելու գործին մէջ մեծ դեր ունին խաղալիք թեքնիքի արդի եղանակները, առաջին առթիւ՝ հաշուիչ մեքենաները։ Այս ուղղութեամբ իրագործուած առաջին ձեռնարկները դրական արդիւնք տուած են եւ արժանացած են օտար մասնագէտներու ուշադրութեան։

Ահա թէ ինչո՛ւ «երաժշտական բնա – դիրներու վերլուծումը մեքենաներու միջոցաւ» երեւանեան առաջին սեմինարը բաւական հետաքրքրական եղած է։ Մասնակցած են Մորհ. Միութեան 11 Հանրապետութիւններէ մասնագէտներ, ինչպէս նաեւ բանահաւաքներ, երգահաններ, երաժշտագէտներ, ուսուցչագէտներ Արեւելեան Գերմանիայէ, Լեհաստանէ, Չեխոսլովաքիայէ եւ Պուլկարիայէ։

Մորհրդաժողովը տեւած է վեց օր, որու ընթացքին կարդացուած են 30է աւելի զեկուցումներ, որոնց հեղինակները արծարծած են հայկական քարթագրութեան եղանակին հետ կապ ունեցած բազմաթիւ հարցեր։

Սեմինարը վերջ գտնելէ եաք «Արմէնփրէս»ի թղթակիցը դիմած է մասնակիցներէն ոմանց, անոնց կարծիքները ունենալու համար։

Անոնք Չեկանակա (Վարչապետի երաժշտագիտութեան հիմնարկութեան անօրէն եւ ազգագրական երաժշտագիտութեան ամպիոնի վարիչ)։— Երեւանի սեմինարը ամէնէն ընծայեց, որ մի քանի տարիէ ընդհանուր փոխանակութիւն տեղի ունենայ։ Մանաւանդ կարգ մը ուշագրաւ աշխատանքներու։ Հայկական քարթարանը մեծ նշանակութիւն կ'ունենայ մեր ժողովուրդներու ֆոլքլորին քարթարանները կազմելու համար։

Օլգա Կրապալովա (Չեխ)։— Ես հաստատեցի, որ Հայաստանի մէջ կ'աշխատին բանիմաց եւ եռանդուն բանահաւաքներ եւ ուսուցչագէտներ, որոնք մեծ ջանք կը թափեն, որպէսզի հայկական երաժշտական ֆոլքլորին հարուստ ժառանգութիւնը մոռացութենէ փրկուի։

Տորիս Շթոքման (Արեւել· Գերմանիա)։— Սեմինարը հաստատեց, որ Հայաստանի մէջ մեծ ուշադրութիւն եւ հոգատարութիւն ցոյց կը տրուին ֆոլքլորային երաժշտութեան նկատմամբ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԻՆՉ ՊԻՏԻ ԸՆԷ ՔՈՒՎ ՏԸ ՄԻՒՐՎԻԼ

—o—

ԿՌԻԻՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Տասը օրուան հրադադարէ մը եաք, որ 12րդն էր եւ որոշ յոյսեր կը ներշնչէր, կռիւները վերսկսած են Զորեքշաբթի գիշերը Պէյրութ եւ այս պայմաններու մէջ, չատ յստակ չէ թէ ինչ պիտի կարենայ ընել Ֆրանսացի բանագնացը՝ Արտաքին Նախկին Նախարար՝ Մօրիս Քուվ տը Միւրվիլ։ Ձիշդ է որ լիբանանեան կառավարութիւնը ընդունած է Ֆրանսական միջամտութիւնը, որու նպատակն է փրկել Լիբանանի անկախութիւնը եւ միասնականութիւնը։ Այս առթիւ Ֆրանսիէ յայտարարած է.— «Դահլիճը քննեց Ֆրանսայի կողմէ առնուած նախաձեռնութիւնը Լիբանան ղրկելու պատուիրակութիւն մը, որու պաշտօնն է Ֆրանսայի զգացումները արտայայտել իրեն հանդէպ իրաց այս կացութեան մէջ եւ հաստատել Ֆրանսական կառավարութեան օժանդակութիւնը Լիբանանի անկախութեան, դերիչխանութեան եւ միասնականութեան»։

Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ եւ Ֆրանսան մնալով Լիբանանի «սիրած» երկիրը, չատ փափուկ է որ Կօլի նախարարին առաքելութիւնը։ Ձիշդ է որ Ֆրանսացիք սիրուած են ոչ միայն քրիստոնեաներէն այլեւ մահմետականներէն, քանի անոնք չեն կրնար չդնահատել Ֆրանսայի արաբական քաղաքականութիւնը։ Պաղեստինեան կազմակերպութեան ստացած արտօնութիւնն ալ դրսեւնեակ մը բանալու Փարիզ, բարձրացուցած է Ֆրանսայի վարկը Պաղեստինցիներու մօտ, որոնք պարտին «լսել» Ֆրանսայի պատուիրակը բայց եւ այնպէս տագնապը լիբանանեան է եւ դժուար թէ օտար մը լուծում կարենայ գտնել։ Տագնապին ելք մը գտնելու համար հարկ է որ խնդրոյ առարկայ ըլլայ երկրին կառոյցն իսկ եւ հարցերը հիմնովին քննուին, ինչ որ ծանր խնդիր մըն է։

Հաճի մը տողով

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ իշխանութիւնները մերժելէն Սախարովի վիզան, Նոպելեան մրցանակը երթալ ստանալու համար, Օսլօ։ Միւս կողմէ գրագէտ Անդրէյ Մակսիմով, որ տարի մը Ֆրանսա մնալու արօնութիւն ստացած էր 1974 Մարտին, անցեալ Ճունուարին զրկուած է խորհրդային հպատակութենէն բայց լուրը նոր կը հաղորդուի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արզարութեան նախարարը այլեւս զղուած կը թուի ըլլալ Ներքին Նախարար՝ Փոնիաթովսկիի զնդասեղի հարուածներէն եւ յայտարարեց թէ քանի մը չանդրադառնար ոստիկանութեան սխալ-

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԴԵՍՊԱՆՆԵՐՈՒ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

ՀԱՅԵՐԸ ԴԵՐ ՁՈՒՆԻՆ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐՈՒ ՄԷՋ, Կ'ԸՍԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Ստորեւ կուտանք թրքական աղբիւրներու եզրակացութիւնները Վիէննայի եւ Փարիզի մահափորձերու մասին, խաղուած Պոլսոյ թերթերէն (Նոյ· 8)։

«Անգարա·— Եւրոպայի զանազան կեդրոններուն մէջ, թուրք ապահովութեան պաշտօնեաները լրացուցին իրենց քննութիւնները, նպատակ ունենալով գտնել Վիէննայի եւ Փարիզի թուրք մեծ դեսպաններուն բուն սպաննիչները։ Հարցաքննութիւնները ամբողջացած ըլլալով, իրենց տեղեկագիրը սուրհանդակով մը ղրկեցին Անգարա։

Տեղեկագիրը, որուն մէկ օրինակն ալ ղրկուած է վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլի, կը կրէ «դեսպաններու դէմ մահափորձ» խորագիրը, եւ կը փաստէ թէ այս ոճիրները գործուած են «Ահաբեկչական քոմանտոներու» կազմակերպութեան կողմէ, որուն նպատակն է «խառնակութիւն ստեղծել աշխարհի քաղաքականութեան մէջ, մարդոց անդորրութիւնը խռովել»։

Թուրք գործակալներու այս տեղեկագիրը քննուած եւ ուսումնասիրուած է վարչապետարանին մէջ գումարուած ժողովի մը ընթացքին, որուն մասնակցած են վարչապետի օգնական Ալփասլան Թիւրքէշ, Դատական եւ Ներքին նախարարները, Ապահովութեան ընդհ· տնօրէնութեան, Սպարապետութեան, Միթի, Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարները։ Միթի խորհրդականն ալ տեղեկութիւններ տուած է կատարուած քննութեանց մասին։

Թուրք ապահովութեան պաշտօնեաները իրենց քննութիւնները կատարած են ոչ միայն այն երկիրներուն մէջ, ուր գործուած են ոճիրները, այլեւ տարբեր երկիրներու՝ Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Սպանիոյ մէջ։ Ճշդուած է որ մահափորձերուն առթիւ հունգարական զէնքեր գործածուած են։

ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԵՂՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ՉԷ

Տեղեկագիրը կուտայ տարբեր մանրամասնութիւններ «ահաբեկչական կազմակերպութեան» մասին, որուն կ'անդամակցին ներուն, վրիպումներուն (զիրար սպաննել թիւրմացութեամբ, չվարենալ բոլոր հրազէնները ձերբակալել եւն·, եւն·), լաւ կ'ըսէ որ Ներքին նախարարն ալ դադրի քննադատելէ Արդարութիւնը։ Փոնիաթովսկի չուզեց չատ անդրադառնալ այս ելոյթին եւ նախընտրեց վերջ տալ բանավէճին։

ՖՐԱՆՔՕ, որ դեռ «ողջ» է, Զորեքշաբթի օր եւ նոյն դիւները ստամոքսի նոր արիւնահոսութիւններ ունեցեր է որոնց առաջքն առնուեր է, կրկին։ Վիճակը սակայն ծանրակշիռ կը նկատուի միշտ եւ հաւանական կը նկատուէր որ կրկին փարտոյի իր պալատը փոխադրուի Լա Փազի հիւանդանոցէն։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍՔԱՐ նախ Ֆիկառոյէն, ապա Անթէն Բ·էն պարզեց Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութիւնը եւ Ազգ· պաշտպանութեան անհրաժեշտութիւնը, հիւլէական զինուամբ, եւն·, եւն·։

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՎԱԹՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

—— o ——

Ստորեւ կուտանք թրքական «նկարագրութիւնը» Պրիւսէլի վաթսունամեակին առթիւ լոյս տեսած Հիւրրիյէթի Նոյ· 10ի թիւին մէջ հետեւեալ խորագրին տակ·—

ՀԱՅԵՐՈՒ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՆԵՐԿԱՑ ԵՂԱՒ ՆԱԵԻ ՊԵԼՃԻՈՑ ՊԵՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

«Պրիւսէլի մէջ Հայերը կրօնական սքանդանդէս մը սարքեցին երէկ առտու, «1915ի հայկական ջարդերու վաթսունամեակին առթիւ»։ Այս լուրը հաղորդեց Պելճիոյ դերմաներէն հեռատեսիլը, ՊՒԲ, որ յայտնեց թէ պաշտամունքին նախագահեց Մանուկեան Սրբ·, ազօթքները կարդաց աւագերէց Գիւտ Նազդաչեան, որ Ֆրանսերէն ուղերձ մը արտասանեց այս առթիւ։ Եւրոպայի զանազան երկիրներէն Հայեր եկած էին, եւ հետեւեցան սգահանդէսին, երկչախումբին ընկերակցութիւնով։ Ներկայ եղան հազարի չափ Հայեր եւ Պելճիք։

Պաշտամունքին ներկայ եղան նաեւ պելճ անճնաւորութիւններ, որոնց կարգին Պեռական նախարար Փէրէն, Պելճիոյ վերին ընդհ· դատախազը եւ նախկին ռազմիկներ։ Կիպրոսի մեծ դեսպանն ալ սկիզբէն մինչեւ վերջը հետեւեցաւ արարողութեան, որ սկսաւ տեղական ժամով 10ին եւ վերջ գտաւ ժամը 12·15ին։

Հայոց աւագերէց Գիւտ Նազդաչեան իր Ֆրանսերէն ուղերձին մէջ բնաւ չտուաւ Թուրքերուն անունը, Արարատը համագոր նկատեց Երուսաղէմի, յիշեց թէ 1915ի Ջարդերու ընթացքին մէկուկէս միլիոն Հայեր մեռան եւ տարագրուեցան, եւ այս դէպքը նկատեց «դարուս առաջին կոտորածը»։ Ըսաւ թէ Հայերը անիրաւութեան մը ենթարկուեցան, արեւելեան եւ արեւմտեան մեծ Պետութիւններու անփութութեան հետեւանքով։

Սգահանդէսը տեղի ունեցաւ Պրիւսէլի ամենամեծ մայր եկեղեցիին, Սէն Մի – շէլի մէջ, եւ արարողութեան ընթացքին ապահովութեան չատ խիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան։ Ոչ ոքի արտօնուեցաւ որ մօտենայ «Թիւրք Թուրիզմի» դրա – սենեակին։

ՅՈՒՆԱՔ

«ՅՈՒՆԱՔ»Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԻՒՆ ՎՃՌՈՒԱԾ

ՀԱՅԿ ԴԱՒԹԻԿԻ

ՅՕ ՎԻՒՆՏՈՒՈՅ

Տարագրութեան եւ ջարդերու ահաւոր տարիներուն, երբ Հայկ Դաւթիկի նման հազարաւոր ուրիշ հայ մանուկներ ալ կը ստիպուէին ապրիլ թրքական միջավայրի մը մէջ, անոնց մեծ մասը կը կորսնցնէր իր ինքնութիւնը, կը մոռնար իր ծագումը, իր ազգը, իր լեզուն, իր սովորութիւնները, իր աւանդութիւնները, իր հայրենիքը, իր ծնողքը, իր ընտանիքը, իր հարազատները, իր անունը, իր ազգանունը, իր կրօնքը, իր եկեղեցին, իր դպրոցը, իր ընկերները, իր խաղընկերները, իր ամէն ինչը։ Ամէն ինչ կը մոռնար, ամէն ինչ կը կորսնցնէր, ամէն ինչ կը մոռցուէր։ Ամէն ինչ կը ջնջուէր։ Ամէն ինչ կը սրբուէր։ Ամէն ինչ կը դառնար անցեալ։ Ամէն ինչ կը դառնար անյիշատակ։ Ամէն ինչ կը դառնար անյայտ։ Ամէն ինչ կը դառնար անհետ։ Ամէն ինչ կը դառնար անհայ։

Հայկ Դաւթիկ ալ կրնար ենթարկուիլ նոյն ճակատագրին։ Ան կրնար ալ մոռնալ իր ինքնութիւնը, իր ազգը, իր լեզուն, իր ծագումը, իր ծնողքը, իր ընտանիքը, իր հարազատները, իր անունը, իր ազգանունը, իր կրօնքը, իր եկեղեցին, իր դպրոցը, իր ընկերները, իր խաղընկերները, իր ամէն ինչը։ Ան կրնար ալ դառնալ անհայ։ Ան կրնար ալ դառնալ անհետ։ Ան կրնար ալ դառնալ անյայտ։ Ան կրնար ալ դառնալ անյիշատակ։ Ան կրնար ալ դառնալ անցեալ։

Բայց Հայկ Դաւթիկ չդարձաւ անհայ։ Ան չդարձաւ անհետ։ Ան չդարձաւ անյայտ։ Ան չդարձաւ անյիշատակ։ Ան չդարձաւ անցեալ։ Ան չկորսնցուց իր ինքնութիւնը։ Ան չկորսնցուց իր ազգը։ Ան չկորսնցուց իր լեզուն։ Ան չկորսնցուց իր ծագումը։ Ան չկորսնցուց իր ծնողքը։ Ան չկորսնցուց իր ընտանիքը։ Ան չկորսնցուց իր հարազատները։ Ան չկորսնցուց իր անունը։ Ան չկորսնցուց իր ազգանունը։ Ան չկորսնցուց իր կրօնքը։ Ան չկորսնցուց իր եկեղեցին։ Ան չկորսնցուց իր դպրոցը։ Ան չկորսնցուց իր ընկերները։ Ան չկորսնցուց իր խաղընկերները։ Ան չկորսնցուց իր ամէն ինչը։

Ինչո՞ւ։ Ինչպէ՞ս։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր ինքնութիւնը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր ազգը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր լեզուն։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր ծագումը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր ծնողքը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր ընտանիքը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր հարազատները։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր անունը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր ազգանունը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր կրօնքը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր եկեղեցին։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր դպրոցը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր ընկերները։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր խաղընկերները։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չկորսնցնել իր ամէն ինչը։

Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չդառնալ անհայ։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չդառնալ անհետ։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չդառնալ անյայտ։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չդառնալ անյիշատակ։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ չդառնալ անցեալ։

Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր ինքնութիւնը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր ազգը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր լեզուն։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր ծագումը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր ծնողքը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր ընտանիքը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր հարազատները։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր անունը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր ազգանունը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր կրօնքը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր եկեղեցին։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր դպրոցը։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր ընկերները։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահել իր խաղընկերները։ Ինչպէ՞ս կրցաւ Հայկ Դաւթիկ պահ

ՎԱՂ ՀԱՄԱՐՁԱԿ ՓԱՍՏԵՐ

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՐՀԱՎԻՐՆԵՐ

ԿԱՐԻՔ Է ՀԱՏԿԱՑՆԵԼ

ՎՂՋԱՀԱՄԱՐ ԴԱՏԱՎՈՐԱԿԱՆ

Գործ Ա. ՀԱՏԿԱՑ

Թիֆլիս, 6 Նոյեմբեր 1908

Ա.

Մեր Լոռի-Կիրանց, Բերդ-ատաշէն, դարմանի պակասութենէ, տակաւին ոչ մէկ հոգի չէ վախճանած «տիֆ» ախտէն, բայց հոն ալ ներշնչած են ահ ու սարսափ։ Ժողովուրդը կը մեռնի ոչ թէ հիւանդութենէ, այլ սովէ։ Ամէն օր տասնեակներով կը մեռնին։ Ամէն օր կը լսենք, որ ասոր կամ անոր հարազատը մեռած է սովէ։ Ամէն օր կը տեսնենք, որ ասոր կամ անոր հարազատը ինկած է ճամբուն վրայ, ուր ոչ ոք կը նայի անոր վրայ, ոչ ոք կը մտածէ անոր մասին։ Ամէն մարդ կը մտածէ միայն իր մասին։ Ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը ազատել մահէն։ Ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը ազատել սովէն։ Ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը ազատել ցրտէն։ Ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը ազատել ամէն տեսակ վտանգներէ։ Ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը ազատել ամէն տեսակ տառապանքներէ։ Ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը ազատել ամէն տեսակ դժբախտութիւններէ։ Ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը ազատել ամէն տեսակ չարիքներէ։ Ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը ազատել ամէն տեսակ ցաւերէ։ Ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը ազատել ամէն տեսակ հիւանդութիւններէ։ Ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը ազատել ամէն տեսակ ախտեր

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Մարտիրոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց եղբօր եւ հօրեղբօր նորոգ հանգուցեալ՝

ԱՐԱՄ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

յիշատակին (մեռած Հոկտ. 29ին Ռիօ, յետ անողոք հիւանդութեան 57 տարեկանին):

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Գարակէօզեան եւ Սարաճեան ընտանիքները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի (Նոյ. 16) առաւօտ Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցին

ՍԱԹԵՆԻԿ ԵՒ ՌՈՒԲԻՆ
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահերուն քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

×

ՄԱՐՍԷԼ.— Գալայեան – Ագնատոեան ընտանիքը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իրենց սիրելի մօր եւ մեծ-մօր՝

ՆՈՒՒԷՐԻ

եւ եղբօր ու հօր՝

ՎԱՉԳԷՆ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆԻ

մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ, նաեւ իրենց քրոջ ԱՐՇԱԼՈՑԻ եւ նահատակ հօր ԾՈՎԷԼԵԱՆ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆԻ հոգիներուն համար, ինչպէս իրենց ծննդավայր Առափազար աստուածարեալ հայահոծ քաղաքի 1915ի Մեծ Եղեռնին Տէր-Զօրի ճամբաներուն եւ անապատներուն մէջ բազմահազար նահատակներու եւ 1921ին նոյն քաղաքին մէջ քեմալականներու կողմէ սպաննուած բազմահարիւր անմեղ նահատակներու հոգիներուն համար, Փրատոյի մայր եկեղեցին, կիրակի առաւօտ Նոյ. 16:

Ի գիտութիւն ամենց յիշատակը յարգողներուն:

×

ԻԶՄԻՐԻ ԵՂԵՌՆԻՆ 53ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Նոյեմբեր 16, կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ:

Կէսօրէ ետք ժամը 13·30ին հոգեհաւ Հ. Բ. Ը. Միութեան «Ալեք Մանուկեան» մշակութային կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Métro Courcelles

Ծախքերու մասնակցութիւն 30 Ֆր.:

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Նոյ. 14ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, ժամը 9ին:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ (Նոյ. 14) իրիկուն ժամը 20·30ին սովորական հաւաքատեղին:

×

ՄԱՐՍԷՑԻ Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, Շաբաթ Նոյ. 15 ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ՉԵԿՈՒՑ

Այս տարուան մեռելներու յիշատակին օրը, չատերու նման ես ալ Ֆրանսուհի մօրս ընտանեկան պետրեզմանին առջեւ կրցի երթալ պահ մը մտամփոփուելու համար: Իսկ Հայ հօրս ընտանիքին համար որեւէ գերեզման չկայ...

Հայրս, Ա. Միքայէլեան, գրքի մը մէջ կը պատմէ մեծ-հօրս Սեդրակ Միքայէլեանի, մեծ-մօրս Արուսեակ Մելիքեանի եւ պզտիկ հօրեղբօրս Հայկազին չարչարանքներէ վերջ անմոռանալի մահերը, եւ այս կերպով իրենց համար տեսակ մը տապանաքար կանգնեցուցած է:

Սոսկալի եւ անողոք ամբաստանութիւն մըն է անոնց անգութ դահիճներուն հանդէպ:

Հօրս «Ցխուն տարիներ առաջ(*) վերնագրով գրած գրքին մէջ, իր նկարագրած խիստ յուզիչ իրողութիւնները, ընտանիքի մը ու ամբողջ ազգի մը անմեղ զոհեր եղած ըլլալուն մասին, ականատեսի մը եւ անձամբ չարչարուողի մը անհերքելի վկայութիւններն են:

ԿԻ ՄԻՔԱԷԼԵԱՆ
Լրագիրի խմբագիր

(*) Դիրքը գնելու համար դիմել հեղինակին

Dr. MIKAELIAN
Résidence du Parc Chanot
190, rue du Rouet
13008 Marseille

(Գինը փոստի ծախքով միասին 24 Ֆր., վճարումը պանքայի չէքով ապահովագրանքի պահուն):

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին
Շաբաթ, Նոյեմբեր 15, ժամը 22ին առաւօտեան 4
CASINO DE CHARBONNIERES
Ensemble attractif de ROGER CREVAT
Avec la participation de la chanteuse
FLORENCE NOEL

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ
Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Շաբաթ Նոյեմբեր 15, ժամը 20·30ին, ԹԷԱԹՐ ՄԻՒՆԻՍԻՓԱԼԻ մէջ
Փարիզի «ԲԵՄԱՍԻՐԱՑ» Թատերախումբը
ղեկավարութեամբ դերասան Մ·ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ կը ներկայացնէ

ՀՆԱՐՔԸ

Երկսլոկեր կատակերգութիւն, 3 արար
ՄՈՒՏՔ՝ 20, 15 եւ 10 Ֆրանք
Կը խնդրուի վալանսի եւ շրջաններու ազգայիններէն կանխաւ ապահովել իրենց տոմսերը

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Grand Bal

DU NOR SEROUND D'ALFORTVILLE

Samedi 22 Nov. de 20 heures à l'aube Salle des Fêtes, Rue Voltaire, Alfortville

avec la participation de l'ensemble
BERNARD DEDEDJIAN

Entrée 20 Fr., Nor Séround 10 Fr.

Exigez
de votre fournisseur habituel
les délicieux
halva lokoum tahin
Bongoût
USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

ամսական դասախօսութեանց շարք մը կը կազմակերպէ, նուիրուած Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը

Ուրբաթ 14 Նոյեմբեր — *Ուրարտական շրջան, Արմէնները*
Ուրբաթ 12 Դեկտեմբեր — *Արտաշէսեան հարստութիւն*
1976 — 16 Յունուար — *Արշակունեաց հարստութիւն — Գրերու գիւտ — Վարդանանք*
Ուրբաթ 13 Փետր· — *Արաբական գերիշխանութիւն — Բագրատունեաց հարստութիւն*
Ուրբաթ 19 Մարտ — *Կիլիկեան Հայաստան — Լեւոն Ա· Մեծագործ*
Ուրբաթ 23 Ապրիլ — *Հայկական Հարցը Պերլինի վեհաժողովէն մինչեւ Լօզան*
Ուրբաթ 14 Մայիս — *Խամսայի Մելիքութիւնները — Դաւիթ Բէկ — Մխիթար Աբբահայր*

ԲԱՆԱԽՕՍ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

Առաջին դասախօսութիւնը Ուրբաթ Նոյեմբեր 14, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ· Բ· Ը· Միութեան «Ալեք Մանուկեան» Մշակութային սրահին մէջ, 118, Ռիւ տը Գուրսէլ — 75017 Փարիզ Նիւթ ունենալով՝

— Աշխարհագրական Հայաստան — Հայաստանի առաջին բնակիչները — Նայիրի Ուրարտու — Հիմնարկութիւն ուրարտական թագաւորութեան — Ուրարտական բաղաքակրթութիւնը — Արմէնները — Երուանդուհիները — Հայերը պարսիկ իշխանութեան տակ:

ԾԱՆՕԹ.— Այս բանախօսութիւնները տեղի պիտի ունենան հարցում-պատասխանի ոճով:

ՇԱԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
15
SAMEDI
15 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 ֆր.	Վեցամսեայ	90 ֆր.
Արտասահման	Տար. 200 ֆր.	Հատը	1 ֆ. 20

51ԴՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.440

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.440

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

(Յոբելեանին առթիւ)

— o —

Մամը մը գրասէր բարեկամներ նախաձեռնութիւնն են ստանձնած յոբելենական հանդիսութեամբ մը տօնելու Կարօ Մեհեանի գրական ու կրթական գործունէութեան յիսնամեակը՝ Կիրակի, Նոյ. 16ին։ Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ 55ամեակը։ Յիսնամեակը տօնուած էր քանի մը տարի առաջ, Միացեալ Նահանգներու մէջ։

Յոբելեարը, բուն անունով Կարօ Ղազարոսեան, ծնած է 1898ին Մարմարայի ափերուն վրայ, հայաշատ Ռոստոմթօ (Թէքիրտաղ) քաղաքը, որ Հայաստանի առած է կարգ մը անուանի յեղափոխականներ ու գրողներ։

Կարօ Մեհեան կը պատկանի սերունդին գաւառացի այն պատանիներուն, որոնք 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան խարուսիկ ազատութեան օրերուն կը փութային դէպի Վոսփորի ափերը՝ յաղեցնելու համար իրենց ուսման ծարաւը՝ կեանքի ասպարէզը նետուելէ կամ հանրային գործունէութեան նուիրուելէ առաջ։

Օսմանեան մայրաքաղաքը գրկաբաց կ'ընդունէր զանոնք։ Կեդրոնականն ու Պէրպէրեանը չէին բաւեր գոհացում տալու գաւառէն խուժող ուսումնառեններուն ։ չակերտներու քաղմութեան։ Իրարու ետեւէ կը բացուէին միշնակարգ վարժարանները, — Սկիւտար՝ Կարապետեանը՝ աղկանց առանձին բաժինով, Մաքրի – փիւլ՝ Պէզազեանը, Բերա՝ Հինդլեան – Մալթեանը (Նոր Դպրոց), Բագրատունի եւ Հայրիկեան (Արդի Վարժարան)։

Իր ծննդավայրի ազգային վարժարա – նին եւ թրքական Իռաւելիչէն ետք, Կ. Ղազարոսեան կը յաճախէր Պոլսոյ Արդի վարժարանը, զոր կ'աւարտէր 1914ին, մեծ պատերազմի նախօրեակին։ Դժ – բախտ սերունդ, որուն ասպարէզը պիտի խորտակուէր յանկարծ, ճիշդ այն պա – հուն, երբ հնարաւորութիւն ունէր մասնագիտութեան մը հետեւելու բարձրա – դոյն դպրոցի մը մէջ։

Մեհեան եւս պիտի ճաշակէր տարա – գրութեան դառնութիւնները։

Չինադարի խանդավառ օրերուն, երբ փայլուն հեռանկարներ կը բացուէին Հայութեան առջեւ, քսանամեայ երիտասարդը նետուեցաւ հանրային գործու – նէութեան ասպարէզը, պոլսահայ վարժարանի մը մէջ ստանձնելով ուսուցչական պաշտօն եւ գործօն մասնակցութիւն բերելով նաեւ ազգային կեանքին։

Ֆէմալական փոթորիկը զինքը կը նետէ Պուլկարիա, ուր կը լծուի ուսուցչական ասպարէզին, միաժամանակ նուիրուելով պետականութեան եւ հրապարակագրու – թեան։ Կրթական ասպարէզը նոյնքան սիրելի էր իրեն, որքան գրական աշխա – տանքը, Մտաւորական կեանքի երկու ճիւղերը, մէկը միւսին լրացուցիչ։

Բեղուն գրիչ, հետաքրքիր ու պրպտող միտք, բազմակողմանի չնորհներով օժտուած, տարիներով իր մնայուն աշխատակցութիւնը բերաւ մեր մամուլին, իւրայատուկ ոճով վերլուծելով օրուան ազգային ու քաղաքական հարցերը։ Աշխատանք՝ զոր կը տանի ցարդ յարատեւօրէն։

Երեսունական Թուականներուն Ֆրանսայի ազգային – կուսակցական կեանքին բերաւ իր գործօն մասնակցութիւնը։ Փաթիզի, մանաւանդ գաւառի մեր բեմերուն գրգռը դարձաւ՝ Վ. Իշխանեան անունով։ Այս նոյն ծածկանունով ստորագրեց իր պարբերական գրութիւնները Ցառաչի մէջ՝ «Թուրքիա իր հոգերով եւ փորձերով» խորագրին տակ։ Խորագիրը՝ զոր կը պահէ ցարդ, երբ սփիւռքահայ մամուլին մէջ կը գրէ Թուրքիոյ մասին։

Բացի Ցառաչէն, կանոնաւորաբար աշխատակցած է ու կը չարունակէ աշխատակցիլ Ազատ Օրի, Ազդակի, Ալիքի, Ասպարէզի, Արմենիայի, Բագինի, Հայրենիքի, Յուսաբերի, ինչպէս երբեմնի Հորիզոնի (Սելանիկ), Նոր Օրի (Աթէնք), Ազատ Խօսքի (Սոֆիա) եւայլն։

1924էն սկսեալ լոյս ընծայած է զանազան գրքոյկներ՝ Պուլկարիոյ, Ցունաստանի, Փարիզի եւ Պէյրութի մէջ։ Մշակած է մանաւորաբար ժողովրդական պատմուածքներու եւ հէքեաթներու սերուդը։ Հարցերուն կը մօտենայ խմաստասիրական հայեցողութեամբ, ինչպէս օրինակ իր վերջին գործը՝ Իմաստութեան ուղիով, որուն երկու մասերը մէկ հատորով տպուեցան Պէյրութի մէջ եւ որ անդրադարձած է Լիբանանի թարգմանութեան վերջերս։

Գրական ու հրապարակագրական իր բոլոր գրութիւնները կը ստորագրէ ծածկանունով — երբեք իր բուն անունովը, այսպէս՝ Սօսեաց Տղան, Վ. Իշխանեան, Լեւոն Ռուբինեան, Դէտ, եւայլն (իր երբեմն նաեւ՝ Մոնտզո, Վահրիճ)։

Երկրորդ աշխարհամարտի նախօրեակին Փրանսայէն վերադարձաւ Պուլկարիա, ուր պատերազմի օրերուն Փիլիպէնի հինգ քիլոմեթր հեռու իր վարձած ագարակին մէջ մեկուսի կ'ապրէր ընտանեօք։ Կարմիր բանակը Պուլկարիա կը մտնէր 1944 Սեպտ. 9ին։ Երկու ամիս ետք, Նոյեմբեր 11ին ձերբակալուելով հանգրուանէ հանգրուան կը տարուի Մոսկուա, Երեան, հուսկ ուրեմն Սիպերիա։ Թրքահանէն ետք կարօ Մեհեան տասներկու տարի պիտի ճաշակէր նաեւ բոլշեւիկեան աքսորավայրերու դառնութիւնները։

1956ի ներումէն օգտուելով, Մոսկուայէ ու Գերմանիոյ ճամբով կը հասնի Փարիզ, որ դարձաւ իր վերջնական կայանը եւ ուր ցարդ անխոնջ կը չարունակէ իր հանրային գործունէութիւնը՝ կրթական ու գրական զոյգ ճակատներու վրայ։

Ցուզոմով կը կարդացուին իր «Աֆղանական մը յուշերէն»ը՝ լոյս տեսած Պէյրութ՝ 1969ին Սօսեաց Տղան ծածկանունով։

Ողջունելով իր յոբելեանը, իրեն կը մաղթենք կատարեալ առողջութիւն, որ պիտի մնայ միշտ երիտասարդ, ինչպէս է այժմ, իր միտքն ու գրիչը ի սպաս դնելու համար նոր սերունդի դաստիարակութեան եւ հայ մշակոյթի զարգացման։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

— o —

ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄՆԵՐԸ ԿՐ ԲԱԶՄԱՆԱՆ

Մինչ նախկին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ կը պատրաստուի Պէյրութ մեկնել «տեղեկատուութեան եւ բարեկամութեան» առաքելութեան մը համար, մթնոլորտը կրկին լարուած է Պէյրութի մէջ եւ կը թուի թէ այս 12րդ հրադադարը ծառայեց միայն քիչ մը յոդնութիւն առնելու, ամառական զանձելու, պարենա – տորուելու եւ կրկին զինուելու։ Արդարեւ սարսափի մթնոլորտ մը կայ մանաւանդ իբրեւ հետեւանք առեւանգումներու բազմացման։ Այս առեւանգումները առաւելաբար յարանուանական բնոյթ ունին։ Ձորեքշաբթի օր միայն 220 առեւանգում եղած է, 25 Հինգշաբթի, որուան ըլլալով որ անցորդներու թիւը պակասած էր եւ պէյրութցիները կրկին բանտարկուած էին իրենց տուները։ Հինգշաբթի երկուն դեռ 40 պատանդ կար (Ձորեքշաբթի առեւանգուածներէն) որոնց հետքը չկար։ Ակռկ զատ ալ ոճրափորձ մը կատարուած էր Պէյրութի օդակայանը եւ պինուած երկու անձերը որոնք կը փորձէին մօտենալ օդանաւերուն, տեղն ու տեղը սպանուած են բանակին կողմէ։ Շատ յայտնի չէ թէ ո՞վ էին եւ ի՞նչ կ'ուզէին, բայց կը կարծուի թէ պաղեստինցի հայդուկներ էին եւ պիտի յարձակէին կամ Էր–Իւնիւահի կամ Փաճամի մէկ օդանաւին վրայ։

Գալով Քարամէի, ընդունելով գործակերները եւ սենեակները, չեշտած է անոնց հետեւեալ կէտերը.—

Ա) Եթէ հեռանկարը երկրին բաժանումն է, թող միւս կողմը (իմա՛ քրիստոնեաները) բացէ ի բաց ըսէ եւ այդ մասին խօսինք։

Բ) Եթէ օտար ծրագիր մըն է, ան դէմ է Լիբանանի շահերուն եւ պէտք է կեցնել։

Գ) Եթէ կռիւը Պաղեստինցիներու ներկայութեան դէմ է, լաւ է քիչ մըն ալ սպասել «վասնզի քաղաքական հորիզոնին վրայ այդ հարցին մօտաւոր լուծումը կ'ուրուագծուի»։

Դ) Եթէ կռիւ կայ վերջ տալու համար դիմադրութեան կարգ մը շահագործումներուն, հարկ է հաստատել որ այդ շահագործումները ցոյց կուտան լիբանանեան Պետութեան տկարութիւնը, ուրեմն լուծումը կը կայանայ այդ Պետութիւնը վերաշինելու եւ զայն ամրապնդելու մէջ։

Քանի մը տողով

ԼՈՆՏՈՆի ճաշարանի մը մէջ առմբ մը պայթած է, մէկ մեռեալ, 15 վիրաւոր կայ։

ԼԻԶՈՆի մէջ չինարարութեան բանուորները գոհացում ստացան եւ իրենց աշխատավարձը 44 առ հարիւր յաւելում պիտի կրէ։ Պաշարած էին կառավարական պալատը եւ կը սպառնային։

ՍԱՐԳԻՍ ՓԱՍՓԱԼԵԱՆ 22 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ։ Ինչպէս ծանօթ է, Փասքալեան լուսանկարած էր եւ խորհրդային լրտեսներու յանձնած էր Ատլանտեան Ուխտի պաշտպանութեան վերաբերող փաստաթուղթեր, իր զարմիկէն՝ Սահակ Տէտէեանէ, որ Ատլանտեան Ուխտի մէջ պաշտօնա – վարած էր։ Բանտարկութեան վճիռը արձակած է Ամերիկայի Դաշնակցային դատաւոր Մարք Գոնսթանթինօ, Հոկտ. 31–ին։ Ամբաստանեալը նախապէս ընդունած էր իր յանցանքը։ Կ'ըսուի թէ պաշտպան փաստաբանը՝ Ճորճ Գորպէթ դիտել տըւած է, որ խորհրդային իշխանութիւն – ները «չահագործած են» Փասքալեանի հակաթուրք զգացումները եւ համոզած են, որ Ատլանտեան Ուխտի պաղտնիքներ գողնալով, պիտի վնասէր Թուրքիոյ։ Կ'ըսուի նոյնպէս, թէ վաթսուն ամերիկահայ ծանօթ անձեր նամակներ ուղղած են դատաւորին, յիշատակելով Փասքալեանի օգտակար ծառայութիւնները, Ամերիկայի հայ գաղութին։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԵՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ. 6)

ՃԱՏՐԱԿ

Մոսկուայի մէջ վերջ գտաւ ճատրակի մրցաշարքը, որուն մասնակցեցան ճատրակի այսպէս կոչուած «աստղերը»։ Մասնակցողներուն շարքին էին Տիգրան Պետրոսեան, Միխայիլ Տալ, Բորիս Սպասկի, Վիկտոր Կորչնոյ եւ ուրիշներ։ Մրցաշարքին մասնակցեցաւ Ռաֆայէլ Վահանեան, որ անցեալ տարի պրոնզէ չքանչան ստացած էր Հորհ. Միութեան ախոյենական մրցաշարքին։

Վահանեան սկիզբները լաւ յաջողութիւններ ապահովեց։ Յաղթեց Պլանին – ճին (Եուկոսլաւ), հաւասար արդիւնք ձեռք ձգեց Պետրոսեանի հետ, այնուհետեւ պարտութեան մատնեց հոլանտացի Պէոմը եւ «խաղաղ դաշինք» կնքելով Տալի եւ անգլիացի Սթրինի հետ, հինգ խաղէ ետք կեցկերի հետ կը գլխաւորէր աղիւսակը (3,5ական կէտ)։

Այնուհետեւ Վահանեան յաղթական կէտ մը եւս ապահովեց՝ պարտութեան մատնելով հունգարացի Լենթէլը։ Բայց կեցկերը իր կարգին կէտ մը արձանագրած ըլլալով՝ վեցերորդ խաղէն ետք երկուքն ալ 4,5ական կէտով միշտ առաջին դիրքի վրայ կը մնային։

Այս փայլուն «մուտք»էն ետք Վահանեան ձախողութիւններ կ'արձանագրէ 7րդ խաղէն սկսեալ։ Մրցաշարքի աւարտին Վահանեան՝ Կորչնոյի եւ Խոլմովի հետ 9,5ական կէտերով երրորդ տեղը կը գրաւէ։

×

ՍԵՆԵԿԱՑԻՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Երկու չաբաթ նուագահանդէսներ տալէ ետք Աթոյ Հարաւ–արեւելքը՝ Հայաստանի պետական սենեկային նուագախումբը (ղեկավար՝ Կ. Բաղդասարեան) Երեւան վերադարձաւ։ Խումբը ելոյթ ունեցաւ Սինկափուր, Քուալալումփուր, Հոնկ–Քոնկ եւ Մանիլ։

Ցայտագիրը կազմուած էր Մոցարթի, Վիվալտիի, Շոստակովիչի, Կոմիտասի եւ Ցարութիւնեանի ստեղծագործութիւններէ։

Տեղական մամուլը եւ երաժշտասէրը համակրութիւնը գնահատեց խումբին նուագահանդէսները։

×

«ԱՐԱՔՍ» ՃԱԶԻ ԽՈՒՄԲԸ

Արտաշատի «Արաքս» ճազի խումբը հինգ տարի առաջ կազմուեցաւ։ Առաջին մրցանակը նուաճեց այս տարի Հանրապետութեան ստուգատեսին։

Խումբը նուագահանդէսներ պիտի տայ Մոսկուայի եւ Լեհաստանի մէջ։

×

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի մէջ բացումը կատարուեցաւ չեխոսլովաքիական հիւսուածեղէնի եւ կօշիկի ցուցահանդէսին, որ առաջին օրն իսկ մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց։

ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆ

— o —

Թէեւ բաւական ուշ· բայց, ի վերջոյ Փարիզի Հայութիւնը եւս յարգանքի իր տուրքը կուտայ հայկական մշակոյթի «փոքր ածու»ի համեստ մշակներէն մէ – կուն՝ Պ. Կարօ Մեհեանին, տօնելով անոր գրական, հանրային յիսնամեայ գործու – նէութեան յոբելեանը:

Ինչպէս պատահած է ուրիշներու, յարգելի յոբելեարը այժմ ծանօթ է աւելի իր գրական կեղծածունով քան թէ մկրտութեան աւազանի բուն մականունով: Սա – կայն, լինի եւ ընկերներուս համար ան կը մնայ Կարօ Ղազարոսեան, երիտասարդ գործիչը, որ չորս տասնեակ տարիներ ա – ռաջ, օր մը յայտնուեցաւ Ֆրանսայի մեր կուսակցական շրջանակին մէջ:

Անշուշտ, քիչ–շատ ծանօթ էինք իր կեանքի մանրամասնութիւններուն: Գի – տէինք, որ ծնած է եւրոպական Թուր – քիոյ հայաշատ մէկ քաղաքը՝ Ռոտոսթօ: Ուսումը առած է ծննդավայրի ու Պոլսոյ հայկական, Թրքական երկրորդական վարժարաններուն մէջ. ստացած՝ խնամ – ուած կրթութիւն: Անցած է աքսորի, դաղթականութեան դժոխքէն: Զինադա – դարին՝ Պոլիս, հազիւ քսան տարեկան, լծուած է արդէն հանրային աշխատանքի: Եղած է Հայրենիքի Օգնութեան Մարմնի եռանդուն անխոնջ անդամներէն մին: Ֆէ – մալականներու յաղթանակէն ետք անցած է Պուլկարիա ու հոն հաստատուած վերջ – նապէս. ի հարկէ, չմոռնալով ազգային գործը, գիրն ու գրականութիւնը՝ զանա – զան կեղծանուններով. Սօսեաց տղան. Վ. Իշխանեան. Մոնազն. Վահրիճ:

Այս բոլորին տեղեակ էինք: Բայց, հա – ճելի անակնկալը պատահեցաւ երբ դէմ յանդիման գտնուեցանք իրեն հետ:

Առաջին տպաւորութիւնները միշտ ա – նեղծ կը մնան:

Դիմացնիս կը գտնուէր բարէձեւ, ազ – նուական վայելչութեամբ հագուած ծան – րախոհ, համակրելի երիտասարդ մը: Տա – րիքին խոտոր համեմատող լրջութիւն մը կար դէմքին վրայ: Աչխարհի չարն ու բա – րին տեսած մարդու տխրութեան թեթեւ հովը: Կուսակցական գործիչները ընդ – հանրապէս կ'ըլլան դիւրահաղորդ, խո – սուն, խնդումերես: Կարօն անոնց չէր նը – մաներ: Ոմանք հպարտութեան վերա – դրեցին այս կեցուածքը, սակայն, յե – տագային երբ մտերմացան, հաստատե – ցին որ զգայուն, ընկերասէր մարդու մը հետ է գործ ունին:

Զափազանցութիւն չէ ըսածս. նոյնիսկ ուրախութեան պահերուն մենք չտեսանք կարոյի լեռնոտ խնդուքը· զգացումնե – րու անկաշկանդ արտայայտութիւնը:

Գոհունակութեան առաւելագոյն չա – փանիշը թեթեւ ժպիտն էր: Հեզհեզակ հաճկացանք, թէ նկարագրի, խառնուածքի հարց է եղեր իր պաղարիւն, վերապահ, դիւրաւ չմտերմացող բնաւորութիւնը: Կուսակցական ժողովներու առեն ոչինչ բաներու համար երբեմն իրարու դլուխ կոտրելու կ'ելլենք: Ամէնէն տաք վիճա – բանութեան ընթացքին ինք կը մնար հան – դարտ, անխռով: Կը զսպէր բարկութիւ – նը· յայտնի չէր ըներ յուղումը: Կ'ենթադ – րեմ, թէ իր նկարագրի այս բարեմաս – նութիւնը մեծապէս օգտակար եղած է ի – րեն, վերջին պատերազմի վաղորդայնի սեւ օրերուն: Հաւանաբար նոյն հանդար – տութեամբ պատասխանած է ռուս, հայ չէկիստներու հարցումներուն, սպառնա – լիքներուն· թէեւ չէ փրկած վինջը Սև – պերկոյ մահարբեր ճամբարներու սառնա – մանիքէն:

Գրութեան սկիզբը գործածեցինք հա – մեմատ բառը: Ածականը գլխագիր Մար – դուն համար էր, ո՛չ թէ իր վաստակին: Ցորելեարը միշտ խուսափեցաւ ամէն դը – նով իր վրայ խօսեցնելու ողորմելի սովո – րութենէն: Զուզեց աղմուկ յարուցանել՝ ելոյթներ սարքելով: Ընդհակառակն, հա – մեստաբար մնաց չուքին մէջ: Եթէ կ'ու – զէք, պէտք ալ չունէր այդ աղմուկին: Հարիւրաւոր յօդուածները, հրատարա – կած կամ հրատարակելի դիրքերը գայն դրած են արդէն արժէքաւոր գրականու – թիւն մշակողներու յոյժ պատուաբեր գանկին վրայ: Ցորդառատ արտադրող մը չէ: Իր գրականութեան ծանրութիւնը կը կայանայ որակին մէջ, ո՛չ թէ քանակին: Անշուշտ, ուրիշներ պիտի խօսին, պիտի գրեն այդ որակի մասին. սակայն, մեղի համար Կարօ Մեհեանը Ֆ' եւ կը մնայ գե – րազանցապէս փելիստական գրագէտ մը: Կրնանք բառերու տեղը փոխել· արժէքէն բան մը չի պակսիր: Ըլլան հէքեաթները, ըլլան պատմուածքները պարզ պատմու – թիւններ չեն: Անմիջապէս չեն յուզեր մեզ· այլ կը մղեն մտածելու· պատկեր – ներուն, բառերուն տակը գտնուող իմաս – տը որոնելու:

Ընդհանրապէս դժուարամարս են իմաս – տասիրական երկերը: Վերապահուած են մտաւորական որոշ պաշար ունեցողնե – րուն· որովհետեւ, կը խօսին վերացա – կան խրթին հարցերու մասին: Մեհեան ողջմտութիւնը ունեցած է իմաստասի – րութիւնը իջեցնելու պարզագոյն տարա – զին, որպէսզի խոնարհ ընթերցողն անդամ հասկնայ: Կարդացէք «Իմաստութեանց Ուղիով»ը եւ կը համոզուիք ըսածիս:

Գրքին գլխաւոր անձերը թէեւ դուրս ելած են Հին ու Նոր Կտակարանէն, հայ – կական, յունական, հնդկական պատմու – թիւններէն եւ կը կոչուին Սողոմոն Իմաս – տուն, Մեչուլամ, Մեծն Տիգրան, Արշա – ւիր Զօրական, Սոկրատ, Արիստիպոս – մաճանտրան, Աղեքսանդր Մակեդոնացի: Անոնք թէեւ կ'ապրին, կը խօսին, կը վի – ճին տասը, քսան, երեսուն դար առաջ, բայց, խօսակցութեան նիւթերը այլեւս անցեալին պատկանող «մեռեալ նիւթեր» չեն· այլ, այսօր իսկ կապ ունին մեր առօրեայ կեանքին հետ, մեզ կը դեկա – վարեն, եւ կը կոչուին սէր, ուժ, փառա – մոլութիւն, ազատութիւն, ունայնութիւն: Ու պիտի ապրին մինչեւ «ի կատարած աշխարհի»:

Թղթատելով քառասուն տարուան ան – ամպ բարեկամութեան մատեանը, քանի մը խօսք ըրինք նաեւ իր գրականութեան մասին: Ցարմար առիթով թերեւս քիչ մը ընդլայնենք նիւթը: Մինչ այդ, յոբելեանի յիշատակելի օրուան առթիւ, իրեն եւս մաղթենք երկար տարիներ եւ դալար գը – րիչ, որպէսզի նոր ստեղծագործութիւն – ներով հարստացնէ Հայութեան անկորըն – չելի գանձը՝ մեր մշակոյթը:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ՀԱՅՈՑ ՍԻՒՆԸ

(ԱԽԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

Ցեղակարծ մրրիկէ մը ահաբեկ ծի – ծեռնակներու նման՝ վանականները խու – ճապահա՛ր, լքեր էին Տաթեւի Վանքը, որ կառուցուած է աւերակներուն վրայ երբեմնի մեհեանի մը: Դարերու թանձ – րախիտ մէգը անծանօթ կը պահէ ծնունդը այդ մեհեանին, որ մշտավառ պահեր էր իր ատրուշանին հուրը դարեր շա – րունակ: Ու, դարե՛ր շարունակ, Սիւնիքը իր հեթանոսական պաշտամունքն էր կա – տարեր:

Քուրմերու ծէսերէն եաք, այժմ զաղ – բեր էին նաեւ աղօթքները վանականնե – րուն: Եւ անգայտացեր էր մանուշակա – գոյն թաւիշը խունկի քուլաներուն:

Եւ այդ համատարած ամայութեան ու լռութեան մէջ չարժուն կը մնար միայն Հայոց Սիւնը՝ եկեղեցւոյ հարաւային գը – բան դէմ, կանգնեցուած յանուն Սրբոյ Երրորդութեան:

Վարը, անձուկ ու խոր կիրճին մէջ, Որոտանը, կողքերէն սեղմուած վիշապի մը նման, կը գալարուէր ու կ'ոռնա՛ր ա – հեղամռունչ՝ փրփրելով ու չաչելով կիր – ճին ապառաժեայ լանջերուն:

Ցեամիջօրէն կ'երթար իր ճամբին: Ա – րեւի ոսկոյն չողեր, բեկբեկո՛ւն, կը քաշ – ուէին դէպի կատարը հանդիպակաց: Սիւ – քը կը դիտուէր ալացիկ բարդիները: Եւ վան – քին չուրջ կակաչներ, բոցի պատառնե – րու նման, իրենց չափրակները կ'ամփո – փէին:

Լէնկթիմուր, որ արեան մէջ խեղդած էր նաեւ Սիւնեաց աշխարհը եւ կասե – ցուցած ամէն կենդանի չարժուամ, սահ – մրկած կանգնած էր յարաչարժ սիւնին դէմ՝ երկու ափերը կողերուն եւ կատա – ղութեան ու նաեւ վարանումի տագնապ մը կուրծքին տակ:

— Հակաթա՛յ, — խղճդ յանկարծ խոր լռութիւնը՝ դառնալով իր զօրականներէն ամէնէն երիտասարդին, — իմ ներկայու – թեան ո՛չ մէկ չարժուամ... Պէտք է կա – սեցուի այս սիւնը:

— Փորձեցինք, բայց չյաջողեցանք, — պատասխանեց զօրապետը անհամարձակ, — կը ճկի, բայց ո՛չ կը կոտի եւ ո՛չ ալ կը խորտակուի:

— Պէտք է կասեցուի՛, — որոտաց ա – մեհի արիւնարբուն, — Օկաթո՛յ, Թա՛ղթ, —խօսքը ուղղեց միւս զօրապետներուն, — ընկճուած ու մահացած չէ Հայոց աշ – խարհը՝ այնքան ատեն, որ կը չարժի այս սիւնը...: Պարա՛ն կապեցէք եւ լծեցէք զօրքեր:

Եղան աղիքի նման հաստ ու երկար պա – րան կապեցին սիւնի կատարին: Ու զօր – քերը, օղակուած՝ պարանով, քաշեցին: Քաշեցի՛ն ուքնաչան ու հեւասպառ՝ մին – չեւ որ սիւնը ճկեցաւ եւ տակաւ առ տա – կաւ ծռեցաւ:

Լէնկթիմուր կը մնար անշարժ՝ կկոց – ուած աչքերուն մէջ կայծկլտուն կիրք մը ցոլացնելով:

— Աւելի՛, — գոչեց կրկին, — աւելի՛, մինչեւ որ հպի գետնին ու խորտակուի:

Ու զօրքերը արիւն քրտինք մտած, քա – շեցին կրկին՝ իրենց ջիղերն ու պարան – ները պրկած:

Ու սիւնը լծաւ աւելի: Իմա՛ւ մինչեւ գետին:

Ու մինչ խուժանը աղաղակեց՝ իր յա – ջողութենէն ոգեւոր, սիւնը, չպրտելով պարանները իր գագաթէն, ցցուեցաւ ճիգ ու կանգնեցաւ կրկին՝ չարունակելով ճօ – ճիլ...

Լէնկթիմուր արմանքէն ու զարմանքէն քարացաւ պահ մը: Կը նայէր ակնապիշ ու անքթիթ՝ իր անզօր զայրութին հետ նաեւ այդ անբացատրելի խորհուրդին առթած վախով համակուած:

Լուռ ու սահմռկած էին նաեւ զինք չըր – ջապատող զօրականներն ու զինուորները:

— Եղնե՛ր, — պոռաց կրկին Լէնկթի – մուր՝ իր ընկրկումէն յանկարծ սթափած, — եղնե՛ր բերէք եւ լծեցէք պարաննե – րուն:

Ու իր ահեղ ձայնէն, որ բախեցաւ վան – քին պատերուն, սարսափած թռա՛ն զոյգ մը աղաւնիներ, որոնք, հի՛ն վարժու – թեամբ մը, մոլորեր՝ եկեր թառեր էին վանքի գագաթին: Ու դադրեցաւ բզզիւնը միջատներուն: Մեծդի օձ մը միայն, որ ծուարեր էր կանաչ կոճղի մը նման, ղիմ մէջ: Այլեւս շատ ուշ է մտածելու համար եղածին եւ ըլլալիքին վրայ, բայց գոնէ կրնանք պահ մը զուարթօրէն կանգ առնել անցեալին վրայ:

Տարապայմանօրէն երջանիկ էին այդ օրերը, երբ ուրախ–զուարթ կը վազվզէինք Սամաքիոյ մեր պարտէզներուն մէջ: Սա – խակներու պէս կը դայդայլէինք ծառին եւ ծաղկուճիին մէջէն: Կը յիշե՞ս վերի հորին արկածը, որ բիչ էր մնացեր եր – բոյդ կեանքը արժէր: Սաստիկ կը զգամ յախուռն ընթացքիս համար բայց ես 15– ամեայ պարմանուհի մըն էի այն ատեն, ըր – բածիս թողածիս գիտակցութիւնը չունէի երբեք:

Տեսիլքի մը պէս անհետացան այդ օրե – րը, ա՜ւա՛ղ, մէկը միւսին հետեւէն կոր – սընցուցի սիրելիներս: Զարմինէն ամէ – նէն դժբախտը եղաւ մեր մէջէն: Զարա – չար յոգնած կեանքի պայքարներէն, վա – ղաժամ փակեց իր աղուոր աչքերը, խե – լագարութեան նոպայի մը մէջ: Մինչեւ յետին պահը կը վերյիշէր մեր երգերը, գրօսանքները եւ մեծ մայրիկին գլխուն սարքուած անհոգի խաղը: Վերադարձ մըն էր այս դէպի իր Հաւսեղէն էութիւ – նը: Դաշնակին առջեւ անցած պահուն՝ միշտ կը վերակոչէր կամիտասի համեր – գը, վարդապետին երգերը երբեմ չէր մոռնար:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(17 – Շար·)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎՀՊԸ

— Այո՛, հօրս ալ գանգատած էին զար – մանալի անտարբերութեամբ մը... բայց ի՞նչ պէտք ունին նաւակին մէջ Տաճիկի մը ղիրկն իյնալու եւ պագտուելու անոր հետ: Տօքթորը իր աչքովը տեսեր է, Միհրան աղային պատմեր է, նչանը եւ ըրեր:

— Էտէպսիզ սպասուհին կերած ա – պուրն է, միամիտ աղջիկները պօշ զըտ – նուեր ու խայըխը մտած են իրեն հետ: Եթէ չիտակը կ'ուզես, առ չէ բուն պատ – ճառը, Տօքթ· Ռեթիէոսը ուզած էր Պան – տրմա տանիլ նչանածը, Զարմինէն չէ ուզած մօրմէն ու հօրմէն բաժնուիլ:

— Հերմինէն ի՛նչ եւ իցէ, մէկը ճարած ու առած նստած է վերջապէս, Ցովինէն ամէնէն բախտաւորը եղած է, Տօքթորի մը հետ կարգուելով, կարծես քրոջը ձախորդութեան վրէժը լուծելու համար: Հապա ի՞նչ կ'ըսես Տիանային, խելօք երիկ մը գտած է, որ ամէն բան կը հո – պայ: Կ'երեւի ան ալ իր պեղան կը փնտռէ, գացած գանգատած է դեսպանատուն թէ ամուսինը գինքը բունի վար կը դնէ փո – րիկի մէջ եւ մահուան սպառնալիք ըրած է...

— Օղո՛ւլ, օղո՛ւլ, ինչեր կ'ըսես, խել – քիս պիտի գայ հեմէն: Վա՛յ, պճլիկ սա – տանայ, քենէ չէի սպասեր...

— Հաւայէն խօսքեր չեմ սիրեր ընել, երիկը ինքը պատմեց, տղու մը պէս ար – ցունք թափելով: Մխիքը ան է որ տաճիկ սիրահարին ծոցը իյնայ նորէն: Ժամ չե – կաւ որ ականջէն քաշէի: Ամուսինը խեն – թի պէս կը սիրէ Տիանան· պատկերը ծո – ցը պահած է, ինծի ցոյց տուաւ: Մե՛ղք, որքան կը նմանի ողորմած հոգի Զարմի – նէին, դէմքով եւ թիթեռնիկի թռչկո – տումներով: Այս բոլոր խառնակեցու – թեան մէջ, ամէնէն առաջ թոքախտին զոհ գնաց Հրաչիկը, թշուառութեան ե – րեսէն:

Բարի աղախինը այլեւս չկրցաւ տոկալ, դէմքը ձեռքերուն մէջ առած՝ աղիողորմ հեկեկանքներով սկսաւ արտասուել:

— Վա՛խ, եավրում, մատաղ տարիքին սեւ հողը մտաւ, հեծեծեց արցունքնե – րուն մէջէն: Պատճառ ըլլալին աչքերը էէօրնան: Երուանդ էֆէնտիին բոլոր աղ – ջիկները ձեռքս մեծցած են. Զարմինէն, Հերմինէն, Ցովինէն եւ Տիանան, ամմա ես ամէնէն շատ կապուած էի Հրաչիկին: Զաւիկս պէս կը սիրէի, կը դողայի վը – րան, ամէնահան բանը կը հոգայի ամ – բողջ սրտովս: Աղջիկս Հայկանոյշն ալ կը սիրէր, կը պագնէր, կը պագնէ՛ր ու չէր կշտանար: Հէյ վա՛խ, պօշ աչխարհ, պաթմիշ ըլլալիք աչխարհ...

Մեծ Նորգեղցի սպասուհին խելքին պիտի դար, եթէ իմանար որ Տիանան դվիժ հանած էր նաեւ իր բախտաւոր քրոջ ամուսինը որ ինքնասպան եղած էր յու – սահատութենէն...

×

Վազդէնին համար անակնկալ մը չէր, որ պիր մը ստանար Հերմինէէն, քանի որ բարեւ ղրկած էր իրեն եւ իր հասցէն ալ ունէր: Ցուզիչ էր այդ նամակը, ա – մէնէն առաջ սրտառուց անկեղծութեամբ, թախծալից տրտմութեամբ եւ կարծես տեսակ մը ստրջանքով:

Սիրելի Պարոն Վազգէն,

Շատոնց է որ կը փափաքէի ձեզի գրել, սրտագինս շնորհաւորելու համար ձեր գրական եւ գեղարուեստական յօդուած – ները, զորս յափշտակութեամբ կը կար – դամ «Մարմարա»յի մէջ: Շնորհապարտ եմ մեր փեսային, որ այդ թանկագին պատեհութիւնը ընծայեց ու ես կարող եմ այս բանի մը խոնարհ տողերը ձեզի ուղ – ղել, վերյապես:

Ձակատագիրը յոյժ անողոք եղաւ մեզի հանդէպ, յեղակարծօրէն կորսնցուցինք մեր պատուական հայրը, որ ամէն ինչ էր մեզի համար: Անդեկ ու բոլորովին ան – պաշտպան, մոլորեցանք կեանքի բաւի – ղին մէջ: Այլեւս շատ ուշ է մտածելու համար եղածին եւ ըլլալիքին վրայ, բայց գոնէ կրնանք պահ մը զուարթօրէն կանգ առնել անցեալին վրայ:

Տարապայմանօրէն երջանիկ էին այդ օրերը, երբ ուրախ–զուարթ կը վազվզէինք Սամաքիոյ մեր պարտէզներուն մէջ: Սա – խակներու պէս կը դայդայլէինք ծառին եւ ծաղկուճիին մէջէն: Կը յիշե՞ս վերի հորին արկածը, որ բիչ էր մնացեր եր – բոյդ կեանքը արժէր: Սաստիկ կը զգամ յախուռն ընթացքիս համար բայց ես 15– ամեայ պարմանուհի մըն էի այն ատեն, ըր – բածիս թողածիս գիտակցութիւնը չունէի երբեք:

Տեսիլքի մը պէս անհետացան այդ օրե – րը, ա՜ւա՛ղ, մէկը միւսին հետեւէն կոր – սընցուցի սիրելիներս: Զարմինէն ամէ – նէն դժբախտը եղաւ մեր մէջէն: Զարա – չար յոգնած կեանքի պայքարներէն, վա – ղաժամ փակեց իր աղուոր աչքերը, խե – լագարութեան նոպայի մը մէջ: Մինչեւ յետին պահը կը վերյիշէր մեր երգերը, գրօսանքները եւ մեծ մայրիկին գլխուն սարքուած անհոգի խաղը: Վերադարձ մըն էր այս դէպի իր Հաւսեղէն էութի – նը: Դաշնակին առջեւ անցած պահուն՝ միշտ կը վերակոչէր կամիտասի համեր – գը, վարդապետին երգերը երբեմ չէր մոռնար:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(17 – Շար·)

ՊԱՏՄՈՒՎԱԾՔ ԴԱԺՈՒՆԻՆ ԵՐԿՈՒՅՆ ԱՆԳԱՄ

ԴԱՏԱՎՈՐՎԱԾ ՄԱՐԴԸ

«Ընճյուղ» հյուրանոցի ճաշասենյակում, որ գիտեր հասկացող հաճախորդների համար»

Ասում են՝ մարդկանց ճակատագրերը գրված են լինում երկնքում։ Ես չգիտեմ, թե ինչ է գրված երկնքում, բայց գիտեմ, որ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն երկնքում, այլև երկրի վրա։ Ես գիտեմ, որ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են նաև ռեստորանների ճաշասենյակներում։ Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակներում մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն սեղանների վրա, այլև պատերի վրա։ Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերի վրա մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն մենյուների մեջ, այլև պատերին կախված նկարների մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների մեջ, այլև նկարների շրջանակների մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների մեջ, այլև նկարների շրջանակների ապակիների մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների մեջ, այլև նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ, այլև նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների մեջ, այլև նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների վրա գրված մատանիների մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների վրա գրված մատանիների վրա գրված ականջների մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների վրա գրված մատանիների վրա գրված ականջների վրա գրված մազերի մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների վրա գրված մատանիների վրա գրված ականջների վրա գրված մազերի վրա գրված գլխարկների մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների վրա գրված մատանիների վրա գրված ականջների վրա գրված մազերի վրա գրված գլխարկների վրա գրված ոտքերի մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների վրա գրված մատանիների վրա գրված ականջների վրա գրված մազերի վրա գրված գլխարկների վրա գրված ոտքերի վրա գրված կոշիկների մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների վրա գրված մատանիների վրա գրված ականջների վրա գրված մազերի վրա գրված գլխարկների վրա գրված ոտքերի վրա գրված կոշիկների վրա գրված գուլպաների մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների վրա գրված մատանիների վրա գրված ականջների վրա գրված մազերի վրա գրված գլխարկների վրա գրված ոտքերի վրա գրված կոշիկների վրա գրված գուլպաների վրա գրված սրտերի մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների վրա գրված մատանիների վրա գրված ականջների վրա գրված մազերի վրա գրված գլխարկների վրա գրված ոտքերի վրա գրված կոշիկների վրա գրված գուլպաների վրա գրված սրտերի վրա գրված ոչ մի բանի մեջ։

Ես գիտեմ, որ ռեստորանների ճաշասենյակների պատերին կախված նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի մեջ մարդկանց ճակատագրերը գրվում են ոչ միայն նկարների շրջանակների ապակիների վրա գրված թղթերի վրա գրված գրիչների վրա գրված ձեռքերի վրա գրված մատների վրա գրված մատանիների վրա գրված ականջների վրա գրված մազերի վրա գրված գլխարկների վրա գրված ոտքերի վրա գրված կոշիկների վրա գրված գուլպաների վրա գրված սրտերի վրա գրված ոչ մի բան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՍ

ԻԶՄԻՐԻ ԵՂԵՌՆԻՆ ՅՅՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Նոյեմբեր 16, կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։

Կէսօրէ հետք ժամը 13·30ին հոգեճաշ Հ. Բ. Ը. Միութեան «Ալեք Մանուկեան» մշակութային կեդրոնին մէջ՝

118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Métro Courcelles

Մասնակցութիւն 30 Ֆր.։

ՎՐԻՊԱԿ.— Սաթենիկ եւ Ռուբէն Պահատուրեանի հոգեհանգիստի յայտարարութեան մէջ՝ Գարակէօզեանը պէտք է ըլլար՝ ԳԱՐԱԿԻՒԼԵԱՆ։

ՆՈՒԷՐ

Պր. Յարութիւն Գէորգեան իր սիրելի կողակիցին Լուիզ Գէորգեանի մահուան առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրէ Ալֆորվիլի Մեսրոպ Մաշտոց ակումբի չինութեան յանձնախումբին։ Տէր եւ Տիկին Վազգէն Մելքոնեան եւ այրի Տիկին Սիրվարդ Պալեան վէնէչնաբնակ Տիկին Լուիզ Գէորգեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրեն Ալֆորվիլի Մեսրոպ Մաշտոց ակումբի չինութեան յանձնախումբին։

(Տառանալ «Յառաջ»էն)։

×

Զեռամբ Տէսինի եկեղեցւոյ վարչութեան եղած են հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Ազնիւ Տէր-Սահակեանի մահուան քառասունքին եւ Պր. Մարտիկ Տէր-Սահակեանի յիշատակին կատարուած հոգեհանգստեան առթիւ՝ Տիկին Մանուշակ Տէր-Սահակեան, Տէսինի եկեղեցւոյ, Տէսինի Մարզականին եւ «Յառաջ»ի բար-դաւանման 100ական Ֆր.։

Պանեէօ – Քաչանէն Տիկին Տիրուհի Կէվկէեան, Տիկին Տիրուհի Մուսէյեան 100ական, Ֆր. Տիկին Արփինէ Պապիկեան 50, եւ Տէսինէն Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պապիկեան 50 Ֆր. Տէսինի եկեղեցւոյ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 7ին, ժամը 17էն 24 ժորժ Ե. Մանրամասնութիւնները յետագային

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՅԻՄՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

ՔՈՄՕ (Իտալիա).— Տոքթ. Օննիկ Մանուկեան 50 հազար լիռ կը նուիրէ իրը քաջալերութիւն եւ համեստ նուէրը «Յառաջ»ի յիսնամեակին առթիւ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Ենովք Պորթաքեան իր ամուս – նոյն յիշատակին 100 Ֆր. կը նուիրէ կայսպոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին։

Նոյն տխուր առթիւ, փոխան ծաղիկի իր չիրիմին, Տէր եւ Տիկին Տաքէսեան 80 Ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին։ (Տառանալ «Յառաջ»էն)։

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԻՈՐԻՉ

Այս կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի։

TRANSIT & TRANSPORTS
COMMISSION - CONSIGNATION
AGENCE EN DOUANE
Réception - Expédition - Livraison pour marchandises toutes provenances
Surveillance au débarquement des vapeurs contrôle et agréage
Représentation pour livraison réception réexpédition formalités de Douane et Régie

Maison DERDERIAN
Agréée en Douane No 793
Ancienne Maison P. L. JACOB
32, Rue de la République, Marseille
Tél. : 91-24-98
C.C.P. Marseille 3243-51
R. C. Marseille 55 A 1419
Correspondants dans les principales villes et ports représenté par FRANGULIAN

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղի տարեկան ճաշ-պարահանդէսը Յունուար 10ին Օթէլ Սոֆիթէլի մէջ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Grand Bal

DU NOR SEROUND D'ALFORTVILLE

Samedi 22 Nov. de 20 heures à l'aube Salle des Fêtes, Rue Voltaire, Alfortville

avec la participation de l'ensemble
BERNARD DEDEDJIAN

Entrée 20 Fr., Nor Séround 10. Fr.

ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆԻ

Գրական – կրթական յիսնամեայ գործունէութեան
Կիրակի Նոյեմբեր 16, ժամը 15·30ին
Յրդ Թաղամասի քաղաքապետարանի ՐՈՍՍԻՆԻ սրահին մէջ, Մէթրօ Ռիշըլիէօ Տրուօ
6, rue Drouot
Նախագահութեամբ
ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ
(HENRI VERNEUIL)
Խօսք կ'առնեն
Հ. Ռ. ՎՐԴ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ, Հ. Ց. ՎՐԴ. ՊԱՋՏԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. ՈՒԻԼԵԼՄ ՍԱՐՈՑԵԱՆ
Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Տ. ՊԱԼԵԱՆ
Գեղարուեստական յայտագրին կը մասնակցին
Ա. Պետրոսեան, Ս. Պապիկեան, Այտա Մուրատեան (դաշնակ), Սիփան-Կոմիտաս
երգախումբ, ղեկավարութեամբ Կ. Ափրիկեանի
Սիրով կը հրաւիրուի գրասէր եւ կրթասէր հասարակութիւնը։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՑ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

Samedi 22 Novembre 1975 à 20 h. 30
Salle des Fêtes de Sevran

Deux orchestres : BEDIKIAN et le groupe SEVANE
En attraction : le chanteur arménien LUDOVIC
BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE
Tenue correcte exigée

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 20 Décembre au 3 Janvier

à partir 2580 F

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS Sonia Coumryantz
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

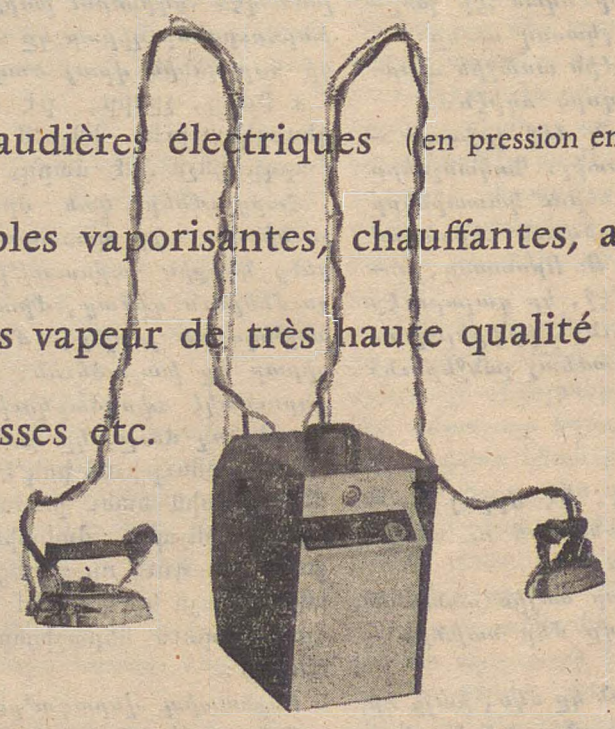
A LYON Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

A MARSEILLE Dicran Cazarian
61, rue Paradis — 13 Marseille — Tél. 54 07 51 et 93 36 19

Licence Voyages : A. 721.

MATERIEL DE REPASSAGE INDUSTRIEL & ARTISANAL

Pour CONFECTIONNEURS & BONNETIERS

- Chaudières électriques (en pression en 8 minutes)
- Tables vaporisantes, chauffantes, aspirantes
- Fers vapeur de très haute qualité
- presses etc.

s.a. APPREX 61 rue de Chabrol 75010 Paris
téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

ԿԻՐԱԿԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
16
DIMANCHE
16 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 ֆր.	Վեցամսեայ	90 ֆր.
Արտասահման	Տար. 200 ֆր.	Հատը	1 ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.441

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.441

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ. 12)

ՊԱՐՈՅՐ ՍԵՒԱԿԻ «ՀԱՏՐՆՏԻՐ»Ը ՌՈՒՍԵՐԷՆ

Մեծ ոպաքանակով լոյս տեսաւ Պարոյր Սեւակի ուսերէն «Հատընտիր»ը, Մոսկուայի մէջ։

Հատորին մէջ զետեղուած են «Նորից քեզ հետ», «Մարդը ափի մէջ», «Եղիցի լոյս» հատաքածոներէն քաղուած հայրենասիրական, սիրային բանաստեղծու-թիւնները, հրապարակախօսական բա-նաստեղծութեան լաւագոյն նմոյշները։

Թուս ընթերցողը առաջին անգամ ըլ-լալով է, որ առիթ կ'ունենայ ծանօթա-նալու «Եղիցի լոյս»ին։ Թարգմանութիւն-ները կատարած է լիթուանացի բանաս-տեղծ Էտուարդաս Մեժելայտիս, որուն բանաստեղծութիւնները անցեալին հայե-րէնի թարգմանած էր Պարոյր Սեւակ։

Հատընտիրը կազմած են Ալբեր Աբիս-ագիսեան եւ Մարյա Աւագեան։

Առիթ առած ալ ռուսերէնի թարգման-ուած էին Պարոյր Սեւակի կարգ մը ստեղ-ծագործութիւններ։ Այսպէս, 1953ին ռուսերէն լոյս տեսած էր «Անհաչա մը-տերմութիւն» չափածոյ վիպակը, իսկ 1965ին «Նովի Միր» (Նոր աշխարհ») ամ-սագիրին մէջ տպուեցաւ «Ուշացած իմ սէր» պոէմը՝ թարգմանութեամբ Եւգէնի Եւտուշենկոյի։ Ժամանակին ռուսերէն հրատարակուած է նաեւ «Մարդը ափի մէջ» գիրքը, «Հաւատարմութիւն», «Բա-նաստեղծութիւններ» հատաքածոները։

×

ԲԵՄԱԴԻՐ ՓՐՈՒՆԶԻ ԴՈՎԼԱԹԵԱՆ

Երեւանցի չարժանկարի բեմադիր Փը-րունզէ Դովլաթեան, որ Խորհ. Միու-թեան մէջ եւ անոր սահմաններէն դուրս ծանօթ է իբրեւ ժամանակակից նիւթե-րով ժապաւէն պատրաստող բեմադիր, այժմ դիմած է պատմութեան։ Անոր եր-կու մասէ բաղկացած նոր ժապաւէնը՝ «Ալ. Միասնիկեան» պիտի ներկայացնէ պետական դէմքին գործունէութիւնը Ռուսիա, Բելոռուսիա եւ Հայաստան։

«Ալէքսանդր Միասնիկեան»ը բեմադի-րին ութերորդ ժապաւէնն է։ Առաջինը եղած է՝ «Մեր քաղաքի առաւօտը», որ Ատրիոյ մէջ երիտասարդութեան եւ ուսանողութեան միջազգային փառատօ-նին բարձրագոյն պարգեւին արժանացաւ։ Ապա Մոսկուայի մէջ պատրաստեց «Ա-ռաւօտեան գնացքները» եւ «Դիմա Գարինի կարիերան» ժապաւէնները։ Երեւանի մէջ նկարահանեց «Բարեւ, ես եմ» քնարական ժապաւէնը, որ բազմաթիւ մրցանակներ ձեռք ձգեց խորհրդային փառատօնների մէջ։ Կիեւի փառատօնին անոր միւս ժա-պաւէնը՝ «Սարոյեան եղբայրները» հա-մարուեցաւ լաւագոյն ժապաւէնը։

Շարժանկարի հեղինակաւոր քննադատ ծործ Սատուլ Դովլաթեանը անուանած է «խորհող եւ զգայուն վարպետ»ը։ Ասի-կա հաստատուեցաւ բեմադիրին նախա-վերջին ժապաւէնով՝ «Երեւանեան օրերի խրոնիկա»։

Փրունզէ Դովլաթեան 48 տարեկան է։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քանի մը տողով

ՓՐԱՆՔՕ դիմացած է ստամոքսի եր-րորդ գործողութեան մը, թէեւ վիճակը միշտ ծանր է եւ աղջիկը խնդրած է բը-ժիշկներէն որ դիմեն ու ձգեն որ իր հայրը հանդիստ մեռնի այլեւս։ Կը թուի թէ ընտանիքը լուր չէ ունեցած այս նոր գործողութենէն եւ բժիշկները ինքնա-գլուխ գործած են, դիտակցելով հանդերձ թէ այլեւս իմաստ չունին նման միջա-մտութիւններ։

ԺԻՍՔԱՐ գոհ է կացութենէն եւ իր կա-ռավարութենէն, ինչպէս յայտնեց Նա-խարարաց Խորհուրդի այն արտակարգ նիստի ընթացքին, որ գումարած էր Ուր-բաթ իրիկուն։ Ըստ Նախագահին Ֆրան-սայի տնտեսութիւնը առողջ է, անգոր-ծութիւնն ալ կայուն է։ «Շարունակեցէ՛ք» ըսած է Ժիսքար։

ԹՐՔԱԿԱՆ սուզանաւ մը յունական ճկնորսութեան նաւի մը ուղեկիցներուն մէկն ինկած է, եգէական, Միտելի մօտ, միջազգային ջուրերու մէջ։ Ցոյն նաւաս-տիները նախ կարծած են թէ չնաճուկ մը բռնած են, յետոյ անդրադարձած են որ ընդծովեայ մըն է։ Թուրքերը կը հեր-քեն, պնդելով թէ Թրքական ոչ մէկ ընդ-ծովեայ կայ այդ կողմերը։

ԱՇԽԱՐՀԻ վեց մեծերը փարիզ ժամա-նեցին Շաբաթ օր, Ռամպույէի մէջ տըն-տեսական ժողով մը ունենալու համար, ժիսքարի հրաւէրով։ Ասոնք են, Ֆրան-սայի Նախագահէն զատ, Ֆորտ, Շմիտ, Ուիլսըն, Մօրօ, Թաքէօ Միքի։ Բացա-կայ են Քանատա եւ երկաթեայ վարա-գոյրէն անդին գտնուող երկիրները։ Մին-չեւ երկուշաբթի, այս զեկավարները պէտք է քննեն տնտեսական տագնապը եւ գտնեն «համաշխարհային տնտեսական նոր կարգուկանոն մը»։

ՕՏԵՍԱՑԻՆ, եղեկտրականութեան բան-ուոր մը վիրաւորելու Իկրունով (27 տա-րեկան) չիմարանոց դրուած է որովհե-տեւ իր մօտ գտած են, ի մէջ այլոց, Սո-ժենիցինի կուլակը։

«ԻՄՄԱՆԻԹԷ» թերթին գինը 1,20էն 1,50ի կը բարձրացնէ երկուշաբթիէն սկսեալ, թուղթի եւ թերթի պատրաստու-թեան ընդհանուր ծախքերու յաւելումին պատճառով։

ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հանդիստութեանց, պարահանդէսներու եւ զանազան ձեռնարկներու ճոխութիւնը պատճառ է որ անգամ մը եւս յապաղում ունենանք ոչ-ստիպողական (չնորհակա-լիք, նուէր եւն.) ազդերու հրատարակու-թեան համար։

Ուրեմն ջերմապէս կը խնդրենք կազմակերպութիւններէն եւ նուիրատու-ներէն որ իրար չանցնին։ Կը հրատարա-կենք մաս առ մաս, կարելիութեանց սահ-մաններուն մէջ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՆԿՈԼԱ

— o —

Եթէ ներքին քաղաքացիական պատե-րազմը չբլար, Անկոլա, որ 1.200.000 քառ. քիլոմեթր եւ վեց միլիոն բնակչու-թիւն ունի, կրնար շատ շուտով ափրիկ-եան մեծ պետութիւն մը դառնալ՝ Հարաւ-Ափրիկէի, Զայիրի եւ Նիժերիոյ կողքին։

Թէեւ երկրին տարածութեան մի-այն երկու տոկոսը լաւ կերպով կ'օգտա-գործուի գիւղատնտեսական արտադրու-թեանց համար, այսուհանդերձ այդ ճիւ-ղին զարգացման հեռանկարները մեծ են։ Երկար ժամանակ երկրին գլխաւոր ար-տածումն էր սուրճը (աշխարհի չորրոր-դը եւ Ափրիկէի երկրորդը, Քոթ տ'Ի-վուարէ ետք)։ Երկրին կարգ մը շրջան-ներուն մէջ կարելի է տարին քանի մը անգամ բերք ապահովել, իսկ հողերը մը-շակելու պարագային կարելի կը դառնայ մեծ տարածութիւններու վրայ բամպակ, եգիպտացորեն, շաքարեղէգ, իւղի արմա-ւենի եւ ծխախոտ մշակել եւ զանոնք ար-տածել մեծ տարողութեամբ։ Անասնա-պահութեան համար պայմանները նուազ նպաստաւոր են։

Օգտակար հանածոներու շահագործու-մը փայլուն ապագայ կը խոստանայ։ 1974ին Անկոլա 9 միլիոն թոն քարիւղ ար-տադրեց։ Քապինտայի շրջանը «Ափրիկէի Քուէյթը» կը նկատուի, քանի անոր քա-րիւղի պաշարները շատ հարուստ են։ Քարիւղը կ'արտածուէր Հիւս. Ամերիկա, Ճափոն եւ Եւրոպա։

Երկրին երկրորդ մեծ հարստութիւնն է ադամանդը։ Ծանօթ երկու կարեւոր հան-քերը կը գտնուին Լունտա նահանգին եւ Քուանկօ գետին աւազանին մէջ։ Ադա-մանդի արտադրութիւնը նուազած էր քանի մը տարիէ ի վեր ներքին խառնա-կութեանց հետեւանքով, այսուհանդերձ անցեալ տարի կէս միլիառ ֆրանք ապա-հովեց երկրին։

Քասինկայի երկաթի հանքերուն պա-շարները մէկ միլիառ թոնի կը հասնին, ըստ նախատեսութիւններու։ Անցեալ տա-րի միայն վեց միլիոն թոն արտադրուե-ցաւ։ Գլխաւոր յաճախորդներն են Ճափոն եւ ապա Արեւմտ. Եւրոպա։

Քապինտայի մէջ ֆոսֆաթի հանքեր գտնուած են։ Մանկանէզ, ոսկի, պղինձ, իւրանիում եւ այլ արժէքաւոր հանածո-ներ ալ կան։ Եւ, ինչ որ ամէնէն աւելի կարեւորն է, նոր հանքեր՝ անապատ պաշարներով, գտնելու հեռանկարները շատ փայլուն են։

Այսպէս, ուրեմն, Անկոլա հարուստ եր-կիր մըն է գիւղատնտեսական եւ հանք-ային իմաստով, որոնց զարգացումով ա-պագային թեթեւ եւ ծանր ճարտարար-ուեստ ալ կրնայ հաստատուիլ։

Քաղաքացիական պատերազմը սակայն, ինչպէս նաեւ Փորթուկալցիներու զան-գուածային արտագաղթը, երկրին մէջ ստեղծուած անապահով մթնոլորտը, պատճառներ են, որպէսզի երկար ժամա-նակ Անկոլա չարունակէ աղքատ ու թեր-ած երկիր մը մնալ։

Աւելորդ է ըսել, որ օտար մեծ պետու-թիւններ նկատի առնելով Անկոլայի աշ-խարհագրական դիրքը, այլ մանաւանդ, բնական հարստութիւնները, լուռ մրցակ-ցութեան ելած են իրենց կողմնակից կա-ռավարութիւն մը հաստատելու համար երկրին իշխանութեան գլուխը։ Այսպէս, Անկոլա թատերաբեմ դարձած է կռիւնե-րու, ներքին բուռն հակամարտութեանց, որոնց հետեւանքով տասնեակ հազարա-ւոր Անկոլացիներ կը մեռնին...։

Թ. Ա. Թ.

ՈՉ ԵԻՍ Է ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Նոյ. 11ին, Պէյ-րութի մէջ իր մահկանացուն կնքած է Կարօ Գէորգեան։

Ծնած Կիւմիւլճինա (Թրակիա) 1895ին, ողբացեալը եղած է փայլուն դէմքերէն հայկ. հրապարակագրութեան եւ մնայուն ու օգտակար աշխատանք մը տարած մա-նաւանդ իր «Ամէնուն տարեգիրք»ով, ո-րու 14 հատորները (1954էն 1967–68) ցայսօր կը մնան չահեկան ու արժէքաւոր աղբիւրներ առաւելաբար գաղութներու պատմութեան տեսակէտէն։ Թէոդիկէն եթէ, լ'նք է միայն որ տարած է այդ այնքան կարեւոր աշխատանքը եւ եթէ նոյնիսկ իր տարեգիրքերը բովանդակու-թեամբ չեն հասնիր Թէոդիկի տարեցոյց-ներու որակին, կը պահեն սակայն իրենց կարեւոր դերը այսօրուան թէ վաղուան համար։

Շրջանաւարտ Պարտիզակի ամերիկեան գոլէճէն (1917), Կարօ Գէորգեան թափա-ռական կեանք մը վարած է առաջին աշ-խարհամարտին եւ մանրամասնօրէն պատ-մած այդ շրջանի իր կեանքին բոլոր դէպ-ուածները «Ամէնուն Տարեգիրք»ի վերջին (1967–68) հատորին մէջ։ Զինուորագրը-ուած է պուլկարական բանակի մէջ 1916 Մարտին եւ քանի մը ամիս ետք մեկնած է մակեդոնական ռազմաճակատ ու անկէ կը սկսի ոդիսական մը որ զինքը պիտի տանի երկրէ երկիր, Ցունաստան, Փորթ Սայիտ, Ռամլէ, Երուսաղէմ։ Կ'ըլլայ Թրզման անգլիական բանակի, պաղես-տինեան ճակատի վրայ 1918ին եւ օր մըն ալ (Սեպտ. 24) դերի ինկած հազարաւոր-ներու կարգին կը գտնէ... Հրանտ Սա-մուէլը։

×

Աչխատակցած է բազմաթիւ թերթերու նաեւ խմբագրած է թերթեր Ցունաստանի մէջ։ Այսպէս աշխատակցած թերթերու կարգին յիշենք Ճակատամարտ (1921–22), Նոր Օր (Աթէնք), Հայրենիք (Պոսթըն), Աղդակ (Պէյրութ), Նայիրի (Պէյրութ), Ազդարար (Պէյրութ)։ Խմբագիր եղած է Սեւանիկի Ալիք օրաթերթին (1925էն 1927), իր նախաձեռնութեամբ հրատա-րակած է երգիծական շաբաթաթերթ մը կամիթ (Սելանիկ), Հորիզոն, օրաթերթ (Սելանիկ), Ռազմիկ (Սոֆիա), Նժդեհի հետ)։ Եղած է Փարիզի «Ցառաջ»ի օգ-նական խմբագիր (1950էն 1951), նաեւ մաս կազմած է «Ցուսաբեր»ի խմբագրու-թեան (1951–52)։ Վերջնապէս հաստատ-ուելով Պէյրութ նախաձեռնած է «Ամէ-նուն Տարեգիրք»երու շարքին զոր կանո-նաւորաբար լոյս ընծայած է 1954էն 68 երբ առողջական պատճառներով դադրե-ցուցած է շարքը, տեսակին մէջ մեծ բաց մը թողլով, քանի այդ հատորները չնոր-հիւ իր ոքնաջան աշխատանքին հարապատ պատկերը տուած են գաղութներու կեան-քին։ Հրատարակած է նաեւ նոր գնահատ երգարանը։ 1968էն ի վեր քաշուած կեանք մը կը քաշքշէր եւ այսօր ալ վերջնապէս կը փակէ իր աչքերը։

Զարգացած, օժտուած խմբագիր եւ հրապարակագիր, Կարօ Գէորգեան կը պատկանէր սերունդի մը, որ մեծ դեր խաղաց մեր տարագիր պատմութեան մէջ եւ որ մնայուն գործ մը կը թողու իր տարեգիրքերով։

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

•

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ)

ԷՋՄԻԱԾՆԱՑ ԴՊՐՈՑԸ՝ ՄԻՆՉԵՒ ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆ

Աբգար Մովսիսեանի «Ուրուագծեր հայ դպրոցի եւ մանկավարժութեան պատմութեան» անուն ստուար աշխատասիրութիւնը (1958, Երեւան)՝ որմէ կ'օգտուինք առաւելապէս մինչնադարեան դասական դպրոցներուն կապուած պատմական անցուդարձները ստուգելու կամ գիտական տուեալներու հիման վրայ դասաւորելու համար, դժբախտաբար հաստատուն տեղեկութիւններ միայն կը պարունակէ Էջմիածնայ դպրոցին ու անոր մինչեւ մեր օրերու պատմական դերակատարութեան մասին:

Զարմանալի է անշուշտ այս... ժուժկալութիւնը, երբ նկատի ունենանք որ հայրենաբնակ գիտնականը իր գործի մեծ բաժիններուն մէջ — երբ կը խօսի հայ դաստիարակութեան պատմութեան կապուած այլ դէպքերու, դէմքերու եւ հաստատութեանց մասին — յաճախ կը մխրճուի կրկնութիւններու, երկարաբանութիւններու եւ հակազիտական մանրամասնութիւններու մէջ...

Նկատի ունեցէք որ Աբգար Մովսիսեան, չեշտելով հանդերձ որ «Հայոց ամենահին եւ ամենախոշոր կրօնական – հոգեւոր կենտրոնն է» եղած Էջմիածնայ դպրոցը, իր ուսումնասիրական պրպտումներուն մէջ հազիւ ... մէկուկէս էջ յատկացուցած է անոր անցեալին ու ներկային. ո՛չ միայն անտեսած է «ամենահին» դարերու պատմութիւնը, այլեւ ... 3 – 4 տողով մի՛այն յիշատակած է Գէորգեան Ճեմարանը՝ որ Էջմիածնայ կըրթական ժառանգութեան « ամենագրաւոր գագաթը» կը նկատուի: (Տես Մ.Իւրան Գամառելեանի «Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանը» աշխատասիրութիւնը «Էջմիածին» ամսագրի 1975ի թիւերուն մէջ):

Նկատի ունինք անշուշտ որ ըլլա՛յ Աբգար Մովսիսեանի գործը, ըլլա՛յ մեր ակնարկներու այս չարքը կ'ընդգրկեն միջնադարը. սակայն Գէորգեան Ճեմարանի 19րդ դարու գործունէութիւնը բնական չարունակութիւնն է Էջմիածնայ դպրոցին, ու անհրաժեշտ է զոնէ հիմնական քանի մը կէտեր արձանագրել արագօրէն:

1874էն մինչեւ 1917 Դեկտեմբեր 21 (երբ Գէորգեան Ճեմարանը կը փակուի), մօտ կէս դար, ուսումնական այս օջախը եղած է Արեւելահայութեան ամէնէն փայլուն հաստատութիւնը, կրթական եւ մշակութային մեր կեանքի ամբողջ՝ ուրկէ մտաւոր եւ գիտական իրենց պատրաստութիւնը ստացած են արեւելահայ մտաւորականութեան, աշխարհիկ եւ հոգեւոր ղեկավարութեան յայտնի բոլոր ղէմքերը:

Մի հրան Գամառելեանի կողմէ Գէորգեան՝ Ճեմարանի հիմնադրութեան հարիւրամեակին (1974) նուիրուած աշխատասիրութեան մէջ կը նշուի, որ Ճեմարանը երկարաձգումն է էջմիածնայ Դպրոցին, ամենահին դաստիարակչական ամրոցին, որուն առաջին ուսուցիչները եղած են Սահակ եւ Մեսրոպ: Այստեղ է որ յունական եւ ասորական լեզուները փոխարինուեցան Մայրենիքով ու հիմը դրուեցաւ հայալեզու կրթութեան. այս օրերնէն է որ կրթական չարժումը ճիւղաւորուեցաւ ու ծաւալեցաւ դէպի Սիւնիք, Տայք, Մոփք, Ուտիք, Փայտակարան, Վասպուրական եւ հարստացաւ Սիւնեաց ու Նարեկայ վարժարաններով, Սանահինի, Հաղբատի եւ Գլաձորի համալսարաններով, հասնելու համար մինչեւ 19րդ դար:

Գէորգեան Ճեմարանի կառուցման ձեռնարկուած է 1869ի Սեպտեմբերին, Գէորգ Դ. կաթողիկոսի օրով. դասաւանդութիւնները սկսած են 1874 Ապրիլին, ու աշակերտութեան թիւը 1878ին հասած է 105ի: Յետագայ տարիներուն (1908, 1909) այս թիւը բարձրացած է 350 – 370ի, վասն զի՛ որ 1915 – 1917 (վերջին տարիներուն) նիւթական անձկութիւններու հետեւանքով վերատին 150ի իջած ըլլայ այդ թիւը:

Ճեմարանի կողքին՝ Մայր Աթոռի տպարանը կարելի է նկատել գիտական եւ բանասիրական բարձրորակ հրատարակութեանց սատարող հաստատութիւն մը, ուրկէ 19րդ դարու մեր մտաւոր վաստակին ընծայուած են հայ գրապատմութեան, գրականութեան եւ գիտական ուսումնասիրութեան լաւագոյն էրեզները:

Տարբե՛ր է կացութիւնը այսօր, ե՞ւ հարկ չկայ պարզելու թէ ինչո՛ւ:

Խորհրդային կարգերու հաստատումէն ետք Ճեմարանը վերածուած է դպրեվանական հաստատութեան մը, որ նոյնիսկ հոգեւորականներ պատրաստելու իր սոսկական առաքելութեան մէջ սեղմուած՝ ներու ենթակայ կը մնայ:

×

Ինչպէս մատնանշած են հայ դաստիարակութեան պատմութեամբ զբաղող բազմաթիւ գրիչներ՝ էջմիածնայ Դպրոցի դարաւոր անցեալը կը կարօտի մասնագիտական լայն ուսումնասիրութեան, իր ամբողջական տարողութեամբ դառնալու համար սեփականութիւնը հայ ժողովուրդի:

Մ. Թ.

ՄՈՌՅՈՒԱԾՆԵՐԸ

Սովորութիւն դարձած է այլեւս չատերուն համար, Նոյեմբեր մէկի մեռելներու օրուան առթիւ, ծաղիկներու թափարներ կամ ծաղկեփունջեր դետեղել իրենց մեռելներու չիրիմին վրայ: Այդ օրը կը վերյիշեն բոլոր անդարձ մեկնած իրենց սիրելիները, կը յարգեն անոնց յիշատակը երբեմն նոյնիսկ յուզումով եւ արտասուքով:

Բայց ո՞վ կը յիշէ այն մեռնողները, որոնք մեր ժողովուրդի գոյութեան պահպանումին եւ զարգացումին նուիրած էին իրենց ամբողջ կեանքը: Իրենց մտաւորական հոգեկան ուժերուն առաւելագոյնը յատկացուցած էին, իրենց ազգութեան, չատ անգամ անտեսելով նոյնիսկ իրենց անձնական պահանջները:

Անոնք իրենց ընտանիքին անդամները ըլլէ զատ, զաւակներն եղած էին ամբողջ ազգութեան: Անոնց ծնողքը հայութիւնը եղած էր ու կապուած էին անոր անսահման նուիրումով: Ազգը մոռցած կ'երեւի իր այդ զաւակները, որովհետեւ ազգութեան անունով խօսող ազգութիւնը ներկայացնելու յաւակնութիւնը ցուցպղրողները, վայրկեան մը իսկ չեն մտածեր անոնց յիշատակին վրայ, վայրկեան մը իսկ չեն անդրադառնար անոնց կողմէ ազգին ընծայուած թանկագին ծառայութեան վրայ:

Տխուր է հաստատել որ բազմութիւնն ալ ցոյց կուտան նման անտարբերութիւն: Բացառաբար կը յիշուին անոնցմէ անոնք միայն որ իրենց գրական-նուիրումով ծառայեցին ազգային մշակոյթին: Գրագէտներուն, հրապարակագիրներուն անունները միայն պահած են ու պահուած պիտի մնան միշտ իրենց թողած չօչափելի ժառանգով, գրական գործերով:

Իսկ միւսնե՞րը... Անոնք որ գրագէտ չեն եղած, ո՛չ բանաստեղծ, ո՛չ արձակագիրը, ո՛չ պատմաբան եւ ո՛չ ալ հրապարակագիր եղած են, բայց ամբողջական կերպով եւ եռանդով ծառայած են ազգութեան, փիլիսոփայական զոհաբերութեամբ կամ հայ հանրային կեանքին գործօն եւ մնայուն մասնակցութեամբ, ոնց գործունէութեան չնորհիւ ապրած են ու պահուած կուսակցութիւնները, բազմանուն եւ բազմանպատակ միութիւնները, եկեղեցական կամ ազգային կոչուած մարմինները, որոնք հայ կեանքը պահած են, իբրեւ ինքնուրոյն հասարակական գոյութիւն, օտար աշխարհներու անհարազատ պայմաններուն մէջ, որոնք հայ քաղաքական դատը միշտ արթուն պահած են, զայն վերածելով ազգութեան գոյութիւնը յաւերժացնելու սահմանուած իրերու կեանքի բարձրագոյն նպատակ...:

Ո՞վ կը յիշէ զանոնք այժմ, ո՞վ կը խօսի անոնց մասին: Փրանսայի Հայութեան վերջին կէս դարու պատմութեան մէջ, հարիւրներ եղած են անոնք, որոնք Փարիզի, Մարսէյլի, Լիոնի, Վալանսի կամ այլ հայաբնակ վայրերուն մէջ, իրենց խօսքով, իրենց գործով, արդիւնաւորած են հայ ոդիի, հայ մարդու կորուստին, անէացման: Անոնք թոյլ տուած չեն որ հայ մարդը հեռանայ պակուի իր ազգութենէն, անիմաստ եւ անպէտք դանելով անոր գոյութիւնը: Գործնականապէս անոնք աւելի մեծ աշխատանք կատարած են, քան բանաստեղծը, վիպագիրը, պատմաբանը, հրապարակագիրը, որոնց գործերէն օգտուողները եւ անոնց ազդեցութիւնը կրողները աննշան համեմատութիւն մը միայն կը կազմեն Հայութեան ընդհանուր թիւին մէջ: Քանի՞ հոգի են հայ հեղինակներու գործերը կարդացողները: Կարելի է գաղափար մը կազմել թերթերու բաժանորդներուն եւ դիրք դնողներու ողորմելի թիւը միայն աչքի առաջ ունենալով: Անոնց բազմատարմաղ անտաղտ մեծութիւն մը կը ներկայացնէ թիւը կազմակերպող-թիւններու անդամակցող, հաւաքոյթներու, հանդէսներու ներկայ գտնուողներուն, որոնք կը լսեն կենդանի խօսքը այն գործիչներուն, դեկավարներուն, որոնք դրագէտ չեն, բայց իրենց մտածումները, զգացումները բառով, խօսքով արտայայտելու կարողութիւն ունին, որոնք իրենց քաղաքական, ընկերային նպատակները եւ ծրագիրները համոզիչ խօսքերով իրենց չրջապատի մարդոց բացատրելու եւ ընդունելի դարձնելու կարողութիւնը ունին եւ անոնց չուրջ մարդիկ համախմբելու հաւաքական գործունէութեան մղելու կազմակերպական ընդունակութիւնը ունին:

Ո՞վ կը յիշէ հիմա մեր ժողովուրդի այդ դասակարգին պատկանող այն հարիւրաւոր անձերը, որոնց գործունէութեան չօչափելի, նիւթական, փաստացի տուեալները չկան, որոնց ծանօթ են միայն իրենց սերունդին պատկանող եւ իրենց կեանքին վերջին տարիները ապրող ցանցառ թիւով մարդիկ:

Սիւնակները պէտք էր յատկացնել այդ հարիւրաւոր գործիչներուն անունները միայն յիշատակելու համար: Հ. Բ. Ը. Միութեան մէջ աշխատող այդ անձերէն քանի՞ անուն կը յիշուի հիմա: Կուսակցութիւններու կեդրոնական դեկավար մարմիններուն կամ գաւառային վարչութեան մէջ գործողներէն որո՞նց անունը մնացած է եւ կը յիշուի նոյնիսկ իրենց ընկերներուն կողմէ: Որո՞նք կը յիշուին կազմակերպութիւններէն դուրս աշխատող այն անձերէն, որոնք վաստակաւոր թիւնն իսկ չեն ունեցած իրենց կենդանութեան, իսկ հանրային դիրք մը գրաւելու կամ համբաւ մը տէր դառնալու:

Մեղքը իրե՞նցն է, իրենց բարոյական անշահախնդրութեան հետեւանքով ընդհանրացած անտարբերութեան հանդէպ իրենց գործերուն: Մեղքը իրե՞նցն է թէ

ԱՍՏՂԻԿԻ ՄԸ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԷՊԸ

Մնացի միս–միսակ ճակատագրիս հետ, ի վերջոյ կեանքս կապեցի արմտիքի վաճառականի մը, որ ինծի ալ անհետացաւ այս դժբախտ աշխարհէն, ինծի խոշոր տուն մը կտակելով:

Ա՛խ, չէ՞ գիտեր ինչ–ինչ կը բաղձամ փարիզ գալ, թանգարանները եւ հնութիւնները այցելել: Պիտի աշխատիմ փափաքս իրագործել, եթէ Տէրը կամենայ, թերեւս մօտ ատենէն: Երջանիկ պատեհութիւն մը պիտի ըլլայ այդ վերակոչելու անցեալը: Լաւագոյն զգացումներով՝ Յաւէտ վշտահար ՀԵՐՄԻՆԷ:

Ցոյժ սրտագրաւ էր այս նամակը, բայց սահմանուած էր ճակատագրականօրէն ընդհատուելու, ինչպէս Շուպէրթի հրաշակաւոր «Սենֆոնի»ն: Չի գիտցուիր թէ ի՞նչ մտածեց Հերմինէն, երբ բնաւ պատասխանը չստացաւ իր նամակին եւ ինքն ալ արդէն չկրցաւ հասնիլ Փարիզ այցելելու իր մուրազին:

Երուանդ էֆէնտիի ազնուական ընտանիքին պարտքերը չատ իջած էր, ու երիտասարդին կողակիցը կարծես թանքան փոխ–վրէժ մը տարուած՝ այդ դրութիւնը պատուած էր զաղանօրէն, ամուսինը յարաբերութեան մէջ չդնելու համար մոլորեալ հնոջ մը հետ...

Վազդէն փիլիսոփայօրէն կը խորհրդածէր այս ողբերգութեան վրայ, որ նահապետական ամբողջ դերդաստան մը քայքայած էր, հիմնայատակ կործանած: Մէկը միւսին եռեւէն, այս տատապահոծ աշխարհին հրաժեշտ տուած էին Երուանդ էֆէնտին, Տիկին Արտեմիսը, Հրաչիկը, Զարմինէն, Անդինէն, Տոքթ. Ռեթէոսը ու ամէնէն վերջը Հերմինէն:

Զարմինէն գլխաւոր հերոսուհին էր այս սրտաճմլիկ ողբերգութեան, Սամաթիոյ այդ անուշիկ գեղուհին, որուն պատկերը չէր հեռանար աչքին առջեւէն: Վարդապետ, սեւահեր, երազկոտ ու թաւշափայլ աչքերով, զորս կ'եղերէին սեւ երկար թարթիչներ: Սլացիկ հասակը կաղապարուած վէմվէտուն չրջազգեստի մը մէջ: Ահա ինչ որ կը մնար այդ չքնաղ էակէն, Պոլսոյ իրենց տան պատին վրայ:

Պարմանուհիի իր թարմատի կուրծքին տակ բիւր բիւր յոյզեր բաբախած էին, Վերթէրի, Պովարիի, Ռոմէօ–Ճիւլիէթթայի, Մանոն Լեսքոյի եւ Մարկրիթ Կոթիէի սէրերով: Խոտակրօն հօրը յետզետ մահէն վերջ, ժամանակը հասած նկատած էր սանձարձակօրէն նետուելու իր տենչերուն գիրկը, մանկական անփութութեամբ մը: Աչխարհիկ աղջիկ մը չըլլալուն, խիստ անփորձ էր բնականաբար եւ նիւթական անձկութիւնը մեծապոյն դերը խաղացած էր իր սայթաքման մէջ: Աղեխարշ բան մը ունի այս իրողութիւնը, որ չի կրնար չխռովել զգայուն հոգիները:

Դատական երաժշտութեան հանդէպ իր տածած պաշտամունքով, Զարմինէն տահմանուած էր դէպի լոյսը քալելու, Շոփէնի, Մոցարթի եւ Պեթհովէնի սոնաթներուն դինովութեան մէջ: Դեռափթիթ աղջիկը իր վիպական խառնուածքով չատ հեռու էր ըմբռնելու երազին ունայնութիւնը, աներկիւղ ասպարէզ կարղացած էր Բախին ու խորտակած իր կեանքը:

Զարհուրելի եղած էր երազին բախումը իրականութեան, միամիտ ցայգաթիթեռը քալած էր դէպի կրակը ու մոխրացած հրդեհին բոցերէն: Տոքթ. Ռեթէոսէն յանդգնաբար բաժնուած էր, իրմէ աւելի «քոմ իլ ֆօ» թեկնածու մը ճարելու անահման հաւատքով, բայց հոգին տառած էր տահմռկեցուցիչ յուսախաբութեամբ:

Աւազ Գամելիազարդ Տիկինի մը չուքն իսկ չէր կրցած ըլլալ, իր արտակարգ պերեցկութեամբ: Բազմազգի գռեհիկ ամբոխն էր, որ իրարու հետեւ վազած ու գոհացուցած իր անասնական կիրքերը, կուսական բիւրեղեայ մարմնին վրայ:

Վերջին ուժերը տակաւ խոյս տուած էին իրմէ, մատաղ կառույցի մը աւիւնը չարաչար քամած՝ անկողին ինկած էր հիւծախտահար: Շատոնց ի վեր հայ գրագիներուն ցատումի, ամօթանքի ու օրինակելի պատիժի մը վրէժխնդիր աղաղակները հասած էին իր ականջին եւ սոսկումով ցնցած իր խարխլած մարմինը: Անդնդքն ինկած էր իր նահապետական տան վրայ, նողկանքի մազձը բարձրացած էր մինչեւ կոկորդը, սրտէն, հոգիէն ու բովանդակ էութենէն եւ կը խեղդէր վինքը անդթօրէն: Ա՛յս էր ուրեմն խելայեղօրէն երազուած Սէրը, որ իրենցմէ խլած էր տան հզօր հովանին ու մոխիրի վրայ նետուցած ամբողջ ընտանիքը:

Պայծառ իր խմացականութենէն մինչեւ ընկլուզումը Լեթէի յորձանապատոյտին մէջ, դիւթահրաշ տեսիլք մը վերյառնած էր իր աչքին, որ խաղաղօրէն կեանքէն դէպի մահը պիտի փոխադրէր զինքը: Բոցավառ մայրամուտին մէջէն՝ յանկարծ երեւակայած էր գահլիճի օթոցին եղնիկներու տարմը, որ կը վերակոչէր իր անմեղունակ ու երջանիկ կեանքը, Սամա–մեղունակ ու երջանիկ կեանքը, Սամա–Թիոյ պարտէզներուն մէջ: Զղո՞ւմ մըն էր այս արդեօք իր ամբարիշտ կեանքին, ինչպէս Մարիամ Մագդաղենացիինը, որ սրբուած էր իր մեղքերէն Քրիստոսի յառելով: Ինքն ալ ահա կը մերձենար հանճարեղ կոմիտասի, յետին պահերուն չրթներուն վրայ կը յամենար վարդապետին դաչնաւորած գեղջկական սիրերգը– «Ես գիշեր լուսը տեսայ, էլի մարալ ու նէյրան...»:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(18 եւ վերջ)

ՎԱՔՍՈՒՆԱՄԵԱԿԸ
ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՊԱՏԱՐԱԳ, ՄԵՌԵԱԼՆԵՐՈՒ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՒ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

Ամիսներու պատրաստութենէ ետք է, որ նոյեմբեր 9ին, Պրիւսէլի հայ գաղութը կ'ոգեկոչեր Ապրիլեան վաթսունամեակը: Երեք յաջորդական արարողութիւնները, ամբողջ օրը պիտի հաստատէին թէ, ի վերջոյ, աւելի դիւրին է լաւ բան մը կազմակերպել փոքր քան մեծ գաղութներու մէջ: Արդարեւ Փարիզի օրինակը ցոյց կուտայ, դժբախտաբար, որ որքան շատ ըլլայ ձայներու տեսակը, այնքան դժուար կը դառնայ յաջող արդիւնքի մը յանգիլ, քանի ժամանակը չէ որ Փարիզն ալ 6 – 7 ամիս առաջ կը ձեռնարկէ Ապրիլեան ոգեկոչումին եւ այն տպաւորութիւնը կը թողու թէ երկու չաթաէն ալ լիովին բաւարար կ'ըլլար ընթացիկ (եւ երբեմն ալ ձախսաւոր) հանդիսութիւն մը գլուխ հանելու համար:

Պրիւսէլի մէջ առաւելաբար առաւօտեան պատարագն էր, Սէն – Միշէլ Մայր Տաճարին մէջ. որ կազմակերպութեան եւ կարգապահութեան օրինակ կրնար ծառայել: Հրաւիրեալները, տեղացի թէ արտասահմանէն, նախապէս ճշդուած տեղերը կը դրաւէին, ու հեռատեսիլի բազմաթիւ գործիքները թոյլ կուտային որ հսկայ տաճարին զանազան անկիւններէն

մին է, ապրողներուն, երբ ապերախտութիւն ցոյց կուտանք մոռացութեան վիհին մէջ թաղելու անոնց անունները, գոնէ — չեմ ըսեր տարին անգամ մը — պարբերաբար վերյիշելով զանոնք, կամ անոնցմէ ոմանք ամէնէն արժանաւորները գէթ:

Ո՞վ կը յիշէ այսօր Տոքթ. Քօլօլեան մը, Քէլէկեան Խան մը, Առաքել Զաքրեան մը, Մարտիրոս Սարեան մը, Մարսէյլի մէջ՝ Ա. Թէքէեան մը, Լիոնի մէջ՝ Ալեքսանդր Կիւլէկեան մը...: Ասոնք ինչպէս ասոնց նմանները իրենց կեանքի առաջնակարգ եւ գլխաւոր նպատակը դարձուցած էին ազգութեան ծառայութիւնը:

Վատահաբար եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգիստ իսկ չի կատարուիր անոնց մահուան տարեվիցներուն: Անոնց մահով կորսուած է նաեւ անոնց կեանքը սահմանող գործը եւ անոնց անունը:

Արժէր սակայն թուղթին յանձնել անոնցմէ իւրաքանչիւրին կեանքին գլխաւոր գիծերը, գէթ պատմութեան անշուք մէկ անկիւնին մէջ արձանագրուած տեսնելու համար անոնց անունը:

Իմիջիններու տարեկան ճաշին յայտարարութիւնը թերթերուն մէջ, կը վերյիշեցնէ անունը անոնցմէ մէկուն՝ Մարտիրոս Սարեանին:

Իմիջի մեծահարուստներէն մէկը եղած է, ձեռներէցութեան բացառիկ ընդունակութիւնով օժտուած, ոչինչէն հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստի մը հիմը դնող առեւտրական մը, որ կուսակցական ալ եղած է համխոհեան օրերուն եւ բացառիկ կուսակցականներէն մէկը իթթիհատի հայասպանութեան ծրագիրը նախատեսող: Հրաշքով ազատած է տարագրութենէն, յեղափոխականի խիղախ յանդգնութիւն մը ցոյց տալով տարագրութեան օրերուն, անապատներուն մէջ: Իմիջիի աղէտին ամբողջ հարստութիւնը կորնչացուցած, փոխադրուած է Փարիզ, ուր առաջին օրէն իսկ, անհատական անտեսութեան կազմակերպումին չափով ըրազած է հանրային կուսակցական խնդիրներով:

Ինքնատիպ մտածումներու եւ քաղաքական նպատակներու տէր եղած է: Մինչ այդ հետապնդուած քաղաքական ծրագիրներու իրագործումը կատարելով յանգած էր կիլիկեան քաղաքական հանութիւն հետապնդելու տեսակէտին: Լուռ, անաղմուկ բայց հետեւողական եւ յամառ աշխատանք հետապնդած է թէ՛ կուսակցութենէն ներս եւ թէ անկէ անջատ: Մեկուսացուած է, բայց չէ դադրած պայքարելէ: Յարաբերութիւնները պահած է թէ՛ Ֆրանսայի եւ թէ անկէ դուրս գտնուող հայ հանրային գործիչներու, նոյնիսկ օտար պետական անձնաւորութիւններու հետ — ռումանացի փրոֆեսէօր Եորկայի եւ... —: Կեանքի գլխաւոր եւ միակ նպատակը դարձուցած էր իր ծրագիրը, որ թէեւ հեռու էր իրագործելի մը դատողութենէն, բայց ներքին ուժը կը ներկայացնէր իր աչքին, ինչպէս նաեւ իր նման մտածող կարգ մը անձերու աչքին, արթուն եւ կենդանի պահելու տեսակէտով քաղաքական հեռանկարները Հայութեան: Մինչեւ իր կեանքին վերջին օրերը հաւատարիմ մնաց իր ծրագրին եւ իրենց երազներուն հասնելու անկարող անձերուն հոգեկան տառապանքով փակեց աչքերը:

Այս տողերը յարգանքի եւ երախտագիտութեան քնական եւ մարդկային տուրք մը թող համարուին, այդ բոլոր մոռացուածներուն, յիշատակին նուիրուած:

ՀԱՅԿ ՆԱՀԱՊԵՏ

կարելի ըլլայ հետեւիլ արարողութեան:

Պատարագը մատոյց կաթ. պատուիրակ Սերովբէ արք. Մանուկեան, իր կողքին ունենալով Գիւտ Եպս. Նազլաչեան, քահանայից եւ ղպրաց դասերը: Պարզ է որ որեւէ երգչախումբի համար դժուար էր տպաւորիչ երգեցողութիւն մը ապահովել այսքան մեծ եկեղեցիի մը մէջ եւ Փարիզի եկեղեցւոյ երգչախումբը ըրաւ իր կարելին: Մնաց որ հայկ. պատարագը այնքան դեղեցիկ է, որ կը յաջողի յաճախ քօղարկել կատարումի տկարութիւնները: Մեներգներու մեծ բաժինը ստանձած էր Տիկին Լուիզա Պողոսլալեան, որ գիտէ, իր մեծ տաղանդի կողքին, տարբերու – թիւն դնել օփերայէն եկեղեցի, եւ գիտէ տալ եկեղեցական երգին աղօթքի բը – նոյթը, ու խոր տպաւորութիւն թողուլ: Մեներգի բաժին մը կատարեց նաեւ Տիկին Իրմա Պիւլպիւլեան – Փափազեան, որուն ձայնը ծանօթ է մեր գաղութին, տարիներէ ի վեր: Օրուան Ֆրանսերէն քարոզը կարդաց Գիւտ Եպիսկ. Նազլաչեան, (նախընտրելի պիտի ըլլար անշուշտ, որ նման քարոզ մը արտասանէր տեղացի հոգեւորական մը), ոգեկոչելով Ապրիլեան նահատակները, խուսափելով յիշելէ ցեղասպանութեան պատասխանատուները:

Արարողութեան սկիզբը, յանուն կարդինալ Սիւհէնսի, իր ներկայացուցիչը բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն:

Ներկաներուն կարգին յիշենք, Փարիզէն՝ Հայ Կաթողիկէ Եպզարքութեան ներկայացուցիչը՝ Հ. Ցարութիւն Վ. Պզտիկեան, Հայ Սպայից Միութիւնը, զլխաւորութեամբ Պ. Ց. Առաքելեանի եւ Պ. Վարդազեանի, Հայ Նախկին Ռազմիկ – ներու կամաւորներու եւ Դիմադրականներու Միութեան պատուիրակութիւն մը զլխաւորութեամբ Պ. Պ. Գ. Պաղըճեանի եւ Տիրան Ոսկերիչեանի, իրենց դրօշակներով, զանազան միութեանց ներկայացուցիչները, «Ցառաջ»ի անօրէնուհին, Հայ Դատի, Աղքատախնամի, Մարսէյլի Կրօն. Ընկերակցութեան եւ այլ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները եւ բազմաթիւ ազգայիններ: Ներկայ էին նաեւ պելժիացի պետական եւ պաշտօնական անձնաւորութիւններ, մեծ Բարբուն ապետը, հոգեւորականներ եւ արքայական պալատի ներկայացուցիչները:

Արարողութեան աւարտին յարգանքի այց մը տուաւ կարդինալ Մերսիէի յուշարձանին, ապա Մեռեալներու Ցուշարձանին, ուր ներկայ եղան քիչ թիւով անձեր: Ծաղկեպսակ մը դրուեցաւ, ու պելժահայ վարչութեան նախագահ Պ. Վարդան Մուրատիկեան արձագանգեց բոցը, մինչ Փարիզի Հայ Ռազմիկներու եւ կամաւորներու ներկայացուցիչները դրօշակները պարզած էին:

×

Կէսօրէ ետք տեղի ունեցաւ հանդիսութիւն մը, Մայր օփերտորիոմի մէջ, որ լեցուած էր տեղացի թէ արտասահմանէն եկած Հայերով: Հոս կազմակերպական եղանակը աւելի «հայկական» էր քանի 15·30ին յայտարարուած հաւաքոյթը սկսաւ, ըստ աւանդութեան 16·15ին:

Առաջին առթիւ խօսք տրուեցաւ Սերովբէ արք. Մանուկեանի. որ նախ իր գոհունակութիւնն ու գնահատանքը յայտնեց Պելժիոյ գաղութին եւ մանաւանդ պատարագը եւ հանդիսութիւնը կազմակերպող յանձնախումբին երթենց չատ վայելուչ եւ կանոնաւոր կազմակերպութիւն ներուն համար: Սերովբէ արք. գոհ էր մանաւանդ որ Պելժիոյ գաղութը այն սակաւաթիւներէն եղած է որ, թէ յիսնամեակին եւ թէ վաթսունամեակին, Ապրիլեան ոգեկոչումին ուզած է տալ աւելի միջազգային հանգամանք մը: Ապա շեշտեց.— «Այսպէս փառաւոր եկեղեցական արարողութեամբ մը ըլլայ մանաւանդ այսօր մայր տաճարին մէջ, ուր պետական բազմաթիւ ներկայացուցիչներու եւ անձնաւորութիւններու ներկայութեան կը – կին անգամ ոգեկոչուեցաւ յիշատակը մեր նահատակներուն եւ տեսակ մը ոգեկոչման մէջէն զգացնել տրուիլ ուզուեցաւ մեր Մեծ Եղեռնը, մեր Ազգ·արդար իրաւունքները», Հայրապ. պատուիրակը աւելցուց նաեւ թէ Ապրիլեան Եղեռնը այլեւս կը յիշատակուի իբրեւ 20րդ դարու պատմութեան առաջին ցեղասպանութիւնը: Մինչեւ այսօր, ըսաւ նաեւ Սերովբէ արք. վերապրողները սարսուռով եւ յուզումով կը յիշեն այդ դէպքերը ու միայն Հայերը չեն որ այդ սարսուռը կը զգան, այլ նաեւ օտար անձնաւորութիւններ, կամ մխիթարներ որոնք գրի առած են իրենց տպաւորութիւնները: Ու կաթ. պատուիրակը յիշեց թէ վերջերս կը կարդար ամերիկեան հիւպատոսի մը յուշերը, Ճորճ Հորթըն անունով, որ 1915էն 22 շրջաններուն ամերիկեան պետական ներկայացուցիչ եղած է, գրագէտ է, բանաստեղծ է եւ լրագրող, ու ան կ'ըսէ՝ երբ ես վերադարձայ միայն մէկ հաւատր տպաւորութիւն մը հետս տարի, մարդ էակ ըլլալու ամօթի զգացումը ունեցայ: Սերովբէ արք. ապա յիշեց ուրիշ օտարականի մը վկայութիւնը «երբ որ դարձեալ օտարականի մը, ոչ Հայու մը վկայութիւնը լսեցի, յիսնամեակի (*) առիթով երբ որ Ֆրանսայի Տէպին քաղաքի մէջ յուշարձանի բացումը կար, Լիոնի ազնուասիրտ քաղաքացիներ էր որ կը նախագահէր հանդիսութեան, անիկա իր խօսքին մէջ չեշտեց որ, մինչեւ հիմա ալ երբ կը կարդայ 1915ի հայկ. ջարդերու նկարագրութիւնը մարդ էակ ըլլալու ամօթը կը զգայ»: Սերովբէ արք. թելադրեց որ մեր ժողովուրդը սիսթէմաթիք, կազմակերպուած, համերաշխ աշխատանքով ուսումնասիրէ մեր պատմութիւնը եւ իմաստուն կերպով ներկայացնէ աշխարհի մարդկութեան եւ աշխարհըղեկավարող պետութիւններուն, համամարդկային կազմակերպութիւններուն:

Ա. Մ.

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Տէպինի յուշարձանի բացումը կատարուած է 1972 Յունիսին:

ԵՐՈՒԱԶԴ ՕՏԵԱՆ

ԷՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԱՌԱՓԵԼՈՒԹԻՒՆ ՍԸ Ի ԾԱՓԼՎԱՐ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ
ԸՆԿԵՐ Բ. ՓԱՆՋՈՒՆԻԻ

Զ.

Ծապլվար, 6 Դեկտեմբեր 1908

Կուբլի մէջոցին մէ քանի ռէաքսիոնէռ գլուխ վէրաւորուեցան. մեր կողմէ ոչ ոք վնասուեցաւ:

Անմիջապէս դպրոցի տանիքի վրայ պարզեցինք կարմիր ղրօշը զոր նախապէս պատրաստած էինք: Տպաւորութիւնը լիսա ցնցող եղաւ ամբողջ գիւղին մէջ:

Այժմ երկու օրէ ի վեր կը մնանք ղբօղրոցը, զօրաւոր կերպով ամրացած: Կը լսենք թէ մութ ուժերը վատաբար գիմում ըրած են կառավարութեան՝ մեզ բանի դուրս հանելու համար չէնքէ մը որ ամբողջ ժողովրդի սեփականութիւնն է: Տեսնենք բանից ի՞նչ դուրս կուգայ:

Սուրինի քաղաքականութիւնն է որ ծայր կուտայ: Դէ՛հ, թո՛ղ ցոյց տան իրենց բո՛ւն, իսկական դոյնը: Մենք չենք ընկրկիր:

Առ այժմ փութով փող ուղարկեցէ՛ք:

Է.

Ծապլվար, 14 Դեկտեմբեր 1908

Սիրելի ընկերներ,

Պաշարման դրութիւնը կը շարունակուի եւ մենք ութ օրէ ի վեր փակուած կը մնանք ղպրոցի չէնքին մէջ զոր ամրացուցած ենք ռազմական պահանջմունքներու համեմատ: Դպրոցական Միութեան նախագահ կարոյի մայրը՝ Սարա՝ եկաւ միացաւ մեր շարքերուն: Մի խելօք պառաւ կին է դա, որուն հետ պէտք է խօսիլ նշանացի կերպով, քանզի բոլորովին խուլ է: Սարայի ներկայութենէն օգտուելով՝ անմիջապէս ձեռնարկեցի կազմել «Մպըլվարի գիտակից տիկնանց Ցառաջ ակումբ»ը, եւ օժանդակ մարմին մը «Մպըլվարի Հայ Կանանց Անձնուէր խումբ» անունի տակ: Այս վերջին կազմակերպութիւնը հրամայողական պահանջք էր դարձած, որովհետեւ մի քանի օրէ ի վեր թանջքէ կը տատապէի եւ պէտք ունէի մի անձնուէր կնոջ խնամքին:

Թէեւ պաշարման վիճակի մէջ՝ սակայն անզգոյն չմնացինք ութ օրէ ի վեր: Նախ եւ առաջ ցրուեցի, նորակազմ «Ցառաջ» ակումբի միջոցաւ, մի պաշտօնական թերթիկ կուսակցութեանս Ծապլվարի մասնաճիւղին կողմէ, ուղղուած մեր Թրքահայ, Ռուսահայ, Պարսկահայ եւ Ամերիկահայ կոմիթէներուն, ենթակոմիթէներուն եւ ընկերներուն: Այդ թերթիկով մանրամասն պարզեցի վերջին կատարեալ դէպքերը, փաստացի կերպով ցոյց տուի թէ կուսակցութիւնս որքա՜ն խոհեմութեամբ, զիջողութեամբ եւ բարեացակամութեամբ վարուած էր, եւ ցաւալի դէպքերուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը ծանրացուցի մութ ուժերու վարքագործութիւններուն վրայ: Այս դրութիւնը, որուն մէկ օրինակը կը ղրկեմ ձեզ, ինչպէս պիտի տեսնէք՝ ունի տրամաբանական հիմք, հաստատ «լոգիկա» եւ որոշ հայեցակէտ:

Ցետոյ երեւցաւ մասնորական երիտասարդութեան կողմէ մի թռուցիկ՝ ուղղուած Ծապլվարի գործատուրական դասակարգին: Դա մի պերճախօս կոչ էր ընդհանուր գործադուլի, ինչ որ ներկայ պայմաններու մէջ մի նուիրական պարտականութիւն էր ամէն գիտակից դրօ – ծատուրի համար, բայց ախտ՜ս որ պայտար Մկո տակաւին չէ հասած այն բարձրութեան որ կարող ըլլայ ըմբռնել մասնաւորին չահն ընդհանուրին օգտին զոհելու պարտադրիչ սկզբունքը:

Երրորդ թռուցիկը, հոդային բանուորութեան կողմէ տարածուած, անգամ մը եւս կը զոռացնէր ընչազուրկ Ոպրո – լետարիատի բողոքը հոդային քափիթալիսմի դէմ:

Ցետոյ երեւցաւ Քոմրաչ քիւրտ գիւղի կարլ Մարքս կլուբի մի ցնցող մանիֆէսթը, որ եղբայրական ձեռք կը մեկնէր Ծապլվարի մէջ պատնէշի վրայ կռուող իր գաղափարի ընկերակիցներուն: Այս յայտարարութիւնը, որ տաք չունչով մը ղրուած էր, սրտապնդիչ տպաւորութիւն գործեց առ հասարակ բոլոր ընկերներու վրայ:

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Վահրամ Սարրաֆեան, Տէր եւ Տիկին Տիրան Ինճիճի եւ զաւակները՝ Թերեզա եւ Էրոլ (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պերճ Համամճեան (Պուէնոս – Այրէս), այրի Տիկին Արուսեակ Գըլըճեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Աւետիսեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Աւետիսեան (Պոլիս), ինչպէս նաեւ Համամճեան, Խոսէ, Մեհտէրեան, Արիս – եան, Հերման, Յակոբեան, Սալանեան, Քիւչիւքեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՆՈՒՊԱՐ ՍԱՐՐԱՖԵԱՆԻ
(Սերապեան)

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 11ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Նոյ. 17, ժամը 15·30ին Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն դերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Երեմիա Գարաքեհեան 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի Յակոբ Յակոբեանի մահուան առթիւ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Գոհարիկ Ղազարոսեանի յիշատակին իր մահուան 8րդ տարելիցին առթիւ Տիկին Սրա Պարթեւեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Դաւոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը կը փընտռէ զոյգ մը իբր պահապան ծառայելու համար:

Բնակարանը ապահովուած է:

Դիմել՝ Հայ Մշ. Տան Յանձնախումբին
17, Rue Bleue, Paris (9e)
Tél. : 824-63-89

«ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեմ

Միացեալ Նահանգներէն Պ. Նշան Ալաչայեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր եղբօր՝ Պ. Ալաչայեանի (Վալանս):

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Վալանսի եւ շրջակայքի բոլոր հաւատացեալները կիրակի Նոյ. 23, եկեղեցւոյ օծման 22րդ տարեդարձին առաւօտեան ժամը 10ին հանդիսաւոր քառաձայն պատարագին, ղեկավարութեամբ Պ. Հայրապետ Օհանեանի արեւշատութիւն եւ բարեմաղթութիւն եկեղեցւոյ բարերարներուն եւ աշխատող անձերուն հոգիներուն համար:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

×

Ի պատիւ Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի տեղի պիտի ունենայ ճաշ մը Շաբաթ Նոյ. 22 ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահին մէջ: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ Հոգաբարձութեան անդամներուն մօտ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 7ին, ժամը 17էն 24 ժամ եւ Մանրամասնութիւնները յետագային

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

venez goûter
son excellente cuisine
et ses spécialités arméniennes
dans le cadre entièrement rénové
de son premier étage

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

DEPART CHAQUE SAMEDI
Paris - Athènes - Paris
A partir de
850 Fr.
Week-End et séjours de moins d'un mois
INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUTRES CHARTERS
DEPARTS SPECIAUX POUR NOEL ET PAQUES
ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ
LE VOYAGE EN GRECE
Ամէն օր ժամը 9էն 19ը

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
Նախաձեռնութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ
GRANDE SOIRÉE DANSANTE
organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France
Samedi 22 Novembre 1975 à 20 h. 30
Salle des Fêtes de Sevran
Deux orchestres : BEDIKIAN et le groupe SEVANE
En attraction : le chanteur arménien LUDOVIC
BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE
Tenue correcte exigée

ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages
ԹԱՒՔ ՇԵԼԵԼԷՔԵԱՆ, Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՁԵԶԻ ԻՐ
ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ
Գին, մարդ գլուխ Մարսէյլէն·—
2.500 ՖՐ.
ՅԱՏՈՒԿ ԿԱՂԱՆԴԻ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻՆ
Մեկնում Դեկտ· 26 — վերադարձ Յուն· 8
ԱՅՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ·—
— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ եւ դարձը
— Բնակութիւն երկու հոգիանոց սենեակներ, Ա· կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ
ԿԱՐԵՒՈՐ
ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ
Renseignements et résérvations :
toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

Savez-vous que vous trouverez à :
AIR FRANCE
AGENCE DES INVALIDES
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55
le meilleur accueil auprès de :
ANAHID BOYADJIAN
pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes
Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, ամիսական թէ հաւաքական,
մի՛ վարանիք
դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
18
MARDI
18 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փրանսա	Տար· 170 փր·	Վեցամսեայ	90 փր·
Արտասահման	Տար· 200 փր·	Հատը	1 փ· 20

51ԵՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·442

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.442

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 13)

ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՕՐ

Ամէն տարուան նման, այս տարի ալ կատակուեցաւ Ալ· Սպենդիարեանի ծննդեան օրը: Երգահանին Տուն – Թանգարանը հաւաքուեցան երաժշտասէրներ, ուսանողներ, մտաւորականներ: Մեծ ակնածանքով ղիտեցին Սպենդիարեանի կեանքին եւ գործունէութեան նուիրուած բազմաթիւ ցուցանմոյշները:

Յերեկոյթին բացումը կատարեց Թանգարանին տնօրէնը, երգահան Մովսէ Համբարձումեան: Ցուչեր պատմեց Փրոֆեսէօր Գուրգէն Ադամեան:

Երաժշտական յայտագիր մը գործադրուեցաւ:

×

ՅՈՎՀ· ԱՑՎԱՋՈՎՍԿԻԻ ԹՈՒՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստան այցելեց ծովանկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկիի թոռը՝ Կոնստանտին Արցեուլով: Ներկայ գտնուեցաւ Ա· Խահակեանի ծննդեան հարիւրամեակին նուիրուած հանդիսութեանց, դիտեց Հանրապետութեան տեսարժան վայրերը: Կ· Արցեուլով կը նկատուի խորհրդային օդանաւորդութեան ահռելիներէն մէկը, յատկապէս Թռաններու չինութեան գործին մէջ:

1937էն սկսեալ փորձած է նկարազարդել գիրքեր, եւ այս մարզին մէջ եւս գնահատուած է մասնագէտներու կողմէ: Անոնի գործաւ, երբ նկարազարդեց «Սինոպեան մարտեր» գիրքը, որ կ'արտացոլէ ռուս – թրքական ծովային ճակատամարտները, որոնց ընթացքին ծովակալ Նախիմով պարտութեան մատնեց Թուրքերը: Կ· Արցեուլով ցայսօր նկարազարդած է 40 գիրքեր: Մէեւնոյն ատեն նկարած է հայկական տեսարաններ՝ Մասիսը, Արարատեան դաշտը, քառագագաթ Արագածը, Սեւանը: «Հռոմէական եւ հայկական զօրքերու ճակատամարտը» նկարը գեղեցիկ է:

×

ԲՈԼԺՇԱԿԱՆ ՏԱՐԱԶՆԵՐՈՒ ԲԱՌԱՐԱՆ

« Հայաստան » հրատարակչութիւնը լոյս ընծայեց «Երաժշտական տերմին – ների համառօտ բառարանը: Զայն պատրաստեց 85ամեայ Վահրամ Դարպասեան: Ուսումը ստացած ըլլալով Պոլիս եւ Վենետիկ, երկար տարիներ իտալերէն դասաւանդած է: Ան է, որ թարգմանած է Ալեքսանդրօ Մանձոնիի « Նշանածները » վէպը:

Բառարանը ունի հայերէն եւ ռուսերէն յառաջաբան, գրուած հեղինակին կողմէ: Աշխատութեան գլխաւոր մասը, որ կ'ընդգրկէ 509 երաժշտական տարազ՝ իտալերէն – հայերէն – ռուսերէն բառարանն է: Որպէսզի դիւրութեամբ օգտագործուի բառարանը, հեղինակը տուած է իտալական բառերուն հայերէն տառադարձութիւնը:

Իրրեւ յաւելուած՝ բառարանը կը պարունակէ ֆրանսերէն եւ գերմաներէն երաժշտական տարազներու առանձին ցանկեր, միշտ հայերէն եւ ռուսերէն թարգմանութեամբ:

Բառարանը նախատեսուած է երաժիշտներու, երաժշտանոցներու դասախօսներու եւ ուսանողներու, երաժշտական դպրոցներու աշակերտներու համար:

×

270 ՀԱՄՑԷՈՎ

Տարուէ տարի կ'աւելնայ պահանջը դեղերու գործատան արտադրութիւններուն: Ներկայիս գործատան արտադրութիւնները կ'ուղարկուին 270 հասցէներու, բոլորն ալ Խորհ· Միութեան մէջ:

×

ԵՐԳԱՀԱՆՈՒՄԸ՝ ԴԱՓՆԵԿԻՐ

Երեւանի երաժշտական – մանկավարժական ուսումնարանի սենեկային երգչախումբը ծանօթ է ոչ միայն Հայաստանի մէջ, այլեւ անոր սահմաններէն դուրս: Վերջերս Պուլկարիոյ մէջ տեղի ունեցած «Բաղաքական երգի» փառատօնին ուսումնարանին երգչախումբը գրաւեց առաջին տեղը:

Երգչախումբին երգացանկը բաւական հարուստ է: Կ'ընդգրկէ դասական, ժողովրդական եւ ժամանակակից խմբերգներ: Ղեկավարն է՝ Էրնեստ Աւետիսեան:

×

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՍԱՐՔ

Երեւանի սրտաբանութեան հիմնարկութիւնը ստացաւ նոր սարք մը, որու անունն է՝ «Ամբողջ մարմնի հաշուիչ»ը: Մարմինին ռատիօչափութիւններու հիման վրայ նոր սարքը կրնայ աւելի յստակ եւ ճշդրիտ ախտորոշել վահանաձեւ գեղձին, լեարդին, թոքերուն, երիկամունքներուն եւ այլ օրգաններուն հիւանդութիւնները: Անոր օգնութեամբ կարելի կը դառնայ նաեւ պարզել առանձին օրգաններու կենսունակութեան աստիճանը եւ որոշել վիրաբուժութեան անհրաժեշտութիւնը:

Կրնայ օգտագործուիլ նոյնպէս ճշդելու համար հիւանդին արեան կորուստը վիրաբուժութեան ատեն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄԻՇՏ ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

— o —

ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Անցեալ շաբթուան վերջին օրերուն առեւանգումները եւ հոս ու հոն կռիւները չարունակուած են: Ուրբաթ 70 եւ Շաբաթ 37 առեւանգումի մասին խօսք կայ ու նաեւ 48 ժամուան մէջ տասնեակ մը մեռեալ եւ չուրջ քսան վիրաւոր:

Քաղաքական գետնի վրայ որոշ յոյսեր կան: Շաբթուս ընթացքին Պէյրութ պէտք է ժամանէ Ֆրանսացի բանագնացը Քուվ

ատը Միւրվիլ, որու պիտի ընկերանայ նախկին դեսպան՝ Ժորժ Կոս: Գալով պապական բանագնացին, Կարդինալ Պերթոլի Պէյրութէն մեկնած է տեսակցելէ ետք Լիբանանեան բոլոր կողմերուն եւ պաղեստինեան դիմադրութեան հետ (տեսնուած է Արաֆաթի հետ):

Կացութեան ելք մը գտնելու լուծումը, աւելի ճիշդ՝ բարեփոխումները դլուխ հանելու գործը յանձնուած է նախագահ Ֆրանճիէի եւ վարչապետ Քարամէի, այսինքն քրիստոնեայ եւ մահմեդական պետերու, որպէսզի համաձայնութեան գան նաեւ «ապայարանուանականացումի» չուրջ: Բայց պատրանքներ չկան, քանի Քահաններու կոմիտէն ալ ցարդ որեւէ համաձայնութեան չէ կրցած գալ եւ երեք հարցեր ամէնէն աւելի կնճռոտ կը մնան: Ա) Քրիստոնեայ նախագահին եւ մահմետական վարչապետին պաշտօններու սահմանումը, Բ) միջ–յարանուանական համաժարակչռութիւնը երեսփոխանական ժողովէն ներս (ներկայիս վեց քրիստոնեայ, հինգ մահմետականի համար) ուր մահմետականները կ'ուզեն աթոռներու հաւասար բաշխում, քանի թիւով աւելի են քրիստոնեաներէն եւ Գ) Հանրային պաշտօնակատարութեանց պայարանուանակացումը: Եւ շատ են անոնք որոնք յոյս չունին որ այս հարցերու չուրջ համաձայնութիւն ստեղծուի:

Քանի մը տողով

1975ի ԿՈՆԲՈՒՐԸ աւելի աղմուկ հանեց քան սովորականին, քանի այս անգամ միայն խօսքով կամ դրչով չէր որ մարդիկ եւ մանաւանդ դրագէտները դէմ առ դէմ յայտնուեցան եւ ճաղկեցին մրցանակը եւ տուող ակադեմիան, այլեւ աւելի բուռն ցոյցերով: Կիրակի ուշ գիշերին քոքթէյլ Մոլոթովներ նետուած են Կրաֆ հրատարակչականին վրայ: Ըմբոստութեան այս չարժումին գլուխն է Ժան Իտերն Հալիէ, դրագէտ եւ հրատարակիչ, որ կ'ուզէ վերջ տալ դրագէտին չահագործման հրատարակիչին կողմէ եւ առաջքն առնել կարդ մը առեւտրական պայթակղութիւններու: Այս մթնոլորտին մէջ է որ կոնքուռները իրենց մրցանակը կը չնորհէին երկուշաբթի ցերեկ, ըստ աւանդութեան Տրուան ճաշարանը, ուր ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին:

ՌԱՄՊՈՒՅԷի մէջ վեցերը լաւատես լուրեր կը հաղորդէին վերջնական զեկոյցէն առաջ, հաստատելով թէ դրամատիկան եւ տնտեսական մարզերու մէջ տեսակէտներու մերձեցում կայ:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ մէջ կիրակի օր երկու ցոյցեր կային, մէկը հակակառավարական զոր կազմակերպած էին համայնավարները, միւսը կառավարութեան ի նպաստ կազմակերպուած ձախ–կեդրոնին կողմէ: Առաջինին մասնակցած են 50 հազար հոգի Լիզպոնի մէջ, երկրորդին՝ չէին մասնակցած ընկերվարականները: Այս ցոյցը տեղի ունեցած էր մայրաքաղաքէն 300 քիլոմեթր հեռու:

ՏԻԱՐՊԱՔԻՐի նահանգին մէջ չարժեր տեղի ունեցան չաբաթավերջին: Սեպտեմբերին նոյն չրջանին մէջ 2000 հոգի մեռած էր երկրաչարժի հետեւանքով:

«ԻՆԹԵՐՆԱՇԸՆԱԼ ՀԵՐԱԼԴ ԹՐԻԲԻՒՆ» կը գրէ թէ Խորհ· Միութենէն վերջերս Լոնտոն գացած պարախումբի մէկ անդամ, 25 տարեկան Սուրէն Ցարութիւնեան նախ չէ վերադարձած իր խումբին հետ, ապա Անգլիա մնալու արտօնութիւն ուզած անգլիական իշխանութիւններէն, որպէսզի հոնկէ Ամերիկա անցնի: Նոյն թերթին համաձայն սակայն, կը թուի թէ Ցարութիւնեանի խելքը գլուխը եկած է եւ Մոսկուա վերադարձած:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՏԷՄԻՐԷԼ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՄԻԼԼԻ ՍԷԼԱՄԷթի 12 ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԸ...

— o —

Անգարա·— Վարչապետ եւ Ատալէթ կուսակցութեան նախագահ Սիւլէյման Տէմիրէլի վերջին տեսակցութիւններէն յետոյ, քոալիսիոնին մէջ ծագած տարակարծութիւնները փարատեցան: Միլլի Սէլամէթ կուսակցութեան առաջարկած պայմանները մեծ մասամբ ընդունուե – ցան եւ յայտնի եղաւ թէ Ազգայնական ճակատի կառավարութիւնը անխախտ պիտի մնայ եւ պիտի չարունակէ իր գործը:

Վարչապետ Տէմիրէլ նախընթաց օր տեսակցութիւններ ունեցաւ էրպագանի, Ֆէյզիօղլուի եւ Ալփասլան Թիւրքէշի հետ եւ յետոյ հաստատուեցաւ թէ կառավարական ներքին անհասկացողութիւնները առաւելագոյն չափով հարթուած են: Ստացուած տեղեկութեան համաձայն, վարչապետ Տէմիրէլ ընդունած է Միլլի Սէլամէթ կուսակցութեան առաջարկած պայմանները, որով Կրթական նախարարութիւնը զարկ պիտի տայ կրօնաբարոյական դաստիարակութեան եւ այս ուղղութեամբ հրահանգներ պիտի պատրաստէ, տուրքերը պիտի զանճուին իսկական հարուստներէն, դիւրութիւններ պիտի ընծայուին իսլամ երկիրներ ուսանող – ներուն, իմամներու եւ քարոզիչներու վարժարանները իսկոյն պիտի բացուին, պիտի հիմնուի փութով Պետ·Ճարտարարուեստի և Ցատկացումներու դրամատուն մը, չարժակներու (մոթէօր) չինութեան գործատուն մը, կարգ մը ընդհ·տնօրէններ պիտի փոխուին, պիտի հիմնուի թուրք սաւառնակներու ճարտարարուեստ մը, մամլոյ վերատեսչութիւնը պիտի կապուի վարչապետութեան, եւ զայն պիտի վարէ ՄՍՓական պետական նախարար մը:

Վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ ընդունած է այս պայմանները, որոնք պիտի գործադրուին կարճ ժամանակէն:

×

ՀԱՑՈՒՀիի ՄԸ ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ ԵԼՈՑԹԸ

Մէկ տարի բանտարկութիւն պահանջուեցաւ Քուրթուլուշ բնակող Անահիտ Էրթաչքըրանի համար որ դրացիին ազդակած էր, «դուն եւ քեզի պէս բոլոր Թուրքերը գէշ են»: Թրքութիւնը անարգած ըլլալու յանցանքով Իսթանպուլի չորրորդ եղեռնադատ ատեանին յանձնուած է Հայուհին, որ սապէս խօսեցաւ· «զայրոյթի պահուս այսպէս կրնամ ըսած ըլլալ բայց իրականին մէջ չատ կը սիրեմ Թուրքերը: Միայն դրացուհիս Շիւքրիյէ հանըմ ինծի այնքան զայրացուց որ չեմ գիտեր թէ ինչ ըսի»···: Վկաները լսելու համար դատավարութիւնը յետաձգուեցաւ:

×

ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԻՒՄՈՒՐ...

ՖՐԱՆՔՈՑԻՆ ՓԻՋ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ԼԱՒ

Առողջապահական տեղեկագիր·—

Անծանօթ հիւանդութեան մը հետեւանքով երկու ամիսէ ի վեր բուսական կեանք մը ապրող եւ այս ժամանակամիջոցին մէջ հազիւ երկու անգամ սթափող Ճակատի կառավարութիւնը երկար դարմանումներէ վերջ այսօր կրցած է քիչ մը ի մի հաւաքել ինքզինքը:

(Կիւնայտըն)

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆՇՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ]

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

[ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ]

ԿԱՄՐՋԱԶՈՐԻ ԿԱՄ ԱՐՇԱՐՈՒՆԵԱՅ ԴՊՐՈՑԸ

— o —

Երասխ գետի դէպի Կաղզուան երկարող թեւին վրայ, իբրեւ Արարատեան նահանգի յայտնի վարդապետարաններէն մէկը, Կամրջաձորի դպրոցը դասախարակչական չարժումի պատմութեան մէջ ծանօթ է նաեւ Երասխաձոր եւ Արշարուն — եաց անուններով:

Վեցերորդէն մինչեւ 13րդ դար՝ կրթական այս ամրոցը գոյատեւած է պարբերական ընդմիջումներով: Հայկական չորս գլխաւոր նահանգներէ գրեթէ հաւասար հեռաւորութեան վրայ — այսինքն աշխարհագրական իր դիրքով Վանանդուռ, Բասէնի, Բագրեւանդի եւ Արարատեան նահանգներուն մէջտեղ — անուանի եղած է իբրեւ գրչութեան արուեստին նախապատուութիւն տուող դպրոց՝ ուր նաեւ բարձր մակարդակ ունեցած են իմաստասիրութեան, աստուածաբանութեան, ճարտասանութեան եւ երաժշտութեան դասընթացքները:

Պատմիչներ Ստեփանոս Ասողիկ, Ստեփանոս Օրպելեան, Մատթէոս Ուռհայեցի, ինչպէս նաեւ Ալիշանի նման բանասիրական պրպտումներով յայտնի գրիչներ, կամրջաձորի դարաւոր գործունէութեան որոշ շրջաններուն մասին կուտան կարգ մը տեղեկութիւններ՝ որոնցմէ կը պարզուի թէ վեցերորդ ու եօթներորդ դարերուն, արդէն, դաստիարակչական այս ամրոցին մէջ համբաւ ապահոված են Մաթուսաղայի, դպրապետ Վարդիկի և Ներսէհ Կամսարականի նման ճարտասանները ու իմաստասէրները: Օրպելեան եւ Ասողիկ կը վկայեն որ Արշարունեաց դպրոցի մէջ «ժողովեալ էին մանկունք ճարտարք եւ գիտունք հայոց» եւ թէ Ներսէհ Կամսարականի օրով «պայծառանայր փիլիսոփայական արուեստիւ»:

Հ. Ղեւոնդ Ալիշան իր «Հայապատումի»ին մէջ կը խօսի Կամրջաձորի մէջ դրչութեան արուեստին ընծայուած կարեւորութեան մասին եւ կը հաստատէ որ այս դպրոցին աշակերտած է Բագրեւանդի Աշոտ Արշարունին: Վեցերորդ դարուն այս ամրոցէն ընթացաւարտ եղած են դրչութեան արուեստի 36 վարպետներ:

Մինչեւ Մխիթարեան 1200ական թուականները, վարդապետարանը ազգին ու Հայ Եկեղեցւոյ ընծայած է նաեւ իմաստասիրական, ճարտասանական եւ երաժշտական արուեստաններուն հմուտ դիտնականներ:

Տասներորդ դարու հայ հոգեւորականութեան ամէնէն յայտնի կեդրոններէն մէկը եղած է այս դպրոցը, ուր այդ օրերուն համախումբ ապրած են երեքհարիւր մխիթարեաններ՝ իրենց նոյնքան մեծաթիւ աշակերտներով: Կը յիշուին անուններ Յովհաննէս եւ Սամուէլ Կամրջաձորեցիի, տոմարագէտ — տական հարցերու հետեւանքով ծագած վէճի մը առթիւ իր կարծիքն ու տեսակէտները պարզելու:

Գիտնականի իր ներհուն կեցուածքով, տոմարագիտական հմտութեամբ եւ մտածումներով խոր տպաւորութիւն կը գործ — ած հայ գիտնականը՝ որուն վիճաբանական հիմնաւորումներուն ի լուր հիացում կը յայտնուի բոլորին կողմէ: Մատթէոս Ուռհայեցի կը գրէ, — վկայելով կամ — մըրջաձորեցիի գիտական պաշարի մասին. «Շարժեցին ի վերայ Սամուէլի զտմենայն գրեանս տանն Յունաց եւ ոչ կարիցեն շարժել զնա ի ճշմարտութեանց անտի»:

Արարատեան նահանգի դարաւոր այս կրթարանին հետ, ինչպէս չեշտած էինք նախորդով, կը յիշատակուին անունները Բջնիի, Կեչառիսի, Թեղուտի, Այրիվանքի եւ Խոր Վիրապի դպրոցներուն՝ որոնք Արարատեան դաշտի դէպի Գեղարքունիք տարածուող հողերուն վրայ վանական կարեւոր ամրոցներու կողքին ծաղկած են: Կեչառիս եւ Բջնի՝ կը գտնուին Հրազդանի վրայ, Երեւանէն դէպի հիւսիս — արեւելք: Բջնին ներկայի Ախտալի շրջանին մէջ կը գտնուի եւ հինգերորդ դարէն ի վեր կը յիշատակուի իբրեւ «գիւղ երեւելի», «բերդաքաղաք», ապա նաեւ «քաղաք» ու «ամրոց»: Հոգեւորականութեան ու պատմական ժողովներու կեդրոն մը եղած է, նաեւ 11րդ դարու հայ դաստիարակութեան օջախներէն մին՝

ՎԱՐԹՈՒՆԱՄԵԱԿԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՊԱՏԱՐԱԳ, ՄԵՌԵԱԼՆԵՐՈՒ ՑՈՒՇԱՐՁԱՆ ԵՒ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ճաշկորզ խօսողն էր Պելժիոյ Հայերու վարչութեան նախագահ Պ. Վարդան Մուրատիկեան (Ֆրանսերէն) որ յիշեց թէ այս ոգեկոչումն է ժողովուրդի մը ջարդին, որ կատարուած է անգութ — թեամբ մը որ իր նմանը չունի եւ որու յիշատակը պիտի չնկուի մեր յիշողութենէն: Սեւրի դաշնագիրէն ետք, ունեցանք ամէնէն մեծ յուսախաբութիւնը երբ լքելով ամէն ինչ, ստիպուեցանք ապաստան փնտռել Եւրոպա եւ Մերձաւոր Արեւելք: Պ. Մուրատիկեան աւելցուց թէ կը սպասուի զալոց սերունդներէն եւ ժամանակակիցներէն որ չմոռնան եղած զոհողութիւնները եւ հաւատան ապագային, պահելով իրենց հայկ. ինքնութիւնը, հաւատալով նախախնամ մը պիտի ըլլար անոնց հանդէպ որ մեռան որպէսզի մենք ապրինք: Եւ որքան անհաւատալի որ ըլլայ, այդ մեռելները կը խօսին, ես լսեցի զիրենք, Միջեռնականէրեզ կատարած իմ ուխտադնացութեանս առեն, բլուրի բարձրունքին, որ կը տիրապետէ Երեւանին:

Ապա խօսք տրուեցաւ Խոսրով Ժամկոչեանի: Մեր երիտասարդ բարեկամը, ո — րու ելոյթները յաճախ հրատարակած ենք այս սիւնակներուն մէջ, պիտի ըսել ինչ որ պէտք է եւ միշտ ընել չհնարաւոր թեղադրութիւնները: Իր մօտ ոչ ամբոխա — բարութիւն կայ ոչ ալ աւելորդաբանութիւն: Այս անգամ եւս Մեծի մեղի հրամցուց շահեկան բանախօսութիւն մը. — «Եթէ ընդունեցայ այսօր հոս ըլլալ, պատասխանելու համար է արձագանգի մը որ կուգայ շատ հեռուներէն եւ կ'ազդէ ինծի խորապէս: Ջեմ խոստանալ ուր, համաձայն Հրաչեայ Աճառեանի, «ճեմարան» մը հաստատած էր Գրիգոր Մագիստրոս:

Բջնիի հետ Գրիգոր Մագիստրոսի այս կապը պատճառ է եղած որ մանուկ պիներ անուանեն նաեւ Գրիգոր Մագիստրոս Բջնեցի:

Առանձնապէս ուշ քիչ մը աւելի տարածուն ձեւով պիտի խօսինք Կեչառիսի կամ Կեչառոյքի դպրոցին մասին, գանգազելու համար մանաւորաբար պատկառելի դիտնականին՝ Խաչատուր Կեչառեցիի կեանքին, ինչպէս նաեւ դաստիարակչական եւ քերթողական վաստակին վրայ:

Մ. Թ.

դրչութեան արուեստին ընծայուած կարեւորութեան մասին եւ կը հաստատէ որ այս դպրոցին աշակերտած է Բագրեւանդի Աշոտ Արշարունին: Վեցերորդ դարուն այս ամրոցէն ընթացաւարտ եղած են դրչութեան արուեստի 36 վարպետներ:

Մինչեւ Մխիթարեան 1200ական թուականները, վարդապետարանը ազգին ու Հայ Եկեղեցւոյ ընծայած է նաեւ իմաստասիրական, ճարտասանական եւ երաժշտական արուեստաններուն հմուտ դիտնականներ:

Տասներորդ դարու հայ հոգեւորականութեան ամէնէն յայտնի կեդրոններէն մէկը եղած է այս դպրոցը, ուր այդ օրերուն համախումբ ապրած են երեքհարիւր մխիթարեաններ՝ իրենց նոյնքան մեծաթիւ աշակերտներով: Կը յիշուին անուններ Յովհաննէս եւ Սամուէլ Կամրջաձորեցիի, տոմարագիտական հմտութեամբ եւ մտածումներով խոր տպաւորութիւն կը գործէ հայ գիտնականը՝ որուն վիճաբանական հիմնաւորումներուն ի լուր հիացում կը յայտնուի բոլորին կողմէ: Մատթէոս Ուռհայեցի կը գրէ, — վկայելով կամմըրջաձորեցիի գիտական պաշարի մասին. «Շարժեցին ի վերայ Սամուէլի զտմենայն գրեանս տանն Յունաց եւ ոչ կարիցեն շարժել զնա ի ճշմարտութեանց անտի»:

Արարատեան նահանգի դարաւոր այս կրթարանին հետ, ինչպէս չեշտած էինք նախորդով, կը յիշատակուին անունները Բջնիի, Կեչառիսի, Թեղուտի, Այրիվանքի եւ Խոր Վիրապի դպրոցներուն՝ որոնք Արարատեան դաշտի դէպի Գեղարքունիք տարածուող հողերուն վրայ վանական կարեւոր ամրոցներու կողքին ծաղկած են: Կեչառիս եւ Բջնի՝ կը գտնուին Հրազդանի վրայ, Երեւանէն դէպի հիւսիս — արեւելք: Բջնին ներկայի Ախտալի շրջանին մէջ կը գտնուի եւ հինգերորդ դարէն ի վեր կը յիշատակուի իբրեւ «գիւղ երեւելի», «բերդաքաղաք», ապա նաեւ «քաղաք» ու «ամրոց»: Հոգեւորականութեան ու պատմական ժողովներու կեդրոն մը եղած է, նաեւ 11րդ դարու հայ դաստիարակութեան օջախներէն մին՝

Ես ծնած եմ այս Սորտար գիւղը 1904 Փետրուար 4ին: Հօրս անունը Պետրոս, մօրս՝ Դեղձանիկ. ունէին վեց զաւակ հորս մանչ, երկու աղջիկ՝ Սեդրակ, Յարքէթ, Սամսոն, Լեւոն, Զոպան եւ Աբշալոյս:

Ի՞նչպէս տեղի կ'ունենայ հօրս ամուսնութիւնը: Հայրս կը սիրահարի համագիւղացի Համբարձի աղջկան հետ. մէջտեղ կը դրկեն աղջկան ձեռքը խնդրելու եւ կը մերժուին, քանի որ հայրս անուս եւ Ս. Կարապետի պահապան էր, իսկ աղջկան կողմը թէ՛ հարուստ եւ թէ՛ քիչ շատ գրել կարդալ գիտէին:

Քանի մը ամիս վերջ հօրս ուղած աղջիկը կ'ամուսնացնեն հարուստ տղու մը հետ. վեց ամիս յետոյ ամուսինը կը մահանայ արկածով մը. այս անգամ հայրս կրկին կը դիմէ եւ իր առաջարկը կ'ընդունուի եւ հայրս կ'ամուսնանայ եւ կ'ունենան վեց զաւակներ, ինչպէս յիշեցի քիչ վերը:

Հինգ տարեկան տղայ էի. մեր գիւղը ո՛չ դպրոց կար եւ ոչ եկեղեցի: Քահանայ մը ունէինք Տէր Սմբատ անունով, որ Կիրակի օրեր պատարագ կը կատարէր իր տան մէջ ինչպէս նաեւ մկրտութիւններ:

Ս. Կարապետի վանահայր Վարդան վարդապետ օր մը մեր գիւղը գալով գիւղի բոլոր երեւելիները հաւաքեց եւ պարտականութիւն դրաւ անոնց վրայ, որ գիւղին մէջ եկեղեցի մը եւ անոր կողքին վարժարան մը կառուցանեն. այդ առաջարկը շատ մեծ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ գիւղացիներուս կողմէ: 1910ին եկեղեցին չինեցին, եւ օծումն ալ կատարուեցաւ Խաբախանեան Սրբազանին եւ Վարդան վարդապետի միջոցաւ: Իսկ դպրոցի չինութեան մասին ալ աշխատանք կը տարուէր բայց չեմ գիտեր թէ ի՛նչ պատճառաւ չիրագործուեցաւ: Բայց հակառակատոր դաստիարակութիւնները տեղի կ'ունենային այս ու այն օտայինի

վանիը որ հայ եմ, վասնզի ատիկա պիտի նշանակէր թէ ամօթ մըն է հայ ըլլալ: Ջեմ հռչակեր որ հայ եմ, վասնզի ատիկա պիտի նշանակեր տեսակ մը փառամոլութիւն: Կ'ըսեմ թէ հայ եմ, պարզապէս որովհետեւ ատիկա ճշմարտութիւն է: ...Մղձաւանջ մը կը մնայ ամէն հայի համար հարցապնդում մը, որմէ ցարդ չկրցայ ազատիլ: Ինչո՞ւ համար տան — չանքը որ 1915ին եկաւ մեր ժողովուրդին գլխուն, եկաւ այդքան բրտութեամբ, անարդարութեամբ: Ինչո՞ւ համար մեր ժողովուրդը որ անժամանցելի իրաւունքներ ունէր կեանքի, լոյսի, արժանաւորութեան, ինչո՞ւ մեր ժողովուրդը պէտք է ապրէր դարուս վերջալուսային առաջին խելագարութիւնը: Ինչպէ՞ս լուծեան դատապրութիւնը կրցաւ խեղդել այդ ազգակները եւ արդար պահանջները: Հայց 60 տարի յետոյ պէտք է անգին անցնիլ այս ամուլ հարցումներէն եւ գիտնալ որ անցեալին վրայ լալով չէ որ կը պատրաստուի ապագան: Ժամանակը եկած է նոր յարաբերութիւններ ստեղծելու անցեալին հետ, ուրեմն նաեւ ապագային: Եւ որոնել նոր ճամբաներ: Ժամանակը եկած է նոր լոյսերու տակ առնելու մեր պահանջները:

Ապա մէջբերելէ յետոյ թէ յաւակնութիւնը չունի քանի մը վայրկեանէն լուծումներ գտնելու բայց հարկ է հասկնալ թէ ինչո՞ւ 60 տարի ետք ալ մեր պատմութիւնը դեռ կ'անդիսացուի, կ'այլափոխուի այսքան հանդիսութիւններէ, ոգեկոչումներէ, պատարագներէ ետք, եւ թէ ժամանակակից Թուրքիան չի դատապարտեր անցեալի վարչակարգը: Ի՞նչպէս ասիկա կարելի է: Անշուշտ յայտաւոր են մեծ պետութիւնները իրենց անչարժութեամբ:

Իր ճառին վերջաւորութեան մէջբերելէ յետոյ Հեռեւեալ երկու կէտերը մատնանշեց.— Հարկ է որ Սիփիւռքի բոլոր աշխատանքները, ճիգերը կեդրոնան սահմանուած նպատակի մը համար: Ասիկա կը նշանակէ ամէնէն առաջ ստեղծումը միջազգային մարմնի մը, անգոյ 60 տարի յետոյ, կազմուած արուեստաւորներէ, վերջ տալով ամաքէօրիզմին: Եւ ասոր նպատակը պէտք է կրկնակ ըլլայ.—

1.— Հաւաքել բոլոր փաստաթուղթերը, հիմնելու համար փաստաթուղթերու կեդրոն մը:

2.— Կեդրոնացնել տեղեկատուութիւնը,

մէջ, երկու կողմի վրայ խաչելները փըլուած, որոնց վրայ կարգով կը նստէինք ծալապատիկ: Ձմեռները շատ ցուրտ կ'ըլլար: Բարեբախտաբար ախոռին մէկ կողմը անասունները կապուած էին. մասամբ անոնց չունչով կը տաքնայինք, եւ մենք աշակերտներս ալ պարտաւոր էինք ամէն առաւօտ վառելիք փայտ մը կամ աթարի կտոր մը հետերնիս բերել: Տնտեսը ատոնցմով օճախը կը վառէր եւ այսպէսով կը տաքնայինք:

Իմ առաջին ուսուցիչս եղաւ Պժնոյ Տիգրան որ «Փալախայի» վարպետ էր. անկէ սորվեցայ մեր Ս. Մեսրոպեան տառերը:

Երկրորդ վարժապետս եղաւ Իսպիրի Վահան, որ անկէ առաջ Խոսպիւղ վարժապետ եղած մէջտեղին տեղացի կին մը առած հետը բերած էր: Ցետոյ կարծեմ այդ խնդիրը ծանր հետեւանք ունեցաւ: Մուշէն Խաբախանեան Սրբազան պինքը Մուշ հրաւիրած էր իր արարքին համար պատժելու, քանի որ ընտանեկան մաքուր բոյն մը քանդած էր ու ստիպուած Մուշ մեկնեցաւ ու յետոյ այլեւս պինքը չտեսանք բնաւ:

Անոր տեղը վարժապետ ընտրեցին իմ քեռիս՝ Սարգիսը, որ Հայաստան մեռած է, բայց իր ետին կը թողու եօթը զաւակներ, բոլորն ալ ամուսնացած եւ զաւակներու տէր:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

(Շար. — 1)

1915-Ի ԴԱՌՆ ՅՈՒՇԵՐԷՍ ՀԱՄԱՌՕՏ ՄԱՍ ՄԸ

Մշոյ արեւմտեան կողմը, Իննակեան լերան ստորոտը, Ս. Կարապետէն հազիւ մէկ ժամ հեռաւորութեան վրայ կը գտնուի Սորտար կոչուած գիւղը: Այս գիւղը 1700 թուականէն առաջ քրտական գիւղ մըն է եղեր, ինչպէս անունը արդէն ցոյց կուտայ (Սորտար) հայերէն կը նշանակէ կարմիր փայտ: Սորտարը այդ անունը առած է Ս. Կարապետի անտառին մէջ գտնուած տեսակ մը ծառերէ, որոնց տերեւներով ոչխարի եւ այծի մորթերէն տիկեր կը հանէին ու կարմիր կը ներկէին:

Ահա թէ ի՛նչպէս հայացած է այդ քրտական գիւղը: 1700 թուականէն առաջ Սասնոյ Հնձքար կոչուած գիւղէն Սասունցի մը կուգայ եւ Ս. Կարապետի ոչխարներուն հովիւ կը դառնայ: Քանի մը ամիս ետք Սորտար գիւղին մէջ քրտական տուն մը կը գտնէ, կինը եւ երախաները բերել կուտայ եւ հոն կը բնակին: Ս. Կարապետին շատ մօտիկ ըլլալով, յաճախ

առիթ կ'ունենայ գիւղը իջնելու կինն ու զաւակները տեսնելու: Քանի մը տարի վերջ եղբայրները եւ մօտիկ ազգականները բերել կուտայ իրենց քով, քրտական տուները կը գնեն, տուն ու տեղ կ'ըլլան: Քանի մը տարի յետոյ ուրիշ հայեր եւս կուգան, գրեթէ գիւղին կէսը հայ, կէսը քիւրտ կ'ըլլայ եւ իրարու հետ շատ համերաշխ կ'ապրին, մինչեւ որ դժբախտ դէպք մը կուգայ Քիւրտերուն եւ Հայերուն համերաշխութիւնը խանգարել:

Այդ դէպքը հետեւեալն է.— Հայերը Ս. Կարապետի անտառէն վարազ մը որսալով գիւղը կը բերեն. Քիւրտերը առոր չեն հանդուրժեր, քանի որ իրենց կրօնքին դէմ էր, եւ գիւղը սրբապղծուեցաւ ըսելով չատերը գիւղը ձգելով գրացի քրտական գիւղեր կը տեղափոխուին՝ Սահակ, Պոկլան, Կվարս, Խարապէկ, եւայլն: Սորտար կը մնան երկու ընտանիք՝ Պաչէ եւ Օսմանի տներ, գորս ես իմ օրովս տեսայ:

Ես ծնած եմ այս Սորտար գիւղը 1904 Փետրուար 4ին: Հօրս անունը Պետրոս, մօրս՝ Դեղձանիկ. ունէին վեց զաւակ հորս մանչ, երկու աղջիկ՝ Սեդրակ, Յարքէթ, Սամսոն, Լեւոն, Զոպան եւ Աբշալոյս:

Ի՞նչպէս տեղի կ'ունենայ հօրս ամուսնութիւնը: Հայրս կը սիրահարի համագիւղացի Համբարձի աղջկան հետ. մէջտեղ կը դրկեն աղջկան ձեռքը խնդրելու եւ կը մերժուին, քանի որ հայրս անուս եւ Ս. Կարապետի պահապան էր, իսկ աղջկան կողմը թէ՛ հարուստ եւ թէ՛ քիչ շատ գրել կարդալ գիտէին:

Քանի մը ամիս վերջ հօրս ուղած աղջիկը կ'ամուսնացնեն հարուստ տղու մը հետ. վեց ամիս յետոյ ամուսինը կը մահանայ արկածով մը. այս անգամ հայրս կրկին կը դիմէ եւ իր առաջարկը կ'ընդունուի եւ հայրս կ'ամուսնանայ եւ կ'ունենան վեց զաւակներ, ինչպէս յիշեցի քիչ վերը:

Հինգ տարեկան տղայ էի. մեր գիւղը ո՛չ դպրոց կար եւ ոչ եկեղեցի: Քահանայ մը ունէինք Տէր Սմբատ անունով, որ Կիրակի օրեր պատարագ կը կատարէր իր տան մէջ ինչպէս նաեւ մկրտութիւններ:

Ս. Կարապետի վանահայր Վարդան վարդապետ օր մը մեր գիւղը գալով գիւղի բոլոր երեւելիները հաւաքեց եւ պարտականութիւն դրաւ անոնց վրայ, որ գիւղին մէջ եկեղեցի մը եւ անոր կողքին վարժարան մը կառուցանեն. այդ առաջարկը շատ մեծ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ գիւղացիներուս կողմէ: 1910ին եկեղեցին չինեցին, եւ օծումն ալ կատարուեցաւ Խաբախանեան Սրբազանին եւ Վարդան վարդապետի միջոցաւ: Իսկ դպրոցի չինութեան մասին ալ աշխատանք կը տարուէր բայց չեմ գիտեր թէ ի՛նչ պատճառաւ չիրագործուեցաւ: Բայց հակառակ ատոր դաստիարակութիւնները տեղի կ'ունենային այս ու այն օտայինի

ՎԱՂՎԱՆՑԱՑԻ ՀԱՅԿԱՆԻՆ

ՀԱՐՈՒՑԱԾ Վ ՆԵ ՊՎՎՓՎՀՍՆՑԻՒՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՎԱՂՎԱՆՑԱՑԻ ՀԱՅԿԱՆԻՆ ԵՒ ՆՈՅԻՆ ՀԱՒԱՏՔԻ

ՀՎՂՎՀՍՑՆՒՓ Ի· ՀՅԿՆ

Ե·

Թաւրիզ, 14 Դեկտեմբր 1908

Հետեւեալ Թուականի Դեկտեմբեր 12-ին Ամերիկեան «Ճառաշ» ուխտաւորական նաւը մտաւ Պոլսոյ նաւահանգիստը, որ Ամերիկայէն Պոլիս ուղղուած էր։ Նաւուն մէջ կային մօտ 1200 ուխտաւորներ, որոնց մէջ կային նաեւ Վաղվանցի Հայկանին եւ իր ամուսինը։ Նոյն նաւուն մէջ կային նաեւ Ամերիկայի Ազգային Ժողովի Անդամ Պ. Ֆրէնկլին Մէյնարտ եւ Ամերիկայի Ներկայացուցիչ Պ. Ռիչարտ Փարրի։ Ուխտաւորները ընդունուեցան Պոլսոյ Ամերիկեան Դեսպանատան կողմէ մեծ պատուով։ Ուխտաւորները Պոլսոյ մէջ մնացին 3 օր։ Ամերիկեան Դեսպանատան կողմէ Պոլսոյ Ամերիկեան Վարժարանները եւ Հիւանդանոցները ցուցադրուեցան Ուխտաւորներուն

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Մուշեղ Կարա – պետեան, Պ. Շահէն Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Եոհան Տէր–Յակոբեան ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա– նոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, գրա– ւոր յաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ա– մուսնոյն, հօր եւ աղգականին՝

ՄՈՒՇԵՂ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

×

ՄԱՐՍԷՅ.— Այրի Տիկին Վարժա – պետեան, Տէր եւ Տիկին Մամաս եւ զա– ւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագա– ները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բո– լոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, մամուլով, անձամբ թէ գրաւոր յաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՑՈՎՀ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ծննդեան հարիւրամեակ

ՏԻՐԱՆ ԶՐԱՓԵԱՆԻ
(ԻՆՏՐԱ)

Կը նախագահէ՝ ԿԱՐԻԿ ՊԱՄՄԱՃԵԱՆ
Բանախօս՝ ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ
Կիրակի, Նոյ. 23, ժամը 16ին
Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալէք Մանուկեան
մշակութային կեդրոն
118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Ներածականը՝ Օր. Վ. Պասմաճեան

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղի վար– չութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսա– կի.— Սաթենիկ Տէր–Ղուկասեանի քա– ռասունքի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Դար– բինեան ընտանիք 100, Հայկանոյշ Շիքար– եանի քառ. հոգեհանգիստ՝ Շաքարեան ընտանիք 200: Ատրինէ Փափազեանի թաղման առթիւ, Տիկին Աթէչեան 50, Տիկին Քրիսթիան Կիւլէր 10, Անժէլ Գար– բիէլեան 20, Տէր եւ Տիկին Միհրան Ան– դրէասեան 20, Տիկին Լօրան Պաթիսթի եւ զաւակները 50, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Փափազեան, Քլօտ Պարթելէմի, Յակոբ Մարգարեան 100:

Տիկին Հ. Պաղտասարեան իր թոռնի – կին արկածէ ազատած ըլլալուն առթիւ 50 (դպրոցին): Նախորդ ցանկին մէջ՝ Դաւիթեան Մուրատեան պէտք է ըլլար՝ Դաւիթ Մուրատեան (Լիոն 50):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Արմէն Ղազարեան 50 Ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի, Աղաւնի Գրիգորեանի մահուան առթիւ եւ յաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանիքին։

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե– ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը սիրով կը հրա– ւիրէ Վալանսի եւ շրջակայքի բոլոր հա – ւատացեալները կիրակի Նոյ. 23, եկե – ղեցւոյ օծման 22րդ տարեդարձին առի– թով առաւօտեան ժամը 10ին հանդիսա – ւոր քառաձայն պատարագին, ղեկավա – րութեամբ Պ. Հայրապետ Օհանեանի ա– բեւշատութիւն եւ բարեմաղթութիւն ե– կեղեցւոյ բարերարներուն եւ աշխատող անձերուն հոգիներուն համար։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. Մ'ԱՆՈՒԿԵԱՆ
(կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

×

Ի պատիւ Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի տեղի պիտի ունենայ ճաշ մը Շաբաթ Նոյ. 22 ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահին մէջ։ Փափաքողները կրնան ա– ձանագրուիլ Հոգաբարձութեան անդամ – ներուն մօտ։

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Սէնթ Էթիէնի Հայ Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ որ բացուած է չաբաթական միօրեայ հայերէնի դասընթացքը, ու– սուցչութեամբ Պ. Յակոբ Պօղոսեանի։
Չորեքշաբթի օրերը պատանիներուն հա – մար ժամը 14·30էն 16, երիտասարդնե – րուն համար 16·30էն 18
Ecole mixte de St. Ennemond
15, Rue Ennemond, 42000 St. Etienne
Հայ համայնքին կը մնայ քաջալերել ձեռնարկը, իրենց նիւթական եւ բարոյա– կան աջակցութեամբ, մանաւանդ ղրկել իրենց զաւակները որ դաստիարակուին հայերէնով։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

« Հայ Հասարակութիւն Սէն Շամօնի » երիտասարդաց միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը, Նոյեմբեր 22 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21էն սկսեալ մինչեւ ուշ պիշեր, Սէն Շամոնի Սալ տէ Ֆէթի մէջ։ Այս պարանոցիկ երեկոյթը պիտի չէնցնէ Վալանսի հանրածանօթ «Կռունկ» նուա– գախումբը, հայկական եւ եւրոպական պարանուագներով։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Grand Bal
DU NOR SEROUND D'ALFORTVILLE

Samedi 22 Nov. de 20 heures à l'aube Salle des Fêtes, Rue Voltaire, Alfortville

avec la participation de l'ensemble
BERNARD DEDEDJIAN

Entrée 20 Fr., Nor Séround 10 Fr.

ՓԱՐԻԶԻ ԷՍԱԵԱՆ
ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ
TOUS LES SAMEDIS
15 - 16 h. Photo - Ciné club
— Echec
16 - 17 heures
— Ping-pong
— Cours de guitare
— Orchestre
17 - 18 heures
— Danse folklorique avec professeur
TOUS LES SAMEDIS de 18 à 22 h.
DISCOTHEQUE BUFFET
Արձանագրութիւններու եւ մանրա– մասնութիւններու համար դիմել՝
Պր. Ասլանեանի հետ. 842–08–57

ՔՈՓԹԻՏԻ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպած է ընկերահամակրական հաւաքոյթ մը Շաբաթ, Նոյ. 22 ժամը 16ին, իր կեդրոնատեղին, «Պարոյր Սե– ւակ» գրադարանին մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէ– վիզ, Փարիզ 9րդ։

Կը հրաւիրուին անդամները, բոլոր կեդրոնականցիները եւ համակիրները։

ԾԱԽՈՒ Է

Ալֆորվիլի մէջ յարկաբաժին մը, մուտք երկու սենեակ, խոհանոց, բաղ – նիք, կեդրոնական ջեռուցում, 3րդ յարկ։

ՀԵՌԱԶԱՑՆԵԼ 899–09–66 *առաւօտները։*

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
Նախաձեռնութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՒՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ
GRANDE SOIRÉE DANSANTE
organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France
Samedi 22 Novembre 1975 à 20 h. 30
Salle des Fêtes de Sevran
Deux orchestres : BEDIKIAN et le groupe SEVANE
En attraction : le chanteur arménien LUDOVIC
BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE
Tenue correcte exigée

ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՅԻՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՅԻՆ Չ ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՅԻՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՅԻՆ Չ ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՅԻՆ
INVITATION
LES VENDREDIS DE LA QUATRA
VENDREDI 21 NOVEMBRE A 21 H.
SUSANA MILDONIAN
MAXENCE LARRIEU
ANDRÉ BERNARD
et
L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL QUATRA
ALAN HOVHANNES — MOZART — DEBUSSY
MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16
PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30
ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՅԻՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՅԻՆ Չ ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՅԻՆ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՅԻՆ Չ ՀԱՅ ՄԱՐԴԱՅԻՆ

L'ARCHE DE NOE
42, RUE DESCARTES, 75005 PARIS - Tél 326 31 37
Venez Déjeuner
Venez Diner
OU MIEUX
Après le théâtre
Venez Souper
et goûter sa fameuse soupe aux tripes (*Khache*)
DES SPECIALITES ARMENIENNES
UN AIR DE FLAMENCO
×
Vous trouverez tous les produits orientaux à des prix imbattables chez
CHIRAG
Entièrement rénové
26 Rue de Trévise — 75009 Paris — Téléphone 770-38-63
Livraison à domicile à partir de 150 Fe

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
19
MERCREDI
19 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·443

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.443

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

(1895 – 1975)

— o —

Ահա՛ մէկն ալ ծո՛ր. դարու վերջին տասնամեակի մնացորդ հայ մտաւորական – ներէն, որ հրաժեշտ կուտայ այս անցաւոր աշխարհին, փոթորկալից կեանքէ մը վերջ, ազգին հանդէպ իր պարտականութիւնը կատարած ըլլալու սրտի գոհու – նակութեամբ:

Ինչպէս գրեցինք, Կարօ Գէորգեան Նոյեմբեր 11ին, 80 տարեկանին, իր աչքերը յաւիտենութեան փակած է Պէյրութի մէջ, ուր կ'ապրէր 1952էն ի վեր:

Հիւանդ էր 1965էն ի վեր եւ Յառաջ 1967 Յունուար 22ի թիւին մէջ հրատարակած կարճ Ազդով մը կը յայտնէր թէ ստիպուած է դադրեցնել հրատարակութիւնը Ամէնուն Տարեգիրքին, զոր անխափան լոյս կ'ընծայէր Պէյրութի մէջ 1954էն ի վեր:

Այդ առթիւ 1967 Յունուար 29ին այս սիւնակին մէջ կը գրէինք ո՛չ թէ գրաքննական, այլ··· դամբանական Տարեգիրքերու չարքին մասին: Հակառակ իր երկարատեւ հիւանդութեան, Գէորգեան վերմարդկային ճիգ մը ըրաւ եւ 1968ին լոյս ընծայեց 1967–1968ի միացեալ հատորը, 14ի հասցնելով Տարեգիրքերու թիւը: Այդ թուականէն ի վեր պարտադիր հանգամանք կոչուած՝ մեկուսացած հիւանդական կեանք մը կ'ապրէր էշրէ – ֆիյէի բարձունքի իր համեստ բնակարանին մէջ:

Ինչպէս իր սերունդի հայ տղաքը, կարօ Գէորգեան եւս պիտի վարէր աստանդական, անկանոն կեանք մը՝ դպրոցէ դպրոց եւ երկրէ երկիր:

Ծնած էր 1895ին արեւմտեան Թրակիոյ Կիմիւլճինա քաղաքը, որ մաս կը կազմէր օսմանեան կայսրութեան մինչեւ 1912–13ի պալքանեան պատերազմը, երբ անիկա կը զրաւուէր պուլկար բանակին կողմէ, հուսկ ուրեմն առաջին աշխարհամարտէն ետք կցուելու համար Յու – նաստանի: Այժմ կը կոչուի Քոմոթինի:

Նախակրթութիւնը իր ծննդավայրի վարժարանին մէջ ստանալէ ետք, Գէորգեան կը մտնէ Պարտիզակի ամերիկեան բարձրագոյն վարժարանը, որուն չրջանը կ'աւարտէ 1912ին, 17 տարեկանին եւ կ'արձանագրուի Պոլսոյ համալսարանի իրաւաբանական ճիւղին: Պալքանեանէն 1914ի մեծ պատերազմը արգելք կը հանդիսանայ շարունակելու իր ուսումը:

1916 Մարտին կը զինուորագրուի իբրեւ պուլկարահպատակ եւ կը զրկուի մակեդոնական ռազմաճակատ: Հրաշքով կ'ապաի կրնայ Սեպտեմբեր 2ին հաւիւրաւոր պուլկար զինուորներու հետ գերի կ'իյնայ Սերպերուն ձեռքը: Կը տարուի Սելանիկ: Անգլերէնի թարգման կ'ըլլայ սերպ գնդապետի մը մօտ: Կը յաջողի փախչիլ յունական չրջանը՝ Թեսալոնիկոյ Լարիսա քաղաքը, անկէ՝ Աթէնք ու Պիրէոն:

1918 Օգոստոսին կը վերադառնայ Սելանիկ: Հոն անգլիական բանակին թարգմանն արձանագրուելով, Փորթ Սայիտ եւ Երուսաղէմի ճամբով կը զրկուի Ռամալա (Պաղեստին), ուր փշաթելերով փակուած բացօթեայ կեդրոնացման կայաններ կային, իբրեւ առաջին հանգրուան թուրք ռազմագերիներու: 1918 Սեպտեմբեր 24ին ինք էր, որ պիտի զինադադարը Նազարէթն անգլիական բեռնատար կառքով մը Ռամալա բերուած հայ գերիներուն հաղորդէր:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌԱՄՊՈՒՅԷԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

ԱՐԴԻՒՆՔԸ ԴՐԱԿԱՆ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻ

— o —

Վեցերը դրական արդիւնքի մը հասած են երկու օրուան խօսակցութիւններէ ետք, Ռամպույէի մէջ եւ մամուլի ասուլիսով մըն ալ պարզեցին իրենց գոհունակութիւնը: Երկուշաբթի օր իրենց մեկնումէն առաջ, մամուլի ասուլիս մը տեղի ունեցաւ եւ քիչ ետք Էլիզէի մէջ, ժիս – քար տ'Էսթէն հատ մը եւս տուաւ: Ֆրանսայի Նախագահին համար, կարեւորը այն է որ նման ժողով մը տեղի ունեցաւ: Այս հանդիպումին առթիւ եղած յայտարարութեան գլխաւոր կէտերն են.—

Ա.) Ամէնէն ստիպողական աշխատանքն է պայքարիլ գործազրկութեան դէմ, տնտեսութիւնները կրկին ոտքի դնելու համար եւ զեղչել մսխումը մարդկային ուժերու: Բ) Աւելցնել առեւտրական փոխանակումները բայց այնպէս չընել որ իւրաքանչիւր երկիր իր չահը մտածէ ի վնաս միւսներուն եւ վեցերը կ'ուզեն որ առեւտրական բազմազգային փոխանակութիւնները (Թոքիօ ռաուընտ) վերջ գտնեն 1977ին: Գ) Դրամական հարցերու համար, պէտք է ապահովել ամէնէն մեծ կայունութիւնը: Այս առընչութեամբ որոշ մերձեցում տեղի ունեցած է Միացեալ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի տեսակէտներու միջեւ: Արդարեւ Ամերիկա ընդունած է չճգնել այլեւս որ տոլարը «տատանի» ինչ որ ցարդ մեծ դեր կը խաղար քարիւղի հաշուեյոյգերու մէջ: Դ) Ուժանիւթի եւ կեանսանիւթի մարզին մէջ բոլորը համաձայն են գործակցելու համար: Գոհ են որ Դեկտեմբեր 16ին անտեսական միջազգային գործակցութեան ժողով մը հրաւիրուած է:

Ընդհանուր ձեւով կարեւորը այն է որ տնտեսական տագնապը զոր ճարտարարուեստականացած երկիրները կ'ապրին, կը դադրի անձնական հարց մը ըլլալէ եւ կը դառնայ հաւաքական մտահոգութիւն մը, որու համար լուծումներն ալ պէտք է հասարակաց բնոյթ ունենան:

Քանի մը տողով

« ԱՄՆԸՍԹԻ ԻՆԹԵՐՆԷՇԸՆԱԼ » իր տեղեկագրին մէջ կը հաստատէ թէ նուազագոյն տասը հազար քաղաքական բանտարկեալ կայ Խորհ. Միութեան մէջ: Ասոնց պայմանները արգելափակման կայաններու մէջ կը բնաբարեն ամէնէն տարբական կանոնները: Հակառակ խոր – հրդային հերքումներուն, յիմարանոցի դրութիւնը չատ օգտագործուած է, «քաղաքական հիւանդներու» թիւը չատ է եւ եթէ ընտանիքին մէկ անդամը առարկութիւն ընէ, սա պատասխանը կը ստանայ· — «երեւութային բնականոն վիճակ մը մտային առողջութեան չափանիշ մը չէ»: Դատապարտեալներու կարգին կը յիշուին 26 տարեկան Պարոյր Հայրիկեան, ձերբակալուած 1969ին, ազատ արձակուած եւ կրկին ձերբակալուած 1973ին:

ՖՐԱՆՔՕ երկուշաբթի գիշեր նոր ամաճոյ եւ թուրք սպայ դերիներս: Այս յիշատակելի դէպքին մանրամասն պատմութիւնը գրած է Ամէնուն Տարեգիրքը 1967–68ի միացեալ հատորին մէջ (էջ 271–277):

Զինադադարին անգլիական բանակէն արձակուելով, Լիբանանի եւ Եգիպտոսի ճամբով կը վերադառնայ Սելանիկ, անկէ տուն:

Այդ թուականէն կը նետուի հանրային գործունէութեան ասպարէզ: Հրապարակագրութիւնը կը դառնայ իր նախասիրած ճիւղը: Կանուխէն մտած Դաշնակցութեան շարքերը, շուրջ կէս դար գրիչ չարժած է մեր մամուլին մէջ՝ գրելով օրուան ազգային ու քաղաքական զանազան նիւթերու շուրջ:

Տարի մը մաս կազմած է Պոլսոյ Ճակատամարտի խմբագրական կազմին (1921–1922): Սելանիկի մէջ խմբագրած է Ալիֆ (1925 Յուլիս 18 – 1927 Մարտ 13) եւ Հորիզոն (1927 Հոկտ· 16 – 1937 Սեպտեմբեր 8) օրաթերթերը: Երկրորդ աշխարհամարտին Յունաստանէն անցած է Պուլկարիա, ուր 1942–1944 միակ խմբագիրն է եղած եռօրեայ Ռազմիկին: Ազատագրութենէն ետք աշխատակցած է Շեթութ-կարտ Տարագիր (1946) չաբաթաթերթին եւ խմբագրած է Բանբեր չաբաթօրեակը (1948–49): Տարի մը Յառաջի (1950–51), տարի մըն ալ Յուսաբերի (1951–52) խմբագրական կազմին մաս կազմած է: Տարիներով աշխատակցած է Աթէնքի Նոր Օրին, Պոսթընի Հայրենիքին, Պէյրութի Ազդակին, եւայլն:

Սելանիկի մէջ 1937ին հրատարակեց ձայնագրուած երգարան մը՝ Հայ Քնար, որուն Բ. տպագրութիւնը 1954ին, երրորդը՝ 1963ին լոյս տեսաւ Պէյրութի մէջ, Նոր Քնար անունով: Պէյրութի մէջ հրատարակեց նոյնպէս Խինդ եւ ժպիտ, ժամանց եւ զբօս անունով զուարճալի երկու գրքեր:

Իր ամէնէն յիշատակելի եւ մնայուն արժէք ներկայացնող գործն է Ամէնուն Տարեգիրքը, 14 հատոր (1954–1968), պատկերազարդ: 1954ին 500 էջով սկսած՝ 1963ին կոտրեց մրցանիշը (804 էջ):

Նորութիւն մը մտցուց Տարեգիրքի խմբագրութեան մէջ: Փոխանակ իր նախորդներուն պէս գրասենեակին մէջ նըստած իր աշխատակիցներու ղրկած նիւթերով գոհանալու, մեր ողբացեալ ընկերը՝ մեծ զոհողութիւններով ամէն տարի սփիւռքի հայկական տարբեր մէկ գաղութը այցելեց, տեղւոյն վրայ անձամբ ուսումնասիրեց մեր համայնքներուն կեանքը եւ արձագանգ գարձաւ անոնց կրթական, մշակութային, եկեղեցական, բարեսիրական, քաղաքական, երիտասարդական, մարզական եւ այլ կազմակերպութեանց կատարած ճիգերուն՝ ազգապահպանման մարզին մէջ, բուն իսկ աղբիւրէն քաղելով իր տեղեկութիւնները:

Ապագայ պատմիչը չատ նիւթեր պիտի գտնէ կարօ Գէորգեանի Տարեգիրքերու հատորներուն մէջ, երբ ուսումնասիրել ուզէ 1954էն 1968 չրջանի կեանքը սփիւռքի զանազան երկիրներուն մէջ:

Փոխարինող չունեցաւ: Մինչ ինք արժանաւոր փոխարինողն էր եղած ողբացեալ Թէոդիկի:

Երկար տառապանք մը եղաւ վերջին տարիներու իր կեանքը, մանաւանդ կնոջ մահէն ետք:

Կարօ Գէորգեանի մահով Հայութիւնը կը կորսնցնէ իր մտաւորական անխոնջ աշխատաւորներէն մէկը եւ Հ· Ց· Դաշնակցութիւնը՝ հաւատաւոր ընկեր մը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ապահովել ամէնէն մեծ կայունութիւնը: Այս առընչութեամբ որոշ մերձեցում տեղի ունեցած է Միացեալ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի տեսակէտներու միջեւ: Արդարեւ Ամերիկա ընդունած է չճգնել այլեւս որ տոլարը «տատանի» ինչ որ ցարդ մեծ դեր կը խաղար քարիւղի հաշուեյոյգերու մէջ: Դ) Ուժանիւթի եւ կեանսանիւթի մարզին մէջ բոլորը համաձայն են գործակցելու համար: Գոհ են որ Դեկտեմբեր 16ին անտեսական միջազգային գործակցութեան ժողով մը հրաւիրուած է:

Ընդհանուր ձեւով կարեւորը այն է որ տնտեսական տագնապը զոր ճարտարարուեստականացած երկիրները կ'ապրին, կը դադրի անձնական հարց մը ըլլալէ եւ կը դառնայ հաւաքական մտահոգութիւն մը, որու համար լուծումներն ալ պէտք է հասարակաց բնոյթ ունենան:

Քանի մը տողով

« ԱՄՆԸՍԹԻ ԻՆԹԵՐՆԷՇԸՆԱԼ » իր տեղեկագրին մէջ կը հաստատէ թէ նուազագոյն տասը հազար քաղաքական բանտարկեալ կայ Խորհ. Միութեան մէջ: Ասոնց պայմանները արգելափակման կայաններու մէջ կը բնաբարեն ամէնէն տարրական կանոնները: Հակառակ խորհրդային հերքումներուն, յիմարանոցի դրութիւնը չատ օգտագործուած է, «քաղաքական հիւանդներու» թիւը չատ է եւ եթէ ընտանիքին մէկ անդամը առարկութիւն ընէ, սա պատասխանը կը ստանայ· — «երեւութային բնականոն վիճակ մը մտային առողջութեան չափանիշ մը չէ»: Դատապարտեալներու կարգին կը յիշուին 26 տարեկան Պարոյր Հայրիկեան, ձերբակալուած 1969ին, ազատ արձակուած եւ կրկին ձերբակալուած 1973ին:

ՖՐԱՆՔՕ երկուշաբթի գիշեր նոր ամաճոյ եւ թուրք սպայ դերիներս: Այս յիշատակելի դէպքին մանրամասն պատմութիւնը գրած է Ամէնուն Տարեգիրքը 1967–68ի միացեալ հատորին մէջ (էջ 271–277):

Զինադադարին անգլիական բանակէն արձակուելով, Լիբանանի եւ Եգիպտոսի ճամբով կը վերադառնայ Սելանիկ, անկէ տուն:

Այդ թուականէն կը նետուի հանրային գործունէութեան ասպարէզ: Հրապարակագրութիւնը կը դառնայ իր նախասիրած ճիւղը: Կանուխէն մտած Դաշնակցութեան շարքերը, շուրջ կէս դար գրիչ չարժած է մեր մամուլին մէջ՝ գրելով օրուան ազգային ու քաղաքական զանազան նիւթերու շուրջ:

Տարի մը մաս կազմած է Պոլսոյ Ճակատամարտի խմբագրական կազմին (1921–1922): Սելանիկի մէջ խմբագրած է Ալիֆ (1925 Յուլիս 18 – 1927 Մարտ 13) եւ Հորիզոն (1927 Հոկտ· 16 – 1937 Սեպտեմբեր 8) օրաթերթերը: Երկրորդ աշխարհամարտին Յունաստանէն անցած է Պուլկարիա, ուր 1942–1944 միակ խմբագիրն է եղած եռօրեայ Ռազմիկին: Ազատագրութենէն ետք աշխատակցած է Շեթութ-կարտ Տարագիր (1946) չաբաթաթերթին եւ խմբագրած է Բանբեր չաբաթօրեակը (1948–49): Տարի մը Յառաջի (1950–51), տարի մըն ալ Յուսաբերի (1951–52) խմբագրական կազմին մաս կազմած է: Տարիներով աշխատակցած է Աթէնքի Նոր Օրին, Պոսթընի Հայրենիքին, Պէյրութի Ազդակին, եւայլն:

Սելանիկի մէջ 1937ին հրատարակեց ձայնագրուած երգարան մը՝ Հայ Քնար, որուն Բ. տպագրութիւնը 1954ին, երրորդը՝ 1963ին լոյս տեսաւ Պէյրութի մէջ, Նոր Քնար անունով: Պէյրութի մէջ հրատարակեց նոյնպէս Խինդ եւ ժպիտ, ժամանց եւ զբօս անունով զուարճալի երկու գրքեր:

Իր ամէնէն յիշատակելի եւ մնայուն արժէք ներկայացնող գործն է Ամէնուն Տարեգիրքը, 14 հատոր (1954–1968), պատկերազարդ: 1954ին 500 էջով սկսած՝ 1963ին կոտրեց մրցանիշը (804 էջ):

Նորութիւն մը մտցուց Տարեգիրքի խմբագրութեան մէջ: Փոխանակ իր նախորդներուն պէս գրասենեակին մէջ նըստած իր աշխատակիցներու ղրկած նիւթերով գոհանալու, մեր ողբացեալ ընկերը՝ մեծ զոհողութիւններով ամէն տարի սփիւռքի հայկական տարբեր մէկ գաղութը այցելեց, տեղւոյն վրայ անձամբ ուսումնասիրեց մեր համայնքներուն կեանքը եւ արձագանգ գարձաւ անոնց կրթական, մշակութային, եկեղեցական, բարեսիրական, քաղաքական, երիտասարդական, մարզական եւ այլ կազմակերպութեանց կատարած ճիգերուն՝ ազգապահպանման մարզին մէջ, բուն իսկ աղբիւրէն քաղելով իր տեղեկութիւնները:

Ապագայ պատմիչը չատ նիւթեր պիտի գտնէ կարօ Գէորգեանի Տարեգիրքերու հատորներուն մէջ, երբ ուսումնասիրել ուզէ 1954էն 1968 չրջանի կեանքը սփիւռքի զանազան երկիրներուն մէջ:

Փոխարինող չունեցաւ: Մինչ ինք արժանաւոր փոխարինողն էր եղած ողբացեալ Թէոդիկի:

Երկար տառապանք մը եղաւ վերջին տարիներու իր կեանքը, մանաւանդ կնոջ մահէն ետք:

Կարօ Գէորգեանի մահով Հայութիւնը կը կորսնցնէ իր մտաւորական անխոնջ աշխատաւորներէն մէկը եւ Հ· Ց· Դաշնակցութիւնը՝ հաւատաւոր ընկեր մը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

բիւնահոսութիւն մը ունեցած է եւ դիմացած թէեւ կը կրկնուի միշտ թէ «վիճակը ծանր է»:

ԿՈՆԿՈՒՐ դրական մրցանակին արժանացաւ Էմիլ Աժար «կեանքը իր առջեւ» վէպին համար, ուրիերորդ քուէարկութեան եւ քիչ ետք ալ Ռընօտոն ստացաւ, երկրորդ քուէարկութեամբ, ժան ժուպէր «Աւազներու մարդը» գործին համար: Առաջինը մէկն է որ չուքի մէջ կ'աշխատի եւ իր գիրքը դրական արժէք մը կը ներկայացնէ: Կեանքն է մահմետական երախայի մը, անոր զգայուն պատմութիւնը: Ռընօտոն ալ կ'երթայ մէկուն որ հեռու կ'ապրի փարիզեան կեանքէն: Իր գործը բանաստեղծական չունչ մը ունի:

ՄԱՐՈՒՔի թագաւորը՝ Հասան Բ· ճայնասփիւռէն հաղորդեց, թէ Սպանիա համաձայնած է իր գերիչխանութեան տակ գտնուող Սահարան յանձնել Մարոքի եւ Մաւրիտանիոյ: «Հիմա կրնամ ըսել, թէ մեր Սահարան մեզի կը վերադարձուի առանց արիւնահոսութեան», յայտարարեց Հասան Բ·: Քաղաքական չրջանակներու համաձայն Մաւրիտի մէջ համաձայնութիւն գոյացած է Սպանիոյ, Մարոքի եւ Մաւրիտանիոյ միջեւ, եւ սպանական Սահարան Մարոքի եւ Մաւրիտանիոյ պիտի յանձնուի Փետր· 28ին:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վերահաստատեց դիւանագիտական իր յարաբերութիւնը Ուկանտայի հետ, վեց օրուան խզումէ մը ետք: Խզումը յառաջ եկաւ, երբ Իտի Ամին, Ուկանտայի նախագահը, «ճնշագործ» անուանեց խորհրդային դեսպանը եւ ամբաստանեց այս վերջինը, որ ճըշտում կը բանեցնէ Ուկանտայի վրայ, որպէսզի անիկա ճանչնայ Անկոլայի Ազատագրութեան Ժողովրդական Շարժումին կառավարութիւնը:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ կառավարութեան բանբերը՝ Պաշիր առաջարկելէ ետք պաղեստինեան Պետութեան մը ստեղծումը, որ կոչուած պիտի ըլլայ խաղաղ համակեցութիւն մը հաստատելու Իսրայէլի հետ, դիտել տուաւ, թէ այժմ անընդունելի է Իսրայէլի Պետութեան քանդումը:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ կը ծաւալի Փըրթանայի մէջ եւ աշխատանք փնտռողներու թիւը մէկ միլիոնը կ'անցնի Հոկտեմբերին: Սեպտեմբերին 945·800 էր պաշտօնական թիւը, իսկ Հոկտեմբերին՝ մէկ միլիոն 15·600 է:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ վերջերս ըսպաննուած են միլիոնաւոր խոզեր եւ հաւեր խնայողութիւն ընելու համար հացահատիկներու:

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ մեծ յոյս չկայ որ Քուվոթը Միւրվիլ յաջողի, հոն ուր ձախողած է կարդինալ Պերթոլի:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի կառավարութիւնը 35 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը կատարեց Կիպրոսի 1975ի համար:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը կը շարունակէ խուզարկել Քուիճ Էլիզապէթ նաւը այն յոյսով որ փաստեր պիտի կրնայ գտնել որ զբօսանաւը պայթուցիկ փոխադրած է Ամերիկայէն Անգլիա Իռայի հաշուոյն: Այս գործողութիւնը սկսած է երբ կիբրակի գիշեր, նաւահանգիստին մօտ 200 քիլօ պայթուցիկ գտնուած է:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ «Սոյուզ» այրանաւ մը արձակեց:

ԱՄՈՐԵԱՆ կղզեխումբին մէջ հազարաւորներ գոյց մը կատարեցին, պահանջելով որ տեղական իշխանութիւնները կղզեխումբին անկախութիւնը հռչակեն եւ անջատուին Փորթուկալէ:

ՄԱԿ–ի ընդհ· քարտուղարը Մերժ·Արեւելք պիտի երթայ համոզելու համար Սուրիացիներն ու Իսրայէլացիները, որպէսզի ՄԱԿի ուժերը կարենան շարունակել իրենց առաքելութիւնը Կոլանի բարձունքներուն վրայ, երկու երկիրներու ուժերուն միջեւ:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

(1883–1960)

— o —

— « Պիտի ուզէի կրել խոշոր սէր մը սրտիս մէջ, եւ այդ բեռին տակ՝ թեթեւ, ու պինդ փարած անոր՝ բոլոր գորովովը հոգիիս, ևախանձով պիտի պահէի զայն օտար աչքերէ »:

«ԱՐՁԱԿ ԵՐԳԵՐ», 1911

×

Մահուան տասնեւհինգերորդ տարեվ – ին է Մաննիկ Պէրպէրեանի (զաւակը մեծանուն ուսուցչապետ – դաստիարակ Ռեթէոս Պէրպէրեանի եւ քոյրը տաղան – դաւոր երկու արուեստագէտ եղբայրնե – րուս՝ Օննիկ և Շահան Պէրպէրեաններուս), որ 1900ական թուականներու Պոլսոյ հայ գրական – մշակութային եռուզեռին մէջ կանացի ապրումներու եւ հոգեկան խո – հովքներու մակընթացութեամբ մը իր ներկայութիւնը զգացուց շրջանի մտաւո – րական կեանքին մէջ ու 1900 — 1950ական տարիներու մօտ յիսնամեայ բանաստեղ – ծական թռիչքներով որոշ վաստակ թո – ղուց հայ արձակին:

Պիտի ընդգծենք անմիջապէս որ «չիա – ցած» աղջիկ մը եղած է Մաննիկ Պէր – պէրեան, որքան թերւռուն եւ զգայուն՝ նոյնքան գիր ու արուեստի հակամէտ հոգի մը, որ կրցած է համակրանք ստեղ – ծել միշտ իր շուրջը, եւ իր պատրաստու – թեամբ եւ իր կանացի չնորհներով: կեանքին թէ գործին ծանօթ ոեւէ անձ՝ պիտի կարենայ դիւրաւ տեսնել այն կապը, որ կայ իր կարատ արձակ էջե – րուն եւ նոյնքան յարախուիոխ հոդեվի – ճակներուն մէջեւ. սիրային ապրումնե – րուն ու յեղակարծ շրջումներուն միջեւ: Իրմէ արտագրուած քանի մը տողերը այս ակնարկի սկզբնաւորութեան՝ կը յատկանշեն սիրասեն էիկ խառնուածքը աղջկան մը եւ կնոջ մը, որ «կեդրոնա – գոյմ» չէ կրցած ունենալ, որովհետեւ չատե՛ր հիացումով մօտեցած են իրեն, սիրոյ նոյն տենդով հաւանօրէն, ու նոյն բառերով, չփոթանքի մատնելով զինք եւ վստահօրէն խորացումի հնարաւորութիւն չտալով՝ որպէսզի կարենա՛ր տեսնել ի վերջոյ թէ կա՞ր արդեօք «խոշոր սէր» մը այդ բոլոր սէրերուն մէջ, որուն «պի – տի կարենար փարիլ իր հոգիին բովան – դակ գորովովը» եւ օր մը... առանձին չմնալ:

Մաննիկ Պէրպէրեաններէը կը պատկա – նին կիներու այն դասուն, որոնք առնացի ուժեղ անհատականութիւններու կը կա – րօտին՝ սիրային իրենց թերթափումնե – րուն մէջ «զգաստանալու» եւ ճշմարիտ սիրոյ ճամբան գտնելու համար որքան իրենց հպարտութեան՝ նոյնքան եւ զի – րենք սիրող մարդոց հպարտութեան մէջ: Այդ հնարաւորութիւնը չէ ունեցած օժ – տուած արուեստագիտուհին, որովհետեւ շրջապատը զինք չփացուցած է խակպէս եւ առիթ չէ տուած մարդիկն ու կեանքը ճանչնալու այնպէս՝ ինչպէս որ են ա – նոնք...:

×

Ծնած է Սկիւտարի մէջ, Պոլիս: Ու – սումը ստացած է Ժընեւի, Պոլսոյ ամե – րիկեան գոլէճին եւ Փարիզի Սորպոն հա – մալսարանին մէջ: Ուսանող է տակաւին, երբ իր սկզբնական արձակները տեղ կը գտնեն Պոլսոյ «Մասիս»ին մէջ: 1908ին կ'անցնի Փարիզ եւ 1911ին կը հրատա – րակէ առաջին հատորը արձակներուն՝ «Արձակ էջեր» անունին տակ: Ջայնական յատկութիւններով օժտուած՝ կ'աչակեր – տի Մարգարիտ Բարայեանի եւ որոշ ատեն կը շրջի Պոլսոյ ու Միացեալ Նա – հանգներու մէջ, երգահանդէսներ տա – լով գլխաւոր քաղաքներու մէջ: 1925–1929 ապրած է Նիսի (Ֆրանսա) եւ Վե – նետիկի մէջ (Իտալիա)՝ ուր հրատարա – կած է «Փոթրտիկ» անուն առաջին վի – պակը (1929): 1931ին լոյս կը տեսնէ ար – ձակ էջերու երկրորդ հատորը՝ «Արեւուս ճամբան», Փարիզի մէջ: 1933–1946 ե – դիպտոս է (Աղեքսանդրիա եւ Գահիրէ), ուր կը հրատարակէ «Հերաւոս տղայ» խորագրուած վիպակներու շարքը (1946), ապա՝ մինչեւ մահը (1960) վերստին Փա – րիզ, ուր կանոնաւորաբար կ'աշխատակ – ցէր «Ծառաջ»ի:

Արձակ էջերէն հատընտիրներու փունջ մը թարգմանուած է յունարէնի, Փօլ Կնեֆթոսի կողմէ: Ֆրանսական հրատա – րակչական տուն մը, 1950ական տարի – ներուն, կը ծրագրէր լոյս ընծայել իր որոշ էջերուն ֆրանսերէնով թարգմանու – թիւնը (վիպակներ), սակայն տեղեակ չենք թէ իրագործուեցա՞ւ այդ վիպակը:

Ամբողջական իր գործին մէջ կարելի է տեսնել զգայուն հոգին մը, որ բնութե – նէն փոխադրուած պատկերներու, մարդ – կային տիպարներու թէ նկարագրական սեւեռումներու մէջ կը սիրէ փնտռել իր էութեան ընտանի դիծեր, գոյներ, ապ – րումներ, տառապանք ու երջանկութիւն, արցունք ու ժպիտ: Անուրանալի է խառ – նուածքը, սակայն զրական իր արտայայ – տութեանց մէջ խորութենէ աւելի մակե – րես կայ՝ որովհետեւ զգացումներէն չի կրնար իջնել մտածման: Ոստոստուն է, դեղեւկոտ, լեզուական քմայքներու անձ – նատուր:

ՄՈԼՏԱՎԻԱ՝ ՍԵՊ ՄԸ ԹՈՐՉՐԴԱՅԻՆ - ՌՈՒՄԷՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ

Հակառակ մշակոյթի եւ լեզուի հասա – րակաց արմատներուն, որոնք զոյութիւն ունին Մոլտաւներու եւ Ռումէններու միջեւ, — «մենք, վաստօրէն, մէկ ժո – ղովուրդ ենք ցեղային պիծով», կը պըն – դեն Ռումանացիք — Մոլտաւիոյ մէջ ներկայիս քիչ բան մնացած է առոնք հաստատող:

Խորհ. Մոլտաւիոյ մէջ ռուսական ազ – դեցութիւնը զերակչիռ դերը կը դրաւէ: Մոլտաւերէնը, որ լատին լեզուի մըն է, այժմ կը գրուի ռուսական կիւրեղեան այբուբենով: Օրաթերթերը լոյս կը տես – նեն թէ՛ ռուսերէն, թէ՛ մոլտաւերէն, սակայն արեւմուտքցի թղթակից մը, շաբթուան մը շրջապտոյտ ընթացքին, համայնավարութեան փառքը հիւսող մի – այն երկու պաստառներ տեսած է տեղա – կան լեզուով:

Երկուքեւկէս դար առաջ, Ռումանիա եւ Պեսարապիա անորոշ ձեւով միացած էին Թրքական իշխանութեան տակ: Նա – փոլէոնէն ետք Պեսարապիա ամբողջ դար մը մաս կազմեց ռուսական կայսրութեան: Համայնավար յեղափոխութեան խառ – նակ օրերուն Ռումանիա տէր գարձաւ այդ բարերը շրջանին:

Հիթլէրի եւ Ստալինի միջեւ կնքուած ոչ–յարձակողական դաշնագիրով Մոս – կուա 1940ին կրկին գրաւեց զայն: Սա – կայն գրաւումը երկար չտեւեց, քանի գերման բանակները, համաշխարհային Բ. պատերազմին, իրենց կարգին գրաւե –

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆ ԿԸՍՍ

— *Ժամանակաւ այսքան բժիշկ չկար եւ հիւանդութեանց թիւն այսքան մեծ չէր: Շաքարի հիւանդութիւնը ծանօթ է արդէն. քիչ առենէն խահուէի հիւանդու – թիւն մըն ալ պիտի ունենանք եւ բժիշկ – ները երթալով խահուէի, շաքարի վաճա – ռականութեամբ պիտի զբաղին: Աստուած կազի հիւանդութենէն պահէ զմեզ:*

— *Գերեզմանատունէն միայն պարծանք ակնկալելը մեռնելու որոշում առած ազ – դերու վայել է:*

— *Ոգելից ըմպելեաց սիրահարները այցետոմսերու հետ հաշտ չեն. բնաւ այցետոմս չեն ղրկեր պինեատուն, միշտ անձամբ կ'երթան:*

— *Թէ հարուստներն ինչո՞ւ աղքատնե – րուն կ'օգնեն եւ խմաստասէրներուն չեն նպաստեր: — Որովհետեւ ամէն մարդ կը վախնայ աղքատ ըլլալէ եւ ոչ ոք կ'եր – կնչի խմաստասէր ըլլալէ:*

գին: Պատերազմէն հետք անգամ մը եւս Մոսկուայի դերիչխանութեան տակ ին – կաւ Մոլտաւիա:

Մոլտաւիա սեպ մըն է խորհրդային – ռումէն յարաբերութիւններուն միջեւ: Ամէնէն լարուած մթնոլորտը — երբ Ռու – մանիա մերժեց մասնակից դառնալ Չե – խոսլովաքիոյ վրայ կատարուած 1968ի յարձակումին — վերջ գտած է: Այսու – հանդերձ, երկու երկիրներն ալ փրկա – գետի հասարակաց սահմանին վրայ ու – շադիր կը հսկեն, որպէսզի սահմանէն այս կամ այն կողմ մէկը չանցնի:

Պաշտօնական վիճակագրութեան հա – մաձայն, Հանրապետութեան 3·700·000 բնակչութեան երկու երրորդը մոլտաւ է: Ուկրանիացիները ընդհանուր բնակչու – թեան թիւին 14 առ հարիւրը կը ներկա – յացնեն, իսկ Ռուսները՝ աւելի քան 11 առկոսը: Սակայն երկու փոքրամասնու – թիւնները տիրական դիրք կը գրաւեն կա – ռավարութեան եւ կուսակցութեան միջին եւ բարձր շարքերուն մէջ:

Մոլտաւները Ռուսերէն աւելի կենսա – կեր եւ բարեկամական են: Կուսակցու – թեան վարիչները յաճախ կը պահանջեն, որ ժողովուրդը նուազ կենսասէր ըն – թացք բռնէ եւ նուազ դինի խմէ: Պա – հանջներու չարքին են նաեւ ռուսերէն սորվիլ եւ ազգայնական բնոյթի բողոք – ներէ հրաժարիլ:

« Օրուան ընթացքին այլիներ կը մշա – կենք, երեկոյեան ալ կը ճաշակենք մեր աշխատանքին պտուղը », կ'ըսեն սրա – մտութեամբ Մոլտաւները:

Մոլտաւիա, արդարեւ, դարերէ ի վեր համբաւ կը վայելէ իր գինիներով: Այժմ չեչոը կը գրուի ոչ թէ քանակին, այլ որակին վրայ: Մոլտաւիա տարին 1,5 միլիառ լիթր գինի կ'արտադրէ:

Թ. Ա. Թ.

1915-Ի ԴԱՌՆ ՅՈՒՇԵՐԷՍ ՀԱՄԱՌՕՏ ՄԱՍ ՄԸ

1914ին հօրս չնորհիւ, որ Ս. Կարա – պետի պահապան հրեշտակն էր, եւ Վար – դան վարդապետի մէջոցաւ ընդունուեցայ իբրեւ ուսանող Ս. Կարապետի դպրոցը· այն ժամանակ կարելի է ըսել որ բաւա – կան բարձր մակարդակի վրայ կը գըտ – նուէր: Հայրս գիս առաւ հետը եւ օր մը մեկնեցանք Ս. Կարապետ ներկայանալու այդ ժամանակուան տեսուչ ռուսահայ Պր. Յարութիւնի:

Պր. Յարութիւն, քննութեան համար, քանի մը թիւեր տուաւ՝ գումարում, հա – նում, բազմապատկութիւն: Լաւ դէշ բա – ներ մը ըրի· լաւ չեմ յիշեր, միայն տե – սայ որ լաւ տրամադրուած էր: Հայրս հարց տուաւ ըսելով՝ «Պարոն Յարու – թիւն, քու պաղդն եմ ընկի էս իմ տղից ումուտ կա՞յ մարդ եղնելու, օր թէ չի կայ տանիմ էնիմ հօտաղ թող էրթայ արեւու առջեւ ճենճռատայ· օր թէ ումուտ կայ, պիմ ջան չեմ խնայի իմ տղէն թող էրթայ կարդայ մարդ եղնի, ինձի պէս անգրագէտ չմնայ»:

Պր. Յարութիւն նայեցաւ հօրս ազը – ատական նայուածքին եւ հետեւեալ պա – տասխանը տուաւ· «Պետրոս, քու տղան կը յուսամ որ լաւ ապագայ մը կրնայ ունենալ· նախ հոս պիտի ուսանի ու յե – տոյ գինքը էջմիածնի Գէորգեան վար – ժարան պիտի ղրկենք բարձրագոյն ու – սումը լրացնելու համար· միայն մաղ – թենք որ քաղաքական ներկայ այս կա – ցութիւնը չխանգարէ մեր ծրագիրը»:

Աւա՛ղ, Պր. Յարութիւն հեռատես եւ փորձառու ըլլալով կը տեսնէր Թրքական կառավարութեան վարմունքը Հայերու հանդէպ, մանաւանդ պատերազմի մտած էր Գերմանիոյ կողքին, օր ըստ օրէ կը կեղեքէին հայ ժողովուրդը պարէն, հա – գուստ, գուլպայ եւ ասոնց կարգին չա – լակաւոր մարդիկ կը տանէին նաեւ անա – սուններ բեռցուցած Մուշէն դէպի Խնուս կը ղրկէին· այդ բուք ու բորանին չատ քիչեր ետ կուգան հալած – մաշած եւ ոմանք ճամբան կը սառէին ցուրտէն եւ ոմանք ալ ճամբան կը սպաննուէին:

Ահա այսպէս հայ գիւղացին կը զրկէին ապրելու բոլոր հնարաւորութիւններէն: Տարօնի ժողովուրդը կ'ապրէր չատ ծանր վիճակի մէջ: Ծանր էր նաեւ մեր վի – ճակը Ս. Կարապետի մէջ· թէեւ դասա – նանդութիւններ սկսած էին, սակայն չկար ոչ մէկ ուրախութիւն, ուսուցիչ – ներուն տրամադրութիւնը բոլորովին փոխուած էր· մենք ալ կը զգայինք որ բաներ մը կ'անցնին, բայց խորքը չէինք հասկնար:

Տարօնի այդ օրերու պատուհասներն էին Աղջնայ միւտիւրը եւ Զիարաթայ միւտիւրը պայրամ էֆէնտին· կատարեալ հրէշ մը: Աղջնայ միւտիւրը տասը ձիա – ւորներով Գոմս գիւղը կուգայ, Կորիւնը ըլլալով գիւղապետ, անոր տունը կ'իջևե – ւանին: Քաղաքավարական ձեւակերպու – թենէն վերջ կը հնամայեն անմիջապէս ոչխար, հաւ մորթել եւ լաւ սեղան մը պատրաստել: Հրամանը կը կատարէ Կո – րիւնը, խորհելով ժամ առաջ ճամբու դնել: Բայց այդ դաղաններու մտադրու – թիւնը ուրիշ բան էր եւ ճիշդ առոր հա – մար եկած էին:

Շատ մը պահանջներ դնել եւ գոհացում առանալէ յետոյ, երբ իրիկուն կ'ըլլայ, կ'առաջարկեն Կորիւնին մէկ մէկ հայ գե – ղանի աղջիկ բերել տալ իրենց: Հայկա – կան սեղանէն կերած արբեցած այս գա – զանները կ'ուզեն իրենց անասնային կիր – քերուն ալ գոհացում տալ, հակառակ պա – րտային իր կեանքի գնով պիտի վճարէր:

Կորիւն կը խոստանայ կէս ժամէն կա – տարել իրենց պահանջը, եւ դուրս գալով անմիջապէս լուր կուտայ գիւղին մէջ պահուըտած քանի մը տղոց· խնդոյն կ'ո – րոշեն մաքրել այդ հրէշները:

Երբ Կորիւնի առաջնորդութեամբ վին – ուած հայ տղաքները ներս կը մտնեն, կը տեսնեն որ հրէշները լաւ մը գինովցած կ'երգէին ու կը զուարճանային քաղցր երազներ հիւսելով: Եւ ահա անմիջապէս Կորիւն կը հրամայէ ձեռքերը վեր: Գա – զանները անակնկալի եկած կը հնազան – դին: Մեր քաջերը, ճիշդ սեղանի վրայ, տեղն ու տեղը բոլորն ալ կը սպաննեն բացի միւտիւրէն: Կորիւն կ'ըսէ միւտիւ – րին.— Քեզ տղջ ձգեցի, որպէսզի երթաս Մուշ ու վալիին ըսես որ Կորիւնը սպան – նեց իր գինուորները· եթէ քաջութիւն ունի, թող գայ գիս բռնէ, ոչ թէ այս խեղճ անզէն գիւղացիները կոտորել տայ»:

Այդ դէպքէն անմիջապէս յետոյ Կո – րիւն իր գինուած քանի մը տղաքներով, դիշերանց եկաւ Ս. Կարապետ: Մենք ահ ու դողով իմացանք եղելութիւնը: Ան – չուշտ այդ լուրը տարածուեցաւ ամբողջ Մշոյ դաշտ եւ վալին Զիարաթա միւ – տիւր Պայրամ էֆէնտիին հրամայեց Կո – րիւնը ուր որ ալ ըլլայ անմիջապէս ձեռք ձգել ողջ կամ մեռած:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

(Շար. – 2)

ԱՐՈՒՄՋԱՐՈՒՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՏԱՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՏԱՐԸ ՎԱՂՈՒՑ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ

ՀՎԱՆՆԷՍ Ե. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Ե.

Ծաւալիա, 14 Սեպտեմբեր 1908

Ք.

Ծաւալիա, 24 Սեպտեմբեր 1908

Սիրելի բնակիչ,

Վերջերս մեր վիճակագրական բաժնի կողմից ուսումնասիրվել է Սեւ Ծովի ափերին գտնվող հայկական գաղութների ներկայիս դրությունը, ինչպես նաեւ նրանց զարգացման հեռանկարները։ Ուսումնասիրության արդյունքները ցույց են տալիս, որ մեր գաղութը ոչ միայն չի ենթարկվում ձուլման, այլ ընդհակառակը՝ ամրապնդվում է եւ ընդլայնվում։ Ներկայումս մեր գաղութի անդամների թիվը հասնում է 2.0·Ս·Ե։ Ընդ որում, ուսումնասիրության ընթացքում պարզվել է, որ մեր գաղութի անդամների մեծ մասը ունի բարձրագույն կրթություն։

Հետաքրքրական է նաեւ այն փաստը, որ մեր գաղութի անդամների 41 տոկոսը զբաղվում է ազատ մասնագիտություններով, որոնք թույլ են տալիս պահպանել մեր ազգային ինքնությունը։ Մասնավորապես, մեր գաղութում գործում են 18 հայկական դպրոցներ, որտեղ հայերեն է դասավանդվում 2.0·Ս·Ե։ աշակերտների մոտ 73 տոկոսը։ Ընդ որում, այդ դպրոցներում հայոց պատմության դասավանդումը ընթանում է ոչ միայն հայերենով, այլ նաեւ ռուսերենով եւ անգլերենով։

Ինչպես հայտնի է, մեր գաղութի ներկայացուցիչները մասնակցել են Ս·Ս·Ե։ տարբեր մակարդակների ընտրություններին։ Մասնավորապես, 1907 թվականին մեր գաղութի 3 ներկայացուցիչներ ընտրվել են Ս·Ս·Ե։ Դումայի պատգամավորներ։ Ներկայումս մեր գաղութի 2 ներկայացուցիչներ զբաղեցնում են Ս·Ս·Ե։ Դումայի պատգամավորների պաշտոնները։

Ինչ վերաբերում է մեր գաղութի տնտեսական ներուժին, ապա այն ներկայումս կազմում է 1·053·348·62 ֆրանկ։ Միայն 1907 թվականին մեր գաղութի անդամների ներդրումները տնտեսության տարբեր ճյուղերում կազմել են 1·155·015·74 ֆրանկ, իսկ հարկերի տեսքով պետական գանձարան է մուտքագրվել 103·667·12 ֆրանկ։

Հաճախերս վարկերը վերադարձնելու դեպքում ձեր անձնական վարկանիշը կբարձրանա, ինչը ձեզ հնարավորություն կտա ապագայում ստանալ նոր, ավելի մեծ վարկեր։

Ամենայն հարգանքով՝

Ս. Ղազարյան

Վարչության նախագահ

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆ ՀԱՅ ՄԱՐՏԻԿՈՍԻ

Ծաւալիա քաղաքի 8-9րդ, Կոստանդնի եւ Ջաւախեան փողոցների հատման անկիւնում «Շուարճ Տան Կոստանդ» անունով հայկական ճաշարանի տեսարանը։ Ձախում՝ ճաշարանի հայրենասէր տէրը՝ Կոստանդ Շուարճ Տանը։

Ֆ. Դարոյ Խաչ. Տասը պատմ. տոկոս

Տարի եւ կէս առաջ, Կոստանդնի 8–9րդ փողոցների հատման անկիւնում, Ջաւախեան Շուարճ Տան անունով հայկական ճաշարանը սկսեց գործել։ Ճաշարանի տէրը՝ Կոստանդ Շուարճ Տանը, որ ծնունդով Ջաւախքի Ախալքալաքի գաւառից էր, ինքն էլ ճաշարանում ամէն օր ներկայ էր լինում։ Ճաշարանը ունէր երկու սրահ, որոնցից մէկը նախատեսուած էր ընտանեկան ճաշկերոյթների համար։ Ճաշարանի ներսը ամէն կերպ հայկական ոճով էր զարդարուած։ Պատերին կախուած էին հայկական նկարներ, գորգեր, ազգային զէնքեր։ Ճաշարանի մենիւն էլ հայկական էր։ Ամէն օր ճաշարանում հաւաքւում էին հայ գործարարներ, որոնք ուզում էին հայկական ոճով ճաշել։

Ճաշարանի գործերը լաւ էին գնում։ Ամէն օր ճաշարանում ճաշում էին 20–30 հոգի։ Կոստանդ Շուարճ Տանը ինքն էր գնում ամէն առաւօտ շուկայ, ինքն էր ընտրում միսը, բանջարեղէնը, մրգերը։ Ամէն ինչ թարմ էր լինում։ Ճաշարանի խոհարարը հայ էր, Ախալքալաքից էր եկել։ Ճաշարանի մատուցողները նոյնպէս հայ էին։

Ամէն ինչ լաւ էր գնում մինչեւ 1973թ. ամրան։ Յունիսի վերջերին Կոստանդ Շուարճ Տանը հիւանդացաւ եւ ստիպուած եղաւ մի քանի շաբաթով փակել ճաշարանը։ Հիւանդութիւնը ծանր էր անցնում։ Կոստանդ Շուարճ Տանը ստիպուած եղաւ հիւանդանոց պառկել։ Ճաշարանի գործերը յանձնուեցին նրա կնոջ՝ Մարիամ Շուարճ Տանին։

Մարիամ Շուարճ Տանը ամուսնու հիւանդանոց պառկելուց յետոյ ամէն առաւօտ գնում էր շուկայ, ինքն էր ընտրում միսը, բանջարեղէնը, մրգերը։ Ամէն ինչ թարմ էր լինում։ Ճաշարանի խոհարարը հայ էր, Ախալքալաքից էր եկել։ Ճաշարանի մատուցողները նոյնպէս հայ էին։

Ամէն ինչ լաւ էր գնում մինչեւ 1973թ. ամրան։ Յունիսի վերջերին Կոստանդ Շուարճ Տանը հիւանդացաւ եւ ստիպուած եղաւ մի քանի շաբաթով փակել ճաշարանը։ Հիւանդութիւնը ծանր էր անցնում։ Կոստանդ Շուարճ Տանը ստիպուած եղաւ հիւանդանոց պառկել։ Ճաշարանի գործերը յանձնուեցին նրա կնոջ՝ Մարիամ Շուարճ Տանին։

Մարիամ Շուարճ Տանը ամուսնու հիւանդանոց պառկելուց յետոյ ամէն առաւօտ գնում էր շուկայ, ինքն էր ընտրում միսը, բանջարեղէնը, մրգերը։ Ամէն ինչ թարմ էր լինում։ Ճաշարանի խոհարարը հայ էր, Ախալքալաքից էր եկել։ Ճաշարանի մատուցողները նոյնպէս հայ էին։

Ամէն ինչ լաւ էր գնում մինչեւ 1973թ. ամրան։ Յունիսի վերջերին Կոստանդ Շուարճ Տանը հիւանդացաւ եւ ստիպուած եղաւ մի քանի շաբաթով փակել ճաշարանը։ Հիւանդութիւնը ծանր էր անցնում։ Կոստանդ Շուարճ Տանը ստիպուած եղաւ հիւանդանոց պառկել։ Ճաշարանի գործերը յանձնուեցին նրա կնոջ՝ Մարիամ Շուարճ Տանին։

Մարիամ Շուարճ Տանը ամուսնու հիւանդանոց պառկելուց յետոյ ամէն առաւօտ գնում էր շուկայ, ինքն էր ընտրում միսը, բանջարեղէնը, մրգերը։ Ամէն ինչ թարմ էր լինում։ Ճաշարանի խոհարարը հայ էր, Ախալքալաքից էր եկել։ Ճաշարանի մատուցողները նոյնպէս հայ էին։

Ամէն ինչ լաւ էր գնում մինչեւ 1973թ. ամրան։ Յունիսի վերջերին Կոստանդ Շուարճ Տանը հիւանդացաւ եւ ստիպուած եղաւ մի քանի շաբաթով փակել ճաշարանը։ Հիւանդութիւնը ծանր էր անցնում։ Կոստանդ Շուարճ Տանը ստիպուած եղաւ հիւանդանոց պառկել։ Ճաշարանի գործերը յանձնուեցին նրա կնոջ՝ Մարիամ Շուարճ Տանին։

Մարիամ Շուարճ Տանը ամուսնու հիւանդանոց պառկելուց յետոյ ամէն առաւօտ գնում էր շուկայ, ինքն էր ընտրում միսը, բանջարեղէնը, մրգերը։ Ամէն ինչ թարմ էր լինում։ Ճաշարանի խոհարարը հայ էր, Ախալքալաքից էր եկել։ Ճաշարանի մատուցողները նոյնպէս հայ էին։

Ամէն ինչ լաւ էր գնում մինչեւ 1973թ. ամրան։ Յունիսի վերջերին Կոստանդ Շուարճ Տանը հիւանդացաւ եւ ստիպուած եղաւ մի քանի շաբաթով փակել ճաշարանը։ Հիւանդութիւնը ծանր էր անցնում։ Կոստանդ Շուարճ Տանը ստիպուած եղաւ հիւանդանոց պառկել։ Ճաշարանի գործերը յանձնուեցին նրա կնոջ՝ Մարիամ Շուարճ Տանին։

Մարիամ Շուարճ Տանը ամուսնու հիւանդանոց պառկելուց յետոյ ամէն առաւօտ գնում էր շուկայ, ինքն էր ընտրում միսը, բանջարեղէնը, մրգերը։ Ամէն ինչ թարմ էր լինում։ Ճաշարանի խոհարարը հայ էր, Ախալքալաքից էր եկել։ Ճաշարանի մատուցողները նոյնպէս հայ էին։

ՏՎԱՐ Ա.ՏՎԱՑ

ՁՎԿԱՆՁՆ Թ.ՏՐ.

ՊՈՂՈՏԻ ՊՂՈՏԸ

ՊՈՂՈՏԻ ՊՂՈՏԸ

Ծաւալիա քաղաքի 8–9րդ, Կոստանդնի եւ Ջաւախեան փողոցների հատման անկիւնում «Շուարճ Տան Կոստանդ» անունով հայկական ճաշարանի տեսարանը։ Ձախում՝ ճաշարանի հայրենասէր տէրը՝ Կոստանդ Շուարճ Տանը։

Ֆ. Դարոյ Խաչ. Տասը պատմ. տոկոս

Տարի եւ կէս առաջ, Կոստանդնի 8–9րդ փողոցների հատման անկիւնում, Ջաւախեան Շուարճ Տան անունով հայկական ճաշարանը սկսեց գործել։ Ճաշարանի տէրը՝ Կոստանդ Շուարճ Տանը, որ ծնունդով Ջաւախքի Ախալքալաքի գաւառից էր, ինքն էլ ճաշարանում ամէն օր ներկայ էր լինում։ Ճաշարանը ունէր երկու սրահ, որոնցից մէկը նախատեսուած էր ընտանեկան ճաշկերոյթների համար։ Ճաշարանի ներսը ամէն կերպ հայկական ոճով էր զարդարուած։ Պատերին կախուած էին հայկական նկարներ, գորգեր, ազգային զէնքեր։ Ճաշարանի մենիւն էլ հայկական էր։ Ամէն օր ճաշարանում հաւաքւում էին հայ գործարարներ, որոնք ուզում էին հայկական ոճով ճաշել։

Ճաշարանի գործերը լաւ էին գնում։ Ամէն օր ճաշարանում ճաշում էին 20–30 հոգի։ Կոստանդ Շուարճ Տանը ինքն էր գնում ամէն առաւօտ շուկայ, ինքն էր ընտրում միսը, բանջարեղէնը, մրգերը։ Ամէն ինչ թարմ էր լինում։ Ճաշարանի խոհարարը հայ էր, Ախալքալաքից էր եկել։ Ճաշարանի մատուցողները նոյնպէս հայ էին։

Ամէն ինչ լաւ էր գնում մինչեւ 1973թ. ամրան։ Յունիսի վերջերին Կոստանդ Շուարճ Տանը հիւանդացաւ եւ ստիպուած եղաւ մի քանի շաբաթով փակել ճաշարանը։ Հիւանդութիւնը ծանր էր անցնում։ Կոստանդ Շուարճ Տանը ստիպուած եղաւ հիւանդանոց պառկել։ Ճաշարանի գործերը յանձնուեցին նրա կնոջ՝ Մարիամ Շուարճ Տանին։

Մարիամ Շուարճ Տանը ամուսնու հիւանդանոց պառկելուց յետոյ ամէն առաւօտ գնում էր շուկայ, ինքն էր ընտրում միսը, բանջարեղէնը, մրգերը։ Ամէն ինչ թարմ էր լինում։ Ճաշարանի խոհարարը հայ էր, Ախալքալաքից էր եկել։ Ճաշարանի մատուցողները նոյնպէս հայ էին։

Ամէն ինչ լաւ էր գնում մինչեւ 1973թ. ամրան։ Յունիսի վերջերին Կոստանդ Շուարճ Տանը հիւանդացաւ եւ ստիպուած եղաւ մի քանի շաբաթով փակել ճաշարանը։ Հիւանդութիւնը ծանր էր անցնում։ Կոստանդ Շուարճ Տանը ստիպուած եղաւ հիւանդանոց պառկել։ Ճաշարանի գործերը յանձնուեցին նրա կնոջ՝ Մարիամ Շուարճ Տանին։

Մարիամ Շուարճ Տանը ամուսնու հիւանդանոց պառկելուց յետոյ ամէն առաւօտ գնում էր շուկայ, ինքն էր ընտրում միսը, բանջարեղէնը, մրգերը։ Ամէն ինչ թարմ էր լինում։ Ճաշարանի խոհարարը հայ էր, Ախալքալաքից էր եկել։ Ճաշարանի մատուցողները նոյնպէս հայ էին։

Ամէն ինչ լաւ էր գնում մինչեւ 1973թ. ամրան։ Յունիսի վերջերին Կոստանդ Շուարճ Տանը հիւանդացաւ եւ ստիպուած եղաւ մի քանի շաբաթով փակել ճաշարանը։ Հիւանդութիւնը ծանր էր անցնում։ Կոստանդ Շուարճ Տանը ստիպուած եղաւ հիւանդանոց պառկել։ Ճաշարանի գործերը յանձնուեցին նրա կնոջ՝ Մարիամ Շուարճ Տանին։

ՏՎԱՐ Ա.ՏՎԱՑ

ՁՎԿԱՆՁՆ Թ.ՏՐ.

ՊՈՂՈՏԻ ՊՂՈՏԸ

ՄԻՍՕՐ ԱՂՋ (Գրպել) Հոկտեմբեր 29ին, հանրապետական Ժողովրդական Ընտրութեան Ա. Շրջանի Ընտրողները կոչուած էին ընտրելու Ազգային Ժողովի Պատգամաւորներ եւ Ա. Ց. Ծ. Խորհրդի Անդամներ։ Ընտրութեան Տեղամասերը բացուեցին առաւօտեան ժամը 8ին եւ փակուեցան երեկոյեան ժամը 7ին։ Ընտրողների թիւը կազմում էր 8–9 հազար։ Ընտրութեան Ցուցակները կազմուած էին ըստ Ընտրական Շրջանների։ Ընտրողները ունէին իրենց անձնագրերը, որոնց մէջ գրուած էր, թէ ո՛ր Ընտրական Շրջանին են պատկանում։ Ընտրողները ներկայանում էին Ընտրական Տեղամասերի Ընտրական Յանձնաժողովներին, որոնք ստուգում էին նրանց անձնագրերը եւ ապա թոյլ տալիս քուէարկելու։ Ընտրական Յանձնաժողովները կազմուած էին Ընտրական Տեղամասերի Ընտրողների Ժողովներում։ Ընտրական Յանձնաժողովների Նախագահները եւ Անդամները ընտրուած էին Ընտրողների Ժողովներում։ Ընտրական Յանձնաժողովների Նախագահները եւ Անդամները ընտրուած էին Ընտրողների Ժողովներում։

ՏԻՀՈՍՈՒՄ ԱՂՋ ՀԻՐԱՒԻ ԱՐԱՐՔ

Տիհոսում Աղջ հիրաւի արարք է ընկ. Ստեփան Ալեքսանեան։ Ընկ. Ստեփան Ալեքսանեան 1903 Յունուարին Տիհոսում Հիմնադրած Ալեքսանեան Գործարանի Տէրն է։ Գործարանում 12 տարեկանից սկսած աշխատում է Ստեփան։ Ստեփան Ալեքսանեան Գործարանի Տէրն է դարձել 1915ին։ Ստեփան Ալեքսանեան Գործարանի Տէրն է դարձել 1915ին։ Ստեփան Ալեքսանեան Գործարանի Տէրն է դարձել 1915ին։ Ստեփան Ալեքսանեան Գործարանի Տէրն է դարձել 1915ին։

ԳՈՂՈՏԻ ԳՈՂՈՏԸ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ա. Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Բաֆֆի Կազրիկեան եւ զաւակը Վարուժան կը ծանուցանեն թէ հոգե – հանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ (Նոյ. 23) իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

(ծնեալ Զէվիկեան)

մահուան տարելիցին առթիւ ինչպէս նաեւ իրենց հօր եւ մեծ–հօր՝

ՊԵՐՃ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

×

Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը, ինչպէս ամէն տարի, հոգեհանգստեան պատարագ կատարել կուտայ Շաբաթ Նոյեմբեր 22ին ժամը 10ին Մոնմորանսիի հանգստեան տան մատրան մէջ

44-50, Ave. Charles de Gaulle
95 Montmorency

Մոնմորանսիի եւ Անտիլիի հանգստեան տուներուն մէջ մահացած պատսպարեալներու հոգիներուն համար: Օրուան պատարագիչ եւ ներկայացուցիչ առաջնորդ Սրբազանի Հ. ՆՈՐՎԱՆ ՎՐԴ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

Ցաւարտ պաշտօնի կ'այցելէ տեղւոյն դերեզմանատունը եւ կ'աղօթէ վախճանեալներու հիւրմէներուն վրայ:

Կը հրաւիրուին պատսպարեալներու ազգականներն ու հայ հասարակութիւնը:

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՑՆ ԹԱԴԷՈՍԻ ԵՒ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍԻ ՏՕՆԻՆ

Սկսեալ Անթուանէթ Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը կը տեղեկացնէ թէ Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ անուան տօնին առթիւ՝ Կիրակի Նոյ. 23, կը կատարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ ապա մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ հոգիներուն համար բոլոր անոնց որոնք ծառայեցին Թաղին բարօրութեան եւ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար:

Պատարագը կը մատուցանէ եւ օրուան խորհուրդին պատշաճ քարոզը կ'ընէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց 8, պատարագ 10, մատաղօրհնութիւն եւ քարոզ 11, հոգեհանգիստ 11·50:

Ծանօթ.— Մատաղի մասնակցիլ փափաքողները թող բարեհաճին դիմել Թաղականութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տիկին Հայկուհի Շալճեան իր զաւկին Ժիրայրի ընդ Օրիորդ Իվէթ Ճանիկեանի նշանախօսութեան ուրախ առթիւ 1000 ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Տիկին Սիրվարդ Ճամուզեան 100 ֆր. կը նուիրէ:

×

Տէր եւ Տիկին Թ. Կազրիկեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի չնորհաւորելով անոր յիսնամեայ վաստակը:

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Վալանսի եւ շրջակայքի բոլոր հաւատացեալները Կիրակի Նոյ. 23, եկեղեցւոյ օծման 22րդ տարեդարձին առիթով առաւօտեան ժամը 10ին հանդիսաւոր քառաձայն պատարագին, ղեկավարութեամբ Պ. Հայազատ Օհանեանի արեւշատութիւն եւ բարեմաղթութիւն եկեղեցւոյ բարերարներուն եւ աշխատող անձերուն հոգիներուն համար:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Կաթող. Պատւիրակ Հայոց Եւրոպայի)

×

Ի պատիւ Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի տեղի պիտի ունենայ ճաշ մը Շաբաթ Նոյ. 22 ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահին մէջ: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ Հոգաբարձութեան անդամներուն մօտ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Սկսեալ Էթիէնի Հայ Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ որ բացուած է շաբաթական մէօրեայ հայերէնի դասընթացքը, ուսուցչուհիութեամբ Պ. Յակոբ Պօղոսեանի:

Զորեքշաբթի օրերը պատանիներուն համար ժամը 14·30էն 16, երիտասարդներուն համար 16·30էն 18

Ecole mixte de St. Ennemond
15, Rue Ennemond, 42000 St. Etienne

Հայ համայնքին կը մնայ քաջալերել ձեռնարկը, իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ, մանաւանդ ղրկել իրենց զաւակները որ դաստիարակուին հայերէնով:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

Samedi 22 Novembre 1975 à 20 h. 30

Salle des Fêtes de Sevran

Deux orchestres : BEDIKIAN et le groupe SEVANE

En attraction : le chanteur arménien LUDOVIC

BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE

Tenue correcte exigée

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Շաբաթ Նոյ. 22, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Օրակարգի վրայ է Պատգ. ժողովի զեկուցումը եւ մասնաճիւղի վարչութեան ընտրութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԴՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ծննդեան հարիւրամեակ

ՏԻՐԱՆ ՉՐԱՔԵԱՆԻ

(ԻՆՏՐԱ)

Կը նախագահէ՝ ԿԱՐԻԿ ՊԱՄՄԱՃԵԱՆ
Բանախօս՝ ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ
Կիրակի, Նոյ. 23, ժամը 16ին
Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալէք Մանուկեան մշակութային կեդրոն
118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Աւտոսանութիւն՝ Օր. Վ. Պամպաճեան
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ,

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Կիրակի Նոյեմբեր 30 ժամը 12·30ին

Club House sur le Vieux Port
34 Bd. Charles Livon, 13007 Marseille
Ընակենկալներ, հասելի միջավայր:
Ճաշագին 50 ֆր.

ՔՈՔԹԷՅԼ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպած է ընկերահամակրական հաւաքոյթ մը Շաբաթ, Նոյ. 22 ժամը 16ին, իր կեդրոնատեղին, «Պարոյր Սեւակ» գրադարանին մէջ, 32 Ռիւ տը Թէվիլ, Փարիզ 9րդ:

Կը հրաւիրուին անդամները, բոլոր կեդրոնականցիները եւ համակիրները:

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose ses

VOYAGES EN ARMENIE

Spécial Jour de l'An et Noël en Arménie

Départ 26 Décembre — Retour 8 Janvier 1976

Prix par personne au départ de MARSEILLE

F 2500

Ces prix comprennent :

- **Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille**
- **Transferts aéroport — Hôtel et V. V.**
- **Logement en chambre double Hôtel 1ère classe**
- **Pension complète**
- **Visite Erévan — Etchmiadzin**
- **Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan**

IMPORTANT : Inscriptions; minimum un mois avant la date de départ

Renseignements et réservations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Grand Bal

DU NOR SEROUND D'ALFORTVILLE

Samedi 22 Nov. de 20 heures à l'aube Salle des Fêtes, Rue Voltaire, Alfortville

avec la participation de l'ensemble
BERNARD DEDEDJIAN

Entrée 20 Fr., Nor Séround 10 Fr.

SPORALEX Alex MANOUKIAN **SPORALEX**

ՀԱՅ ԾՆԻԼ, ԿՐ ՆՇԱՆԱԿԷ ՀՊԱՐՏ ԸԼԼԱԼ ՀԱՅՈՒԹԵԱՄԲ

ԿՐ ՆՇԱՆԱԿԷ ԻԲՐԵԻ ՄԱՐԴ ԱՊՐԻԼ, ԻԲՐԵԻ ՀԱՅ

Դուն խելօք, հաշուով վաճառական ես, միւլք փոխ ու ապրանք, կ'ասեն շատ ունես·

Բայց թէ փողէդ շահ չունի Հայաստան,

Թրքել եւիք fու ալ, փողիդ ալ վըրան:

ԳԱՄԱՐ ՔԱԹԻՊԱ

Tu es un marchand intelligent et adroit et tu possèdes, dit-on beaucoup d'argent et de biens

Mais si l'Arménie ne profite pas de ton argent

Nous crachons sur toi et sur ton argent.

KAMAR KATIBA

202, AVENUE JEAN-JAURES - 69150 DECINES - TEL 49 08 62

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
20
JEUDI
20 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·444

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.444

ՀԱՅՐԱԿԱՆ ԿՈՉ

ՄԵՐ ՀԱԻԱՏԱՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Որ վիշտ կը պատճառէ մեզի, ողբերգական կացութիւնը որուն մատնուած է եղբայրական Լիբանանի համայն բնակչութիւնը, իրրեւ հետեւանք ներքին անհակացողութեանց: Մեր ամէնօրեայ աղօթքն ու մաղթանքն է որ լիբանանցի ժողովուրդի բոլոր համայնքներու մէջեւ անյապաղ վերահաստատուի արդար խաղաղութիւն մը եւ համերաշխ գործակցութիւն մը ի շահ եւ յերջանկութիւն ամբողջ Լիբանանի, երկիր մը որ արաբ ազգին յատուկ մարդասիրութեամբ ու հայասիրութեամբ ասպնջականութիւն շնորհած է մեր ազգի բազմահազար զոհբախտ զաւակներուն առաջին համաշխարհային պատերազմէն յետոյ, որուն համար յաւէտ երախտապարտ պիտի մնան մեր եկեղեցին ու մեր ժողովուրդը ի Հայաստան եւ ի սփիւռս աշխարհի:

Մեր տագնապալի լիբանահայ զաւակներուն օգնութեան հասնելու նպատակաւ եւ ընդառաջելով լիբանահայ զարերը կազմակերպութեանց պատասխանատու ներկայացուցիչներու դիմումներուն, առաջադրած ենք կազմութիւնը «Օգնութեան Ցանցնախումբ»ի մը, բաղկացած եօթը լիբանահայ ծանօթ ազգայիններէ, նախագահութեան ներքոյ Պր· Յովհաննէս Գասարճեանի, որ պարբերաբար ստանալով նիւթական յատկացումներ, պիտի կարողանայ կազմակերպել օգնութեան գործը այն Լիբանահայերուն, որոնք կարօտ են նիւթական օժանդակութեան, ապահովելու համար իրենց ընտանիքին անհրաժեշտ սննդամթերքը:

Այսու Մենք, եղբայրական սիրով կը դիմենք Լիբանանի հայ կրօնական յարանուանութեանց պետերուն՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Տ· Տ· Խորէն Ա· Կաթողիկոսին, Կաթողիկէ Հայոց Տ· Իգնատիոս Պաթմանեան Պատրիարքին եւ Հայ Աւետարանական համայնքներու նախագահ Վերապատուելի Յովհաննէս Ահարոնեանին, որ հաճին իրենց բարոյական հովանաւորութիւնը ընծայել վերոյիշեալ «Օգնութեան Ցանցնախումբ»ին, որպէսզի ան առաւել արդիւնաւէտութեամբ կարողանայ անհրաժեշտ նպատակները բաշխել բոլոր լիբանահայ կարօտեալներուն անխտիր:

Սիրելի հաւատացեալներ Մեր,

Մեր հոգեւոր եւ բարոյական պարտքը կը նկատենք դիմել ձեզի բոլորիդ, որ պէտք օգնութեան ձեռք երկարէք ձեր հայ եղբայրներուն եւ քոյրերուն, որոնք այսօր Լիբանանի ափերուն, թշուառութեան մատնուած, կարօտեալ վիճակի մէջ կը գտնուին:

Մեզի համար յոյժ մխիթարական է յուսալ թէ դուք, սիրելի զաւակներ Մեր, որ բարեկեցիկ պայմաններու մէջ կ'ապրիք ձեր բնակած երկիրներուն մէջ, սիրայօժար կերպով պիտի ընդառաջէք Ամենայն Հայոց Հայրապետի այս կոչին եւ պիտի փութաք ձեր ղրամական նուէրը ներդնել ընծայաբերել լիբանահայ ձեր քոյրերու եւ եղբայրներու օգնութեան գործին: Առ այդ կանխաւ Մեր չնորհակալութիւնը կը յայտնենք նուիրատուներ – ուդ, բոլորիդ համար հայցելով երկնային օրհնութիւն:

Լիբանանի հայ կարօտեալներու համար կատարուող ղրամական ձեր նուիրատուութիւնները բարի եղէք առաքել Մեր անունով զուիցերական

« Union de Banques Suisses »

ղրամատան ի ժըննեւ, ուր Մենք բացած ենք արդէն յատուկ հաշիւ այս նպատակաւ: Որպէս բացում մեր կարօտեալ զաւակներու օգնութեան Ֆոնտին, Մայր Աթոռս իր համեստ մէկ ոգեներէն կը տրամադրէ 20·000 տոլարի դումար մը, որ արդէն իսկ փոխանցուած է վերոյիշեալ ղրամատունը, ծառայելու համար իր նպատակին:

Թող Աստուած խաղաղութեան եւ արդարութեան, Իր փրկարար լոյսը կաթեցնէ լիբանանեան օրհնեալ երկրի վրայ եւ զօրավիգ դառնայ մեր մահմեդական ու քրիստոնեայ եղբայրներուն բոլոր, որպէսզի անոնք չուառով հասնին նաւահանգիստը խաղաղութեան, փառք տալով մխիթարնոյն Աստուծոյն, ստեղծիչը եւ բարեխնամող Հայրը բոլոր մարդոց ու բոլոր ժողովուրդներուն:

ՎԱՉԳԷՆ Ա·
կաթողիկոս Ամենայն Հայոց
(կնիք)

ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ,
1975 Նոյեմբեր 4

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Հաճի մը տողով

ՊԷՅՐՈՒԹ կրկին կռիւներու դաշտ եղած է առջի օր եւ 19 մեռեալ կայ քիչ կառավարութիւնը յատուկ ուժ մը ստեղծած է որ կրակէ բոլոր արձակագէններու վրայ: Ռուլ տը Միւրվիլ եւ Կոռնը Պէյրութ մեկնեցան բայց մեծ յոյս չկայ որ Ֆրանսական առաքելութիւնը ելք մը գտնէ:

ՖՐԱՆՔՕ մէջտ արեւնահոսութիւններ ունի եւ վերջին լուրերուն համաձայն (Զորեքշաբթի առաւօ) ձմեռնաքունի մէջ կը պահուի, 33 աստիճանի մէջ: 34 օր է որ կը չարունակուի այս հոգեվարքը եւ Սպանիոյ մենատէրը այլեւս միայն 37 քլգ կը կշռէ եղեր մինչ կը չարունակուին արեան ներարկումները:

ՊԵՐՃԱՂԻՃՆԵՐԸ հանրաժողով մը դուռ տուած էին առջի գիշեր Միւթիւալիթէի սրահը, ուր սովորաբար քաղաքական հաւաքոյթները կ'ըլլան: Աւտնք, շուրջ 2000, կը բողոքեն որ չատ տուրք կը վճարեն, այլեւս տուգանք ալ չեն ուզեր եւ կը պահանջեն որ իրենց արհեստը ճանչցուի եւ կարենան զայն կատարել առանց խոչընդոտի: Կ'ուզեն նաեւ արձանագրուիլ ընկերային ապահովութեան եւ ընտանեկան նպաստ օգտուիլ: Դէմ են նաեւ «էրոսպէնթը»ներու ստեղծման որոնք ձեւով մը վերահաստատումն են «փակ տուներուն»: Ուշա, որ գլուխն է այս չարժումին կ'ուզէ նաեւ որ այլեւս բոզ չըսուի պերճադիճներուն: Այս հանրաժողովին հրաւիրուած էին նաեւ Հանրապետութեան Նախագահը, վարչապետը, երեսփոխանները եւ դերասանները որոնք չէին պատասխանած հրաւէրին: Գացած էր սակայն երգիծական երգիչ ժան Ռիկօ, հաւանաբար «պաշար» հաւաքելու:

ՓԱՐԻԶի մէջ, կառ տիւ Նոռի թաղը (Ռիւ տը Տէնքէրք) հրդեհ ծագած է պանդոկի մը մէջ, Զորեքշաբթի առտու ժամը 4ին եւ հակառակ արագօրէն ձեռք առնուած միջոցներուն, երեք մեռեալ եւ ութ վիրաւոր կայ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Արտաքին նախարարին փեքին այցելութեան առթիւ հակախորհրդային պայքարը կը սաստկանայ: Ըստ Զինագիներուն մինչեւ երեսուն տարի պատերազմը անխուսափելի է կամ Եւրոպան պիտի «ֆինլանտականանայ»: Ուաչինկթընի մէջ ալ թատերագիր Արթըր Միլլըը գրաւոր յայտարարութիւն մը յանձնած է ամերիկեան Ծերակոյտին ուր կ'ըսէ թէ չեխ գրագէտները ճնշումի տակ են եւ հարց կուտայ Խորհրդարանին թէ արդեօ՞ք ատիկա դէմ չէ Հելսինքիի համաձայնագրերուն: «Չեմ կ'արծեր կ'ըսէ դրագէտը, որ պէտք է մեր լեզուն կտրենք ապահովութիւն տալու համար որեւէ երկրի որ խաղաղասէր մտադրութիւններ ունինք, պէտք չէ նաեւ բարոյախօս ներքինիներու անկարողութեան դիրքը բըռնել առեւտուրի քանակը աւելցնելու համար»:

ԹՈՒՐՔԻԱ դիր մը յանձնած է Յունաստանի կրկին հրաւիրելով որ երկկողմանի բանակցութիւններ վարեն Եգէականի չուրջ: Ըստ Թրքական աղբիւրներու, Անգարա ըսած է Աթէնքի որ նախ պէտք է խօսին ապա միայն չլուծուած հարցերը Լա Հէյի Միջազգային Ատեանին տանին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Թղթատարի նախարարը ապահովութիւն տուաւ թէ օրէ օր հեռաձայնի տաղնապը պիտի մեղմանայ Ֆրանսայի մէջ եւ 1980ին կարելի պիտի ըլլայ 15 օրէն հեռաձայն ունենալ:

ՊԱՆԿԱՒ. ՏԷՇԻ մէջ բախտաները կը չարունակուին մրցակից խմբակներու մի – չեւ ըստ հնդկական Փաթրիոթ թերթին:

ՌՈՒՄ երիտասարդ մը եւ երիտասարդուհի մը մէկական տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան, որովհետեւ մերժած են աշխատիլ: Կ. Վոլվով եւ Ն. Բոգոլեպովա ձգած են իրենց աշխատանքը եւ անտառի մը մէջ ապրած են երկար տաեն, առանց աշխատելու: Խորհրդային օրէնքով եթէ անձ մը չաշխատիր որոշ ժամանակ մը, կը նկատուի «մակարոյծ» եւ ըստ այնմ կը դատապարտուի:

ՓՈԼԻԶԱՐԻՕ, որ սպանական Սահարայի անկախութեան համար մարտնչող կազմակերպութիւն մըն է, յայտնած է տէր դառնալ սպանական Սահարայի մեծ մասին, յայտարարեց ազատագրական չարժման բանբերը եւ որ միեւնոյն առեն դատապարտեց Մարոքի ձգտումը՝ տէր դառնալու չրջանին:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ Արք· ընդունելով Իրաքի նոր դեսպանը՝ Նուրի Իսմայիլ Թահա, Նիկոսիոյ մէջ յայտարարեց, թէ Մեր – ձաւոր Արեւելքի մէջ խաղաղութիւնը կըրնայ հաստատուիլ այն պարագային մի – այն, երբ պաղեստինեան ժողովուրդին արդար իրաւունքները վերահաստատուին:

ԵՐԲ ՀԱՅԸ Կ'ԸՆԷ ԻՆՉ ՈՐ ՉԸՆԵՐ

ՀԻՒՊԱՏՈՍ ՄԸ···

Լիբանանի փրանսացի մը,

Ֆրանս. հիւպատոսարանը

եւ երկու Հայեր...

Ֆրանս – Սուտ Երեքշաբթի գիշեր (Նոյ· 19ի թիւ) հրատարակած էր չահեկան պատմութիւն մը որ պատիւ կը բերէ Լիբանանի Հայերուն: Արդարեւ ոգիսականն է Պէյրութի ապրող Ֆրանսացի մը Պ· Ռուէլ որ 15 տարի հոն աշխատած է վերջին չրջանին իբրեւ խոհարարապետ էքսեքլուիւր պանդոկը: Ահա թէ ի՛նչ կը պատմէ «ամօթը սրտին», ինչպէս կը գրէ իր նամակին գլուխը (վարչական մեքենային սեւ թղթածրարները ընդհ· գլուխին տակ)·— «Մեծ պանդոկներու հան – դարտ թաղը, ուր կ'ապրէինք, դժոխք դարձած էր: Հոկտեմբեր 29ին լիբանանեան հեռատեսիլը կը հաղորդէր որ Ֆրանսայի հիւպատոսարանը իր բոլոր հպատակներուն տրամադրութեան տակ է դժուարութեան պարագային ու կուտային հեռաձայնի թիւ մը, զոր գրի կ'առնէի: Յաջորդ օրը կը հեռաձայնեմ եւ կը խընդրեմ որ գան մեզ փրկեն այս տեղէն: Օրը իրիկուն կ'ըլլայ: Ոչինչ: Ինդանօթ, հրանօթ, ծանր գնդացիր գործի վրայ են: Ամէն կողմ մեռեալներ: Կինս ծայրն է հասած չղացրգռութեան: Չենք գիտեր ո՞ւր ապաստանիլ: Կրկին կը հեռաձայնեմ եւ այս ապշեցուցիչ պատասխանը կը ստանամ· «Արձանագրուած էք մեր ցանկին վրայ, Պարոն, բայց չատ վտանգաւոր թաղ մը կ'ապրիք, արդեօ՞ք, էօհ, թաքստի մը չէք կրնար առնել»: Ապշած եմ այսքան ապիկարութենէ: Մեր քթի՞ն կը խնդան թէ ինչ: Ի՞նչպէս կարելի է խորհիլ թէ թաքստի կը գտնուի կռիւներու չըրջագօտիի մը մէջ ուր նոյնիսկ զրահապատ կառք մը խոհեմութեամբ կը չարժի: Դրացի մը սակայն լսած է խօսակցութիւնս ու կ'ըսէ ինծի·— «Հայկ· կոմիտէի մը կը հեռաձայնեմ, վստահ եմ որ ամէն ինչ կ'ընեն Ֆրանսացի զոյգ մը փրկելու համար»: Իսկապէս յաջորդ առաւօտը, հանդարտած պահու մը, երկու հոգի կուգան մեզ առնելու կառքով: Զայնասփիւռի աղբէնեն Ֆրանսական նիզակաղբօշ մը կը կապենք ու կառքին ետեւը կ'երկննանք տափակցած: Կ'երթանք դէպի աւելի հանդարտ թաղամաս մը մինչ հրացանաձգութիւնը կը սաստկանայ: Թէ՛ երթին թէ՛ դարձին այս երկու Հայերը կրնային տասն անգամ զարնուիլ բայց բնական կը թուէր իրենց այդքան քաջութիւն ցոյց տալ: Միայն մէկուն անունը գիտցայ՝ Պետրոս Պալճաքեան, երբեք պիտի չմոռնամ բայց պիտի նախընտրէի որ այդ մեծարանքը հիւպատոսարանի իմ հայրենակիցներուս ընէի: Ուրիշ բան պիտի չըսեմ բայց գիտեմ թէ ի՛նչ կը մտածեմ: Ողջո՛յն, հիւպատոս, անոնք որ չմեռան կ'ողջունեն ձեզ»:

×

Ահա՛ վկայութիւն մը որ պատիւ կը բերէ Պէյրութի Հայութեան, որ Լիբանանի այս սեւ օրերուն պիտցաւ ոչ միայն մխիթարական չըլլալ եղբայրասպան կռիւնե – րու այլեւ քաղաքացիական արիութիւն ու քաջութիւն ցոյց տալ:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆՇԱՅՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ)

ԿԵՉԱՌԻՍԻ ԴՊՐՈՑԸ ԵՒ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԿԵՉԱՌԵՑԻ

Կեչառիս կամ Կեչառույք՝ կը գտնուի Սեւանայ լճի հիւսիս – արեւմտակողմը, այժմու Ծաղկաձորի մէջ, ու պատմականօրէն ծանօթ է իբրեւ սեփականու – թիւնը Պահլաւունեաց իշխաններու (մին – չեւ 1290ական թուականները՝ երբ Ղա – զան խանի հարստահարութիւնները ծայր կուտան, մասնաւորաբար իր զօրավար – ներէն Նեւրուզի միջոցաւ), ապա նաեւ հոգեւոր կեդրոններէն մէկը Պռոշեաննե – րու:

Համաձայն 11րդ դարէն կարգ մը, յի – շատակութիւններու՝ այստեղ եւս մինչ – նաղարեան դաստիարակչական շարժումը ունեցած է իր «ուսումնատեղի»ն, վանք եւ յարակից վանական կալուածները, ուր իր գործունէութեամբ համբաւ ապահո – ված է «մեծ բարեւնապետ Խաչատուր Կեչառեցի» կամ Կեչառուեցի, — բանաս – տեղծ, փիլիսոփայ, գրիչ ու նկարող մէա – ժամանակ՝ որուն մասին հիացումով կը խօսին իր երբեմնի աշակերտները, յետա – գայ դարերուն:

Իր մասին հնագոյն ու ամէնէն վաւե – րական տեղեկութիւնները կուգան Ստե – փանոս Օրպէլեանէն՝ որ, ի դէպ, կե – չառեցիի յանձնարարութեամբ գրի առած է իր «Ողբ ի դիմաց կաթուղիկէին» անուն չափածոյ գործը, Մանուկ Աբեղեանի բը – նորոշումով՝ «հին հայ գրականութեան պարծանքներէն մէկը» (*): Յետագայ դարերուն ու մասնաւորաբար մեր օրե – րուն՝ վերջնական պայծառութիւն ստա – ցած է իր դէմքը, իբրեւ բանիմաց ու գիտնական արիւրուն մը, որուն ո՛չ միայն ուսուցչա – դաստիարակչական՝ այլեւ քերթողական վաստակին մէջ կարելի է ողջունել բազմակողմանի տաղանդի մը յայտնութիւնը:

Արագ ակնարկով մը պիտի անդրա – դառնանք իր կարգ մը ողբական ստեղ – ծումներուն՝ որոնք Հայոց թագաւորական եւ իշխանական տուներու անվերադարձ կորուստը կուլան, կը պատկերացնեն Հայ. Եկեղեցւոյ եւ հայ հոգեւորական – նուիրեան անմխիթար կացութիւնը, կը. ներկայացնեն թաթարական աւերումէն եւ խուժդուժութիւններէն ետք ստեղծուած հոգեվիճակը, բայց կ'արտայայտեն հայ քաղաքական իշխանութիւնը վերականգ – նած տեսնելու յոյսն ու ղէկի վախճա – նական այս նպատակը հասնելու կամքը Հայութեան: Պիտի կեդրոնանանք մանա – ւանդ կեանքի, ճակատագրի, բախտի, բարոյակրթական խմացումներու մասին իր կարգ մը խմաստասիրական յա – ծումներուն վրայ՝ պարզելու համար թէ ինչպէ՞ս ղէկի աշխարհիկ մտածողու – թիւն եւ աշխարհայեացք ճամբայ հար – թած է մինչնաղարու մեր հոգեւորական – նուիրեալը:

Մինչ այդ, չեչտենք որ կեչառիսի վա – նական ամբողջը մինչեւ 16րդ դար չա – րունակած է դաստիարակչական իր ա – ռաքելութիւնը նաեւ կեչառեցիի մահէն ետք, — Հայոց ՊԴ (1355) թուականին: Պարբերական ցնցումներու ենթարկուած – լով հանդերձ, իր համբաւը պահած է ա – նաղարտ: Հոգելոյս Գարեգին Ա. կաթո – ղիկոսի «Խաղաւակեանք կամ Պռոշեանք» երկհատոր գործին, ինչպէս նաեւ խոր – հրդահայ մատենադէտներէ եւ բանա – սէրներէ չատերուն կողմէ մինչնաղար – եան կրթութեան ու գրականութեան յատ – կացուած աշխատասիրութիւններու մէջ՝ կեչառիսի, համանուն վանական դպրո – ցին, Խաչատուր կեչառեցիի եւ իրեն յա – ջորդող անուանի այլ ուսուցիչներու կար – ղին կը յիշատակուին 14 — 16րդ դարու դէմքեր, — Յովհաննէս կեչառեցի (1364), Գրիգոր, Յովասափ, Գալուստ գրիչ եւ եղբայրը՝ Յորդանան (1491), ապա նաեւ ասոնց յաջորդող Գինոս, Յոճիկ, Պօ – ղոս, Պետրոս, Դանիէլ Վարժապետ ..., բոլո՛րն ալ «գերահռչակ յուխտին կեչա – ռոյս»:

Անծանո՛թ հերոսները խաւար և արիւն – զրուագ դարերու Հայոց դպրապայքարին՝ որոնց անունները կը յիշատակուին մէկ կամ միւս գրչին կողմէ, մէկ կամ միւս յիշատակարանին մէջ, եւ որոնց կեանքն ու գործունէութիւնը չի արուիր յաճախ — եթէ կա՛ն իսկ՝ փճացած են կամ կոր – ստած ...

Տասնըվեցերորդ դարու (1561) կեչա – ռիսեան վաղանցէն կը յիշատակուի ա – նունը Փիլիպպոս «փիլիսոփա»ի՝ որուն ա – չակերտած են Մատթէոս գրիչ («ի յեր – կիրս Ծաղկնոյ վանս, որ կոչի Կեչառիս») եւ Թադէոս: Աբգար Մովսիսեան, որ իր «Ուրուագծեր հայ գպրոցի եւ մանկավար – ժական պատմութեան» անուն գործին մէջ համադրած է մեր կողմէ յիշատակ – ուած այս դաստիարակ վարդապետներն ու գրիչները՝ ոչինչ կ'աւելցնէ անոնց կեանքի եւ գործունէութեան մանրամաս – նութեանց մասին: Անկասկած՝ մատենա – գրային եւ քանասիրական նոր պրպտում – ներ յաւելեալ լոյս պիտի սփռեն լուսա – պատ այս տրիբուններու վաստակին վը – րայ:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

«ԼԻՏԵՐԱՏՈՒՐՆԱՅԱ ԱՐՄԵՆԻԱ» ԱՄՍԱԳԻՐԸ

«Սով. Հայաստան» օրաթերթը, Հոկ – տեմբեր 24ի թիւով թարգմանաբար ներ – կայացուցած է Կարէն Սիմոնեանի «Ժա – մանակակիցին մուտքը արդիւնա՞ծ է ...» խորագրուած յօդուածը, լոյս տեսած «Լիտերատուրնայա Գազետա»յի մէջ:

Մօտ 17 տարիէ ի վեր Երեւանի մէջ ռուսերէն լոյս կը տեսնէ հայ գրողներու ամսագիրը՝ «Լիտերատուրնայա Արմե – նիա»ն: Առաջին իսկ թիւերով ամսա – գիրը սեփական դիմագիծ կը ստանայ եւ կը դառնայ լուրջ հրատարակութիւն մը բոլոր անոնց համար, որոնք Հայաստանի մէջ թէ այլուր կը հետաքրքրուին ժամա – նակակից հայ գրականութեամբ: Խոր – հրդային Հանրապետութիւններու օտար ընթերցողներուն ծանօթացնելով հայ քերթողական արուեստին եւ արձակին առաւել հետաքրքրութիւն ներկայացնող երեւոյթները, ամսագիրը կարելիութեան սահմաններուն մէջ կը ձգտէր նոյնպէս պատկերացնել Հայաստանի հանրային, մշակութային եւ տնտեսական առօրեան:

Համաձայն յօդուածագիրին՝ ամսագրին այս յատկանիշները «ցաւօք սրտի... հիմ – նականում վերաբերում են անցած – դնա – յած ժամանակներին: Երբ նորից թեր – թում ես ամսագրի վերջին երեք – չորս տարիների պրակները, ակամայ նկա – ատում ես, որ «Լիտերատուրնայա Արմե – նիա»ն կարծես աննկատ կորցրել է իր դիրքերը, եւ առաջատար այդ դիրքերի կորստի պատճառով՝ ղրկուել է նաեւ եր – բեմնի հեղինակութիւնից»:

Որո՞նք են յօդուածագիրին մատնա – նշած դժուար թերութիւնները:

Վերջին երկու – երեք տարիներուն քա – նի մը բարձրարուեստ թատերախաղեր ծնունդ առած են, յատկանշական երեւոյթ մը հայ դրականութեան համար: Հայ թատրոնի բեմին վրայ ներկայացուած են արժէքաւոր արդիական բեմադրութիւն – ներ: Արդ « մեր ամսագիրը ոչ միայն չի հրապարակել այդ պիէսներէն գոնէ մէկը, այլեւ որեւէ կերպ չի փորձել վեր – լուծել մեր թատերագիրների յաջող – թիւնները»:

Յօդուածագիրը ճշդած է, թէ ամսա – գիրին հիմնական առաջադրութիւններէն մէկն է հայ գրականութիւնը «յայտնա – գործել» եւ օտար ընթերցողին ներկա – յացնել զայն: Այս աշխատանքը այնքան անբաւարար ձեւով կը կատարուի, որ «ամսագրի ընթերցողները միանգամայն սխալ եւ իրական վիճակին չհամապա – տասխանող կարծիք կարող են կազմել ժամանակակից հայ գրականութեան նը – կատմամբ: Եւ հէնց այդ պատճառով չէ՞, արդեօք, որ մի շարք քննադատական յօդուածներում ազգային գրական պրո – ցեսը մէկ – երկու գրողի ստեղծագոր – ծութեամբ պայմանաւորելու փորձեր են կատարւում: Մամուլում նոյնիսկ այն կարծիքն է յայտնուել, թէ իբր չի կա – րելի «հայ արձակով դատել հայկական կեանքը»:

«Լիտերատուրնայա Արմենիա»ն դաղ – րած է նաեւ Հանրապետութեան առօր – եան պատկերացնելէ ակնարկի եւ հրա – պարակագրութեան միջոցով: Ձիշդ է, ըստ յօդուածագրին, թէ ամսաթերթը ունի «Ակնարկ, հրապարակախօսութիւն» բաժինը, որուն յատկացուած էջերը պա – րապ չեն մնար: Բայց ինչո՞վ կը լեցուին: «Լցւում են ինֆորմացիոն բնոյթի թոյլ, նկարագրական յօդուածներով, որոնք չատ հեռու են այդ պրոբլեմները բա – ցայայտելուց, որոնց լուծմամբ պայ – մանաւորուած է հասարակութեան յե – տագայ զարգացումը»:

Յօդուածագիրին համար լուրջ մտա – հոգութիւն կը պատճառէ թարգմանու – թիւններու ցած մակարդակը, որ ի վե – ճակի չբերար ապահովելու հայ գրողնե – րուն երկերուն իրական հնչեղութիւնը ռուսերէնով:

ԼՐԱՏՈՒ ՊՐՈՒԵՍՔ

Նկարիչ Րաֆֆիի գործերու ցուցադրու – թիւնը Վէնսիւս–Մառնի մէջ, Հոկտ. 25ին եւ 26ին մեծ յաջողութիւն արձանագրած է եւ տեղական մամուլն ալ անդրադար – ձած է գնահատանքով: Վերջին չրջանին արդէն Րաֆֆի արժանացած է Ռէնսելի կալըռիին Ա. մեծ մրցանակին (Սեպ. 27) եւ Նոյեմբեր 8ին ալ Քլիշի առ–Պռա քա – դաքի, Ա. մեծ մրցանակին:

Րաֆֆի 1968էն ի վեր կանոնաւորապէս կը մասնակցի Փարիզի մեծ ցուցահան – դէսներուն ու նաեւ արուարձաններու:

մը հայ գրականութեան համար: Հայ թատրոնի բեմին վրայ ներկայացուած են արժէքաւոր արդիական բեմադրութիւն – ներ: Արդ « մեր ամսագիրը ոչ միայն չի հրապարակել այդ պիէսներէն գոնէ մէկը, այլեւ որեւէ կերպ չի փորձել վեր – լուծել մեր թատերագիրների յաջող – թիւնները»:

Յօդուածագիրը ճշդած է, թէ ամսա – գիրին հիմնական առաջադրութիւններէն մէկն է հայ գրականութիւնը «յայտնա – գործել» եւ օտար ընթերցողին ներկա – յացնել զայն: Այս աշխատանքը այնքան անբաւարար ձեւով կը կատարուի, որ «ամսագրի ընթերցողները միանգամայն սխալ եւ իրական վիճակին չհամապա – տասխանող կարծիք կարող են կազմել ժամանակակից հայ գրականութեան նը – կատմամբ: Եւ հէնց այդ պատճառով չէ՞, արդեօք, որ մի շարք քննադատական յօդուածներում ազգային գրական պրո – ցեսը մէկ – երկու գրողի ստեղծագոր – ծութեամբ պայմանաւորելու փորձեր են կատարւում: Մամուլում նոյնիսկ այն կարծիքն է յայտնուել, թէ իբր չի կա – րելի «հայ արձակով դատել հայկական կեանքը»:

«Լիտերատուրնայա Արմենիա»ն դաղ – րած է նաեւ Հանրապետութեան առօր – եան պատկերացնելէ ակնարկի եւ հրա – պարակագրութեան միջոցով: Ձիշդ է, ըստ յօդուածագրին, թէ ամսաթերթը ունի «Ակնարկ, հրապարակախօսութիւն» բաժինը, որուն յատկացուած էջերը պա – րապ չեն մնար: Բայց ինչո՞վ կը լեցուին: «Լցւում են ինֆորմացիոն բնոյթի թոյլ, նկարագրական յօդուածներով, որոնք չատ հեռու են այդ պրոբլեմները բա – ցայայտելուց, որոնց լուծմամբ պայ – մանաւորուած է հասարակութեան յե – տագայ զարգացումը»:

Յօդուածագիրին համար լուրջ մտա – հոգութիւն կը պատճառէ թարգմանու – թիւններու ցած մակարդակը, որ ի վե – ճակի չբերար ապահովելու հայ գրողնե – րուն երկերուն իրական հնչեղութիւնը ռուսերէնով:

Յաջորդով՝ Խաչատուր Կեչառեցիի քե – թողական վաստակին մասին հպանցիկ կարգ մը տեղեկութիւններ, որոնք ուշագ – րաւ ու յատկանշական են ա՛յլապէս:

Մ. Թ.

(*) Մեր ներկայ աշխատասիրութեան լրումէն ետք, հաւանօրէն 1976իրնթաց – քին, «կամօքն Աստուծոյ» կ'առաջադ – րեմ առանձնապէս ներկայացնել միջնա – դարեան մեր բանաստեղծութեան գլխա – ւոր դէմքերն ու գործերը, ուր ամէն հա – մապարփակ սեւեռումով տեղ պիտի գըտ – նեն Օրպէլեան եւ կեչառեցի՝ ուրիշ շա – տերու կողքին, առաջին գծի վրայ:

Մ. Թ.

1915-Ի ԴԱՒՈՆ ՅՈՒՇԵՐԷՆ ՀԱՄԱՌՕՏ ՄԱՍ ՄԸ

Պայրամ էֆէնտին չատ լաւ տեղեակ էր որ կամ Սասուն անցած կ'ըլլայ Կորիւն եւ կամ Ս. Կարապետ ապաստա – նած կ'ըլլայ: Հետեւաբար Ս. Կարապետը աւելի մօտ ըլլալով, Պայրամ էֆէնտին իր ժանտարմաներով եկաւ, Ս. Կարա – պետը պաշարեց եւ լուր ղրկեց Վարդան վարդապետին ըսելով, որ եթէ Կորիւն ներուն է, թող յանձնուի ապա թէ ոչ սուիզուած պիտի ըլլայ վանքը ամբակո – ծելու:

Վարդան վարդապետի միջնորդու – թեամբ Կորիւն վանքէն քաչուեցաւ, որ – պէսզի բարդութիւններու տեղի չտայ. դիւերով պարիսպի մէկ կողմէն իջնելով դնաց Սասուն ու միացաւ Մշոյին, ու հոն գտնուած մեր ֆէտայիներուն:

Վարդան վարդապետ լուր ղրկեց Պայ – րամ էֆէնտիին ըսելով որ Կորիւնը հոս եկած չէ եւ եթէ չէք հաւատար, կրնաք զալ եւ քննութիւն կատարել: Պայրամ էֆէնտին իր ժանտարմաներով վանքը մը – տաւ ու վերջնապէս տեղաւորուեցաւ: Դպրոցը ուխտաւորներու տրամադրեցին եւ անոնք հոն հաստատուեցան: Մենք՝ աշակերտներս, սփռուած մեր տուները վերադարձանք. արդէն 1915ի Մարտ ա – միսն էր. գիւղի մէջ ա՛լ զպրոց չկար, գիւղացիները ալ յուսահատած էին. արտ վարել ցանել չէին ուզեր, կարծես կը զգային որ արտասովոր բան մը պիտի պատահի:

Լաւ չեմ յիշեր, Ապրիլին էր կամ Մա – յիսին, Խարախանեան սրբազան վախ – ճանեցաւ, առօք փառօք բերին Ս. Կա – րապետ թաղեցին: Ու անկէ յետոյ կամաց կամաց սկսաւ Հայոց կոտորածը: Նախ Վարդոյի չրջանի Հայերը կոտորեցին. ողջ մնացողները փախան եւ եկան մեր կողմերը, մաս առ մաս, Վարդան վար – դապետի կարգադրութեամբ տեղաւոր – ուեցան Սորասր, Զիարաթ, Մեղոլ, Պաղտու, Կվարս, Պոկլան եւ Բաղու գիւ – ղերը, որոնք սիրով յանձն առին գիրենք կերակրել մինչեւ որ կառավարութիւնը յանցաւորները պատժէ եւ ամէն ոք իր տունը վերադառնայ: Բայց դժբախտա – բար չատ չանցած, Յուլիս ամսուն կո – լորս միատեղ պիտի կոտորուէինք:

Յուլիս ամսու օր մըն էր, մայրս կան – չեց գիս.— Տղաս, ըսաւ, այս առաւօտ դուն ջաղաց, զոր հօրեղբայրս Պօղոսը կ'աշխատցնէր, քիչ մը ալիւր բեր, հայ եփեմ, ալիւրս հատած է: Լաւ՛, մեռնիմ քու արեւուն, չուտ դարձ արի, չուշա – նաս: — Շատ լաւ ըսի մօրս, առպրակը ուսս առի, ջաղացքի ճամբան բռնեցի:

Շատ հեռու չէր. հազիւ մէկ ժամուան ճամբայ պիտի կորէի, բայց ես դաշտե – րու, ձորերու մէջէն խաղալէն, ծառերու վրայի անծեղներու բոյները անպայման պիտի նայէի հաւկիթ կամ ձագ հանա՞ծ են. այսպէսով հազիւ երկու ժամէն ջա – ղացք հասայ: Հօրեղբօրս ըսի.— Մայրս ղրկեց որ ալիւր առնիմ, հաց եփէ:

— Հա՛, Լաւ՛, չատ աղէկ, նստի կտոր մը պաղարջ կեր մինչեւ որ ալիւրը պատ – րաստեմ:

Ալիւրի տոպրակը կռնակս առի, պա – զարջի մնացած մասն ալ ծամելով ճամ – բայ ինկայ. հազիւ գիւղին մօտեցած էի, դառնարածներ բարգէն էնկոն, եւ փոքր եղբայրս Սամսոն դէմս ելան իրենց դատ – ները խառնած իրարու, բոլորն ալ կը դոզային ու վախէն կուլային: — Ի՞նչ կայ, տղաք, այդպէս իրար էք անցեր, ըսի: — Մի հարցներ, տոպրակդ վար դիր եւ մեզի հետ կեցիր, գիւղ մի՛ եր – թար. ժանտարմաներով եւ Քիւրտերով գիւղը պաշարուած է. բոլոր տղամարդ – գիւղը հաւաքած անմիջապէս Ս. Կարա – պետ են տարած. կիները, ծերեր եւ երա – խաներ, հաւաքած եկեղեցի լեցուցած են, իսկ մէկ կողմէն քիւրտ խուժանը թա – լանը սկսած է արդէն:

Է՜հ, ան չէ, մենք այժմ ի՞նչ ընենք. դիւղ երթանք թող մենք ալ միւսներուն պէս ըլլանք, խորհեցանք, բայց մեր մէջ էնկոն, որ մեզմէ ամէնէն տարեցն էր, — Չէ՛, ըսաւ, տղաք, բոլորս ալ պիտի կոտորեն. աւելի լաւ է որ մեր դառները լեռը հանենք, քանի մը օրէն նայինք ի՞նչ կ'ըլլայ:

Մինչ մենք այսպէս զանազան միջոց – ներ կը խորհէինք, մուրթը սկսաւ եւ կա – մաց կամաց մեր դառներով սկսանք լեռ բարձրանալ: Ճանկարծ, Սահակ կոչուած քրտական գիւղէն, որը էշ մը առած, որը ձի մը, մեր գիւղը կ'երթային թա – լանի, դէմերնիս ելան: Մեր բոլոր դառ – ները իրենց գիւղի կողմը դարձուցին, իսկ մեզ ալ կարգի չարեցին սպաննելու համար: Բարեբախտաբար, հօրս ծանօթ մեր Քեբիա Պաշէն գլխ ճանչցաւ ու ըն – կերներուն թոյլ չտուաւ մեզ սպաննելու: Ու դառնալով մեր կողմը հայերէն ըսաւ — Լեռը ելէք, ձեր ֆէտայիները հոն են, դացէք անոնց միացէք:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

(Շար. – 3)

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

(Փարիզի մասնաճիւղ)

Սիրելի հայրենակիցներ,

«Նոր Կեսարիա». ահաւասիկ նոր անուն մը Հայաստանի քարտէսին վրայ, Արբատ եւ Արագած պատմական լեռներէն հեռաւորութեամբ, էջմիածնի եւ Արաքս գետի մօտիկը:

Հին Կեսարիան, հայ Կեսարիան՝ պատմութեան անցաւ, կեցցէ՛ Նոր Կեսարիան, շուրջ հինգ հազար նոր բնակիչներով:

Այս աւանը՝ քաղաքի վերածելու եւ հին Կեսարիոյ յիշատակը վառ պահելու համար, հայրենի կառավարութեան հեռատես վարիչները, ամէն ջանք կը թափեն, որպէսզի Նոր Կեսարիան իր արժանի տեղը գրաւէ նոր աւաններու կարգին:

Այժմ՝ արտասահման գտնուող հայրենակիցներուն կը մնայ, իրենց պարտականութեանց ամէնէն նուիրական գործը ընել եւ կարեւոր օժանդակութիւններով, չէնցնել, ճոխացնել Նոր Կեսարիան:

Առաջին հերթին՝ թոմարզացիներուն, թալասցիներուն, կէմէրգինեանց, էֆքերեցիներուն, թավլասունցիներուն, տէրվանեցիներուն եւ այլ տեղացիներուն անուններով պողոտայ, հիւանդանոց, դպրոց, գործարան եւ այլ բարեկարգ հիմնարկներ շինել, հայրենասիրական լաւագոյն գործը կրնայ ըլլալ: Ինչպէս էվէրէկցիներն ու չօմախլացիները (Արգէոս) պողոտաներով անմահացուցին իրենց ծննդավայրերը:

Արդ՝ թանկագին հայրենակիցներ, կոչ կ'ընենք ձեզի, որպէսզի մեր բացած երկու հարիւր չիւսուն հազար ֆրանքի արշաւը լիովին յաջողի, եւ դուք ձեր նախընտրած միջոցներով հաճիք օգնել մեզի եւ ձեր նիւթական եւ այլ կարեւոր նուէրները ղրկել մեր գանձապահ Գէորգ Սահակեանի հասցէով՝

18, rue de Picardie, 75003 Paris
C.C.P. La Source 34136.02

Կանխաւ շնորհակալութիւն եւ յարգանօք

Ի դիմաց վարչութեան

Նախագահ ՄԻՀՐԱՆ ԵՓՐԵՄԵԱՆ
Քարտուղար ՅԱԿՈԲ ՎԷԶԻՐԵԱՆ

Նոր Կեսարիա, եւ պողոտաները՝
Արգէոս, Էվէրէկ, Թոմարզա, Թալաս

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԼԻՈՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

(Դաշնակցութեան 85ամեակին առթիւ)

— o —

Զոյգ եռապօններուն եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիր երկրորդութեան հովանիով հնչեց «Մշակ բանուոր» քայլերգը՝ Սալ Ռամոյի սրահներուն մէջ, կիրակի Նոյ. 9ի յետ միջօրէին, նախագահութեամբ Ռոնի երեսփոխան Փոլը Ռիմի:

«Հ. Յ. Դ. Օր»ուան ոճնակատարու – թեան կազմակերպիչ Վարանդեան կոմիտէին ողջոյնը հանդիսականներուն փո – խանցեցին հանդիսավարներ՝ Միշէլ Ղազարեան եւ Լիւսի Գըլըճեան:

փարիզի «Նաւասարդ» նուագախումբ – պարախումբը երկսեռ՝ տոհմիկ պարերով ցոյցուց իր հոդերուն վրայ ապրող ազգաուեր, խաղաղ եւ կեանքին վայելքը ճանչցող հայ ժողովուրդին կամքն ու նկարագիրը: Քնքոյշ եւ «երկար վարսեր»ով ու «քօղեր»ով գեղջուկ աղջիկներն ու «լեռնական հովիւ» մանչերը, «Օսմանեան բռնակալութեան լուծէն» մեր ժողովուրդը ազատագրելու նուիրուած հերոսները պատկերացնել փորձեցին:

Կ'ոգեկոչուի 1890ին Քրիստափոր-Ռոսթոմ – Զաւարեանի հիմնած կուսակցութեան գործունէութիւնն ու չարունակ – ուղ պատմութիւնը անոր, կոչուած՝ մեր ժողովուրդին պարտադրուած բռնակալութեան դէմ մարտնչելու ազատագրական պայքարներով, հայրենիք վերակերտած ու այսօր տարագրուած ժողովուրդին իրաւունքներուն պաշտպանութեան լծած:

Հ. Յ. Դ. փարիզի կեդր. կոմիտէի ներկայացուցիչ բանախօսը Հանրի Փափազեան Ֆրանսերէն իր ճառը սկսաւ անդրադառնալով Թուրք դեսպաններու սպանութեան, որ պատճառ եղաւ անգամ մը եւս ուշադրութիւն հրաւիրելու Հայկ. ցեղասպանութեան եւ Հայկ. դատին վրայ: Ձագրեց աշխարհի անտարբերութիւնը մեր դատին նկատ – մամբ ու եզրակացուց.— «Դաշնակցութիւնը արդար կը նկատէ իր հոդերուն վրայ ազատ ապրելու իրաւունքին համար իւրաքանչիւր ժողովուրդի ազգային պայքարները գոյատեւման: Դաշնակցութիւնը կը ձգտի ազատ, անկախ եւ ամբողջական Հայաստանի իր ծրագրի իրագործման»:

«Նաւասարդ»եանները արագ կշռոյթ – ներով, խանդավառ մթնոլորտի մէջ պարեցին Վանեցիներու պարը իր տարբեր – բակներով ու փակեցին Ա. բաժինը:

Յայտագրի Բ. մասը կը հրաւիրէր արուեստագէտ երգչուհին ու իր նուագախումբը: Զայնային ջերմ հաղորդակա – նութեամբ Լիզ Սարեան երգեց Ֆրանսերէն եւ հայերէն թախծոտ ու խնդուն երգեր՝ համայելով սրահը: Երաժշտագէտ մեր Աղնուորին «Անոնք ինկան»ը վչռոտ արձագանգն էր նահատակներուն: Ու վերջապէս ե՞րբ պիտի ունկնդրենք եւ երգենք «Գարուն – գարուն»ի նման երգեր հայրենաբաղձութիւնը թեթեւցած հոգիով:

Վարանդեան կոմիտէութեան ներկայացուցիչը՝ Գեղամ Կանանեան հայերէն բանախօսութեամբ յստակօրէն բանաձեւեց դաշնակցականի համոզումները, անդրադառնալով կուսակցութեան անցեալին ու ներկային:

Ժթ. դարու կէսերուն ժողովուրդին տառապանքը բխեցուց Ամենական, Հընչակեան ու յատկապէս Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութեան կուսակցութիւնը, որ ժողովուրդի զաւակ Ջան Փէտայինները մկրտեց «Մահ կամ Ազատութիւն» նշանաբանով, որ «մեզի պիտի պարգեւէր մեր երկիր եւ այսօրուան հայրենիքը՝ Հայաստան»: Նշեց որ իր գործունէութեան 85 տարիներուն Դաշնակցութիւնը ճանչցած է յաղթանակներ եւ պարտութիւններ, սակայն յուսահատած չէ բնաւ, ընդհակառակն իր ճիգերը կրկնապատկած է ժողովուրդի դատին պաշտպանութեան գծով, ու նորանոր յաղթանակներու հաւատքով՝ կը չարունակէ պայքարիլ: Բանախօսը, Դաշնակցութեան հայաստանասէրի ու հայրենասէրի նկարագիրը չեչտեց.—

— Փաստօրէն միշտ քաջալերած է ներդաղթի ճիգերը:

— Կը դատապարտէ սակայն արտագաղթը Որհ. Միութենէն ներս թէ դուրս, վերջերս նաեւ Միջին Արեւելքէն դէպի Արեւմուտք:

Հայութիւնը առանձին է սփիւռքի մէջ մաշումին տոկալու եւ հայ դատը արծարծելու պայքարին մէջ: 60ամեակին, հակառակ դիմումներուն լուռ մնացած հեռատեսիլը, Թուրք դեսպաններու սպանութեան առիթով, սակայն լայն տեղ տուաւ Հայկ. ցեղասպանութեան:

— Լիբանանի քաղաքացիի դիտակցութեամբ հայ համայնքին միասնական չէզոքութիւնը կ'երաշխաւորուի « իրենց կեանքը խնդրոյ առարկայ դարձուցած » ընկերներուն արթնութեամբը:

— Դաշնակցութիւնը ժողովուրդին յոյսերը արդարացնելու կը ձգտի:

«Նաւասարդ»ի եռանդոտ պարերու ջերմութեամբ ողողուած սրտերը կը տրոփեն հայօրէն:

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը» հիմնադիր երկրորդութեան զոհուելու եւ փրկելու հաւատքն ու ժառանգը կը յաւերժացնէ:

ՅԱԿՈԲ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

La mort d'un ambassadeur

Que la violence soit aveugle, on le sait. L'assassinat de l'ambassadeur de Turquie à Paris est à cet égard exemplaire par son absurdité. Parmi les Turcs ombrageux, nationalistes, agressifs, Ismaïl Erez était une exception. J'avais dîné avec lui avant son départ pour Paris, que certains s'ingéniaient à retarder. Très conscient des aspérités de la politique étrangère de son pays, il partait avec la volonté de détendre les relations franco-turques et suscitait, du coup, beaucoup de méfiance dans son ministère. Il avait pourtant en moins d'un an atteint son but, en dépit des vagues soulevées par l'affaire de Chypre. Par un paradoxe révoltant, la mort de ce francophile lucide et généreux va contribuer à assombrir de nouveau nos relations avec son pays.

Mais les assassins ne s'en soucient guère. Qu'ils soient en l'occurence des Arméniens, des Grecs, des Turcs de gauche, il ne s'agit pour eux que d'attirer l'attention sur leurs problèmes. Il est significatif que cet attentat ait été revendiqué à la fois par une organisation arménienne et par une grecque chypriote : il peut en effet servir les deux. Qu'importe alors la victime, qu'importe même si dans l'immédiat le crime se retourne contre la cause qu'elles soutiennent. Il ne s'agit à long terme que d'imposer au monde cette cause.

Car tout est là. Les Nations Unies (unies dans leur égoïsme) ne s'occupent que des questions qui les atteignent par le tumulte et par le sang. Si le monde n'avait pas enseveli dans l'oubli le génocide arménien, les déportations des Grecs chypriotes, comme il a ignoré les Palestiniens, comme il ignore encore les Kurdes et tant d'autres, les peuples sacrifiés ne seraient pas acculés à un désespoir qui ne trouve d'issue que dans la politique du pire. Que la victime d'un attentat soit innocente, voire amie, ne compte pas. Il ne s'agit que d'attirer les projecteurs.

Il y a une logique du terrorisme, nécessairement affreuse. Mais cette logique se déclencherait-elle si les nations manifestaient moins d'indifférence ? Ismaïl Erez est sans doute injustement la victime d'un combat justifié. Les premiers coupables ne sont pas ceux qui ont tiré.

Pierre-Marie QUEMENEUR

« *Réformes* » (1-11-75 No 1597)
53-55 Av. du Maine Paris

ԵՐՈՒԱԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ԾԱՂԱՎԱՐ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ
ԸՆԿԵՐ Բ. ՓԱՆՋՈՒՆԻԷ

Ը.

Ծապլվար, 24 Դեկտեմբեր 1908

Քահանան ոտքի ելաւ մեկնելու համար: Այն ատեն, մեր նախօրօք ուսած որոշումի համեմատ, Սմենց Վարդան, Հասօ եւ Ասէ Աւօ յարձակեցան Տ. Սահակի վերայ, ձեռները ու ոտքերը կապեցին եւ այնպէս անշարժութեան դատապարտեցին զինքը: Այդ յանկարծական յարձակումէն ապրպաւած՝ Տ. Սահակ մարեցաւ:

Ամէնէն առաջ Ծապլվարի Հայ Կանանց Ընկերուհի Լմբի նախագահ ընկերուհին կանչել: Այն ատեն փայտէ փեղկերէն մին բանալ ուսի, եւ տղերքը քահանան պատուհանին քով բերին, գլուխը բաց եւ թեւերը կապուած:

— Ահա ձեր դաւաճանութեան դէմ՝ յեղափոխութեան պատասխանը, գոչեցին վարը ժողվուած ամբոխին:

Քառորդ ժամ չանցած՝ ամբողջ Ծապլվարը հաւաքուած էր մեր չէնքի շուրջը, հո՛ն էր Բէս Սերքօ, իր երկու որդիներով, հո՛ն էին եւ Սըհօ Ջան, Փրենց Յարօ, Կօլօչենց Սեդօ, պայտար Մկօ, կիներ, հարսեր ու աղջիկներ եւ բոլոր երախայքը, որոնք լացուկոծով կը պտռչըտային եւ իրենց քահանան կը պահանջէին: Ամուկը հետզհետէ կ'աւելնար:

Ցանկարծ Քոմբաչ գիւղի Կարլ Մաքս կլուբի քարտուղար Հասօ երեւցաւ պատուհանի առջեւ եւ երեք անգամ իր հրացանը պարպեց օդին: Ամբողջ պուրժուազիան եւ անգիտակից ամբոխը լեղապատառ խոյս տուին ու փողոցը ամայութեան մէջ ինկաւ:

Այդ օրուայ բոլոր եղելութիւնները չատցնցող ապաւորութիւն առաջ բերին աւ հասարակ ամբողջ Ծապլվարի մէջ:

Հետեւեալ օրը կրկին բանակցութիւնները սկսան, բայց այս անգամ ներկայացող պատգամաւորները չէին համարձակեր մեր դրան սեմէն ներս մտնել, այլ դուրսը կեցած կը խօսէին: Ի հարկէ մենք հաստատ մնացինք մեր որոշումին մէջ եւ յայտարարեցինք թէ՝ մէ մէյն բանի ուժի առջեւ տեղի պիտի տանք:

Ամբողջ շաբաթ մը այդ կացութիւնը տեւեց, վերջապէս տեսնելով որ մենք երբեք տեղի պիտի չտանք հաչտարար խաբէական զիջողութիւններու՝ Բէս Սերքօ, Սըհօ Ջան եւ Փրենց Յարօ, երեք օր առաջ, երկար խորհրդակցութիւններէ ետքը, կ'որոշեն դիմում ընել կառավարութեան:

Մեր անխոնջ ու յամառ պայքարին յաղթական արդիւնքն էր դա:

Այս երեկոյ, ինչպէս լուր առինք, կը հասնին երկու ժանտարմա եւ մի յիսնապետ: Վաղը կը լինի վճռական օրը:

Ախո՛ւս որ այս կրիտիկական մոմէնտներուն մէջ տակաւին բաւարարութիւն չտուինք մեր փողի պահանջումներուն: Զգիտեմ ի՞նչպէս բացատրել ձեր այդ աչխարհահայեացքը:

(Շար.)

Կարդացէք
«ԾԱՌԱՋ»Ը
Տարածեցէք

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՑՆ ԹԱԴԷՈՍԻ ԵՒ ԲԱՐԹՈՒղԻՄԷՈՍԻ ՏՕՆԻՆ

Սկսեալ Անթուանի Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը կը տեղեկացնէ թէ Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ անուան տօնին առիթով՝ կիրակի Նոյ. 23, կը կատարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ ապա մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ հոգիներուն համար բոլոր անոնց որոնք ծառայեցին Թաղին բարօրութեան եւ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար:

Պատարագը կը մատուցանէ եւ օրուան խորհուրդին պատշաճ քարոզը կ'ընէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց 8, պատարագ 10, մատաղօրհնութիւն եւ քարոզ 11, հոգեհանգիստ 11·50:

Ծանօթ.— Մատաղի մասնակցիլ փափաղողները թող բարեհաճին դիմել Թաղականութեան:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ծննդեան հարիւրամեակ

ՏԻՐԱՆ ԶՐԱՓԵԱՆԻ

(ԻՆՏՐԱ)

Կը նախագահէ՝ ԿԱՐԻԿ ՊԱՄՄԱՃԵԱՆ

Բանախօս՝ ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԱՆ

Կիրակի, Նոյ. 23, ժամը 16ին
Հ. Բ. Ը. Մ.-ի Ալեք Մանուկեան մշակութային կեդրոն
118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Աւտոսանութիւն՝ Օր. Վ. Պամպուկեան

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅԱՒԻՏԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Սեդա Ասլանկիւլեանի եւ ընտանեկան պարագա-ներուն իրենց հօրեղբօր՝ Մուշեղ Կարապետեանի մահուան տխուր առիթէ:

TRANSIT & TRANSPORTS

COMMISSION - CONSIGNATION

AGENCE EN DOUANE

Réception - Expédition - Livraison pour marchandises toutes provenances

Surveillance au débarquement des vapeurs contrôle et agréage

Représentation pour livraison réception réexpédition formalités de Douane et Régie

Maison DERDERIAN

Agréée en Douane No 793
Ancienne Maison P. L. JACOB
32, Rue de la République, Marseille
Tél. : 91-24-98
C.C.P. Marseille 3243-51
R. C. Marseille 55 A 1419
Correspondants dans les principales villes et ports représenté par FRANGULIAN

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Անվերջէն, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Ասլանեան 1500 ֆր. կը նուիրեն, շնորհաւորելով «Յառաջ»ի յիսնամեակը:

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Վալանսի եւ շրջակայքի բոլոր հաւատացեալները կիրակի Նոյ. 23, եկեղեցւոյ օծման 22րդ տարեդարձին առիթով առաւօտեան ժամը 10ին հանդիսաւոր քառաձայն պատարագին, ղեկավարութեամբ Պ. Հայազատ Օհանեանի առաջնորդութիւն եւ բարեմաղթութիւն եկեղեցւոյ բարերարներուն եւ աշխատող անձերուն հոգիներուն համար:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

×

Ի պատիւ Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի տեղի պիտի ունենայ ճաշ մը Շաբաթ Նոյ. 22 ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահին մէջ: Փափաքողները կրնան աճանապրուել Հոգաբարձութեան անդամներուն մօտ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

ON DEMANDE

Modéliste, coupeur et représentant

Maison Maurice - Confection
72, Rue des Moines — 75017 Paris
Prendre rendez-vous avant de se présenter en téléphonant
627-68-54

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները, ողբացեալ Գրիգոր Զիլինկիրեանի մահուան առթիւ.— Տէր - Մինասեան ընտանիք, Մխաքեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ինճէեան 50ական, Գրիգոր Պռուշեան, Սիւլեան 25ական եւ 25ական դոլրոյին, Խաչիկ Զիլինկիրեան, Կարպիս Զըմբեան, Թուլումճեան Գրիգոր 30ական, Պօղոս-եան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Զօրպա-ճեան 20ական, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Ժամկոչեան, Ցարութիւն Չէքմէճեան 10ական, Սինուսեան ընտանիք 50 դոլրոյին, Հմայեակ Կարապետեան 10 դոլրոյին:

Յովհաննէս Վարժապետեանի մահուան առթիւ Քաջազնունի Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Դաւիթեան, Մինասեան ընտանիք եւ մի ոմն 50ական եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Թիւթէլեան եւ Յակոբեան ընտանիք 20ական, այրի Տիկին Կիրակոս Կիրակոսեան 10, այրի Տիկին Հայկուհի Շալճեան, մի ոմն 20ական դոլրոյին:

Սրամ Զէնճիրճեանի մահուան առթիւ Ցարութիւն Նեվչէհիրլեան, ժաք Փաս-տրմաճեան 50ական, Սարգիս Մավեան, Սարաֆեբեան Մելքոն 20ական, Թուլումճեան Գրիգոր 30 դոլրոյին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՉԱՐԳԱՑՈՂ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Չ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՉԱՐԳԱՑՈՂ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Չ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏ

INVITATION

LES VENDREDIS DE LA QUATRA

VENDREDI 21 NOVEMBRE A 21 H.

SUSANA MILDONIAN
MAXENCE LARRIEU
ANDRÉ BERNARD

et

L'ENSEMBLE INSTRUMENTAL QUATRA
ALAN HOVHANNES — MOZART — DEBUSSY

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16
PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՉԱՐԳԱՑՈՂ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Չ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՉԱՐԳԱՑՈՂ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Չ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՊԱՐՄԱՆԾԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

Samedi 22 Novembre 1975 à 20 h. 30

Salle des Fêtes de Sevran

Deux orchestres : BEDIKIAN et le groupe SEVANE

En attraction : le chanteur arménien LUDOVIC

BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE

Tenue correcte exigée

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Շաբաթ Նոյ. 22, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Օրակարգի վրայ է Պատգ. ժողովի գեկուցումը եւ մասնաճիւղի վարչութեան ընտրութիւնը:

ՔՈՔԹԷՅԼ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպած է ընկերահամակրական հաւաքոյթ մը Շաբաթ, Նոյ. 22 ժամը 16ին, իր կեդրոնատեղին, «Պարոյր Սեւակ» դրադարանին մէջ, 32 Ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ 9րդ:

Կը հրաւիրուին անդամները, բոլոր կեդրոնականցիները եւ համակիրները:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

« Հայ Հասարակութիւն Սէն Շամոնի » երիտասարդաց մխութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը, Նոյեմբեր 22 Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին սկսեալ մինչեւ ուշ դիշեր, Սէն Շամոնի Սալ տէ Ֆէթի մէջ: Այս պարանոցիկ երեկոյթը պիտի չէնցնէ Վալանսի հանրածանօթ «Կռունկ» նուագախումբը, հայկական եւ եւրոպական պարանուագներով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Սէն Ժեռոմի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պր. Զիփթէեան եւ Պր. Պօյաճեան 30ական ֆր. Յովհ. Պօյաճեանի հոգեհանգիստին առթիւ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Grand Bal

DU NOR SEROUND D'ALFORTVILLE

Samedi 22 Nov. de 20 heures à l'aube Salle des Fêtes, Rue Voltaire, Alfortville

avec la participation de l'ensemble
BERNARD DEDEDJIAN

Entrée 20 Fr., Nor Séround 10 Fr.

Exigez

de votre fournisseur habituel
les délicieux

halva lokoum tahin

Bongoût

USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

ՈՒՐԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
21
VENDREDI
21 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԹԱՓԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·445

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.445

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի ՎԵՐՋՈՅ ՄԵՌԱՒ

ՖՐԱՆՔՕ, ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐՋԻՆ ՄԵՆԱՏԻՐԸ ՄԵՌԱՒ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀՈԳԵՎԱՐՔԷ ՄԸ ԵՏՔ

35 օրուան հոգեվարքէ մը ետք, Նոյ· 20ին, Ֆրանքօ հոգին (եթէ կայ հոգի... պիտի ըսէր բանաստեղծը) աւանդեց, 83 տարեկանին։ 35 օր է որ Սպանիոյ ծե – րունի մենատէրը աննախընթաց պայքար մը տարաւ մահուան դէմ, զուցէ մա – մամբ անգիտակից պայքար մը բայց ինչ – պէս միշտ, մահը յաղթեց։ Այս հոգե – վարքին երկարատեւ բնոյթը զուտ բացառ նաեւ զանազան կատակներու, որոնք կըր – նային անհամ թուիլ տրուած պայման – ներուն մէջ, եթէ մարդը ու մանաւանդ պետութեան զեկավարը սիրուած ըլլար։

Ֆրանքօ այլեւս պատմութեան կ'անցնի, եթէ յանկարծ այս մահն ալ չհերքուի, այնքան տարօրինակ փուլերէ անցաւ մար – դը, որու կազմը դիմացաւ առնուազն 7-8 ծանր հիւանդութիւններու եւ երեք գործողութիւններու։ Սպանիոյ եւ աշ – խարհի լրագրողները որոնք աւելի քան ամիս մըն է դիւեր–ցերեկ կը հետեւէին այս չմեռցուիչ հոգեվարքին, այլեւս կրնան իրենց տուները վերադառնալ։ Էջ մը դարձաւ Սպանիոյ պատմութեան մէջ ու նոր էջը զոր կը բանայ Խուան Կարլոս, կարեւոր դարձակէտ մըն է։ Ստեղծել ազատական եւ ժողովրդավար վարչա – կարգ մը մօտ 40 տարուան մենատիրա – կան դրութենէ մը ետք դիւրին գործ չէ, մանաւանդ մէկուն համար որ ընդուն – ուած ալ չէ բոլորէն ու մանաւանդ սպա – նական Ձախէն։

Պարզ է որ այս 35 օրուան հոգեվարքը ծառայեց սպանական Ֆալանժին, որ վարմակերպուի» եւ անկարելի չէ մտա – ծել թէ բժիշկները, որոնց գլուխն էր պատրան իր փեսան՝ Վիլլավերտէ ամէն ջանք թափեցին, ոչ այնքան փրկելու հա – մար կեանք մը, որ դատապարտուած էր, այլ պարզապէս ժամանակ չհաելու եւ ամրապնդելու վարչաձեւը, քանի մը հոգի ալ բանտարկելով ու վախի մթնոլորտը աստկացնելով։

Հիմա Սպանիա սուգի մէջ է — 30 օր — ու ոչինչ կարելի է նախատեսել։ Մեր ու – ղիի մը պիտի թաղուի, որ իր երկրին ծա – ռայեց իր հասկցած ձեւով, մնացեալը պատմութիւնը պիտի ըսէ։

Ֆրանսիսքօ Ֆրանքօ ծնած էր Ֆէրրոլ, 1892ին։ Թոլեդի զինուորական ակադե – միան արձանագրուած էր, երբ դեռ 14 տարեկան էր։ Զինուորական ասպարէզի մէջ վայլուն դէմք մը կը դառնար չու – տով, «չնորհիւ» Մարոքի պատերազմին, որու ընթացքին ի յայտ կը բերէր իր ռազ – մավարական շնորհները։ Այսպէս 17 տա – րեկանին փոխ–հազարապետ էր, 22 տա – րեկանին՝ հազարապետ, 30ին՝ գնդա – պետ, իսկ 1926ին Ֆրանքօ, Սպանիոյ եւ Եւրոպայի ամէնէն երիտասարդ զօրա – վարն էր արդէն։ Արդարեւ՝ 33 տարեկան էր այդ տաեն։ Իբրեւ կազմակերպիչ՝ իրեն կը վստահուէր սպանական Օտար Լեգէոնի կազմութեան պարտականութիւ – նը, ապա՝ տեսուչի պաշտօնը Սարակոսի զինուորական Ակադեմիային։

Ֆրանքոյի զինուորական եւ քաղաքա – կան կեանքին համար անկիւնադարձ մը կը դառնար, երբ 1935ին Մարոքի չրջանի բանակի ընդհանուր հրամանատար կը նշանակուէր։ Արդարեւ, սպայակոյտ պետ կը նշանակուէր նախագահին կողմէ եւ ապա յանկարծակի ձեւով կ'աքսորուէր Քանարեան կղզիները 1936ի ընտրութիւն – ներուն հետեւանքով, այլ խօսքով, երբ ժողովրդային ճակատը իշխանութեան գլուխ կուգար։

Նոյն տարուան Յուլիս 13ին երեսփո – խան Քալվօ Սոթելօ, միապետականներու ղեկավարը, կը ձերբակալուէր եւ քանի մը օր ետք անոր դիակը կը գտնուէր։ Եւ, որովհետեւ, վարչապետը այս վերջնոյն հրապարակաւ սպառնացած էր, ընդդի – մադիր տարրին բողոքին կ'ենթարկուի։ Յուլիս 18ին, սպանութիւնը իբր պատըր – ուակ ծառայեցնելով, Մարոքի եւ Սպա – նիոյ բանակները կ'ըմբոստանան իշխա – նութեան դէմ։

Այսպէս է, որ ծայր կուտայ քաղաքա – ցիական ահաւոր պատերազմը։ 1·200·000 մեռեալ, ամէն կողմ աւեր, վայրագու – թիւններ, օտար ուժերու միջամտութիւն եւայլն։

Ու կը հաստատուի մենատիրական վար – չակարգ մը, թեւ կ'առնէ ֆրանճիզմը, կ'ամրապնդուի Ֆալանժը ու Սպանիա կը դառնայ Ֆաշիզմի բոյնը։ Այսուհանդերձ կարելի չէ ուրանալ թէ Ֆրանքոյի չէզո – քութիւնը Բ· աշխարհամարտին մեծապէս օգտակար եղաւ դաշնակիցներուն։ Երբ 1940ին Հիթլէր զինքը կը տեսնէր համո – զելու համար որ իր կողքին պատերազմի մտնէ, տեսակցութենէն ետք կ'ըսէր «կը նախընտրեմ որ 3–4 ականայ քաշեն քան անգամ մըն ալ իրեն հանդիպիմ»։ Չըլլալ զայն կը նկատէր իբրեւ բռնատէր մը, մինչ ոը կօլ կը գտնէր որ Ֆրանքօ դրա – կան եղած է իր երկրին համար եւ նաեւ անհրաժեշտ, հակառակ իր բոլոր ոճիր – ներուն, ինչպէս անհրաժեշտ էր Սթալին Խորհ· Միութեան համար։

Այս քանի մը օրերուն Խուան Կարլոս կը դադրի պետական փոխանորդ ըլլալէ եւ մինչեւ Շաբաթ պիտի սպասէ որպէսզի պաշտօնապէս թագը դրուի իր գլխուն եւ կիրակի ալ նախագահէ Ֆրանքոյի ազգ· յուզարկաւորութեան։ Անկէ ետք կը սկսի իր իշխանութեան չրջանը, որմէ ամէն մարդ չատ ակնկալութիւններ ունի եւ կասկած չկայ որ բեռը ծանր է իր ուսե – րուն վրայ։ Դիւրին գործ չէ մենատի – րութենէ ժողովրդավարութիւն անցնիլ առանց խառնակութեան։ Փորթուկալի օ – րինակը քաջալերական չէ բայց եւ այն – պէս Խուան Կարլոս պէտք է նոր դիմա – դիծ մը տայ Սպանիոյ, ազատական եւ ժողովրդավար։

Քանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆ կրկին մեռելներ կան եւ առեւանգումներ մինչ Քուվ ոը Միւրվիլ կը սկսի իր տեսակցութիւնները։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ Ընկերվարական կու – սակցութեան ղեկավարը՝ Սոարէս մա – մուլի ատուլիսի մը ընթացքին հաղոր – դեց, թէ հրաւէր ուղղած է Ֆրանսայի, Ի – տալիոյ եւ Սպանիոյ համայնավար եւ ըն – կերվարական առաջնորդներուն, որպէսզի խորհրդաժողով մը գումարեն Փորթու – կալի ներքին կացութեան չուրջ։ Սոարէս հաղորդեց նաեւ, թէ նոյն հրաւէրը ուղ – ղած է Փորթուկալի Համայնավար կու – սակցութեան ալ ու մինչ Ֆրանսայի, Ի – տալիոյ եւ Սպանիոյ Ընկերվարական ու Համայնավար կուսակցութիւնները դրա – կան պատասխան տուած են, Փորթուկա – լի համայնավարները մերժած են մաս – նակցիլ։ Սոարէս ամբաստանեց այս վեր – ջինները, որ չեն ուզեր ենթարկուիլ ժո – ղովրդավարական օրէնքներուն եւ երկրին մէջ քաոս ստեղծելով կ'ուզեն «իրենց մե – նատիրութիւնը պարտադրել»։ Հինգշաբ – թի առտու, վերջին լուրերու համաձայն կառավարութիւնը կարճ զեկոյցով մը հա – ղորդած էր թէ կ'ընդհատէ իր գործու – նէութիւնը։ Երկրին վիճակը կրկին խառ – նակ է։

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Առեւտուրի նախա – րարութիւնը արտօնութիւն չտուաւ ամե – րիկեան ընկերութեան մը, որպէսզի էլեկ – տրոնիք սարք մը ծախէ խորհրդային Ին – թուրիսթին։ Այս սարքը պիտի ծառայէր տեղեր ապահովելու օդանաւերու մէջ։ Նախարարութեան առարկութիւնն այն է, որ խորհրդային իշխանութիւնները կրնան այլ նպատակներու գործածել սարքը։

ՖՐԱՆՍԱ 400 զինուորական մասնա – գէտներ պիտի ղրկէ Սաուտական Արա – բիա, որպէսզի Ֆրանսական հրասայլերը չփճանան եւ միշտ գործածական վիճակի մէջ մնան։ Սաուտական Արաբիա 300է աւելի հրասայլ գնած է Ֆրանսայէ։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 14–17)

ՆՈՐ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀՆԱԴԱՐԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հայ պատմաբանները արժէքաւոր տե – ղեակներ երեւան հանած են Ե·–Զ· դարե – րու ուսուցչական դործունէութեան մասին։ Աւոնց աշխատութիւնները կր – սուած կը համարուէին։ Ուսումնասիրե – լով միջնադարեան արաբական աղբիւր – ները, մասնագէտները պարզեցին, որ «Խվկլիդէսի հինգերորդ փոսթիւլային ա – պացոյցը Աղանիսի կողմէ» աշխատու – թիւնը կը պատկանի Մեսրոպ Մաշտոցի աշակերտ, Ե· դարու ուսուցչապետ Ալան Արծրունիի գրիչին։ Ասիկա առաջին յայտնաբերումն է, որով լոյս կը սփռուի Հայաստանի ուսուցչական միտքի զարգացման ակունքներուն վրայ։

Գիտնականները նոր տուեալներ ի յայտ բերին նաեւ բիւզանդացի ուսուցչա – պետ Նիկողայոս Արտաւազդի մասին (Ժ· դար), որուն աշխատութիւնները դասնուեցան Փարիզի հին ձեռագիրներու դրադարանը։

×

«ԲԻԲԼԻԱԿԱՆ»Ը ՍՊԱՆԵՐԷՆ

Յովհաննէս Շերազի «Բիբլիական» պոէ – մը թարգմանուած է բազմաթիւ լեզու – ներու՝ ամէնուր արժանանալով ընթեր – ցողներու դնահատանքին։

Պուէնոս – Այրէս հրատարակուող «Սե – ւան» չաբաթաթերթին մէջ — Ապրիլի թիւ — տպագրուած է պոէմին սպանե – րէն թարգմանութիւնը, որուն հեղինակն է Դոկտ· Ստեփան Գալայճեան։ «Խոստո – վանիմ, որ դողդոջ մատներով, սրտի խոր անձկութեամբ եւ, ինչո՞ւ պահեմ, որոշ վախով մօտեցայ գործին, գրած է ան։ Պատասխանատուութեան լուրջ հարց մը կը ծագէր՝ ծանօթացնել օտարներուն, սիրցնել տալ սպանախօս հայ նոր սերուն – դին եւ տեղացի ընթերցողներուն մեր աննման Շերազը»։

«Սեւան»ի նոյն թիւին մէջ զետեղուած են պոէմին հայերէն բնագիրն ու Յովհ· Շերազի դիմանկարը։

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԳՈՑՆԵՐԸ

Նկարիչ Հրաչեայ Ռուխեան երկար տա – րիներ բարեկամը եղած է Ա.· Իսահակ – եանի եւ, հետեւաբար, նկարած է բա – նաստեղծը, անոր քնարերգութեան տե – սարները։

Գրողներու կեդրոնական Տան սրահնե – րուն մէջ նկարիչը իր այդ նկարները ցու – ցադրեց, բանաստեղծին յոբելեանին առ – թիւ։

×

ՋՕՐ· ՆՈՒՒԷՐ ՍԱՖԱՐԵԱՆ

Զօր· Նուէր Սաֆարեանի ծննդեան 70– ամեակն է։ Ծնած է Արճէշ, 1905ին։ Տասը տարեկան էր, երբ 1915ին տեղի ունեցան հայկական կոտորածները, երբ զոր – դրուեցաւ պատմութեան աննախընթաց ցեղասպանութիւնը։ Աւերուեցաւ հայրե – նի Արճէշը, Վանի նահանգի արդաւանդ դիւղաքաղաքներէն մէկը։ Քիչեր յաջող – ցան ազատիլ Թրքական արիւնոտ եաթա – ղանէն։ Դաղթի փշոտ ճամբան բռնած – ներուն մէջ էր Նուէրի մայրը՝ երկու զաւակներով։ Բազում տառապանքներէ ետք յաջողեցան Էջմիածին հասնիլ։

Մօրը մահէն ետք, 1919ին, Նուէր ման – կամսուրի մը մէջ կը տեղաւորուի։ 1923– ին կ'ընդունուի Երեւանի զինուորական դպրոցը եւ զայն կ'աւարտէ 1927ին։ Ապա հայկական հրաձգային զօրադունդին մէջ կը նշանակուի դասակ, իսկ չատ չան – ցած՝ վաշտի հրամանատար։

1937ին կը յաճախէ «Մ· Ֆրունզէ» զին – ուորական ակադեմիան։ 1940ին կ'աւար – տէ եւ կը ղրկուի Արեւմտ· Ուկրանիա։

Նուէր Սաֆարեանի ռազմական ձիր – քերն ու խիզախութիւնը երեւան կուգան 1941–1945ի պատերազմին։ Կը գտնուի ռազմաճակատի առաջին գիծերուն վրայ եւ հմտօրէն կը ղեկավարէ իր հրամանա – տարութեան տակ գտնուղ զօրագուն – դերը, յատկապէս Դոմբասի, Դնեպրո – պետրովսկի եւ Վորոշիլովվդրադի ճա – կատամարտերուն։

1943 Փետրուար 20ին, գնդապետ Ն· Սաֆարեան կը տառնձնէ 89րդ հայկական զօրագունդի հրամանատարութիւնը։ Զո – րագունդը, որ մկրտուած էր Թամանեան անունով կը մասնակցի Նովոռոսիյսկի, Թամանի, Քրիմի, Ուկրանիոյ, Վարշա – ւայի եւ այլ վայրերու կռիւներուն։

Առողջական պատճառներով Ն· Սա – ֆարեան 1949էն ի վեր պահեստի զօրա – վար է։

×

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ՝ ՋՕՀԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Համաշխարհային Բ· պատերազմին վե – րին Արտաշատ գիւղէն 322 հոգի զօրա – կոչի ենթարկուեցան եւ ճակատ մեկնե – ցան։ Աւոնցմէ 135 երիտասարդներ հե – րոսաբար մեռան ռազմադաշտերուն վրայ։

Համագիւղացիները իրենց միջոցներով կոթող – յուշարձան մը հաստատեցին գիւղին հանրային պարտէզին մէջ։ Հե – ղինակներն են ճարտարապետ Գէորգ Թա – մանեան եւ քանդակագործ Թերեզա Մկր – տչեան։

ԿԱՇԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԹՐԱՆՍԻԼՎԱՆԻՈՅ ՀԻՆ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

— o —

Ժէ. դարու վերջին երեք տասնամեակներուն, Մոլտավիայէն Թրանսիլվանիա գաղթած Հայերուն մէջ կային հմուտ կաշեգործներ եւ խաղախորդներ: Ասոնք կ'արտադրէին Թրանսիլվանիոյ սահման – ներէն դուրս ալ համբաւ ձեռք ձգած նուրբ կաշիները, մասնաւորապէս՝ այծի կաշի (շեվրօ) : Հայ խաղախորդները հաստատուած էին մասնաւորաբար Տումպրովկէն, կերլա, կեորկէն եւ Պանաթ: 1700ին կերլայի մէջ խաղախորդներու ընկերութիւն մը կը կազմուի՝ առանձին կանոնադիրով: Հայ կաշեգործները նախանձախնդրութեամբ կը պահպանէին այծի կաշիի եւ սեկի պատրաստութեան գաղտնիքը, զոր իրենց հետ բերած էին: 1770ի փաստաթուղթէ մը կ'երեւայ, որ այդ թուականին, միայն կերլայի մէջ, խաղախորդներու ընկերութիւնը 96 անդամ ունէր, որուն 56ը սեփական արհեստանոցներով, մնացեալը կ'աշխատէր ուրիշներու հաշուոյն: Ասոնք իրենց կաշին կը դնէին Թրանսիլվանիոյ այլ քաղաքներէ եւ կամ կը ներածէին դուրսէն՝ Մոլտավիա, Հունգարիա եւ այլուր: Թրանսիլվանիոյ Պրաշով եւ Սիպիու քաղաքները այն գլխաւոր կեդրոնները էին, ուր հայ խաղախորդները Պուքովինայէ ներածուած լաւագոյն տեսակի հում, ճերմակ, անմաղ մորթերը կը դնէին: Կաշիներու պատրաստութեան ծառայող անհրաժեշտ նիւթերը ընդհանրապէս տեղական արտադրութիւններ էին:

Կերլայի հայ կաշեգործները երեք գոյնով կաշի կը պատրաստէին՝ սեւ, կարմիր եւ դեղին: Սեւ կաշիները չատ դիւրին կը պատրաստուէին, սակայն կարմիրն էր, որ ամէնէն յարգին էր Թրանսիլվանիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ, այդ պատճառով, տօնավաճառներու ուղարկուած իւրաքանչիւր կապոցին մէջ կը դնէին 4 կարմիր եւ 2 սեւ կաշի: Հում այծի կաշիի պատրաստութեան համար, խաղախորդները կ'անջատէին մազը, զոր կը ծախէին բրդագործներուն, որոնք կ'օգտագործէին զանազան գործածական իրեր պատրաստելու համար, ինչպէս՝ պայուսակ, թաղիք (ֆէօթր) եւայլն:

Կաշիներու արտադրութիւնը բաւական մեծ էր: Օրինակ՝ 1770ին, միայն կերլայի կաշեգործական արհեստանոցները Թրանսիլվանիոյ զանազան քաղաքները կ'ուղարկէին 30·000, իսկ Հունգարիա 20 հազար կոր կաշի: Կերլայի կաշեգործներու ընկերութիւնը կը գնահէր, թէ կարելի է ի հարկին միայն սեւ կաշիի 40 հազար կոր (նոյնիսկ աւելի) արտադրել, եթէ նման պահանջ մը ներկայանար:

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ՆՈՐ ՀԱՄԱՁԱՐԱԿ ՄԸ

ԿԻՆԵՐԸ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ԾԵԾՈՒԻՆ

— o —

Ամուսնական կեանքի բրտութիւնները պատիժի արժանի ապօրինութիւննե՞ր են արդեօք, թէ ոչ պարզապէս ընտանիքներու ներքին խնդիրը: Պարզապէս կատակի եւ երգիծանքի նիւթ մըն են անոնք, թէ ոչ կը ներկայացնեն չատ լուրջ խնդիր մը: Բացառութիւննե՞ր են անոնք, թէ ոչ ընկերային բնական երեւոյթ: Հինէն ի վեր այրերը ծեծած են իրենց կիները, եւ

Հայ կաշեգործներու արտադրութեան զարգացումը զուգադիպեցաւ Աւստրիոյ հապսպուրկեան հարստութեան տնտեսական քաղաքականութեան հետ: Մարիա Թերեզա կայսրուհին (1740–1780) եւ իր յաջորդը՝ Եոզէֆ Բ. (1780–1790) կողմ – նակից էին մանր առեւտուրի զարգացումին. անոնց նպատակն էր ստեղծել եւ զարգացնել արհեստագործութիւնը, մասնաւորապէս այն շրջաններուն մէջ, որոնք նոր գրաւուած էին Թուրքերու ձեռքէն, ինչպէս Թրանսիլվանիա եւ Պանաթ: Այս նպատակով կը ձգտէին նոյնիսկ ուրիշ երկիրներէ արհեստաւորներ եւ գրամագլուխ ունեցող անձեր հրաւիրել, որպէսզի նոր շրջանները տնտեսապէս չահաբեր դառնային տուրքերու միջոցով:

Հայ կաշեգործները երբեք չվայելեցին Աւստրիացիներու օժանդակութիւնը: Ընդհակառակն, Մարիա Թերեզայի կառավարութիւնը փորձ մը ըրաւ անոնց արտադրութեան գաղտնիքը գողնալու: Այս նպատակով, 1770 Յուլիս 24ին, պաշտօնական յանձնախումբ մը ղրկեց Կերլա, խաղախորդներու ընկերութեան ուղղուած գրութեամբ մը, որով կը պահանջէր պատասխանել կարգ մը հարցումներու եւ վիէննա ղրկել կաշիի նմոյշներ:

Խաղախորդներու ընկերութիւնը գրաւոր պատասխանեց աւստրիական կառավարութեան բոլոր հարցումներուն, պահանջած նմոյշներն ալ ղրկեց, բայց կաշիներու պատրաստութեան գաղտնիքը չտուաւ:

Ժթ. դարու երկրորդ կէսին սկիզբը, հայ կաշեգործները դադրեցուցին սեկի պատրաստութիւնը, որովհետեւ զգրեսյաւ կարմիր կօշիկի գործածութիւնը եւ, ընդհանրապէս, նուազեցաւ այծի կաշիէ կօշիկի սպառումը: Այսպէս վերջ գտաւ մօտ երկու դար տեւող ծաղկող, փայլուն արհեստ մը:

Ատիճանաբար, անոր տեղը գրաւեցին արդիական կաշիի գործատուները:

ՏԻԳՐԱՆ ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

մեր չրջանն ալ բացառութիւն մը չի կազմեր այս նկատիւն մէջ: Բայց եւ այնպէս Ֆրանսայի կնոջական Իրաւունքներու Պաշտպան Միութիւնը, որուն նախագահն է Տիկին Սիմոն ոը Պովուար, կը խորհի թէ այլեւս եկած է ժամանակը ուր կիները պէտք չէ գլուխ հակեն այս օրինազանցութեան: դիմաց: Վերջերս հրատարակուած գիրք մը պատճառ եղաւ որ Ֆրանսայի ֆէմինիսթները գործի լծուին խօսքն: Գիրքին հեղինակն է էրին Բիլէ եւ գիրքը կը կոչուի «Այդքան մի պոռար, դերասիները պիտի լսեն»:

Այս վերջինը այնպէս մը ցնցեց կնոջական Իրաւունքներու Պաշտպանները, որ անոնք որոշեցին անմիջապէս հիմնել «էս Օ էս — կիներ» անուն ընկերակցութիւն մը: Այս ընկերակցութեան նպատակը պիտի ըլլայ բանալ զանազան բոյներ ուր ապաստան պիտի գտնեն ամուսնական կեանքի բրտութեան բոլոր զոհերը (միայն կիները անշուշտ): Ֆրանսայի կնոջական Իրաւունքներու նախարարուհի Տիկին Ֆրանսուազ Թիրօ եւս իր աջակցութիւնը չզլացաւ վերոյիշեալ ֆէմինիսթներուն եւ ան հիմա իր լաւագոյնը կը փորձէ կարելի է չափով ընդարձակ բոյներ ապահովելու համար ամուսնական կեանքի զոհերուն:

Եթէ հաւատք պիտի ընծայուի կնոջական Իրաւունքներու Պաշտպան Միութեան հասնող դանգատներուն, ինչպէս նաեւ ոստիկանատուներէ, բարեսիրական հաստատութիւններէ տրուած տեղեկութիւն – ներուն բրտութեան դէպքերը կարծուածէն չատ աւելի ծաւալուն են: Միութիւնը գնահատելի է անով որ այս կերպով հանրային ուշադրութեան առարկայ դարձուց խնդիր մը, որ ցարդ ընկերութեան կողմէ կ'ընդունուէր որպէս բնական երեւոյթ:

Արդարեւ մարդկային ընկերութիւնը միշտ ալ ձգտած է ամուսիններուն կողմէ ծեծուած կիներու պարագան ընդունելու որպէս ճակատագրականութիւն մը, որ – պէս տուրք մը որ կը վճարուի ձախողած ամուսնութեան մը համար, այսինքն դրեթէ սովորական երեւոյթ մը, անցո – ղական եւ անկարեւոր: Նախ եւ առաջ այդպէս կը խորհին նոյնինքն զոհերը, որոնք քիչ մը վախնալով, քիչ մըն ալ հնազանդելով ,կը համակերպէին ամուս – նական բրտութիւններու:Ի՞նչ ընէին խեղճերը, քնակարանի մը պէտք ունէին, իրենց զաւակները պիտի կերակրէին, պիտի ապրէին, ուստի անտրտունջ կ'ենթար – կուէին մինչեւ իսկ ամէնէն վայրագ վերաբերմունքներու, խորհելով թէ անցողական էին անոնք: Երբեմն ալ սակայն բաժակը կը յորդէր: Այն ատեն հոս ու հոն կը տեսնուէր կին մը որ կէս գիշերին կը վազէր դէպի ամէնէն մօտիկ ոստիկանատունը, ուր քանի մը ձանձրացած եւ քնանալով զբաղած պաշտօնեաներ ձեւական տեղեկագիր մը գրի կ'առնէին, առանց չատ լուրջի առնելու յայտնուած դանգատները:

Ահա՛ թէ ինչու նախարարուհի Տիկին Ժիրու ներքին նախարար Պր. Փօնիա – թովսքիի առաջարկեց որ իւրաքանչիւր ոստիկանատան մէջ պաշտօն տրուի նաեւ կին ոստիկանի մը: Տրուած ըլլալով որ կիները բնութեամբ աւելի հասկացողութիւն ցոյց տալ գիտեն. անոնք առաւել զուրգուրանքով կանգ պիտի առնեն իրենց սեռակիցներուն դանգատներուն վրայ: Ներքին նախարարը ոչ չբռաւ այս առաջարկին: Ուստի օր մը թեթերեաս Ֆրանսայի ամէն ոստիկատան մէջ կին մըն ալ պիտի գտնուի: Բայց այդ օրը հեռաւոր է տակաւին, քանի որ այսօր Ֆրանսայի մէջ 470 ոստիկանատուներու վրայէն միայն 254 կին քննիչներ կը գտնուէին: Իսկ պատրաստութեան մէջ են հազիւ 4 կին – ոստիկանապետներ ու 42 նոր կին-քննիչներ: Այս վերջիններով չէ որ մօտ օրէն կարելի պիտի ըլլայ իրագործել կնոջական Իրաւունքներու նախարարուհիին առաջարկը:

Մինչ այդ, զոյգերը պիտի չարունակեն կռուիլ իրարու հետ եւ հիւանդանոցներն ալ պիտի չարունակեն առնոց չատ հարցուփորձերու ընդունիլ բոլոր այն վիրաւոր կիները, որոնց համար պիտի ըսուի թէ «սանդուխէն վար սահած են», նոյն – իսկ եթէ անոնք կը բնակին ոչ–ոք–չօսկներու մէջ: Եւ այս կիները պիտի չարունակեն չգիտնալ որ, փրկուելու համար ամուսնական կեանքի այս բրտութիւններէն կը բաւէ ապացուցանել թէ իրենց ամուսինը ծեծած է պիրենք:

Հինգ տարի առաջ Կաթոլիկ Օժանդակութեան ընկերակցութիւն մը խօսնի մէջ, 114 հէքթար տարածութեամբ հիանալի հողի մը վրայ «սիթէ» մը հիմնած էր, ուր ապաստան կը գտնէին դժուարութեան մատնուած կիներն ու անոնց տասերկու տարեկանէն աւելի փոքր զաւակները: 1970էն մինչեւ 1975 մօտաւորապէս հազար կիներ ապաստան գտան հոն, մընալով մէկ չաբաթէն մինչեւ վեց ամիս: Անոնցմէ վեցարիւրչիսունը բրտութեան զոհեր էին: Կեդրոնին նախկին տնօրէնուհին կը պատմէ թէ «յաճախ իրենց մօտ ապաստանիլ կ'ուզէին ծեծուած վիրաւորուած, այրուածքներով եւ վիրակապերով ծածկուած կիներ եւ զաւակներ: Կեդրոնին այժմու տնօրէնուհին, Օրիորդ Մարթինօ կը պնդէ թէ «ի դին ամէն բանի պէտք է փրկել այն քիչ բանը որ մնացած է ընտանեկան կեանքի ներդաշնակութեանէն»: Տնօրէնուհին զօրաւոր կապ մը կը տեսնէ ընտանեկան բրտութիւններուն եւ դինովութեան կամ խաղամոլութեան մէջ: Ըստ իրեն, անօգուտ է ծեծուած կիներու երեւոյթը զատել բոլոր այն մեծ ազդակներէն որոնք կը ցոլացնեն ընկերային հիւանդագրին չատ բարդ հոգեվիճակ մը: «Կին ծեծելը բարմակոմանի բրտութեան մը արտայայտութիւններէն մէկն է միայն կ'ըսէ ան, անոր դէմ պէտք է պայքարիլ ակին վրայ, եւ ոչ թէ արդիւնքներուն մէջ»:

Փարիզի ընկերային օժանդակութեան դրասենեակի անօրէնը, Պարոն Հերպիւլօ,

1915-Ի
ԴԱՌՆ ՅՈՒՇԵՐԷՍ
ՀԱՄԱՌՕՏ ՄԱՍ ՄԸ

Անոնց մեկնելէն յետոյ մենք սկսանք լերան կողմը բարձրանալ. մութին մէջէն տեսանք որ մէկը մեր դիւղի կողմէն դէպի մեզի կուգայ. երբ մօտեցաւ ճանչցանք, մեր ժամկոչ Եղօն էր, իրմէ իմացանք մանրամասնօրէն որ ժանտարմաներով եւ քիւրտ խուժանով գիւղը կը պաշարուի, տղամարդիկ դէպի Ս. Կարապետ կը տանին, իսկ կիները, ծերերը եւ երախաները յաջորդ օրը պիտի տեղա – փոխէին անորոշ վայր մը:

Իրիկուն էր, մութը կոխեց. նստանք եւ զանազան մեկնութիւններ վերագրեցինք այդ օրուան պատահարին. կը խորհէինք որ քանի մը օրէն բոլորն ալ ետ կուգան ու կեանքը կրկին նախկինին պէս կը վերսկսի: Եւ փոխանակ անմիջապէս լերը բարձրանալու, որոշեցինք այդտեղ խոտերուն մէջ թաղուիլ, տաքուկ տաքուկ քնանալ եւ առաւօտեան լերը բարձրանալ: Բայց մեր չար բախտէն քնացեր մնացեր ենք. Քիւրտերը իրենց անասունները, որոնք Հայերէ թալանուած էին, այդ կողմը բերած էին արածելու: Անասունները մեր վրայի խոտերը կերած ըլլալով, Քիւրտերը մեզ կը նշմարեն եւ ոտքերու հարուածով ոտքի կը հանեն: Եղօն, որ չափահաս էր, անմիջապէս կը սպաննեն. հաւանական է որ մեզ ալ սպաննէին, եթէ այդ վայրկեանին քանի մը թուրք ժանտարմաներ չանցնէին: Երբ մեզ նշմարեցին՝ իրենց հետ առին եւ Ս. Կարապետի վարի (Փական) աղբակը տարին, ուր հաւաքած էին դիւղի քանի մը անասունները — ոչխար, ձի, կով, էշ: Կրակ վառած էին եւ մասնաւոր պետական կնիքը կրակի վրայ կը տաքցնէին եւ անասուններու կռնակին մէկ կողմին վրայ կը դրոշմէին: Այսպէսով պետականացուցած կ'ըլլային եւ ոեւէ Քիւրտ կամ Չերքէզ ատոնց դպնելու իրաւունք չէր ունենար: Հակառակ պարագային խիստ կը պատժուէին, իսկ մեզ ալ աղբակը բերած էին անասուններն պահելու համար:

Ամէն օր կենդանիները արօտավայրեր կը տանէինք քանի մը ժանտարմաներու հսկողութեամբ, որպէսզի չփախչինք, եւ իրիկունները կրկին աղբակ կուգայինք: Այսպէս օրեր անցան եւ փորերնիս կուշտ էր, քանի որ թալանուած ոչխարներէն ամէն օր կը մորթէին եւ մեզի ալ բաժին կը հանէին:

Իրիկուն մըն ալ երբ ապարակ դարձանք, երկու հօրաքոյրերս հարսին հետ միասեղ, որոնք գիւղէն փախած ցորենի արաի մը մէջ պահուըտած են եղեր, ժանտարմաները գտած բերած էին, որպէսզի անասունները կթեն, կարագ եւ պանիր պատրաստեն, կերակուր եփեն, հադուստնին լուան:

Հօրաքոյրերս երբ մեզ տեսան, անսահմանելի եկան, ողջագուրուեցանք եւ հիւնիիւր հիւնիիւր լացինք:

Այսպէս անցուցինք 15 օր: Ամէն իրիկուն ապարակ երբ վերադառնայինք ժանտարմաները մեր պահած մեծ տան դուռը մեր վրայ կը գոցէին, որպէսզի դիշերանց չփախչինք: Իրիկուն մը մեր վերադարձին հօրաքոյրերս լալով պատմեցին մեզի թէ Ս. Կարապետ տարած տղամարդիկը բոլորն ալ գնդակահարած են, իսկ կիներն ու երախաները տարած են Մշոյ կողմերը եւ Աղբատ գիւղին եկեղեցին լեցուցած եւ քարիւղով այրած են: Այդ օրը հօրաքրոջս ծանօթ Ս. Կարապետի երկար տարուան հովիւ՝ քիւրտ Սնճօն ապարակէն անցած ժամանակ հօրաքոյրս կը տեսնէ եւ մանրամասն կը պատմէ եւ կ'ըսէ նաեւ.— Դուք ալ եթէ կրնաք փախէք, լեռ ելէք. հոն ձեր ֆէտայիները կան, ապա թէ ոչ քանի մը օրէն ձեզ ալ պիտի սպաննեն:

Ուրեմն որոշեցինք ամէն գնով այդ գիշեր փախչիլ, բայց ի՞նչպէս, քանի որ մեր բնակած տան դուռը ամուր կը փակէին: Աստր համար ալ միջոցը գտանք. ախոռի մը եաեւի երդիքը խոշոր էր, որով կը մնար վեր բարձրանալ, իսկոյն երկու խոշոր «սահուի» կողով իրարու վրայ դրինք, հօրաքոյրերս ալ բաւական հաց եփեցին, ոչխար մը մորթեցինք, խաւուրմա չինեցինք, խոշոր տոպրակներ լեցուցինք պանիր, կարագ, զանազան ուտելիքներ եւ մէկիկ մէկիկ վեր ելանք մեր պաշարով միասեղ: Հաղիւ դուրս ելած էինք մեր պարէնով միասեղ, երբ յանկարծ գէնքի մը որոտումը լսեցինք. արդեօք մեզ նշմարեցին եւ մեր վրա՞յ է որ կը կրակեն, խորհեցանք, եւ վախցած, վազելով վարը ձորը իջանք ու լերան ճամբան բռնեցինք: Բայց մեր չար բախտէն, ուտելիքի մեր պաշարը երդիքի վրայ մոռցած փախած էինք. որով ուժ անճ, առանց պատառ մը հացի, լեռ բարձրացանք:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

(Շար. – 4)

ՁՄԵՌԸ ԵՒ ՄԱՐԴԻԿ

ՁՄԵՌԸ ՍԿՍԱՒ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԷՋ՝ ԱՌԱՋԻՆ ՁԻՒՆՈՎ

— o —

ՕԳՏԱԿԱՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ,
ՅՈՒՐՏԻՆ ԴԷՄ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ, Սկանտինաւեան Երկիրներու եւ հիւսիսային Իտալիոյ մէջ այս տարի կանուխ սկսած է ձմեռը, եւ արդէն իսկ առաջին ձիւնը եկած է: Եւրոպացիք անակնկալի մատնուած են այս կանխահաս ցուրտէն, որ դող կը պատճառէ երկու բանով.— Ցուրտ եւ վառելանիւթի սղութիւն:

Ամէնուն մտահոգութիւնը այն է, թէ ինչպէ՞ս պիտի կրնան վառելանիւթ խնայել, եւ համեմատաբար քիչ ծախքով ձմեռը անցընել:

Բժիշկներ արդէն իսկ թելադրութիւններ կը հրատարակեն, ժողովուրդին յանձնարարելով շատ տաք չպահել իրենց տուները:

20 – 22 աստիճան տաքութիւնը կը նկատուի բաւարար, տուներու համար:

Հիւանդանոցներու մէջ, ուր մարդիկ պառկած են, այսքանն ալ շատ կը նկատուի:

Ֆրանսացի բժիշկ Տր. Պելաթօ Մօրիաք կը գրէ, թէ՝ հիւանդանոցներու մէջ շփոգանց ջերմութիւնը վնասակար է, որովհետեւ մանրէներու բազմացման կը նպաստէ:

Նոյն հեղինակաւոր բժիշկը կը շարունակէ.

— Մարդկային մարմինը աւելի «զի – նուած է» պայքարելու ցուրտին դէմ, ա – ռանց արտաքին միջամտութեան, քան տաքին, որ կը տկարացնէ զայն: Երբ տան մը մէջ օդը շատ տաք է, մթնոլորտը կը չորնայ, եւ այս պարագան մանրէներու

ՊՈՒԼՂԱՐԻԱ

ռութիւնն ինծի ապացուցած է թէ երկու կողմերու միջեւ մտային ու ֆիզիքական վայրադութիւնները եթէ կան անոնք ընդհանրապէս կուգան տկար կողմէն»:

Ցանցանքը ծեծ ուտողին քով գտնել, ահաւասիկ այս մտայնութեան դէմ է որ կուռիլ կ'ուզեն այժմու փէմինիսթները, որովհետեւ այդ մտայնութիւնն ալ բիրտ իրականութիւնը սքօղելու նպաստող ազդակներէն մէկն է, ըստ իրենց:

ՊՐԻՒՆՕ ՖՐԱՆՆ

Թարգ. Ռ. Հ.

ԳՕՂՈՒԹԷ ԳՕՂՈՒԹ

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԷՍԻ մէջ, վերջերս, մեծ հանդիսութեամբ մը յիշատակուած է Հայ Օգնութեան Միութեան 65ամեակը: ՀՕՄը հիմնուած է Միացեալ Նահանգներու մէջ, 1910ին, Ակնունիի կողմէ, երբ ան Հ. Ց. Դաշնակցութեան գործիչ էր: Սկզբնական շրջանին կը կոչուէր Հայ Կարմիր Խաչ, սակայն երեսունական թուականներուն իր ներկայ անունը ստացած է: Հանդիսութեան նախաձեռնարկ եղած են Լոս Անճելըսի հօթը մասնաճիւղերը՝ «Մայր», «Անահիտ», «Արաքս», «Անի», «Նայիրի», «Սեւան» եւ «Սօսի»: Նախագահած է Ա. խէն Ֆէչիչեան, իսկ միութեան 65 տարուան գործունէութեան ամփոփ պիծերը ներկայացուցած է ՀՕՄի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը՝ Սրբուհի Մսըրլեան: Փակումը կատարած է Սմբատ Եպսկ. Լափճեան:

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԷՍԻ մէջ 12 երիտասարդ – ներ իրենց երգումը կատարելով միացած են Հ. Ց. Դաշնակցութեան շարքերուն, կազմելով «Ա. Ահարոնեան» խումբը:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնի սրահին մէջ, Հոկտ. 19ին, բացումը կատարուած է ծանօթ նկարիչ Բիւզանդ Կոճամանեանի ստեղծագործութիւններ – ուն ցուցահանդէսին: Նիւ Եորքի իր այս առաջին ցուցահանդէսին, Բ. Կոճամանեան ներկայացուցած է 38 իւղաներկ եւ մօտ երկու տասնեակ ջրաներկ նկարներ՝ այլազան նիւթերով:

ՍՊԱՀԱՆԻ մէջ, Հոկտեմբեր 28ին, բացումը կատարուած է «Հայկական ճարտարապետութիւն, Դ.–ԺԸ. դար» ցուցահանդէսին: Ինչպէս ծանօթ է, ցուցահանդէսը նախ երկու շաբաթ տեղի ունեցած էր Թեհրանի մէջ: Սպահանի ցուցահանդէսին նախաձեռնութիւնը ստանձնած են Թեհրանի խոտալական մշակութային հիմնարկութիւնը եւ Իրանա–Հնդկաստանի Հայոց Թեմական Խորհուրդը: Բացումին ներկայ գտնուած են շրջանի նահանգապետը՝ Ասկար Զատ, քաղաքապետը՝ Աղայէ Ազմայէշ, Միացեալ Նահանգներու, Խորհ. Միութեան եւ Ֆրանսայի հիւպատոսները, համալսարանի դասախօսներ, եւայլն:

ԳԱՀԻՐԷի ազգային թեմական ընտրութիւնները տեղի ունեցած են Հոկտեմբեր 26ին, քուէարկելու իրաւունք ունեցող ազգայիններու մեծ մասին մասնակցութեամբ: Ընտրութիւնները կատարուած են կարգապահութեան օրինակելի մթնոլորտի մէջ եւ երեք ազգային կուսակցութիւններու — Հ. Ց. Դաշնակցութիւն, Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւն եւ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւն — համահաւասար ներկայացուցիչներու հիման վրայ: Մեծ եղեռնի վերապրուածներէն առթիւ ստեղծուած ազգային համերաշխութիւնը եւ համագործակցութիւնը այս ձեւով իր արտայայտութիւնը գտած է Եգիպտոսի հայ գաղութին մէջ:

նմանապէս կը խորհի «կնոջ մը ստացած հարուածները ընկերային հոգեվիճակի մը արտաքին նշաններն են միայն: Մէջտեղը ընկերային խանգարում մը կայ որ հե – տզհետէ կը ծաւալի եւ վարակիչ կը դառնայ»: Այսպէս, ընկերային օժանդակութեան պրասենեակը Տասնըվիններորդ քաղամասին մէջ բացած է ապաստանարան մը ուր կ'ընդունի տասնեակներով կիներ, որոնցմէ միայն հարիւրին տասը ծեծուած են եւ որոնց համար ծեծը բռնութեան բազմաթիւ արտայայտութիւններէն մէկն է միայն:

Մենակեաց կիներու Օժանդակութեան կեդրոնի մը ընդհանուր քարտուղարուհին, Օրիորդ Թրանթաօ չահեկան խորհրդածութիւններ կ'ընէ այս նիւթին շուրջ:

Ան կ'ըսէ թէ «Մէծաղելի է միայն ծեծուած կիներու յաւտուկ կայաններ հիմնելու գաղափարը: Խնդիրը այնքան պարզ է: Բռնութիւնը, ծեծը, ընտանեկան պըըղումի մը մէկ արտայայտութիւնն է: Պէտք է ճանչնալ երկու կողմերուն ալ տեսակէտը: Շատ մը կիներ ծեծ կ'ուտեն պարզապէս անոր համար որ ինքնապաշտպանութեան համար ձեռք կը վերցընեն: Այս պարագան քիչ մը կը յիշեցնէ այն չուները որոնք նախընտրաբար կը յար – ձակին իրենցմէ վախցողներուն վրայ: Կասկած չկայ թէ երկու կողմն ալ յուսահատութեան մէջ է: Կարգ մը այրեր այդ յուսահատութենէն իրենք զիրենք կը պաշտպանեն դուռը մեծաչափնդ փակելով եւ կապելայ երթալով: Իսկ ուրիշներ ալ կը ծեծեն իրենց կիները: Պէտք է խոս – տովանիլ որ կան կիներ ալ որոնք կը պաշտեն ծեծ ուտելը: Մոլութիւն մըն է այս մէկն ալ»:

Այս զանազան տեսակէտները չեն վհատեցներ կնոջական Իրաւունքներու Պաշտպան Միութեան պինուորեալ անդամուհիները: Անոնք կը հաւատան որ ամուսնական կեանքի բրտութիւններուն զոհերը պէտք ունին ապաստանարանի մը ուր ձեռք պիտի առնեն իրենց սեփական ճակատագիրը: Ներկայիս գոյութիւն ունեցող ապաստանարանները նպատակի չեն ծառայեր, որովհետեւ հոն կիները երկրորդական վերաբերումի կ'արժանանան: Ամէն վայրկեան իրենց կը յիշեցուի որ ձախողութեան մը մէջ կը գտնուին, չէզոք են, իսկ մենք կ'ուզենք որ նախաձեռնութիւն տանք անոնց, ուրիշին են – թակայ չըլլան, ինքնաբաւ դառնան»:

Իրաւութեան դէմ պայքարիլ՝ Թերեւս կը նշանակէ ցնցել զոհերու ճակատագրապաշտ անզգածութիւնը: Բայց անիկա նաեւ բողոք մըն է այն գաղափարին դէմ որ անցեալները յայտնուած էր կնոջական Իրաւակարգի պատուիրակներէն Տիկին Շուլցի կողմէ: Արդարեւ, երբ խընդրոյ նիւթ դարձած էր ամուսնին կողմէ մահացու կերպով ծեծուած եւ վէրքերուն հետեւանքով կեանքը կորսնցուցած կնոջ մը պարագան, Տիկին Շուլց հետեւեալը պատասխանած էր. «Բժիշկի փորձա –

ԻՐԱՒԱՆՔ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԱՒԱՓԵԼՈՒԹԻՒՆ_ՄԸ Ի ԾԱՊԼՎԱՐ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ
ԸՆԿԵՐ Բ. ՓԱՆՋՈՒՆԻԷ

Թ.

Ծապլվար, 4 Յունուար 1909

Սիրելի ընկերներ,

Դարձիւնը վատացաւ, խիստ վատացաւ եւ չգիտեմ թէ ի՞նչ դուրս պիտի գայ վերջ ի վերջոյ: Ինչպէս նախորդ գրութեամբ ծանուցած էի, Ծապլվարի պուրժուազիական դասակարգի կեդտոն ներկայացուցիչները Բէս Սերքօ, Սըհօ Ջան եւ Փրենց Յարօ, մեր ազնիւ գաղափարային պայքարին պատասխանեցին իրենց սովորական ղէնքերովը՝ մատնութեամբ եւ դաւաճանութեամբ:

Տխո՛ւր երեւոյթ:

Երբ երկու ոստիկաններն ու յիսնապետը հասան Ծապլվար, Բէս Սերքօ եւ իր «խաֆիյէ» ընկերները ցոյց տուին այն չէնքը որուն մէջ մենք չաբաթներէ ի վեր ամրացած էինք: Դա մի երկրորդ մատնութիւն էր այդ ստոր արարածներու կողմէ:

Մենք ի հարկէ ընդդիմութիւն ցոյց չտուինք մեր թուրք եղբայրներուն. սիրալիր կերպով ընդունեցանք զիրենք եւ անմիջապէս դուրս ելանք դպրոցէն ու վերադարձանք մեր տուները: Եւ սակայն պատահեցաւ մի չատ անախորժ դէպք որ մենք չէինք նախատեսեր: Յիսնապետը եւ ոստիկանները ձերբակալեցին ու միասին տարին Քոմբաշ գիւղի Կարլ Մաքս Կլուբի քարտուղար ընկեր Հասօն իբրեւ վաղեմի չարագործ: Ի զո՛ւր բացատրեցի յիսնապետին որ նա գաղափարային պայքար կը մղէր մեղի հետ, թէ Քոմբաշ գիւղի կողմէ մի պատգամաւոր – ներկայացուցիչ էր եւ թէ ասոր համար իր անձը պէտք էր նուիրական համարուէր:

— Ինք Քիւրտ, դուք Հայ, ձեր գործերուն ինչո՞ւ կը խառնուի, դպրոցը ո՞ւր՝ Հասօն ո՛ւր, նա մի պարզ աւազակ է, կ'ըսէր յիսնապետը:

Պատասխանեցի իրեն թէ՝ «էքսփրոփրիացիա»յի մասին չէի գիտեր ընկեր Հասոյի որոշ հայեցակէտը, բայց թէ նա քիւրտ լինելով իրաւունք չունէր միջամտելու Հայերու գործին՝ դա մի անընդունելի գաղափար էր: Բացատրեցի իրեն Վասիլի Գոլուբեվի տեսութիւնը ցեղային զանազանութիւններու արուեստական բաժանմունքներու մասին, եւ ցոյց տուի թէ մարդկային ընկերութիւնը ո՛չ թէ զանազան ազգութիւններու կը բաժնուի, այլ որոշ դասակարգերու, եւ թէ այս տեսութեամբ ընկեր Հասօ, իրբեւ պրոլետարիատ, կը նոյնանար Թեւ Աւոյի եւ Սմենց Վարդանի հետ:

Բոլոր այս փաստացի ապացոյցներն անօգուտ եղան եւ Հասօ տարուեցաւ Սարկիւր, ուր բանտարկուած կը մնայ:

Հպարտ թէ յիսնապետն ու երկու ոստիկանները իրենց կալանաւորին հետ հեռացան Ծապլվարէն, մի ցնցող թռուցիկ բաժնել տուի գիւղին մէջ: Ահաւասիկ նրա բովանդակութիւնը որ ունի պատմական որոշ նշանակութիւն.

«Գիտակի՛ց ժողովուրդ,

«Ահա՛ ճանաչեցիր քո բարեկամներն ու քո թշնամիները, ահա՛ տեսար թէ դաղափարային ազնիւ հողի վրայ դրուած մեր պայքարին ի՛նչ վատութեամբ պատասխանեցին քո հակառակորդները: Երբ քո աննկուն կամքդ չթեքուեցաւ այդ կեղտոտ դասակարգի պիղծ գարշապարին ներքեւ, անոնք չվարանեցան դիմելու իրենց սովորական ու սիրելի միջոցներուն՝ մատնութեան եւ դաւաճանութեան: Այո՛, այդ համիտաբարոյ հայակերտ հոգիները կառավարութեան դուռն ափ առին, ոստիկանական ուժին դիմեցին վատաբար: Այդ գարշելի արարքով նոքա իրենց մահուան դատակնիքը ստորագրեցին: Աջը օրուընէ ի վեր այլեւս մեռած է Ծապլվարի մէջ պուրժուազիական մատնիչ ու դաւաճան դասակարգը, մեռած է եւ մութ ուժերու ներկայացուցիչ կղերականութիւնը, մեռած է եւ ազգարարային քափիթալիմի կեղեքիչ դասակարգը, մեռած է գիւղային ազնուականութեան ամբարտաւան տարրը, եւ այդ գիւղօջախին վրայ կը բարձրանայ Ծապլվարի գիտակից պրոլետարիատը:

Հետեւաբար, անհրաժեշտ է սովորացանէն քիչ մը աւելի ուժեղ խմորեղէն, գետնախնձոր, բրինձ եւ մխա: Իշտահ անընդեղէնն ալ կը նպաստէ ջերմութիւն արտադրելու:

Վիթամին Սէ–ն կը նկատուի կարեւոր գէնք մը, ցուրտին դէմ եւ որ կը գտնուի նարինջի եւ լեմոնի հիւթին մէջ:

Մասնագէտներ կուտան նաեւհետեւեալ խորհուրդները, ցուրտին դէմ պայքարելու համար:

— Քնանալէ առաջ, պակսեցուցէք ձեր ննջասենեակի ջերմաստիճանը: Աւելի լաւ պիտի քնանաք, եւ աւելի խնայողութիւն պիտի ընէք:

— Ծանր վերմակներ մէ ձգէք տղոց վրայ:

— Քնանալէ առաջ, քիչ մը մարզանք ըրէք:

— Պարբերաբար բացէք պատուհանը, օդը մաքրելով:

— Եթէ կրնաք, Շաբաթ եւ կիրակիներ անցուցէք բնութեան մէջ: Բնութեան հետ շփումը կը զիւրացնէ ցուրտին վարժուիլը, ձմրան ընթացքին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ա. Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի կապրիկեան եւ զաւակը Վարուժան կը ծանուցանեն թէ հոգե – հանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ (Նոյ. 23) իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Զէվիկեան)

մահուան տարելիցին առթիւ ինչպէս նաեւ իրենց հօր եւ մեծ–հօր՝

ՊԵՐՃ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

×

Այս առթիւ, իրենց մօր յիշատակին Տէր եւ Տիկին Ա. Սերոբեան եւ Տէր եւ Տիկին Կապրիկեան 100ական ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի կայանին, Սամուէլ–Մուրատեան եւ Դպրոցասէր վարժարաններ – ուն (ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տէր եւ Տիկին Արփինէ եւ Տիգրան Փափազեան կը ծանուցանեն թէ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի Նոյ. 23, Պօմոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ մօր

ԶԱՐՈՒՀԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
(ծնեալ Մալաճեան)

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Անահիտ եւ Լորա Պաթէսթի կը ծանուցանեն թէ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Նոյ. 23 Պօմոնի Հայոց եկեղեցին իրենց սիրեցեալ մօր եւ զոքանչ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՏՐԻՆԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
(ծնեալ Ֆէսճեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՑՆ ԹԱԴԷՈՍԻ ԵՒ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍԻ ՏՕՆԻՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը կը տեղեկացնէ թէ Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ անուան տօնին առիթով՝ կիրակի Նոյ 30, կը կատարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ ապա մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ հոգիներուն համար բոլոր անոնց որոնք ծառայեցին Թաղին բարօրութեան եւ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար:

Պատարագը կը մատուցանէ եւ օրուան խորհուրդին պատշաճ քարոզը կ'ընէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց 8, պատարագ 10, մատաղօրհնութիւն եւ քարոզ 11, հոգեհանգիստ 11·50:

Յանձնաբ.— Մատաղի մասնակցիլ փափաքողները Թող բարեհաճին դիմել Թաղականութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ZURICH. — Mr. Baumann et Madame Baumann - Torossian avec leurs félicitations pour le cinquantenaire du journal et leurs meilleurs vœux offrent 200 Fr.

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մ. Տէր–Պօղոսեան 100 ֆրանք կը նուիրէ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑ ՄԵԱԿՍՑՔԻ ՏԱՆ

Պատուոյ անդամակցութիւն

Ազատ Խաչիկեան	100 *ֆր.*
Յովհաննէս Քիւլչէեան	100 *ֆր.*
Արա Պիպէրեան	100 *ֆր.*
Գրիգոր Փափազեան	100 *ֆր.*

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Վալանսի եւ շրջակայքի բոլոր հաւատացեալները կիրակի Նոյ. 23, եկեղեցւոյ օծման 22րդ տարեդարձին առթիւ առաւօտեան ժամը 10ին հանդիսաւոր քառաձայն պատարագին, ղեկավարութեամբ Պ. Հայազատ Օհանեանի արեւշատութիւն եւ բարեմաղթութիւն եկեղեցւոյ բարերարներուն եւ աշխատող անձերուն հոգիներուն համար:

կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի)

×

Ի պատիւ Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի տեղի պիտի ունենայ ճաշ մը Շաբաթ Նոյ. 22 ժամը 21ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Հիւսիսեան սրահին մէջ: Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ Հոգաբարձութեան անդամներուն մօտ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Շաբաթ Նոյ. 22, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Օրակարգի վրայ է Պատգ. ժողովի զեկուցումը եւ մասնաճիւղի վարչութեան ընտրութիւնը:

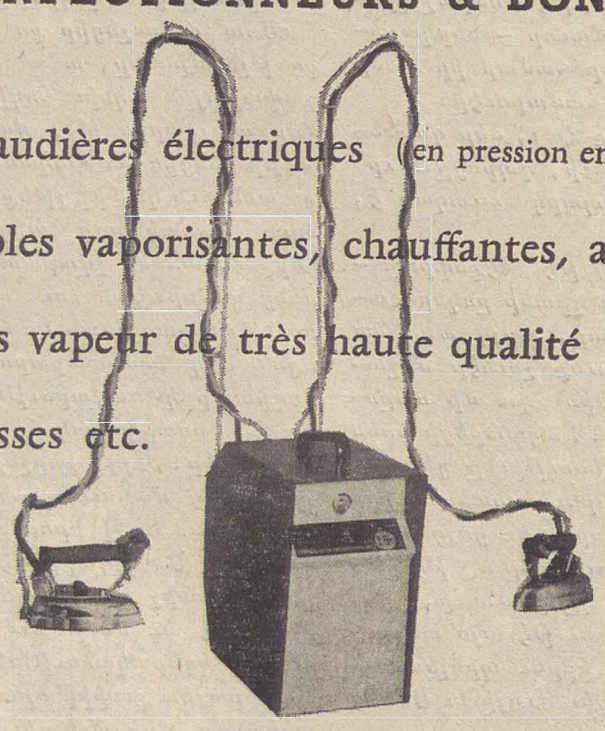
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Կիրակի Նոյեմբեր 30 ժամը 12·30ին
Club House sur le Vieux Port
34 Bd. Charles Livon, 13007 Marseille
Անակնկալներ, հաճելի միջավայր:
Ճաշագին 50 ֆր.

MATERIEL DE REPASSAGE INDUSTRIEL & ARTISANAL

Pour CONFECTIONNEURS & BONNETIERS

- Chaudières électriques (en pression en 8 minutes)
- Tables vaporisantes, chauffantes, aspirantes
- Fers vapeur de très haute qualité
- presses etc.

s.a. APPREX 61 rue de Chabrol 75010 Paris
téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Grand Bal

DU NOR SEROUND D'ALFORTVILLE

Samedi 22 Nov. de 20 heures à l'aube Salle des Fêtes, Rue Voltaire, Alfortville

avec la participation de l'ensemble
BERNARD DEDEDJIAN

Entrée 20 Fr., Nor Séround 10 Fr.

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

Samedi 22 Novembre 1975 à 20 h. 30

Salle des Fêtes de Sevran

Deux orchestres : BEDIKIAN et le groupe SEVANE

En attraction : le chanteur arménien LUDOVIC

BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE

Tenue correcte exigée

ՔՈՔԹԵԼ

ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպած է ընկերահամակրական հաւաքոյթ մը Շաբաթ, Նոյ. 22 ժամը 16ին, իր կեդրոնատեղին, «Պարոյր Սեւակ» գրադարանին մէջ, 32 Ռիւ սը Թրէվիզ, Փարիզ 9րդ:

Կը հրաւիրուին անդամները, բոլոր կեդրոնականցիները եւ համակիրները:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

«ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ»
Թիւ 3

12 էջնոց աշակերտական պարբերաթերթ, որ կը բովանդակէ վարժարանի աշակերտուհիներուն մտածումները, ապրումները եւ վարժարանի ներբին կեանքը:

Ստանալու համար դիմել վարժարան՝ 1 Պուլ. տիւ Նոռ, Ռենսի, հեռ. 927–01–72 կամ՝ Գրատուն Բալուեան՝ 9, Ռիւ սը Թռէվիզ, Փարիզ (9րդ)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է այրի Տիկին Լ. Մանուկեանէ, այրի Տիկին Փափազեանէ, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւմէճեանէ եւ Քօճապաշեան ընտանիքներէն 100ական ֆր. իրենց մօր, քրոջ եւ աղգականին՝ Վերժին Տիւմէճեանի մահուան տխուր առթիւ:

×

Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հեռաձայնով նուէրները Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ.— Մատլէն Յակոբեան իր ծնողաց յիշատակին 250 ֆր., Տիկին Սրբուհի Նշանեան, իր ընտանեկան պարտականերուն յիշատակին 200, Տիկին Արուսեակ Փափազեան եւ աղջիկը Ժանին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր յիշատակին 200, Տէր եւ Տիկին Զերչեան 50 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, Սիրարփի Չէքէմեանի մահուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ

Եղեկելեան Խորէն Պօղոսի կը փնտռէ իր հօրեղբօր տղան՝ Եղեկելեան Գրիգոր Կարապետի, ծնեալ Սիսի շրջան (Թուրքիա):

Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն գրել հետեւեալ հասցէով.

3, Rue de la Roserie
92360 Meudon-la-Fôret, FRANCE

Կը խնդրուի արտասահմանի հայ թերթերէն արտատպել:

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

Աղքատախնամ Ընկերակցութեան Շաբաթ Նոյ. 8ի պարահանդէսին տեղի ունեցած վիճակահանութեան հետեւեալ թիւը՝ 118 չհաց է

Une Lithographie de Carzou (gros-lot)

Կը խնդրուի այս թիւին սեփականատէրն դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը ամէն կէսօրէ վերջ (բացի Շաբաթ օրերէ) ժամը 2էն 6 առնելու համար սոյն նկարը:

Adresse :

Association Arménienne d'Aide Sociale
77, Rue Lafayette, Paris (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ծննդեան հարիւրամեակ

ՏԻՐԱՆ ԶՐԱՓԵԱՆԻ
(ԻՆՏՐԱ)

Կը նախագահէ՝ ԿԱՐԻԿ ՊԱՄՄԱՃԵԱՆ

Բանախօս՝ ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Կիրակի, Նոյ. 23, ժամը 16ին
Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալեք Մանուկեան մշակութային կեդրոն
118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Արտասանութիւն՝ Օր. Վ. Պասմաճեան

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՇԱԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
22
SAMEDI
22 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԱՍԵՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·446

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.446

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Մայրիներու երկիրը, որուն գովքը կը հիւսէ, ի մէջ այլոց, Նահապետ Ռուխեան իր ծանօթ երգին մէջ («Ցանկամ տեսնել…»), «Տեսի՛ լեռան Լիբանան եւ իւր մայրեր» — ամօքիչ ու կազդուրիչ ոյսիս մըն էր եղած բազմաչարչար հայ ազգին համար, ա՛յնքան անասելի տառապանքներէ ետք:

1921ի վախճանին, երբ յօդս կը ցնդէին կիլիկիան «հայկական օջախ»ի վերածելու պաշտօնական խոստումները, առ ոչինչ կը դրուէին Հայկական լեզէոնի հազարաւոր կամաւորներու զոհողութիւնները ու ուրացումի եւ մոռացումի կը տրուէր Մարաշի, Հաճընի, Այնթապի, Զէյթունի եւ եղեսիոյ տասնեակ հազարաւոր Հայրու թափած արիւնը յանուն ազատութեան, եղբայրական Սուրիան ու Լիբանան է, որ իրենց հողին վրայ դրկաբոյծ կընդունէին աւելի քան հարիւր հազար հայ գաղթականներ:

Անոնց համար Սուրիան ու Լիբանանը կը դառնային երկրորդ հայրենիքներ, որոնց վիճարարութեան ու վերելքի աշխատանքներուն կը նուիրուէին մեր տարագիր հայրենակիցները, վայելելով տեղացիներու անվերապահ համակրութիւնը:

Հիւրընկալ երկիրներու ասպնջականութեան չնորհիւ, Հայերը գնահատելի նուաճումներ կատարեցին մշակութային, տնտեսական — առեւտրական մարզերու մէջ: Դարձան Սուրիոյ եւ Լիբանանի քաղաքացի, լիակատար իրաւունքներով:

Մասնաւորաբար Լիբանանի մայրաքաղաքը՝ Պէյրութ՝ չուառով դարձաւ հայ մշակոյթի վառարան՝ իր ճեմարանով, ազգային վարժարաններով, կաթողիկոսարանով, մամուլով եւ ամէն ինչով:

Լիբանանի ովասիսն է դարձեալ, որ ապաստան դարձաւ Մերձաւոր Արեւելքի կարգ մը երկիրներէն հեռանալու պարտաւորուած հազարաւոր հայրենակիցնե-րու: Միակ երկիրը, ուր ժողովրդավարական վարչաձեւը ամէն ազատութիւն կը չնորհէ ո՛չ միայն իր քաղաքացինե-րուն, այլ նաեւ օտարականներուն:

Ահա՛ թէ ինչու խոր ցաւով կը հետեւինք այդ գեղեցիկ երկրի եղբայրասպան կռիւներուն, որոնք կը տեւեն ամիսներէ ի վեր: Մարդիկ կը մեռնին հազարներով: Շէնքեր կը քանդուին ու կը հրկիզուին: Վաճառատուներ կը կողոպտուին: Դիպուցները փակ կը պահեն իրենց դուռները աչակերտները զրկելով ուսանելէ: Այր, կին, երիտասարդ, մանուկ արդեւթափակ կը մնան իրենց տան մէջ կամ թաքստոցներու մէջ կը պահուին պատահական գնդակներու զոհ չերթալու համար:

Ամիսներէ ի վեր տնտեսական կեանքը կանգ առած է երկրին մէջ: Թղթատարը տարեվախէն ի վեր անկանոն կը բանէր, հիմա բոլորովին դադրած է:

Ողբերգական այս կացութիւնը կը չարունակուի երկար ամիսներէ ի վեր: Հրադուլ կը կնքեն. քանի մը ժամ ետք գընդակոծները, նոյնիսկ ռումբեր կը սկսին տալ, ահռելարարքի եւ խուճապի մատնելով խաղաղ բնակչութիւնը:

Գեղեցիկ Լիբանանը կը պարպուի: Մշտապէս կանաչ մայրիները սեւի կը փոխուին:

Ինչո՞ւ այս վիճակին հասաւ անմահ Լիբանանը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ ՄԱՀԸ ՈՐ ՊԷՏՔ Է ՎԱՐՁԱԿԱՐԳԻ ՄԸ ՄԱՀՆ ԸԼԼԱՅ

— o —

ԺԻՍՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ
ԽՈՒԱՆ ԿԱՐԼՈՍԻ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ
ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՑ

Ընդհանրապէս զեսպաններն են միայն որ իրենց երկիրը պիտի ներկայացնեն Ֆրանքոյի ազգային յուղարկաւորութեան կիրակի օր, Ֆրանսա սակայն կը զրկէ Պաշտպանութեան իր նախարարը՝ Իվոն Պուրժ քանի Արտաքին նախարար՝ Սօվանեարկ Փեքին կը դտնուի:

Ֆրանքոյի մահը հաղորդելով Սպանիոյ նախարարապետը Կարլոս Արիաս Նավառօ ըսած է ժողովուրդին՝ «Սպանիան այլեւ չէ, որը է»: Իրողը համաձայն չեն կըրնար ըլլալ անշուշտ այս բանաձեւումին եւ Իւմանիթէ չի վարանիր խորագրելէ թէ «Սպանիան չէր այլ անոր գահիճը»: Սպանացի վարչապետը ապա կարդացած է Ֆրանքոյի կտակը, ուր քառատիլօն կը մաղթէ որ Սպանիան ապագային մնայ միացած, մեծ, ազատ եւ ապրի արդարութեան եւ խաղաղութեան մէջ: Զօր· Ֆրանքօ կը թելադրէ Սպանացիներուն որ չընչաչատեն ապագայ թագաւորը՝ Խուան Կարլոս այն նոյն գուրգուրանքով զոր ինք վայելած է: Ապա նաեւ ազգարարութիւն մը կ'ընէ· «Սպանիոյ եւ քրիստոնէութեան ասպնդական թշնամիներուն դէմ» ու կ'եզրակացնէ.— «Իրողին նեղոմը կը խնդրեմ ինչպէս կը ներեմ բոլոր անոնց որոնք իրենք զիրենք իմ թշնամիներս կը նկատեն բայց ես այդպէս չեմ նկատեր»:

1892ին ծնած Կալիսէի գաւառը, Ֆրանսիսքօ Ֆրանքօ 1907ին կը մտնէր Թոլէ-տոյի զինուորական ակադեմիան: 1915ին ամէնէն երիտասարդ հարիւրապետն է սպանական բանակին եւ քաջութեան իր համբաւը տարածուած է մինչեւ Մաո-րիտ պաշտօնական չրջանակները: 1917ին կը մասնակցի Աթուրիներու յեղափոխական գործադուլներու զսպումին: 1923ին օտար լեզէոնի հրամանատար կը նշանակուի: Նոյն տարին, Սեպտ· 12ին Միկէլ Փրիմօ տէ Ռիվերա պետական հարուած կը կատարէ մինչ Ֆրանքօ, ամիս մը առաջ կ'ամուսնանայ: 1925ին գնդապետ է: 1926, 33 տարեկանին վաշտի զօրավար է մինչ կը վերջնայ պատերազմը Մարոքի մէջ: 1928ին Սառակոսի զինուորական ընդհ· ակադեմիայի կազմակեր-պումին գլուխը կը նշանակուի: 1930ին Փրիմօ տէ Ռիվերա կը հրաժարի, 1931ին կը հրաժարի թագաւորը՝ Ալֆոնս ԺԳ· եւ կը հռչակուի Բ· Հանրապետութիւնը: Նոյն տարուան ընտրութիւններուն Ձախը կը յաղթանակ մը կը տանի, Սառակոսի զինուորական ակադեմիան կը փակուի: 1932ին Ֆրանքօ ընդհ· հրամանատար է հետեւակազօրքի, 1933ին Պալէար կըզ-զինուին: Նոյն տարին Հոկտեմբեր 29ին կը հիմնուի Ֆալանժը եւ Նոյեմբեր 19ին աջը կը յաղթէ ընտրութիւններուն մէջ: 1934ին Ֆրանքօ զօրաբաժնի զօրա-վար է, 1935ին բանակի սպայակոյտի պետ է: 1936 Փետրուար 16ին ժողովրդական ձակատը կը յաղթէ ընտրութիւններուն, Յուլիս 13ին կը սպաննուի Խոսէ Քալվօ Սոթելօ միապետական աջին պարագլուխը, Յունիս 17ին կը պայթի քաղաքացիական պատերազմը: Հոկտ· 1ին Ֆրանքօ վարչապետ կը նշանակուի բոլոր իրաւասութիւններով եւ ընդհ· հրամանատար ազգայնական ուժերուն: Նոյ· 20ին Հանրապետականները կը գնդակահարեն Ֆալանժի հիմնադիրը Փրիմօ տէ Ռիվերա (այս տարեդարձը պիտի ոգեկոչուէր Խուան Կարլոսի կողմէ եւ բոլորը կը սպասէին այդ պահուն, տեսնելու համար երիտասարդ իշխանին եւ Ֆալանժի հրապարակային յարաբերութիւնները, բայց Ֆրանքոյի մահը տարբեր տնօրինեց): 1937 Ապրիլ 26 նշանաւոր ռմբակոծու-թիւնն է Կեռնիքայի: Դեկտ· 2ին, Ֆրանքօ կը նախագահէ Շարժումին առաջին ազգ· խորհուրդին՝ Ֆալանժին, կարլիստներուն եւ ալֆոնսիստեան զանազան խմբակցութեանց համաձուլումը: 1938 Փետրուար մէկին կը կազմուի Ֆրանքիստ առաջին կառավարութիւնը: 1939 Յուլիս 26ին ազգայնականները Պարչելոնան կը գրաւեն, Մարտ 27ին Սպանիա կը ստորագրէ հակակոմինտերն ուխտը: Մայիս 19ին յաղթանակն է ու Սեպտ· 4ին, Ֆրանքօ, իր երկրին չէզոքութիւնը կը հռչակէ համաշխարհային պատերազմին եւ Սպանիա դաշնակիցներու ազդեցութեան տակ կը մնայ մինչեւ 1945 Սեպտ· 18: Ֆրանքօ յաջորդական հանդիպումներ կ'ունենայ Հիմլէրի, Հիթլէրի, Փէթէնի հետ: 1942ին՝ Սալազարի հետ կը տեսնուի: 1944 Հոկտ· 31ին կը ճանչնայ որ Կօլի առժամեայ կառավարութիւնը: 1945 Մարտին տոն Խուան Ֆրանքոյի մեկնումը կը պահանջէ: Յուլիս 31ին Լավալ կ'արտաքսուի Պարչելոնայէն եւ դաշնակիցներուն կը յանձնուի: 1946ին ՄԱԿը կը դատապարտէ Ֆրանքիստ վարչակարգը, Ֆրանսա երկու տարի կը փակէ իր սահմանը: 1947 Յուլիս 6ին, հանրաքուէով Սպանիա պաշտօնապէս միապետութեան կը վերածուի, որու ցկեանս անթագ միապետն է Ֆրանքօ: 1948ին Ֆրանքօ կը հանդիպի տոն Խուանի եւ կը համաձայնին որ Խուան Կարլոսի դաստիարակութիւնը Սպանիա կատարուի: 1951ին Քառեռօ Պլանքօ Ֆրանքոյի 5րդ կառավարութեան մէջ կը մտնէ, Մատրիտ հարիւր միլիոն տոլար կը ստանայ Ամերիկայէն: 1955 Դեկտեմբեր 14ին Սպանիա անդամ է ՄԱԿի: 1959ին Այզընհաուըր Սպանիա կ'այցելէ, 1960 Մարտին անիչխանական Անթոնիօ Տոնոզօ կը գնդակահարուի: 1963 Ապրիլ 20ին Համայնավար (գաղտնի) կուսակցութեան ղեկավար՝ Կոմօ կը գնդակահարուի: 1969ին Խուան Կարլոս յաջորդ կը նշանակուի պաշտօնապէս, նախապէս Սպանիոյ նիւթական արտաքսուած է Պուրպոն Փառք ընտանիքը: 1970ին Ֆրանքօ տը Կօլը կ'ընդունի: 1973 Յունիս 8ին Քառեռօ Պլանքօ վարչապետ նշանակուած է, Դեկտ· 20ին կը սպաննուի Մատրիտի կեդրոնը: Իրեն կը յաջորդէ Առիաս Նավառօ: 1975 Յունիս 24ին Նավառօ հակահամայնավար նոր միջոցներ կը հռչակէ: Եղեռնափորձեր կը բազմանան երկրին մէջ, Սեպտ· 27ին կը գնդակահարուին էթ-ափ (պասք ինքնավար չարժում) 11 դատապարտեալներէն 5ը, վրդովում ստեղծելով ամէն կողմ: Ճարտարական մահափորձերու զոհ կ'երթան ոստիկաններ: Հոկտ· 17ին կը սկսի Ֆրանքոյի հիւանդութիւնը ու աննախընթաց հոգեվարքը:

×

Երկիրներ կան անշուշտ որոնք ազգ· սուգ հռչակած են, երեք օր, ինչպէս Զիլի, Պրազիլ, Արժանթին, Ճորդանան եւ կարգ մը արաբական երկիրներ: Սառաթ եւ Աստ «բարեկամ մը կորնցուցած են»: Խորհ· Միութիւն խոհեմ է: Եթէ Ֆրանքիզմը պիտի չարունակուի առանց Ֆրանքոյի Մոսկուա պիտի չվերահաս – տատէ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները: Առեւտրական յարաբերութիւնները չատ սերտ են սակայն, երբ հարցը դրամի կուգայ, ոչ ոք այլեւս սկըզբունք ունի: Մեծ վարկ չի վայելեր Մոսկուայի մէջ սպանական Համայնավար կուսակցութեան աքսորական քարտուղարը՝ Քարիլլօ, հաւանաբար համամիտ ըլլալուն համար ռումանական եւ իտալական նոյն կուսակցութիւններուն:

×

Ուրբաթ առաւօտ Ֆրանքոյի մարմինը փոխադրուած էր Մատրիտի կեդրոնը, ուր հազարաւոր Սպանացիներու տողանցքը կը սկսէր:

Քանի մը տողով

ՄԱԿ–ը միաձայնութեամբ բացի մէկ ձայնէ (Թուրքիա) բանաձեւ մը քուէարկեց պահանջելով Թրքական զօրքին քաշուիլը Կիպրոսէն: Քանի օր է օրակարգի վրայ էր Կիպրոսի հարցը եւ աւելի մանրամասնութիւններ կուտանք յաջորդով:

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ կռիւները կը չարունակուին: Վերջին երեք օրերուն 30 մեռեալ եւ 60 վիրաւոր կար, նաեւ առեւանգումներ: Սուրիա եւ Ամերիկա զօրավիժ կը կենան Ֆրանսական առաքելութեան:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՍԷ· Ի· Ա·ն օտար պետական ղեկավարներու սպանութեանց մէջ մատ ունի ինչպէս կը փաստէ հրապարակուած մանրամասն տեղեկագիր մը անոր գործունէութեան չուրջ:

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ եւ Հարաւային Վիէթնամները պիտի միանան մէկ կառավարութեան մը իշխանութեան տակ, որ իր կարգին նշանակուած պիտի ըլլայ ժողովուրդին կողմէ ընտրուած՝ Ազգային ժողովէն: Այս որոշումը տուած են Հիւս· Վիէթնամի կառավարութեան եւ Հարաւ· Վիէթնամի Ճեղափոխութեան Առժամեայ կառավարութեան ներկայացուցիչները խորհրդակցութենէ մը ետք, որ տեղի ունեցած է Սայկոնի մէջ:

ԱԼԺԵՐԻԱ ՄԱԿի ուղղուած գիրով մը կը մերժէ ընդունիլ սպանական Սահարայի չուրջ կատարուած համաձայնու-թիւնը Սպանիոյ, Մարոքի եւ Մաւրիտանիոյ միջեւ: Ալժերիայի համար Մատրիտ կրնայ իր վարչական պարտաւորութիւններն ու պատասխանատուութիւնները փոխանցել միայն սպանական Սահարայի բնակչութեան, կամ՝ ՄԱԿին: Ալժերիա դէմ է, որ սպանական Սահարան բաժնուի Մարոքի եւ Մաւրիտանիոյ միջեւ:

ԻՍԼԱՆՏԱՑԻ եւ Անգլիոյ միջեւ կրկին «ձկան պատերազմ»ը ծայր տուած է: Իսլանտացիք թոյլ չեն տար անգլիական ձկնորսանաւերուն, որ ձուկ որսան իրենց չուրերուն մէջ, որոնց սահմանը ընդլայնած են, զայն հասցնելով 200 ծովային մղոնի:

Մեր այցելուները

Խմբագրատուն այցելեցին.—

Հ· Կեմէս Վ· Մալճեան, հայ կաթողիկէ ժողովրդապետ Պուէնոս – Այրէսի, որ չրջապտոյտ մը կատարելէ ետք Հայաստան, Հռոմի եւ Փարիզի ճամբով կը վերադառնայ Արժանթին:

Տէր եւ Տիկին Մելաքոս Ասլանեան, Անվերսէն:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ]

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ

10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

[ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ]

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԿԵՉԱՌԵՑԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Մատենագրային եւ բանասիրական աշխատասիրութիւններու մէջ կեչառիսի վանական դպրոցի «բարձրնապետ» Խաչատուր Կեչառեցի վարդապետի դաստիարակչական գործունէութեան մասին նուազ տեղեկութիւններ կան՝ քան անոր էջմիածնի վաստակին, որուն կ'ուզենք անդրադառնալ հպանցիկ կերպով, ընդհանուր գաղափար մը տուած ըլլալու համար 13րդ դարու վերջին տասնամեակին (1290) եւ 14րդ դարուն մշակուող գրական սեռերուն, — դէպի աշխարհային կեանք սեւեռող հոգեւորականութեան հետաքրքրութեանց մասին:

Ստեփանոս Օրպէլեան եւ Խաչատուր Կեչառեցի, մինչնադարեան քերթողութեան «նախամուտ»ը կը կազմեն ու իրենց վաստակին մէջ յանգաւոր խօսքի կամ ոտանաւորի սէրը պէտք է տեսնել աւելի՝ քան դեղարուեստական առումով բանաստեղծութիւն: Այս անուններուն յաջորդող ուրիշներու մօտ (Ֆրիկ, Ցովհաննէս եւ Կոստանդին Երզնկացիներ, ապա նաեւ Մկրտիչ Նաղաշ, Ցովհ. Թլկուրանցի, Գրիգոր Աղթամարցի, Նաղաշ Ցովնաթան, Նահապետ Քուչակ)՝ ցայտուն կը դառնայ 14 - 17 րդ դարերու քերթողութեան եւ տաղասացութեան մարդկայնական բնոյթը, բնապաշտական նկարագրին ու ապրումի հարազատութիւնը: Եթէ առաջին քանի մը դէմքերը պատմական, ընկերային, իմաստասիրական, կրօնական կամ ազգային հետաքրքրութիւններով կը մղուին ոտանաւորին ապաւինելու, միւսները՝ հոգեկան, սիրային, աշխարհիկ ու կենսաբանօրէն ըմբռնելի տաղնապներով կը փոթորկին. կը սեւեռին կեանքին եւ բնութեան:

×

Խաչատուր կեչառեցիի քերթողական գործին անդրադարձող առջինեկ բանասէրներէն Հ. Ղեւոնդ Ալիշան՝ իր «Այրարատ»անուն գործին մէջ կը յիշատակէ անոր կարճաչունչ մէկ ողբը՝ «Ողբ վասն աւերման տանս արեւելեաց» անունին տակ: Զափածոյ այս վկայութեամբ, կեչառիսի բարձրնապետը կը պարզէ դժն-դակ այն կացութիւնը որ 1290ական տարիներուն կը տիրէր Արեւելեան Հայաստանի մէջ, քրիստոնէութեան եւ եկեղեցիի հանդէպ թաթարական անողոք ու աւերիչ հալածանքներուն հետեւանքով:

Նոյն այս ոտանաւորը տեղ գտած է նաեւ Հայաստանի պետական ձեռագրատան մէջ ի պահ գրութեան մը մէջ՝ որ կը կրէ «Ողբ խաչատրոյ կեչառեցոյն վասն իշխանացն» խորագիրը:

Ջենք արտագրեր, չխճողելու համար մեր ակնարկը. սակայն կ'ուզենք դիտել տալ թէ գրական որեւէ արժէք պէտք չէ փնտռել անոր մէջ, այլ բացառապէս վկայութիւն մը չրջանի ողբալի կացութեան մասին, որուն ակնարկած է նաեւ Սիւնեաց աշխարհի պատմիչը՝ Օրպէլեան, իր «Պատմութիւն նահանգին Սիսական» անուն գործին մէջ (1910, Թիֆլիզ, էջ 471-475):

1295 թուականի դառնագոյն օրերն են: Թաթարներու Ղազան խանի իշխանութեան չրջանը, երբ իր զօրավարներէն Նեւրուզ՝ «յոյժ ատեցող էրիստոնէից եւ թշնամի եկեղեցեաց», կը հրամայէ քանդել բոլոր եկեղեցիները, կողոպտել քրիստոնեաներու պատկանող բոլոր ինչքերը եւ թլփատել քահանաները: Օրպէլեան կը նկարագրէ բոլոր այս խուժդուժութիւնները («Էակեցին բագում եկեղեցիս, խողխողեցին բազում էահանայս, կոտորեցին բազում էրիստոնեայս, եւ որք ի սրոյն մնացին՝ կողոպտեցին զամենայն ինչս, գերեցին բազում կանայս եւ մանկտի»), աւելցնելով որ Կիլիկիոյ Հայոց Թագաւոր Հեթումի միջնորդութեամբ ի վեր-ջոյ կը դադրին հալածանքները եւ «լինէր խաղաղութիւն մեզ եւ ամենայն աշխարհիս Հայոց»:

Կեչառեցի այս ղրուագն է որ կը պատմականացնէ իր յանգաւոր գրութեամբ, աւաղելով եւ ափսոսալով, բայց նաեւ — ինչ որ յատկանշական է — ոգեկոչելով անցեալի մեր փառքը, յիշատակելով Հայոց հին ու նշանաւոր իշխանները՝ զորս կը կոչէ «առիւծի կորիւններ», «գօրաւոր՝ պատերազմներու մէջ», քալ եւ յանդուգն:

Բացորոշ է որ վարդապետը կ'ապրի հայ քաղաքական իշխանութիւնը վերականգնած տեսնելու ներքին խռովքով ու կ'ուզէ մեր ժողովուրդը տեսնել փրկու-թեան ճանապարհի փնտռտուքին մէջ, հիներու ճամբուն վրայ, արութեան եւ պայքարի վճռականութեամբ զինուած:

Այս տրամադրութիւնները չատ աւելի ակնբախ կը դառնան, երբ նկատի ունենանք իր երկրորդ գործը՝ «Պատմութիւն Աղեքսանդրի Մակեդոնացւոյ», — Արիստոտէլի համանուն գործէն թեւլաղրուած եւ ազատ հետեւողութեամբ գրի առնուած բանաստեղծութիւն մը, որ առասպելական քաղութեան, արկածախնդրութիւններու եւ հերոսական պաշտամունքի ծարաւ մը կը մատնէ:

Աւելորդ չըլլայ թերեւս դիտել տալ, որ երեւակայածին, առասպելային եւ հերոսապաշտական գործերու սէրը՝ մինչնադարեան ժամանակաշրջանին, չատուկ է եղած ոչ միայն մտաւորական դասուն, այլեւ ժողովրդային լայն խաւերու: — Կեչառեցի վստահօրէն մղուած է այս պահանջին գոհացում տալու մտածումէն, իր «Պատմութիւն Աղեքսանդրի Մակեդոնացւոյ»ն գրելու համար:

Մ. Թ.

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

ԿԱՐՕ ՄԵՀԵԱՆԻ

— o —

Կիրակի, Նոյեմբեր 16ին Փարիզի Ցրտ Թաղամասի վայելուչ սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր բազմահարիւր հանդիսականներով, եկած իրենց յարգանքի բաժինը տալու Կարօ Մեհեանի, անոր գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանին առթիւ:

Հանդիսութեան բացման ճառը արտասանեց յոբելեանական պատուոյ յանձնախումբի եւ օրուան նախագահ Աշոտ Մալաքեան (Անրի Վերնէօյ), որ իրեն յատուկ սրամիտ ոճով, ոգեկոչեց Մարսէյլի երբեմնի հայկ. կեանքը, իր բազմազան եւ բազմաթիւ միութիւններով, հանդէսներով, հաւաքոյթներով, ճառերով, չեչտելու համար թէ դեռ պատանեկութեան օրերուն խորապէս տպաւորուած էր Կարօ Մեհեանի հրապարակախօսութեամբ: Պատկերալից ոճով նկարագրեց հայկ. հանդէսները, «անմոռանալի թաց գեղարուեստական բաժինով եւ ճոխ պիւֆէով», յիշելու համար մանաւանդ այն օրը երբ հօրը ընկերակցութեամբ գացած էր լսելու արտասահմանէն եկող բանախօս մը՝ Կարօ Մեհեան, որ առաջին խօսքէն իսկ ազդեցութիւն գործած էր իր եւ ներկաներուն վրայ: Սրահը լռած էր ամբողջովին, ինչ որ անսովոր երեւոյթ է հայկ. հաւաքոյթներու մէջ, ու երիւղածութեամբ ունկնդրած բանախօսը, որ սապէս սկսած էր իր խօսքը, մատը բարձրացնելով «ի՞նչ է այսօրուան տօնին նշանակութիւնը»: Ու լուռ սրահը 45 վայրկեան լսած էր այդ բանախօսը, վասնզի լռութիւնը հանդիսականէն չի պար այլ բեմին վրայի դերասանէն: Ու այդ օրուան դերասանը տաղանդաւոր էր: Ու 40 տարի յետոյ, աւելցուց Աշոտ Մալաքեան, «կը բարձրացնեմ մատս ու կ'ըսեմ՝ «ի՞նչ է այսօրուան տօնին նշանակութիւնը», ու Ֆրանսերէն չարունակելով իր հայերէն սկսած ճառը, Մալաքեան յիշեց թէ վերջերս ընթերցում մը կատարած էր գիտական պարբերականի մը մէջ, ուր կ'ըսուէր թէ մարդս իր կեանքի ընթացքին (բացառեալ արկածէ) սրտի երկու միլիառ հարիւր միլիոն բաբախում կ'ունենայ եւ քանի մը ինք ապրած է արդէն իր կեանքին կէսը, կը մնայ ուրեմն մէկ միլիառ հարիւր միլիոն բաբախում: Ու այդ օրէն Մալաքեանի կեանքի փիլիսոփայութիւնը եղած է ամէն ինչ վերածել բաբախումներու քանակի մը, զոր պարտի հանել կեանքի հաշուի մեծ տոմարէն: Այսպէս երբ ճաշի մը կը հրաւիրուի, չի խորհիր թէ տրամադիր է թէ ոչ երթալու այլ կ'անդրադառնայ միայն թէ 197 բաբախում պիտի յատկացնէ այդ իրիկունը: «Ուրեմն, կը չարունակէ Մալաքեան, ի՞նչ է այսօրուան տօնին իմաստը: Եկած ենք, սիրելի Կարօ, մեր սրտին որոշ քանակութեամբ բաբախումները տալու քեզի, բայց լաւ գեաեղում մը ըրած կ'ըլլանք, քանի անոնք բարեկամութեան, երախտագիտութեան, հիացումի եւ սիրոյ բաբախումներ են»: Այս է ինծի համար, կը չեչտէ հայերէն, այսօրուան տօնին նշանակութիւնը:

Ցաջորդ խօսողն էր Հ. Ռափայէլ վ. Անտոնեան, որ կը ներկայացնէր Կարօ Մեհեանը իբրեւ գրագէտ: Հայր Ռափայէլ խորասուզուելէ առաջ Կարօ Մեհեանի «Իմաստութեան Ուղիներուն» եւ «Ալեծուփ Զուարերուն» մէջ, բացատրեց թէ ի՞նչ է իրեն համար յոբելեան մը: Ոչ աւելի բան քան տողանցքը կեանքի մը եւ խորհրդածութիւններ անցեալին մասին, վասնզի անցեալն է որ կը պատրաստէ ներկան եւ ներկան իր կարգին կը կրէ անցեալին ամբողջ ծանրութիւնը: Ապա, բանախօսը խղճմտօրէն վերլուծեց յոբելեարին դրական վաստակը, իբրեւ բնաբան առնելով անոր մէկ տողը, ու մէջբերումներով ճոխացուց իր ելոյթը, որ մասնագիտական բնոյթ ունէր:

Կենդանի պատկերի ձեւով Արարատի մեծ պատառի մը առջեւ, տրուեցաւ կ. Մեհեանի մէկ գրութիւնը «Հայը», որ առաւելաբար զրոյց մըն է պանդուխտ Հայուն եւ մեծ լերան միջեւ (Արարատի ձայնը՝ Արամ Պետրոսեան, Հայը՝ Ս. Պապիկեան): Նման ձեռնարկներու իրագործման մէջ ծիծաղելին սահմանը չատ մօտ ըլլալով, դժուար է հոն չհասած գլուխ հանել նման փորձեր, ուրեմն լաւագոյն է խուսափիլ:

Ցաջորդ խօսողն էր Տիգրան Պալեան, որ ներկայացուց հրապարակագիրը: Անդրադարձաւ սակայն թէ հազուագիւտ է մէկուն մէջ տեսնել բազմակողմանի տաղանդ մը, արդարեւ կ. Մեհեան մչակած է զանազան սեռեր եւ յաջողած ամէնուն մէջ ալ: Անդրադարձաւ հրապարակագրին յօդուածներու լրջութեան եւ բովանդակութեան եւ եզրակացուց հայ ժողովրդական մէկ իմաստուն խօսքով, զոր ուղղեց կ. Մեհեանի «ձեռքէ գալար»:

Հայր Ցարութիւն վ. Պզտիկեան կարճ ելոյթով մը անդրադարձաւ կրթական մշակին: Իբրեւ նախկին ուսումնապետ Սեւրի Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Հայր Ցարութիւն ճանչցած էր Մեհեան դաստիարակը եւ գնահատած ա-

հասաւ թէ լեռը չորս կողմէն պաշարուած է: Ժողովուրդին յանձնարարուեցաւ որ իրար չանցնի ու քալ կենայ, իսկ զինուած տղաքը դիրքերու բաժնուեցան, եւ ահա սկսաւ ահեղ ու ճակատագրական կռիւ մը մեր բուռ մը քաջերուն եւ բազմաթիւ թշնամի զինուորներուն, քիւրտ եւ չերքէզ խուժաններով. բոլորն ալ զինուած, Հայերը կոտորելու համար, ի՞նչպէս կարելի էր այդ թշուառ, անտղուրկ, սովահար ժողովուրդը կերակրել: Սորտարայ Արամ միջոցը գտաւ. ամէն իրիկուն քանի մը համադիւղացի տղաքներ հեռը առած կ'երթար մօտակայ քրտական գիւղերը, կը թալանէր կով, ոչխար, ալիւր, կարագ կը բերէին, անասունները մորթելով հաւասարապէս կը բաժնէին բոլորին: Այսպէս անցուցինք մէկ ամիս:

Երբ ամբողջ Մշոյ դաշտը ամայացաւ, Թրքական կառավարութիւնը իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուց Ս. Կարապետի անտառը, որպէս փրկութեան խարիսխ, որով այդ ազատած բազմութեան ուտելիք էր պէտք: Կայինք, եթէ չեմ սխալիր, մօտաւորապէս 5000 հոգի: Այդ առթիւ կազմուեցաւ զինուորական մարմին մը: Քեռի Օվոն եւ Սորտարայ Արամ ընտրուեցան զեկավար: Այդ ուղղութեամբ սկսան աշխատանք տանիլ:

Դաշտ իջնել եւ ուտելիք բերել անհնարին էր, քանի որ Մշոյ դաշտը լեցուած էր Վանի կողմերէն փախած Թուրք, քիւրտ եւ չերքէզ խուժաններով. բոլորն ալ զինուած, Հայերը կոտորելու համար, ի՞նչպէս կարելի էր այդ թշուառ, անտղուրկ, սովահար ժողովուրդը կերակրել: Սորտարայ Արամ միջոցը գտաւ. ամէն իրիկուն քանի մը համադիւղացի տղաքներ հեռը առած կ'երթար մօտակայ քրտական գիւղերը, կը թալանէր կով, ոչխար, ալիւր, կարագ կը բերէին, անասունները մորթելով հաւասարապէս կը բաժնէին բոլորին: Այսպէս անցուցինք մէկ ամիս:

Երբ ամբողջ Մշոյ դաշտը ամայացաւ, Թրքական կառավարութիւնը իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուց Ս. Կարապետի անտառին վրայ, քալ դիտնալով որ հոն զինուած ֆէտայիներ կային:

Առաւօտ մը, երբ արեւը նոր էր սկսած իր ճառագայթներով մեր նիհարցած ու տանջուած ոսկորները տաքցնել, լուր

1915-Ի ԴԱՌՆ ՅՈՒՇԵՐԷՆ ՀԱՄԱՌՕՏ ՄԱՍ ՄԸ

Մեծ հօրաքոյրս լերան բոլոր ծակ ու ծուկը գիտէր. գայինք, գայինք, Ս. Կարապետի խիտ ծառերու մէջ գտանք բոլոր անոնք, որոնք փախած հոն ապաստանած էին: Հոն կային Սորտարցիներ, Պաղուցիները, Զէյրաթցիները, Մեղտի - ցիները եւ ուրիշ քանի մը գիւղացիներ: Հետեւաբար մեր առաջին գործը եղաւ փնտռել գտնել մեր սիրելիները, բայց դժբախտաբար մեր տունէն ազատած էինք միայն ես ու փոքր եղբայրս, երկու հօրաքոյրերս եւ մէկուն հարսը Թոռան հետ միասին, հօրեղբայրս Ջազայեան Պօղոսը: Սկսանք լալ - ողբալ եւ քիչ յետոյ հաշտուիլ այդ դառն իրականութեան հետ:

Բոլոր գիւղերէն բաւական ժողովուրդ փախած եկած էր լեռ: Տղամարդ քիչ կար. անոնց մէջ բարեբախտաբար կը գտնուէին քանի մը ֆէտայիներ: Պաղու գիւղացի Օվոն, Մեղտի գիւղացի Սիսակ, Կոմսա Մոսօն, Սորտարայ Ծուկօ Արամ եւ Վահան, Զէյրաթա Ռեպէյ տղաքներ՝ Սարգիս եւ Աւետիսը: Անոնք բոլորն ալ լաւ զինուած էին, իսկ մնացածները հին զէնքերով Այնալի Խափախլի եւ ոմանք ալ տարճանակներով զինուած էին: Կային նաեւ անզէն տղամարդիկ:

Ահա այս բուռ մը քաջերն էին որ յատուկ պիտի դիմադրէին Թրքական եւ քրտական կանոնաւոր զինուած, թիւով գերազանց ուժերուն: Ժամանակակից պատմութիւնը փառքով պիտի յիշէ բոլոր անուանի եւ անանուն այն հերոսները, որոնք պայքարեցան իրենց հայրենիքի ազատագրութեան համար եւ զոհ - ուեցան քաջաբար:

Ես իմ անզօր գրիչովս պիտի տամ բոլոր այն դէպքերը, որոնց ականատես եղայ:

1915ին Տարօնի աշխարհը հրդեհի մէջ էր. Թուրք բռնակալութիւնը վճռած էր միանգամ ընդմիշտ բնաջնջել Տարօնի ժողովուրդը իր բնաշխարհին մէջ, որովհետեւ չատ լաւ գիտէր որ Տարօնցին տեղահանել, աքսորել այնքան ալ դիւրին գործ չէր. ուստի որոշած էին տեղն ու տեղը կոտորել բոլորը եւ այդպէս ալ ըրին:

Ահա այս մահու - կենաց օրերուն էր որ ոմանք կոտորածէն ազատած եկած

Մեծ հօրաքոյրս լերան բոլոր ծակ ու ծուկը գիտէր. գայինք, գայինք, Ս. Կարապետի խիտ ծառերու մէջ գտանք բոլոր անոնք, որոնք փախած հոն ապաստանած էին: Հոն կային Սորտարցիներ, Պաղուցիները, Զէյրաթցիները, Մեղտի - ցիները եւ ուրիշ քանի մը գիւղացիներ: Հետեւաբար մեր առաջին գործը եղաւ փնտռել գտնել մեր սիրելիները, բայց դժբախտաբար մեր տունէն ազատած էինք միայն ես ու փոքր եղբայրս, երկու հօրաքոյրերս եւ մէկուն հարսը Թոռան հետ միասին, հօրեղբայրս Ջազայեան Պօղոսը: Սկսանք լալ - ողբալ եւ քիչ յետոյ հաշտուիլ այդ դառն իրականութեան հետ:

Բոլոր գիւղերէն բաւական ժողովուրդ փախած եկած էր լեռ: Տղամարդ քիչ կար. անոնց մէջ բարեբախտաբար կը

(Շար. – 5)

ՎԱՂՈՄԱՆՑՈՒ ՄԵՐ ՊԱՀԱՊԱՆՈՒՄԸ

ՄԱՀԱՓՈՐԾ ՕՏԱՐԸ

ՎԱՂՈՒՍՏՈՂ ՊՈՒԿՈՅԱՆՑԱԳԻՐ

ՀՎՂՎՍՑՈՂՓ Ի. ՀԱԳՈՒ

Թ.

Թաւրիզ, 4 Յունուար 1909

«Իմ հայր հերոսական բնաւորի՛ւ մարդ էր եւ ոչ թէ վախկոտ ու դողդոջուն, ինչպէս որ դուք կը կարծէք, ես ալ ձեզ պէս կ՚ուզէի ապրիլ, բայց ինչպէ՞ս կարելի է, որ ես ալ ձեզ պէս վախկոտ ըլլամ, երբ որ հայրս ինծի սորվեցուցած է, որ մարդ պէտք է ապրի ազատ եւ անկախ, եւ ոչ թէ ստրուկի պէս։ Ես ալ ձեզ պէս կրնայի ապրիլ, եթէ ուզէի, բայց ես չեմ ուզեր ապրիլ ստրուկի պէս, ես կ՚ուզեմ ազատ ապրիլ, ինչպէս որ հայրս ապրեցաւ։ Ես ալ ձեզ պէս կրնայի ծունկի գալ եւ ներում խնդրել, բայց ես չեմ ուզեր ներում խնդրել, ես կ՚ուզեմ մինչեւ վերջին շունչս ալ կռուիլ ազատութեան համար, ինչպէս որ հայրս կռուեցաւ։ Ես ալ ձեզ պէս կրնայի ստրկութեան ենթարկուիլ, բայց ես չեմ ուզեր ստրկութեան ենթարկուիլ, ես կ՚ուզեմ ազատ ապրիլ, ինչպէս որ հայրս ապրեցաւ։ Ես ալ ձեզ պէս կրնայի ստրուկ ըլլալ, բայց ես չեմ ուզեր ստրուկ ըլլալ, ես կ՚ուզեմ ազատ ապրիլ, ինչպէս որ հայրս ապր

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արփինէ եւ Տիգրան Փափազեան կը ծանուցանեն թէ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի Նոյ. 23, Պօմոնի Հայոց եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ մօր

ՋԱՐՈՒՀԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

(ծնեալ Մալաճեան)

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Անահիտ եւ Էրթա Պաթէնթի կը ծանուցանեն թէ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Նոյ. 23 Պօմոնի Հայոց եկեղեցին իրենց սիրեցեալ մօր եւ զոքանչ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՏՐԻՆԷ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

(ծնեալ Ֆէսճեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

×

Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը, ինչպէս ամէն տարի, հոգեհանգստեան պատարագ կատարել կուտայ Շաբաթ Նոյեմբեր 22ին ժամը 10ին Մոնմորանսիի հանգստեան տան մատրան մէջ

44-50, Ave. Charles de Gaulle
95 Montmorency

Մոնմորանսիի եւ Անթիլիի հանգստեան տուներուն մէջ մահացած պատսպարեալներու հոգիներուն համար։ Օրուան պատարագիչ եւ ներկայացուցիչ առաջնորդ Սրբազանի Հ.ՆՈՐՎԱՆ ՎՐԴ. ՋԱՔԱՐԵԱՆ

Ցաւարտ պաշտօնի կ'այցելէ տեղւոյն գերեզմանատունը եւ կ'աղօթէ վախճանեալներու շիրմներուն վրայ։

Կը հրաւիրուին պատսպարեալներու ազգականներն ու հայ հասարակութիւնը։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Զապէլ Եարճանեան – Համբարձումեան ի յիշատակ իր հօրաքրոջ աղջկան Տիկին Եւա Զօրեանի մահուան երրորդ տարելիցին 100 ֆր. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի։

ՆՈՒԷՐ

Պ. Սողոմոն Կիւլէզեան իր թոռնիկներուն մկրտութեան առթիւ 100ական ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի Տան (ստանալ «Ցառաջ»էն), Կապոյտ Խաչի Սարսէլ – Առնուվիլի մասնաճիւղին եւ «Ցառաջ»ին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը Շաբաթ Նոյ. 22, ժամը 15ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։ Օրակարգի վրայ է Պատգ. ժողովի զեկուցումը եւ մասնաճիւղի վարչութեան ընտրութիւնը։

×

ՀԱՄԱՀԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի վարչութեան անդամական ժողովը Հինգշաբթի (Նոյ. 27) երեկոյեան ժամը 9ին Ե։ Հիւսիսեան սրահը, Ռիւ Ֆավանթին, Վալանս։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

A CEDER

A céder, près d'Amiens, grand atelier de confection tricot avec matériel pour fabrication. Logement tout confort. Bail 3, 6 9 ans. S'adresser à

DENGOYAN
22 rue André-Potelle 80300 ALBERT
Tél. : 195

ՊԱՐԱՆՅԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

Samedi 22 Novembre 1975 à 20 h. 30

Salle des Fêtes de Sevran

Deux orchestres : BEDIKIAN et le groupe SEVANE

En attraction : le chanteur arménien LUDOVIC

BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE

Tenue correcte exigée

ARMÉNIE 1975 ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Départs chaque mois :

du 20 Décembre au 3 Janvier

à partir 2580 F

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS — Sonia Coumryantz
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON — Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

A MARSEILLE — Dicran Cazarian
61, rue Paradis — 13 Marseille — Tél. 54 07 51 et 93 36 19

Licence Voyages : A. 721.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Grand Bal

DU NOR SEROUND D'ALFORTVILLE

Samedi 22 Nov. de 20 heures à l'aube Salle des Fêtes, Rue Voltaire, Alfortville

avec la participation de l'ensemble
BERNARD DEDEDJIAN

Entrée 20 Fr., Nor Séround 10 Fr.

ON DEMANDE

On demande retoucheuse ou finisseuse pour homme.

S'adresser :

SAADETIAN
18, Rue de Picardie, Paris (3e)
Tél. : 887-99-06

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԵՐ

COURS DE LANGUE ET DE CIVILISATION ARMENIENNES

Tous les Lundis à 20 heures

au nouveau Centre Culturel de l'Association Sainte Croix

10 bis, Rue Thouin
PARIS (5e)
Métro Monge

et les Samedis matin à 10 heures au siège de l'exarchat Catholique Arménien, 6 ter, Rue Charlot,
Métro République
ou Filles du Calvaire

Les cours sont donnés gracieusement par le R. P. BEZDIKIAN

Tous peuvent y participer.

FNAIM *Membre O.R.P.I. Sud*

ETUDE RIVE GAUCHE

Adminstration de biens
Transaction Immobilière
Directeur Jacques TORANIAN
Cartes Professionnelles Too 69 Goo45
122, Boulebard Raspail, 75006 Paris
544-19-46 — 544-11-25
222-70-63 — 548-67-61

ԿՈՉ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութեան հովանաւորութեամբ կազմուած է թատերախաղական խումբ մը, որուն արդէն իսկ իրենց չաբաթական հաւաքոյթներով սկսած են փորձերուն։ Այս խումբը ընտրած է հայ թատրոնին սպասարկու դերասան Ա.ԲԷԼԼԵԱՆի անունը։ Հետեւաբար Ալֆորվիլի եւ իր շրջակայքի երիտասարդ – երիտասարդուհիներէն ոեւէ անոնք որ կը փափաքին իրենց մասնակցութիւնը բերել Հայ Բեմին, կրնան դիմել հետեւեալ հասցէներուն.—

Sarkissian Arthur
253, Rue P. V. Couturier, Alfortville
Tél. : 899-09-66

Zorapapélian Edmond
134, Rue Etienne Dolet, Alfortville
Tél. : 368-67-52

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եղեկելեան Խորէն Պօղոսի կը փնտռէ իր հօրեղբօր տղան՝ Եղեկելեան Գրիգոր Կարապետի, ծնեալ Սիսի շրջան (Թուրքիա)։

Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն դրել հետեւեալ հասցէով.

3, Rue de la Roserie
92360 Meudon-la-Fôret, FRANCE

Կը խնդրուի արտասահմանի հայ թերթերէն արտատպել։

×

Ցաղուեան Յովսէփ Ցարութիւնի, ծնած 1911ին Սդերեջանի Սոն Նոխալա շրջանի Ցաղաբլուամ գիւղը, մօրը անունը՝ Խանում, եղբայրները՝ Սողոմոն, Առաքել. կնոջը՝ Ռոզա, տղան՝ Վալոտա։

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել.

Վ. Փափազեան փողոց

26 թիւ չէնք, 4րդ մուտք, թիւ 51 Երեւան

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

venez goûter
son excellente cuisine
et ses spécialités arméniennes
dans le cadre entièrement rénové
de son premier étage

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.

ԿԻՐԱԿԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
23
DIMANCHE
23 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍԱՆԵԱՑ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փրանսա	Տար· 170 փր·	Վեցամսեայ	90 փր·
Արտասահման	Տար· 200 փր·	Հատը	1 փ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·447

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.447

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԻՐ Է ՉԱՐԻՔԻՆ ԱՐՄԱՏԸ

— o —

Նախկին վարչապետ Քուվ տը Միւրվիլ եւ նախկին նախարար Ժորժ Կորս Լիբանան ղրկուեցան Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնի կողմէ լուծում մը գտնելու համար ամխներէ ի վեր չարունակուող ահռելի ոչրերդութեան:

Առաջին անգամ չէ, որ Ֆրանսա ակր կը կանդնի Լիբանանի: 115 տարի առաջ, 1860ին, Նափոլէոն Գ·ի օրով, երբ Տիւրզիները ջարդած էին Լեռնալիբանանի քրիստոնեաները (մարոնի), Ֆրանսական տասը հազարնոց զօրաբանակ մը ցամաք եկաւ Պէյրութ եւ օսմանեան կառավարութեան պարտադրեց ինքնավարութիւն մը հաստատել այդ շրջանին: 1861 Յունիսին եւրոպական եօթը Պետութեանց եռակողմ համաձայնութեամբ ինքնավար դարձաւ Լեռնալիբանան նեղ սահմաններով, օսմանեան գերիշխանութեան տակ: Հայեր եղան առաջին եւ վերջնական կառավարիչները, – Տաւուտ փաշա (1861–1868) եւ Յովհաննէս փաշա Գուլումճեան (1912 Դեկտ· 15 - 1915):

1920էն մինչեւ 1943 Լիբանան ենթակայ եղաւ Ֆրանսական հոգատարութեան (ինչպէս Սուրիա): 1943 Նոյեմբեր 22ին Լիբանան դարձաւ անկախ Պետութիւն (1926էն ի վեր Հանրապետութիւն էր՝ Ֆրանսական մանդատի տակ):

Հոգատար Ֆրանսա ընդարձակեց Լեռնալիբանանը եւ ստեղծեց Մեծ Լիբանանը, անոր կցելով Պէյրութն ու Միջերկրականի ափերը, մանաւանդ սուրիական Տրիպոլիսը, որուն բնակչութիւնը մեծամասնութեամբ իսլամ էր եւ որուն աչք ունէր Սուրիա:

Վերջերս թերթ մը կը դրէր թէ Լիբանանի ներկայ ոչրերդութեան պատասխանատուն Ֆրանսա է, իրրեւ հեղինակը «Մեծ Լիբանան»ի···:

Երբ 1968 Դեկտեմբեր 28ին Իսրայէլեան Պէյրութի օդակայանին մէջ 13 օդանաւեր փճացուցին, նախագահ տը Կօլ պաշտօնապէս յայտարարեց, որ Ֆրանսա թոյլ պիտի չտայ, որ Լիբանան կորսնցնէ իր անկախութիւնն ու հոգային ամբողջականութիւնը:

Հետեւողական իր դարաւոր քաղաքականութեան, Ֆրանսա այսօր եւս կը ներկայանայ իրրեւ ջերմ պաշտպան Լիբանանի, որ գերազանցօրէն միութեան ամուր կապ մըն է արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ:

Զարմանալի է, որ աշխարհի ճակատագիրը վարելու յաւակնող երկու մեծերը՝ Մ· Նահանգներ եւ Խ· Միութիւն՝ ամխներէ ի վեր լուռ հանդիսատես կը հանդիսանան Լիբանանի եղբայրասպան ու ազգաքանդ կռիւներուն, առանց հակառակորդ կողմերը հաշտեցնելու փորձ մը ընելու:

Ինչի՞ կը ծառայեն ուրեմն Միջերկրականի կապոյտ ջուրերուն մէջ սոնքալով ջրնգայող իրենց հզօր նաւատորմիղները:

Եսասէ՛ր աշխարհ: Ամէն ոք իր անձնական շահերը կը հետապնդէ, առանց խղճահարութեան թոյլ տալով, որ անդին խաղաղասէր եւ ազատատենչ ժողովուրդ մը կոտորուի, իրենց մեղսակից աչքերուն առջեւ:

Բազմաթիւ հակամարտ շահեր իրարու կը բախին Լիբանանի մէջ, որ ովասիս չէ միայն Հայերուն համար: Մերձաւոր Արեւելքի, մանաւանդ քարիւղ արտադրող

Բանի մը տող

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ բայը դոցելու համար, ելմտական նախարարը կը թելադրէ բարձրացնել աշխատաւորին բաժինի սակերը, աւելցնելով սակայն թէ մխայն իր անունով կը խօսի:

ՀԱՋԱՐԱԻՈՐ ՍՊԱՆԱՑԻՆԵՐ Շաբաթ օր կը չարունակէին տողանցել Ֆրանքոյի դադաղին առջեւ: Ծուղարկաւորութեան ներկայ եղող պետ· մխակ ղեկավարներն են՝ Հիւսէյն Թագաւորը, Փինոչէ (Շիլի) եւ Մոնաքոյի իչխանը եթէ կարելի է Մոնաքօն Պետութիւն նկատել: Պարսից Շահը եղբայրը կը ղրկէ իսկ Ամերիկա փոխ–նախագահ՝ Ռոքֆելլերը: Զինաստան ցաւակցական հեռագիր ղրկած է: Ֆրանսայի մէջ Համայնավար կուսակցութիւնը, սենսիքաները կը բողոքեն ղրօչակները կէս պարզուելուն դէմ հանրային շէնքե – րուն վրայ, նշան սուգի, կիրակի, յուղարկաւորութեան օրը:

ՊԻՑՐՈՒԹի մէջ խռովութիւնները վերսկսած են եւ Ուրբաթ օր մեռեալներու եւ առեւանգումներու չարք մը կար: Քսան մեռեալ եւ յիսուն վիրաւոր կայ եւ բոլոր ճամբաները վտանգաւոր էին:

ԻՍՐԱՑԵԼԵԱՆ սահմանապահ ջոկատ մը բախումներ ունեցած է պաղեստինցի արձակղէններու հետ Լիբանանի սահմա – նին մօտ: Վիրաւոր եւ սպաննուած չկան երկուստեք:

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ Նեվատայի անապատին մէջ հիւլէական ռումբ մը պայթեցուցին: Փորձը կատարեցին ընդերքին մէջ: Պայթումին ցնցումը զօրաւոր կերպով զգացուեցաւ Լաս Վեկասի մէջ, որ չուրջ 170 քիլոմեթր հեռու կը գտնուի:

ԱՆԿՈՂԱՑԻ կռիւները կը չարունակուին եւ համաձայն եուկոսլաւ «Թանիուկ» գործակալութեան, հազար Քուպացիներ Լուանտա ժամանած են կռուելու համար տեղւոյն կառավարութեան բանակին շարքերուն մէջ: Ամէն առաջ 1500 Քուպացիներ եւ Փորթուկալցիներ կը կռուին հակահամայնավար ուժերու կողքին, ոբոնք վերջին չաբաթներուն զինուորական յաջողութիւններ արձանագրած են:

ՎԱՏԻԿԱՆի հրապարակած վիճակագրութեան համաձայն, աշխարհի կաթողիկէներու թիւը աւելցած է հասնե – լով 960 միլիոնի: Միւս կողմէ նուազած է հոգեւորականներու թիւը: 1973ին կաթողիկէներու թիւը 688·991·000 էր եւ աշխարհի բնակչութեան — 3·803·999·000 — 18,3 տոկոսը կը ներկայացնէր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

Թռչուններ

Արթնացրու արեգակը ֆո հոգու մէջ
ննջող,

արթնացրու ծառը կենաց
եւ թափուող պտուղները
հաւաքիր ֆո մատներով,
եւ սկզբի համար
գործիր լուսապսակը ֆո կողերի,
որի հովանու տակ պատսպարուել են
երկինքը, երկիրը եւ ժամանակը:
Եւ Ադամը իր կողից ստեղծեց պահը,
պահը,
որ հիմա էլ երկնքում ճախրում է՝
անցեալի, ներկայի, ապագայի տեսքով:
Եւ ուրեմն՝ արթնացրու ծառը կենաց,
որի վրայ մէկ–մէկ ասեղնագործիր
երկինքը, երկիրը եւ ժամանակը,
որովհետեւ ամէն ինչ սկսւում է ցորից,
որովհետեւ ամէն ինչ ծնւում է
սպիտակ միայնութեան մէջ,
որտեղ դու առաջինն ես
եւ վերջինը:
Դու ֆո սպիտակ միայնութեան մէջ
եւ առաջինն ես, եւ վերջինը:
«Եւ որովհետեւ ամէն ինչ սկսւում է
ցորից,
եւ որովհետեւ ամէն ինչ ծնւում է
սպիտակ միայնութեան մէջ,
դու ցորից դարձիր իմ կողը, ոյդիս
որպէս սկիզբը
երկնքի, երկրի եւ ժամանակի»···
մտածում ես ֆո մէջ
եւ ֆո մէջ կրկնում ես,
որ այնժամ կըգայ
արգելուած խնձորը ուտելու ժամանակը,
անծանօթ երկինքը շնչելու ժամանակը,
անծանօթ վայրկեաններ···
որտեղ դու առաջինն ես
եւ վերջինը:
Արթնացրու ծառը կենաց,
եւ մտածիր, որ արգելուած խնձորները
դէպի հարաւ թռչող թռչունների,
դէպի հիւսիս չուող թռչունների
եւ ընդհանրապէս թռչունների համար են,
որոնց սկիզբը ծառն է կենաց,
եւ մտածիր նաեւ,
որ նրանք ստուերներն են ծառի,
որ երկարում են դէպի հիւսիս, հարաւ,
որ ընդհանրապէս հրկարում են,
երբ արթնանում է արեգակը ֆո հոգու
մէջ ննջող·

×

Թռչուններ շնչում են
իրենց պատկանող մի կտոր երկինքը·
Նրանք երկնից հիւսում են բոյն,
որտեղ կարող են ապրել ամբանը,
որտեղ կարող են ապրել ամբանը,
որտեղ ընդհանրապէս կարող են ապրել:
Իսկ որսորդները իրենց դէմբերին
մէկ–մէկ շարում են սպասումները,
եւ արցունքները դարձնում են ծով
եւ երազներից մակոյկներ են շինում,
եւ լուռ, համաչափ թիավարում են
արցունքների մէջ:
Որսորդները թիավարում են արցունքների
մէջ,
որտեղ կարող են ապրել ամբանը,
որտեղ կարող են ապրել ամբանը,
որտեղ ընդհանրապէս կարող են ապրել:
Եւ արտառոց ոչինչ չի պատահում:
Եւ բանի որ արդէն բոյնը պատրաստ է,
եւ բանի որ պատրաստ են մակոյկները,
թռչունները ունենում են երեք ձագուկներ
եւ որսորդները ունենում են երեք երախայ
«Մէկը, — ասում են որսորդները, —
որպէսզի յաճկարծ ծովում չխեղդուի,
միւսը՝ որպէսզի ծովում չխեղդուի
եւ երրորդը միայն ապագայի համար»:
«Մէկը, — ասում են թռչունները, —
որպէսզի յաճկարծ
որսորդները նրան չտեսնեն:
Միւսը՝ որպէսզի նրան չտեսնեն,
եւ երրորդը միայն ապագայի համար»:
Եւ երկինքները վերածւում են բոյնի,
եւ արցունքները վերածւում են բոյնի,
որտեղ կարող են ապրել ամբանը,
որտեղ կարող են ապրել ձմրանը,
որտեղ ընդհանրապէս կարող են ապրել
եւ արտառոց ոչինչ չի պատահում:

×

Նոր բացուող օրը
ֆո թռիչքի միակ շեփորահարն է
եւ ֆո թաղումի յուղարկաւորը·
եղբայրներ, պահեցէք,
հողի մէջ պահեցէք մարմինը թռչունի·
որ գլորւում է լայնութեամբ օրուայ
եւ դա կը լինի բանաստեղծութիւնը,
որը գրւում է ձեռքի ափի մէջ
եւ առաւօտի դիմակի վրայ:
Բացւում են դռները մեռած բաղաքի
եւ Պրիամոսը մտնում է ներս
եւ նրա կառքով մտնում է ներս
մեռած Հեկտորին չխոշտանգելու
առասպելը,
եւ դռները փակւում են մեռած բաղաքի:
Եղբայրներ,փորեցէք գերեզմանը ձեռքով,
եղբայրներ, փորեցէք փոքրիկ
գերեզմաններ
թռչունների համար:
Մեռած բաղաքի պարիսպների տակ
մի գիշատիչ
համբերելով սպասում է,
թէ, ուր որ է, ահա
ճախրող թռչունը կ'ընկնի գետնին·
ճախրող խօսքերը կ'ընկնեն գետնին,
որովհետեւ այդ է
այդ է օրէնքը
ապրելու եւ մահուան,
ճախրելու եւ մահուան
եւ ուրեմն ահա
համբերելով սպասում է՝
փորձելու
երկնքում սահող համբերութիւնը
իր սեւ աչքերի,
բանի որ գիտի
որ թռչունները դիմակներն են երկնի,
որոնք ընկնում են
անյայտի մէջ օրուայ
եւ օրերը լցւում են դիմակներով,
եւ անհամբեր են դառնում գիշատիչները,
եղբայրներ, փորեցէք փոքրիկ
գերեզմաններ
եղբայրներ, գրեցէք բանաստեղծութիւնը,
որը սուզւում է անյայտի մէջ օրուայ:

ԱՐՄԷՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

ՆՈՐ ՈՍԿԵՐՉՈՒԹԻՒՆ

1915-Ի ՅՈՒՆՎԱՐԻ ԱՌԱՒՕՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ի միտս ունինք, որ մեզ դեռեւս չէ հասած ոսկերչութեան Ընկերութեան Օժանդակ տոմսերը եւ Օժանդակ մասին մեր դիտողութիւնները։ Ընկերութիւնը, որ ունի 1280-ական հոգի անդամներ, 1290-ական տարի ունի իր գոյութեան վրայ։ Ընկերութեան նպատակն է եղբայրական օգնութիւն ցուցնել իր անդամներուն, երբ անոնք հիւանդանան կամ ուրիշ դժբախտութեան մատնուին։ Ընկերութիւնը ունի նաեւ Օժանդակ Դրամարկղ, որ կը բաղկանայ 300 հոգի չափ։ Այդ բոլորին մէջ ոչ մէկ անդամ կայ, որ չգիտնայ, թէ ինչ նպատակի համար կազմուած է Օժանդակ Դրամարկղը։ Ան ունի իր ներքին կանոնագիրը, որ կը սահմանէ, թէ ինչ պարագաներու մէջ անդամները կրնան օգտուիլ Օժանդակ Դրամարկղէն։ Ամէն անդամ, որ կը վճարէ իր ամսական 5 ղրուշ, կը կարծէ, թէ ինքն ալ իրաւունք ունի օգտուելու Օժանդակ Դրամարկղէն, երբ հիւանդանայ կամ ուրիշ դժբախտութեան մատնուի։ Ասիկա սխալ է։ Ամէն անդամ, որ կը վճարէ իր ամսական 5 ղրուշ, կը կատարէ իր պարտականութիւնը, բայց ոչ մէկ իրաւունք ունի Օժանդակ Դրամարկղէն օգտուելու։ Ան կրնայ օգտուիլ միայն այն պարագային, երբ Ընդհանուր Ժողովը կը հաստատէ, որ Օժանդակ Դրամարկղը ունի այնքան գումար, որ կրնայ հոգալ անդամին հիւանդութեան ծախքերը։ Ընդհանուր Ժողովը կը հաստատէ նաեւ, թէ ինչ չափ գումար կրնայ տրուիլ հիւանդ անդամին։ Ասիկա կը կատարուի ամէն տարի

ՎԱՐԱԳԱՅՈՒՄ ՎՃԻԿԸ

ԿՐԿԻՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ՀԱՎՔԱՓՓԱԿ Ի ՀԱՅԿԱԿ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Ա.

Թուական 3 փետրուար 1909

Ի տարին հինգ հարիւր ութսունհինգ թուականն էր հայոց թուականի, եւ ես Ներսէս էի Ա անունով, որ ծնած էի Ամասիա քաղաքը, եւ ինձ կը ճանչնային իբրեւ Ներսէս Ամասիացի։ Ես ալ ինքզինքս կը ճանչնայի, եւ գիտէի թէ ինչ էի, ինչ պիտի ըլլայի, եւ ինչ պիտի չըլլայի։ Ոչ ոք կրնայ ըսել թէ ինքզինքը չի ճանչնար, որովհետեւ ամէն մարդ գիտէ թէ ինչ է, եւ ինչ պիտի ըլլայ։ Ես ալ գիտէի թէ ինչ էի, եւ ինչ պիտի ըլլայի։ Ես ալ գիտէի թէ ինչ էի, եւ ինչ պիտի ըլլայի։

Ես ալ գիտէի թէ ինչ էի, եւ ինչ պիտի ըլլայի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլ.— Հ· Ը· Դ· «Ս· Մինասեան» ենթակոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ողբացեալ ընկերներուն յիշատակին նուիրուած հոգեհանգստեան պաշտօնին առթիւ.—

Ոսկիան Գալայճեան 400 ֆր·, Արշակ Մկրեան, Մերոն Ծովհաննէսեան, երէկին Տէր – Պարսամեան, Տիկին Վաղ· Ուրքաթեան, Տիկ· Պերճուհի Պաղտասարեան 100ական, Տիկ· Սրբուհի Նշանեան, Տիկ· Զարուհի Քէչիչէֆ, Տիկ· Հրանոյշ Գիւլթա, Սեդրակ Խաչատուրեան 50ական, Տիկ· Զապէլ Տէր–Խաչատուրեան 30 ֆր·։

×

Նոյն առիթով Հ· Ը· Դ· «Ս· Մինասեան» ենթակոմիտէն կը նուիրէ 10·000 ֆր· (մէկ միլիոն) Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան հիմնադրութեան ֆոնտին։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը հաւաքած է հետեւեալ գումարները Օգափ· կայանի նոր չէնքին համար.— Տիկին Պալոյեան 1000, Ժան Դանիէլեան 1000, Ժաք Շելելէքեան 250, Տիկին Կիւրտիճեան 50, Տէր եւ Տիկին Մաղաքեան 50, Տէր եւ Տիկին Ամանաթեան 50, Աբա Ղեվոնտեան 50, Տիկին Վարդերեսեան – Սարաֆեան 50, Տիկին Քիւրտճեան 30, Տիկին Խաչմանեան 25, Տիկին Վարդերեսեան 20, Տիկին Պիպէրեան 20, Կիւղէլեան 15, Տիկին Գրիգորեան, Մ· Ծերուկեան, Տիկին Գազանճեան, Տիկին Գասեֆճեան, Տիկին Փէքմէզեան, Տիկին Մէստաէ – եան, Պ· Ա· Ամանաթեան, Գ· Փիրան – եան Տիկին Տէտէեան 10ական, Պ· Աղասի 5 Ֆրանք։

×

Այրի Տիկին Վարդուհի Հացագործեան կայան իր այցելութեան առթիւ 100 Ֆր·

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

ՅԱՆԿ ԻԳ·

Ը· Ծովսէփեանի եւ Օհանեանի պսակադրութեան՝ Տէր եւ Տիկին Գէորգ Ծովսէփեան (Կարտան) 200 Ֆր·, Հ· Հայրապետեանի յիշատակին՝ Հայրապետեան եւ Գուլումճեան ընտ· 30, Ճ· Ղարիպեանի յիշատակին՝ Պր· Սեդրակ Ղարիպեան 100, Ղ· Աւետուրեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկին Սիմոն Շարիկեան 20, Հ· Մանուէլեանի յիշատակին՝ Տէր եւ Տիկին Վահան Ճակոբեան 50, Ա· Պարոնեանի յիշատակին՝ իր աղջիկը եւ փեսան 150, Հ· Շաքարեանի յիշատակին՝ Շաքարեան ընտանիք 350, Գ· Գիզիրեանի յիշատակին՝ Պարոյր Պոքասեան 20, Գ· Գաբրիէլեանի յիշատակին՝ Ճակոբ Կիւրճեան եւ զաւակները 50, Ը· Առաքելեանի յիշատակին՝ Մարի Առաքելեան 100, Սուրէն Փիրանեան 30 Ֆր·։

Գումար 1100, նախկին գումար 123660
Ընդհանուր գումար 124760

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 29 երեկոյեան ժամը 20·30ին, Ազգային Տան սրահին մէջ 295 Ռիւ Պուալօ, Լիոն, կը խօսի

ՏՈՔԹ· ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԵՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

20ական տարիները եւ Հայերը Ֆրանսայի մէջ։

Հաւաքոյթէն վերջ պիտի ստորագրէ իր գիրքը

« LES EXILES DE LA PAIX »
(Editions Entente, Paris)

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ շրջանի հայրենակիցները։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

L'ARCHE DE NOE

42, RUE DESCARTES, 75005 PARIS - Tél 326 31 37

Venez Déjeuner

Venez Diner

OU MIEUX

Après le théâtre

Venez Souper

et goûter sa fameuse soupe aux tripes (*Khache*)

DES SPECIALITES ARMENIENNES
UN AIR DE FLAMENCO

×

Vous trouverez tous les produits orientaux à des prix imbattables chez

CHIRAG

Entièrement rénové

26 Rue de Trévise — 75009 Paris — Téléphone 770-38-63

Livraison à domicile à partir de 150 Fe

ԽՆՋՈՑՔ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ԴԱՒՐԱՑԻ ՀԱՑՐԵՆԱԿ – ՅԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպած է խնջոյք մը Նոյ· 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Սեբաստացի Մուրատ – Խրիմեան սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ։

Նաեւ երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ։

Համեղ մթնոլորտ — ճոխ պուֆէ

Բացառիկ պատրաստութեամբ չուտ մը ուտելիքներ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽՈՐՀԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Մխիթեան Վալանսի վարչութեան անդամական ժողովը Հինգշաբթի (Նոյ· 27) երեկոյեան ժամը 9ին Ե· Հիւսիսեան սրահը, Ռիւ Ֆալանթին, Վալանս։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղի տարեկան ճաշ–պարահանդէսը Ցունուար 10ին Օթէլ Սոֆիթէլի մէջ։

ՉԵԿՈՑՑ

Այս տարուան մեռելներու յիշատակին օրը, չատերու նման ես ալ Ֆրանսուհի մօրս ընտանեկան գերեզմանին առջեւ կրցի երթալ պահ մը մտամփոփուելու համար։ Իսկ Հայ հօրս ընտանիքին համար որեւէ գերեզման չկայ…

Հայրս, Ա· Մինքայէլեան, գրքի մը մէջ կը պատմէ մեծ–հօրս Սեդրակ Մինքայէլեանի, մեծ–մօրս Արուսեակ Մելիքեանի եւ պզտիկ հօրեղբօրս Հայկազին չարչարանքներէ վերջ անմոռանալի մահերը, եւ այս կերպով իրենց համար տեսակ մը տապանաքար կանգնեցուցած է։

Սոսկալի եւ անողոք ամբաստանութիւն մըն է անոնց անգութ դահիճներուն հանդէպ։

Հօրս «Ցիսուն տարիներ առաջ(*) վերնագրով գրած գրքին մէջ, իր նկարագրած խիստ յուզիչ իրողութիւնները, ընտանիքի մը ու ամբողջ ազգի մը անմեղ զոհեր եղած ըլլալնուն մասին, ականատեսի մը եւ անձամբ չարչարուողի մը անհերքելի վկայութիւններն են։

Կի ՄԻՔԱԷԼԵԱՆ
Լրագիրի խմբագիր

(*) Գիրքը գտնելու համար դիմել հեղինակին

Dr. MIKAELIAN
Résidence du Parc Chanot
190, rue du Rouet
13008 Marseille

(Գինը փոստի ծախքով միասին 24 Ֆր·, վճարումը պանքայի չէքով ապահովանքի պահուն)։

Հ. Ռ. Ը. Մ

Հ·Ռ·Ը·Միութեան Փարիզի Տիկնանց Յանձնախումբի նախաձեռնութեամբ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԱԽԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

6էն 14 *տարեկան մանուկներու եւ պատանիներու համար*

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

118, Բուրսէլ փողոց 75017 Փարիզ

Զօրեքշաբթի, Նոյ· 26էն սկսեալ

Ամէն Զօրեքշաբթի՝ առաւօտեան ժամը 10էն 12 եւ կէսօրէ ետք ժամը 14էն 18

Մնոզքնե՛ր օգտուեցէք այս բացառիկ առիթէն ու առաջնորդեցէք ձեր զեռատի զաւակները Հ·Ռ·Ը· Միութեան նոր կեդրոնը, ուր անոնք հայերէն լեզուի առընթեր պիտի սորվին նաեւ հայկական երգեր ու պարեր։

Աւթանագրութեան եւ տեղեկութեանց համար դիմել Հ· Ռ· Ը· Միութեան քարտուղարութեան 118, Բուրսէլ փողոց հեռ· 924·86·71 և 227·12·26

ՄԱՐՍԻՑԼԻ ԴՊՐՈՑԱՍԻՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Կիրակի Նոյեմբեր 30 ժամը 12·30ին
Club House sur le Vieux Port
34 Bd. Charles Livon, 13007 Marseille
Անակնկալներ, հաճելի միջավայր։
Ճաշագին 50 ֆր·

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կազմակերպութեամբ Սէնթ–Էթիէնի Բարգէն Սիւնի խումբին, Նոյ· 29, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

Grand Bal

DU NOR SEROUND DE ST. ETIENNE
Samedi 29 Nov. de 21 heures à l'aube
REX - DANCING
4, Rue Praire — St. Etienne
Orchestre : LES SHADES
AMBIANCE ET BUFFET ARMENIENS — TENUE CORRECTE EXIGEE

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

DEPART CHAQUE SAMEDI

Paris - Athènes - Paris

A partir de

850 Fr.

Week-End et séjours de moins d'un mois

INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUTRES CHARTERS

DEPARTS SPECIAUX POUR NOEL ET PAQUES

ՁԵՐ ԱՄԱՐՁԱՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ

LE VOYAGE EN GRECE

Ամէն օր ժամը 9էն 19

TRANSIT & TRANSPORTS
COMMISSION - CONSIGNATION
AGENCE EN DOUANE
Réception - Expédition - Livraison pour marchandises toutes provenances
Surveillance au débarquement des vapeurs contrôle et agréage
Représentation pour livraison réception réexpédition formalités de Douane et Régie

Maison DERDERIAN

Agréée en Douane No 793
Ancienne Maison P. L. JACOB
32, Rue de la République, Marseille
Tél. : 91-24-98
C.C.P. Marseille 3243-51
R. C. Marseille 55 A 1419
Correspondants dans les principales villes et ports représenté par FRANCULIAN

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
25
MARDI
25 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

ՏԱՐԻ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·448

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.448

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱԿ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

— o —

Պաղեստինի խնդիրին արդար լուծումով է միայն, որ կարելի կ'ըլլայ մնայուն խաղաղութիւն հաստատել Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։

Օսմանեան կայսրութեան օրով չատ չնչին թիւ մը կը կազմէին Հրեաները Պաղեստինի մէջ, ուր սիոնական կազմակերպութիւնը քանի մը զուտ հրէական երկրագործական գիւղեր հիմնած էր՝ հայկական սկզբունքով, առանց մեծ յաջողութեանց։

1917 Նոյեմբեր 2ին Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարար Լորտ Պալֆուրի ծանօթ «Յայտարարութիւն»ը առաջին պաշտօնական խոստումն էր «հրէական օճախ» մը կազմելու Ափեռեաց երկրին մէջ։ Այնուհետեւ հարիւ եղաւ սպասել ճիշդ երեսուն տարի, մինչեւ 1947 Նոյեմբեր 29։ Այդ օրը ՄԱԿը միաձայնութեամբ որոշեց երկու մասի բաժնել Պաղեստինը, — արաբական եւ հրէական, — երբ 1948 Մայիս 14ին վերջ դանէր Անգլիոյ հոգատարութիւնը։

Այդ թուականին է, որ ստեղծուեցաւ Իսրայէլի անկախ Պետութիւնը՝ նեղ սահմաններով, առանց հաւանութիւնն առնելու Արաբներուն, որոնք մեծ թիւ մը կը կազմէին հրէական բաժինին մէջ։

1948 Մայիս 15ին, առաջին վայրկեանին իսկ Արաբները զէնքով ընդդիմացան Իսրայէլի կազմութեան։ Կորնոյսցւոյ պատերազմը եւ բազմահազար Արաբներ լքելով իրենց հայրենի տուները՝ ապաստանեցան դրացի երկիրները, — Յորդանան, Լիբանան ու Սուրիա։ 1956ին եւ 1967ին ուելցաւ փախստականներու թիւը, որ ներկայիս կը հաշուուի աւելի քան մէկ միլիոն։ Միաժամանակ ամբողջ Պաղեստին գրաւուած է Իսրայէլցիներու կողմէ՝ մինչեւ Յորդանան գետի արեւմտեան ափերը։

1973 Հոկտ. 6ի չորրորդ պատերազմին հետեւանքով Եգիպտոս եւ Սուրիա վերացան իրենց կորնսցուցած հողերէն մաս մը, սակայն բուն արաբական Պաղեստինը մնաց — ու ցարդ կը մնայ — Իսրայէլի գրաւման տակ։

Պաղեստինցի Պաղեստինցիներ կը ձըգտին զինու զօրութեամբ վերագրաւել իրենց կորսուած հայրենիքը։ Զանազան հոսանքներու բաժնուած անոնք կազմած են ֆէտայիներու խումբեր Լիբանանի, Յորդանանի եւ Սուրիոյ մէջ։ Յորդանան վերջ տուաւ անոնց սանձարձակ գործունէութեան։ Սուրիա թոյլ չի տար, որ ֆէտայիները իր հողէն յարձակում գործեն Իսրայէլի վրայ։ Միակ վայրը, ուր անոնք ազատ ասպարէզ գտած են գործելու՝ Լիբանանն է, որ փոխ-վրէժի կ'ենթարկուի՝ ամէն անգամ որ քանի մը ֆէտայիներ փորձեն Իսրայէլի սահմանէն ներս մտնել։

Տարիներու փորձը ցոյց տուաւ, որ կարելի չէ Պաղեստինը ազատագրել ֆէտայիներու սահմանափակ միջոցներով։ Օդանաւերու գրաւում եւ պատանդներու առեւանգում յուսացուած արդիւնքը չտուին։ Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի բանակներն ալ ցարդ ի վիճակի չեղան վերագրաւելու 1967 Յունիս 6ի վեցօրեայ պատերազմին հետեւանքով կորսուած հողերը — հին Երուսաղէմ, Բեթղեհէմ, Ջերիքոն եւ Այսրյորդանան՝ Նապլուս դըժխաւոր քաղաքով։

Ներկայ պայմաններուն մէջ միակ միջոցն է խաղաղ լուծում՝ բանակցութեանց նամբով։

Պաղեստինի Արաբները — զաղթական թէ երկրին մէջ մնացած — կը պահանջեն անկախ հայրենիք։ Ինդիրը հասունցած է այլեւս։ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը անցեալ տարի իր Ընդհանուր ժողովի լիակատար մէկ նիստին պաշտօնապէս խօսք տուաւ Պաղեստինի Ազատագրական ճակատի ներկայացուցիչներուն հետ ժընեւի մէջ կայանալիք հաշտութեան ժողովին մասնակցիլ։

ՄԱԿի Ընդհ. ժողովը վերջերս քուէարկեց բանաձեւ մը՝ սիոնականութիւնը նզովելով ցեղապաշտութեան։ Որոշ երկիրներ նոյնիսկ կը ծրագրեն պահանջել, որ Իսրայէլ արտաքսուի ՄԱԿէն՝ քանի որ չի գործադրեր անոր որոշումները։

Այս եւ նման քայլեր մտածել կուտան անշուշտ թէ Իսրայէլն ու իր պաշտպանը, պիտի ստիպուին որոշ զիջումներ կատարել՝ յանուն խաղաղութեան։

Լիբանանի մէջ կացութիւնը կը հանդարտի եւ հաւասարակշռութիւնը կը վերահաստատուի այն ատեն միայն, երբ կը ստեղծուի Պաղեստինի անկախ Պետութիւնը՝ եւ զաղթականները կը վերադառնան իրենց ազատ հայրենիքը։

Ա՛յս է միակ լուծումը։

Ցուսա՛նք, որ պիտի չուշանայ այդ օրը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՕՏԱՐ ՁՕՐՔԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ԿԻՊՐՈՍԷՆ ՔԱՇՈՒԻՆ

— o —

ՄԱԿ-Ի ԱՑՍ ԲԱՆԱՁԵՒՆ ԱՀ ՀԱՒԱՆԱԲԱՐ ՀԵՏԵՒԱՆՔ ԶՈՒՆԵՆԱՑ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր, Ազգա – ժողովը 117 ձայնով, մէկ դէմ (Թուրքիա) քուէարկեց բանաձեւ մը զոր ներ – կայացուցած էին ոչ-ուղեկից երկիրները եւ որ «կը պահանջէ անյապաղ կիպրոսի օտար ուժերու մեկնումը», նաեւ արտաքին բոլոր միջամտութեանց դադրեցումը եւ բանակցութեանց վերսկսումը երկու համայնքներու միջեւ ՄԱԿի հովանաւորութեան ներքեւ։

Թուրքիա եւ կիպրոս որոնք իրենց բանաձեւերը ներկայացուցած էին, քաշած են։ Թուրքիա դէմ քուէարկած է որով – հետեւ բանաձեւը լաւ հաւասարակշռուած չի նկատեր ու նաեւ այն պատճառով, որ ժողովը մերժած է Տէնքթաշի ունկնդրութիւնը։ Արդէն հակառակ պարագային ձեւով մը ընդունուած կ'ըլլար կիպրոսի Թրքական «անջատ Պետութեան» գոյութիւնը։

Այս բանաձեւին քուէարկութեան առեն ձեռնպահ մնացած են Միացեալ Նահանգները (սիրտը չկոտրելու համար իրենց սիրելի Թուրք բարեկամին, անշուշտ...), Շիլի, Կամպոճիա, Պարակուատան, Իսրայէլ, Յորդանան, Մարոք, Փաքիստան եւ Սաուտի Արաբիա։

×

Այս քուէարկութենէն առաջ, հարցը բաւական ծեծուած էր եւ ահա թէ ինչ կ'ըսէին Թուրքերը իրենց առաջարկած բանաձեւին մէջ։—

Ա.ԱԳԱՐԱ.— Ազգ. Ապահովութեան Խորհուրդը իր վերջին նիստին քննեց կիպրոսի մասին պատրաստուած ծրագիրը, որ կառավարութեան տրուեցաւ զինուբանականութեան կողմէ, եւ վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ եւս իր հաւանութիւնը յայտնեց։ Ահաւասիկ այդ ծրագրին գլխաւոր կէտերը։

Ա.) Մարաշի գօտին մինչեւ այսօր պարապ մնացած էր։ Այսուհետեւ Թուրքիոյ սեփականութիւնը պիտի նկատուի, միայն թէ յոյն գաղթականները ցրուած վիճակի մէջ հոն պիտի ընդունուին եւ անոնց գետեղումին համար մասնաւոր վարչական մը պիտի հիմնուի։ Հարաւէն եկող յոյն գաղթականները այս կերպով պիտի տեղաւորուին Մարաշի մէջ։

Բ) Սահմանային սրբագրութիւն պիտի կատարուի եւ Թուրքիոյ յատուկ հողերուն համեմատութիւնը պիտի իջնէ հարիւրին երեսունի։

Ծրագիրը իւրացուեցաւ վարչապետութեան կողմէ բայց Միլլի Սէլամէթ կուսակցութեան նախագահ և վարչապետի օգնական Նէճմէտտին Էրպագան տարակարծիք է միշտ և հետեւեալը կ'ըսէ զանազան առիթներով.— Կիպրոսի մէջ մեր արիւնով առինք այդ հողերը, չենք կրնար զանոնք ծախել տոլարի փոխարէն։

×

Կիպրոսի Թուրք «կառավարութիւն»ը ՄԱԿի ուժերու հեռացումը պիտի պահանջէ կիպրոսի Թուրք դաշնակցային «Պետութեան» սահմաններէն, որովհետեւ, ինչպէս յայտարարեց Օսման Օրէք, փոխ – նախագահը եւ Պաշտպանութեան նախարարը այդ «Պետութեան», պէտք չունին այս վերջիններուն ծառայութեան։ Օրէք ամբաստանեց ՄԱԿի ուժերը, որ Թրքական շրջանի վերաբերեալ տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Կիպրոսի Յոյնե – րուն։ «ՄԱԿի ուժերը եթէ կ'ուզեն շարժելու ազատութիւն ունենալ մեր դաշնակցային Պետութեան սահմաններուն մէջ, պէտք է առանձին համաձայնագիր մը կնքեն մեզի հետ»։

ԽՈՒԱՆ ԿԱՐԼՈՍ Ա.

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԽՕՍԵՑԱՒ

ՓԱՌԱՇՈՒԿ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆԿՈՑԻ

— o —

Շատ կը սպասուէր Սպանիոյ Թագաւորին առաջին պատգամին։ Շատեր յոյսեր ունին Թէ Խուան Կարլոս բան մը պիտի փոխէ մինչ ուրիշներ ոչ մէկ ակնկալութիւն ունին եւ համոզուած են որ պիտի չարունակէ Ֆրանքիզմ մը առանց Ֆրանքոյի։

Սմէն պարագայի մէջ, Թագաւորը իր ելոյթին մէջ, երդումը կատարելէ հաք Ֆորթէսներու առջեւ, խոստացաւ «ազատութեանց իսկական կիրարկումը եւ տնտեսական ու ընկերային իրաւունքներու ճանաչումը»։ «Կը չեշտենք, ըսաւ կարլոս, արդար կարգ ու կանոնի մը հաստատումը, կարգ ու կանոն մը ուր հանրային բոլոր գործունէութիւնները արդարութեան պահպանման ներքեւ պիտի գտնուին։ Արդար կարգ ու կանոն մը, հաւասար բոլորին համար Թոյլ կուտայ ճանչնալ Պետութեան եւ միապետութեան միանականութեան մէջ, տեղացիական յատկանիշները, իրրեւ արտայայտութիւն ժողովուրդներու զանազանութեան, որոնք Սպանիոյ նուիրական իրականութիւնը կը կազմեն»։

Առաւելաբար դեսպաններ եւ քանի մը նախարարներ ներկայ եղան, կիրակի օր, Ֆրանքոյի յուղարկաւորութեան, սակայն Շու-ին-Լայ ծաղկեպսակ մը ղրկած էր։

Ցուղարկաւորութիւնը բացառիկ չուքով կատարուած է եւ Ֆրանքոյի մարմինը փոխադրուած Մատրիտէն 50 քիլոմ. Կուատարամայի Սիէռայի չոր շրջանը, ուր կը բարձրանայ քաղաքացիական պատերազմին նուիրուած յուշարձանը։ Քանի տարի հարկ եղած է ժայռին մէջ փորելու համար վալէ տէ Լօս Քայտոսի (հովիտը անունց որ ինկան) տաճարը, ուր կը հանդչին 40·000 զոհեր, ազգայնական թէ հանրապետական։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Ամենայն Հայոց Հայրապետը նկատի ունենալով Լիբանանի տագնապն ու ողբերգական կացութիւնը, որուն հետեւանքով բազմաթիւ ընտանիքներ թշուառ վիճակի մատնուած են եւ նոյնիսկ կարօտ օրուան հացի, սրտառուչ կոչ մը ուղղած է արտասահմանի ամբողջ Հայութեան, որպէսզի օգնութեան հասնին Լիբանանի մեր եղբայրներուն ապահովելու համար անոնց անհրաժեշտ անունդն ու կենսական կարիքները։

Այս նպատակաւ Պէյրութի մէջ արդէն կազմուած է Օգնութեան Յանձնախումբ մը, հովանաւորութեամբ Լիբանանի Հայ Կրօնական Ցարանուանութեանց պետերուն, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսին, Կաթողիկէ Հայոց Տ. Իգնատիոս Պաթանեան Պատրիարքին եւ Հայ Աւետարանական Համայնքներու Նախագահ Վերապատուելի Յովհաննէս Ա. Յարոնեանին։

Որպէսզի արդիւնաւոր ըլլայ եղբայրական օգնութեան այս ձեռնարկը, կը յանձնարարենք որ Ֆրանսայի եւ Արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր համայնքներու մէջ կազմուին յատուկ յանձնախումբեր եւ կատարուի ժողովրդային հանգանակութիւն։

Փարիզի մէջ եւս երեք հայ յարանուանութեանց պետերու նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ առաջին իսկ առիթով պիտի կազմուի Կեդրոնական Յանձնախումբ մը նոյն նպատակին համար։

Ներկայիս կը յանձնարարենք ղիւրութեան համար բոլոր հանգանակուած դրամարները ղրկուին ի մօտոյ կազմուելիք Փարիզի Կեդր. Յանձնախումբին, որպէսզի ան յարմարագոյն ձեւով յատկացնէ զայն իր նպատակին Վեհափառ Հայրապետի փափաքին համաձայն։

Կը մաղթենք ու կ'աղօթենք որ Աստուած խաղաղութիւն պարգեւէ խռովայոյզ Լիբանանին եւ ան չուտով վերագտնէ իր բնականոն եւ համերաշխ կեանքը։

Ողջունիւ եւ օրհնութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Կաթող. Պատուիրակ Արեւմտ. Եւրոպայի Հայոց եւ Առաջնորդ Փարիզի

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊՈՒՇԿԻՆԻ ՀԵՏ

ԲԱԿՈՒՆԻՆԸ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ՎԱՂՎԱ ՅՈՒՐԻ ԴՄՈՎԻ

1915-Ի

Ես 12 տարեկան, երբ առաջին անգամ լսեցի Վաղվա մասին։ Հայրս ու տատիկը մի որևէ խոսքի առիթով էին հիշում նրան։ Ես չգիտեի, թե ով է նա, ինչ է արել, ինչու է հայրս նրա մասին այդքան ջերմությամբ խոսում։ Ինձ համար նա մի հեռավոր անծանոթ էր, որի մասին ոչ մի բան չգիտեի։ Հետո մեծացա, դարձա պատանի, ու հայրս ինձ պատմեց Վաղվա մասին։ Ես ուզում էի ամեն ինչ իմանալ նրա մասին, որովհետև հայրս ասում էր, որ Վաղվան իր ընկերներից ամենասիրելին է եղել։ Հետո ես ինքս էլ սկսեցի հանդիպել մարդկանց, որոնք ճանաչում էին Վաղվային, ու ամեն անգամ, երբ նրանցից մեկի հետ հանդիպում էի, նորից ու նորից լսում էի Վաղվայի մասին։ Ես ուզում էի իմանալ, թե ինչ տեսակ մարդ է եղել Վաղվան, որ ամենքը այդքան սիրով են խոսում նրա

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ
ԵՒ ՄԱՄՈՒԼԸ

"HARATCH"
a cinquante ans

La création d'un journal exige de l'imagination. Sa parution périodique de la patience, du courage et une dose inépuisable de persévérance dans l'effort. Chavarch MISSAKIAN qui inventa « HARATCH » avait ces qualités là, élevées à leur plus haut niveau. Cette cime où le regard jeté sur le monde se fait tendre mais incomplaisant, indulgent, tour à tour triste et joyeux.

Souhaiter l'anniversaire d'un journal resté aussi vivant, n'est-ce point avant tout reconnaître les mérites du créateur, de son continuateur et de ses fidèles lecteurs entre lesquels s'établit, outre une nécessaire connivence, une amitié presque irraisonnée sans lesquelles toute publication est vaine.

En lisant dans un ouvrage intitulé « Jours et heures », les éditoriaux de Chavarch Missakian, les derniers surtout avant sa mort en 1957, j'ai découvert de quelles vertus pouvait être fait le mélange de la patience de l'intelligence, de la hauteur de vues avec les réalités souvent tristes du quotidien.

Longtemps, un homme s'est attelé à la plus exténuante, la plus délicate et la plus ingrate des tâches : celle d'informer, de former, celle de construire à partir d'une feuille de papier, un univers à quatre dimensions où le lecteur éprouve un savoureux plaisir de vivre. Quel publiciste, quel journaliste a tenu aussi longtemps un poste d'observation pareil qui n'est pas un fauteuil moelleux mais une chaise sans confort, qui risque chaque jour de se briser.

Qui peut imaginer, en recevant "Haratch" tous les jours, les difficultés que cache cette régularité d'horloge dont le plus petit dérèglement provoque une irritation que la fidélité peut seule expliquer, un déplaisir au moins égal au plaisir de découvrir le titre "Haratch", dont chaque lettre torturée, paraît s'échapper en flammes vers je ne sais quel destin.

De la rue Damesme à la rue de Trévise, jusqu'à la rue d'Hauteville où il échoua à la suite d'une irréparable inconséquence, ce fut et c'est chaque jour un labeur de fourmi. Dépouiller la presse, résumer, rédiger, corriger, rayer, se contester toujours, choisir décider et par conséquent s'exposer aux remarques et aux critiques de ceux qui n'ont pas à discerner derrière la netteté des pages, la célèbre quatrième surtout, les affres de la préparation d'un quotidien.

A ces difficultés propres à tout journal, il faut ajouter celles qui découlent d'un organe de diaspora. A ce problème là, il est d'autres dangers, d'autres obstacles : la langue qui devient de plus en plus hermétique aux jeunes plus désolés qu'il y paraît, de ne pouvoir la saisir plus aisément, les nouvelles qui se raréfient avec le vieillissement de la diaspora ; l'insécurité due à l'incertitude de notre devenir ; la culture qui s'allège et se résorbe après avoir foisonné au début de ce siècle.

C'est tout cela un journal d'expression arménienne qui prétend suivre la vie quotidienne d'une colonie et parfois même la devancer.

Auprès de ce devoir qu'ont su s'imposer Chavarch MISSAKIAN, et son successeur, sa propre fille Arpik, que valent les petites divergences. L'histoire retiendra l'essentiel et diluera le reste.

D'ailleurs, il se dilue déjà puisque grâce à cet anniversaire, on a pu lire depuis de longues semaines dans " Haratch ", réputé presse d'opinion l'hommage non seulement des militants dachnakstagans attachés à l'image d'un Chavarch « dantesque », mais celui aussi des opposants, pas tous hélas ! Ce qui prouve à l'évidence, combien, il est à tous.

Je me souviens de cette parole de Guitton: « Une langue pas plus qu'une beauté ne meurt ». Ne peut-on écrire aussi : « un journal pas plus qu'un peuple ne doit mourir ».

Ara KRIKORIAN
« HAIASTAN », Sept.-Oct. 1975

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԺԱՆԱՑԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆԻ

Փեշտայի մէջ տեղի ունեցաւ գիւղա – տնտեսական եւ անունդի արդիւնաբերու – թեան մթերքներու համահաւնգարական 68րդ տօնավաճառը : Ներկայացուեցան 27 երկիրներու գիւղատնտեսական արտադ – րութիւններ :

Տօնավաճառի դատակազմը առաջին կարգի վկայական տուաւ Երեւանի եւ Լե – նինականի մխիթարեան վարժարաններուն 3 տեսակ արտադրութիւններուն :

×

ՏՈՒՓԻ ՆՈՐ ՀԱՆՔ

Լենինականի մօտերը տուֆի նոր հան – քավայր մը յայտնաբերեց չինանիւթե – րու արդիւնաբերութեան նախարարու – թեան երկրաբանական հետազօտական խումբը՝ երկրաբան Լիպարիտ Աւագեանի ղեկավարութիւամբ : Պաշարները հարուստ են, իսկ քարին որակն ալ բարձր :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

fres de la préparation d'un quotidien.

A ces difficultés propres à tout journal, il faut ajouter celles qui découlent d'un organe de diaspora. A ce problème là, il est d'autres dangers, d'autres obstacles : la langue qui devient de plus en plus hermétique aux jeunes plus désolés qu'il y paraît, de ne pouvoir la saisir plus aisément, les nouvelles qui se raréfient avec le vieillissement de la diaspora ; l'insécurité due à l'incertitude de notre devenir ; la culture qui s'allège et se résorbe après avoir foisonné au début de ce siècle.

C'est tout cela un journal d'expression arménienne qui prétend suivre la vie quotidienne d'une colonie et parfois même la devancer.

Auprès de ce devoir qu'ont su s'imposer Chavarch MISSAKIAN, et son successeur, sa propre fille Arpik, que valent les petites divergences. L'histoire retiendra l'essentiel et diluera le reste.

D'ailleurs, il se dilue déjà puisque grâce à cet anniversaire, on a pu lire depuis de longues semaines dans " Haratch ", réputé presse d'opinion l'hommage non seulement des militants dachnakstagans attachés à l'image d'un Chavarch « dantesque », mais celui aussi des opposants, pas tous hélas ! Ce qui prouve à l'évidence, combien, il est à tous.

Je me souviens de cette parole de Guitton: « Une langue pas plus qu'une beauté ne meurt ». Ne peut-on écrire aussi : « un journal pas plus qu'un peuple ne doit mourir ».

Ara KRIKORIAN
« HAIASTAN », Sept.-Oct. 1975

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

— o —

Մորհ. Միութեան մէջ Նոյեմբեր 10ը «Սովետական միլիցիայի օր» հռչակ – ուած է :

«Սով. Հայաստան» օրաթերթի խմբ – բագրութիւնը, այս առթիւ, «Վերը սե – գան»ի շուրջ հրաւիրած է Ներքին նախա – րարութեան պաշտօնատարներ եւ ոստի – կանապետներ, որպէսզի խօսակցութիւն – ներ տեղի ունենան ոստիկանութեան դեր – ծունէութեան շուրջ :

Ներքին նախարարին տեղակալը՝ Ի. Ղազիկեան համառօտ գիծերու մէջ ներ – կայացուցած է իրենց աշխատանքները, որոնք վերջին չորս տարիներու ընթաց – քին եւ պետական մարմիններու ճեպ – առած միջոցներուն, զգալի կերպով բա – րելաւուած են : Աչխուժացած է պայքարը յանցաւորներու, հակահասարակական երե – ւոյթներու դէմ : Այժմ կ'օգտագործուին քրէագիտութեան նոր միջոցներ, ինչպէս ռատիօ – հաղորդակցութիւն, ելեկտրա – կան ազդանշան եւայլն :

Արդիական թեքնիք միջոցներու կիրար – կումով կարեւոր յաջողութիւններ ար – ձանագրուած են, ներկայ տարեշրջանին, յանցագործները, յատկապէս առաւել վտանգաւորները, երեւան հանելու գոր – ծին մէջ :

Երեւանի Ներքին Գործերու վարչու – թեան պետին տեղակալը՝ Վ. Զարխիֆա – լաքեան չեշտը դրած է մամուլի դերին վրայ, անհրաժեշտ գտնելով, որ մամու – լը դաստիարակէ ժողովուրդը կարգ ու կանոնի պահպանութեան, կեանքի խորթ երեւոյթներուն դէմ պայքարելու, յան – ցաւորները երեւան հանելու ուղղու – թեամբ : Ապա աւելցուցած է՝ «որ միլի – ցիան այդ հարցերում յաճախ թերանում է, չենք կարող ժխտել, բայց սխալ կը լինի կարծել, որ նա մենակ կարող է ա – մէն ինչ անել : Միլիցիային ակտիվօրէն պէտք է օգնեն աշխատաւորները : Քիչ չեն դէպքերը, երբ հասարակայնութեան օգ – նութեամբ մենք բռնում ենք իրաւախախ – տողի ձեռքը, կանխում յանցագործու – թիւնը, սակայն պատահում է նաեւ այն – պէս, որ քաղաքացիները անտարբերու – թեամբ են անցնում հակահասարակական երեւոյթների կողքով, միջադէպերը չեն կանխում : Ինձ թւում է, որ մեր թեր – թերը այս մասին չատ պէտք է դրեն : Դա կ'օգնի քաղաքացիների ակտիվութեանը բարձրացմանը» :

Ոստիկանութեան քաղաքական – դաս – տիարակչական աշխատանքի բաժնի պե – տը՝ Զ. Պօղոսեան դիտել տուած է, թէ օրինականութեան ամրապնդումին չնոր – հիւ Ներքին նախարարութեան մարմին – ները, մասնաւորապէս ոստիկանական ու – ժերը աստիճանաբար իրենց գործունէու – թեան ղաչտը կը փոխեն, աւելի ուշադ – րութիւն դարձնելով օրինազանցութիւն – ները կանխելու միջոցներուն վրայ : Այդ նպատակով յատուկ խումբերու միջոցով, գիտական հիմունքներով կ'ուսումնասիր – ուին օրինազանցութիւնները ծնող պատ – ճառները :

Միտքերու փոխանակութեան ընթաց – քին անառարկելի դտնուած է, որ ոստի – կանական անձնակազմին որակը արմա – տապէս բարելաւուած է : Պատասխանա – տու դիրքեր կը դրաւեն բարձրագոյն, միջնակարգ մասնագիտական կրթութիւն ունեցող անձեր : Այս իրողութիւնը, ան – շուշտ, բարերար ազդեցութիւն գործած է ոստիկանական աշխատանքներուն վը – րայ : Մորհրդակցողները, անկեղծօրէն ընդունած են, որ որոշ վայրերու եւ պա – րապաներու մէջ դեռ կան կոպիտ վերա – բերում ցոյց տալու, պարտականութիւն – ները դէշ կատարելու փաստեր : «Այդ նշանակում է, որ անձնակազմի պատաս – խանատուութիւնը բարձրացնելու, սո – ցիալիստական սեփականութեան եւ քա – ղաքացիների դոյքի յափշտակումների, խուլիգանութեան, սպեկուլիացիայի դէմ պայքարը աւելի համարձակ եւ ներգոր – ծուն դարձնելու համար Ներքին Գործերի մինիստրութիւնը դեռեւս շատ անելիք – ներ ունի» :

ՓՈԹՈՐԿԱՉԱՅՆ ՃԻՉԵՐ

Դուք տեսա՞ծ էք ահաւոր կատաղու – թիւնը ծովուն, երբ կը փոթորկի, կ'ա – լեկոծի, կը քանդէ, կը փշրէ, կ'ընկղմէ ամէն ինչ :

Դուք տեսա՞ծ էք մոլուցքն հովին ու մրրկին, երբ ապերասան կ'արշաւէ լեռ – նալանջերն ի վար՝ սարսեղով գիւղ ու աւան, ձոր ու հովիտ. վա՛յ մենաւոր ու – ղեւորին. կը ճարճատին նոյնիսկ սիւները հիւրասէր երդիքներուն :

Դուք տեսա՞ծ էք ժաժքը աղքատ ու չքաւոր երկիրներուն, երբ բնութիւնը օր մը իրապէ՛ս չարացած է ալ. քարեր՝ փլատակ՝ քարերու վրայ, տուներ՝ պե – բեղման ապարանքներու. մոխրակոյտ. ահաւոր ամայութիւն :

Դուք տեսա՞ծ էք քաղաք մը՝ որ կ'այ – րի. հսկայ բոցեր պատուքելով դէպի եր – կինք կը սլանան. կը խանձեն, կը ճաթըր – տին գարերու ճիգ, հարստութիւն, ար – ուեստ ու ստեղծագործութիւն ու ստեղ – ծագործող :

Դուք տեսա՞ծ էք փառաչուք նաւ մը հսկայ, երբ հրդեհի կը բռնուի, յան – կարծ, ծովուն բացը : Մեքակորոյս բազ – մութիւնները կը ճչան : Պատնէշին վրայ կ'երեւակայենք կանգուն նաւապետը մի – այն, որ անայլայլ՝ հրամաններն իր կ'ար – ձակէ եւ ոչ թէ ինք եւս կը ճչայ խելա – կորոյս.— Վա՛յ մեր նաւուն, վա՛յ մեր անմեղ ճամբորդներուն :

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ԵՐԱՆԵԼ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻԻՆ ՄԸ Ի ԾԱՊԿՎԱՐ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ
ԸՆԿԵՐ Բ. ՓԱՆՋՈՒՆԻՆԻ

Ժ.

Քելէչ Մրկօ, իբրեւ հաչտարար միջոց, կ'առաջարկէ որ Ծապկվարցիք քառասուն ոսկի վճարեն Քոմբաչցի Քրղերուն, հա – կառակ պարագային ինք անկարող պիտի ըլլայ զսպել գիւղացիներու վրէժխնդրու – թիւնը :

Պատասխանեցի թէ գործին ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանար Բէս Սերքոյի վերայ, թէ հարկ էր գիմել անոր եւ ի հարկին ամէն գնով պահանջել իրենց իրաւունքը : Քելէչ Մրկօ գնաց այլ կեղտոտ արարածի մօտ, որ նախ վատա – բար մեզ մատնած է՝ ըսելով որ մենք ենք Հասօն գպրոց հրաւիրողը, եւ յետոյ յայտարարած է որ անկարելի է գիւղին մէջ քառասուն ոսկի հաւաքել :

Քելէչ Մրկօ մի չաբաթ պայմանաժամ տալով մեկնեցաւ լարուած դրութեան տակ : Տեսնենք բանից ի՞նչ դուրս կը գայ :

Մինչեւ այսօր ուշադրութիւն չդարձրիք դրամական հարցի մասին, եւ ես վերջա – պէս ստիպուեցայ դիմել Կօլօչենց Սեդոյի եւ մի քիչ փող վերցնել Կուսակցութեան անունով :

Ներկայ ճգնաժամային րոպէներուն փո – ղի պակասութիւնը կը վնասէ ամբողջ կազմակերպական գործին :

ԺԱ.

Ծապկվար, 19 Փետր. 1909

Սիրելի ընկերներ,

Գաղափարային պայքարը հասած է իր ծայրագոյն աստիճանին : Ծապկվարը կը վերածնի եւ ազատ ու անկաշկանդ միտ – քերն իրենց տիրապետութիւնը կը տա – րածեն կործանուած խաւար ուժերու ա – ւերակին վրայ : Մի պատահական դէպք, որը թէեւ չունի սկզբունքային հանգա – մանք, վերջնականապէս բնորոշեց Ծապկ – վարի յեղափոխական եւ յեղափոխական տարրերու միմեանց հանդէպ ունեցած դիրքը :

Դիմակները պատռուեցան եւ պուր – ժուազիայի ու կղերականութեան ներկա – յացուցիչները դուրս տուին իրենց հոգիի ամբողջ սեւութիւնը :

Դա մի մխիթարական երեւոյթ է :

Ահա՛ իրողութիւնն իր բովանդակ մեր – կութեան մէջ :

Մի չաբաթ առաջ Սմենց Վարդան կը փախցնէ Սըհօ Ջանի հարսերէն մին՝ Նազ – լուն եւ կը տանի իր մօտ, ի հարկէ հարսի հաւանութեամբը : Այդ ազատ կամքով, ազատ պայմաններու տակ, ազատ հա – մոզումով կատարուած արարքը մի ան – հնարին յուզմունք յառաջ կը բերէ Ծապկ – վարի սարկամիտ դասակարգերուն մէջ : Նազլուի ամուսինը, մի կեղտոտ պուր – ժուա, իր կուսակիցներու հետ վատաբար կը յարձակի Վարդանի տան վրայ եւ կ'ուզէ բռնի ետ առնել իր կինը :

Թէեւ Սմենց Վարդան ո՛չ կուսակցական հանգամանքով առեւնգած էր Նազլուն՝ այսուհանդերձ մենք չէինք կարող պարզ հանդիսատես մնալ, մանաւանդ որ խըն – դիրը ունէր իր ընկերային – բարոյական կողմը, որը հարկ էր երեւան հանել : Ես, Խեւ Աւօ, ընկերուհի Սարա, Կարօ, Կօլօչենց Սեդօ եւ պայտար Մկօ փութա – ցինք մեր ընկերոջ պաշտպանութեան : Տեղի ունեցաւ կատաղի կռիւ, բայց Նազ – լուն մնաց մեզ մօտ :

Ամէնէսպէս կազմեցի ընկերական ատ – եան եւ հարցը դրի սեղանի վրայ, քննե – լու համար անոր միայն ընկերային–իմաս – տասիրական հանգամանքները : Հրաւիր – ուեցան ներկայ լինելու նաեւ Տ. Սահակ քահանան, Նազլուի ամուսինն՝ Խէչօ եւ ուրիշներ :

Ահա՛ ընկերային Ատեանի որոշումը որ թուղթիկի ձեւով հաղորդուեցաւ Ծապկ – վարի Հայութեան.

(Շար.)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Ասլանկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Սարաֆեան եւ Պ. Վահագն կարապետեան իրենց հօրեղբօր՝ Մուշեղ կարապետեանի յիշատակին կը նուիրեն 100 ֆր. կապ. Ասչի Փարիզի մասնաճիւղին, 400 ֆր. Հայ Արիներու Ալֆորվիլի նոր բակամշ մասնաճիւղին եւ 100 ֆր. «Ճառագ»ի (տառնալ «Ճառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, Նոյ. 30ին ընդհանուր հոգեհանգիստ կը կատարուի Սէն-Լուի կրան փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցին առ ի երախտագիտութիւն մեղմէ առյաւէտ բաժնուած նախկին առաջնորդ հոգեւոր հայրերուն, եկեղեցւոյ հինութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր անդամներու, նուիրատուներուն եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստող եւ համայն թաղեցի ննջեցեալց հոգւոյն: Պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ ՇԱՀԱՆ ՔՀՆԾ ՏԻՏԻԵԱՆ:

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՑՆ ԹԱԴԷՈՍԻ ԵՒ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍԻ ՏՕՆԻՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը կը տեղեկացնէ թէ Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ անուան տօնին առիթով՝ ԿԻՐԱԿԻ ՆՈԾ 30, կը կատարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ ապա մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ հոգիներուն համար բոլոր անոնց որոնք ծառայեցին թաղին բարօրութեան եւ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար:

Պատարագը կը մատուցանէ եւ օրուան խորհուրդին պատշաճ քարոզը կ'ընէ
ՑԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց 8, պատարագ 10, մատաղօրհնութիւն եւ քարոզ 11, հոգեհանգիստ 11·50:

Ծանօթ.— Մատաղի մասնակցիլ փափաքողները թող բարեհաճին դիմել թաղականութեան:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ Նոյ. 29, ոտն է Սրբոց Առաքելոցն եւ առաջին լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի եւ Բարթողիմէոսի:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաք. եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 29 երեկոյեան ժամը 20·30ին, Ազգային Տան սրահին մէջ 295 Ռիւ Պուալօ, Լիոն, կը խօսի

ՏՈՒՔԹ. ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ

20ական տարիները եւ Հայերը Ֆրանսայի մէջ:

Հաւաքոյթէն վերջ պիտի ստորագրէ իր գիրքը

« LES EXILES DE LA PAIX »
(Editions Entente, Paris)

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ չրջանի հայրենակիցները:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԵՐ

COURS DE LANGUE
ET DE CIVILISATION
ARMENIENNES

Tous les Lundis à 20 heures
au nouveau Centre Culturel de
l'Association Sainte Croix
10 bis, Rue Thouin
PARIS (5e)
Métro Monge

et les Samedis matin à 10 heures
au siège de l'exarchat Catholique Arménien, 6 ter, Rue Charlot,
Métro République
ou Filles du Calvaire

Les cours sont donnés gracieusement par le R. P. BEZDIKIAN

Tous peuvent y participer.

Réunion Commémorative

La famille et les amis de J. P. Viennot organisent une réunion commémorative le 25 Novembre à 20 h. 30 au Foyer International d'Accueil de Paris, 30 Rue Cabanis, Paris 14e à l'occasion de la disparition tragique du jeune intellectuel qui avait consacré sa vie à la défense des minorité nationale opprimées.

Tous ceux qui connaissaient ses activités en faveur des questions kurde et arménienne sont invités.

ՎԻԼՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ Նոյ. 29 երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

PONT-EVEQUE — LA POIRERIE

պարասրահին մէջ:

Ընկերակցութեամբ

GUY MARCELLIN

Նուագախումբին կը մասնակցին
ԿԱՐԻ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ (ջութակ)
ՄԻՀՐԱՆԻԿ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (սրինգ)

Նախօրօք սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել

André Décor, Tél. 85-63-03
La Boîtes à Fringues, Tél 85-27-08

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը կը փընտռէ զոյգ մը իրր պահապան ծառայելու համար:

Բնակարանը ապահովուած է:
Դիմել՝ Հայ Մշ. Տան Ցանճնախումբին
17, Rue Bleue, Paris (9e)
Tél. : 824-63-89

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ Նոյ. 28 ժամը 9ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱՀՕՍԲԵՐԴԱԿԱՆ Մխիթեան Վալանսի վարչութեան անդամական ժողովը Հինգշաբթի (Նոյ. 27) երեկոյեան ժամը 9ին ե. Հիւսիսեան սրահը, Ռիւ Ֆավանթին, Վալանս: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԽՆՋՈՅՔ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ԴԱԻՐԱՑԻ ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպած է խնջոյք մը Նոյ. 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Սեբաստացի Մուրատ – Խրիմեան սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրաշոժար մասնակցութեամբ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆի:

Նաեւ երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ:

Հաճելի մթնոլորտ — ճոխ պուֆէ
Բացառիկ պատրաստութեամբ չատ մը ուտելիքներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷյԼԻ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Կիրակի Նոյեմբեր 30 ժամը 12·30ին

Club House sur le Vieux Port
34 Bd. Charles Livon, 13007 Marseille
Անակնկալներ, հաճելի միջավայր:
Ճաշագին 50 ֆր.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կազմակերպութեամբ Սէնթ-Էթիէնի Բարգէն Սիւնի խումբին, Նոյ. 29, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

Grand Bal

DU NOR SEROUND DE ST. ETIENNE
Samedi 29 Nov. de 21 heures à l'aube
REX - DANCING
4, Rue Praire — St. Etienne
Orchestre : LES SHADES
AMBIANCE ET BUFFET ARMENIENS — TENUE CORRECTE EXIGEE

ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

ԹԱՓ ՇԵԼԵԼԷԿԵԱՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՁԵԶԻ ԻՐ

ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Գիհ, մարդ գլուխ Մարսէյլէն՝—

2.500 ՖՐ.

ՅԱՏՈՒԿ ԿԱՂԱՆԴԻ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻՆ

Մեկնում Դեկտ. 26 — վերադարձ Յուն. 8

ԱՅՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ՝—

— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան — Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ երթ-ուդարձերը
— Բնակութիւն երկու հոգինոց սենեակներ, Ա. կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ

ԿԱՐԵՒՈՐ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ

Renseignements et résérvations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

ՓԱՐԻԶԻ ԷՍԱՅԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
կը կազմակերպէ

ATELIER DE TRAVAUX MANUELS
sur thèmes arméniens

Pour enfants de 6 à 14 ans par
animatrice diplômée des Arts Décoratifs

TOUS LES MERCREDIS de 14 à 16 h.
dans la MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
17, Rue Bleue, 75009 Paris, Métro Cadet

En fin d'année UNE GRANDE EXPOSITION PREVUE

DESSIN
PEINTURE
MODELAGE
TERRE CUITE
MARIONNETTE
COLLAGE (papiers, tissus, feuilles mortes, etc...)
DEGUISEMENT
MENUISERIE
TAPIS
TRICOTAGE
COUTURE
etc.

ENSEIGNEMENT DE LA MUSIQUE
théorie, solfège, piano

par Professeur de musique
TOUS LES SAMEDIS à partir de 15 h. dans la Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue, 75009 Paris, Métro Cadet

Արձակագրութիւններու եւ մանրամասնութիւններու համար դիմել՝
Պր. Ասլանեանի Հեռ. 842-08-57 (ժամը 18էն վերջ)

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
26
MERCREDI
26 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՒ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԹՂԹԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ներսեսա	Տար· 170 փր·	Վեցամսեայ	90 փր·
Արտասահման	Տար· 200 փր·	Հատը	1 փ· 20

ՅԱՌԱՋ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·449

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.449

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՆՈՐ ԶՕՀԵՐ, ՆՈՐ ՌՈՒՄԲԵՐ

— o —

Համեմատական հանդարտութենէ մը ետք, կացութիւնը կրկին վատթարացած է Պէյրութի մէջ, ուր մեռեալներու եւ առեւանգումներու թիւը մեծ է։ Նոյնիսկ ֆուլ մը Միւրվիլ կրնար պայթումի մը զոհ երթալ Կիրակի օր երբ Ֆրանսական դեսպանատան հասնելէն հինգ վայրկեան առաջ հրասանդի չորս ռումբեր կը պայթէին դեսպանատան առջեւ։ Ֆրանսայի բանակցային համար իր տեսակցութեանց առաջին տպաւորութիւնն այն է թէ բոլոր կողմերը դէմ են երկրին բաժանման, ուրեմն համաձայն Ֆրանսայի տեսակէտին, որու համար Լիբանանի բաժանումը անընդունելի եւ անդործադրելի է։

Բայց կացութիւնը ծանր է եւ ելք ալ չի տեսնուիր։ Վարչապետ Քարամէ քանի փորձած է նախապէս հրաւիրել Քանաներու կոմիտէն, որու կ'ուզուի է լուծում մը գտնել բանակցութեամբ եւ չէ յաջողած։ Ռուվ ըը Միւրվիլ կ'ընէ ինչ որ կրնայ այսինքն կը տեսակցի բոլորին հետ։ կրօնապետ, լիբանանեան զանազան ղեկավարներ եւ Արաֆաթ։ Այս վերջինին հետ ունեցած խօսակցութենէն, Ռուվ ըը Միւրվիլ համոզուեր է որ Պաղեստինցիք ալ չեն ուզեր որ Լիբանանի տագնապը ձգձգուի։ Փողոցը սակայն կռիւները կը շարունակուին եւ զոհերը կ'աւելնան։

Քարամէ կ'ըսէ թէ կ'ընէ ինչ որ կրնայ բայց «մէկ ձեռքով կարելի չէ ծափ զարնել»։ Վարչապետը կ'ըսէ նաեւ թէ ելք գիտնայ որ իր զոհուելով երկիրը կը փրկուի, չի վարանիր, վասնզի երկիրը այլեւս չի կրնար այսպէս շարունակել։ Կորսուած գնդակներէ Երկուշաբթի օր կրկին 12 մեռեալ կար եւ 25 վիրաւոր, զոհ կ'երթան նոյնիսկ հրշէջներ, որոնք հրդեհներ մարել կը փորձեն։

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍ

Թուրքիոյ վարչապետը մերժած է Տէնքթաշի առաջարկը՝ Կիպրոսի թուրք դաշնակցային «Պետութիւնը» անմիջապէս անկախ հռչակել։ Տէմիրէլ տեսակցելէ ետք Տէնքթաշի հետ յայտարարած է, թէ «անկախութեան հռչակումը թեթեւօրէն որուելիք որոշում մը չէ։ Պէտք է ամրողջ հարցը ըլլօրէն քննել»։ Թուրք վարչապետը չեշտած է, թէ իր կառավարութեան կիպրոսի քաղաքականութիւնը անփոփոխ կը մնայ, այսինքն Անգարա կ'ուզէ երկու անջատ զօտիներով եւ տակաւ կեդրոնական կառավարութեամբ մը դաշնակցային անկախ կիպրոս մը հաստատել։ Այսուհանդերձ, յոռետես ըլլալ չուզած է արդիւնքին մասին, քանի, ինչպէս յայտարարած է, «անկարելի է քաղաքական լուծում մը գտնել կիպրոսի հարցին համար, ցորչափ Մակարիոսը կայ, Կիպրոսի նախագահը, որուն հանդամանքը չի ճանչնար Թուրքիա»։ Տէմիրէլ ապա քննադատած է Յոյները, որ կը մերժեն ընթացք տալ «Թուրքիոյ բռնիկամեցողութեան» կոչին եւ չեն ընդունիր կղզին մէջ տէ ֆաքթօ գոյութիւն ունեցող կացութիւն մը։

× Անգարայի մէջ կը շարունակուին խօսակցութիւնները ամերիկեան կայանները ետ ուղղութեամբ։ Վերջին հանդիպումը եւս ապարդիւն անցած է։ Միայն «մտքերու նախապատրաստական փոխանակում» եղած է երկուսաեք 45 վայրկեան տեւող հանդիպումի մը ընթացքին։

Քանի մը տող

ԱԻՍՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ Տիժոն գացած էր երկուշաբթի օր, ներկայ ըլլալու միջին ընդհանային Բ. ժողովին, որ կը զբաղի գետային կապ հաստատելով Հիւսիսի ծովին եւ Միջերկրականի միջեւ։ Այս առթիւ արտասանած ճառին մէջ, Նախագահը չեշտեց.— Հռենոս – Ռոն առանցքը պիտի իրագործուի բայց աշխատանքները պիտի երկարին տասը տարուան վրայ, անհրաժեշտ մեծ դրամագլուխներու պատճառով։

ՍՊԱՆԻՈՅ թագաւորին հայրը՝ Պարչելոնայի կոմսը յայտարարած է թէ հրաժարած չէ թագէն, քանի մը ինք է Ալֆոնս ԺԳ.ի գաւակը, այսինքն օրինաւոր ժառանգորդը։ Իրեն համար Խուան Կարլոս Ա. իր տղան եւ ժառանգորդն է։ Այս յայտարարութիւնը չի ծառայեր անշուշտ իր տղուն, որ ապրէն իսկ ընդունուած չէ բոլորէն։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ կացութիւնը միշտ խառնակ է։ Զափաւորները որոշ յաղթանակ մը տարած են քանի պաշտօնաղրկուած է Զօր. Քարվայլօ, ծանօթ իբրեւ ձախ։ Միւս կողմէ սակայն Անկոլայէն վերադարձած գաղթականներն ալ դժգոհ են եղած ընդունելութենէն մինչ շրջուն գործադուլները կը շարունակուին։ Ընկեր – վարական պարագլուխ Սոարէս 2 ճառ արտասանած է, Փորթօ եւ Լիզպոն եւ չեշտած.— « Եթէ ազատութեան գինը կռուիլն է, այն ատեն կը կռուինք »։

ԳՐԱԿԱՆ ՖԵՄԻՆԱ մրցանակը տրուեր է Քլօտ Ֆարաճճիի «Լը Մէթը տ'Իօռ» վէպին համար, մինչ Մեռիսիսը կը ստանար ժաք Ալմիրա «Ճամբորդութիւն Նօքրաթիս» գործին համար։

նասիրութեան հարցերը, ապա կը դասաւորէ հայազգի ընտանիքները՝ անվիճելի կերպով հայ ընտանիքներ 14, այսպէս կոչուած հայ – վրացի ընտանիքներ՝ 4, ենթադրաբար հայկական ծագում ունեցող ընտանիք՝ 120, հայկական ծագում ունեցող առանձին մեծամեծներ՝ 31 հոգի։ Հեղինակը քննութեան կ'ենթարկէ տիրող դասակարգին, հայ, հայ–վրացի աւազանին, Հայերու դրաւած դիրքին, այս վերջիններուն մասնակցութիւնը Բիւզանդիոնի դէմ կատարուած ապստամբութիւններու հարցերը։

×

ԲԵՌՆԱԲԱՐՁՆԵՐ

Տարեկան քանի մը հազար բեռնաբարձ պիտի պարապտէ նոր գործատունը, որուն չինութիւնը սկսաւ Երեւանէն Գառնի տանող ճամբուն վրայ, Զրվէժ աւանին մէջ։ Այս մէկ թոննոց մեքենաները կրնան աշխատիլ գործատուներու, պահեստանոցներու մէջ, նաւերու վրայ։

×

ՄԱՆՈՒԱԾՔԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

Լենինականի մանուածքի գործատունը չինուեցաւ 1925ին եւ առաջին արտադրութիւնն ալ սկսաւ երեք տարի ետք։ 1935ին գործատան լիլիկներու քանակը 41·000ի հասաւ։ Այդ տարուան արտադրութիւնը 513 թոն եղաւ։

Հանրապետութեան գուլպայի եւ հիւսուածեղէնի արդիւնաբերութեան զարգացումին համար խթան հանդիսացաւ գործատունը, որ 1967ին ընդլայնելով դարձեց 20·000 քառ· մեթր տարածութիւն՝ 65·920 մանող եւ 22·176 ոլորող լիլիկներով։

×

Մեծ պատերազմին այս գործատունէն ռազմաճակատ մեկնեցան չուրջ 100 բանուորներ, որոնցմէ 35ը չվերադարձաւ։ Աւանդ յիշատակը յաւերժացնելու համար 11 մեթր բարձրութիւն ունեցող կամբակապ կոթող մը չինուեցաւ վերջերս, դեղնաւուն տուֆով։ Ճուշարձանին բացումը կատարուեցաւ, ի ներկայութեան բանուորներուն։

×

ՀՋՕՐ ՎԱՌԱՐԱՆ

Արշնիի « Հայրիւրեղապակի » գործատան մէջ չահագործման յանձնուեցաւ նոր հզօր վառարան մը, որուն տարեկան արտադրութիւնը 26 միլիոն շիշ պիտի ըլլայ։

Գործատունը կ'արտադրէ դեղեցիկ տեսքով շիշ հայկական քոնեակի եւ ոչ ոգելից խմիչքներու համար։ Ապակիին արտադրութեան համար կ'օգտագործուին տեղական պեղիտները։

×

ՆՈՒԻՐ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Նկարչուհի Վալա Խաչատուրեան Նիւ Եորքէն իրեն հետ բերած էր իր ամուսինին՝ Սարգիս Խաչատուրեանի, ինչպէս նաեւ իր հարուստ դիւանը, որ չուրջ 60 տարուան պատմութիւն ունի։

Նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեան անունի արուեստագէտ մըն էր։ Ապրած եւ ստեղծագործած էր եւրոպական եւ ասիական երկիրներու մէջ, ինչպէս, օրինակ, Իտալիա, Աւստրիա, Եգիպտոս, Ֆրանսա, Անգլիա, Պելժիա եւ այլուր։ Այդ երկիրներուն մէջ կազմակերպած էր ցուցահանդէսներ, որոնք գնահատուած են հայ եւ օտար մամուլին կողմէ։

Արուեստագէտ ուսումնասիրողը Խաչատուրեանի դիւանին մէջ կը գտնէ տեղեկութիւններ նկարիչին կեանքին եւ գործունէութեան մասին։

Դիւանին մէջ կան նաեւ Վալա Խաչատուրեանի գործունէութեան վերաբերեալ նիւթեր։

Այս հարուստ դիւանը գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը կը գտնուի այժմ։

×

ՏՊԱՐԱՆԸ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ՍՏԱՅԱԻ

Մոսկուայի մէջ վերջերս տեղի ունեցած «Գիրք–75» միջազգային ցուցահանդէսին, Հայաստան տպուած գիրքեր ալ ներկայացուած էին։ Ցուցահանդէսի տնօրէնութիւնը վկայական մը նուիրեց «Հայաստան» հրատարակչութեան թիւ մէկ տպարանին՝ «Հինաւուրց յուշարձանների աշխարհում» գիրքին բարձր որակի տպագրութեան եւ ձեւաւորումին համար։ Գիրքը, որ ալպոմ–ուղեցոյց մըն է, կազմած է Վ. Բալայեան, լուսանկարները Հ. Երանոսեանի կը պատկանին։

×

ԵՐՈՒԽԱՆԻ ՆԻՒԹԵՐՈՎ

Հեռատեսիլէն ներկայացուեցաւ յատկապէս հեռատեսիլի համար պատրաստուած «Ցոյսի խրճիթներ» ժապաւէնը։ Նիւթը քաղուած է Երուխանի գործէն։

Պատրաստուելու վրայ է «Պաղտասարն ամուսնանում է» ժապաւէնը, ըստ Ե. Պարոնեանի «Պաղտասար աղբար»ին։ Ասիկա առաջին երաժշտական ժապաւէնն է հայերէն, որուն երաժշտութիւնը յօրինած են Առնօ Բաբաջանեան եւ Մելիք Մալխասեան։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Ամէնփրէս, Նոյ· 18)

ՈՒՇԱԴՐԱՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ Մ.Ը

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակչութիւնը ռուսերէն լոյս ընծայեց անուանի բիւզանդագէտ Ա. Կաժդանի «Հայերը բիւզանդական կայսրութեան աւազանին կազմին մէջ ԺԱ.–ԺԲ. դարերուն» աշխատութիւնը։ Հեղինակը բազմաթիւ լեզուներով գրուած աղբիւրներու եւ, առաջին առթիւ յունական, ինչպէս նաեւ հայկական նիւթերու թարգմանութիւններու հիման վրայ կը ներկայացնէ Բիւզանդիոնի մէջ 976էն 1204 քաղաքական, զինուորական, եկեղեցական եւ այլ բարձր պաշտօններ գրաւած հայազգի դէմքերու ցուցակը։

Աշխատութեան ներածութեան մէջ համառօտ գիծերով կը բնութագրէ ուսումնասիրութեան հարցերը, ապա կը դասաւորէ հայազգի ընտանիքները՝ անվիճելի կերպով հայ ընտանիքներ 14, այսպէս կոչուած հայ – վրացի ընտանիքներ՝ 4, ենթադրաբար հայկական ծագում ունեցող ընտանիք՝ 120, հայկական ծագում ունեցող առանձին մեծամեծներ՝ 31 հոգի։ Հեղինակը քննութեան կ'ենթարկէ տիրող դասակարգին, հայ, հայ–վրացի աւազանին, Հայերու դրաւած դիրքին, այս վերջիններուն մասնակցութիւնը Բիւզանդիոնի դէմ կատարուած ապստամբութիւններու հարցերը։

×

ԲԵՌՆԱԲԱՐՁՆԵՐ

Տարեկան քանի մը հազար բեռնաբարձ պիտի պարապտէ նոր գործատունը, որուն չինութիւնը սկսաւ Երեւանէն Գառնի տանող ճամբուն վրայ, Զրվէժ աւանին մէջ։ Այս մէկ թոննոց մեքենաները կրնան աշխատիլ գործատուներու, պահեստանոցներու մէջ, նաւերու վրայ։

×

ՄԱՆՈՒԱԾՔԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

Լենինականի մանուածքի գործատունը չինուեցաւ 1925ին եւ առաջին արտադրութիւնն ալ սկսաւ երեք տարի ետք։ 1935ին գործատան լիլիկներու քանակը 41·000ի հասաւ։ Այդ տարուան արտադրութիւնը 513 թոն եղաւ։

Հանրապետութեան գուլպայի եւ հիւսուածեղէնի արդիւնաբերութեան զարգացումին համար խթան հանդիսացաւ գործատունը, որ 1967ին ընդլայնելով դարձեց 20·000 քառ· մեթր տարածութիւն՝ 65·920 մանող եւ 22·176 ոլորող լիլիկներով։

×

Մեծ պատերազմին այս գործատունէն ռազմաճակատ մեկնեցան չուրջ 100 բանուորներ, որոնցմէ 35ը չվերադարձաւ։ Աւանդ յիշատակը յաւերժացնելու համար 11 մեթր բարձրութիւն ունեցող կամբակապ կոթող մը չինուեցաւ վերջերս, դեղնաւուն տուֆով։ Ճուշարձանին բացումը կատարուեցաւ, ի ներկայութեան բանուորներուն։

×

ՀՋՕՐ ՎԱՌԱՐԱՆ

Արշնիի « Հայրիւրեղապակի » գործատան մէջ չահագործման յանձնուեցաւ նոր հզօր վառարան մը, որուն տարեկան արտադրութիւնը 26 միլիոն շիշ պիտի ըլլայ։

Գործատունը կ'արտադրէ դեղեցիկ տեսքով շիշ հայկական քոնեակի եւ ոչ ոգելից խմիչքներու համար։ Ապակիին արտադրութեան համար կ'օգտագործուին տեղական պեղիտները։

×

ՆՈՒԻՐ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Նկարչուհի Վալա Խաչատուրեան Նիւ Եորքէն իրեն հետ բերած էր իր ամուսինին՝ Սարգիս Խաչատուրեանի, ինչպէս նաեւ իր հարուստ դիւանը, որ չուրջ 60 տարուան պատմութիւն ունի։

Նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեան անունի արուեստագէտ մըն էր։ Ապրած եւ ստեղծագործած էր եւրոպական եւ ասիական երկիրներու մէջ, ինչպէս, օրինակ, Իտալիա, Աւստրիա, Եգիպտոս, Ֆրանսա, Անգլիա, Պելժիա եւ այլուր։ Այդ երկիրներուն մէջ կազմակերպած էր ցուցահանդէսներ, որոնք գնահատուած են հայ եւ օտար մամուլին կողմէ։

Արուեստագէտ ուսումնասիրողը Խաչատուրեանի դիւանին մէջ կը գտնէ տեղեկութիւններ նկարիչին կեանքին եւ գործունէութեան մասին։

Դիւանին մէջ կան նաեւ Վալա Խաչատուրեանի գործունէութեան վերաբերեալ նիւթեր։

Այս հարուստ դիւանը գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը կը գտնուի այժմ։

×

ՏՊԱՐԱՆԸ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ՍՏԱՅԱԻ

Մոսկուայի մէջ վերջերս տեղի ունեցած «Գիրք–75» միջազգային ցուցահանդէսին, Հայաստան տպուած գիրքեր ալ ներկայացուած էին։ Ցուցահանդէսի տնօրէնութիւնը վկայական մը նուիրեց «Հայաստան» հրատարակչութեան թիւ մէկ տպարանին՝ «Հինաւուրց յուշարձանների աշխարհում» գիրքին բարձր որակի տպագրութեան եւ ձեւաւորումին համար։ Գիրքը, որ ալպոմ–ուղեցոյց մըն է, կազմած է Վ. Բալայեան, լուսանկարները Հ. Երանոսեանի կը պատկանին։

×

ԵՐՈՒԽԱՆԻ ՆԻՒԹԵՐՈՎ

Հեռատեսիլէն ներկայացուեցաւ յատկապէս հեռատեսիլի համար պատրաստուած «Ցոյսի խրճիթներ» ժապաւէնը։ Նիւթը քաղուած է Երուխանի գործէն։

Պատրաստուելու վրայ է «Պաղտասարն ամուսնանում է» ժապաւէնը, ըստ Ե. Պարոնեանի «Պաղտասար աղբար»ին։ Ասիկա առաջին երաժշտական ժապաւէնն է հայերէն, որուն երաժշտութիւնը յօրինած են Առնօ Բաբաջանեան եւ Մելիք Մալխասեան։

ՅՈՅՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

— o —

1974 Յուլիսին Թրքական բանակը մտաւ Կիպրոս: Այս անկախ Հանրապետութեան մեծամասնութիւնը Թէեւ կը բաղկանայ Յոյներէ, սակայն անոնք անկարող դիմադրելու ստեղծուած ծանր կացութեան, Աթէնքի զինուորական կառավարութիւնը խնդրեց նախկին վարչապետ Գարամանլիսէն, որ Փարիզ կը բնակէր, որպէսզի կառավարութիւն մը կազմէ: Ֆրանսայի Նախագահը անոր տրամադրութեան տակ դրաւ Միսթէր 20 մը, որ Աթէնք տարաւ զայն: Մէկ ամիս ետք Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէն կը յայտնէր անոր Ֆրանսայի սէրը հանդէպ Յունաստանի, որ դառնօրէն ազդուած էր Կիպրոսի տագնապէն:

Այս համակրանքը միշտ ալ դոյութիւն ունեցած է Ֆրանսայի եւ Յունաստանի միջեւ: Պատահական չէր որ 1963ին Գարամանլիս ուզած էր հաստատուիլ Ֆրանսա երբ կը քաշուէր հանրային գործերէ: Երբ 1974 Նոյեմբերին պետ ընտրուեցաւ Յունաստանի, իր պաշտօնական առաջին այցելութիւնը տուաւ Ֆրանսայի 1975 Ապրիլին:

Ֆրանքեւհելլէն բարեկամութիւնը զօրացած է զարերու ընթացքին: Հելլէնները Ֆրանսայի մէջ կը սկսի 606ին Ք. Ա. երբ Փոկեայի (Փոքր Ասիոյ քաղաք) բնակիչները հիմնեցին Մարսիլիան որ յետագային մեծ վերելք առաւ: Յոյներն են որ հիմնեցին Ակտէն, Անթիպոլ, Առլը:

Գաղղիոյ (Կոլ) մէջ Յոյները ներմուծեցին դրամը եւ գիրը: Նախապէս Գաղղիացիները յունական գիրերով կը գրէին իրենց լեզուն:

Անկէ ի վեր միշտ աւելցած են Ֆրանսայի պարտաւորութիւնները դէպի յունական քաղաքակրթութիւնը: Ռոման եւ կաթոլիկ եկեղեցիներու ճակատները եւ յատակագիծերը կը գծուին Պիւթագորասի մաթեմաթիքական օրէնքներու համաձայն: Վերածնունդի դարուն (ԺՋ.) հնութեան նմանողութիւնը սիստեմ դարձած էր:

Ժէ. դարուն Լաֆոնթէն կը ներշնչուէր Եզովբոսի առակներէն, Լա Ֆոնթէյէ Թէօփրաթի Քառաթքէռներէն: Իսկ Թասին իր ողբերգութեանց նիւթերը կը քաղէր հին յունական պատմութենէն: Յունական ճարտարապետութեան ազդեցութիւնը կը նշմարուի Վերսայլի պալատին մէջ: Փարիզի Մատլէն եկեղեցին եւ Պուռսը, շինուած Ժ. դարուն, իսկական յունական տաճարներու ոճով շինուած են:

Թրքական գրաւման դէմ յունական ապստամբութիւնը պատրաստեցին 1809ին Ֆրանսայի մէջ զանազան գաղտնի ընկերութիւններ: 1453ին Պոլիսը գրաւելէ ետք, Թուրքերը յարձակեցան Յունաստանի վրայ: Յոյներու ի նպաստ ընկերութիւններ կազմուեցան: Երբ անկախութեան պայքարը սկսաւ 1821ին, բազմաթիւ Ֆրանսացիներ արձանագրուեցան երթալ օգնելու Յունաստանի: Անոնց մէջն էր զօրավար Ֆապրիէն: Յունական պատերազմը ներշնչման առարկան դարձաւ Իօժէն Տըլաքռուայի, որ իր նշանաւոր նկարներէն մէկը գծեց — Տեսարաններ Սիոյի ջարդերէն (1824): Իսկ Վիքթոր Հիւկօ գրեց իր Օռիանթալներ ուր կը կարդացուին հետեւեալ տողերը· «Բարեկամ, ըսաւ յոյն մանուկը, խաժուկ աչքերով մանուկը, ես վառօդ եւ դնդակ կ'ուզեմ»:

Փարիզի մեթրոյի մէկ կայանը կը կոչուի անկախութեան պատերազմի հերոս - ներէն մէկուն անունով՝ Պօցարիս:

Մինչեւ 1920 թէեւ քիչ էր Յոյներու թիւը Ֆրանսայի մէջ, սակայն նշանաւոր անձնաւորութիւններ կային անոնց մէջ: Օրինակ Ժան Մոռէաս, որ 1886ին Փիկառոյի մէջ իր մէկ յօդուածով ծնունդ կուտար բանաստեղծութեան մէջ խոր - հրդեհաշատական չարժման:

1922ին Թրքական բանակը Փոքր Ասիայէն վտարեց մէկ միլիոն Յոյն: Այդ միջոցին հազարաւորներ եկան Ֆրանսա: Այսօր մօտ քառասուն հազար է անոնց թիւը (15·000ը Փարիզ եւ շրջանները, 7000ը Մարսիլիա, 4500ը Լիոն, 3000ը Պօրտօ եւ այլ վայրեր): Իւաւական թիւով արհեստաւորներ կան, մուշտակի, կարի, կօշիկի, վարսայարդարի մէջ, ինչպէս եւ առեւտրականներ եւ բանուորներ:

Մաս կազմելով հանդերձ Ֆրանսական ընկերութեան, անոնք կը պահեն իրենց ազգային դիմագիծը, մինչեւ անդամ այն շրջաններուն մէջ, ուր քիչ է անոնց թիւը, ինչպէս Լիլի մէջ, անոնք ունին օրթոտոքս եկեղեցի մը: Ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ունին տասնըհինգ եկեղեցի, որոնց երեքը Փարիզի մէջ եւ երկուքը Մարսէյլ: Յունական օրթոտոքս եկեղեցւոյ եպիսկոպոսական աթոռը կը գտնուի Փարիզի մէջ Ժորժ Պիզէ փողոցը: Այս եկեղեցիին բացումը կատարուած է 1895ին, իսկ նիւթականը հոգացած հարուստ սեղանաւոր Յոյն մը՝ Դիմիտրոս Սքիլիցիս: Ֆրանսայի մէջ քսան օրթոտոքս քահանայ կայ Մելիթոս Մեթրոփոլիթի ենթակայ: Մեծ Փարիզի մէջ տասնեակ մը հելլէնական բարեգործական, մշակութային ընկերութիւններ կան: Ունին նաեւ դպրոց մը տասներեքէն վար տարիք ունեցող տղոց համար: Ակէ զատ հաստատութիւն մը կայ որ ամէն տարիքէ 200 աշակերտներ կ'ընդունի: Գաղթականները իրենց մայրենի լեզուն կը սորվին դպրոցներու կամ ծխական հաստատութեանց մէջ: Ուսուցիչները կը ղրկուին Աթէնքէն:

Ինչպէս հին նաեւ նոր յունարէնը կ'ուսանգուի Ֆրանսական համալսարաններուն, նաեւ 1801էն ի վեր Լիլ փողոցի Արեւելեան Լեզուներու հաստատութեան մէջ: Այս դպրոցը նոր յունարէնի 5000 հատոր ունի իր մատենադարանին մէջ: Ակէ զատ արդի յունարէնը կ'ուսանգուի Ռէնի, Նանթի, Մոնփելիէի եւ Թուլուզի մէջ:

1919ին ստեղծուեցաւ նոր յունարէնի բեմը Սորպոնի մէջ, ղեկավարութեամբ Քոնթանթէն Դիմարոսի: Մօտ յիսուն ուսանող կը սորվի յունարէնը, իսկ մատենադարանը ունի 1800 գիրք: Նման հաստատութիւններ կան Սթրազպուրկի, Լիոնի եւ Էքս-ան-Փրովանսի մէջ:

Փարիզի Սիթէի համալսարանական հելլէնական տունը հիմնուած 1932ին դպրատուր կեդրոններէն մէկն է ուսանողներու (մօտ 1800) հանդիպման: Գրեթէ բոլորն ալ Յունաստանէն եկած:

Յունարէն լեզուով չորս ամսաթերթ լոյս կը տեսնէ Փարիզի մէջ: Իսկ Ականխուրիեն թերթը Ֆրանսերէն լեզուով կը հրատարակուի: Յունական թերթերուն տպաքանակը 3000էն 5000 է: Փարիզի մէջ կայ նաեւ երեսուն յունական ճաշարան:

Նոէլ Կուպէ, հեղինակը յօդուածին, որուն ամփոփումն է ներկայ գրութիւնը, կը դրէ թէ Յոյները բացառիկ յատկութիւններ ցոյց կուտան, առաջնակարգ տեղ կը գրաւեն բժշկական, երաժշտականներ, դիտական, գեղարուեստական եւն. ասպարէզներուն մէջ: Նիքոլա Քազանցակիսը (մեռած 1957ին) մեծ թիւով ընթերցողներ ունի Ֆրանսայի մէջ: Անոր Ալեքսիս Զօրպա գիրքէն սպառած է 380 հազար օրինակ«զրպանի գիրքէն»:եւ որոշ գիրքեր գրած է ուղղակի Ֆրանսերէն:

Յոյներու նուիրումը մեծ եղաւ երկու աշխարհամարտերու միջոցին իրենց երկրորդ հայրենիքին հանդէպ, կռուելով Առասպ. եւ Շամփանեի մէջ: Փէռ Լաչէզի մէջ յուշարձան մը կայ բոլոր այն յոյն գինուորներուն եւ կամաւորներուն համար, որոնք մեռան Ֆրանսայի համար: Յոյները դործօն կերպով մասնակցեցան դիմադրական ճակատին: Թերթ մը հրատարակեցին Լը Փաթրիոթ եւ հանգանակութիւն բացին ի նպաստ անոնց որ վտանգեցան նացիներէն:

Բասնեւհինդ դարէ ի վեր բազմաթիւ կապեր կը միացնեն Յոյները եւ Ֆրանսացիները:

Մ. Մ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՐՏԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ

Սրտաբանութեան ժամանակակից հայեցուն նուիրուած էր այն խորհրդաժողովը, որ տեղի ունեցաւ Եղէգնաձորի մէջ: Զեկուցումներ տուին Փրոֆ. Զաւէն Դոլաբջեան, Բժ. Լեւոն Դանիէլեան եւ ուրիշներ:

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Հայագիտութիւնը համակողմանի կերպով զարգացած գիտութիւն մըն է, որով Հանրագիտարանի մը ուժերէն վեր է ա-նոր ամբողջական պատկերացումը: Սակայն զայն կարելի է ամփոփել եւ համառօտ գիծերու մէջ ներկայացնել: Այս իմաստով Հայաստանի Սովետական Հանրագիտարանին միայն առաջին հատորը կ'ընդգրկէ մօտ 3·600 յօդուած, որուն մօտ 1500ը հայագիտական բնոյթ ունի, ինչպէս նաեւ կը պատկերացնէ Հայաստանի աշխարհագրական ու մշակութային կեանքը: Հայագիտական յօդուածներուն նպատակն է ցայտուն գարձնել հայ ազգին տեղն ու դերը համաշխարհային պատմութեան մէջ, ներկայացնել անոր մշակոյթը, հերոսական ոգորումները, հայ բնաշխարհը, անոր վարչական - աշխարհագրական բաժանումները, բնա - կլիմայական պայմանները եւայլն: Այս իմաստով կը ներկայացուին Հայաստանի բոլոր նահանգները (թիւով 15) եւ գաւառները (189), անհրաժեշտ քարտէս - ներով: Հանրագիտարանին մէջ պատկերի թիւ կը կազմեն այն յօդուածները, որոնք կը ներկայացնեն Հայաստանի բնակավայրերը, քաղաքները, աւանները, գիւղերը: Այսպէս, Ա. հատորին մէջ Հայաստանի մշակնաբերան մայրաքաղաք Անիի մասին ընդարձակ յօդուած մը կայ (հեղինակ Կ. Ղաֆադարեան), սակայն առանձին - առանձին կը ներկայացուին նաեւ Անիի նշանաւոր յուշարձանները՝ «Աբուղամարենց Ս. Գրիգոր եկեղեցի», «Անիի կամուրջ» (Ախուրեանի վրայ, կառուցած Ժ.–ԺԱ. դարերուն) եւայլն: Հանրագիտարանին մէջ նախատեսուած է տալ Հայաստանի վարչական մեծ շրջանները օտար տէրապետութեանց ժամանակաշրջաններուն: Առաջին հատորին մէջ արդէն կը ներկայացուի «Աստանայի վէճայէթ»ը, «Առաջին Հայք» եւայլն: Բ. հատորին մէջ կը նախատեսուի տալ «Արեւմտեան Հայաստան», «Բիթլիսի վիճայէթ» եւայլն, համապատասխան քարտէսներով, նկարագրութիւններով: Քարտէսները կը ներկայացնեն նաեւ փոքր շրջանները, կարեւոր բնակավայրերը, վանքերն ու եկեղեցիները, լեռները, լիճերը, գետերը, ճամբաները եւայլն: Առանձին յօդուածներով կը տրուին նոյնպէս բնա-աշխարհագրական շրջանները, դաշտերը, լեռները, գետերը, լիճերը:

Հանրագիտարանին մէջ բաւական տեղ յատկացուած է պատմական կարեւոր իրադարձութիւններուն, իշխանական, թագաւորական, տոհմերու եւ անուանի անձերու մասին: Հանրագիտարանի Բ. հատորին մէջ ընթերցողը կը գտնէ այս

1915-Ի ԴԱՌՆ ՅՈՒՇԵՐԷՍ ՀԱՄԱՌՕՏ ՄԱՍ ՄԸ

Մեզ կարգի չարեցին, քանի մը անգամ բոլոր աղջիկներուն եւ հարսերուն երեսները լաւ մը նայեցան, երկու գեղանի հարսեր գտանելին, մեզի ալ ըսին.— Հոս կեցէք, անմիջապէս պիտի վերադառնանք: Ֆիւրտերը ամէն մէկը իր որսը առած, մեզմէ քիչ մը հեռու ժայռերու ետեւ անցան իրենց անասնական կիրքերուն գոհացում տալու համար: Բարեբախտաբար Սորտայ Սրամը բարձր ժայռերու ետեւ թաքնուած՝ իր ընկերներով պահապան հրեշտակի մը պէս կը դիտէ եղեր իր հեռադիտակով, այս պատահածը կը տեսնէ:

Ձիշդ այդ վայրկեանին, առանց ժամանակ կորսնցնելու, վերէն հրացանի զնդակները կ'որոտան դէպի այդ Ֆիւրտերը: Այս անակնկալէն Ֆիւրտերը սարսափած կը ձգեն իրենց որսերը եւ կը փախին, բայց մեր վրիժառու Ֆէտայի - ներու զնդակներէն չեն ազատիր: Շան պէս երկուքն ալ սատկեցան, մեր տղոց թողելով երկու կանոնաւոր զէնք, բազկան փամփուշտներով:

Երկու հարսերը եկան մեզի միացան, Աբամն ալ իր ընկերներով եկաւ ու մեզ բոլորս առին, գացինք հաւաքուեցանք մեր սովորական տեղը: Օրուան նիւթը մեզի պատահած արկածն էր:

Ահա այսպէս անօթի, ծարաւ, ամէն օր տեղերնիս կը փոխէինք· օր մըն ալ պահուրտած էինք խիտ պուրակի մը մէջ, կէսօրուան մօտ էր, օտար ձայներ լսա - ցանք, որոնք մեր կողմը կուգային, եւ ահա չուն մը հաչելով պուրակ մտնելով ուղղակի մեր վրայ եկաւ, քովերնիս կեցաւ եւ սկսաւ զօրաւոր կերպով հաչել· մենք բնաւ ձայն չենք հաներ· մէյ մըն ալ ի՛նչ տեսնենք, զինուած քանի մը Զերքէզներ եկան մեր վրայ տնկուեցան, մեզ հանեցին պուրակէն, ուղղակի մեր գիւղը Սորտար բերին: Անոնք Վարդենիսի կողմի Զերքէզներն էին, որոնք ռուսական յաջողութենէն վախնալով, օր առաջ փախած եկած մեր գիւղը տեղաւորուած էին:

Մենք քան հոգի էինք· բերին մեր գիւղի մարագը լեցուցին դուցէ այրելու համար: Այդ միջոցին քանի մը ժանտարմաներ կ'անցնէին, տեսկա տեսնելով մեզի մարագէն դուրս հանեցին, առջեւնին խառնեցին որ տանին, բայց վերջը, ի՞նչ համաձայնութեամբ, Զերքէզները զատեցին իմ տարեկից վեց տղաքները, իրենց քովը առին, իսկ միւսները ժանտարմաները առին ու գացին, փոքր եղբայրս ալ անոնց հետ, ո՞ւր, Տէրը միայն գիտէ:

Հայերէն թալանած ոչխարները առատ էին· ամէն օր կը մորթէին ու կ'ուտէին, մեզի ալ առատ առատ կը կերցնէին: Ուրտասը օրէն ինքզինքնիս դատնք, լեռը դրեթէ կմախք կտրած էինք:

Երբ նախկին ուժերս հաւաքեցի, անասունները չերքէզ տղոց հետ միասին արածելու, ու իրիկունները գիւղը կը բերէինք եւ մեր նորաշէն եկեղեցիին մէջ կը լեցնէինք· ախոռի վերածած էին զայն:

Իրիկուն մը բացօթեայ վրանի մը տեսա պահած եմ, ներսն ալ աղտ եւ կինը պահած են: Քնացած տեղս յանկարծ մէկը կողս կը մխրճէ: Արթնցայ, նայիմ մեր գիւղացի Ազատ Գէորգեանն էր, ինծի պէս Զերքէզին մէկը քովը առած: — Ելիր, ըսաւ Յարչէթ, ամէնքը քնացած են, ելիր հուտ մը լեռը փախինք, երթանք միանանք մերիններուն: — Ոչ, Ազատ, ատիկա անկարելի է ինծի համար· հարիւ մահէն ազատած, կչտացած, ոսկորնիս իրար փակաւ, անխելքութիւն է կըրկին լեռ դառնալ, օր մը Ֆիւրտերը մեզ դտնելով պիտի սպաննեն եւ սովամահ պիտի մեռնինք· ես չեմ գար ըսի:

Ազատ բնաւ առարկութիւն չըրաւ, «մնաս բարով» ըսելով հեռացաւ: Եւ իրապէս այդ դիշեր Ազատը փախած գացած էր ողջ մնացողներուն միանալու:

Յաջորդ առաւօտ Ազատին աղան եկաւ ինծի հարցուց թէ Ազատը տեսա՞յ երէկ: «Ո՛չ» ըսի: Այսպէսով Ազատ փախաւ, մնացինք մենք չորս տղաքներս Զերքէզ - ներուն քով:

Ազատ որ այժմ Հալէպ ամուսնացած եւ զաւակներու ու թոռներու տէր է, չեմ գիտեր ի՛նչ հրաշքով ազատած է:

Զերքէզներուն քով մնացինք մենք չորս տղաքներ՝ Կրպօն, Մկրօն, Կարօն եւ ես: Մեր անունները փոխեցին: Իմ անունս ազաս Արիֆ դրաւ, մոլեռանդ ըլլալուն պիս թլփատել տուաւ եւ ես այդ անունով մընացի մինչեւ 1918ին ազատագրուիլս:

Մեր գիւղը նստած ժամանակին Զերքէզներ, աղաս ալ միատեղ, ամէն օր լեռը կ'ելլէին, շատ անդամ կիներ եւ երախաներ կը հաւաքէին կը բերէին, եւ գիւղին վրանին գլուխնին կը մերկացնէին եւ կը սպաննէին:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

(Շար. – 8)

ԱՐՇԱԿՈՒՆԻՔ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ԵՐԿԱՇԱԲԹԹԻ Ի· ՓԱՐԱՊԱՐԻ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒՅՆԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

ՀՈՒՇԱՏԵՂ Ի ԵՒ ՊԱՀԱՊԱՆԱԿԱՆ

ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԲ

ՊՈՂՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ՀԱՐՈՒՍՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԲ

ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԲ

ՀԱՅՐ ՍՈՒՐԲ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ։— *Մանուկեան, Դաւիթեան, Տիւմէճեան Սահեան, Տիւմէճեան Գառնիկ ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Նոյ· 30, Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցին*

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ՏԻՒՄՃԵՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այս տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիւմէճեան իրենց հարսին Տիկին Վ· Տիւմէճեանի յիշատակին 100 ֆր· կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ։— *Այրի Տիկին Ե· Վարժապետեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մամաս եւ զաւակները ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն որ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Նոյ· 30, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝*

ՅՈՎՀ· ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այս տխուր առթիւ այրի Տիկին Մա – մուրեան իր քեռայրին յիշատակին 50 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

×

ՎԻԵՆ։— *Այրի Տիկին Նշան Ռըստիկեան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Ռըստիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ռըստիկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ա– թունեան եւ զաւակները (Փարիզ), կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝*

ՆՇԱՆ ՌԸՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի Նոյ· 30, Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Կիրակի, Նոյ· 30ին ընդհանուր հոգեհանգիստ կը կատարուի Սէն–Լուի կրան փէնի Ս· Գէորգ եկեղեցին առ ի երախտագիտութիւն մեզմէ առյաւէտ բաժ – նուած նախկին առաջնորդ հոգեւոր հայրերուն, եկեղեցւոյ հինութեան նիւթա – պէս եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր անդամներու, նուիրատուներուն եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստող եւ համայն թաղեցի ննջեցելոց հոգւոյն։ Պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ ՇԱՀԱՆ ՔՀՆԾ ՏԷՏԷԵԱՆ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անթիլիի հանգստեան տան համար փոր – ձառու խոհարար մը կ'ուզուի։ Դիմել գրաւոր կամ անձամբ Աղքատախնամի գրասենեակը։

77, Rue Lafayette, Paris (9e)
Tél. : 878-02-99

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ Նոյ· 29, ուր է Սրբոց Առաքելոցն եւ առաջին լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի եւ Բարթողիմէոսի։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաք· եկեղեցւոյ անսասանութեան համար։

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՑՆ ԹԱԴԷՈՍԻ ԵՒ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍԻ ՏՕՆԻՆ

Սէնթ Անթուանի Ս· Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը կը տեղեկացնէ թէ Ս· Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ անուան տօնին առիթով՝ ԿԻՐԱԿԻ ՆՈԵ 30, կը կատարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ ապա մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ հոգիներուն համար բոլոր անոնց որոնք ծառայեցին թաղին բարօրութեան եւ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար։

Պատարագը կը մատուցանէ եւ օրուան խորհուրդին պատշաճ քարոզը կ'ընէ
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց 8, պատարագ 10, մատաղօրհնութիւն եւ քարոզ 11, հոգեհանգիստ 11·50։

Ծանօթ։— *Մատաղի մասնակցիլ փափաքողները թող բարեհաճին դիմել թաղականութեան*։

ԽՆՋՈՅՔ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ԴԱՒԻԹԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿ – ՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպած է խնջոյք մը Նոյ· 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Սեբաստացի Մուրատ – Խրիմեան սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆի։

Նաեւ երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ։

Հաճելի մթնոլորտ — ճոխ պիւֆէ

Բացառիկ պատրաստութեամբ չաթ մը ուտելիքներ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Club House sur le Vieux Port
34 Bd. Charles Livon, 13007 Marseille
Անակնկալներ, հաճելի միջավայր։
Ճաշագին 50 ֆր·

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի Դեկտ· 7, ժամը 17էն կէս գիշեր

Dans les salons de l'Hôtel George V
31, Avenue George V — Paris (8e)
Նախագահութեամբ
Պ· ՆՈՒՐՀԱՆ ՓՐԷՆԿԵԱՆի
Նուագախումբ Ձարպիկեան
Noël Djarbikian vous présente le groupe TROIKA - TZIGANOVITCH
NOMBREUSES ATTRACTIONS — DANSES ET CHANTS
Մուտք 25 ֆր· — ուսանողներու 15 ֆր·
Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ 924–38–54

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Մխութեան Վալանսի վարչութեան անդամական ժողովը Հինգշաբթի (Նոյ· 27) երեկոյեան ժամը 9ին ե· Հիւսիսեան սրահը, Ռիւ Ֆաւանթին, Վալանս։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Réunion Commémorative

La famille et les amis de J. P. Viennot organisent une réunion commémorative le 25 Novembre à 20 h. 30 au Foyer International d'Accueil de Paris, 30 Rue Cabanis, Paris 14e à l'occasion de la disparition tragique du jeune intellectuel qui avait consacré sa vie à la défense des minorité nationale opprimées.

Tous ceux qui connaissaient ses activités en faveur des questions kurde et arménienne sont invités.

ՎԻԵՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ Նոյ· 29 երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

PONT-EVEQUE — LA POIRERIE

պարասրահին մէջ։

Ընկերակցութեամբ

GUY MARCELLIN

Նուագախումբին կը մասնակցին

ԿԱՐԻ ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ (ջութակ)

ՄԻՀՐԱՆԻԿ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (սրինգ)

Նախօրօք սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել

André Décor, Tél. 85-63-03
La Boîtes à Fringues, Tél 85-27-08

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը կը փընտռէ զոյգ մը իբր պահապան ծառայելու համար։

Բնակարանը ապահովուած է։

Դիմել՝ Հայ Մշ· Տան Ճանճնախումբին
17, Rue Bleue, Paris (9e)
Tél. : 824-63-89

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ։— *Հ· Ց· Դ· «Ս· Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ Նոյ· 28 ժամը 9ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը*։

ՓԱՐԻԶ։— *Հ· Ց· Դ· Բաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ Նոյ· 28, ժամը 21ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տուն*։

ԻՍԻ։— *Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ· ժողովը այս Ուրբաթ Նոյ· 28, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի Տան մէջ*։ *Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ*։

APPEL URGENT

A nos compatriotes commerçants, artisans, industriels et même aux particuliers :

Notre association sollicitée par de nombreux demandeurs d'emplois, lance un appel pour faire face à cette situation d'urgence.

Adressez vos offres, directement à notre siège social : A.A.A.S. 77 Rue Lafayette Paris (9e), Tél. : 878-02-99.

Notre service entièrement bénévole, vous mettra en contact avec les intéressés.

×

ԿՈՉ

Ազգային Ընտրանեաց եւ Առեւտրական Հաստատութեանց Տնօրէններու

Վերջերս, Աղքատախնամի գրասենեակը ունեցաւ, բազմաթիւ դիմումներ, զանազան երկիրներէ Ֆրանսա գաղթող հայրենակիցներու կողմէ, դրամական աջակցութիւն եւ օրապահիկնին ապահովող զբաղում մը հայթայթելու համար։

Սոյն գաղթողներէն ոմանք կ'ապրին պանդոկներու մէջ սուղ գինով։

Աղքատախնամի Օգնութեան Յանձնախումբը կոչ կ'ընէ մեր հայրենակիցներուն ու առեւտրական հաստատութեանց տնօրէններուն, որ նկատի ունենան վերոյիշեալներու պարագան եւ տրամադրեն իրենց նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը դիմելով Աղքատախնամի գրասենեակը վերոյիշեալ հասցէով։

Կանխաւ կը յայտնենք մեր սրտագին շնորհակալիքը։

(ԿՆԻՔ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
կազմակերպութեամբ Սէնթ–Էթիէնի Բարգէն Սիւնի խումբին, Նոյ· 29, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ
Grand Bal
DU NOR SEROUND DE ST. ETIENNE
Samedi 29 Nov. de 21 heures à l'aube
REX - DANCING
4, Rue Praire — St. Etienne
Orchestre : LES SHADES
AMBIANCE ET BUFFET ARMENIENS — TENUE CORRECTE EXIGEE

Exigez
de votre fournisseur habituel
les délicieux
halva lokoum tahin
Bongoût
USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
27
JEUDI
27 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԹԱՓԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·450

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.450

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ

ԱՅՍ ԱՆԴԱՄ ԱԼ ՓՐԿՈՒԵՑԱՒ

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՈՒԻՆԵՐԷ

—— o ——

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

——o——

Ծայրը ծայրին է այս անգամ որ կա – րելի եղաւ առաջքն առնել եղբայրասպան անխուսափելի կռիւներուն, որոնք Երեք – շաբթի ամբողջ օրը սպառնացին երկրին: Արդարեւ Օթելօ տէ Քարվալոյի պաշտօ – նադրկումը եւ Լիզպոնի զինուորական շրջանին իրրեւ հրամանատար վասքօ Լու – ցենսոյի նշանակումը չէր կրնար անպաղ – ծուկ անցնիլ եւ ծայրայեղ ձախը կը գրա – ւէր զանազան վայրերը, նաեւ ձայնա – սփիւռի Ռատիօ–Քլուպէ կայանը եւ յե – ղափոխականներուն կոչերը կ'ընէր: Ա – ռաւօտեան կանուխ ձախասլաշտ վայրագուններ կը գրաւէին Մոնտանթոյի օդանաւային կեդրոնական շրջանի բանակատեղին, վայրագուններու ուրիշ երկու խումբեր թը – ռաններէ իջած կը գրաւէին Մոնթիյոյի կայանը, մինչ խումբ մըն ալ կը գրա – ւէր Թանքոսի կայանները, մայրաքաղա – քին չուրջ հարիւր քիլոմեթր:

Ջոսթա Կոմէս սակայն տեղի չտուաւ եւ հանդարտութեան առաջին հրաւէրէ մը ետք, իրիկուան մօտ հակայարձակո – ղականի անցաւ եւ պատերազմական վի – ճակ յայտարարեց երկրին մէջ, միաժա – մանակ հրահանգելով հաւատարիմ զինեալ ուժերուն որ կարգուկանոնը վերահաս – տատեն: Անմիջապէս քոմանտոները ա – ռանց արիւնահոսութեան, կը գրաւէին օդանաւային կեդրոնատեղին, ապա նոյ – նը կը կատարուէր ճայնասփիւռի կայա – նը, ապա բոլոր միւս զինուորական կա – յանները: Թէեւ ծայրը ծայրին փորթու – կալ կը փրկուէր անմիջական բախում – ներէ բայց եւ այնպէս կացութիւնը ծանր է: Ոչ մէկ թերթ լոյս կը տեսնէր երկրին մէջ, Հորեքշաբթի, կառավարական հրա – հանգով:

Քանի մը տողով

ՅՈՒԱՆ ԿԱՐԼՈՍ կարգ մը ներումներ շնորհեց եւ պատիժներու մեղմացում բո – լոր յանցանքներուն համար որոնք գոր – ծուած են Նոյ· 22էն առաջ: Մահապա – տիժները ջնջեց եւ կը կարծուի որ չուրջ 1500էն 2000 հոգի ազատ կ'արձակուին բայց այս չնորհէն պիտի չօգտուին ահա – բեկչական արարքներու հեղինակները:

ԻԶՄԻՐի մէջ կիրակի օր ֆութպոլի եւրոպայի ախոյեանութեան մրցումներու շարքին Թուրքիա յաղթած է Հորհ· Մի – ութեան, որու խումբին մաս կը կազմէին երկու խաղացողներ «Ա.րարատ»էն՝ Ան – դրէասեան եւ Մունթեան: Հորհ· Միու – թիւն պարտուած է 0ի դէմ 1 կէտով բայց քրքական կրտսերներու խումբը թաչ – կենտի մէջ 0ի դէմ 3 կէտով պարտուած է Հորհրդային կրտսերներէն եւ այդ երե – քէն երկու կոլերը նշանակած է Հ· Պետ – րոսեան:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Ապրէլփրէս, Նոյ· 19)

ԴՄԻՏՐԻ ՇՈՍՏԱԿՈՎԻՉԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հայֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ, Դմիտրի Շոստակովիչի յիշատակին նուիրուած նուագահանդէս մը տեղի ու – նեցաւ, որու ընթացքին Հայաստանի պե – տական սեմֆոնիք նուագախումբը նուա – գեց երգահանին 10րդ սեմֆոնին եւ ջու – թակի թիւ 1 քոնչերթօն (ջութակահարը՝ Ռուբէն Ա.հարոնեան): Նուագախումբը ղեկավարեց երգահանին տղան՝ Մաքսիմ:

×

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական ստեղծագործութեան աւելի քան 300 նմոյշ կ'ամփոփէ Դիլի – ջանի երկրագիտական թանգարանին նոր՝ ազգագրական բաժինը: Ցուցադրութեան դրուած է նկարպետներ, գորգեր, կաւէ եւ փայտէ կենցաղի իրեր: Ասոնք հայ ժողովուրդին ձեռարուեստը կը պատկե – րացնեն՝ միլենագարէն մինչեւ մեր օրերը:

Ցուցանմոյշներուն մեծ մասը թան – գարանին նուիրած է Սերիկ Դուլթեան: Ասոնք ժանեակներ են, ասեղնագործու – թիւններ: Զանոնք նուէր ստացած է Մ· Նահանդներ, Ֆրանսա, Կիպրոս եւ այլ – ուր բնակող Հայերէ:

×

ԵՐԵՒԱՆ (Ապրէլփրէս, Նոյ· 20)

ՊՏՂԱԲՈՒԾԱՐԱՆ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻՆ ՄԷՋ

Հայաստանի մէջ հաստատուեցաւ պըտ – ղաբուծական պետական տնտեսութիւն մը: Տունկեր աճեցնելու սահմանուած այս տնտեսութիւնը, որ առաջինն է Հա – յաստանի մէջ, իր տրամադրութեան տակ ունի Արարատեան դաշտի 1200 հեկտար նոր հողեր: Տունկեր տնկելու աշխա – տանքները սկսան արդէն:

— Հայաստանի մէջ պտղաբուծարան ստեղծելու անհրաժեշտութիւնը կեանքի պահանջէն թելադրուեցաւ, յայտարարեց խաղողագործութեան եւ այգեգործու – թեան գլխաւոր վարչութեան պետը՝ Ալ – ֆրէտ Խաչատրեան: Մինչեւ այսօր պըտ – ղատու եւ բազմամեայ տունկերու ձեռք ձգման հարցերը, տեսակներու ընտրու – թիւնը եւ անոնց տեղաբաշխումը, կ'որո – շէին տնտեսութիւնները: Ասիկա բաց – ական անդրադարձ կ'ունենար աշխա – տանքներուն վրայ: Պտղաբուծարանը ընդհանուր ձեւով պիտի կազմակերպէ: Նախկին աղօտ հողերու վրայ կազմակեր – պուած նոր տնտեսութիւնը տարեկան մէկ միլիոն խաղողի եւ մօտ 500·000 պտղա – տու ծառերու տունկեր պիտի մատա – կարարէ Արարատեան դաշտի տնտեսու – թիւններուն:

Գալ տարի երկու նոր տնտեսութիւններ եւս պիտի հաստատուին նախալեռնային գօտիներու մէջ, Թալինի եւ Իջեւանի շրջանները:

×

ՀԱՄԵՂ ՊԱՆԻՐՆԵՐ ԵՒ ԵՐՇԻԿՆԵՐ

Հայաստանի մսեղէնի – կաթնեղէնի արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւննե – րու արտադրած համեղ երշիկներն ու կաթնամթերքները փնտռուած են Հորհ· Միութեան առեւտուրի կեդրոններուն մէջ: Հորհրդային Միութեան արտադրած «Զուիցերական» պանիրներուն 70 տոկոսը Հայաստանի մէջ կը պատրաստուի: Պա – նիրի արտադրութեան ծաւալով Հայաս – տան Հորհ· Միութեան մէջ չորրորդ տե – ղը կը գրաւէ՝ Ռուսիայէ, Ուկրանիայէ եւ Բելոռուսիայէ ետք:

×

ԿՈՉ
ՀԱՄԱՑՆ ՀԱՑ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ

Սիրելի ժողովուրդ Հայոց որ ի Լիբա – նան եւ ի սփիւռս աշխարհի,

Ե՞րբ երկա՛ր ամիսներէ ի վեր հոգե – խռով եւ սրտատրոփ կը հետեւինք Լիբա – նանի մէջ ստեղծուած ազետալի կացու – թեան: Զայնասփիւռի, հեռատեսիլի ու մամուլի միջոցաւ տեղեակ էք չարաղէպ բոլոր անցուդարձերուն: Հազարաւոր հայ ընտանիքներ ամիսներէ ի վեր արդելա – փակուած են չորս պատերու մէջ՝ դժո – խային զէնքերու սահմռկեցուցիչ որոտին ու կրակին տակ: Ամբողջ ժողովուրդը ա – ւելի քան նուազ չափով կը կրէ այդ դէպ – քերուն հետեւանքները թէ՛ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս:

Զմեռն ալ հասաւ իր սաստկութեամբ: Տաք հագուստի ու սնունդի կարիքը ա – ւելի քան երբեք զգալի է դարձած: Ոչ մէկ դպրոց բացած է իր դռները: Այս ընդհանուր անապահովութեան մէջ կը տառնապի մեր ժողովուրդը:

Բնականոն կեանքի խանգարումին եւ ընդհանուր գործազրկութեան հետեւան – քով յառաջացած թշուառութեան դէմ պայքարելու համար, ամիսներէ ի վեր տեղական Ազգային Իշխանութիւնները եւ բարեսիրական կազմակերպութիւնները կը ջանան ըստ կարելւոյն օգնութեան հաս – նիլ աղետեալ ընտանիքներու անմիջական ու անյետաձգելի կարիքներուն:

Ուզելով սակայն համազգային բնոյթ տալ ու համագործակցութիւն ստեղծել, երեք յարանուանութիւններէ բաղկացեալ կեդրոնական Ցանձնախումբ մը կազմուած է, որ պիտի զբաղի ուղղակի կարօտեալ – ներու օգնութեան գործով:

Արդ, ժամանակն է որ քոյր գաղութ – ներ, ինչպէս նաեւ նուազ վնասուող Լի – բանահայեր, եղբայրական զոհաբերու – թեան իրենց բաժինը բերեն սատարելու համար վերականգնումին հայահոծ գա – ղութի մը, որուն կենսունակ պահպանու – մը իր ազգային, մշակութային, կրթա – կան ու տնտեսական կեանքով, պէտք է հանդիսանայ համայն Հայութեան աւագ պարտականութիւններէ մէկը:

Ուստի, երեք յարանուանութեանց հո – գեւոր պետերս սրտագին ու թախանձա – գին կոչ կ'ընենք ամէնուդ, առանց գա – ւանական եւ գաղափարական խորու – թեան, ձեր եղբայրական ու փրկարար ձեռքը երկարելու օգնութեան կարօտ ձեր գժբախտացած եւ թշուառացած քոյրե – րուն եւ եղբայրներուն: Եթէ չուտով ու լիաբուռն ընծայաբերութեամբ օգնու – թեան չհասնինք, բազմահազար երէց ու կրտսեր թանկագին կեանքեր, աւուր հա – ցի կարօտ, պիտի ենթարկուին սովի ատոյգ վտանգին:

Սիրելի ժողովուրդ Հայոց,

Տո՛ւր սիրով ու սրտով· Հայուն տալու եւ լիաբուռն տալու քու ազգային առա – քինութիւնդ անգամ մը եւս ցոյց տուր, քանի որ ամէնէն կենսունակ եւ ամէնէն յուսակեղրոն մեր մեծագոյն գաղութին ֆիզիքական գոյութիւնն է որ խնդրոյ ա –ռարկայ է այսօր· փրկէ զայն քու աղ – նուագոյն կեցուածքովդ· արժեցուր Հա – յութիւնդ անգամ մը եւս, եւ Բարեգութն Աստուած ինք վարձահատոյց պիտի ըլլայ ձեզի՝ քու երախտագէտ քոյրերուդ եւ եղբայրներուդ աղօթքներուն ընդմէջէն:

Կ'աղօթենք որ Ամենաբարին Աստուած անփորձ եւ անվտանգ պահէ ու պահպանէ բոլոր զաւակները Հայկազնեան ցեղին եւ եղբայրութիւնն ու խաղաղութիւնը վե – րահաստատուին մեր փոթորկած Լիբա – նանի մէջ:

Մնամք օրհնաճայն սիրոյ ջերմ ողջոյնիւ

Աղօթարար

ՅՈՎՀ· Փ· ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ
Նախագահ· Մերձ· Արեւելքի Հայ Աւետ· Եկեղեցիներու Միութեան

ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԺԷ· ՊԱՊԱՆԵԱՆ
Կաթ· Պատրիարք կաթողիկէ Հայոց

ԽՈՐԷՆ Ա·
Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

×

ԽՄԲ· «ՅԱՌԱՋ»Ի

Վերոյիշեալ հոգեւոր պետերու հովանաւորութեան ներքեւ կազմուած յանձ – նախումբը կը բաղկանայ հետեւեալ անձնաւորութիւններէն·—

Յովհ· Գասարճեան, նախագահ
Փրոֆ· Բարունակ Թովմասեան
Պ· Յարութիւն ՃԷրէճեան
Տոքթ· Եղիկ Գոնեալեան
Տոքթ· Յարութիւն Լաչինեան
Տոքթ· Բարգէն Մկրտիչեան
Մէքր Նուպար Թուրպարգիսեան

×

Ինչպէս կաթ· Պատուիրակ Սերովբէ Արք· Մանուկեան յայտնած էր իր հա – ղորդագրութեան մէջ («Յառաջ», Նոյ· 25), քանի մը օրէն կը հաղորդենք Փարիզի մէջ կազմուած յանձնախումբին անուններն եւ հարկ եղած հասցէն ղրամական առաքումներուն համար:

×

Ինչպէս յայտնի է, Սիրիոյ Ազգային Իշխանութիւնները ամէն ջանք կը թափեն որպէսզի Լիբանանի մէջ տեղի ունեցող արիւնալի դէպքերուն վերջ տրուի եւ խաղաղութիւն հաստատուի: Ասոնց կարգին, Սիրիոյ Ազգային Ժողովի Նախագահ Ապտել Քատէր Խաալ Ալ Խուտրի գլխաւորութեամբ պատուիրակութիւն մը Լիբանան մեկնած է, որպէսզի հանդիպումներ ունենայ Լիբանանի Նախագահ Սուլէյման Ֆրանճիէի եւ Վարչապետ Րաշիտ Քարամէի հետ:

Ինչպէս կը հաղորդէ Ա.Ա.Փ. գործակալութիւնը, Սիրիոյ պատուիրակութիւնը Լիբանան մեկնած է Նոյեմբեր 25ին, Երեքշաբթի օր:

×

Ինչպէս կը հաղորդէ Ա.Ա.Փ. գործակալութիւնը, Լիբանանի Նախագահ Սուլէյման Ֆրանճիէ Նոյեմբեր 25ին, Երեքշաբթի օր, ընդունելութիւն մը տուած է Լիբանանի Ազգային Ժողովի անդամներուն համար, որոնք հաւաքուած են Պէյրութի մէջ, քննարկելու համար Լիբանանի ներկայ ճգնաժամը:

Ընդունելութեան ներկայ գտնուած են նաեւ Վարչապետ Րաշիտ Քարամէ եւ Պատերազմական Վիճակ երկրին մէջ հռչակող զինուորական Հրամանատար Վասքօ Լուցենսոյ:

×

Ինչպէս կը հաղորդէ Ա.Ա.Փ. գործակալութիւնը, Լիբանանի Նախագահ Սուլէյման Ֆրանճիէ Նոյեմբեր 25ին, Երեքշաբթի օր, ընդունելութիւն մը տուած է Լիբանանի Ազգային Ժողովի անդամներուն համար, որոնք հաւաքուած են Պէյրութի մէջ, քննարկելու համար Լիբանանի ներկայ ճգնաժամը:

Ընդունելութեան ներկայ գտնուած են նաեւ Վարչապետ Րաշիտ Քարամէ եւ Պատերազմական Վիճակ երկրին մէջ հռչակող զինուորական Հրամանատար Վասքօ Լուցենսոյ:

×

ԹԵՐԹԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԷՋԻՆ ՎՐԱՑ

« Սովետական Կուլտուրա » թերթը սկսած է տպագրել լուսանկարները բոլոր անոնց, որոնք գրականութեան եւ ար – ուեստի ասպարէզին մէջ 1975ին պետա – կան մրցանակ ստացան:

Թերթին վերջին թիւերէն մէկուն ատ – ջին էջին վրայ լոյս տեսաւ Ցովհաննէս Չէքիչեանի լուսանկարը: Հայաստանի պետական երգչախումբի գլխաւոր խըմ – բավարը մրցանակի արժանացաւ 1971– 1973 թուականներու նուագահանդէսնե – րու յայտագիրներուն համար:

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Մեծածաւալ հատոր մը ներկայանալի իր բազմաթիւ նկարներով եւ մաքուր տպագրութեամբ, նուիրուած Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի պաշտօնական բացման 125րդ տարեդարձին:

Պատմական հրատարակութիւն մը հիմնուած պատմական տուեալներու վրայ ինչպէս զայն կը չեշտէ յառաջաբանին մէջ՝ Հ. Խորէն վրդ. Տիլիզեան վարժարանի ներկայ տեսուչը որուն նախաձեռնութեան եւ ջանքերուն գեղեցիկ արդիւնքն է այս յուշամատեանը:

Գիրքը կը բացուի ընդհանուր քարտէսի մը վրայ, որ կը ներկայացնէ Մխիթարեան կրթական առաքելութեան ճառագայթումը աշխարհի չորս հողամասերուն վրայ:

Հիմնադիր Սամուէլ Մկրտիչ Մուրատեանի կենսագրականէն յետոյ կը սկսի վարժարանի պատմութիւնը չրջան առ չրջան:

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի առաջին օրրանը եղած է Փատուա (Իտալիա) 1834էն 1846: Այս չրջանի մասին կը կարդանք կարգ մը բացատրութիւններ եւ մանաւանդ վարժարանի կառուցման եւ հաստատման պաշտօնական արձանագրութիւնները, տեսչական կազմերը, ցանկը աշակերտներուն որոնց մէջ բանաստեղծ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան:

Ապա, Մխիթարեան Միաբանութեան համար կը բացուի նոր հորիզոն մը՝ Փարիզ, ուր կը սկսի Մուրատեան վարժարանի երկրորդ չրջանը (1846 – 1870): 1846ին թագաւոր Լուի – Ֆիլիփի յատուկ հրամանագրով Մխիթարեան Հայրերը կը գնեն պանդոկ մը, 12 ռիւ Մէօսիէօ, որ մօտ քառորդ դար պիտի դառնայ ուսումնարան հայ մանուկներու համախմբուած յատկապէս Կ. Պոլսէն, Եւրոպայէն, Ասիայէն, Պարսկաստանէն, Սուրիայէն եւ Եգիպտոսէն: Սակայն, 1870ին, Ֆրանքեւփրուսական ահեղ թնդանօթները ստիպեցին անոր դռները փակել եւ առժամապէս ձգել Փարիզը, վերադառնալու յոյսով, եւ միանալ քոյր վարժարանին, Վենետիկ, կոչուելով՝ Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարան: Ցետոյ այս նոյն չրջանին համար կը կարդանք յաջորդական տեսչական կազմերը, տեսուչներու լուսանկարներով որոնց կարգին Հ. Ղեւոնդ Ալիշան (1858–1861), ապա աշակերտներու ցանկը բազմաթիւ նկարներով:

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի երրորդ եւ նոր չրջանը կը բացուի 1928ին, խաղաղ ու դալարազեղ Պրեմպորեան անտառին մէջ, մարզիզուհի Փոմփատուրին պատմական պալատը, Սէնի ափերուն, Սէն Քլուի դարաստանին դիմաց, Սեւրի մէջ: Պատմական միջավայր մը ուր 10 Օգոստոս 1920ին Աւետիս Ահարոնեան, յանուն Հայաստանի հանրապետութեան, կը ստորագրէ Սեւրի դաշնագիրը:

Առաջին տարին արձանագրուած են 16 աշակերտներ որոնցմէ 10ը Գ. Կիւլպէնկեանի սաներ: Պաշտօնական բացումը կատարուած է 8 Յունիս 1930ին նախագահութեամբ նախկին վարչապետ Ժորժ Լէյկի չրջապատուած բազմաթիւ օտար թէ հայ յայտնի անձնաւորութիւններով:

1928էն մինչեւ 1939, Ս. Մուրատեան վարժարանի կրթական ու ազգային գործունէութիւնը կը չարունակուի միշտ հաւատարիմ մեծն Մխիթարի կտակին:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմը, 1939–1946, պիտի ընդհատէ այս առաքելութիւնը: Վարժարանը կը մնար փակ, անբնակ եւ առանց պահապանի ենթարկուելով ամբակոծութեան եւ ցնցումներու, զոր հազիւ կրցան, ծանր վտանգներու սպառնալիքին տակ, Ալեմչահ եղբայրները, Գուրգէն եւ Կարպիս, պահպանել գերմանական զրաւումէն, արտաքին արկածներէն:

1946ի վերամուտին, զոնները կը վերաբացուին 66 աշակերտներով եւ այս չրջանորհիւ կարգ մը ազգայիններու եւ յատկապէս Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութեան անվերապահ օժանդակութեան եւ անխոնջ ճիգերուն եւ վարժարանը հետզհետէ կը վերագտնէ իր սկզբնական կենսունակութիւնը հետեւելով միշտ այժմէականութեան պահանջներուն եւ հրամայականներուն:

Այս նոր չրջանին համար եւս, կը կարդանք յաջորդական տեսչական կազմերը, տեսուչներու լուսանկարներով: Ցիշենք սրտայոյզ յարգանքով եւ երախտագիտական զգացումներով Հ. Սահակ վրդ. Տէր Մովսէսեան (1928էն 1939 եւ 1946 – 1952) եւ Հ. Մեսրոպ վրդ. Ճանաչեան (1952 – 1953), խոնարհելով անոնց անմոռաց յիշատակին առջեւ: Իսկ մեւս տեսուչները եղած են՝ Հ. Սերովբէ վրդ. Ագըլեան (1953 – 64), Հ. Նիկողոս վրդ. Քէհեայեան (1964–67), Հ. Յակոբ Վ. Զանթայեան (1967 – 1970) եւ Հ. Խորէն վրդ. Տիլիզեան, այժմեան տեսուչ 1970էն ի վեր:

Ապա կը տողանցեն ցանկերը աշակերտներու հարիւրաւոր լուսանկարներով (1928 – 39 եւ 1946 – 74):

Ցուշամատեանին մէջ առանձին բաժին մը տրուած է վարժարանի նոր չէնքին կառուցման եւ պաշտօնական բացումի հանդիսութեան (18 Նոյեմբեր 1973) ուր կայ մանրամասն տեղեկութիւններ ծրագրի իրագործման, նիւթական զանազան օժանդակութեանց եւ այս առիթով կազմուած յատուկ յանձնախումբին, Վարժարանի Նախկին Աչակերտներու Ընողաժ Միութեան կատարած գերերուն: Կը կարդանք նաեւ այս առիթով արտասանուած ճառերը՝ Փրոֆ. Ֆ. Ֆէյտի՝ քաղաքային տեսուչ, Տոքթ. Հրաչ Տարօնեան՝ նախկին աշակերտ, Հ. Պօղոս վրդ. Անանեան՝ ընդհանրական Աբբահայր Մխիթարեան Միաբանութեան, եւ Հ. Խորէն վրդ. Տիլիզեան՝ տեսուչ վարժարանին:

Ցետոյ հետաքրքրութեամբ կը տեսնենք խմբանկարներ զանազան այցելութեանց առիթով ինչպէս Ծիրանաւոր Գրիգոր – Պետրոս Ազգաճանեան վարժարանի մեծ դահլիճին մէջ, Վազգէն Ա. կաթողիկոս Ամենայն Հայոց վարժարանի հիւրասենեակին եւ ապա աշակերտներուն մէջ, երդահան Աբրամ Խաչատրեան, երդահան Առնօ Բաբաջանեան, Վ. Համազասպեան՝ Սփիւռքահայ Կոմիտէի նախագահ, ... եւայլն:

Նաեւ մասնաւոր էջեր յատկացուած են Աչակերտներու Ընողաց Միութեան հիմնարկութեան 25րդ տարեդարձի հանդիսութեան (1974, Նոյ. 8) նոյնպէս յատուկ էջեր Մուրատ – Ռափայէլեան նախկին աչակերտաց Միութեան պատմական եւ հրապարակային գործունէութեան:

Հատորին վերջին բաժինը յատկացուած է 1846էն մինչեւ մեր օրերը զանազան առիթներով արտասանուած պաշտօնական բանախօսութիւններու չարքի մը. ի մէջ այլոց՝ Ալֆոնս դը Լամարթին (24 Սեպտ. 1848, Ս. Մուրատեան վարժարանի պաշտօնական բացման առթիւ), դրաղէտ Տէկրէյ (4 Նոյեմբեր 1849), Շարլ Ժիրօ՝ Ֆրանսական Ակադեմիայէն (7 Օգոստ. 1869), հրամանատար Զաւիկ Խանդամեան՝ քաղաքային տեսուչ (16 Հոկտ. 1932), Ժիւլէթն Կոտարի՝ նախարար հանրային առողջապահութեան (16 Հոկտ. 1932), Կ. Մոններվիլ՝ նախագահ Հանրապետութեան Խորհուրդին (1948) ... եւն.:

Ահաւասիկ յուշամատեան մը որ անգամ, աւելի ճիշդ երկրի խոր ապրումներով եւ անջնջելի յիշատակներով թըղթատեցինք, կարդացինք, պրպտեցինք:

Հոն գտանք տասնեակ ու տասնեակ ծանօթ դէմքեր, անուններ, վայրեր որոնք վերակենդանացուցին անմոռանալի տարիներ որ խորապէս դրոշմուած են մեր սրտին ու մտքին մէջ:

Իւրաքանչիւր նախկին աչակերտ պէտք է ունենայ այս հատորը որպէս կենդանի վկայ, յուշարար իր երբեմնի դպրոցական դեղեցիկ տարիներուն: Նոյնպէս իւրաքանչիւր Հայ պէտք է ունենայ այս հատորը որպէս կենդանի ապացոյց Մխիթարեան կրթական եւ դաստիարակչական առաքելութեան մէկ օճախին որ «պատրաստեց աներկիւղ զինուորներ միտքի եւ գրչի, որպէսզի շաբունակուի մեր նախնիկներուն սրբազան պայքարը ազգապահպանման ճակատագրին մէջ»: (յառաջաբան):

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ա՛Ղ ԲԱԻ Է...
ԽՆԱՅԵՑՋԻՔ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Մեր քաղաքագէտներուն հետ պրոյցի նստելու եւ անոնց մեզմաւոր աչքերուն չեչտակի նայելու առիթը չունինք: Բայց կը խնդրենք իրենցմէ, որ գաղբեցնեն ոխն ու քէնը, գաւն ու ատելութիւնը, եւ օգնութեան փութան Լիբանանին եւ լերանցին:

Կը խնդրենք բոլոր պատասխանատուներէն, որ հրաժարին զէնքի դիմելու, զէնքով հարց լուծելու քաղաքիչ տրամաբանութենէն, աւերիչ ախորժակէն:

Կը խնդրենք բոլոր «զաիմ»ներէն, որ մտնեն ժողովուրդին մէջ, դիտեն մարդոց զէմքերը, այր թէ կին, ծեր թէ երիտասարդ (որոնք մէկ օրէն միւսը յանկարծ ծերացան), ու քիչ մը գութ ունենան ի տես անոնց հիւծած արտայայտութեան, անժպիտ նայուածքին, հիւանդացեալ լռութեան:

Կը խնդրենք բոլոր «չէֆ»երէն, որ բա՛ւ է հրահանգեն իրենց «զինեալ»ներուն, ու ա՛լ հանգիստ ձգեն ժողովուրդը, խնայեն մարդոց չիզերուն, ականջին, ուղեղին, սրտին. իւրաքանչիւր պայթիւն սերտ մը պայթեցուց, ուղեղ մը ցնցեց, չիղ մը քանդեց:

Կ'ազաչենք, կամ՝ «պահանջելու պէս կը խնդրենք», որ դադրի զինարշաւի մըցումը: Մեռա՛նք, կործանեցա՛նք. ի՞նչ կը մնայ մահէն եւ կործանումէն անդին: Մէ՛զք է մեր երիտասարդներուն, որոնք հրճուանքի փոխարէն տառապանք կ'ապրին: Մեզք մեր մանուկներուն, զոհ ցաւականներուն, որոնք զպրոցի ճամբուն կը նային անյուսօրէն, եւ որոնց դիմաց գամքած է «աղբիւրը լոյսին»...

Այսքան հրէչային գործօղութիւն ո՛չ մէկ երկրի պատմութիւնը տրձանագրած է: Ո՞վ ինչ կորսնցուցած է այս երկրին մէջ եւ ի՞նչ կը փնտռէ, չենք գիտեր: Եղածչեղածը 10·000 քառ. քմ. եւ այսքան փոթորի՞կ...

×

Երէկ առաւօտ ճիպ մը ըրի քալելու Պուրճի հրապարակին մէջ խռնուած մարդոց եւ ինքնաշարժներուն միջեւ, Բիվուէն անդին չկրցայ երթալ. աւերակները, ծխապատ չէնքերը, կիսախանձ պատերը սերտ կը ճզմեն. դեռ ծուխ կը հոսի պիւրուէ... խանութներու կուրցած փեղկեր, փշրուած պատուհան ու ցուցափեղկ, մէկ խօսքով՝ աղէա՛ս...

×

Մեր անճնասէր ու յանցաւոր ղեկավարներուն պատիժը անմեղ ժողովուրդը անիկա տունը կը մնար կերակուրները կ'եփէր, միւռները Շիւքրի աղային ապրակը կ'աշխատէին եւ իրիկունները տուն կուգային:

Այդ ձմեռը շատ փառաւոր անցուցինք, քանի որ Հայերէն թալանած ուտելիքները առատ էին:

Գարունը եկաւ, կամաց – կամաց ուտելիքները սպառիլ սկսան. պէտք էր մէջոց մը մտածել: Անոնց ազգային կերակուրները, մասնաւորապէս հայը եգիպտացորենէ կը պատրաստէին, որով սկսան եգիպտացորէն ցանել ձմեռուան պաշար պատրաստելու համար:

1916 Ապրիլ ամսուն աղայիս կինը մահացաւ. մնացինք երկուքս, քանի որ զաւակ չունէինք: Ես սովորականին պէս անասունները կը տանէի արածելու, իսկ աղաս ալ տուն կը մնար կերակուրնիս կ'եփէր: Պէտք է անկեղծօրէն ըսեմ, որ չատ լաւ խոհարար էր:

Իրիկուն մը, սովորականին պէս, անասունները հաւաքեցի տուն բերի, ի՞նչ տեսնեմ, 18 տարեկան գեղեցիկ աղջիկ մը, անշուշտ Հայ, զգացած տեղէ մը բերած էր՝ ան ալ բռնութեամբ: Քանի մը օր եաք իմացայ, որ Շիւքրիւ աղային քովի Հայուհիներէն մէկը զաչտէն առած տունը բերած էր:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

(Շար. – 9)

1915-Ի ԴԱՌՆ ՑՈՒՇԵՐԷՆ ՀԱՄԱՌՕՏ ՄԱՍ ՄԸ

Դառնանք մեր քոյր, անզուգական Արամին. երբ կը տեսնէ որ այս Ջերքէզները եկած մեր գիւղը նստած, թալանած, մեր նորաչէն եկեղեցին ախոռի վերածած եւ ամէն օր լեռ կուգան կին եւ երախաներ կը հաւաքեն, կ'ուզէ անոնց լաւ դաս մը տալ: Իրիկուն մը Ջերքէզները Հայոց աւարով լաւ մը կշտացած խարոյկի չուրջը նստած, օրուան մէջ իրենց ըրած քաջագործութիւնները կը պատմէին, Արամ իր զինուած քանի մը տղաքներով կ'իջնէ ճիշդ գիւղին վերեւ եւ կը սկսին զնդակներու տեղատարափ մը Ջերքէզներուն վառած խարոյկներուն ուղղութեամբ: Բոլորն ալ անակնկալի գալով իրար անցան, իրենց վախէն չուտ մը վրանը քանդելով կառքերը լծեցին, եւ սկսան վախուստի դիմել: Ցանկարծ զնդակ մը աչքիս կնոջ ձախ սրունքին դպաւ. կառքի վրայ դրինք զայն, ճամբան միայն աղաս կրցաւ լաթով մը կապել. վէրքը չատ վտանգաւոր չէր: Գիշերով փախանք դէպի Պաղլու, անկից անցանք Անծաւ կոչուած քրտական գիւղ մը, որ իրապէս կարծես անապատ մը ըլլար, ո՛չ մէկ ծառ կար այդ գիւղին մէջ: Անկէ անցանք դացինք Աւրան կոչուած հայկական մեծ գիւղ մը, ուր ծնած է Խորախանեան եպիսկոպոսը: Տեղաւորուեցանք Աւրանի մօտերը վրաններու տակ: Աւրան ինք – նապաշտպանութեան դիմած էր, բայց դժբախտաբար ունեցած փամփուչտին երեք–չորս օրէն սպառած էր, այնպէս որ դինուած Քիւրտերը եւ Ջերքէզները ներս մտած եւ բոլորը գիւղին եկեղեցին լեցնելով զնդակահարած էին: Այդ տագնապին բոլոր մարմինները նեխած էին եւ դէշ հոտ մը բռնած էր ամէն կողմ, այնպէս որ անկարելի էր գիւղը մտնել:

Այս մանրամասնութիւնը Աւրանցի արդայէ մը լմացայ որ Քիւրտի մը քովն էր եւ անասունները արածելու բերած ժամանակ իրարու ծանօթացանք: Խեղճ արդան լալով կը պատմէր այս բոլորը:

Այդտեղ մնացինք մինչեւ Սեպտեմբերի վերջը: Լուր տարածուեցաւ որ, ռուսական բանակները յառաջանալ սկսած են, վախը տիրեց Ջերքէզներուն մէջ: Դարձեալ կառքերը լծեցին ունեցած չունեցածը վրան բեռցուցին, ու սկսան կրկին նահանջել: Եկանք կամաց – կամաց դարձեալ Անծաուէն անցանք, հասանք Պաղլու, ուր ա՛ւ Հայու հետք անգամ չէր մնացած այդ նահապետական գիւղը: Անկից եկանք Սորսար, անցանք Խարապէկ կոչուած քրտական գիւղը. անոնք ալ պատրաստութիւն կը տեսնէին փախչելու: Մենք մտանք ճապաղչուր տանող խճուղին, ու անկից եկանք հասանք ճապաղչուր: Քանի մը օր հանգստանալէ յետոյ, չարունակեցինք ճամբանիս, եկանք Բալու եւ Հաւաւ գիւղի մէջ քանի մը օր դարձեալ մնացինք հանգստանալու համար: Անկէ ճամբայ ելանք, եկանք մըտանք Խարբերդի չրջանը եւ Հապուսու կոչուած հայկական գիւղին մէջ տեղաւորուեցանք: Տեղացի Հայերը նոր էին աքսորուած եւ տուները պարապ էին: Ջերքէզները տեղաւորուեցան Հայերու տուներուն մէջ:

Հապուսուի մէջ կար նշանաւոր Թուրք մը Շիւքրի աղա անունով. կ'երեւի չատ մեծ անուն հանած՝ պետական հին պին – ուտրական մըն էր, այդ գիւղի կիներէն եւ քանի մը արհեստաւոր տղամարդիկ աքսորէն ազատած էր եւ իր ագարակին մէջ կ'աշխատացնէր, բայց մխեւնոյն ժամանակ անոնց կեանքը ապահոված էր, այնպէս որ ոեւէ մէկը անոնց չէր կրնար ծուռ նայիլ:

Այն տունը, ուր աղաս կը բնակէր, վրի յարկը երեք Հայուհիներ կ'ապրէին, առանցմէ մէկը անթացուպերով կը քալէր. աղջիկ մը ունէր Մարիամ անունով,

ԳՐԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ՝ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Տ. ԶՐԱՔԵԱՆԻ

Ներաշխարհի եւ Նոճաստանի հեղինակին՝ Տիրան Զրաքեանի (Ինտրա) ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ, Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը գրական յերեկոյթ մը կազմակերպած էր, կիրակի, Նոյեմբեր 23ին, ժամը 16ին, Ֆ. Ֆ. Ը. Մ-ի Ալէք Մանուկեան մշակութային կեդրոնը:

Կազմակերպիչ մարմնին անունով յերեկոյթին բացումը կատարեց Հրանդ Գուրմճեան, ներկաներուն պարզելով, թէ Գրողներու Ընկերակցութիւնը տարիներու ընթացքին գրական երեկոյթներու նախաձեռնարկ եղած է՝ նուիրուած գրականներու եւ բանաստեղծներու, ինչպէս Զօհրապ, Սիպիլ, Ն. Սարաֆեան եւ դեռ ասոնցմէ մը ուրիշներ:

Նախագահը Կ. Պասմաճեան, խօսքը տալէ առաջ օրուան դասախօս Վարդան Եղիշեանի, գրաւոր հակիրճ, այլ չհեկեկանքի, ժողովուրդ կոչուած սա անմէղ զուարճութիւնը որքա՞ն տուժեց: Ի՞նչ էր անոր յանցանքը: Ո՞ր ոճիրը: Ո՞ր հանցանք, թէ անկիւններու մէջ անօթիներ կան, որոնք կ'ամչնան իրենց անօթութիւնը յայտարարելու եւ որոնք չեն պիտեր կողոպտել եւ թալանել... Ո՛վ ձեռք պիտի երկարէ տագնապահար այս գանգուածին, որուն ողնայարը փշրեցին:

×

Պէյրութ... երէկ կարելի էր այս անունը հնչել հպարտութեամբ, որովհետեւ լոյս էր ան ու աւաւութիւն, գիշեր եւ ցայգաւոն, հաճոյք ու հրճուանք, արուեստ եւ ստեղծագործութիւն, աշխատանք ու բերք, գրամ ու գիրք...

Այսօր.. աւեր, մարած մուխ, թալան ու պիակ, սեւ խորշակ, Սոդոմ – Գոմորի հոմանիշ...

Ո՞վ կը տոկայ այսքան չարիքին: Թող լան ղէնքերը մահացնող, որպէսզի եր – կինք լսէ պաղատանքը, ձայնը աղօթքին:

Խաներորդ դարու կիսուն ոչ մէկ երկրի մէջ այսքան աղօթք ու աղերս ուղղուած է առ Աստուած:

Բազում մեզաւորներու չարքին, տա – կաւին անմեղներ կան այս երկրին մէջ: Լիբանանի աստուածները պէտք է խոնարհեցնեն իրենց ականջները եւ լսեն պատանքը մեռնող ժողովուրդին, եւ օգնութեան հասնին...

Տակաւին կը յուսայ Լիբանան...

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

«Ազդակ» Նոյ. 13

ԱՂՔԱՏԱՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

— o —

Աղքատանամ Ընկերակցութիւնը որ այս տարի կը տօնէ իր հիմնարկութեան 85ամեակը, գիշերային պարահանդէս մը կազմակերպած էր Ժորժ Ե. պանդոկի հիւրասրահներուն մէջ, Շաբաթ Նոյ. 8ին ժամը 8էն մինչեւ լոյս:

Պարահանդէսը դրուած էր նախապարտ ներքին ապրումներու չղթայազերծուած արձակ մըն է, որ գլած անցած է ամէն տեսակ կարելիութիւններու սահմանները եւ մօտեցած է կատարելութեանց գագաթնակէտին»:

Այս յատակ որակումէն, ինչպէս նաեւ այլ վերլուծական եւ մեկնաբանական բնոյթի խօսքերէն ետք, Վ. Եղիշեան անդրադարձաւ Ինտրայի լեզուին, անոր ոճին: Զրաքեան նկարիչի հոգի եւ աչքը ունի ու զմայլելի պատկերներ կը կերտէ, համայիչ եւ վեհաշուք միաժամանակ: Ոճը խրտնաքան է, գժուարամատոյց, բայց չքեղ, քանի ընթերցողը իր հմայքին տակ կը պահէ:

Լեզուն՝ ներքին ոգորումներու հետքէ մը տարուած, յորդահոսան գետի է նման, սակայն կը սիրէ կերտել նոր բառեր, որոնք շատ յաճախ անյարիր են մեր լեզուին կանոններուն, այլ մանաւանդ ոգիին: Այս կապակցութեամբ ներկայացուց փունջ մը Ինտրայի չինած խրթին բառերէն եւ ապա հաստատեց, թէ գրագէտին ուսուցիչը՝ Պէրպէրեան, զնահատելով հանդերձ երկը, վերապահութիւն յայտնած է կերտուած բառերուն համ – դէպ: Մնաց որ անոնք մուտք չեն գործած մեր լեզուին մէջ:

Դասախօսը իր խօսքը եզրակացուց հաստատելով բացառիկ տաղանդը Տիրան Զրաքեանի, որուն երկերը՝ արձակ եւ հատածոյ մեր գրականութեան հոյակապ էջերը կը կազմեն:

Բանախօսութիւնը խիստ հետաքրքրական էր իր նիւթին բովանդակութեամբ եւ ներկայացման պարզ, այլ բովանդակալից ձեւով դիւրահասկնալի բոլորին համար:

Ինտրայէ էջեր կարդացին Վահան Նաւասարդեան («Լոյսի փառաբանում»ը) եւ Օր. Վարդուհի Պասմաճեան (Իռենայի նուիրուած հատուած մը): Ցստակ, լաւ առոգանութեամբ արտասանուած գրուածքները ցայտուն դարձուցին գրագէտին երկերուն գեղեցկութիւնը իրրեւ խոհ, ապրում եւ լեզու:

Այս հետաքրքրական յերեկոյթին ֆօնը նորը եղաւ տափակ ոտանաւորի մը ընթերցումը՝ հեղինակին՝ Զարեհ Սարեանի կողմէ:

Ժ. Մ.

Տիկին Սիմոնն Վէյլի բարձր հովանաւորութեան ներքեւ: Բազմաթիւ պաշտօնական հիւրեր պատասխանած էին վարչութեան հրաւէրին:

Կազմակերպիչ մարմինը չանք չէր խնայած երեկոյթին բացառիկ եւ շատ փայլուն երեւոյթ մը տալու համար: Բազմաթիւ համակիրներ եւ ընկերակցութեան անդամներ փութացած էին իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու սոյն ձեռնարկը որ մեծ յաջողութիւն մը եղաւ նիւթական թէ բարոյական գետնի վրայ հակառակ զանազան խաչաձեւումներու:

Բազմաթիւ էին նաեւ երիտասարդները սրահին մէջ, որոնց խանդավառութիւնը եւ ուրախութիւնը տաք մթնոլորտ մը տուաւ երեկոյթին: Աղքատանամի վարչութիւնը կը մաղթէ որ երիտասարդները միշտ բազմութեամբ ներկայ ըլլան իր հանդէսներուն, ցոյց տալով որ անոնք անտարբեր չեն մնար Աղքատանամի ձեռնարկներուն եւ անոր գործունէութեան հանդէպ՝ չքաւորներու եւ տարեցներու:

Գեղարուեստական բաժնին կը մաս – նակցէին Ռատիոյի ծանօթ երգիչ Ժե – ռար Պիւրժէլ եւ Ժեռար տը Վինի, հրաշակաւոր Անթիլիէ նուագախումբը իր ամբողջ կազմով, որուն մասնակցող զանազան անդամները մասնաւոր ելոյթներ ունեցան իրենց յատուկ զուարճալի ճիւմբօներով:

Ի պատիւ օտար հիւրերուն եւ հայ հասարակութեան Աղքատանամի նախագահ Պ. Հրանդ Մարտիրոսեան, ճառ մը խօսեցաւ, որու սկիզբը նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Առողջապահութեան նախարարին՝ Տիկին Սիմոնն Վէյլի որ չէր զլացած իր հովանաւորութիւնը տալ հաւաքոյթին ինչպէս նաեւ 9րդ եւ 10րդ թաղամասերու երեսփոխանները՝ Քասպերեթի եւ Մարքիւսի ինչպէս նաեւ բոլոր ներկաներուն: Ապա, Պ. Մարտիրոսեան յիշեց որ այս տարի կը տօնուի կազմակերպութեան 85րդ տարեդարձը եւ արժանաւոր մեծարանքի խօսք մը ուղղեց իր նախորդներուն՝ Վահէ Ֆրէնկեան, Արմենակ Աճէմեան, Տօքթ. Վակրամ, Նուպար Ծովհաննէսեան, Դրիգոր Փաթթուկեան, չեչտելով թէ անոնք, կազմակերպութեան հիմնադրութենէն ի վեր իրենց անսակարկ զոհաբերութեամբ եւ վարչութեան բոլոր անդամներու յարատեւ գործակցութեամբ լաւ գործ մը տեսած են, որ կը շարունակուի նոյն ձեւով: Աղքատանամի գործունէութեանց չարքին, ան յիշատակեց չքաւորներու օգնութիւնը, ժամանակաւոր գժուարութեանց ենթարկուած անձերու օժանդակութիւնը, ուսանողներու օգնութիւնը, այլ մասնաւորաբար հանգստեան հինգ տուներու մատակարարութիւնը, ուր ապաստան գտած են 300 անձեր, որոնցմէ շատեր 1915ի Ջարդերէն վերապրողներ են:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻԻՆ ՄԸ Ի ԾԱՊԼՎԱՐ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԸՆԿԵՐ Բ. ՓԱՆՋՈՒՆԻԷ

ԺԲ.

Մաշկերտ, 27 Փետր. 1909

Սիրելի ընկերներ,

Ցաղթութի՛ւն, յաղթութի՛ւն: Վերջապէս մեր կորովի զաղափարային աղնիւ պայքարը անպայման տարաւ յաղթանակը, անկեղծ յեղափոխական սկզբունքը փրկուեցաւ, թէեւ Ծապլվար կործանեցաւ: Ափսո՛ս, ի՞նչ անել, կարելի չէ ճուաձեղ եփել առանց հաւկիթ կոտրելու, կասկ Ֆրանսական առածը: Ծապլվարի ուերակներուն վրայ այժմ կը բարձրանայ մաքուր իտալական պայքարի հոյակապ յաղթականարը:

Դա մի չօշափելի արդիւնք է մեզի համար:

Ինչպէս նախորդ նամակով ծանուցած էի՝ մեր վերջին ժողովը կայացաւ մեր բոլոր մարտական գիտակից ուժերու ներկայութեան: Ընկեր Սեզօ մի կրակոտ դասախօսութեամբ առաջարկեց անմիջապէս յարձակիլ Րէս Սերքոյի տան վերայ, եւ բռնի ուժով վերցնել հոն պահուած դրամները, կեղտոտ պուրժուազիայի այդ անարդ զէնքերը, եւ զանոնք վերադարձնել իրենց օրինաւոր տէրերուն. բաւարարութիւն տալով միանգամայն Քոմրաշ գիւղի Քրդերու պահանջքին:

Ընկեր Սեզոյէն ետք, ես խօսք առի եւ հարցը միանգամայն սկզբունքային ի – մաստասիրական տեսակէտէն քննելով, ցոյց տուի թէ որքան արդար եւ օրինաւոր էր մեր ընկերին առաջարկը: Ժողովը միաձայնութեամբ վճռեց հետեւեալ օրն իսկ որոշումը դնել գործնական հողի վրայ:

Այսպէս ուրեմն երկու օր առաջ, Մեծնց Վարդան, Խեւ Աւօ, պայտար Մկո, Կոլօ – չենց Սեզօ, Կարօ, ընկերուհի Սարա եւ ես զացինք դիրք գրաւելու Րէս Սերքոյի բնակարանին չուրջը:

Այս վատ արարածը նախապէս իմանալով մեր գիտաւորութիւնը, որ արդէն ծածկելու չանք չէինք ըրած, քանի որ կը գործէինք յեղափոխական որոշ եւ լեզալ պայմաններու տակ, իր մօտ հաւաքած էր Ծապլվարի բոլոր մութ ուժերը:

Հաշիւ թէ մեր մարտական խումբը եւ բեւեռաւ բնակարանի շրջակայքը, ահա տեսանք որ Րէս Սերքօ եւ Տ էր Սահակ կուգային մեր մօտ: Իսկոյն գուշակեցի թէ մի յետին խաբեբայութիւն կ'ուզէր փորձել ծեր աղուէսը, բայց բարեբախտաբար ինքնապիտակցութիւնը արդէն զարթնած էր Ծապլվարի մէջ. ընչաղուրկ պրոլետարիատը չէր այն՝ ինչ որ էր բուրնակալութեան խաւար շրջաններուն եւ կեղեքիչ պուրժուազիան կարող չէր զայն խաբել իր նենգութիւններով:

Րէս Սերքօ խոնարհ եւ կեղծաւոր ձեւերով բարեւեց մեզ եւ աղաչեց որ դնանք իր տունը փոխանակ դուրսը կենալու: Պատասխանեցի որ մենք եկած էինք իրրեւ անհաշտ թշնամի, հետեւաբար բան մի պիտի մտնէինք իր բնակարանը:

— Բայց ի՞նչ հարկ բան մտնելու, քանի որ դուրսը բաց պիտի դտնէք, ըսաւ այս տարկամիտ տղուն:

— Նոյնիսկ եթէ դուրսը բաց դտնենք, նախ պիտի խորտակենք ու յետոյ ներս մտնենք, դոչեցի վճռաբար. այս է ներկայ իրականութեան հրամայաղական պահանջքը:

Տէր Սահակ ինքն ալ միջամտեց եւ երկուքը միասին աղաչանքներով ու հայար երդումներով պնդեցին թէ տանը մէջ ենթադրուած դրամը գոյութիւն չունէր, թէ այդ՝ Կօլօչենց Սեզոյի մի սուտ խօսքն էր որ անձնական հակառակութեան համար ստեղծած էր, թէ իր մօտ եղած ամբողջ պատրաստի դրամը վեց ոսկի էր եւ թէ ինք պատրաստ էր այդ գումարը անմի – ջապէս մեզ յանձնելու, եթէ ուզէինք:

Պատասխանեցի թէ հարցը գումարի քանակութեան վրայ չէր, թէ նոյնիսկ եթէ ոչ մի փող գտնուէր իր մօտ՝ մենք ամէն գնով պիտի յարձակէինք իր բնակարանի վրայ, քանի որ այդ էր ժողովի որոշումը:

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Մանուկեան, Դաւիթեան, Տիւմէճեան Ստեփան, Տիւմէճեան Գառնիկ ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Նոյ. 30, Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցին

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ՏԻՒՄՃՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Այրի Տիկին Ե. Վարժապետեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մամաս եւ զաւակները ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն որ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Նոյ. 30, Պուլվար Օտտոյի եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՑՈՎՀ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Նշան Ռըստիկեան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Ռըստիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ռըստիկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ալթունեան եւ զաւակները (Փարիզ), կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ՆՇԱՆ ՌԸՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի Նոյ. 30, Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Կիրակի, Նոյ. 30ին ընդհանուր հոգեհանգիստ կը կատարուի ՍԷՆ–Լուի կրան փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցին առ ի երախտագիտութիւն մեզմէ առյաւէտ բաժնուած նախկին առաջնորդ հոգեւոր հայրերուն, եկեղեցւոյ հինութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր անդամներու, նուիրատուներուն եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստող եւ համայն թաղեցի աննկճեցելոց հոգւոյն։ Պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ ՇԱՀԱՆ ՔՀՆԾ ՏԻՏԷԵԱՆ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 200 ֆր. Պ. Վահրամ Սարաֆեանէ իր եղբօր Նուպար Սարաֆեանի մահուան առթիւ։ Նաեւ աննկճելին ընկերք – բրեկամներէ հաւաքուած գումարին ծաղկեպսակէն յաւելեալ 50 ֆրանքը։

Նոյն տխուր առթիւ 100 ֆր. այրի Տիկին Սոֆի Արսլանեանէ եւ զաւակներէն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Ափի ՍԷՆ Մօրիսի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է, Մեռելոցի առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Հայկանոյշ Վարդանեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները.— Օհմոնեան Ժիրայր 100 ֆր., Սիմոնեան Իսկուհի 100, Մըխոյեան Ծիրան 50 ֆր.։

×

Կապ. Ափի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է ՍԷՆ ժեռոմի Թաղականութենէն՝ Տիկին Մամուրեանի (Լիոն) կողմէ 50 ֆր. իր քեռայրին Ց. Վարժապետեանի մահուան առթիւ։

×

ՍԷՆ ժեռոմի Թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Իւղաբեր Սահակեանի մահուան առթիւ.— Թաշճեան ընտանիք 150 ֆ., Մարկոսեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Հաթէմեան, Մասիս Զիլէքեան 50ական, Շարլ Թէքնէեան 30, Հանրի Զիլէքեան, այրի Տիկին Մայէմէզեան 20ական, Այնաեան ընտանիք, Եղիա Զիլէքեան, Կարապետ Զիլէքեան 10ական։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Իր անմոռաց բարեկամուհիին՝ Տիկին Ժերքրիւտ Ջամալեանի թարմ յիշատակին, փոխան փունջ մը ծաղիկի, Տիկին Մանիկ Քոչարեան 100 ֆր. կը նուիրէ Կապ. Ափին, 50 Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին եւ 50 ֆր. «Ցառաջ»ին։

(Տառանալ «Ցառաջէն»)։

ՃՇԴՈՒՄ

Կոնէսէն Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Կիւլէզեան իրենց թոռնիկներուն մկրտութեան առթիւ նուիրած են 100 ֆր. Կապոյտ Ափի Առնուվիլի մասնաճիւղին, 100 ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան եւ 100 ֆր. «Ցառաջ»ի (այս նուէրը անգամ մը լոյս տեսած է «Ցառաջ»ի Նոյ. 22ի թիւին մէջ)։

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՑՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ Նոյ. 29, տօն է Սրբոց Առաքելոցն եւ առաջին լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի եւ Բարթողիմէոսի։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաք. եկեղեցւոյ անսասանութեան համար։

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՑՆ ԹԱԴԷՈՍԻ ԵՒ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍԻ ՏՕՆԻՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը կը տեղեկացնէ թէ Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ անուան տօնին առթիւ՝ ԿԻՐԱԿԻ ՆՈՑ 30, կը կատարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ ապա մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ հոգիներուն համար բոլոր անոնց որոնք ծառայեցին թաղին բարօրութեան եւ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար։

Պատարագը կը մատուցանէ եւ օրուան խորհուրդին պատշաճ քարոզը կ'ընէ

ՑԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց 8, պատարագ 10, մատաղօրհնութիւն եւ քարոզ 11, հոգեհանգիստ 11·50։

Ծանօթ.— Մատաղի մասնակցիլ փափաքողները թող բարեհաճին դիմել թաղականութեան։

ԾԱԽՈՒ Է

Ալֆորվիլի մէջ յարկաբաժին մը, մուտք երկու սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, կեդրոնական ջեռուցում, 3րդ յարկ։

ՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ 899–09–66 առաւօտները։

ԽՆՋՈՑՔ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ԴԱՒՐԱՑԻ ՀԱՑՐԵՆԱԿ – ՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպած է խնջոյք մը Նոյ. 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Սեբաստացի Մուրատ – Խրիմեան սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆի։

Նաեւ երգ, արտասանութիւն, անակընկալներ։

Համեղի մթնոլորտ — ճոխ պիւֆէ

Բացառիկ պատրաստութեամբ չատ մը ուտելիքներ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Անթիլիի հանգստեան տան համար փոքր ճառուռ. խոհարար մը կ'ուզուի։ Դիմել գրաւոր կամ անձամբ Աղքատախնամի գրասենեակը.

77, Rue Lafayette, Paris (9e)
Tél. : 878-02-99

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կազմակերպութեամբ Սէնթ–Էթիէնի Բարգէն Սիւնի խումբին, Նոյ. 29, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

Grand Bal

DU NOR SEROUND DE ST. ETIENNE
Samedi 29 Nov. de 21 heures à l'aube
REX - DANCING
4, Rue Praire — St. Etienne
Orchestre : LES SHADES
AMBIANCE ET BUFFET ARMENIENS — TENUE CORRECTE EXIGEE

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի Դեկտ. 7, ժամը 17էն կէս գիշեր

Dans les salons de l'Hôtel George V
31, Avenue George V — Paris (8e)
Նախագահութեամբ
Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՓԷՆՆԿԵԱՆԻ
Նուագախումբ Ճարպիկեան
Noël Djarbikian vous présente le groupe TROIKA - TZIGANOVITCH
NOMBREUSES ATTRACTIONS — DANSES ET CHANTS
Մուտք 25 ֆր. — ուսանողներու 15 ֆր.
Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ 924–38–54

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽՄԲԵՐԴՈՒԹԻՒՆ Մխիթեան Վալանսի վարչութեան անդամական ժողովը Հինգշաբթի (Նոյ. 27) երեկոյեան ժամը 9ին Ե. Հիւսիսեան սրահը, Ռիւ Ֆավանթին, Վալանս։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

Լիոնի Հայ Ազգ. Մխիթեանը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Դեկտ. 7ին կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, օրակարգ ունենալով վերջին երկու տարիներու նիւթական եւ բարոյական զեկուցումը։

ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՀԱՐՑԵՐ

1) Բարոյական զեկուցում. 2) Նիւթական հաչուետուութիւն. 3) Նշանակելու համար հաչուեքննիչ եւ ընտրողական յանձնախումբեր. 4) Պատրաստելու համար յառաջիկայ ընտրութիւնները։

Հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ Նոյ. 29 երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

PONT-EVEQUE — LA PAIRERIE
պարասրահին մէջ։

Ընկերակցութեամբ
GUY MARCELLIN
Նուագախումբին կը մասնակցին
ԿԱՐԻ ՊԼՐՊԼԲԵԱՆ (ջութակ)
ՄԻՀՐԱՆԻԿ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (սրինգ)
Նախօրօք սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել
André Décor, Tél. 85-63-03
La Boîtes à Fringues, Tél 85-27-08

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

կիրակի Նոյեմբեր 30 ժամը 12·30ին

Club House sur le Vieux Port
34 Bd. Charles Livon, 13007 Marseille
Ականկնկալներ, համեղի միջավայր։
Ճաշագին 50 ֆր.

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Ս. Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ Նոյ. 28 ժամը 9ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Բաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ Նոյ. 28, ժամը 21ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տուն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (Նոյ. 28) ժամը 20·30ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը։

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ Նոյ. 28, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի Տան մէջ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Նոյեմբեր 29 երեկոյեան ժամը 20·30ին, Ազգային Տան սրահին մէջ 295 Ռիւ Պուալօ, Լիոն, կը խօսի

ՏՈՔԹ. ԳՈՒՐԳԻՆ ՄԵՍՈՍՈՒՐԵԱՆ

20ական տարիները եւ Հայերը Ֆրանսայի մէջ։

Հաւաքոյթէն վերջ պիտի ստորագրէ իր գիրքը

«LES EXILES DE LA PAIX»
(Editions Entente, Paris)

Կը հրաւիրուին Լիոնի եւ չրջանի հայրենակիցները։

FNAIM *Membre O.R.P.I. Sud*

ETUDE RIVE GAUCHE

Adminstration de biens
Transaction Immobilière
Directeur Jacques TORANIAN
Cartes Professionnelles Too 69 Goo45
122, Boulevard Raspail, 75006 Paris
544-19-46 — 544-11-25
222-70-63 — 548-67-61

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՈՒՐԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
28
VENDREDI
28 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 ֆր.	Վեցամսեայ	90 ֆր.
Արտասահման	Տար. 200 ֆր.	Հատը	1 ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.451

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.451

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆ ԿՈՒԻՆԵՐԸ

— o —

Ա.

Հակառակ ընդդիմադիր կողմերու մէջ կնքուած աւելի քան տասնեակ հրադադարներու, եղբայրասպան կռիւները կը շարունակուին Լիբանանի, մասնաւորապէս մայրաքաղաք Պէյրութի փողոցներուն եւ արուարձաններուն մէջ։

Թղթատարը չի բաներ ամխիներէ ի վեր։ Ո՛չ թերթ կը ստանանք Պէյրութէն, ո՛չ ալ՝ նամակ։ Սակայն Ֆրանսական ճայնափիւռի, հեռատեսիլի եւ կարգ մը թերթերու թղթակիցները օրը օրին տեղեակ կը պահեն մեզ անցուդարձերէն։

Սրտի ճմլմամբ կը դիտենք անխմաստ հրացանաձգութիւնները, որոնց զոհերը յարդ երկուստեք կը հասնին հազարներու։ Վիճակագրութիւն չկայ անշուշտ, սակայն կը կարծուի, որ սպաննուածներու թիւը կը հասնի 7–8000ի, վիրաւորներունը՝ աւելի քան 20·000ի։

Բարեբախտաբար Հայերը այս անգամ անձի չատ կորուստ չեն ունեցած, չնորհիւ հայ երէք կուսակցութեանց համեմատական եւ անկողմնակալ մնալու որոշումին։ Կը յիշուի, որ 1958ին, Քամիլ Շամունի նախագահութեան օրով, երբ կամաց Ազատէ Նասըր Սուրիայէն եռաց Յորդանանն ու Լիբանանն ալ կը փորձէր միացնել եգիպտոսի՝ կազմելու համար Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը՝ Հայերը երկու մասի բաժնուեր էին։ Այդ օրերուն, ամիսներ տեւող եղբայրասպան կռիւներուն զոհ գացեր էին հարիւրաւոր երիտասարդներ երկու կողմէն, բոլորովին աննպատակ։

Մեծ եղեռնի վաթսունամեակին առթիւ կուսակցութեանց միջեւ կնքուած դաշինքը Հայ Դատի միասնական հետապնդումին զատ իր բարերար արդիւնքը տուաւ նաեւ ներքին ճակատի վրայ։ Հայերը ո՛չ միայն չէզոք մնացին, այլեւ ներկայացուցչական միացեալ պատուիրակութիւններ ղրկեցին անկախ տեսակցութիւններ ունենալու Հանրապետութեան նախագահին, վարչապետին, խալամ եւ քրիստոնեայ ընդդիմադիր կազմակերպութեանց պետերուն հետ եւ իրենց միջնորդութիւնը առաջարկեցին կողմերուն միջեւ համերաշխութիւն ցոյացնելու համար։ Հայերու այս դիրքը մեծ գոհունակութեամբ ողջունուած է բոլոր Լիբանանցիներու կողմէ — խալամ թէ քրիստոնեայ։

1958ին ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմին զօրագունդ մը ցամաք ելած էր Լիբանան։ Վնասները սահմանափակ եղած էին։

Այս անգամ ո՛չ մէկ արտաքին կամ ուղղակի միջամտութիւն։ Դէպքերու ընթացքը ցոյց տուաւ սակայն, որ կողմերը անուղղակի քաջալերութիւն, թերեւս նաեւ նիւթական աջակցութիւն կը ստանային դուրսէն, գաղտնի աղբիւրներէ։

Իսկ ներսէն տարակարծութիւնը կատարեալ էր Հանրապետութեան նախագահին (քրիստոնեայ) եւ վարչապետին (խալամ) միջեւ։ Մինչ առաջինը կ'ուզէր յարմարման մէջ դնել բանակը՝ կարգն ու խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար, երկրորդը կը հակառակէր՝ պատճառաբանելով, որ անկողմնակալ չէր կրնար ըլլալ անիկա, քանի որ քրիստոնեայ տարրը գերակշիռ էր անոր մէջ։

Դժբախտութիւն էր անշուշտ այս տարակարծութիւնը, որ պատճառ դարձաւ եղբայրասպան կռիւներու ծաւալման ու յաւերժացման։ Կողմերը սանձարձակ գործեցին — անիշխանական եղանակով — քանի որ զսպող ուժ մը չկար իրենց գլխուն վերեւ։ Եւ աւելի առաջ երթալով, կատարելագործեցին իրենց սպառազինութիւնը՝ օգտագործելով արդիական զէնքեր — ռումբ, հրթիռ, գնդացիր, հրանոթ եւայլն։

Արդիւնքն այն եղաւ, որ ընդհարումները հետզհետէ սաստկացան եւ աւելի լայն ծաւալ ստացան։ Արուարձաններէն, կամ զուտ խալամ եւ քրիստոնեայ թաղամասերէն փոխադրուեցան Պէյրութի կեդրոնը, ուր քարուքանդ եղան բազմաթիւ շէնքեր, որոնք մայրաքաղաքի զարդն ու հարստութիւնը կը կազմէին։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞նչ կ'ակնկալի կը դառնայ ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ

4 ՄԵՌԵԱԼ, 5 ՎԻՐԱՒՈՐ

ԵՒ ՄԻՇՏ՝ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

Ի վերջոյ կարելի չէ եղած առանց ահաբեկչութեան կարգն ու կանոնը վերահաստատել եւ զինուորներ կրակ բացած են ուրիշ զինուորներու վրայ բայց կը թուի թէ Քոսթա Կոմէս որոշած էր այլեւս ընտրութիւն մը ընել, դուրս ելլել իր ուզած իրաւարարի դերէն, փլուկելու համար Փորթուկալը։

Հարցը կը մնայ սակայն։ Ո՞վ են այդ ապստամբ վայրաչուները։ Առանձի՞ն գործի անցած են իրրեւ յեղափոխական թէ ոչ այլ ուժերու դրդումով է եւ իրենք պարզապէս խամաճիկներ են։ Ճշտակ չէ դեռ, բայց Իւմանիթէ չի վարանիր, անշուշտ, ըսելու թէ եթէ կան նման ուժեր, անոնք միայն ալ կրնան ըլլալ վարկաբեկելու համար ձախը եւ ալ պետական հարուած մը պատրաստելու։ Ամէն պարագայի մէջ Քոսթա Կոմէս յայտարարեց թէ բոլոր վայրաչու սպաները պատասխանատու եղածին, պիտի ձերբակալուին եւ դատի քաշուին։ Գալով պաշտօնական զօրավար՝ Տէ Քարվալհոյի, կ'ըսուի թէ հսկողութեան տակ առնուած է Հանրապետութեան նախագահութեան կեդրոնատեղին եղող Պելէմի պալատը։ Նախապէս սակայն հրացանաձգութիւնը դէմ դիմաց հանած էր կառավարութեան հաւատարիմ զինեալ ուժերը եւ ըմբոստները որու հետեւանքով չորս մեռեալ եւ հինգ վիրաւոր կայ։

Ամէն պարագայի մէջ կացութիւնը դեռ խախուտ է եւ Փորթուկալ ինքզինքը չէ դատած։

ՈՉ ՄԷԿ ԼՈՒԾՈՒՄ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԵՌԵԱԼՆԵՐ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

ՔԱՐԱՄԷ ԲԱՆ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ԸՆԵԼ

Շորեքշաբթի օր մինչեւ ցերեկ արդէն կ'ըսուէր թէ 22 մեռեալ կար եւ չուրջ 60 վիրաւոր Պէյրութի մէջ, մինչ նախորդ օրը վարչապետ Քարամէ կը հաստատէր թէ իր կառավարութիւնը, որ հինգ ամսուան կեանք ունի, չէ կրցած երաշխաւորել «բարեփոխումներէն ոչ մէկը որ պիտի կարենար ամրապնդել Պետութիւնը»։ Աւելցուցած է որ կարելի չէ բանակին միջամտութեան դիմել, վասնզի բանակը «Լիբանանցիներու պատկերին նման է», այսինքն պառակտուած։ Գալով Քուվ տը Միւրվիլի, որ կը փորձէ բան մը ընել եւ մանաւանդ բան մը հասկնալ, չեշտը կը դնէ Պաղեստինցիներու խաղացած դերին մասին այս տագնապին մէջ (Քարամէ կ'ըսէ ընդհակառակն որ պաղեստինեան դիմադրութիւնը դեր չունի եւ Լիբանանցիներու միջեւ համաձայնութիւնն է որ թոյլ կրնայ տալ Պետութեան որ իր պատասխանատուութիւնները առանձնէ), ամէն պարագայի մէջ Քուվ տը Միւրվիլ կը խորհի նաեւ թէ արտաքին կամ օտար միջամտութիւններ կան։

× Հաւաստի աղբիւրներու համաձայն, ցարդ հայ մեռեալներու թիւը հարիւրի չուրջ է։

Բանի մը տողով

ԺԱՔ ՇԻՐԱՔ վճռապէս յայտարարեց թէ կառավարութիւնը պիտի չհանդուրժէ որ զինուորներու կոմիտէներ ստեղծուին բանակին մէջ, ինչպէս կ'առաջարկէ Ընկերվարական կուսակցութիւնը։ Ատիկա ծանրակշիռ է Ֆրանսայի Նախարարապետին համար եւ կը հակասէ ազգ. անկախ պաշտպանութիւն մը ունենալու տեսակէտին։

ԽՈՒԱՆ ԿԱՐԼՈՍԻ տուած ներումները ծիծաղելի կը թուին ձախ տարրերուն համար։ Մինչ ծայրայեղները վանդալաւոր կը նկատեն այդքան ազատականութիւն, ընդդիմութիւնը ոչ միայն յուսախաբ է, այլեւ կ'ուզէ որ ժողովուրդը փողոց իջնէ լայն ներում պահանջելու համար եւ ոչ թէ պարզ ծաղրանկար մը։ Միւս կողմէ Ֆրանսացի լրագրողներ յարձակումի են թարկուած են սպանական ոստիկանութեան կողմէ օդակայանը ուր կը հասնէր ժխտքար տ'Էսթէն։ Մէկը վիրաւորուած է, միւսը ձերբակալուած է։

60 ՏԱՐԵԿԱՆԻՆ հանդստեան կոչուելու օրէնք մը ընդունուեցաւ աշխատաւորներու միայն որոշ դասակարգի մը համար։ Գլխաւորաբար ծանր աշխատանք ունեցողներուն որոնք առնուազն 42 տարի կատարած են այդ աշխատանքը։ Այս կարգադրութիւնը, զոր սենտիքաները անբաւարար կը գտնեն, երկու միլիոն հոգիի կը վերաբերի։

ԱՆԴՐԻՑ ՍԱԽԱՐՈՎ Մոսկուայի օտար լրագրողներուն հաղորդեց, թէ դիմում կատարած է Նոպէլեան Կոմիտէին, որպէսզի Նոպէլի խաղաղութեան մրցանակը յանձնուի իր կնոջ։ Ցանձնումի արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 10ին, Օսլօ։ Տիկին Սախարով Իտալիա կը գտնուի ներկայիս եւ Օսլօ երթալէ ետք պիտի վերադառնայ Մոսկուա։

ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղարը Իսրայէլ, Եգիպտոս եւ Լիբանան այցելելէ ետք կրկին Դամասկոս վերադարձաւ։ Վալտհայմ խօսակցութիւններ կ'ունենայ Սուրիոյ նախագահին հետ, որպէսզի Դամասկոս չարունակէ թոյլ տալ ՄԱԿի կապոյտ սաղարդաւորներուն կոլանի ճակատը մնալ։ Վալտհայմ լաւատես է արդիւնքի մասին։

ՋԻՆԱՍՏԱՆ արուեստական արբանեակ մը արձակեց յաջողութեամբ։

ԻՍՐԱՑԵԼԵԱՆ զինուորական օդանաւ մը ճգմուեցաւ Սինայի հիւսիսը։ 26 հոգի մեռաւ։

ՏԱՔՔԱՑԻ հնդիկ դեսպանը՝ Սամար Սեհ վիրաւորուեցաւ ահաբեկիչներու կողմէ արձակուած գնդակներով։ Ոստիկանութիւնը սպաննեց յարձակողներէն չորսը, վիրաւորելով միւս երկուքը։ Ութ օրուան մէջ երկրորդ անգամն է, որ հնդիկ դեսպանը ահաբեկչական արարքի թիրախ կը դառնայ։

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ

ԼԵՆԻՆԻ ԿԱՐԳԻ ԿՈՉՈՒԵՑԱՒ

— o —

Ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ խորհրդային ամէնէն հին ղեկավարը՝ Անաստաս Միկոյեան Լենինի կարգով պարգեւատրուած է իր ծննդեան ութսունամեակին առթիւ։ Միշտ անդամ է Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին, որու անդամ ընտրուած է առաջին անգամ 1923ին։ Ներկայիս իր յուշերը կը գրէ, որու երկու հատորները արդէն լոյս տեսած են «Պայքարի ճամբան» եւ «Քսանական տարիներէն անդին»։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ. 20)

ՆՈՐ ԳԻՐՔ

Հայ մշակոյթի ականաւոր ներկայացուցիչ Քերոբէ Պատկանեանի (1833-1889) կեանքին եւ գործունէութեան նուիրուած է Եդուարդ Յակոբեանի «Քերոբէ Պատկանեան» մենագրութիւնը, լոյս տեսած Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակչութեան կողմէ։

Դիւաններու հարուստ նիւթերու հիման վրայ հեղինակը առաջին փորձը կատարած է ըրիւ ձեւով ներկայացնելու լեզուաբանին, ազգագրագէտին, պատմաբանին, մէջնադարեան հայ հեղինակներու հրատարակիչին գործունէութեան բոլոր երեսները։ Յարդ առանձին գրութիւններ լոյս տեսած էին Պատկանեանի աշակերտներուն կողմէ (Ն. Մառ, Ն. Վեսելովսկի, Գր. Խալաթեան, Ստ. Մալխասեան)։

Նոր ուսումնասիրութեան մէջ առանձին տեղ յատկացուած է Պետերբուրգի համալսարանին մէջ Պատկանեանի կատարած աշխատանքներուն, որոնց կարգին է հայագիտական ղպրոցին հիմնումը այդտեղ։ Կարեւոր դեր ունեցած է աշխարհաբարի տարածումին, արեւելագէտներու դաստիարակութեան, ազգային ազատագրական գաղափարներու տարածման գործին մէջ։

Ուսումնասիրութեան մէջ բացայայտուած են Պատկանեանի գործունէութեան նաեւ այլ երեսները։

×

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Հայֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճին մէջ Մարիա Ղամբարեան դաշնակի, յարաձայնակի (քլավսէն) վրայ նուագեց ստեղծագործութիւններ Սքարլաթիէ, Շուման, Լիսթէ, Պախ եւ Փականինիէ։ Մ. Ղամբարեան իր երաժշտական ուսումը ստացած է Երեւան, ապա Մոսկուա։ Այժմ կը բնակի Մոսկուա։

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵՏՐՈՆՆԵՐ)

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԿԵՉԱՌԵՑԻԻ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՅՑԵԱՅՔՆԵՐԸ

Կեչառեցի վարդապետի քերթողական կարգ մը առեղծուձներուն մէջ կարելի է գտնել տողեր, երբեմն ամբողջ քառեակներ՝ որոնք մօտաւորապէս քառական նոյն յօրինուածքով կան նաեւ Մխիթարեան միւս մեծ բանաստեղծին, Ֆրիկի գործերուն մէջ:

Կը տիրէ ընդհանուր այն կարծիքը, որ ձեռագրային ընդօրինակութիւններու առաջին զանազան գրիչներու կողմէ կատարուած սխալներու հետեւանք են անոնք. երեւոյթ մը՝ որ յաճախադէպ է եղած մասնաւորաբար 13–16րդ դարերուն:

Երբեմն այնքա՛ն նմանութիւն կայ խըլդրոյ առարկայ այդ տողերուն եւ քառեակներուն մէջ՝ որ ոմանք փորձած են նոյնացնել Կեչառեցին եւ Ֆրիկը: Այս ենթադրութիւնը, սակայն, հիմ չէ գտած, ու քանի կը խորացուին քննութիւնները՝ այնքան աւելի կը յստականայ անոնց ուրոյն եւ առանձնայատուկ դէմքերը ըլլալու իրողութիւնը:

Կեչառեցիի յանգաւոր – ոտանաւոր ըստեղծումներուն մէջ, որոնք ծանօթ են «կափա» անունով, նկատելի չափոթիւններ եւ անորոշութիւններ կան նաեւ չարահիւսական ճշդրտութեան տեսակէտով:

Բառեր կը պակսին, հոլովական վրէպներ կան յաճախ, բայերու ժամանակն ու դէմքերը չեն համապատասխաներ իրարու, — հետեւաբար՝ նաեւ իմաստի պայծառութիւնը կը պակսի:

Այսուհանդերձ, քառեակներու կամ ութեակներու այդ նմոյշներէն ի յայտ կուգան դաստիարակ վարդապետին իմաստասիրական յածումները, մարդոց ու կեանքի մասին խորհրդածական վերծանումները, որոնք 13րդ դարու հայ բանաստեղծութեան նկարագրային շրջանցոյմին մասին վկայութիւններ կը մնան եւ որոշապէս կը մատնեն ճգտում մը՝ նակատագրապաշտութեան հանդրուանէն անցնելու փիլիսոփայութեան մարզ, ինքնավերլուծումի եւ կեանքի խորհուրդները «քակելու» հանդրուան:

Ամէնէն ծանօթ իր քերթուածներէն մէկն է « Այս կեանքս է երազ ըման » սկզբնատողով յայտնի ոտանաւորը.

... Այս կեանքս է երազ ըմբան,
Զինչ զարթնու՝ լինի փոշիման.
Ի բուն զինքն իշխան գիտէ,
Երբ զարթնու՝ աղբատ է, անբան.
Թէ խաղցել է՝ հաց տեսնու,
Լրջանայ՝ կարօտ է ու անպիտան...

... Այս կեանքս է ի ծով ըմբան,
Որ մարդիկ ի ներս կու լողան.
Մարմինս է ի ներս ըմբան,
Հոգիս է գանձ անմահական.
Միտքս է նաւավար ճարտար,
Որ հանէ զգամաբ երեւան.
Աւա՛ղ թէ կոտրի այս նաւըս,
Մեք ի վար մնամք փոշիման...

Կեանքի ունայնութեան, անստուգութեան եւ հակադրութիւններուն, մարդոց պատրանքներուն եւ ինքնախաբութեանց անդրադարձումն է որ կ'անհանգստացնէ զինք:

Կ'ակնարկէ երազին եւ իրականութեան, որոնց մէջեւ մարդ էակը յաճախ յստակորոշիչներու դէմ յանդիման կը գտնէ ինքզինք (առաջին ութեակ): Երբ առանձին է եւ կ'երազէ՝ իրեն կը թուի թէ ինքնաբաւ ու երջանիկ ըլլալու ամէն տուեալ ունի, — « ի բուն զինքն իշխան գիտէ»· բայց երբ կը սթափի եւ երես երեսի կուգայ իրականութեան հետ՝ կը հաստատէ իր կարօտութիւնը, չքաւորութիւնը, անպէտ գոյութիւն մը միայն եղած ըլլալու փաստը:

Ծովու մը վրայ տատանող նաւուն պէս, մարդ էակը մտքի իր ուժին պէտք ունի չխորտակուելու համար: Զի բաւեր հոգեկան հարստութիւնը՝ ապահով ցամաք հասնելու համար· անհրաժեշտ է մտքի՛ հարստութիւնը, չխորտակուելու համար:

Խրատական իր քերթուածներէն մէկուն մէջ (« Ողբ ապաշխարութեան »), դարձեալ խօսելէ ետք աշխարհի ունայնութեան մասին, կը յանձնարարէ «չարին ատեցող լինել» եւ «բարեացն սիրող», ծառայել ոչ թէ գնայուն հաճոյքներու՝ այլ մնայուն գործերու, որովհետեւ ի վերջոյ մահն է որ պիտի գտնէ՛ մեզ·

— «Եղբա՛րք, ձեզ խրատ մի տամ·
Մի՛ կեցած դուք շատ խոր ի բուն··
Զարքի՛ք եւ արքուն կացէք
Խիստ ի մօտ եմք յօրն ի մահուն:

«Աշխարհս է երա՛զ ըմբան»···

Ինչպէս ըսինք, տեղը չէ աւելի ըսելու քերթող կեչառեցիի գրական մտահայեացքներուն մասին:

Օր մը թերե՛ւս ունենանք առիթը խօսելու անոնց մասին:

Մ. Թ.

ԻՍՐԱՅԵԼԻ ԱՐԱԲՆԵՐԸ

Իսրայէլի արաբ տարրը կը տրուի այն պաղեստինցի Արաբներուն, որոնք 1948ի կռիւներէն եւ Իսրայէլի Պետութեան հիմնադրութենէն ի վեր իրենց բնակավայրերը մնացած են:

1949ին, Իսրայէլի Արաբներու թիւը շուրջ 125·000 էր: Այսօր, իրերու հետեւանք ծնունդներու բարձր տոկոսին, որ աշխարհի ամէնէն բարձրերէն մէկը կը նկատուի, 440·000ի հասած է: Այս Արաբներու մասին չատ քիչ կը խօսուի· արդ ի՛նչ պատկեր կը ներկայացնեն, ի՛նչ պայմաններու տակ կ'ապրին 27 տարիէ ի վեր:

Առաջին տպաւ պէտք է ընդգծել, թէ Արաբները, օրէնքով, Իսրայէլի քաղաքացիներ են, նոյն իրաւունքներով եւ պարտաւորութիւններով, ինչպէս Պետութեան 2·600·000 հրեայ քաղաքացիները: Անոնք կը քուէարկեն, Խորհրդարանի մէջ ներկայացուցիչ ունին, տուրք կը վճարեն, հողատէր են, գործատէր, իրենց դպրոցները կը յաճախեն, արհեստակցական միութեանց անդամ են, իսրայէլեան անցագիր ունին:

Երկու բացառութիւններ կան, սակայն օրէնքին մէջ: Իսրայէլի Արաբները չեն կրնար բանակին մէջ ծառայել, այն առարկութեամբ, թէ անտրամաբանական պիտի ըլլար պահանջել իրենցմէ, որ կռուին իրենց արաբ եղբայրներուն դէմ: Ի դէպ, աւելորդ չի վերաբերիլ Տիւրզիներուն, որոնք իրենց գումարտակները ունին իսրայէլեան բանակին մէջ: Տիւրզիներու թիւն է 38·000:

Երկրորդ բացառութիւնն այն է, որ այս Արաբներուն ազգականները իրաւունք չունին անմիջապէս իսրայէլեան հպատակ դառնալու, մինչդեռ Հրեաները վերադարձի Օրէնքին տրամադրութեամբ, բացարձակ իրաւունքն ունին:

Սակայն, Իսրայէլի Արաբներու օրինակը պատմութեան մէկ մասն է միայն: Գործնական, ինչպէս տնտեսական, մարզկային եւ ընկերային պետի վրայ անոնք երկրորդ կարգի քաղաքացիներ են:

Անոնց անձ գլուխ եկամուտը ակնառու կերպով նուազ է Իսրայէլի Հրեաներու մէջինէն: Թէեւ անոնք ընդհանուր բնակչութեան 14 տոկոսը կը ներկայացնեն, համալսարանի ուսանողութեան 3 տոկոսը կը կազմեն: Քաղաքական մարզին մէջ անոնք միայն երեք տարի առաջ արտօնութիւն ստացան անդամագրուելու իշխանութեան գլուխ գտնուող Աշխատաւորական կուսակցութեան, եւ ներկայիս այդ կուսակցութեան 300·000 անդամներէն 3000ը միայն Արաբ է: 120 աթոռներէ բաղկացած Խորհրդարանին հինգ աթոռները գրաւած են Իսրայէլի Արաբները:

Ի բաց առեալ այս քանի մը պաշտօնական անձերէն, ուրիշ Արաբ չկայ Իսրայէլի պաշտօնական մարմիններուն մէջ: Տնտեսութեան, առեւտուրի կամ կրթական մարզերէն ներս բարձր, պատասխանատու դիրքեր դրաւող Արաբներ չկան:

Արաբերէնը Իսրայէլի մէջ երրայերէնի կողքին պաշտօնական լեզու է, սակայն քիչեր կառավարական շրջանակներու մէջ արաբերէն կը խօսին: Համալսարանական աստիճանի կրթական ծրագիրը չկայ արաբերէնով: Եթէ արաբ մը ուզէ համալսարանական ուսում ստանալ, պէտք է երրայերէն գիտնայ: Հեռաճայնի ուղեցոյցները երրայերէնով եւ անգլերէնով կը հրատարակուին, արաբերէնով չկայ:

Թէեւ Իսրայէլի Արաբները հաւասար աստիճանի քաղաքացիները են, այսուհանդերձ չեն կրնար օգտուիլ Հրեաներու վերապահուած ընկերային նպաստներէն:

Ասով հանդերձ, Իսրայէլի Արաբները անհամեմատ կերպով աւելի բարեկեցիկ են, բաղդատմամբ Այսրյորդանանի եւ չատ մը այլ արաբ երկիրներու իրենց ազգակիցներէն: Ուսման իրենց մակարդակը աւելի բարձր է, նորածիններու մահերու տոկոսը նուազ:

Մշակոյթի գետնի վրայ չատերու համար ինքնութեան փնտռտուք մը կայ: Արդարեւ, Իսրայէլացիներ են, նա՛եւ Արաբ են: Ասոնց երեք քառորդը այսօր «Սապրաս»ներ են (երրայերէն կը նշանակէ Իսրայէլ ծնած), թէեւ հաւանաբար պիտի նախընտրէին այլուր ծնած ըլլալ: Իսրայէլի Պետութեան գոյութեան առաջին 19 տարիներուն այս Արաբները ստանձնացած կեանք մը ապրած են եւ ոչ մէկ չափում ունեցած են արաբ աշխարհի հետ: Ապա, յանկարծ, 1967ին, հազորդակցութեան մէջ մտան չուրջ մէկ միլիոն Արաբներու հետ, որոնք կը բնակին գրաւեալ Այսրյորդանան եւ Կազայի շրջանը: Մէկ օրէն միւսը նկատեցին, թէ որքան տարբեր դարձած են: Միւս Արաբներուն նման չեն հագուիր, ուրիշ ձեւով կը մտածեն եւայլն:

Այս մշակոյթի ցնցումը նոր ազգայնական տրամադրութիւն մը ստեղծեց Իսրայէլի Արաբներուն մօտ: Եւ այդ տրամադրութիւնը 1967էն ցայսօր զօրացած է:

Իսրայէլացի Հրեաներուն մեծ մասն ալ վերապահ է իր երկրին արաբ քաղաքացիներուն հանդէպ: Նախ Արաբ են, ապա՝ Իսրայէլացի, կ'ըսեն անոնք:

Թ. Ա. Թ.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

1915-Ի ԴԱՌՆ ՅՈՒՇԵՐԷՆ ՀԱՄԱՌՕՏ ՄԱՍ ՄԸ

Շիւքրիւ աղան բարդութիւններու տեղի չտալու համար առ այժմ համակերպած էր, բայց առիթի մը կը սպասէր վրէժը լուծելու համար, եւ այդ առիթը չատ չուշացաւ: Աղաս աղջիկը բերած ժամանակ երկու ամիս անոր վրայ կը հսկէր որ չփախի: Օր մըն ալ չատ կարեւոր գործով Ալիշամ կոչուած Թրքական պիւղը, որ չատ հեռու չէր մեզմէ, կ'երթայ ձիով անչուչտ: Ես ալ սովորականին պէս դաշտը անասունները կ'արածեմ:

Իրիկուն եղաւ, տուն դարձայ, հայ աղջիկը չկար· դրացիներուն դիմեցի հարցուփորձ ըրի, ոչ մէկը դրական պատասխան տուաւ· այս փնտռտուքի մէջն էի, երբ աղաս ձիով եկաւ եւ եղելութիւնը պատմեցի իրեն, փախած է, ըսելով:

— Վայ անպիտան, ըսաւ ինծի, ան – պայման լուր ունիս եւ ինծի չես ըսեր ըսելով, փառաւոր ոտից մը քաշեց ինծի ու այսպէսով խնդիրը փակուեցաւ:

Անչուչտ այս փախուստը Շիւքրիւ աղային միջոցաւ եղած էր, աղայիս բացակայութենէն օգտուելով աղջիկը ծանօթ Յորբերդ ղըրկած էր, որուն մայրը զերմանական հիւանդանոցի մէջ կը ծառայէ եղեր: Այս տեղեկութիւնը հայ կին մը հաղորդեց ինծի եւ ես ալ չատ ուրախացայ:

Սեպտեմբերը եկաւ· եգիպտացորենները քաղեցինք, տոպրակները լեցուցինք, որ չաղայք տանինք աղենք: Բայց կառավարութենէն հրաման մը եկաւ, թէ բոլոր Զերքէզները 24 ժամուան մէջ կազմ ու պատրաստ Հապուսուէն ճամբայ պիտի ելլեն դէպի Մարաչ: Հրամանը չատ խիստ էր, օր առաջ կառքերը լծեցինք եւ ճամբայ ելանք, անցանք Խարբերդէն, քանի մը օրէն Մալաթիա հասանք, հոն քանի մը օր հանգստացանք, անկէ ճամբայ ելանք, 1916 Նոյ· 20ին Մարաչ քաղաքը հասանք:

Մարաչի լուսաւորչական Հայերը ազսորուած էին, սակայն անոնց տուները չատ լաւ վիճակի մէջ էին: Կառավարութիւնը Զերքէզները տեղաւորեց Հայոց տուները: Աղայիս բնակած տունը կը գտնուէր Խիւճաղ Թաղի մէջ· չատ դեղեցիկ տուն մըն էր, մէջը պաղ ջուրերը պիչեր– ցերեկ կը հոսէին առանց դադարի:

Մեր Թաղամասին մէջ կային մզկիթ մը եւ եկեղեցի մը Ս· Կարապետ անուանով: Մարաչի դրեթէ բոլոր տուները աղբիւր ունէին· լաւ բարեխառն կլիմայ մը ունէր: Տեղական կեանքին չուտ վարժուեցանք:

Այդ ձմեռ, աղաս չերքէզ կին մը առաւ, ամուսնացաւ, նպարավաճառի խանութ մը բացաւ, ես ալ սովորականին պէս անասունները արածելու կը տանէի· հոգ է որ ծանօթացայ հայրենակիցներ Սամսոն Ալեքսանեանին եւ քանի մը ուրիշ հայ տղոց, որոնք ինծի պէս Զերքէզներու քովն էին:

Աղայիս առած նոր կնոջ հետ չկարողացայ հաշտուիլ, դէշ բնաւորութեան տէր էր եւ խիստ հայատեաց· անկարելի եղաւ այլեւս հոն մնալ· որոշեցի փախիլ: Մարաչէն մէկ ժամ հեռաւորութեան վրայ դիւղ մը կար Թրքական· հոն գացի· ինծի ծանօթ հայ տղայ մը կար, ան ալ ինծի պէս իր աղային քովէն փախած, եկած էր այդ դիւղը՝ Թուրքի մը քով, անոր անասունները կ'արածէր: Այդ դիւղին անունը Թեքերէկ էր· գացի գտայ հայ ընկերս որ Ալի կը կոչուէր, եւ եղելութիւնը պատմեցի իրեն:

Հոգ մի ըներ, ըսաւ, չատ աղնիւ մէկը դիտեմ, եկուր քեզի անոր կը տանիմ եւ կարծեմ թէ քեզի պէս մէկու մը պէտք ունի:

Առաւ հետը տարաւ Այնէհ խանումին տունը, որու երկու տղաքն ալ պատերազմի պատճառաւ դինուոր գացած էին: Բաւական հարուստ ընտանիք մըն էր· բազմաթիւ անասուններ ունէին: Շատ մեծ հաճոյքով ընդունեցաւ, պայմանատրուեցանք վճարումին մասին· քանդրուշ ամսական, ուտել, խմել, պահուիլ, բայց հագուստ ու կօշիկ իմ հաշուոյս: Սոխպուած ընդունեցայ այդ պայմանը եւ սկսայ աշխատանքի· ամէն առաւօտ անասունները արածելու կը տանէի ուր կուզար նաեւ ծանօթ ընկերս որ Ալի կը կոչուէր: Մխատեղ կ'անցընէինք ամբողջ օրը· իրիկունները անասունները հաւաքած տուն կը բերէինք:

Այսպէս չարունակեցի 1917 Մայիսէն մինչեւ Սեպտեմբեր, որովհետեւ այդ հինգ ամսուան մէջ ստացած էի 100 ղրուշ, ան ալ իմ հայ ընկերոջս՝ Ալիին հետ լէպլէպի եւ չաքար դնած էինք, քովս մնացած էր քանի ղրուշ: Վրաս–ղուխս պատառ – պատառ եղած էր եւ գրեթէ բոպիկ էի:

Իրիկուն մը տուն վերադարձիս տեսայ, որ Այնէհ խանումին տունը լեցուն մարդ կար, մէջտեղերնին ալ երիտասարդ դինուոր մը նստած: Անմիջապէս հասկցայ որ տղուն մէկը եկած էր եւ դիւղացիները եկած էին աչքի լոյսի:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

(Շար· – 10)

ՈՎԿԻԱՆՈՍԸ՝ ԴԵՂԱՐԱՆ

Երկար տասնամեակներէ ի վեր գիտութեան տարբեր բնագաւառներու ներկայացուցիչները իրենց ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնեն ովկիանոսներու վրայ։ Ցայտնի է, որ ծովերն ու ովկիանոսները անդնդութիւններու անսպառ չեմարան կը հանդիսանան։ Այդ է պատճառը, որ գիտնականները կը մտածեն, թէ մօտ ապագային անհրաժեշտ պիտի ըլլայ օգտուիլ այդ աղբիւրէն, որպէսզի անունդ հայթայթուի մեր մոլորակին օր աւուր աճող բնակչութեան։

Գիտնականի մը հաշիւներով՝ երկրագունդի ջրային աւազաններու աննդային աղբիւրները հազար անգամ աւելի են մշակուած հողերու արտադրած բոլոր տեսակի մթերքներու քանակէն։ Ասկէ զատ, ջրմուռները եւ ովկիանոսի բոյսերը 4–5 անգամ աւելի օրկանական նիւթեր կը պարունակեն, բաղդատմամբ ցամաքի բոյսերուն։

Տարբեր երկիրներու մէջ կատարուած հետազօտութիւնները կը պարզեն, թէ ծովի բուսական աշխարհը մեծ հեռանկարներ կը բանայ մարդկութեան առջեւ՝ օգտակար չատ մը դեղերու պատրաստութեան համար։ Օրինակ, թունաւոր ձուկերու ուսումնասիրութիւնը ցոյց կուտայ, որ ասոնք կրնան ծառայել զանազան դեղերու պատրաստութեան, դեղեր, որոնք կը բուժեն մորթի հիւանդութիւններ, կը խթանեն ջիղերը եւլն։

Ինչպէս ծանօթ է, օձի թոյնը խիստ կարեւոր եւ օգտակար դեղ է, սակայն ասիկա ձեռք կը ձգուի մեծ դժուարութեամբ եւ աննշան քանակութեամբ։ Եւ, ահա, ջրանակ որոշ կենդանիներ, մասնաւորաբար թունաւոր մեդուսաները, հարուստ չեմարան կրնան դառնալ օձին թոյնը փոխարինելու մարդին մէջ։ Ասկա չատոնց հաստատուած է։

Վերջին տարիներուն գիտնականները բուսական արժէքաւոր կենսաբանական նիւթեր կը ստանան ծովի վարունգէն։ Ասոնք յղնածութեան վերջ կուտան, յիշողութիւնն ու տեսողութիւնը կը սրեն, մարմնին դիմադրողականութիւնը կ'ա – ւելցնեն։ Բայց դեռ աւելին կայ։ Այսօր գիտնականները մեծ եռանդով հակա – քաղցկեղի դեղերու նիւթեր կը փնտռեն ջնաձուկին լեարդին, որոշ թունաւոր օձերու մաշկին, ծովի ոլնիներու եւ առանձին ջրմուռներու հիւսուածքներուն մէջ։ Աստրալիացի եւ ճափոնցի գիտնականներ այն միտքը կը յայտնեն, թէ ծովն է որ մարդկութիւնը պիտի ազատէ քաղցկեղի «քահանոյքներէն»։

Ջրմուռներու մէջոցաւ այնքան բազմազան դեղեր կրնան պատրաստուիլ, որ ասոնց թիւը, ըստ գիտնականներու, կըրնայ չատ աւելի ըլլալ ցամաքային բուսական աշխարհէ ձեռք ձգուած դեղերու քանակէն։ Այս պատճառով է, որ արդէն դործնական քայլեր կ'առնուին, որպէսզի ջրմուռներու «արտադրութիւն»ը աւելնայ։ Օրինակ, Ճափոնի ծովափին հիմնուած են ջրմուռներու առաջին «մարդադետինները»։ Այդպիսիներ չատ շուտով կը ստեղծուին Ֆրանսայի, Պուլկարիոյ, Արժանթինի, Քանատայի, Հնդկաստանի մէջ։ Ուշադրութեան արժանի է նաեւ այն, որ Անգլիոյ մէջ արդէն քանի մը տարիէ ի վեր ծովի բուսականութենէն օգտակար դեղեր կը ստանան երախաներու եւ ծերունիներու համար։ Առայժմ Չիններուն մօտ ասոնք կ'օգտագործուին իբրեւ ախորժաբեր, ակռաները զօրացնող, իսկ տարեցներուն մօտ՝ իբրեւ ուժադրդիռ զարգացումը կանխող միջոցներ։ Ֆրանսացի դեղաբաններ նկատել կուտան, թէ Ատլանտեան ովկիանոսի խորութիւններուն մէջ աճող բոյսեր կը պարունակեն չափազանց արժէքաւոր նիւթ մը, որ կրնայ բուժել սակաւարիւնութիւնը։ Մ. Նահանգներու մէջ ալ արդէն ծովի բոյսերէն նոր հակապիօթիկ մը կը պատրաստեն, որ կը փոխարինէ բժշկութեան չատ ծանօթ փենիսիլինը։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԱՁՐՈՊԻ մեկնած է Նոյեմբեր 18ին Գարեգին Արք. Սարգիսեան, Ամերիկահայ Արեւելեան Թեմի Առաջնորդը։ Կը մասնակցի Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի ընդհանուր համագումարին։

ԹՐՈՑԻ (Մ. Նահանգներ) Ս. Խաչ եկեղեցին հրոյ ճարակ դարձած է։ Հրդեհը ծայր առած է ելեկտրական լամպարմի հետեւանքով։ 145 տրուան հնութիւն ունեցող այս չէնքը գնուած էր տեղւոյն հայ համայնքին կողմէ 13 տարի առաջ եւ եկեղեցիի վերածուած էր Ս. Խաչ անունով։ Եկեղեցւոյ հովիւը՝ Զարեհ Քհնյ. Մարոնեան յայտարարած է, թէ «առաստաղը փուլ եկած է, զերաններն ու սիւները վնասուած են եւ թէ խորանը, նկարներն ու եկեղեցական միւս իրեղէնները ամբողջովին վնասուած են»։ Եկեղեցւոյ կողքին գտնուող կրթական եւ հանրային նպատակներու համար գործածուող չէնքը անպարտ մնացած է։

ՏԻՐՈՑԻ մէջ, Նոյեմբեր 11ին, մեռած է չրջանի վեթերան եւ հաւատաւոր ընկերներէն Երուանդ Քամառ։ Ողբաց – եալ ընկերը տասնամեակներ շարունակ Տիրոյթի ազգային, մշակութային եւ կուսակցական կեանքի կեդրոնական դէմ–

նայ չատ աւելի ըլլալ ցամաքային բուսական աշխարհէ ձեռք ձգուած դեղերու քանակէն։ Այս պատճառով է, որ արդէն դործնական քայլեր կ'առնուին, որպէսզի ջրմուռներու «արտադրութիւն»ը աւելնայ։ Օրինակ, Ճափոնի ծովափին հիմնուած են ջրմուռներու առաջին «մարդադետինները»։ Այդպիսիներ չատ շուտով կը ստեղծուին Ֆրանսայի, Պուլկարիոյ, Արժանթինի, Քանատայի, Հնդկաստանի մէջ։ Ուշադրութեան արժանի է նաեւ այն, որ Անգլիոյ մէջ արդէն քանի մը տարիէ ի վեր ծովի բուսականութենէն օգտակար դեղեր կը ստանան երախաներու եւ ծերունիներու համար։ Առայժմ Չիններուն մօտ ասոնք կ'օգտագործուին իբրեւ ախորժաբեր, ակռաները զօրացնող, իսկ տարեցներուն մօտ՝ իբրեւ ուժադրդիռ զարգացումը կանխող միջոցներ։ Ֆրանսացի դեղաբաններ նկատել կուտան, թէ Ատլանտեան ովկիանոսի խորութիւններուն մէջ աճող բոյսեր կը պարունակեն չափազանց արժէքաւոր նիւթ մը, որ կրնայ բուժել սակաւարիւնութիւնը։ Մ. Նահանգներու մէջ ալ արդէն ծովի բոյսերէն նոր հակապիօթիկ մը կը պատրաստեն, որ կը փոխարինէ բժշկութեան չատ ծանօթ փենիսիլինը։

Իզմիրցիներու տաեւական հոգեհանգիստը եւ հոգեճաշը

— o —

Ամէն տարուան նման, այս տարի եւս Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Իզմիրի եղեռնի նահատակներուն հոգեհանգիստը, կիրակի Նոյեմբեր 16ին, ի ներկայութեան Զմիւռնիոյ եւ շրջաններու Հայրենակցական Միութեան վարչութեան եւ հոծ թիւով անդամներու։

Եւրոպայի Հայոց Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան յուզիչ եւ բովանդակալից ելոյթով մը անդրադարձաւ Իզմիրի տխուր եղեռնին, որուն զոհ գացին տասնեակ հազարաւոր հայրենակիցներ, եւ կոչ ըրաւ ուրիշ հայրենակցական միութիւններու ալ որ հետեւին իզմիրցիներու օրինակին եւ ամէն տարի ոգեկոչեն իրենց նահատակները։

Պատարագէն եւ հոգեհանգստեան պաշտօնէն ետք ներկայ իզմիրցիներուն մեծ

քերէն էր եւ կ'աշխատակցէր «Հայրենիք» ամսագրին եւ օրաթերթին, ինքնատիպ ու թարգմանական գործերով, ինչպէս նաեւ թղթակցութիւններով։

ՔՇՐԵՖԻԼԻ Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ, Նոյեմբեր 12ին, յուղարկաւորութիւնը կատարուած է ընկ. Կարօ Գէորգեանի։ Հ. Ց. Դ. «Պալաքեան» կոմիտէի ընկերները ողբացեալին մարմինը հիւանդանոցէն փոխադրած են եկեղեցի, ուր, արարողութենէն ետք, Հ. Ց. Դ. Լիբանանի կեդր. կոմիտէի կողմէ դամբանական խօսած է ընկ. Տիգրան Ոսկունի, ներկայացնելով հաւատաւոր դաշնակցականը, հայրենասէր Հայը, մասնաւորաբար չեշտը դնելով ողբացեալին հրապարակագրական վաստակին վրայ։ Այնուհետեւ ընկերոջ մարմինը փոխադրուած է Ֆրըն Շըպեթի գերեզմանատունը։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ «Սթեթլըր Հիլթըն» պանդոկի չքեղ սրահին մէջ, Նոյեմբեր 9ին, խումբերամ բազմութեան մը ներկայութեան, տեղի ունեցած է Ա.Ե. Իսահակեանի ծննդեան հարիւրամեակի տպաւորիչ հանդիսութիւնը։ Բացումը կատարած է կազմակերպիչ մարմնինատենապետը Անդրանիկ Փօլատեան։ Բանախօսած են Տօքթ. Գրիգոր Մազմուտեան (անգլերէն) եւ Տօքթ. Հրանդ Մարգարեան (հայերէն)։ Հանդիսութիւնը կազմակերպուած էր Խաեան Սանուց, Թէքէեան Մշակութային, Համազգային Հայ Մշակութային եւ Հայ Գրականութեան Բարեկամներու Միութիւններու Նիւ Եորքի մասնաճիւղերուն կողմէ։

մասը ուղղուեցաւ Հ. Բ. Ը. Միութեան նորակառոյց Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնը, ուր մեծ խնամքով պատրաստուած էին հոգեճաշի սեղանները։

Իզմիրի Հայրենակցական Միութեան վարչութեան կորովի նախագահը՝ Պր. Հ. Մ. Սարեան ներկաներէն խնդրեց մէկ վայրկեան յատնկայա լռութեամբ յարգել մեր նահատակներուն անմոռաց յիշատակը, որմէ ետք լսուեցաւ հայրենի երգչուհի Լուսինէ Զաքարեանի հոգեմայլ երգեցողութիւնը։

Միութեան նախագահը, օրուան պատշաճ հակիրճ ելոյթով մը մասնաւոր չնորհակալութիւններ յայտնեց Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանս նախագահ Ալեք Մանուկեանի, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի Շրջ. Ցանձնաժողովի արժանաւոր նախագահ Նուրհան Ֆրէնկեանի, որոնց ջանքերուն չնորհիւ կարելի եղաւ Փարիզի մէջ ունենալ ներկայանալի հաւաքատեղի մը, ուր ամէն հայ կազմակերպութիւն հնարաւորութիւնը ունի հայկական մթնոլորտի մէջ նման հաւաքոյթներ սարքելու։

Տիկին Ե. Իշխանեան խօսք առնելով չեշտեց հայերէն լեզուի կարեւոր դերը պահպանման պայքարին մէջ, որմէ ետք Տիկ. Մ. Ֆերմանեան արտասանեց Հ. Գուրամճեանի մէկ յուզիչ քերթուածը՝ Իզմիրի ազէտին մասին։ Տիկ. Ժ. Ֆէնէրլեան իր զեղեցիկ ձայնով հայկական քանի մը երգեր երգեց, իսկ Պր. Դ. Ճիլմէճեան արտասանեց ու նաեւ քանի մը սրտբաց խօսքեր ուղղեց ներկաներուն։ Բոլոր ելոյթներն ալ արժանացան ջերմ ծափերու։

Հայկ. երգերու շարքով մը հանդէս եկաւ երիտասարդ տաղանդաւոր երգիչ Պր. Մխրան Էլմայեան, որ իր պարզութեան հնչեղ ձայնով համայեց ներկաները ու անոնց անվերջ ծափերուն տակի տալով երգեց նաեւ Կոմիտասի անմահ Կռունկը։

Պր. Հ. Գուրամճեան Իզմիրի անցեալ յուշերու մասին խիստ հետաքրքրական ելոյթ մը ունեցաւ, իսկ վերջին խօսողը եղաւ Միութեան պատուոյ նախագահը՝ Զ. Խանզատեան, որ ի միջի այլոց յիշեց թէ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր Պօղոս փաշա Նուպար եւ այժմու նախագահը՝ Ա. Մանուկեան երկուքն ալ բնիկ Իզմիրցիներ են։

Պր. Ժան Աբաջեան Իզմիրի հրդեհին մասին կարճ բայց չափազանց տպաւորիչ ֆիլմ մը ցուցադրեց, որ յուզեց ներկաները ու տխուր յիշատակներ արթնցուց չատերու հոգիներուն մէջ։

Ներկաները իրենց անկեղծ չնորհակալութիւնները յայտնեցին Իզմիրի Հայր. Միութեան վարչութեան, որ առիթը ընծայած էր իրենց քով քովի գալու ու միատեղ յիշելու իրենց նահատակները եւ փափաք յայտնեցին որ ուրիշ հաւաքոյթի առիթներ եւս ստեղծուին հայկական այս գեղեցիկ յարկին տակ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԵՐԻՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ԾԱՂԻՎԱՐ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԸՆԿԵՐ Բ. ՓԱՆՋՈՒՆԻԻ

Ժբ.

Մաշկերտ, 27 Փետր. 1909

Այս բանակցութեան մէջոցին՝ կօլօշենց Սեդօ յանկարծ վերցուց իր հաստ զաւազանը եւ ուժգնին խփեց Սերքոյի գլխին։ Գլուխը պատռուեց եւ արիւնը սկսաւ հոսիլ։ Դա եղաւ կռիւի ընդհանուր նշանը։

Կռուեցէ՛ք տղերք, կռուեցէ՛ք քաջ քաջ,
Ամպերէն կաթկթած թշնամու առաջ,

սկսաւ երգել Խեւ Աւօ։ Ու ահա մէկէն Սերքոյի տունէն դուրս խուժեցին իր տղաքն ու փեսաները, բիրերով զինուած, նաեւ Սըհօ Ջան, Փրենց Ցարօ ու իր փեսան, եւ ուրիշ յետադիմական տարրեր։ Պայքարը ստացաւ սոսկալի երեւոյթ, կռուողներու կատաղութիւնը մէկ կողմէ, կիներու եւ մանուկներու վայնասունը միւս կողմէ, մի աննկարագրելի տեսարան կը պարզէին։ Մեր տղերքը աննման քաջութիւն ցոյց կուտային եւ անշուշտ վերջնական յաղթանակը կը մնար մեզ, երբ լսուեց կիներու մի ահարեկ աղաղակ.

— Բրդերը կուգան...

Եւ ահա՛ նշմարեցի տասնըհինդ չափ գինեալ ձիաւորներ, որոնց մէջ կ'երեւային Քամրաշ գիւղի կարլ Մաքս կլուբի մի քանի անդամները, իրենց նախագահին ղեկավարութեան տակ։

Մի ուժգին հրացանաձգութիւն լսուեց. Րէս Սերքօ վատաբար փոխուեցաւ դեմին. մեր քաջ ընկեր Աւօ եւս առիւծի պէս ընկաւ։ Երկուքն ալ մեռած էին։ Մոմէնթը կրիտիկական էր. ես չտապեցի ղէպի եկեղեցի, մտայ ներս, դիմեցի դէպի խորանը, որու ետեւ գտայ մի քանի որ նկուղ. վերցրի կափարիչը եւ ծածկուեցայ հոն, կափարիչը վերստին դոցելով։ Քանըչորս ժամ մնացի այդ տեղ, անախորժ դրութեան մէջ։

Երբ ամէն աղմուկ դադրեցաւ եւ վրստահ եղայ թէ Քամրաշի Բրդերը մեկնած էին, դուրս եկայ թաքստոցէն։ Եկեղեցին ամբողջ թալանուած էր, թալանուած էր եւ Ծապլլար, Րէս Սերքոյի, Սըհօ Ջանի, Կօլօշենց Սեդոյի, Տէր Սահակի, Սմենց Վարդանի, վերջապէս բոլոր աչքի ընկնող տուները կ'այրէին տակաւին, այրած էր եւ նորաշէն դպրոցը Տեսայ Տէր Սահակի, Սեդոյի, Վարդանի եւ ուրիշներու դիակները որոնք իրենց արիւնով գետինը կը ներկէին։

Գիւղին մէջ չկար ոչ մի կենդանի չունչ. ողջ մնացողները խոյս տուեր էին մօտակայ գիւղերը։ Աւերակ եւ ամայութիւն կը տիրէր ամէն կողմ։

Տեսարանը ցնցող եւ տպաւորիչ էր։

Պաշտօնս աւարտած համարելով արդ – չեցի անմիջապէս հեռանալ գիւղէն. ափսո՛ս որ փոխադրութեան միջոցներ չկային եւ ստիպուեցայ ոտքով գնալ։ Բարեբախտաբար մի քանի ժամ քալելէ ետքը դաշտի մէջ նշմարեցի Րէս Սերքոյի էշը որ կ'արածէր։ Փութացի իր մօտ, հեծայ վրան ու այսպէս հասայ Մաշկերտ գիւղը, ուրկէ կը գրեմ այս նամակը։

Այսպէս ուրեմն գաղափարային ազնիւ կռիւը տուաւ իր անդրանիկ զոհերը, արիւնը հոսեց եւ ոռոգեց դասակարգային պայքարի դաշտերը, որոնք ի հարկէ պիտի արգասաւորուին ու պիտի տան իրենց արդիւնքը։ Մենք կատարեցինք մեր պարտականութիւնը եւ այժմ խղճի հանդարտութեամբ կը սպասենք քաղելու մեր ջանքերու պտուղը։

Ա՛ռ այժմ մտադիր եմ մնալ Մաշկերտ։ Գիւղը աւելի բազմամարդ է քան Ծապլլար։ Գործունէութեան մի նոր դաշտ կայ հոս. նո՛ր փրոփականտ, նո՛ր կազմակերպութիւն, նո՛ր պայքար, նո՛ր արդիւնք։

Երեւոյթները մխիթարական ու քաջալերիչ են։ Պէտք չէ վհատիլ եւ պէտք է պատրաստել կռիւի նոր ասպարէզ։

Փող ուղարկեցէ՛ք իմ նոր հասցէին։

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիէն.— Այրի Տիկին Նշան Ռըստիկեան, Տէր եւ Տիկին Աստուր Ռըստիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ռըստիկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ալթունեան եւ զաւակները (Փարիզ), կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ՆՇԱՆ ՌԸՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի Նոյ. 30, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Կիրակի, Նոյ. 30ին ընդհանուր հոգեհանգիստ կը կատարուի Սէն–Լու կրան փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցին առ ի երախտադիտութիւն մեզմէ առյաւէտ բաժնուած նախկին առաջնորդ հոգեւոր հայրերուն, եկեղեցւոյ չինութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր անդամներու, նուիրատուներուն եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստող եւ համայն թաղեցի ննջեցելոց հոգւոյն։ Պատարագ ժամը 10ին, կը պատարագէ ՇԱՀԱՆ ՔՀՆԾ ՏԷՏԷԵԱՆ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Ծաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Մարգարիտա Տէր–Գրիգորեանի կսկծալի մահուան առթիւ, Տէր–Գրիգորեան ընտանիքին եւ ընտանեկան պարագաներուն։

×

Կապոյտ Ծաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Մարկոսեան ընտանիքի բոլոր պարագաներուն, իրենց քրոջ, տատոջ եւ հօրաքոյրին, Տիկին Ֆիլոմէն Շանպիեանի կսկծալի մահուան տխուր առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրէ «Ծառայ»ի բարգաւաճման։

ԽՆՋՈՑՔ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ԴԱՒՐԱԳԻ ՀԱՑԲԵՆԱԿ – ՅԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպած է խնջոյք մը Նոյ. 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Սեբաստացի Մուրատ – Խրիմեան սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սիրայօժար մասնակցութեամբ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆի։

Նաեւ երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ։

Համեղի մթնոլորտ — ճոխ պիւֆէ

Բացառիկ պատրաստութեամբ չաւ մը ուտելիքներ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ Նոյ. 29, ոսն է Սրբոց Առաքելոցն եւ առաջին լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի եւ Բարթողիմէոսի։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՑՆ ԹԱԴԷՈՍԻ ԵՒ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍԻ ՏՕՆԻՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը կը տեղեկացնէ թէ Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ անուան տօնին առիթով՝ ԿԻՐԱԿԻ ՆՈՑ 30, կը կատարուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ ապա մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ հոգիներուն համար բոլոր անոնց որոնք ծառայեցին թաղին բարօրութեան եւ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար։

Պատարագը կը մատուցանէ եւ օրուան խորհուրդին պատշաճ քարոզը կ'ընէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեանց 8, պատարագ 10, մատաղօրհնութիւն եւ քարոզ 11, հոգեհանգիստ 11·50։

Ծանօթ.— Մատաղի մասնակցիլ փափաքողները թող բարեհաճին դիմել թաղականութեան։

Déjeuner-Dansant

L'UNION D'AIDE
AUX ETUDIANTS ARMENIENS

Vous invite à participer au DEJEUNER DANSANT qu'elle organise le Dimanche 7 Décembre à 13 heures, au YAN'S CLUB 5, Avenue Reille — PARIS (13e).

PRIX du Repas 65 Fr.

Réservations : Madame KERMEZIAN
15, Rue de Cléry, Paris 2e
Tél. : 236-94-91

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ընկերուհիները երեքշաբթի, Դեկտ. 2ին, ժամը 20·30ին, ընկերուհի Մատոյեանի բնակարանը, 38 Վիլլա Ռուվըրոլ, Անիէռ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷԼԻ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Կիրակի Նոյեմբեր 30 ժամը 12·30ին
Club House sur le Vieux Port
34 Bd. Charles Livon, 13007 Marseille
Անակնկալներ, համեղի միջավայր։
Ճաշագին 50 ֆր.

LE COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE
organise UN DEBAT, sur le thème :

LES ARMÉNIENS ET LA TURQUIE D'AUJOURD'HUI

— L'ONU et le paragraphe 30, et la protection des minorités
— Sauvegarde culturelle : langue, religion, architecture.

Participent au débat :

Monsieur COUTANT DE SAISSEVAL
Grand Chancelier de l'Ordre de Saint Lazare de Jérusalem
REVEREND PERE DALMAIS
MONSIEUR JUVIGNY
Délégué de la France auprès de la Commission des des droits de l'homme de l'ONU
C. D. C. A.

Le Mardi 2 Décembre à 20 h. 30
au CENTRE CHAILLOT-GALLIERA
28, Avenue George V, Paris — Métro Alma-Marceau et George V

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ Նոյ. 29 երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

PONT-EVEQUE — LA PAIRERIE
պարասրահին մէջ։

Ընկերակցութեամբ
GUY MARCELLIN

Նուագախումբին կը մասնակցին
ԿԱՐԻ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ (*ջութակ*)
ՄԻՀՐԱՆԻԿ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (*սրինգ*)

Նախօրօք սեղանները ապահովելու համար հեռաձայնել

André Décor, Tél. 85-63-03
La Boîtes à Fringues, Tél 85-27-08

Հ. Ց. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Ս. Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ Նոյ. 28 ժամը 9ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ Նոյ. 28, ժամը 21ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տուն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (Նոյ. 28) ժամը 20·30ին Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը։

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ Նոյ. 28, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի Տան մէջ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

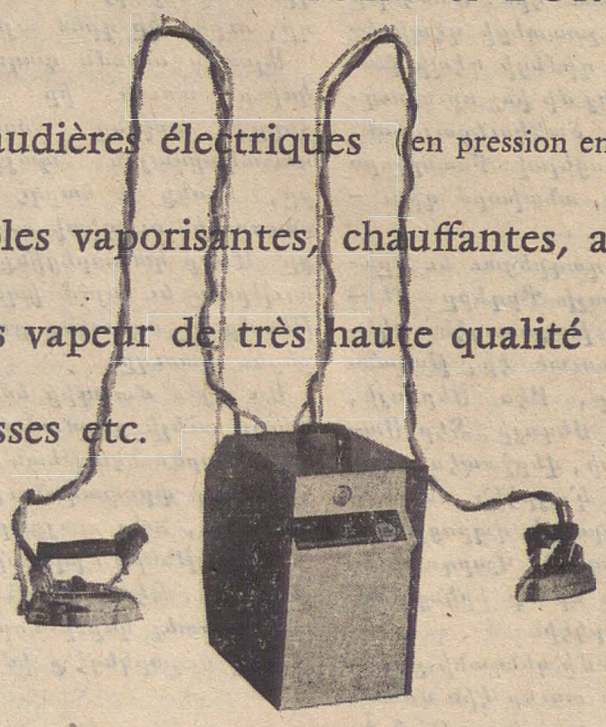
ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կազմակերպութեամբ Սէնթ–Էթիէնի Բարգէն Սիւնի խումբին, Նոյ. 29, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

Grand Bal

DU NOR SEROUND DE ST. ETIENNE
Samedi 29 Nov. de 21 heures à l'aube
REX - DANCING
4, Rue Praire — St. Etienne
Orchestre : LES SHADES
AMBIANCE ET BUFFET ARMENIENS — TENUE CORRECTE EXIGEE

MATERIEL DE REPASSAGE INDUSTRIEL & ARTISANAL
Pour CONFECTIONNEURS & BONNETIERS

- Chaudières électriques (en pression en 8 minutes)
- Tables vaporisantes, chauffantes, aspirantes
- Fers vapeur de très haute qualité
- presses etc.

s.a. APPREX 61 rue de Chabrol 75010 Paris
téléphone : 770. 70.89 — 824. 68.26 — 523. 23.04

le voyage en grèce

Mayda BERBERIAN
6, rue de l'Echelle PARIS 1
tél 260 30 20 et 260 67 34
de 9 h. à 19 h. tous les jours

DEPART CHAQUE SAMEDI

Paris - Athènes - Paris
A partir de
850 Fr.

Week-End et séjours de moins d'un mois
INTERROGEZ-NOUS POUR D'AUTRES CHARTERS
DEPARTS SPECIAUX POUR NOEL ET PAQUES

ՁԵՐ ԱՄԱԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Դիմեցէ՛ք ՄԱՑՏԱ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի
LE VOYAGE EN GRECE
Ամէն օր ժամը 9էն 19

ՇԱԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
29
SAMEDI
29 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅՐԱՍԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փրանսա	Տար. 170 փր.	Վեցամսեայ	90 փր.
Արտասահման	Տար. 200 փր.	Հատը	1 փ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.452

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.452

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆ ԿՈՒԻՆԵՐԸ

— o —

Բ.

Ֆրանսական ձայնասփիւռը, հեռատե – սիլն ու մամուլը չեն կրնար ամբողջական ու ճշդիւտ գաղափար մը տալ Լիբանանի աննախընթաց եւ զարհուրելի ողբերգութեան մասին:

Բարեբախտութիւն կը համարէինք, որ Լիբանան զերծ էր մնացած 1948էն 1973՝ քառորդ դարու ընթացքին իրարու յաջորդող արաբեւիսրայէլեան չորս պատե – րազմներէն: Իսրայէլացիք պարբերաբար կը յարձակէին հարաւային Լիբանանի կարգ մը գիւղերուն վրայ, ուր ենթադրաբար կ'ապրէին պաղեստինցի ֆէտայիներ. կ'աւերէին մաս մը հողաչէն խրճիթներ եւ կը սպաննէին սահմանափակ թիւով բնակիչներ:

Սակայն ինչ որ տեղի կ'ունենայ 7–8 ամիսէ ի վեր Պէյրութի եւ արուարձաններուն, Տրիպոլիսի, Զղորթայի կամ Ջահլէի ու Պաալպէքի շրջաններուն մէջ աւելի ահռելի է, որ կարծէք թէ Լիբանան եւս ռազմադաշտ է դարձած Սուրիոյ, Յորդանանի կամ Եգիպտոսի պէս:

Ամիսներէ ի վեր զրկուած Պէյրութի մեր պաշտօնակից Ազդակէն, որ շատ անկանոն կը հրատարակուի, յաճախ նոյնիսկ բնաւ լոյս չի տեսներ՝ խմբագրա – տունը գտնուելով կռիւներու գօտիին մէջ. վերջերս պատահմամբ ստացանք սրցակ մը հին թիւերու:

Սեպտեմբեր 27ի թիւին մէջ գտանք նկարագրութիւն մը՝ «Պէյրութի աւերակներուն մէջ: Տարիներու էքսիմ ու վաստակ մոխիրի վերածուած» խորագրին տակ:

Հակառակ անոր, որ ապահովութիւնը ընդհանրապէս չէր հաստատուած, Ազդակի խմբագիրը փորձած է չրջապտոյտ մը կատարել մայրաքաղաքին մէջ, զգուշութեամբ ու վախով, սկսելով Աւուր հրապարակէն: Փակ մնացեր էին բոլոր վաճառատունները, դրամատուները, խանութներն ու սրճարանները: Մեծ վնասներ կրած էր Ասէյլի չէնքը, ուր կը գտնուին Էս–Ֆրանսի, Շէլի եւ այլ մեծ ընկերութեանց կեդրոնական դրասենեակները: Մաթրաս տանող ճամբուն ան – կինը երկու մեծ խանութներ զոհ գացեր էին ուժանակներու եւ հրդեհներու: Ասոնցմէ Անթռաս դրատունը գրեթէ բոլորովին փճացեր էր: (Պէյրութէն վեր – ջերս Փարիզ հասած լիբանանցի մը հաստատեց մեզի թէ բոլորովին կողոպտուած եւ հրկիզուած է Լիպրէրի տիւ Լիպան մեծ դրատունը՝ Ռիյատ Սոլհ հրապարակին վրայ):

Ազդակի խմբագիրը կը չարունակէ.

«Քիչ հեռուն Ազարիէ չէնքին առջեւ երբ հասանք, հազիւ կրցանք զսպել մեր արցունքը: Քանդուած վաճառատուններ, պրուած խանութներ եւ ածխացած պատեր նոր տեսարան մը պարզած էին բոլորին աչքերուն առջեւ: ... Շէնքին կողքի նեղ փողոցէն անցնելով մտանք ներսի կողմը, ուր կրակը չէր խնայած որեւէ խանութ: Ամէն ինչ սեւ էր ու քանդուած: Կարգ մը խանութներու կմախքները մնացած էին միայն: ... Պիպլոս վարժարանը, ժըլըրաններու հաշուակալութեան դրասենեակները, թղթակիցներու սենեակային կեդրոնատեղին եւ հարիւրի հասնող ուրիշ գրասենեակներ եւ քառանկիւն չէնքին կեդրոնը գտնուող սրճարանը ածխացած էին:

«Բազմաթիւ Լիբանահայերու գործա – տեղիները եւ աշխատանոցները անհետացած էին, ռումբերը, ուժանակները, հըրդեհը եւ հրձիգ հրթիռները անխնայ զարկած էին էքիստոնեայիին, իսլամին, Հայուն, Տիւրզիին կամ ոչ–Լիբանանցիին խանութներն ու վաճառատուները »:

Կէս ժամ չրջելէ ետք այդ կեդրոնին մէջ, խմբագիրը ուղղուեր է դէպի Մաթրաս, յետոյ Մորհրդարանի չէնքին առջեւէն դէպի նշանաւոր Սուք Սըրսոքը, ուր խանութ ունին բազմաթիւ Հայեր: Այս չուկային կէսը զոհ գացած էր հըրդեհին եւ գողութեան: Կարգ մը ճամբաներ փակուեր էին փլած չէնքերու քարերով: «Թապէտներու եւ Թապպարայի չէնքերուն առջեւ տեսարանը ծանր էր. իսկ գարշելի հոտը անդրդուելի»:

Գողութենէ, կողոպուտէ կամ հրդեհէ զերծ մնացած կարգ մը խանութներու սեփականատէրեր զանազան միջոցներով կը փորձեն եղեր պարպել իրենց ապրանքը, հեռացնելու համար վտանգաւոր գօտիէն: «Էլ Արապի» պանդոկի փլատակներէն 41 զոհերու դիակներ գտնուեր են: «Գար – շելի հոտը կրկնապատկուած էր»:

Դաւթեան եղբայրներէն մէկը յայտներ է, որ իրենց ընտանիքի հինգ խանութներէն որեւէ մէկը չէր փրկուած: «Քիչ հեռուն, հայ երիտասարդ մը, արցունքը աչքերուն, ըսաւ.— «22 տարուան աշխատանքս կէս ժամէն փճացաւ»: Խանութը կմախքի վերածուեր էր:

Խմբագիրը ուզեր է ուղղուիլ դէպի Ռիվոլիի չէնքը, ուր կային վնասուած ուրիշ խանութներ, բայց փամփուշտներու ձայները ստիպեր են զինքը արագօրէն հեռանալ այդ չրջանէն: Պուրճի հրապարակէն նետուած գնդակներու արձագանգը կը հասնէր Ռիյատ Սոլհ հրապարակը, ուր գտնուող հետաքրքիրներ սկսեր են վազել խուճապահար եւ պատսպարուիլ: Խմբագիրը հազիւ կրցեր է անվտանգ հասնիլ Ազդակի տպարանը:

Այս դէպքերը պատահեր էին Սեպտ. 27ին: Անկէ ի վեր ընդհարումները, կողոպուտները, հրդեհները, առեւանգումներն ու ամէն կարգի վայրագութիւնները աւելի սաստկութեամբ կը չարունակուին:

Գաղթականներ կ'ապաստանին Դամասկոս, Լաթաքիոյ, Համայի, Թարթուսի, Պանիասի եւ Հալէպի պանդոկները:

Տխուր կացութեան մատնուած են չէն ու բարգաւաճ Լիբանանի մեր հայրենակիցները:

Այս էջերուն մէջ հրատարակեցինք Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա.ի, «Հայրական կոչը՝ մեր հաւատացեալ ժողովուրդին» (Ցառաջ, 20 Նոյ.): Ինչպէս նաեւ Լիբանանի երեք հայ յարանուանութեանց հոգեւոր պետերու կոչը (Ցառաջ, Նոյ. 27): Անոնց արձագանգ տուաւ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, հրաւիրելով Ֆրանսայի եւ արեւմտեան Եւրոպայի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ վարչութիւնները, որ եղբայրական օժանդակութիւն ընծեռեն դժբախտութեան ենթարկուած մեր հայրենակիցներուն:

Վստահ ենք, որ անպատասխան պիտի չմնան այս կոչերը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՔՈՒՎ ՏԸ ՄԻՒՐՎԻԼ աւելի երկար կը մնայ

— o —

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԲԱՆԱԳՆԱՑԸ ՃԱՄԲԱՑ ՄԸ ԳՏԱ՞Ծ Է

Քուվ տը Միւրվիլ որ պէտք է չաբթուս վերջ վերադառնար, երկարաձգեց իր ճամբորդութիւնը, ինչ որ անշուշտ լաւ նշան կը նկատուի: Արդարեւ կը թուի թէ Քուվ տը Միւրվիլ որոշ յաջողութիւններ ձեռք ձգած է, որոնք գուցէ կարենան լուծել անլուծելի տագնապ մը: Թէեւ Ֆրանսացին միջնորդ չէ, կրցած է սակայն թելադրութիւններ ընել եւ կարգադրութիւն մը առաջարկել որ չորս մասերէ կը բաղկանայ:

Ա) Քրիստոնեաները կը հրաժարին բռնութեան որեւէ մտադրութենէ: Բ) Սահմանադրական բարեփոխումները զորս կ'առաջարկեն մահմետական – յառաջդիմականները կը սահմանափակուին այն – պիսի աստիճանի մը որ ընդունելի ըլլան քրիստոնեաներուն կողմէ: Գ) Պաղեստինեան դիմադրութիւնը ինքնակարգապահութեան կուգայ, ինչ որ կը նշանակէ որ կայաններուն մէջ կը համախմբէ իր բոլոր ուժերը, ներկայիս ցրուած ամբողջ երկրին մէջ եւ վերջապէս Դ) Հաշտութիւն: Այս լուրերը սակայն, որ հաղորդուած են յառաջդիմական աղբիւրներէ, չեն հաստատուած ֆրանսական աղբիւր – ներէ բայց կը կարծուի թէ Սուրիան ալ պատրաստ է երաշխաւորելու նման կարգադրութիւն մը եւ այս առընչութեամբ, հաւանական ալ կը նկատուի որ Քուվ տը Միւրվիլ Դամասկոս երթայ այս օրերս:

Վերջին 24 ժամերուն համար կ'ըսուէր թէ Պէյրութի վիճակը աւելի հանդարտ է բայց եւ այնպէս վեց մեռեալ կայ:

ՍՊԱՆԻԱ

ՆՈ՞Ր ՃԱՄԲՈՒ ՄԸ ՎՐԱՑ

Ժիսքար տ'Էսթէն փարիզ վերադարձաւ եւ Մատրիտէն մեկնելէն առաջ իսկ յայտարարած է թէ Սպանիա մաս կը կազմէ Եւրոպայի, նոյնիսկ Սպանիան իր պատմութեամբ եւ քաղաքակրթութեամբ Եւրոպայի հիմնադիրներէն իսկ է եւ Ֆրանսայի Նախագահը կը մաղթէ որ կարենայ ինք ալ մասնակցիլ Եւրոպայի քաղաքական միութեան: Թէ տէմոմին ներկայ եղած են նաեւ Անգլիոյ իշխան Փիլիփը, Գերմանիոյ վարչապետը՝ Շել, Մարոքի գահաժառանգ իշխանը, փոխ–նախագահ Ռոքֆելլէրը, եւայլն: Քանի մը ֆիլը – մերը անդին սակայն ցոյց մը կը կատարուէր Քարապանքելի բանտին առջեւ (300 քաղաքական բանտարկեալ կայ) ուր քանի մը հազար հոգի ազատութիւն եւ ընդհանուր ներում (ամնիսթիա՛) կը պահանջէին: Փարիզի մէջ ալ չուրջ հազար հոգի ցոյց կ'ընէին կամպեթթայի հրապարակը եւ քանի մը հարիւր ալ սպանական դեսպանատան առջեւ:

Ուրբաթ առտու Քոթիտիէն տը Փարին կը հրատարակէր սպանական չաբաթաթերթ՝ «Քամպիօ 16»ի գրաքննուած խմբագրականը՝ «Պատերազմը վերջացած է»: Եւ կը տեսնուի թէ եթէ այդքան «անմեղ» խմբագրական մըն ալ չէ կրցած լոյս տեսնել Սպանիոյ մէջ, կը նշանակէ թէ ազատութեան արշալոյսը դեռ չէ ծագած:

« ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷ »Ի

Նոր ղեկավարը՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

— o —

«Ինք–երկիշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն» կը հաղորդէ Նոյ. 28ի իր թիւով, թէ Հայաստանի «Պետական Անվտանգութեան կոմիտէ»ի (Քա–Ժէ–Պէ) նախագահը հեռացուած է իր պաշտօնէն: Վերջին ամսուան ընթացքին, ըստ թերթին, Հանրապետութիւններու վերոյիշեալ կոմիտէներու երեք նախագահներ փոփոխութեան ենթարկուած են:

«Կոմունիստ» օրաթերթը, որ Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան եւ կառավարութեան օրկանն է (ռուսերէն) հաղորդած է, թէ Արկադի Ռադզինը փոխարինուած է Ժիրայր Միքայէլեանի կողմէ, իբրեւ նախագահ Հայաստանի «Պետական Անվտանգութեան Կոմիտէ»ի: «Կոմունիստ» փոփոխութեան պատճառը չէ ըսած. գրած է միայն, թէ Ռադզին այլ պաշտօնի անցած է (Ցառաջ՝ Արկադի Ռադզին 1972 Նոյեմբեր 21ին կոչուած էր այդ պաշտօնին: Նախապէս Գէորգ Բագրամեանցն էր):

Նոյն թերթը կը հաղորդէ նաեւ, թէ Վասիլի Շեւչենկօ Ղազախստանի «պետական Անվտանգութեան Կոմիտէ»ի նախագահ նշանակուած է: Ցարդ նոյն պաշտօնը կը վարէր Տաճիկիստանի մէջ:

Քանի մը տողով

ՖԵԼԻՍԻԵՆ ՄԱՐՍՕ ընտրուեցաւ Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ, Մառսէլ Ա–չառի աթոռին եւ նոյն առեն փիէր էմմանիւէլ հրաժարեցաւ: Այս վերջինին առարկութիւնն այն է որ Մառսօ, ծագումով Պելճիացի, գրաման չրջանին աշխատած է ձայնասփիւռի կայանը: Ակադեմիայի կանոնադիրը սակայն հրաժարում չի նախատեսեր, արդարեւ մարդ չի կրնար հրաժարիլ անմահութենէն:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ մէջ չափաւորական տարրերը կ'ամրապնդեն իրենց դիրքը: Երկու ձախ զօրավարներ՝ Ֆապիաօ եւ Տէ Քարվալհօ ստիպուեցան հրաժարիլ Քոփէոնէն (զինեալ ոստիկանութիւն), որ իր կարգին լուծուեցաւ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ. 20)

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Կոպեռնիկոսի 500ամեայ յոբելեանին առթիւ Ակադ. Վ. Համբարձումեան պարգեւատրուեցաւ «Մառայութիւն» երրորդ աստիճանի լեհական շքանշանով:

×

ՀԱԿԱՄՇՈՒՇԻ ԼԱՄԲԵՐ

Երեւանի լամբերու գործատան մէջ սկսան լամբեր արտադրել, որոնք պիտի գետեղուին հակամշուշի լապտերներուն մէջ: Արդէն 4000 լամբ պատրաստուեցաւ: Գործատունը մէկ ժամուան մէջ 300 լամբ կրնայ պատրաստել:

ԵՐԲ ԵՍ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵՆԴՐՈՆՆԵՐ)

ԱՅՐԻՎԱՆԵՑԻ ԴՊՐՈՑԸ ՄԵԽԹԱՐ ԵՒ ՍԻՄԷՈՆ ԱՅՐԻՎԱՆԵՑԻՆԵՐ

Մխիթարեան դաստիարակչական ամրոցներու կարգին՝ 13 – 15րդ դարերու ծաղկուն իր վիճակով եւ անուանի վար – դապետներով կը յիշատակուի Այրիվանքի կամ Գեղարդի դպրոցը, որ գոյութիւն ունեցած է ութերորդ դարէն սկսեալ: Կը գտնուի Երեւանէն մօտաւորապէս քառասուն քիլոմեթր հեռու, դէպի հարաւ – արեւելք, այժմու Կոտայքի շրջանին մէջ:

Մինչեւ 1930ական թուականներ՝ աղօտ տեղեկութիւններ միայն գոյութիւն ու – նէին վանական այս կեդրոնին ու հոն ծա – ռայող գլխաւոր երկու վարդապետնե – րուն, Մխիթար եւ Սիմէոն Այրիվանեցի – ներու մասին: Սակայն վերջին քառա – սունէ աւելի տարիներուն ձեռք բերուած ձեռագրային կարդ մը աղբիւրներ եւ քա – նասիրական պրպտումներ այսօր նոր լոյս սփռած են անցեալին վրայ, բերելով վկա – յութիւններ եւ փաստական տուեալներ ուսումնական այդ ղերակատարութեան մասին՝ զոր իրագործած է վանական այդ կեդրոնը 700ական տարիներէն մինչեւ 1400ական թուականները:

Հոգելոյս Գարեգին Ա. կաթողիկոս Յովսէփեանց, իր երկու գործերուն՝ «Խաղրակեանք կամ Պռոշեանք» եւ «Մխիթար Այրիվանեցի» անուն աշխատասի – րութեանց մէջ, նորագիւտ ձեռագրային արձանագրութիւններու վրայ հիմնուած, կը հաստատէ որ Այրիվանքի սկզբնական օրերու մխիթարներէն եղած է Գրիգոր Գազիկ՝ ութերորդ դարու յայտնի երա – ժըշտապետ Սահականոս Սիւնեցիի դասա – կիցներէն, որուն հետ թարգմանութիւն – ներ կատարած է յունարէնէ բնագիրներէ:

Գազիկի մասին կը խօսի նաեւ Այրի – վանքի գպրոցի ամէնէն կարկառուն ու – սուցչապետներէն Մխիթար Այրիվանեցի (1222 – 1295), երբ իր ժամանակագրա – կան վկայութեանց կարգին կը ներկա – յացնէ զայն իբրեւ «յառաջադէմ ի գիտու – թիւն գրոց եւ յարուեստս երաժշտակա – նութեան»: Համաձայն նոյն վկայու – թիւններուն՝ Ստեփանոս Սիւնեցի եւ Գրի – գորգազիկ իրենց ուսումը ստացած են Դուինի մէջ, ապա մեկնած են Աթենք, կատարելագործելու համար իրենց գիտա – կան կրթութիւնը: — «Ուսան զամենայն սահմանս փիլիսոփայութեան իմաստնոց արտաքինոց եւ բաջատեղեակ եղեն աստ – ուածաշունչ մեկնչաց», կը գրէ Այրիվա – նեցի՝ Գազեցիի եւ Սիւնեցիի մասին խո – սելով, ու կ'աւելցնէ որ անոնք, երկուքն ալ, երաժշտական բազմաթիւ յօրինում – ներով ճոխացուցած են մեր սրբազան դը – բականութեանստեղծագործութիւնները:

Կրթական այս վառարանը, սակայն, ամէնէն աւելի փայլած է 13րդ, 14րդ եւ 15րդ դարերուն՝ Մխիթար Այրիվանեցիի անօրէնութեան օրերէն սկսեալ: Մատե – նադարանային, ճառային եւ խրատական իր գործերով՝ Մխիթար աննախընդաց վարկ ապահոված է ու դարձած ընդհանուր ու – շադրութեան առարկայ:

Գարեգին կաթողիկոս Յովսէփեանց, իր «Մխիթար Այրիվանեցի, նորագիւտ ար – ձանագրութիւն եւ երկեր» անուն աշխա – տասիրութեան մէջ (1931) կը յիշատակէ որ կենցաղային եւ խրատական հարիւր – յիսունէ աւելի հարցերու մասին խոր – հրդածութիւններ եւ թելադրութիւններ ունի հռչակաւոր վարդապետը՝ ցոյց տալու համար դաստիարակչական այն ուղղութիւնը, որուն պէտք է հետեւիլ սե – րունդներու բարոյական պատրաստու – թեան գործին մէջ:

Պատասխանելով Սարգիս անուն ուսա – նողի մը այն հարցումին թէ «զի՞նչ օրի – նակաւ պարտ է կեալ ըստ կամացն Աս – տուածոյ, կամ թէ որպէ՞ս պիտոյ է իս – դառաւարիլ եւ զերծանիլ ի վշտագին եւ յանիներելի տանջանացն» (ինչպէ՞ս պէտք է չարժիլ՝ Աստուածոյ կամքին համաձայն ապրելու համար, եւ ինչպիսի՞ կեանք պէտք է վարել՝ որպէսզի զերծ մնանք վշտագին եւ ծանրածանր տանջանքներէ), Այրիվանեցի կը թելադրէ հաւատալ բա – րիին, մնալ ազնիւ, աշխատիլ, ծառայել ճշմարտութեան:

Կը յանձնարարէ մանաւանդ՝ որ մար – դիկ դառնան քարոզիչները այս առաքի – նութեանց, նախ իրե՛նց իսկ անձով հաս – տատելով՝ թէ կը հաւատան իրենց քա – րոզած սկզբունքներուն. «այլոց երկիւ – դածաց ուսուցես, քարւոք արասցես»:

Մխիթար Այրիվանեցիէն եօք աշքա – ռու դէմքերէն մէկն է Սիմէոն Այրիվա – նեցի՝ որ եղած է Գրիգոր Տաթեւացիի աշակերտներէն, վարդապետական իր աս – տիճանը ստացած՝ Տաթեւի համալսա – րանին մէջ: Իր աշակերտներէն մէկուն վկայութեան համաձայն՝ մօտաւորապէս տասը տարի (1404 – 1414) պաշտօնավա – րած է նաեւ Սբարատեան Եղիվարդ վիւ – ղին մէջ, այնտեղ ստեղծելով իմաստա – սիրական ղպրոց մը՝ ուր վայլած է ինք, «իբրեւ զարեգակն»:

Այրիվանքէ եւ Եղիվարդէ վերջ, Սի – մէոն Այրիվանեցի շրջան մըն ալ գործած է Զագալանի մէջ, Երեւանի հիւսիս – արեւելակողմը եւ Եղիվարդէն դէպի հա – րաւ – արեւելք: Այստեղ ալ վախճանած է 1428 թուականին:

Երկու վարդապետներն ալ պատրաս – տած են սերունդ մը, որ 14րդ եւ 15րդ դարերուն ղեկավարական եւ պատասխա – նատու պաշտօններ վարած է Սբարատ – եան դաստիարակչական ամրոցներուն մէջ:

Մ. Թ.

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԱԶՄԱՐՈՒԵՍՏԻՑ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

ԽՄԲ.— Երեւանի Բազմարուեստից հիմնարկութեան տեսուչը՝ Փրոֆ. Աբ – ծրուն Գասպարեան, հիմնարկութեան մասին շահեկան տեղեկութիւններ հա – դորդած է «Սով. Հայաստան» ամսաթեր – թի աշխատակից Վարուժան Ոսկանեանի: Ստորեւ գլխաւորները արեւմտահայերէ – նով:

— Բազմարուեստից հիմնարկութիւնը 1930ին, այսինքն իր հիմնադրութեան թը – ւականին, ընդամէնը երեք բաժին ունե – ցած է՝ չինարարական, ջրաթեքնիք եւ քիմիական թեքնիք, 460 ուսանողներով: Առաջին շրջանաւարտներու թիւն է եղած 32:

Տարիներու ընթացքին, Հայաստանի տնտեսութեան բուռն զարգացումին զու – գընթաց, հիմնարկութիւնը աստիճանա – բար հասակ առնելով, զարգանալով դար – ձած է Հանրապետութեան բարձրագոյն ուսումնարաններէն ամէնէն մեծը:

Հիմնարկութիւնը իր երեք մասնաճիւ – ղերով (Լենինական, Կիրովական եւ Ի՛ր – լիչեան) ներկայիս 20·000 ուսանող ունի՝ Հայաստանի բոլոր շրջաններէն եւ Մորհ. Միութեան տարբեր վայրերէ: Աւարտք 16 ճիւղերու մէջ 59 մասնագիտութիւններու կը հետեւին:

Այս հաստատութեան վկայականով մի – այն վերջին հինգ տարիներուն տնտեսու – թեան այլազան մարզերը աշխատանքի անցած են աւելի քան տասը հազար ճար – տարապետներ, ճարտարապետներ, քի – միագէտներ, էլեկտրագէտներ, մեքենա – գէտներ եւայլն, բոլորն ալ մասնագէտ իրենց ճիւղերուն մէջ:

Վերջին տարիներուն յաջողութեամբ կազմակերպուեցան նաեւ հեռակայ (թղթ – թակցութեամբ դասընթացք) եւ երեկոյ – եան դասաւանդութիւնները: Ներկայիս այս ձեւով բարձրագոյն կրթութիւն կը ստանան աւելի քան 4000 երիտասարդ – ներ, որոնք միաժամանակ կ'աշխատին:

Ուսումնական պատասխանատու գործը հիմնարկութեան մէջ կ'իրականացնեն ա – ւելի քան 90 ամպիոններու մէջ 1500 գիտ – նական-մանկավարժներ: Ի դէպ, Ե.Միու – թեան բոլոր բազմարուեստից հաստատու – թեանց մէջ (76 հատ կայ) Երեւանինը ամէնէն մեծն է, բազմազան մասնագէտ – ութիւններու ճամբով:

Ներկայ ուսումնական տարեշրջանին հիմնարկութեան արձանագրուեցան 3000 երիտասարդներ, երկու սեռէ:

Ուշագրաւ երեւոյթ է, որ վերջին եր – կու տասնամեակներուն Բազմարուեստից հիմնարկութենէն շրջանաւարտ եղած են 150 երիտասարդներ արտասահմանէն:

«Սով. Հայաստան» ամսաթերթի աշ – խատակիցը ուզած է գիտնալ, թէ ինչ աշխատանքներ կը կատարուին գիտական մարզին մէջ: Այս հարցումին պատասխա – նած է տեսուչին տեղակալներէն դոցենտ Գէորգ Արեշեան.

— Ինչպէս ամէն ուսումնագիտական մեծ հաստատութիւն, Երեւանի Բազմա – րուեստից հիմնարկութիւնն ալ իր մասնա – գէտ քարերը կը պատրաստէ: Ներկա – յիս 120 երիտասարդներ «ասպիրանտու – րայի» (հիմնուած է 1939ին) օճախին մէջ կը կատարելագործեն իրենց մասնագի – տութիւնը: Այս թիւին վրայ պէտք է ա – ւելցնել Երեւանի Բազմարուեստից հիմ – նարկութեան այն 90 թեկնածուները, ո – րոնք իրենց մասնագիտութիւնը կը կա – տարելագործեն Մոսկուայի, Լենինգրադի եւ Մորհ. Միութեան այլ մեծ քաղաք – ներու գիտական օճախներուն մէջ: Հիմ – նարկութեան «ասպիրանտուրան» իր գո – յութեան օրէն ի վեր շուրջ 600 շրջանա – ւարտ տուած է: Անոնց մեծ մասը աւար – տաճառ մը պաշտպանելով գիտական աս – տիճան ստացած է ու կ'աշխատի Բազ – մարուեստից հիմնարկութեան մէջ: Հոս գիտական քարեր կը պատրաստուին նաեւ Երեւանի եւ Հանրապետութեան միւս քաղաքներու մեծ ձեռնարկութիւն – ներուն եւ չինարարական կազմակերպու – թիւններուն համար: Այս տարի, օրինակ, թղթակցութեամբ այս ճիւղին մէջ կը սորվին քան հոգի:

Թեքնիք գիտութիւններու տարբեր բնա – գաւառներուն նուիրուած տարեկան 200է աւելի գիտական բնոյթի յօդուածներ կը հրատարակեն հիմնարկութեան գիտնա – կանները: Միայն վերջին հինգ տարինե – րուն Մորհ. Միութեան գիտաերու եւ յայտնագործութիւններու պետական կո – միտէն այս հաստատութեան 57 գիտնա – կաններու հեղինակի իրաւունք չնորհած է՝ չինարարութեան, երկրաբանական գործիքներու, մեքենաչինութեան, ինչ – պէս նաեւ քիմիատեխնութեան եւ եղէկ – տրոնիք բնագաւառներէն ներս իրենց կա – տարած գիտաերուն համար:

Հիմնարկութեան գիտնականները վեր – ջին տասը տարիներուն հրատարակած են քանի մը տասնեակ արժէքաւոր մենա – գրութիւններ, դասագիրքեր: Աստիճա – ուշագրաւ է հիմնարկութեան ամպիոնի վարիչ Սարգիս Սալտիկովի «Մաերես – մեռարիկ մեռազատիութիւն» մենագրու –

1915-Ի ԴԱՒՆ ՅՈՒՇԵՐԷՍ ՀԱՄԱՌՕՏ ՄԱՍ ՄԸ

Մայրը միս ծանօթացուց իր նորեկ տը – ղուն, որուն անունը Ահմէտ էր. ըսաւ որ ինձմէ չատ զոհ են եւ ասկէ յետոյ եր – կուքս եղբօր պէս միասին պիտի աշխա – տինք մինչեւ որ իրենց մեծ եղբայրը ողջ եւ առողջ վերադառնայ: Ու սկսանք մեր գործին:

Ծաղողները հասած էին, Ահմէտ այդի կ'երթար խումբ մը գործատուներով, իսկ ես կը չարունակէի իմ անասնապահու – թիւնս: Անասունները տարած տեղերնիս ընկոյզի ծառ մը կար. իմ հայ ընկերս՝ Ալին, վրան ելաւ թօթվելու, ես ալ տա – կէն կը հաւաքէի: Յեղձ Ալին յանկարծ գլխու վրայ լինկաւ. ուզեցի վերցնել, ան – կարելի եղաւ. մահը վայրկենական ե – ղած էր: Անմիջապէս դիւղ վազեցի, լուր տուի, եկան Ալին դիւղը բերին եւ անշուք թաղեցին. վրան լացողը ես եղայ միայն, ան ալ գաղտնօրէն: Ալիին մահը չատ մեծ վիշտ պատճառեց ինծի, որովհետեւ մենք երկու հայ բախտակից տղաքներ էինք եւ մանաւանդ հայրենակից՝ Մշեցի. հոգիով եւ սրտով իրարու կապուած էինք:

Ամէն չեռոյ երբ դաշտ կ'իջնէի, իմ հայ Ալին չկար. կային իրական Ալիները, բայց անոնց հետ չէի կրնար ստեղծել այն համակրութիւնը, զոր ունէի իմ հայ – րենակիցի հետ:

Սեպտեմբերի վերջերը այգեկութը լրացած էր. չամիչ, պաստեղ, ռուբ, ամ – բողջ բերքը բերած վարի խոշոր մասու – նը լեցուցած էինք. կային նաեւ թուզ եւ ընկոյզ, որով ձմեռուան պաշարը ապա – հովուած էր եւ իրենց սիրտը հանդիստ էր:

Իրիկուն մը բոլորս ալ յոգնած ճաշէն անմիջապէս չետոյ պառկեցանք. մեծ սենեակ մը կար, որուն իւրաքանչիւր ան – կիւնը ես, պառաւ Անչէն եւ իր տղան բաւական իրարմէ հեռաւորութեան վրայ պառկեցանք. հարսն ալ, որուն ամուսի – նը տակաւին չէր եկած, իր երեք զաւակ – ներով քովի մէկ սենեակի մէջ դնուց պառկելու: Անկողին մտնելէ եառք օրուան անցած դարձածի մասին բաւական խո – սեցանք, մինչեւ որ քուներնիս եկաւ: Լռեցինք, չեմ գիտեր ինչո՞ւ քունս չէր գար, հակառակ անոր որ չատ յոգնած էի: Բայց քուն ձեւացուցի եւ քիչ մըն ալ մտնաւոր խռմփալ սկսայ: Անչէն խա – նումը քանի մը անգամ անունս կանչեց ձայն չհանեցի:

— Քնացաւ Արիֆը, ըսաւ տղուն: Ահ – մէտ, տղաս, դուն արթո՞ւն ես:

— Այո՛, մայրիկ, ի՞նչ կ'ուզես:

— Բան չեմ ուզեր. միայն քեզի ըսելիք մը ունիմ. տղաս, քեզի բան մը պիտի ըսեմ. քանի որ, փառք Տիրոջ, դուն ողջ առողջ եկար, կը յուսամ որ մեծ եղ – բայրդ ալ մօտ ատենէն կուգայ. կը կար – ծեմ որ Արիֆը պահելնիս աւելորդ է, ինչո՞ւ քանի ղրուշ ամսական տանք. վա – ղը կ'ըսենք, թող իր գլխուն ճար մը գտնէ:

Այս բոլորը լաւ մը իմացայ, այլեւս քունս բոլորովին փախաւ. պառկած տեղս սկսայ ծրագիր մշակել մտքիս մէջ: Ի՞նչ ընեմ, Տէր Աստուած, ոտքիս մինչեւ պլուխս, հագուստներս, կօշիկներս բո – լորը մաշած, ծակած, ձմեռը կը մօտե – նայ ի՞նչ պիտի ընեմ այս պայմաններուն մէջ, ո՞ւր կրնամ երթալ: Երբ ես ծրա – գիրս կը պատրաստէի, մայր ու տղայ սկսան խռմփալ:

Երբ անոնք խոր քունի մէջ թաղուե – ցան, կամաց մը անկողինէս ելայ, ծրա – գիրս պատրաստած էի. վարի մառանը մտնելէ առաջ Ահմէտին դինուորական հագուստները հագայ. կօշիկները չատ մեծ էին, լաթերու մէջ փաթթեցի, վե – րարկուին թեւերը չատ երկար ըլլալուն քանի մը անգամ երարու վրայ ծալեցի, մառանը մտայ զինուորական վերարկուիս մեծ գրպանները չամիչով, ընկոյզով եւ չոր թուզով լեցուցի: Առաւօտ կանուխ դիւղէն ճամբայ ելայ: Չունը որ ինծի հետ միչտ ընկերացած էր անասունները արածելու ժամանակ, սկսաւ հեւէս դալ. կէս ճամբայէն քարկոծելով եւ զարճու – ցի, ու սկսայ Մարաշի կողմը յառաջա – նալ: Առաւօտեան կողմը տեսայ, որ Մա – րաշէն չատերը անասունները դաշտը ա – րածելու կը տանէին: Որոշեցի դաշտ իջ – նել, ծանօթ ընկերներս տեսնել եւ անոնց միջոցաւ մէկու մը քով գործ մը գտնել. այսպէս որոշեցի եւ սկսայ վար իջնել. տեսայ որ դիմացէն մէկը կուգայ էշու մը վրայ հեծած եւ կ'երգէ: Կամաց մը խըն – ձորի ծառի մը ետեւ անցայ: Եկաւ, քո – վէս կ'անցնէր երբ անմիջապէս դէմը ե – լայ:

— Կեցիր, ըոխ, տղայ մըն էր հարիւ իմ տարիքս, 15 տարեկան կար: Կեցաւ: Երբ դիս դինուորական հագուստով տե – սաւ, վախցաւ:

— Վար իջիր, ըոխ. ո՞ւր կ'երթաս այս – պէս:

— Աղային այդին կ'երթամ:

— Աղէկ, այս խուրջինիդ մէջ ի՞նչ կայ:

— Օրուան ուտելիքն է, ըսաւ:

— Հանէ, հրամայեցի:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

(11 – Շար.)

ԿՆՈՋԻ ՓՈՑԿԱՋԱՐԸ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՕՏԱՆԸ

Ես ոտքի ելա, ինչպես ինձ ասացին, ու ուզեցի գնալ դռան մոտ, բայց ոտքերս ինձ չենթարկվեցին, ես ընկա հատակին ու սկսեցի սողալ դեպի դուռը։ Ես ուզում էի գոռալ, բայց ձայն չէր դուրս գալիս կոկորդիցս։ Ես ուզում էի ոտքի կանգնել, բայց ոտքերս ինձ չէին ենթարկվում։ Ես ուզում էի ձեռքերս պարզել դեպի առաջ, բայց ձեռքերս ինձ չէին ենթարկվում։ Ես ուզում էի գոռալ, բայց ձայն չէր դուրս գալիս կոկորդիցս։ Ես ուզում էի ոտքի կանգնել, բայց ոտքերս ինձ չէին ենթարկվում։ Ես ուզում էի ձեռքերս պարզել դեպի առաջ, բայց ձեռքերս ինձ չէին ենթարկվում։

Ես ուզում էի գոռալ, բայց ձայն չէր դուրս գալիս կոկորդիցս։ Ես ուզում էի ոտքի կանգնել, բայց ոտքերս ինձ չէին ենթարկվում։ Ես ուզում էի ձեռքերս պարզել դեպի առաջ, բայց ձեռքերս ինձ չէին ենթարկվում։

Ես ոտքի ելա, ինչպես ինձ ասացին, ու ուզեցի գնալ դռան մոտ, բայց ոտքերս ինձ չենթարկվեցին, ես ընկա հատակին ու սկսեցի սողալ դեպի դուռը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիէն.— Այրի Տիկին Նշան Ռըստիկեան, Տէր եւ Տիկին Աստուր Ռըստիկեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ռըստիկեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ալթունեան եւ զաւակները (Փարիզ), կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՆՇԱՆ ՌԸՍՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի Նոյ. 30, Լիոնի Ս. Ծակոբ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ԽՆԴՈՑՔ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ԴԱՒՐԱԳԻ ՀԱՑԲԵՆԱԿ-ՅԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կազմակերպած է խնջոյք մը Նոյ. 30ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան Սեբաստացի Մուրատ – Խրիմեան սրահին մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, սերտ յօժար մասնակցութեամբ ՊԵՏԻԿ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ։

Նաեւ երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ։

Համեղի մթնոլորտ — ճոխ պիւֆէ

Բացառիկ պատրաստութեամբ չաւ մը ուտելիքներ։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ

Էսաեան Սաճուց Միութեան

ՏՕՆԱԾԱՌԻՆ

Դեկտ. 24ին, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

ՅԱՆԿ ԻԻ

Ց. Սէֆէրեանի յիշատակին՝ Պ. Սանթր Ենովքեան եւ Պ. Կարապետ Զիչճեան 50-ական, Պ. Ճակոբեանի յիշատակին՝ Ռուբուզեան ընտանիք 100, Տէր և Տիկ. Ս. Աւետեան (իրենց ամուսնութեան 40րդ տարեդ.) 50, Դաւիթեան Քալաթամ 50, Պ. Ց. Ճակոբեան 20, Հոկտ. 19ի հացկերոյթին առիթով՝ Տէր եւ Տիկին Ճակոբ Թաչճեան 100, Պ. Հայկազ Մարտիրոսեան (Փարիզ) 1000, Պ. Արթաքի Ճակոբեան 500, Վ. Տէր-Վարդանեան (իր զաւկին ամուսնութեան առթիւ) 600, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պօղոսեան 300, Տէր եւ Տիկին Վարդան Փափազեան 100, Պ. Յակոբ Փափազեան 250, Պ. Հայկազ Պէկազեան (Փարիզ) 500, Շալճեան ընտանիք 1000, Պ. Խաչխաչեան եւ Տիկին Հօրաէքեան 100ական։

Գումար 4870

Նախկին գումար 124·760

Ընդհ. գումար 129·630

A VENDRE

Un appartement à Alfortville, entrée, deux pièces, cuisine, salle de bains, chauffage central, 3ème étage.

Téléphoner le matin : 899-09-66

Déjeuner-Dansant

L'UNION D'AIDE
AUX ETUDIANTS ARMENIENS

Vous invite à participer au DEJEUNER DANSANT qu'elle organise le Dimanche 7 Décembre à 13 heures, au YAN'S CLUB 5, Avenue Reille — PARIS (13e).

PRIX du Repas 65 Fr.

Réservations : Madame KERMEZIAN
15, Rue de Cléry, Paris 2e
Tél. : 236-94-91

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպ մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ընկերուհիները երեքշաբթի, Դեկտ. 2ին, ժամը 20·30ին, ընկերուհի Մատոյեանի բնակարանը, 38 Վիլլա Ռուվըրոլ, Անիէռ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կարեւոր օրակարգ։

LE COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE

organise UN DEBAT, sur le thème :

LES ARMÉNIENS ET LA TURQUIE D'AUJOURD'HUI

— L'ONU et le paragraphe 30, et la protection des minorités
— Sauvegarde culturelle : langue, religion, architecture.

Participent au débat :

Monsieur COUTANT DE SAISSEVAL
Grand Chancelier de l'Ordre de Saint Lazare de Jérusalem
REVEREND PERE DALMAIS
MONSIEUR JUVIGNY
Délégué de la France auprès de la Commission des des droits de l'homme de l'ONU
C. D. C. A.

Le Mardi 2 Décembre à 20 h. 30
au CENTRE CHAILLOT-GALLIERA
28, Avenue George V, Paris — Métro Alma-Marceau et George V

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դեկտեմբեր 13, Շաբաթ ժամը 17էն սկսեալ։

Հոն ներկայ է կաղանդ Պապան իր ճոխ եւ զանազան նուէրներով լաւ-խելու համար ներկայ բոլոր մանուկներուն։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Վարժարանի աշակերտներու քառաձայն երգչախումբը եւ

ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ
իր նուագախումբով
ԵՒ ՍԵԻԱՆ

Սիրով կը հրաւիրուին վարժարանի բարեկամները եւ համակիրները։

26, Ռիւ Թրուայոն, ՍԵՒՐ

Մուտքը ազատ է։

Հ. Յ. Դ.

ՍԷՆ – ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Հինգշաբթի Դեկտ. 4 ժամը 20·30ին Հայ Տան մէջ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Առանձին հայ կին մը (50–60 տարեկան), վստահելի, որ դպրոց գացող երկու երախաներով պիտի զբաղի եւ ճաշ պատրաստէ։ Բնակութիւն եւ ճաշ ապահովուած։ Շատ լաւ ամսավճար։ Ազատ է կիրակի օրերը։

Դիմել ՃԻՎԱՆԵԱՆ Հաստատութեան ժամը 9էն 19։

Հեռաձայն 236–80–34

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

ՀՐԱՒԻՐ ԸՆԴՀ ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

Լիոնի Հայ Ազգ. Մխութիւնը սոխակաբար ժողովի կը հրաւիրէ Դեկտ. 7ին կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, օրակարգ ունենալով վերջին երկու տարիներու նիւթական եւ բարոյական զեկուցումը։

ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՀԱՐՑԵՐ

1) *Բարոյական զեկուցում.* 2) *Նիւթական հաշուետուութիւն.* 3) *Նշանակելու համար հաշուեքննիչ եւ ընտրողական յանձնախումբեր.* 4) *Պատրաստելու համար յառաջիկայ ընտրութիւնները։*

Հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի Դեկտ. 7, ժամը 17էն կէս գիշեր

Dans les salons de l'Hôtel George V
31, Avenue George V — Paris (8e)
Նախագահութեամբ
Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՓՐԻՆԿԵԱՆԻ
Նուագախումբ Ճարպիկեան
Noël Djarbikian vous présente le groupe TROIKA - TZIGANOVITCH
NOMBREUSES ATTRACTIONS — DANSES ET CHANTS
Մուտք 25 փր. — ուսանողներու 15 փր.
Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ 924–38–54

ARMÉNIE 1975 **ՀԱՅԱՍՏԱՆ**

Départs chaque mois :

du 20 Décembre au 3 Janvier

à partir 2580 F

Demandez nos brochures détaillées

Logement première classe, hôtel ANI ou ARMENIA à Erévan en pension complète et excursions quotidiennes.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS — **Sonia Coumryantz**
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 266-50-12 073-32-64

A LYON — **Varoujan Sarkissian**
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

A MARSEILLE — **Dicran Cazarian**
61, rue Paradis — 13 Marseille — Tél. 54 07 51 et 93 36 19

Licence Voyages : A. 721.

L'ARCHE DE NOE
42, RUE DESCARTES, 75005 PARIS - Tél 326 31 37

Venez Déjeuner

Venez Diner

OU MIEUX

Après le théâtre

Venez Souper

et goûter sa fameuse soupe aux tripes (*Khache*)
DES SPECIALITES ARMENIENNES
UN AIR DE FLAMENCO

×

Vous trouverez tous les produits orientaux à des prix imbattables chez

CHIRAG

Entièrement rénové
26 Rue de Trévise — 75009 Paris — Téléphone 770-38-63
***Livraison à domicile à partir de* 150 FF**

ԿԻՐԱԿԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
30
DIMANCHE
30 NOVEMBRE
1975

LE NUMERO 1,20 F.

ՀԱՅԿԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 ֆր·	Վեցամսեայ	90 ֆր·
Արտասահման	Տար· 200 ֆր·	Հատը	1 ֆ· 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·453

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.453

Բանի մը տողով

Մարոքեան ուժերը սպանական Սահարա մտան առջի օր մինչեւ 112 քիլոմեթր ներս արեւմտեան Սահարայի։ Ալժերիոյ նախագահին՝ Պումետիէնի համար, Սպանիա բռնաբարած է միջազգային օրինականութիւնը եւ տեղի տուած արտաքին ընդունելով սպանական Սահարան Մարոքի եւ Մաւրիտանիոյ յանձնել։

Փորթուկալ վերջնապէս կարգադրած է ձախակողմեան ըմբոստական չարժումները եւ վերջին ապստամբ խմբակն ալ պինդերը վար դրած է։

«Աւետիսի Սենեակ»ներու համար առջեւ Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէն խօսք առնելով յայտարարեց թէ տագնապը փարատելու վրայ է եւ ապրան ուելի լուսաւոր է Ֆրանսական տնտեսութեան համար։

Ճարտարարուեստականներ 23 երկիրներու մէջ 17 միլիոն գործազուրկ կայ։ Մէկ տարուան մէջ ասոնց թիւը վեց միլիոն աւելցած է։ Աշխատանքի Միջազգային Կազմակերպութեան համար մինչեւ տարուան վերջը գործազուրկներու թիւը 18ուկէս միլիոնի պիտի հասնի։

Ֆրանսացի Առողջապահութեան նախարարը Տիկին Սիմոն Վէյլ կոչ ըրաւ մանկութեան ի նպաստ տարեկան արշաւին (Իւնիսէֆ = Միացեալ Ազգերու Հիմնադրամ Մանկութեան համար) առթիւ, որ կը տեւէ Դեկտ· 7էն 14։ Աշխարհի վրայ հինգ տարեկանէն վար 300 միլիոն երախայ կայ որ սնունդի պակասէ կը տառապի։

Հռոմի մէջ առեւանգուած է Ֆիաթի տնօրէն – նախագահին խնամին՝ Տիկին Քարլա Օվացա։ Իբրեւ փրկագին ուղուած է տասը միլիառ լիռ, ինչ որ մրցանիշ մը կը նկատուի։

Յունաստանի Խորհրդարանը միաձայնութեամբ վաւերացուցած է յառաջիկայ տարուան ընդհանուր պիւտճէին, որ 1,5 միլիառ տոլար է։ Երկրին ընդհանուր պիւտճէին 26 տոկոսը կը գրաւէ եւ այս տարուան զինուորական պիւտճէին 30 առ հարիւր աւելի է։ Պետական չրջանակները յստակ կ'ըսեն, թէ այս յաւելումը անհրաժեշտ նկատուած է, որովհետեւ Թուրքիոյ դէմ պատերազմի վտանգ կայ։

Արեւելեան Թիմորի անկախութիւնը հռչակեց միակողմանի ձեւով Ֆրեթիլին կուսակցութիւնը, որ ազատագրական չարժումին գլուխը անցած է տարիներէ ի վեր։ Արեւելեան Թիմոր փորթուկալեան պաղթավայր է Խաղաղականի մէջ։ Արեւմտեան Թիմոր Ինտոնեզիոյ մաս կը կազմէ։

Կաջիանթապի մէջ թուրք ալակողմեան եւ ձախակողմեան ուսանողներ արիւնալի բախումներ ունեցած են եւ հինգ ուսանողներ ծանրօրէն վիրաւորուած են։

Մոլլա Մուսթաֆա Պարզանի, Իրաքի Քիւրտերու ազատագրական չարժման առաջնորդը, բժշկական խնամքի ենթարկուած է Մ· Նահանգները։ Պարզանի 82 տարեկան է։

ՁՇԴՈՒԻՄ.— Հայաստանի «Անվտանգութեան կոմիտէ»ի ներքին նախագահին անունն է՝ ՀՐԱՉՐ Միխայէլեան եւ ոչ թէ Թիրայր, ինչպէս գրած էինք մեր երէկուան թիւով։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 24)

ՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Հայաստանի պետական պատկերասրահին մէջ վերջերս բացուած ցուցահանդէսը կը ներկայացնէ վերջին երկու տարիներուն նուէր ստացուած նկարները։

Արժանի տեղ կը գրաւեն Ֆրանսահայ Գարբիէլ Համբարձումեանի նուիրած հաւաքածոն (ժառանգած էր իր հնահաւաք եղբօրմէն)։ Այս ուշագրաւ հաւաքածոյին մեծ մասը կը պատկանի Ֆլաման, հոլանտական, իտալական, Ֆրանսական դպրոցներու անծանօթ վարպետներու վրձիններուն։ Միայն երեք նկարներու հեղինակները ծանօթ են (Ժէ· դարու հոլանտացի նկարիչներ Միխիէլ Աւերոս, Հովարտ Ֆլինկ եւ Ֆլաման Ֆրանց Ի – կենս)։ Ասոնց կողքին են ԺԶ· դարու իտալացի անծանօթ նկարիչին «Հան – դիստը Եգիպտոսի ճամբուն վրայ» եւ Ռուպենսեան դպրոցի անծանօթ նկարիչին գծած «Մոգերու երկրպագութիւնը» նկարները։

Ցուցադրուած է Մեսրովբ Մաուանյեանի (նոյնպէս Ֆրանսաբնակ) նուիրած փանոս Թերլէմէզեանի «Արարատ»ը։ Ներկայացուած են նաեւ Յովհ· Այվազովսկիի, ռուս նկարիչներ Սուխոդոլսկիի, Կլեվերի նկարները, որոնք պատկերասրահին նուիրած են Պուէնոս – Այրէսէն Հերմինէ Կարապետեան եւ Իրէն Ճակոբեան։ Իտալացի նկարիչ Սինեորելլիի վերագրուած նկարը պատկերասրահին յանձնած է իտալահայ Ա· Միլտոնեան։

Սփիւռքի հայ նկարիչներու այս ցուցահանդէսին մէջ ներկայացուած են փ· Կիրակոսեանի «Գաղթ», Ս· Խաչատուրեանի «Երկու սիրահարներ», Ժանսեմի «Եգիպտացորենով կինը», Փուշմանի «Աբեւի ճառագայթները», Ժ· Ճակոբեանի «Կոմիտաս» նկարները։ Ասոնք նուէր ղրկուած են հեղինակներուն եւ արուեստագէտներու կողմէ (Փուշման եղբայրները, Ժ· Ճովսէփեան, Ռ· Խերումեան, Զ· Բունիաթեան)։ 1973ին Արսինէ եւ Աբիկ Զօրեան Եգիպտոսէն Երեւան ուղարկեցին Աչոտ Զօրեանի ստեղծագործական ժառանգութիւնը։ Ցուցադրուած է նաեւ Բիչին «Սպանուհի» դիմանկարը։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼԱՒԱԳՈՑՆ ԳՈՐԳԱԳՈՐԾՈՒՀԻՆ

«Հայգորգ» ձեռնարկութեան մասնագէտները երեք փուլով մրցաշարք մը կազմակերպեցին ճշդելու համար Հայաստանի լաւագոյն գորգագործուհին։

Առաջին հանդիսացաւ Աղունիկ Ալեքսեան (Կալինինօ)։ Մէկ ժամուան մէջ կապեց 2576 հանգոյց, բոլորն ալ ճիշդ եւ բարձր որակով։ Երկրորդ եւ երրորդ տեղերը գրաւեցին Սվետլանա Հազոյեան եւ Արեգնազ Մելքոնեան։

×

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՅՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի մանկական պատկերասրահին մէջ բացումը կատարուեցաւ նկարներու ցուցահանդէսին։ Մ· Նահանգներէն պատանի նկարիչներ հարիւր ջրանկարներ, գծանկարներ կը ցուցադրեն։

Մանկական պատկերասրահը, որ վեց տարիէ ի վեր հաստատուած է, առիթ տուած է երեւանցիներուն ծանօթանալու Ֆրանսացի, ուրուկուեցի, Արեւելեան Եւրոպայի զրեթէ բոլոր երկիրներու պատանիներու աշխատանքներուն։ Պատկերասրահը այժմ ունի 50·000 նկարներ։

Վերջերս հայ երախաներու 30 լաւագոյն նկարները ճափոն ղրկուեցան, ցուցադրուելու համար Թոքիոյի մանկական արուեստի համաշխարհային ցուցահանդէսին։

Ապրիլին արդէն Նիւ Եորքի մէջ յաջողութեամբ ցուցադրուած էին հայ երախաներու նկարները։

×

ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎ

Լիուպլինի համալսարանին մէջ (Լեհաստան) բացումը կատարուեցաւ քիմիագիտութեան ժամանակակից հարցերուն նուիրուած խորհրդաժողովին։ Երեւանի պետական համալսարանին կը մասնակցին փրոֆեսօրներ Կարապետ Խաչատուրեան եւ Հրանտ Բաբայեան։

Երեւանի եւ Լիուպլինի համալսարանները մինչեւ գիտական եւ մշակութային համագործակցութեան պայմանագիրը կնքուած է 1971ին։ Կը փոխանակեն դասախօսներ, ուսանողներ եւ գիտական տեղեկութիւններ։ Հրատարակուած է «Հայ եւ լեհ ժողովուրդներու պատմական, տնտեսական եւ մշակութային կապերը» հաւաքածոն։

Ուսանողներ կը փոխանակուին նոյնպէս Պրեթիսլավիա համալսարանին եւ Երեւանի պետական համալսարանին միջեւ։ Երեւանէն տասը դասախօսներ չեխ համալսարանին մէջ դասախօսութիւններ տուած են։ Ամէն տարի ութ լաւագոյն ուսանողներ Չեխոսլովաքիա կ'երթան։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ծրարներուն մէջ կամ մատենադարաններու փոշիներուն տակ։

Իրաւազրկուած ժողովուրդներու երտասարդութիւնները, հասնելէ ետք լրենց վիճակուած եւ պարտադրուած դառն ճակատագրի գիտակցութեան, յանձնառու կ'ըլլան ծայրայեղական արարքներու։ Անոնք նկատի չեն առներ անմիջական անդրադարձները լրենց արարքներուն, որովհետեւ կ'առաջնորդուին լրենց ազգային – ընկերային իտէալներով։

Իրաւազրկումները միշտ ալ ծնունդ տուած են պոռթկումներու։

Անհրաժեշտ է որ արդար լուծում գտնեն ժողովուրդներու ազգային – քաղաքական – ընկերային դատերը։ Այդ ձեւով միայն կրնան վերջ դնել ազգամիջեան թշնամութիւնները որոնք կը հրահրուին աշխարհակալ ուժերու կողմէ եւ կը ծառայեն անոնց շահերուն։

Ցուսահատական ահաբեկչական արարքներու պատճառները պէտք չէ որ խուսափին ո՛չ լրենց ազատագրութեան համար պայքարող ժողովուրդներու եւ ոչ ալ անարդարութիւնը տեւականացնելու ձգտող ամէն կարգի ուժերու ուշադրութենէն։

Ազատագրական պայքարի կրկէս մտած ժողովուրդներուն, ազատագրական հարց ունեցող բոլոր ժողովուրդներուն եւ ազգերուն պէտք է ցոյց տալ խաղաղ եւ անմիջական լուծումներու ուղին, — եթէ կան, — դատապարտութեան խօսք ուղղելէ առաջ յուսահատական ծայրայեղ արարքներու հեղինակներուն։

Մեկնելով ծայրայեղական արարքներու այս վերլուծումէն, կոչ կ'ընենք աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն, միջազգային առեւտուրներուն, իրաւունքի եւ արդարութեան ապրումը ունեցող բոլոր մարդոց եւ պետութիւններուն, որպէսզի վերջ դնեն ժողովուրդներու եւ ազգերու իրաւազրկումներուն։

Բոլոր ժողովուրդներու արդար իրաւունքներու վերահաստատումով կրնայ միայն իրականանալ համամարդկային արդարութիւնը եւ աշխարհի խաղաղութիւնը։

Հայ Դատի արդար լուծումը կը պահանջէ որ ճանչցուի եւ դատապարտուի մեր ժողովուրդին հանդէպ գործուած ցեղասպանութիւնը եւ Հայոց հողերը վերագարձուին այդ հողերու միակ իրաւատիրոջ՝ հայ ժողովուրդին։

Հ·Ց·Դ· ՓԱՐԻԶԻ
ԿԵԴՐ· ԿՈՄԻՏԷ

ԹՈՎՄԱՍ ԹԵՐԶԵԱՆԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Թովմաս Թերզեան ծնած է Բերա, 1940 Հոկտեմբեր 21ին: Հայրը Իզմիրցի էր, իսկ մայրը՝ Իտալուհի: Ընտանիքին մէջ խօսակցական լեզուն յունարէնն էր, նաեւ՝ իտալերէնը, Ֆրանսերէնը եւ քիչ մըն ալ՝ Թրքերէնը: Թովմաս, որ անդրանիկ զաւակն էր, մինչեւ Սադըզ Աղաճի վար – ժարան յաճախելը հայերէն երբեք չէր խօսեր:

1850–1851ին կը յաճախէ վերոյիշեալ վարժարանը: Պատանիին մատուռ ընդունակութիւնները ուշադրութիւնը կը դրաւեն վարժարանի տնօրէնութեան, եւ 1852ին խումբ մը յառաջադէմ աշակերտներու հետ կ'ուղարկուի Վենետիկի Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանը, ուր կը մնայ մինչեւ 1858:

Վերադառնալով Պոլիս կը նուիրուի ե– րիտասարդ սերունդի դաստիարակութեան գործին. կը դասաւանդէ Պոլսոյ գրեթէ բոլոր հայ վարժարանները: Շուտով կրթական մշակի համբաւը տարածուե – լով հայկական շրջանակներէն դուրս, օս– մանեան պետական վարժարանը աշխա – տելու կը հրաւիրուի: Կը դասաւանդէ Հարպիէի (զինուորական վարժարան), Ղալաթա – Սերայի լիսէի եւ Միւլքիէի վարժարանները՝ երբեմն ուսուցիչ Ֆրան– սերէնի եւ լատիներէնի: Թերզեանի կ'ա– շակերտեն Պէրպէրեան եւ Զերագ, Տէ – Միրճիպաշեան եւ Զօհրապ, Անայիս եւ Ալիփար, Երուխան եւ Զիֆթէ – Սարաֆ եւ ուրիշներ: Կեանքի վերջին տարինե – րուն կը հրաւիրուի Ազգային Կեդրոնա – կան վարժարան, ուր իրեն կ'աշակերտէ Արշակ Զօպանեան:

Սուլթան Համիտի թշնամութենէն եւ օսմանեան զրաքննութենէն խուսափելու համար, հաղուադէպ կ'արտայայտուի մամուլով եւ, նոյնիսկ, կը մտածէ ընդ– միշտ հեռանալ Պոլիսէն: Այսուհանդերձ, չի դադրիր ստեղծագործելէ ու իր ճե– ռագիրները ի պահ կը դնէ օտար բարե– կամներու մօտ. ասոնց մէկ մասը կոր– սուեցաւ բանաստեղծին մահէն ետք:

1907ին կաթուածահար կ'ըլլայ՝ չատ ազդուած ըլլալով իր կրտսեր զաւկին՝ Արմանի մահէն: Սակայն միշտ կը ստեղ– ծագործէ: Բանաստեղծութիւնները կը թե– լադրէ իր աւագ զաւկին կամ իրեն այցե– լութեան եկած սաներուն: Այդ օրերուն կը գրուին «Սանդուխա» ողբերգութեան «Նախերգանքը» եւ բազմաթիւ այլ քեր– թուածներ, որոնք յետագային երկու հատորներով հրատարակուեցան Արշակ Զօպանեանի կողմէ:

1909 Փետրուար 8ին ընդմիշտ կը լռէ Թերզեանի քնարը:

Գրական ասպարէզ կ'ելլէ այնպիսի ժա– մանակաշրջանի մը, երբ հրապարակի վրայ կը գտնուէին Հ. Ղ. Ալիշան եւ Պէշ– իկթաշլեան, երբ իր տաղանդով կը փայ– լէր Դուրեան: Իրաց այս վիճակին մէջ կրնար չուքի մէջ մնալ, եթէ չունենար ստեղծագործելու իր անհատական նպա– տակները:

Ուսուցիչ ունենալով Հ. Ղ. Ալիշանը, Թերզեան կը չարունակէ իր ուսուցիչին դծած ճամբան արեւմտահայ քնարերգու– թեան մէջ եւ իր ստեղծագործութիւննե – րով կը դիւրացնէ վիպապաշտութեան յաղթանակը: Իւրայատուկ համաձուլումը կը գտնայ Հ. Ղ. Ալիշանի եւ Պէշիկ – թաշլեանի եւ կ'իւրացնէ չրջանին թե – լադրած նորութիւնները:

Ժամանակին արտայայտուած է այն կարծիքը, թէ Թերզեան «չնորհի ու վար– կութեան երգիչ մըն է, կորովի ու բարձր թռիչքէ զուրկ, թէ ան սիրերգու մը կամ եղերերգու մըն է, որուն գործին մէջ մտածումը քիչ տեղ ունի». երբեմն պին– քը համարած են «անցեալի ճարտար ու ոգեշնչեալ ոդող մը, հին գրական բա– նաձեւերու յարած եւ զանոնք տաղան – դով կիւրարկող բանաստեղծ մը», որուն խորթ են ժամանակաշրջանի ոգին եւ ճա– չակը:

Սակայն բուն ստեղծագործութիւնը, հա– կառակը ցոյց կուտայ: Նոյնիսկ սիրային եւ դեղեցկագիտական գործերուն մէջ տիրող գիծը խոհն է, կեանքի եւ աշխար– հի մասին իր ունեցած մտածումը: Այս կամ այն աւիշներով գրած եղերերգե – րուն մէջ անդամ Թերզեան կ'երեւի իր խոհերով, աշխարհն ու կեանքը բացա – յայտելու անյագ ձգտումով: Կորուստին ցաւը այս պարագային պարզ առիթ է խորհրդածելու կեանքին եւ մահուան, անցաւորին եւ անանց յաւերժութեան, մարդկային հոգիին տառապանքներուն, անոր խոյանքներուն մասին: («Առ մայրն իմ», «Անյաւութիւն»):

Բազմաթիւ քերթուածներու մէջ ցայ – տուն է ներշնչումի, մտածումի, զգա – յումի եւ արուեստի միասնութիւնը, որ հաղուադէպ երեւոյթ էր այդ տարիներու արեւմտահայ քնարերգութեան մէջ («Առ Լուսին», «Մտածութիւնք», «Տերեւք աշ– նան» եւայլն):

Զօպանեանի վկայութեամբ, Թերզեան առաջինն էր հայ գրականութեան մէջ, որ մշակեց վիպերգութեան սեռը՝ Թու– մանեանէ եւ Վարուժանէ առաջ: Անոր «Ապստամբք» վիպերգութիւնը, որ երի – տասարդական չրջանի ստեղծագործու – թիւններէն է եւ կը կրէ Միլտոնի «Կո– րուսեալ դրախտ»ի ազդեցութիւնը, ինք– նատիպ եւ խոր գործ մըն է: Թէեւ այդ ստեղծագործութեան մեղի հասած բնա– գիրը ամբողջական չէ, սակայն մնացած հատուածները կը յիշեցնեն միսթիք դիւ– ցազներդութեան հեռքեր, որոնք անխառն հիացումի եւ հաւատքի ձօն են՝ ուղ –

ՔԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

Մի՛ ծխէք աղջիկներ

Բժշկական դիտութիւններու թեկնա – ծու՝ Ալբեր Ցարութիւնեանի բժշկական բնոյթի «Մի ծխէք, աղջիկներ» յօդուա– ծը, հրատարակուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթի մէջ, ցոյց կուտայ, թէ Արեւ– մուտքին պէս Հայաստանի մէջ եւս սա– վօրութիւն դարձած է կամ՝ աստիճանա– բար կը դառնայ ծխելը դեռատի աղջիկ– ներուն մօտ:

« Վերջին ժամանակներ, դիտել տուած է յօդուածագիրը, մեր չրջապատում ա– ւելի ու աւելի յաճախ կարելի է հանդի– պել ծխող աղջիկների: Ծխում են ռես– տորաններում եւ սրճարաններում, աշխատավայրում եւ ուսումնական հաստատութիւններում: Ծխախոտն ու լուցկին մշտական զրանցում են ստացել որոշ աղջիկների պայուսակնե –

ղուած հզօր Արարչին: Թերզեանի հա – մար Ան խորհրդանիշն է գերագոյն ու– ժի, արդարութեան եւ գեղեցկութեան: Արդէն հոս կը նշմարուին համաստուա – ծութեան նախնական տարրերը, որոնք յետագային իրենց զարգացումը արձա – նագրեցին Թերզեանի ստեղծագործու – թիւններուն մէջ:

Վիպապաշտ այս երկը կը հերքէ Թեր– զեանը միայն տաղանդաւոր սիրերգակ կամ եղերերգու համարելու սխալ կար – ծիքը: Աւիկա կը վկայէ, թէ որքան հա– րուստ է Թերզեանի բանաստեղծական ե– րանգապնակը: Ան միտքի եւ յոյզի, երկ– նահաս խոհերու եւ հոգեկան բուռն տուայտանքներու, գործողութեան եւ ծանրանիստ նկարագրութիւններու վար– պետ է: Զարմանալի կերպով կը յաջոդի նոյնիսկ միեւնոյն երկին մէջ կողք կողքի դնել խոհն ու զգացումը, անձնական եւ անանձնական վիշտը, բնութեան գեղա – զուարճ տեսարաններն ու իրականութեան ճնշող պատկերները, հրապարակախօ – սութիւնն ու տառապող սիրտին մորմո– քը, երգիծանքն ու ներբողը: Իրաւունք ունի Զօպանեան, երբ կը գրէ, թէ «Թեր– զեան նուաղ դասականօրէն կատարեալ է, քան Պէշիկթաշլեանը, ու նուազ չը– զուտ, քան Դուրեանը, բայց աւելի այլա– զան է, քան այդ երկուքը, աւելի ճոխ, աւելի լեցուն՝ զաղափարով, աւելի հրա– պուրիչ՝ իրեն յատուկ զմայլելի քնքշու– թեամբ»:

Կ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

րում՝ կանացի արդուզարդի պարագա – ների կողքին »:

Յօդուածագիրին համաձայն հետազո– տութիւնները պարզած են, որ աղջիկնե– րուն մեծամասնութիւնը ծխելու սովո – րութիւնը ձեռք կը ձգէ 18–21 տարեկա– նին՝ բարձրագոյն ուսումնարաններու մէջ:

Ինչո՞ւ կը ծխեն: «Նման աղջիկները, վաստօրէն, զառնում են ձեւամոլութեան զոհը, ցանկանում են չրջապատում «ժա– մանակակից» երեւալ՝ լուրջ վտանգ ըս– տեղծելով իրենց առողջութեան ու յետա– պայ կեանքի համար»:

Ա. Յարութիւնեան, այնուհետեւ մատ– նանչած է ծխախոտին վնասները յիշեցնե– լով, թէ ծխախոտի տեւական գործածու– թեան հետեւանքով լրջօրէն կը տուժեն մարմնին, զրեթէ առանց բացառութեան, բոլոր օրգաններն ու համակարգերը: Ախ– տաբանական փոփոխութիւններ յառաջ կուգան շնչառութեան, սիրտ–անօթի, չի– ղերու եւ ստամոքսի համակարգերուն մէջ, «իսկ կանանց համեմատաբար նուրբ օրգանիզմում այս երեւոյթները կրկնա – պատիկ աւելի արտայայտուած կարող են լինել՝ առաջացնելով առողջութիւնը վաղաժամ քայքայելու, ժամանակից չուտ ծերանալու լուրջ նախադրեալներ»:

Մարմնին արտաքինն ալ կը խաթար – ուի: Այսպէս՝ «ծխախոտի ծխի ազդե – ցութեան հետեւանքով սեղմւում են մաշ– կային արիւնատար անօթները եւ խան – գարւում է մաշկի սնուցումը, ըստ ո– րում, որքան վաղ հասակից է սկսում ծխել աղջիկը, այնքան արտայայտուած են լինում մաշկի սնուցման խանգարման երեւոյթները: Դրա հետեւանքով վերա – նում է մաշկի թարմութիւնը, դէմքը լինում է դունատ, դեղնակապտաւուն ե– րանգով: Մաշկի վրայ ժամանակից չուտ առաջանում են կնճիռներ»:

Խօսելով ծխախոտին վնասին մասին, կնոջ մարմնակազմին վրայ, յօդուածա– գիրը ընդգծած է կէտ մը եւս՝ «աղջկայ օրգանիզմը շատ աւելի հեշտութեամբ է ընտելանում ծխախոտին եւ յետագայում դրանից հրաժարուելն անհամեմատ ա– ւելի դժուար է»:

Կնոջ կեանքին մէջ կան չրջաններ, երբ անոնք պարտաւոր են հրաժարիլ ծխելէ: Ասոնք յղութեան եւ կաթ տալու չրջան– ներն են:

Առողջապահութեան համաչխարհային կազմակերպութեան խորհրդատուներէն Տ. Հոռնի հաստատումով, երբ յղի կին մը կը ծխէ, կը վնասէ ծնող մանուկին առողջութեանը: «Անժխտելի ապացոյց – ներ կան, գրած է Հոռն, որ այդպիսի նորածիններու կշիռը մինչեւ հասուով 150– 240 գրամ պակաս կ'ըլլայ, բազդատ – մամբ չծխող մայրերու նորածիններուն»: Ասկէ զատ, ծխախոտը չարաչահող կինե– րու չրջանակին մէջ 2–3 անգամ աւելի յաճախ վաղաժամ ծնունդներ կ'արձանա – գրուին:

1915-Ի ԴԱՒՆ ՅՈՒՇԵՐԷՍ ՀԱՄԱՌՕՏ ՄԱՍԸ

Անմիջապէս հանեց: Լաւաշ հացի մէջ փաթթուած պղպեղով փիլաւ էր եւ քիչ մըն ալ պանիր:

— Լաւ, ըսի, ասոնք ձգէ, էշդ առ դնա:

— Շատ լաւ, պատասխանեց, բայց ես մինչեւ իրիկուն ի՞նչ պիտի ուտեմ, ասի– կա իմ մէկ օրուան պաշարս է, գոնէ կէսը ինծի ձգէ, ըսաւ աղաչելով:

Երեսը նայեցայ, մեղքցայ:

— Գեղի հարցում մը պիտի ընեմ, եթէ չիտակը ըսես, ուտելիքներդ քեզի կը ձգեմ, եթէ սուտ խօսիս, վիճակդ դէշ կ'ըլլայ:

— Ի՞նչ է հարցումդ, ըսաւ:

— Եթէ չեմ սխալիր, դուն Հայու ար– զայ ես ըսի:

— Այո, ըսաւ, Հայ էի, բայց այժմ, փա՛ռք Տիրոջ, իսլամացած եմ:

— Ո՞րտեղացի ես հարցուցի:

— Մշեցի եմ, ըսաւ:

Աչքիս գլուխս խուժեց, կարծես այդ որբուհով զոհած էի Տարօնի իմ կորսըն– ցուցած բոլոր հարազատներս. տեղէս ցատքեցի, գրկեցի եւ ես ալ Մշեցի եմ ըսի, ու երկուքս միասեղ սկսանք զիրար համբուրել սիրակարօտ եղբայրներու պէս: Ես պատմեցի թէ ինչո՛ւ այսպէս ծպտուած էի եւ ի՛նչ պայմաններու տակ կը գտնուէի:

— Հոգ մի ըներ, ըսաւ, դաշտը իջնես, ընկերներդ քեզի գործ մը կը ճարեն:

Բաւական երկար մանրամասն խօսե – ցանք մեր անցեալէն, ու մնաս բարով ը– սելով ոչ միայն հացը չառի, այլեւ գըր– պանիս չամիչէն եւ ընկոյզէն իրեն բա– ժին հանեցի, զիրար համբուրելով բաժ – նուեցանք:

Այս դէպքը տեղի կ'ունենար 1917ի վեր– ջերը, իսկ 1919 Նոյեմբերին Պալոյ Աղ– գային Հիւանդանոցին մէջ որբանոց մը բացուած էր եւ հոն կրկին զիրար գտայ տեսնելինք: Այժմ Ցունաստան է, ամուս– նացած եւ զաւակներու ու թոռներու տէր է:

Իրարմէ զատուելով ես դաշտ իջայ, գտայ իմ ծանօթ ընկերներս, որոնք զիս այս վիճակի մէջ տեսնելով սկսան խըն– դալ. անոնց ալ պատմեցի եղելութիւնը, գրպանիս ընկոյզէն եւ չամիչէն անոնց ալ բաժին հանեցի:

— Տղաք, ի՞նչպէս կարելի է գործ մը գտնել:

Ընկերներէս մէկը ըսաւ որ Մուսթա – ֆան տղայի մը պէտք ունի: Մուսթաֆան

— Ո՞րտեղացի ես հարցուց: Պատաս – խանեցի որ Մշեցի եմ:

— Հայր–մայր ունի՞ս:

— Ո՛չ, հայրս եւ մայրս Ռուսերը եկան բոլորը կոտորեցին, ես ալ հրաշքով ողջ մնացի, ասոր – անոր քով ծառայելով օրերս կ'անցընեմ:

— Վա՛հ, վա՛հ, Ռուսերը ի՛նչ տուներ քանդեցին: Այժմ ինծի ըսէ, քանի՞ տա– րեկան ես:

— 15 տարեկան եմ կարծեմ:

— Լաւ, սակայն այս զինուորական հա– դուստը ո՞ւրկէ ձեռք անցուցիր. եթէ չիտակ խօսիս, քեզի ազատ կը ձգեմ, ա– պա թէ ոչ կը բանտարկուիս:

— Էֆէնտի, եթէ անպայման կ'ուզես որ չիտակ խօսիմ, ահաւասիկ, Անչէն խանումին տունը կ'աշխատէի, թեքերկկ կոչուած գիւղի մէջ. տղան որ զինուո – րութենէն վերադարձաւ, ուզեցին զիս ամբել. վրաս –գլուխս պատառ – պատառ եղած էր. ոտքիս կօշիկ չկար, բոպիկ էի. դիւերը ելայ, տղուն զինուորական հա– դուստները կօշիկներով միասեղ հաշնե– լով փախայ: Եթէ չէք հաւատար, կրնաք ժանտարմա մը ղրկել եւ տռուզել:

ՍՈՐՏԱՐՑԻ

(12 – Շար.)

ԹԵՐԹԵՐ ՓԱՐՁԱԿԱՆ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԵՍ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՅԱԼ ՀԱՏՈՐԸ

ԱՐՇԱԿ ՉՈՊԱՆԻ

ՀԱՏՈՐ ՉՈՐՐՈՐԴ

ԳՐԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ

ԵՐԵՎԱՆ — 1979

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՐՎԵՍՏԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՀՀ ԳԱ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՈՐՈՇՄԱՄԲ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Փարիզէ Տիկին Աղաւնի Թորոսեան 100 Ֆր. կը նուիրէ «Ծառաչ»ին ի յիշատակ.— Փիրայր Էլմասեանի, Յարութիւն Մուրատեանի, Կիւլիաճա Տուրդուբեանի եւ Մարթա Ֆիջիճեանի:

Հ. Յ. Դ.

ՍԷՆ – ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Հինգ – շաբթի Դեկտ. 4 ժամը 20·30ին Հայ Տան մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դաշնակցութեան Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները Շաբաթ 6 Դեկտեմբեր ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը:

Կարեւոր օրակարգ – պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀԸ

Կեդրոնականցիներու բաժակի պահը ըստ աւանդական սովորութեան տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբերի երկրորդ կիրակին

14 Դեկտեմբեր ժամը 13ին
ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ
118, rue de Tolbiac, 75017 Paris

Կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնական – ցիները եւ համակիրները այս առթիւ կազմակերպուած ճաշին:

Անակնկալներ
Մախքերու մասնակցութիւն

Տեղերը ապահովել մինչեւ 10 Դեկ – տեմբեր հեռաձայնելով ՊԵՐԼԻԻՖ հաստատութիւն 236–54–48 փոսք 15:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Անիէտ – Պուա Քոլոմպ մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերը – ընկերուհիները երեքշաբթի, Դեկտ. 2ին, ժամը 20·30ին, ընկերուհի Մատոյեանի բնակարանը, 38 Վիլլա Ռուվըրոլ, Անիէտ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: կարեւոր օրակարգ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65
présente
deux soirées dansantes, jusqu'à l'aube, avec un menu spécial

NOEL
24 DECEMBRE à partir de 22 heures
avec les chanteurs guitaristes
FERDI LUDOVIC

S^T SYLVESTRE
31 DECEMBRE à partir de 22 heures
même ambiance et
exceptionnellement Djan TATLAN

Réservations tous les jours de 12 h à 21 h

LE COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE
organise UN DEBAT, sur le thème :

LES ARMÉNIENS ET LA TURQUIE D'AUJOURD'HUI

— L'ONU et le paragraphe 30, et la protection des minorités
— Sauvegarde culturelle : langue, religion, architecture.

Participent au débat :

Monsieur COUTANT DE SAISSEVAL
Grand Chancelier de l'Ordre de Saint Lazare de Jérusalem
REVEREND PERE DALMAIS
MONSIEUR JUVIGNY
Délégué de la France auprès de la Commission des des droits de l'homme de l'ONU
C. D. C. A.

Le Mardi 2 Décembre à 20 h. 30
au CENTRE CHAILLOT-GALLIERA
28, Avenue George V, Paris — Métro Alma-Marceau et George V

HOTEL SPLENDID
31, BD. D'ATHENES — MARSEILLE

Grande Nuitée Dansante

Organisée par
L'U.G.A. - A.S. ARDZIV

Samedi 6 Décembre, de 21 heures à l'aube
Orchestre : LES MEDITERRANEENS de Radio - Monte - Carlo
Réservations : Téléphoner 48-55-74

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
կիրակի Դեկտ. 7, ժամը 17էն կէս գիշեր
Dans les salons de l'Hôtel George V
31, Avenue George V — Paris (8e)
Նախագահութեամբ
Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՓՐԷՆՂԵԱՆԻ
Նուագախումբ Ճարպիկեան
Noël Djarbikian vous présente le groupe TROIKA - TZIGANOVITCH
NOMBREUSES ATTRACTIONS — DANSES ET CHANTS
Մուտք 25 ֆր. — ուսանողներու 15 ֆր.
Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ 924–38–54

Disques Vogue

Musique Religieuse

La Grande Messe Arménienne

Par les chœurs de l'Eglise Arménienne de Paris
No 451 (Transcription selon R. P. Komitas)
No 442 (Transcription selon M. Ekmalian)
No 454 Trésors de la liturgie Arménienne Volume I
No 547 Trésors de la liturgie Arménienne Volume II
(*Cantiques de Pâques, de Noël et divers*)

Musique Folklorique

No 526 Chants du Caucase et d'Arménie
No 527 Arménie
No 516 Reflets d'Arménie
No 199 Arménie Immortelle
No 517 Soirée Arménienne
No 596 Promenade en Arménie
No 182 Le Caucase
No 409 Le Tar
No 30211 Danses Arméniennes
No 30152 Chants Romantiques Arméniens
No 30240 Légendes d'Arménie
Pour chœurs, solo et orchestre
Chaque disque contenant 10 à 15 morceaux

Oeuvres Symphoniques

No 20176 Oeuvres symphoniques
No 714 Au Fil des Songes
Par l'Orchestre des Concerts Colonne
No 790 Deux Trios pour Flûtes, Clarinettes, Piano et Harpe

Direction : ARA BARTEVIAN

Disques Vogue : 14, Rue Petit Paris 75019, Tél. : 208-99-22

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE
AGENCE DES INVALIDES
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :
ANAHID BOYADJIAN
pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, ուսումնական թէ հաւաքական,

Ահ՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի